REGIAM MAIESTATEM SCOTIÆ,

VETERES LEGES ET CONSTITVTIONES, EX ARCHIVIS PVBLICIS, ET ANTIQVIS LIBRIS

Manuſcriptis collectæ, recognitæ, & notis Iuris Ciuilis, Canonici, Nortmannici auctoritate confirmatis, illuſtratæ, opera & ſtudio IOANNIS SKENÆI, Regiæ Majeſtati à Concilijs & Archivis Publicis.

Annotantur in Margine, concordantiæ Iuris Diuini, Legum Angliæ, & Iuris nouiſsimi Scotiæ quod acta PARLIAMENTI, vulgò, vocant.

Catalogum eorum quæ in his Libris continentur viceſima Pagina, Indicat.

Cum duplici indice, altero Rerum, altero verborum locupletiſſimo.

LONDINI,
Apud IOANNEM BILLIVM, Anno Domini. 1613.
Cum Privilegio Regiæ Majeſtatis.

LEVIATHAN

LONDINI,
Apud IOANNEM BILLIUM, Anno Domini 1651.
Cum Privilegio Regiæ Majestatis.

AD

JOANNEM SKENAEVM COLLEGAM

suum in Senatu, & Archiotam.

TAndem hoc palimpſeſtum in manus vulgi exijt,
Terſum, elaboratum, elegans.
Sed forte neſcis quid tulerit hic Hercules
Bovile purgans ſordidum:
Crede mihi multa devoravit tædia,
Multos trymixos ebibit.
Ite, ite, vappæ deſides, Germaniam
Luſtraſtis, & qui Gallias,
Nec quid reportaſtis domum, præter novas
Amyſtides, ceu ſyntheſes.
Loquuntur iſta qualiter ſe geſſerit
SKENAEVS *in puertia,*
Vbi vix per ætatem attigit Rempublicam,
Rebuſq; ſeſe immiſcuit,
Ad Teutones, Anglos, Danos, & Battavos
Legatus ilico mittitur.
Jd qua fidelitate, munificentia
Teſtatur iſta Principis.
Qui hunc legit ex tot millibus reducem, cui
Archiva Regni crederet.
Tanti eſt benigno, & liberali Principi
Servire, qui nullum ſuæ
Benignitatis qualiter cunq; meritum,
Dimittere exſortem ſolet.

P. ROLLOCVS.

AD
JOANNEM SKENAEVM ARCHIVORVM publicorum Regni SCOTIAE custodem dignissimum, CARMEN EPICON.

(***)

RFcte (ita Dij faveant cœptis, cursusque secundent)
Dum cessant alij, prope solus publica curas
Commoda; securus rerum, Skenæe, tuarum,
Si prosis aliis: hoc vero est non sibi nasci,
Sed patriæ; nam quam patriæ, doctissime, partem
Debueras ortus, magno cum fœnore reddis.
At postquam virtus meriti non immemor vnquam
Digna laboratis despondit præmia curis,
Et licuit, tandem chartis te reddere nunquam
Ante tuis, primum blattis epulanda relicta,
Magnorum consulta patrum, Regumq; priorum
Jussa, sacro veneranda metu, temerandaq; nulli,
Impune, in puras educis luminis auras
Nec solum sole, & cœlo te auctore fruuntur,
Verumetiam (meriti tanta est fiducia) rerum
Jam sibi tractandas, audent promittere habenas,
Vis, furor, & fraudes, terras formidine solvent.
Et quæ despectæ, sub tristi carcere leges
Obductæq; situ, & multa caligine tectæ
Aruerant; nivea per te nunc veste refulgent:
Quin etiam fontes legum, & cunabula pandis,
Quoq; cadant juris deducta vocabula ab ortu,
Quidq; ferant, docto hoc tradis dictata libello.
Macte animi, nulli deerunt virtutis honores,
Nec meritis pretium: tenet, æternumq; tenebit,
Imperium STEUARTA *domus, nec contigit vnquam*
Gratior, aut cui plus debent hæc tempora PRINCEPS,

Qui

Qui quanquam laudes longe tranſgreſſus avitas
Quamq; inter Reges aſſurgat celſior omnes,
Solus amat doctoſq; colit, doctiſſimus ipſe,
Solus amat verum, & veterum veſtigia recti,
Illius mandata ferens melioribus annis.
Majorem Europæ partem legatus obiſti,
Js tibi, ſed facilis, merito, ſed plura merenti
Præſentis virtutum ergo, deſpondit honores,
Pluribus aucturus; ſed nos quod poſſumus unum
Te memores meriti, æterno ſacrabimus ævo.
Et quanvis primæ peragentur ſecula vitæ,
Nobilis omne tamen vives, doctiſſime, in ævum,
Dum Sol fidereo ponet diſcrimina mundo,
Et memores repetent ſeri tua ſcripta nepotes,
Phœnicemq; ſuo cineri ſupereſſe videbunt.

Aliud.

Dum lucem tenebræ, tenebras lux alma ſequetur,
Dum STEUARTA domus Regia ſceptra feret:
Non meriti *Skenæe* tui morientur honores,
Phœnicem cineri ſcis ſupereſſe ſuo.

THOMAS CRAGIVS.

SACRATISSIMAE
REGIS MAJESTATI.

MVlta Caledoniis debentur regibus; vnum
Quemq; ornant meritis posthuma scripta suis.
Religionis honos, legum lux, vnio regnûm:
Propria sunt sceptri Magne IACOBE tui.
Te duce jam tot avûm volitant cita scita per orbem,
Antè Caledoniis vix benè nota foris.

ARCHIOTAE D. SKENAEO, &c.

NEc tu nullus eris, cui tot priùs abdita Princeps
Credidit Archivis jura ruenda suis.
Primus ab his, tantum patriis cùm legibus addas
Lumen, erit calami gloria prima tui.

PATRICIVS SANDISVS.

AD VIRVM CLARISSIMVM, D. JOAN. SKENAEVM.

QVa Skenæe *domo, quibus es majoribus ortus,*
Quaque tuum longa ducas ab origine nomen,
Ignorem licet (extremo quod dißitus orbe,
Vix hauſi latitans tantæ primordia famæ)
Viva tamen ſummo de pectore flumina vidi
Ire indefeſſo per ſecla ſequentia curſu.
Dum veterum ponis leges ex ordine Regum,
Quæ terra procul, & cæca caligine merſæ,
Delituere prius, picto ludibria muro.
Tu tamen auſus eras, regali notus in aula,
Vndiq; melliſluos legum diffundere rivos,
Pandere & obſcura primas ab origine voces;
Vt Regum ſummis, atq; imis juſſa paterent:
Vt cædes, vt furta, doli, ſceleratq; fraudum
Impietas (horrendum odium mortalibus ægris)
Lurida præpetibus fugerent ſub tartara pennis.
Tu, Skenæe, doces quanto conamine Reges,
Nobilitate pares, & avito ſanguinis ortu,
Diſſimiles animis, ſimiles pietate, potentes
Imperio, cuncti juſto moderamine legum
Incubuere ſuæ multum decus addere genti.
Inſignes STEUARTA *dedit domus vnica leges,*
Qua duce, non metuit ſævos gens iſta tumultus.
Quis nobis impune hoſtis prior intulit arma,
Auſus & inſano Martis contendere bello?
Legibus haud vnquam gens eſt melioribus vſa,
Nec plus conſilio, virtute, potentibus armis,
Angußis poterant mortales ſedibus vlli.
☞ *Quis te Juſtitiæ, quis pacis amantior alter?*
Infido quis te, PRINCEPS, *clementior hoſti?*
Quis vera pietate Prior? tua fama per orbem
Spargitur, ignotas inter celeberrima gentes.

Magna-

Magnanimis figis leges & ſceptra Britannis:
Et quondam duo regna, tuo, REX, *ſubjicis vni*
Imperio, ſuperas omnes virtute Priores,
Et meritis nomen longe tranſcendis avitum:
Aſtra velut nitido vincit ſplendore Selene.
Te celebres Skenæe *manent per ſecula laudes,*
Nominis & major poſt mortem ſurget imago,
Quod ſacras Regum tantorum ſcribere leges
Non metuis, cernent ſeri tua facta nepotes,
Ingenium, vireſq; tuas ſuper æthera tollent
Laudibus, æterna moriens celebrabere fama.
Omne tuum merito nomen florebit in ævum.
Celſior & Princeps, cui tota Britannia *paret,*
(Qualem Juſtitia, qualem pietate videbunt
Nulla ſeneſcentis, ſic fama eſt, ſecula mundi)
Præmia digna tuis meritis feret: ille diſertis,
Facundiſq; favet longe facundior vllo.

ALIVD EJVSDEM AD EVNDEM SKENAEVM.

LIttora dum tumidis reſonantia fluctibus æquor
Verberat, & tellus ictibus icta gemit:
Donec Sol roſeo properet feſtinus ab ortu,
Occiduas curſu dum parat ire domos:
Magna tuæ in terras famæ volitabit imago,
Et celebris toto lex erit orbe tua.
Et tua ſcripta palam multorum ante ora ferentur,
Mæonidæ nec erit laus tua laude minor.

WILHEL. SIMONIDES.
Britannoduni gregis Paſtor.

IN NOSTRATES LEGES, QVAS *REGIAM Majestatem* indigitant, nunc primùm, à D. JOAN. SKENAEO *in suprema Curia Senatore meritissimo, & Regi ab Archivis, typis editas.*

Ευχαριστηριον.

INformi quæ obducta situ, carieque sepulta
Tot Regum consulta, ævi monumenta prioris,
Barbaries inculta, Hircanis exsul aboris,
Squalore, illuvieq; gravi, & caligine mersit:
Iustitiæ pius Antistes, Themidisq; minister
SKENAEVS *(summi Archivi cui credita cura est)*
Sarta & tecta iterum luci, solitoq; nitori
Restituit, gemina & donavit munere vita:
Dum revocat tenebris in diis luminis auras,
Barbara Pæoniâ & medicatur vulnera dextrâ.
Sic Glaucum amissi revocavit ad aurea Solis
Lumina Cæranides; sic fama Coronide natum est
Discerptum Hyppolitum quem distraxère quadrigæ
Restituisse suis, voto, precibusq; Diane.
Sic, vtinam officiis paribus non immemor hujus,
Posteritas tesera colat; Qui casca renasci
Scripta facis, scriptis vivas immortuus ævùm:
Æternùm & presso faveant tibi pollice patres:
Acceptamq; ferat tibi Caudicina salutem,
Quâ juris nodos, & legum ænigmata solvat.

ALIVD.

DIgna olim merces duro è discrimine mortis
Servanti civem, querna corona fuit.
Qui eripuit leto Reges, Patriæque Parentes
Reddit, quâ meritus cingere fronde comam?
Indigna est laurus, quercus sed vilior, auro
Auricomum tribuat cingere Jova caput.
Funereâ redimita caput Libitina cupressu,
Damnabat Stygio *Scotica* jura Jovi:
Quod patriæ huic orbiq; bonum, sit & vtile cunctis,
Suppetias SKENAEVS, vindiciasque tulit;
Nostratem, puramque Themin, qui primus ab ævo
Moribus antiquis stare virisque docet.
Perge igitur benè de patriâ, magne, mereri,
Demeriture homines, demeriture Deos.

Observantiæ ergô JOANN. RAY.

CATA-

CATA-LOGVS ET SE-

ries librorum & legis-latorum.

Leges Malcolmi *Secundi.* fol. 1.

Reg. Majest. liber primus. fol. 8.
Liber secundus. fol. 30.
Liber tertius. fol. 73.
Liber quartus. fol. 94.
Quoniam Attachiamenta. fol. 105
Leges Burgorum. fol. 132

Curia quatuor Burgorum. fol. 153
Statuta Gildæ. fol. 154
Assisa de ponderibus & mensuris. per R. D. P. fol. 161
Iter Camerarij. fol. 162
Iter Justitiarij. fol. 171

Statuta Wilhelmi. fol. 1.
Leges Forestarum. fol. 18.
Statuta Alexandri *Secundi.* fol. 22.
Prima Statuta Roberti *Primi.* fol. 29.
Secunda Statuta Roberti *Primi.* fol. 37.
Statuta Davidis *Secundi.* fol. 48.
Statuta Roberti *Secundi.* fol. 59.
Statuta Roberti *Tertij.* fol. 63.
Index copiosus rerum. fol. 73.
Index verborum præcipue Barbarorum. fol. 120

LEGES MALC.

IN MY DEFENCE GOD ME DEFEND.

SERENISSIMO, ET POTENTISSIMO PRINCIPI. ET MONARCHÆ, JACOBO,

magnæ Britanniæ, Franciæ, &
Hyberniæ REGI, Fidei Christianæ
defensori, &c. Domino suo
Clementissimo.

ANNVS JAM AGI-*tur tricesimus quintus, cum* DEI *beneficio, post septem annorum peregrinationem, ex inclyta Academia* Witebergensi (*quæ est in* Germania, *sedes & domicilium bonarum literarum*) Augusti Ducis, *et* Electoris Saxoniæ, *annua pensione honoratus, & qualicunque juris Civilis cognitione imbutus, domum redii. Et more patrio, fratrum meorum germanorum exemplo, & quasi trophæis (qui juris scientia, & rerum vsu præstabant) incitatus, vt rem & amicos mihi pararem; ad caussas in supremo Senatu*

agendas animum adjeci. Cum autem turpe, & infructuosum esset, in foro caussas agenti, si in externis domesticus, & in domesticis peregrinus forem: Juris-prudentiam Scoticam perscrutari, ejusque cognitionem, cum juris Civilis Romanorum scientia conferre, & vtriusque communionem & differentiam (quæ varia est, & multiplex) annotare, & ad meam vtilitatem, peregrina cum domesticis conjungere decrevi. Sed dici non potest, quantum cum hujus mei instituti ratione desperata bona spes conflixerit. Sperabam enim, me nonnihil & mihi, & aliis hac in re prodesse, eorumque studia excitare & juvare posse: adeo vt meæ qualiscunque diligentiæ & sui profectus, aliquam gratiam essent mihi habituri. Fungi enim possem vice cotis, quæ cum ipsa sit exsors secandi, ferrum tamen reddit acutum. Deinde hoc mihi præcipue Curæ fuit, vt non solum me, in antiquiorum legum nostrarum lectione, & antiquitatis (cujus veritas in fundo demersa est, eoque magis jucunda) cognitione oblectarem: sed etiam eas ἀχρησια & desuetudine antiquatas, & oratione ac stylo horrido, & aspero scriptas, ad commune omnium judicium, popularemque intelligentiam, accommodarem, & ad fori vsum dirigerem. Sed mihi currenti, & œstro quodam diligentiæ percito, multa spem meam & gradum remorantur. Etenim constitutionibus tuo mandato in lucem editis, quæ in publicis regni tui Scotiæ Comitiis, post Regem Robertum ejus nominis tertium, promulgatæ sunt (Acta Parliamenti vulgo vocant) cum in priscas & antiquas leges, paulo diligentius inquirerem: incidi in Augiæ stabulum, quod ne Herculis quidem labore purgari, aut evacuari potest. Libri enim complures, mihi objiciuntur; antiquæ quidem fidei, sed tinearum & blattarum epulæ. In his multa, quæ antiquitatem nobis ignotam, & judiciorum formulas olim vsitatas, nunc ab vsu remotas, sapiunt. Verba peregrina, prisca, obsoleta, & antiquata, quæ facilius admirari, quam interpretari licet. Et (teste Plinio) res ardua est, verbis vetustis novitatem dare, novis auctoritatem, obsoletis nitorem, fastiditis gratiam, dubiis fidem. In his quoque libris, scriptorum imperitia & negligentia, multa corrupta, divulsa, multa sparsim & confuse digesta, quæ sensum corrumpunt, aut nullum reddunt. Verumtamen ab opere incœpto non destiti. Nunquam enim mihi placuit eorum institutum, qui quotidie in foro versantur, ac jurisconsulti, & esse, & dici Cupiunt. Hi enim in cognitione Juris Civilis Romanorum, dies noctesque terunt, in eoque versando, omnem laborem ponunt: & patriis legibus neglectis, juris Scotiæ, quod imprimis illis curæ esse debet, nullo tenentur desiderio. In sua Republ. hospites

in,

in aliena cives. Non imitantur Servium I. C. *qui objurgatus a* Q. Mutio, *quod cum Patricius esset et nobilis, et præterea causas oraret; Ius tamen in quo versaretur, ignoraret: qui ea velut contumelia tactus, operam dedit luri Civili, et Jurisconsultos diligenter audivit. Itaque cum in quaque civitate et regno, lex scripta, sit primo sequenda: secundus locus debeatur moribus, et inveteratæ consuetudini; et postremo ad peregrinas leges, et exterarum gentium mores, recurrendum sit: tantum abfuit, vt vllæ difficultates, me definendi pudore suffusum, ab incœpto deterruerint: vt potius animum mihi addiderint, vt forti et constanti cursu pergerem. Satius enim putavi, apud peregrinos vilescere, quam domi peregrinari. Vt igitur vrsus informem partum, lambendo informat: ita improbo labore, fructum aliquem, nescio an satis solidum, et maturum, ad communem Reip. vsum, producere conatus sum. Quantum enim ipsius rei difficultas, timoris attulit, tantum ademit ejusdem rei, a nullo adhuc tractatæ, nullius que pede tritæ, tum novitas, tum vtilitas. Si autem nihil operæpretium in medium attuli; aut sententiam ab aliorum opinione et sententia alienam, quandoque dixiße videar; ne illud mihi sit fraudi, humiliter peto: qui enim in causa publica, studio alios juvandi, aliquid laboris in se suscipiunt, etsi multis displicent, quia quod volunt, minime assequntur: venia tamen digni sunt, et sola voluntate laudandi.* Nam in rebus magnis, et voluisse sat est.

Quod si tibi, Rex potentissime, qui mihi es instar omnium, qui, quænam, qualiave ista sunt, pro singulari tua eruditione, et judicii dexteritate, facile dijudicare potes, aliquo pacto satisfactum esse, sensero: omnibus me satisfecisse existimabo; præcipue his, qui sunt humaniores, et æquiores laboris mei Judices: quia nemo tam divino ingenio, quenquam fore putet, qui omnes errores ita expurgabit, vt non supersit aliorum eruditioni et industriæ, judicandi locus. Jampridem tibi in animo fuisse intelligo, tuas, tuorumque majorum leges (quæ cum legibus Regni tui Angliæ, *magna ex parte consentiunt) a mendis vindicare, et suæ integritati restitutas, ad publicam hujus tui Regni* Scotiæ *vtilitatem, in lucem ædere. Quod etiam publico edicto, ante aliquot annos, publice testatus es; majorum tuorum exemplum sequutus, qui de legibus a situ et squalore vindicandis, et in vsum revocandis, complura edicta proposuerunt. Jdeoque hos nostros quales cunque labores, Regiæ tuæ Majestati consecravi, vt pro Regio tuo Imperio, aut sempiterna memoria, et luce donentur: aut perpetua oblivione et tenebris sepeliantur. Deinde, cum in hac senescente mundi*

ætate, omnis pietatis inimica, ad multorum Regnorum hæreditariorum regimen, a Deo promotus, puræ religionis curam in te susceperis: et tanquam religionis Antistes et Ecclesiæ nutritius, omni studio operam das, vt in tuo Imperio Deus pure et sincere colatur: pro tua Regia, et egregia prudentia, et in Regibus rara eruditione, intelligis; post Religionem et verum Dei cultum, proximum locum deberi politicis legibus et institutis: vt populus legum metu, in civili societate et officio suo, contineatur. Et vt effrænis multitudo, adversus hostium vim secura, inter se concors et tranquilla, vivat vigeatque. Hæ igitur leges Majorum tuorum Scotiæ Regum, a me, quantum fieri potuit, cum Jure divino, Civili, Canonico, et legibus Regni tui Angliæ (vt vtriusque regni, concordantia Juris, intelligi possit) collatæ, a mendis purgatæ, et pristino nitori restitutæ, et augusto tuo nomini consecratæ, sub vmbra tui Imperii et Patrocinii; si ita tibi videatur, penes quem, secundum Deum, summa est potestas et Imperium, lucem videant vivantque. Sunt in Regno tuo Natæ, et Latæ: a me, qui Regiæ tuæ beneficentiæ merito, Jure nexi, sum tibi addictissimus, castigatæ, et notis illustratæ. Ideoque quasi fructus fundi tui, sed tamen nullius coloni, antehac industria exculti jure optimo debentur. Nam cum talia T. M. in me erigendo, ornando, et ad eos honores, quibus plane sum indignus, promovendo, exstiterunt beneficia: quæ nec animo concipere, nec oratione exprimere possum; omnium hominum ingratissimus, merito Judicari possem, nisi gratæ, et obedientis voluntatis significatione, cum omni reverentia conjunctæ, plus-quam Regiam tuam erga me benevolentiam agnoscere, et ad posteros transmittere conarer. Absit ea labes ingenio meo, vt vel vlla, etiam tenuissima suspicio ingratitudinis, aut inobedientiæ erga T. M. animo meo insideat. Deus Opt. Max. qui corda principum manu sua tenet et tuetur, pietate et Justitia, Imperium tuum stabiliat; idque tibi, liberisque tuis, salutare et diuturnum concedat: ad perpetuam tuæ Regiæ dignitatis gloriam; afflictæ Ecclesiæ Christi consolationem; et Christianæ Religionis propagationem: quæ te florente, efflorescit; et vtinam perpetuo floreat. Edinburgi, 19. Junii, 1608. qui dies fuit quasi emortualis Arrii, Samosateni, et Novati erroribus, per Niceni Symboli in Synodo Nicena, promulgationem, Anno Christi Incarnationis 328. Tibi vero Christianæ fidei, quæ in illo Symbolo describitur, puriorisque Religionis fautori, et promotori, Natalis, Anno salutis humanæ, 1566. Præterea Dies decimus nonus, aliquid divinum, concor de Dei voluntate, tibi, liberisque tuis, præsagire videtur. Nam

HENRI-

HENRICVS FRIDERICVS, *filius tuus primogenitus*, Walliæ Princeps, Comes palatinus Ceſtriæ, &c. Seneſcallus Scotiæ, Dux Rothiſay, Comes Carictæ, &c. *majoris fere ſpei, quam generis, natus eſt* 19. Februarii 1593. Elizabetha *vero filia primogenita*, 19. Auguſti, 1596. *Et* Carolus, Dux Eboracenſis, Comes Roſſiæ, *&c.* 19. Novembr. 1600. *Faxit Deus Opt. Max. vt hæc in tua, & liberorum tuorum Nativitate, temporis congruentia, vnanimem animorum conſenſum, et tibi Patri, debitam obedientiam, cum omni reverentia conjunctam, ſecum adferat.*

Sereniſſimæ *T. M.* humillimus
et obediens ſubditus,

IOANNES SKENÆVS.

Per Regem.

REgiâ auctoritate cautum & interdictum eſt, ne quis hos libros, quibus titulus eſt, *Regiam Majeſtatem, &c.* in ſuis Regnis & Imperio, imprimat: aut alibi impreſſos, promercales habeat, intra viginti annos; ſine conſenſu & licentia *Joannis Skenæi* de *Currihil*, Clerici Regiſtri, Rotulorum, & Concilij, aut ejus hæredum. Si quis adverſus ea quid fecerit, aut admiſerit; mulctabitur pœnâ quingentarum librarum. Et prætereà non ſolùm libri impreſsi, ſed etiam inter promercales habiti, ad vſum dicti *Ioannis* et ſuorum hæredum vindicentur. Apud *Thetfurd*, ſexto *Decembris*. 1608.

ALEXANDER HAY.

CANDIDO LECTORI
SALVTEM.

VLTA SVNT, LECTOR benevole, quæ de instituti mei ratione dici possunt; quæ si singula persequerer, in immensum excresceret epistola. Nihil mihi magis in animo aut antiquiùs fuit, quàm vt majorum nostrorum leges situ & squalore obductas, in tenebris delitescentes, & typis adhuc nunquam excusas, in lucem ederem; aptè, & ad vsum accommodatè, pro facultate nostra, quantâ potui fide & diligentiâ explicarem: quod à paucis tentatum, à nullo perfectum & absolutum esse intelligo. Adeò enim omnes juris nostri periti, in contentiosam illam, sed tamen auream fori messem incumbunt, vt hanc sterilem, & quæ in contemplatione, & nuda cognitione sita est, quasi ὑδὲν πρὸς τ'ἀλφιτα negligant. Et non tàm quid sit honestum, aut Reipubl. expediat; quàm quid sit vtile & vnicuique lucrosum, sectantur. Scio in auctoribus emendandis, rem esse plenam periculi, conjecturis confidere; quæ veri-similibus rerum notis nituntur; ideòque sæpè fallunt & falluntur. Propterea quantum potui, probatissimos, & antiquissimos codices, eorumque fidem sequutus sum. Et certè mirum est, scriptorum vel malitiâ, vel ignorantiâ, tot ineptias in his libris reperiri; tot locos corruptos, tot amissos, distortos, depravatos, tot imperitè additos, quales in singulis paginis inveniuntur. Et cùm in omnibus codicibus mira sit varietas; nulla tamen est tàm depravata lectio, quæ non habet aliquem suo errori confirmando codicem. Emendavi igitur multa; inutiles repetitiones abjeci, quæ alieno loco posita erant, in suum locum restitui; emendationes meas, codicum manuscriptorum fide confirmavi; ad quos tanquam ad sacram anchoram confugi. Et si codices manu-scripti alij ab alijs sunt varij, eam lectionem sequutus sum, quæ similium locorum comparatione, & vetustioris ac fide dignioris Codicis fide, Juris Civilis, Canonici, Normannici, Anglici authoritate confirmatur: Adeò vt ingenuè profiteri possim, me nihil ex sensu meo, & proprio ingenio confinxisse, nullum locum emendasse, cujus rationem ex vetustis libris, aut aliarum Gentium consuetudinibus & moribus reddere non possum. Conjectanea rejeci, glossemata quæ redundabant aut in textum irrepserant, & ei tenebras potiùs offundunt,

quàm

quàm lucem addunt, expunxi. Varietates lectionum eas ſolas retinui, quæ ſenſum aliquo modo mutare viderentur. Cæteras numero penè infinitas, & luce ac memoriâ indignas, neglexi. Quæ interpunctionibus laborabant, aut ſcribentium negligentiâ corrupta ſunt, aut antiquitatis injuriam ſenſerunt (quod malum eſt fatale in his libris) jure quodam poſtliminij, in integrum ſtatum reſtitui; & quoad fieri potuit, ſententiæ noſtræ rationem in margine, ſi paucis; poſt calcem verò capitis, ſi pluribus verbis egebat, expoſui: qua in re plurium exemplarium multitudo, me plurimùm adjuvit. Alia enim alijs quaſi lucem prætulerunt, & tenebras diſcuſſerunt. Sed has locorum difficiliorum expoſitiones parcè adjunxi, ne earum longitudine, rem ipſam potiùs obſcurare, quàm explicare viderer. Et ſatis eſſe putavi, ſi agrum præpararem, vt à Doctioribus, ſi illis commodum videatur, vberiore injecto ſemine, coli poſſit. Si linguæ latinæ elegantiam parùm ſtudioſè ſervavi, excuſabit me temporis antiquitas, & puri ſermonis inſolentia, priſcis temporibus familiaris. Eandem verborum conceptionem, qua leges fuerunt conceptæ, aut verbum vllum quantumvis barbarum mutare, mihi fuit religio. Nam omnia, quæ in foro, & vſu communi ſunt vſitata; tum etiam vetera priſcæ ſignificationis, additâ brevi interpretatione, retinui; vt cum juriſ-prudentia Scotica, Lector verborum quoque forenſium peritiam addiſcat: Quia, vt ait Manilius.

Ornari, res ipſa negat, contenta doceri,
Et ſi qua externâ referuntur nomina linguâ,
Hoc operis, non vatis erit: non omnia flecti
Poſſunt, & propria meliùs ſub voce notantur.

Veterum ſcriptorum more, textum, facilioris intelligentiæ cauſſa, in verſus, ἐς στίχους diſtinxi. Nam hujuſmodi diſtinctio, veteribus ſcriptoribus vſitata, mirum in modum prodeſt; non ſolùm ad verum & genuinum ſenſum intelligendum, ſed etiam ad evendentiorem ejus cohærentiam confirmandam. Titulos & conſtitutiones ſcriptorum ignorantiâ, vel audaciâ confuſas, ex libris ſubſidiariis, partem reſtitui, partim locupletiores ædidi, partim denique in proprium locum repoſui. Inſcriptiones, & rubricas capitum, anteà confuſas & tranſpoſitas, in nonnullis locis mutavi, & ſuo quamque loco accommodavi. Et niſi me mea fallit opinio, effeci, vt juxta vulgatum dictum, nigrum rubro reſpondeat. In refutanda vulgata lectione, exiguam & pene nullum operam poſui: quia ſimplicem ingenuitatem amo, eamque omnibus lectoribus commendo; nec ex aliorum reprehenſione, leudem capto; ne ſi alios reprehendam, ipſe videar magis reprehendendus, cùm nemo ſit, qui non plura ignorat, quàm intelligit. Authenticas leges, & conſtitutiones in veteribus libris, ſine ordine, alienis locis confuſè, & ſparſim ſcriptas, Regum ſeriem, à quibus ſunt ſcriptæ & promulgatæ ſequutus, in ordinem reduxi: & temporis habitâ ratione, prioribus priorem, poſterioribus poſteriorem locum attribui. Verùm nonnullas conſtitutiones, quarum auctor eſt incertus, & inter Apocryphos tractatus malè relatæ ſunt; dignæ tamen quæ in vſum revocentur, in vnum titulum conjeci: Cui inſcriptio eſt, *Statuta 2. Reb. 1.* Nam in vulgatis codicibus mentio fit cùm priorum, tùm poſteriorum

rium, tum posteriorum Statutorum *Roberti* primi; & cuilibet legenti manifestum est, posteriores ejus constitutiones, ferè easdem esse cum prioribus, vt mirum sit eâ vecordiâ fuisse scriptores, qui easdem bis scripserunt. Ne igitur desideraretur titulus, secundorum Statutorum, his quæ numero quidem paucæ sunt, diversæ à prioribus constitutionibus, eas quæ sunt incerto auctore, adjeci. Fontes ipsos vnde singulæ ferè leges desumtæ sunt, aut cum quibus consentiunt, annotavi, ex Jure Civili, Canonico, Nortmannico. Et ex legibus Regni *Angliæ*, cum quibus nostræ magna ex parte concordant, adeò vt qui has intellexerit, illas quoque magna ex parte, intelligere possit. Apocryphos verò, & privatos privatorum hominum tractatus, qui legis nomen, aut vim non merentur; seorsum in alium locum, & secundum quasi Tomum rejeci; de quibus alius fortasse erit mihi dicendi locus. Postremò, indicem copiosum, qui juris nostri catholicas regulas continet, ad finem operis addidi. Plurimùm enim prodest, ea quæ sunt vaga, & in ipso opere dispersa in vnam σὺνοψὶν & consonantiam redigere, vt quid quoque loco inveniri possit, facili, & nullo negotio intelligi possit.

Hæc sunt Christiane Lector, quæ à me præstita sunt, vtinam tàm magno tuo fructu, quàm meâ molestiâ; benè an malè, tuo judicio, & arbitratui relinquo. Quæ redundant expunge, quæ desiderantur, si ita tibi videatur, restitue. Si quid certi in medium attuli, quod veritati est consentaneum amplectere. Si in his quæ à me dicuntur, hæsitas, inquire diligentiùs, donec verum inveneris: si me errasse deprehenderis, in viam revoca, & ducem sequar manibus, pedibusque. Christianum fratrem ne temerè accuses, ne fortè ab aliis accuseris: præsertim cùm pium sit, & tibi liberum, sententiam dicere, sine aliorum præjudicio, aut injuria. Valè.

IN ANTIQVISSIMAS SCOTORVM LEGES, NVNC PRIMVM A CLARISmo V. INTEGERRIMOQVE SENATORE ET ARCHIVORVM REGIORVM CVSTODE, JOANNE SKENAEO in lucem editas.

EPIGRAMMA.

Cùm recti ſincerus amor, regnaret et æqui,
Fortibus hæc Reges jura tulêre viris;
Sive ea priſca ſibi nullis auctoribus ætas
Nec dum corruptis moribus impoſuit.
In tabulas Reges quæ curavêre referri,
Acta nepos patrum, noſſet vt, et coleret.
His decus, his pietas, ſtetit his invicta parentum
Libertas, parta his gloria, parta quies.
Talia Trojugenis, trabeatus ſcita Quirinus,
Cecropiiſve Solon, vel Draco juſſa dabant.
Fabula fucato verborum ornetur amictu,
Integritas legum ſimplicitate viget.

A. S. F. C.

IN MY DEFENCE, GOD ME DEFEND. 1.

LEGES MALCOLMI MACKENNETH, EJVS NOMINIS SECVNDI.

DE ORIGINE VVARDAE ET RELEVII. CAPV II.

OMINVS REX *MALcolmus* [a] dedit, & distribuit totam terram regni *Scotiæ*, hominibus suis:

2 Et nihil sibi retinuit in proprietate, nisi regiam dignitatem, & montem placiti, in villa de [b] *Scona*.

3 Et ibi omnes Barones concesserunt sibi wardam, & relevium, de hærede cujuscunque Baronis defuncti, ad sustentationē Domini Regis.

[a] *Malcolmus* 2. filius *Kenethi*. Cœpit regnare Anno Mundi, 4974. *Christi* 1004. Regnavit Ann. 30. Has leges esse authenticas probat. lac. 3. Part. 14. c. 113.

[b] Infra c. 3. 4. hoc Tit. *Angliæ* Regis *Edvvard.* 2. Anno, 17. c. 1.

al. Baronis, seu alterius cujuscunque defuncti.

ANNOTATIO.

Ver. 1. *Hujus donationis, seu potiùs mutui contractus, qui continet συναλλάγμα, inter* Malcolmum *Regem, & eius vasallos, meminerunt* Hector Boëtius, David Camerarius, *& alij rerum Scoticarum scriptores, invita* Malc. 2. Hominibus suis. *Ideſt, vasallis suis, qui hominium, sive homagium (ut*

vulgò loquimur) Domino Regi debent. Et teſte Cujac. in prin. lib. de feud.

Hominium *hominium vox, eſt concinnior, quàm homagium.* De homagio infr. lib. 2. cap. 60. cum ſeqq.

Mons placiti, in quo controverſiæ, & actiones ſolebant terminari.

Ver. 2. Montem placiti. *Montem ſeu locum intelligit, ubi placita, vel curiæ regiæ, de placitis, & querelis ſubditorum ſolent teneri. Ubi Barones comparent, & homagium, ac alia ſervitia Regi debita, offerant.* [the mute hill of Scone]. *Et vulgò,*

Omnis terra, vel potius, omnium terra. Omnis terra, *vocatur; quia, ex terræ mole, & congerie exædificatur: quam regni Barones, aliique ſubditi ibi comparentes, vel coronandi Regis cauſſa, vel ad comitia publica, vel ad cauſſas agendas, & dicendas, coràm Rege, in vnum quaſi cumulum, & monticulum conferebant.*

Baro. Ver. 3. Omnes Barones. *Altera pars mutui contractus Baro hoc in loco accipitur, pro vaſallo qui tenet terras ſuas immediatè de Rege, per ſervitium militare, quod wardam, & relevium dicimus, cum Furca & foſſa,* infang-thief, & outfang-thief: *Licet generaliter in hoc regno, Barones dicantur, qui tenent terras ſuas de Rege, per ſervitium militare, per albam firmam, feudifirmam, vel aliter; cum furca, & foſſa: Et nonnunquam generaliſſimè accipitur pro quolibet Domino proprietario rei immobilis.* [anie free halder] Iac. 3. Parl. 7. c. 53.

lib. 1. c. 4.

VVarda. *Warda eſt Gallicum verbum; Illi enim guardiam, nos wardam dicimus: Nam illis G, nobis W, eſt in vſu: Illi enim guarenter, nos warrantizare: Illi guarenna, nos Warenna; Illi guarderobe, nos warderobe; Illi gardianus, nos wardianus dicimus. Et in* jure Canonico, *Guardia Eccleſiæ, eſt cuſtodia Eccleſiæ.* c. Prætereà 23. de jur. patron. in lib. feud. *Feudum guardiæ, idem eſt, ac feudum cuſtodiæ. Ex hoc igitur loco manifeſtum eſt guardiam, hoc eſt cuſtodiam, ſive tutelam, non ſolùm terrarum, ſed etiam perſonæ hæredis, feudi militaris, quod tenetur de Rege in capite, pertinere ad Regem: & hæredis perſonam, eiuſque terras, eſſe in tutela regia, uſque ad perfectam eius ætatem, nempe, in maſculo hærede, ad 21. ætatis annum completum: in fœmina verò, ad 14. annum: vel quousque dum nupſerit, cum conſilio Regis;* lib. 2. c. 41. c. 48. *De poteſtate quam Domini ratione wardæ*

Maritagium hæredis. *habent in hæredes ſuorum hominum,* lib. 2. c. 48. *Prætereà, poteſtas hæredum in matrimonio collocandorum eſt, penes Regem, quàm ad nubilem ætatem pervenerint: adeò vt dos ad eum iure pertineat, vulgò, maritagium hæredis dicunt.* Quon. Attach. c. 91. cum ſeqq. lib. 2. c. 48. *Concordant leges Angliæ,* Edwardi. 2. ann. 17. c. 1. c. 2. *Magna Charta,* ann. 9. Henrici 3. c. 2. Stat. de ward. & Relev. Edwardi 1. ann. 18.

Relevium. Relevium] *A relevando dictum, ſignificat certam pecuniam, vel vnius anni, finem wardæ proximè ſequentis; annuum cenſum, vulgò novum extentum, vocant, quem hæres feudi militaris, qui perfectam ætatem (veluti 21. annum) exceſſit, Regi vel alij ſuo Domino Capitali, dat. Per quam, hæreditatem ſuam, vel terras, quæ in manus Regis, vel Domini ſui ſuperioris, ratione wardæ (ut ita dicam) ceciderunt, relevat, hoc eſt reſuſcitat, & à Rege, vel Domino ſuo redimit,* lib. 2. c. 68. cum ſeqq. *Sed de his & omnium fere obſcuriorum verborum ſignificatione, quæ in his Libris continentur, dixi copioſè,* in tract. de verb. ſignifi.

De Hærede. *Scilicet, qui eſt minoris ætatis: Nam ſi ſit perfectæ ætatis, non eſt in warda Regis, ſed intelligitur veniſſe in ſuam tutelam. Verum tamen eius maritagium, cuiuſcunque fuerit ætatis ad regem pertinet, ſi modò non ſit alicui in matrimonio collocatus. Sed in ſecundis nuptijs, ſive ſit mas, ſive fœmina,*

de

de praxi, qua nunc vtimur consensum Regis requirere non tenetur. Licet aliud sit dicendum de iure veteri. lib. 2. c. 49. 3.

Baronis defuncti] *Si vasallus fuerit tempore mortis suæ, proprietarius, immediatus vasallus Regis, & (vt nunc loquimur) vestitus, & sasitus, vt de feodo: & hæredem minoris ætatis post se reliquerit: warda hæredis ad Regem pertinet, vnà cum maritagio, cuiuscunque ætatis fuerit hæres. Sed si hæres fuerit in tenemento, hoc est in feodo, vel proprietate, & terras teneat de Rege, vel per resignationem in ejus manibus, vel per confirmationem de praxi nostra neque ejus warda, neque maritagium pertinet ad Regem. Quia cum Rex habeat vasallum adhuc superstitem hæreditas illi non aperitur. Et generaliter, warda non debetur propter mortem vsu-fructuarij, sed ratione mortis proprietarij, & minoris ætatis hæredis eius. Et præterea de jure nouo, vbi null. est warda, ibi nullum est maritagium, Sed si hæres minoris ætatis tenuerit terras de patre suo, qui iam vita defunctus est, (cujusmodi infeofamentum privatum dicimus) nihilominus eius warda, & maritagium, ad Regem pertinent, post mortem patris. Nam Rex non agnoscit privatam hanc alienationem, inter patrem & filium; Ideoque Pater dum viveret, remansit propretarius & immediatus vasallus respectu Regis: licet quoad filium, fuerit tantum Dominus Capitalis: Adeò vt filius, iam maior factus, mortuo patre, hæreditatem paternam adire cogatur, per Breve Cancellariæ, de morte antecessoris. Alioqui hæreditatem omittit, ratione non introitus, penes Regem remansuram. Idem dicendum est, de alijs Dominis Capitalibus, & eorum vasallis.*

Publicum in feofamentum est quod tenetur in capite de Rege, vel alio Domino capitali.

Privatum infeofamentum quod tenetur in capite de alienante, & ejus hæredibus. Angl. Reg. *Hen.* 3. An. 52. c. 6. *Hen.* 7. An. c. 17.

DE FEODO CANCELLARII, ET EJVS Clerici CAPVT. 2.

ITem, ordinaverũt Cancellario Regis, [a] feodum magni sigilli, videlicet, pro qualibet Charta, centum libratarum terræ, & vltra, pro feodo sigilli, decem libras, & Clerico pro scriptura, duas marcas.

Ang. Reg. *Hen.* 8. An. 27. c. 11. *Edward.* 1. An. 13. c. 41. *Westm.* 2.

2. *Item*, pro [b] litera saisinæ, super tali Charta, Cancellario, pro feodo sigilli, vnam marcam; & Clerico duos solidos.

b. i. præcepto saisinæ.

3. *Item*, pro qualibet litera de actornato, vel protectione, pro feodo sigilli, duodecim denarios, & Clerico pro scriptura, tres denarios.

4. *Item*, pro quolibet Brevi clauso infra ceram, Cancellario, sex denarios; & Clerico pro scriptura, tres denarios.

Hinc ortum est vulgatum dictum; *of ane mins penis brave.*

5. *Item*, pro litera pacis Domini Regis, de morte alicujus, Cancellario, quadraginta solidos; Et Clerico pro scriptura, sex solidos, octo denarios.

6. *Item*, pro litera Presentationis ad Ecclesiam, vel Hospitale, Cancellario, quadraginta solidos, & Clerico pro scriptura, octo denarios.

ANNOTATIO.

Ver. 1. Feodum] *Stipendium, ſalarium, vulgò*, the fee of the great ſeale, *ſive merces, quæ hoc in loco Cancellario pro labore ſuo, & ratione officii conceditur, hodie Directori Cancellariæ attribuitur: præter feodum magni ſigilli, quod ad Cancellarium pertinet, ſine vllo definito pretio, aut quantitate, cùm nunc ſit arbitrarium. Hinc igitur liquet, officium Directoris Cancellariæ, quod nunc eſt in vſu, olim apud majores noſtros, ad Cancellarium pertinuiſſe: quod manifeſtum eſt*, Stat. Rob. 3. c. 1. 3.

Ver. 5. Litera pacis] *Vulgò, Remiſſionem vocant, quæ criminis admiſſi abolitionem continet, quæ à ſolo Rege concedi, & impetrari ſolet pro quolibet crimine, etiam Læſæ Majeſtatis, ſi ita Regi videatur.* Infr. c. 12. Ver. 2. Infr. lib. 4. c. 17. Vid. Damhonder in Praxi Criminali. c. 147.

DE FEODO JVSTITIARII, CLERICORVM ejus & Coronatoris CAP. 3.

ITem, ordinaverunt pro ſuſtentatione Juſtitiarii, quolibet die iteneris ſui, centum ſolidos.

2. *Jtem*, Clericis ſuis, pro quolibet homine amerciato, vel vendito, duos ſolidos. Et pro quolibet homine mundato per aſſiſam, pro tractu extra rotulos, quatuor denarios.

3. *Jtem*, ordinaverunt Coronatoribus pro feodis ſuis, de homine amerciato, vel vendito, vnum *colpindach*, vel triginta denarios: Et de homine mundato, nihil.

Iac. 2. parl. 6. c. 21. Iac. 3. parl. 14. c. 102. et c. 113. Angl. Regis Edward. 1. An. 3. c. 10. Hen. 8. An. 27. c. 11.

4. *Jtem*, de homine condemnato ad mortem, coram Juſtitiario, Coronator habebit equos domitos non ferratos: oves infra viginti, capras, & porcos, infra decem; blada de cumulis, & taſſis fractis: Et omnia vtenſilia, infra interiorem partem domus, *videlicet*, infra crucam, ſuper igne pendentem.

a. ad domicilium, vbi homo commorari, et habitare ſolet.

5. *Jtem*, de homine non invento tempore atachiamenti, Coronator commorabitur ad domum ſuam, vbi eſt commorans, per vnum diem, & vnam noctem. Et habebit ſuſtentationem ſuam rationabilem pro ſe, & duobus hominibus ſuis propriis: Et pro duobus hominibus, pro teſtibus adductis, & Clerico ſuo, vel duos ſolidos, nihil plus capiendo.

6. Et ſi non poterit illum hominem indictatum invenire, ipſe debet arreſtare omnia bona ſua mobilia & immobilia, ſub ſalvis plegiis, ad reſpondendum coram Juſtitiario.

b *fidejuſſoribus.*

ANNO-

Annotatio.

Ver. 4. Homine amerciato] *Hominem amerciatum intelligo, qui legitimè citatus, vt in itinere seu curia Justitiarij compareat, se non sistit: Ideoque ratione suæ contumaciæ, amerciatur: & mulctam solvit*, vt Infra c. 8. *Homo autem venditus intelligitur, qui in itinere, coram Justitiario comparet & crimen sibi objectum, pro quo fuit attachiatus, confitetur: Et pro eo cum Justitiario, certo quasi pretio interveniente, transigit. Alter igitur vitam, vel pœnam pecuniariam, pro crimine, ipsa lege debitam, redimit. Alter verò, nempe Justitiarius, hæc eadem, acceptâ pecuniâ, ei vendit: Vulgò, Compositionem vocant. Est autem Compositio, certa mulcta pecuniæ, quam quis in curia Justitiarij pro criminis abolitione dissolvit, fisco inferenda.*

Ver. 4. Equos domitos] *Hoc statutum de equis domitis non ferratis, ad Coronatorem pertinentibus, Jure novo.* Jac. 3. Parl. 13. c. 113. *limitatur tantùm ad hos equos, si ad operas serviles destinantur. Nam si sint indomiti, & intractati; aut domiti, & ferrati; aut denique domiti, & ephippiarii, quibus selle imponuntur ad sedendum, vt sessores mollius vehantur: ad Coronatorem pertinere non debent.*

Ver. 6 Et si non poterit] *De modo quo homines fugitivi debent arrestari per Coronatorem, vt coram Justitiario compareant.* Jac. 5. Parl. 4. c. 33.

DE FEODO CAMERARII.
Caput. 5.

ITem, ordinaverunt pro sustentatione Camerarii Domini Regis per annum, ducentas libras, de eschætis burgorum. Et residuum de amerciamentis, tolonæis, & custumis burgorum Domini Regis.

DE FEODO SENESCALLI DOMINI REGIS, & aliorum domesticorum. Cap. 6.

ITem, ordinaverunt pro feodo Senescalli domus Domini Regis, quadraginta libras.

2. *Item*, pro feodo Clerici liberationis ejusdem domus Domini Regis, viginti libras. *Richard. 2. An. 13. c. 4.*

3. *Item*, pro feodo Clerici de coquina, decem libras.

4. *Item*, pro feodo Panitarii, decem libras.

5. *Item*, pro feodo Buttelarii, decem libras.

6. *Item*, pro feodo Pistoris, quinque libras.

7. *Item*, pro feodo Brasiatoris, quinque libras.

8. *Item*, pro feodo Magistri Coci, quinque libras.

9. *Item*, pro feodo Lardarii, quinque libras.
10. *Item*, pro feodo Janitoris, quinque libras.
11. *Item*, pro feodo Oſtiarii coquinæ, quinque libras.
12. *Item*, pro feodo Oſtiarii Aulæ, quinque libras.
13. *Item*, pro feodo Oſtiarii ad Cameram Regis, quinque libras.
14. *Item*, pro feodo factoris ignis in Aula, quadraginta ſolidos.
15. *Item*, omnes alii Miniſtri Regis, de ſtatu minore, quilibet habebit quadraginta ſolidos, pro feodo ſuo, vel per conſiderationem Domini Regis, Seneſcalli, vel aliorum de conſilio Domini Regis.

ANNOTATIO.

Clerici liberationis. *Liberatio Gallicum eſt verbum, quo nos etiam hodie vtimur* [ane liveray] *Solent enim Reges, & Principes, certum dimenſum in pecunia, vel in veſtimentis, quotannis dare ſuis domeſticis, vt melius ali, & veſtiri poſſint. Qui autem his annotandis, & in tabulas referendis præeſt, Clericus liberationis dicitur*, the Clerk of the liverayis.

DE FEODO CONSTABVLARII, ET MARESCALLI ac eorum juriſdictione. Caput. 6.

Item, ordinaverunt pro feodo Conſtabularii, decem libras.
2. *Item*, pro feodo Mareſcalli, decem libras.

Edvvard. 1. An. 28. c. 3. in Statuto de Articulis ſuper Charta. De conſtabulatio. *Richard.* 2. An. 13. c. 2.

3. Et quòd omnes trangreſſiones factæ ſub virga Mareſcalli Domini Regis, (videlicet infra duodecim leucas) debent determinari in curia Domini Regis, coram prædictis Mareſcallo, & Conſtabulario; & ſecundùm quantitatem delicti debent puniri.

ANNOTATIO.

In omnibus ferè codicibus, qui ad manus meas pervenerunt 12. *leucas legitur. In paucis non adeò fide dignis (duas leucas) Quam poſteriorem lectionem vſus communis recepit. Nemo enim apud nos, minimo rerum vſu, aut prudentia præditus, vnquam dixerit juriſdictionem, quam ſolus Conſtabularius nunc exercet, (quæ tamen & Mareſcallo & illi, hic tribuitur) extendi ad duodecim leucas: ſed ad duas tantùm, hoc eſt, ad quatuor miliaria Scotica, eaque numeranda circulariter, ab eo loco, ubi ſacro-ſancta perſona Domini Regis, domicilium ſeu habitationem habet. Prior lectio.* 12. *leucarum, confirmatur per Statutum* Richard. 2 *Anno* 13. c. 3.

Quantitatem delicti.) *Delictorum varia ſunt genera, Ideoque pœnarum varii ſunt gradus; in quibus ſeptem circunſtantiæ ſunt obſervandæ* L. perſpiciendum

dum. 11.l. aut facta 16. ff.de pœnis. *Pœna quæ nulla certa lege definitur, qualis esse debeat; sed judicis arbitrio relinquitur; communiter à juris interpretibus dicitur pœna extraordinaria, & nonunquam propter causſæ qualitatem, & circunſtantias perſonæ, facti, loci, temporis (quæ delictum augent) ad vltimum ſupplicium, ſeu mortem, exſilium, relegationem, aut ordinis motionem, extendi poteſt* d.l.16 l.vltima ff.de privat.delict.l. Qui injuriam.43.ff.de injur.

DE FEODO VICEC-OMITIS, EJVS CLERICI, & ſervientes CAP. 7.

ITem, ordinaverunt pro feodo Vice-comitis, decem libras, de Eſchætis curiæ ſuæ. Stat.Rob.3.c.25. Iac.2.parl.13.c.60. Iac.4.parl.3.c.30. parl.6.c.66. Iac.6.parl.11.c.74.

2. *Item*, pro feodo Clerici ſui, de quolibet amerciamento, duos ſolidos.

3. *Item*, pro feodo ſervientis, vnum *colpindach*, vel triginta denarios, de quolibet amerciamento condemnato.

ANNOTATIO.

Ver. 1. *Merces ſive feodum non debet ſolvi Vicecomiti, donec rationes reddiderit; & computum fecerit in Scaccario.* Stat. Rob.3.c.26.c.25. concordat. Stat.Henrici. 8.Anno.35.c.16.

Ver. 3. Vnum colpindach, *Verbum eſt Hybernicum, priſcis Scotis vſitatum,* colpindach, *hodie corruptè* Quyach; *& ſignificat juvencam, quæ vitula eſſe deſijt, & nondum apta tauro, injuſtam magnitudinem non excrevit.*

DE AMERCIAMENTIS CVRIARVM JVSTItiarij, Vicecomitis, Burgorum, Camerarii, Militum, Sub-vaſtorum. CAP. 8.

ITem, amerciamentum coram Juſtitiario, ex parte boreali maris *Scotiæ*; octo vaccæ, & vnus *colpindach* Coronatori; & duo ſolidi Clerico. Et vltra mare *Scotiæ*, ſicut in *Laudonia*, & partibus ibi dem inter aquas de *Forth*, & *Tyne*, decem libræ, & vnus *colpindach*; vel triginta denarij Coronatori; & duo ſolidi Clerico. Amerciamentum debet eſſe æquale delicto. Vid.Magn.chartâ.An.9.*Henr.*3.c.14.*Edvard.* 1.An°3. c. 6. *Weſtm.* Coram Juſtitiario amerciamentum eſt duplex. Iac.6.parl.11.c.70. parl.15.c.267. Auſtralis Scotiæ pars, Angliæ vicina, moneta, Borealis vero pars, pecore abundabat. Vid.lib.4.c.vlt.17

2. *Item*, amerciamentum coram Vice-comite, non excedat vltra ſexdecim ſolidos. Et pro feodo Clerici, duo ſolidi, & vnus *colpindach*, vel triginta denarij ſervienti [a] Vice-comitis. a.2. Serjando.

3. Et amerciamentum in burgo coram Præpoſito, & Ballivis, octo ſolidi.

4. Et coram Camerario, quinquaginta ſolidi; & Clerico duo ſolidi.

5. Et

5. Et servientibus burgi, de quolibet amerciato, quatuor denarii.

6. Et omnes Barones capient leges regales, in curia Domini Regis coram Justitiario & Vice-comite. In omnibus vtentur, tam in legibus, quàm in amerciamentis & feodis, coram Vicecomite.

7. *Item*, ordinaverunt quòd in lites, qui tenent de Baronibus, capiant omnes leges, & observent eas in curiis suis cùm necesse fuerit; sicut Barones faciunt. Sednon teneant curias de vita & mẽbro, sed de injuria, & non ratione: hoc est, de *wrang*, & *vnlauch*. Et capiant dimidium amerciamentum, sicut in curia Baronis.

8. Et illi qui tenent de Militibus, qui vocantur Subvasores, leges tenebunt, & observabunt in omnibus curiis suis; & dimidium amerciamentum, sicut in curiis Militis, & sic de subseqq.

Annotatio.

Ver. 6. Amerciamentum] *pro mulcta, seu pœna pecuniaria, quæ pro qualitate delicti, per judicem, delinquenti solet irrogari: & apud veteres certo boum, ovium, aut aliorum animalium numero æstimabatur: Vt scribit* Gellius cap. 11. lib. 1. *Quem morem majores nostri secuti sunt: Et Insulani nostri eundem adhuc retinent. Deductum videtur, à Gallica voce*, mercie, *misericordia. Solet enim hujusmodi mulcta irrogari crimen confitenti, & misericordiam petenti, unde misericordia dicitur.* lib. 2. c. 74. 5. 6. 7. & alibi sæpè.

Mare Scoticum. Maris Scotiæ] *Id est, amnis seu fluminis, cui nomen est*, Fortha. *Ejus enim æstuarium*, Lothianam, & Fifam *provincias separat, & reliqua omnia æstuaria in hoc regno magnitudine superat: Ideoque mare Scoticum dicitur*: Jac. 2, parl. 3. cap. 6.

Coram Vice-comite.] *Jure novissimo amerciamentum in curia Baronis videtur summa* 40. *solidorum*. Jac. 2. parl. 14. c. 64.

Ver. 7. Sed de injuria] *Barones & eorum vasalli, (qui hic dicuntur Milites) habent jurisdictionem de* wrang, & vnlauch, *hoc est, de causis civilibus, veluti de debitis, & aliis causis, quæ non tangunt vitam, vel membrum. Porrò* wrang, *idem est quod injuria, sine jure, contra jus.* vnlauch. *sine lege, contra legem. q. d.* wrangouslie, and againſt the lawe. *Possunt tamen cognoscere de causis criminalibus, de vita, & membro*, of life & limme: *si hujusmodi jurisdictio, & potestas fuerit eis concessa per chartam.* lib. 1. c. 4.

Ver. Subseqq.] *Viz. de subarmigeris, qui tenent de armigeris comitum leges observent, & capient amerciamentum, ovem, vaccam, vel tres solidos.*

DE FVRTO FACTO IN TERRIS EORVM, qui tenent de Baronibus. Cap. 9.

ITem, si aliquis faciat furtum in terris prædictorum liberè-tenentium, ille malefactor debet attachiari, & duci ad carcerem

Baronis

Baronis, in cujus Baronia captus sit, & ibidem debet condemnari, & Baro habebit eschætam bonorum dicti malefactoris.

2. Nisi Dominus villæ, vbi captus fuit, sit privilegiatus de feodo, per chartam.

ANNOTATIO.

Ver. 2. Captus fuit] *furtum debet puniri in eo loco, vbi fur captus est, cum re furtiva, vt hic dicitur: Quod Bartolus confirmat*, in l. 45. ff. de furt. *Alii furtum puniendum esse affirmant, ec in loco, vbi est commissum.* Vid. Stat. Wilh. c. 18. *& quæ annotavi* lib. 1. c. 42. Stat. 1. Rob. 1. c. 42.

DE RECEPTATORIBVS MALEFACTORUM. CAP. 10.

ITem, ordinaverunt quòd nullus Baro, vel Comes, vel aliquis alius, receptabit malefactorem aliquem, infra dominationem suam sub pœna amissionis curiæ suæ in perpetuum.

Iac. 1. Parl. 2. c. 37. Iac. 5. parl. 7. c. 97. Stat. V Wilh. c. 7. 6. Iac. 6 parl. 12. c. 144.

ANNOTATIO.

Receptabit] *Receptator malefactorum, punitur perpetua amissione curiæ suæ vt hìc dicitur: & præterea eâdem pœnâ qua ipse malefactor*, vt infra. c. 14. *quod est consentaneum juri civili, secundùm quod, notum est, ipsum delinquentem & delicti approbatorem, pari pœna puniri, quia inter auctorem sceleris, & approbatorem, nihil est discriminis.* Bartol. in l. 15. qui opem 34. nu. 5. ff. de furt. tot. tit. ff. de Receptat. & C. tit de his qui latr. vel alios crim. reos occult. Vid. Stat. Rob. 2. c. 10. in fin. *Vbi alia pœna exponitur.*

Receptores malefactorum.

Rom. 1 31.

DE PLACITIS CORONAE, ET POENA eorum qui inde condemnantur. CAP. 11.

ITem, omnes raptores de roboria, deforciatores mulierum, murdratores hominum, sive justè, sive injustè, & combustores domorum nequiter, & malitiosè; comparebunt & respondebunt coram justitiario Domini Regis.

2. Et si judicati fuerint: Rex habebit omnia bona sua, ad Eschætam, & Barones nihil.

Stat Alex. 2. c. 14. 2. c. 4 leg. burg. c. 6. 3. Angliæ. Regis Henr. 3 Anno. 9. c. 17. Hen. 7. An. 12. c. 7.

ANNOTATIO.

Ver. 1. Sive justè] *Hoc est, sive juste hoc crimen se commisisse affirmat, scilicet, ad sui defensionem.*

Nequiter & malitiosè] *Nam aliud dicendum est de eo, qui negligenter, & sine dolo malo, ædes alienas combusserit, quia juxta vulgatam juris regu-*

gulam

regulam omnia delicta æstimantur animo, & proposito delinquentis. Stat. 2. Rob. 1. c. 29. Leg. burg. c. 54.

DE POENA PRODITORIS CONTRA REgem, & aliorum malefactorum, de Rege tenentium. CAP. 12.

lib. 4. c. 1. 5. 17. Jac. 1. parl. 1. c. 3. Quon. attach. c. 48. in fin. proditores posiunt impune occidi. Iac. 5. parl. 4. c. 8.

ITem, statutum est de proditoribus, & falsis traditoribus contra Regem: Quòd de illis Rex habebit omnia, quæ illi habent, tam terram, quàm bona, sine recuperatione alicujus hæredis.

2. Nisi specialis gratia Regis intervenerit.

3. Et sic de alijs malefactoribus, qui habent terras, & hæreditatem, sive alia bona quæcunque, qui tenent de Rege, Rex habebit omnia, & malefactor ad mortem condemnetur, sine redemptione

ANNOTATIO.

Remissio criminis.

Ver. 2. Nisi specialis gratia. *Damnato læsæ majestatis, Rex potest crimen remitere, si ipsi ita videatur. Nam exuli, bannito, vel damnato ad mortem, solus Princeps, & non alius crimen remittere potest.* l. 4. & 16. Bart. num. 4. l. Ad bestias 13. ff. de pœn. *Idque ex mera gratia, & sola sua misericordia.* l. 1. in. fin. & ibi Bartol. ff. de Quæst. *Nam in hoc casu, motus Principis habetur pro justa causa.* Bald. in l. rescripta. 7. nu. 4. c. de precib. Imp. offerendis. *Verùm restitutio à Principe facta per viam gratiæ, non aufert jus tertij; neque restitutus recuperat bona sua, per Principem in alium trãslata.* Bart. in l. 1. num. c. de sent pass. & restit. *Sed aliud dicendum est, si quis restituatur per viam juris, tunc enim ad omnia, & in pristinum statum restitui intelligitur, vt postea dicetur*, lib. 2. c. 56.

Restitutio felonis.

DE MALEFACTORIBVS TENENTIBVS DE Baronibus, & quod placita coronæ non pertinent ad curiam Baronis CAP. 13.

ITem, statutum est, quòd illi malefactores, qui tenent de Baronibus, eodem modo debent condemnari.

2. Exceptis quatuor placitis prædictis, (videlicet roboria, raptu mulierum, murthro & incendio) ad coronam Domini Regis spectantibus.

Supr. c. 11. 2. lib. 4. c. 11. Quon. Attach. c. 19.

3. De quibus Barones potestatem non habent, se intromittere, nec determinare.

DE

DE HIS QVI HOMICIDIVM VOLVNTARIUM manu-tenent. CAP. 14.

ITem, quia sæpiùs visum est, vel fuit, quòd diversi homines iniqui, & injusti, interfecerunt homines fideles, pacificos &, justè viventes, per invidiam, & [a] iniquam procurationem, vel propter cupiditatem vxoris suæ, terrarum suarum, seu bonorum.

[a] i. per assasinum.

2. Et dicti malefactores in tali modo intraverunt in terris, & bonis dicti interfecti. Et vt hoc agerent; consueverunt juvenes, & parentes dicti interfecti interficere.

1. Reg. c. 21. 19. juxta illud occidisti, & possedisti.

3. Et tales malefactores fuerunt recepti, manutenti per Comites, & Barones injustè contra legem Dei, & seculi, vt dicitur *Qui gladio interficit, gladio peribit.*

Genes. 9. 6. levitic. c. 24. 17. Exod. 27. 12. Matth. 26. 52. Deuter. c. 19. 4.

4. Statutum est, quòd de omnibus illis malefactoribus Rex habebit sequelam, tam de Comitibus, & Baronibus, quàm de illis malefactoribus.

Iac. 1. parl. 1. c. 4. parl. 2. c. 37.

5. Quia omnes magnates qui hoc agunt, sunt falsi & perjurati contra Deum, Regem, & populum regni.

Receptator homicidæ, punitur eadem pœna, quæ ipse homicida. Iac. 1. parl. 6. c. 90. cum seqq. vid. Iac. 3. parl. c. 98.

ANNOTATIO.

Ver. 1. Iniquam procurationem. *Hoc genus homicidij, quod alterius jussu, vel mandato fit, dicitur Assasinium, deducto ab Italis vocabulo, qui hoc genere homicidij, sunt infames. Dicitur autem Assasinus, qui ab alio pecuniam vel mercedem accipit, alterius interficiendi caussa, & qui huiusmodi scelus, data mercede fieri procurat, aut mandat; bonis omnibus mulctatur, publicè diffidari, seu banniri, & officio, & beneficio, si quod habet, privari, & excommunicari debet l. 1 de homicid. in 6. Ipse autem Assasinus, ad caudam equi tractus, & in frusta membratim concisus, vltimo afficitur supplicio.* Iul. Clar. lib. 1. Sent. §. Assasinum. num 4. & jure divino, maledictus est, qui munera accipit, percutiat animam sanguis innocentis. Deuter. 27. 25.

Ver. 4. *Habere sequelam, est phrasis frequens, & vsitata, de his qui habent jus persequendi, in judicio de re aliqua, presertim in caussa criminali.* lib. 4. c. 15. & alibi, *Rex dicitur habere plenam rectitudinem* [to haue right to persew] *de morte ejus qui pacem suam infringit, vel sectam sum de violatione pacis sue.* stat. David. 2. c. 20. stat. 2. Rob. 1. c. 13. *Eodem modo quo in hoc loco, Rex habet jus persequendi, & accusandi omnes delinquentes, & eos, qui illis rem, opem, vel consilium præstant: Nam ex omni ferè delicto, privati homines, qui vim & dānum patiuntur, privatam suam habent actionem. Et Rex cujus interest, ne delicta maneant impunita, suam quoque habet actionem, pro suo interesse, adeò vt neutra harum actionum, alteram tollat,* lib. 4. c. 20. *Privati enim agunt ad pœnam pecuniariam sibi applicandam, ad vel interesse, & ad suam bursam. Rex verò ad pœnam sive commodum publicum.* l. vlt. & ibi glossa ff. de privat. delict. §. 1. & ibi gl. Instit. de pub. jud.

Ad Regem pertinet criminum coercitio.

Ex omni delicto duplex oritur actio, altera privata, altera publica.

Nam

Nam vt ait Vlp. in l. prætor. 7. §. 1. de Iniur. *ex quibus cauſsis publica ſunt Iudicia, ex his c uſis, non ſumus prohibendi, quo minùs & privatò agamus, veluti de crimine adulteriy, inſtitui poteſt iudicium criminale, vel civiliter ad ſeparationem poteſt agi, ut hodie fieri ſolet.* capitul. Tuæ. 5. de procur. *Porrò, multa delicta, hoc in loco in vnum quaſi cumulantur. Primùm enim maritus occiditur: Deinde, adulterium, idque continuatum, cum ejus vxore, committitur. Tertiò, bona interfecti invaduntur, & rapiuntur. Poſtremò, cognati ne hæc ſcelera vlciſcantur, occiduntur. Ex pluribus autem his delictis, plures oriuntur actiones, quarum vna aliam non perimit, ſed omnes competunt, & ſuum habent effectum. Quia plura delicta cõcurrentia, nunquam faciunt, vt ullius delicti impunitas detur. Neque enim delictum, ob aliud delictum, minuit pœnam: præſertim ſi diverſis temporibus committantur.* l. 2. & ibi gloſſ. ff. de privat delict. Barthol. in l. ſi adulterium. ff. ad l. jul. de adult.

De cumulatione actionum.

DE OFFICIO CORONATORIS.

Caput. 15.

Cum aliquis murthrum publicum, vel privatum fecit, perpetrator aperti murthri, ſtatim levato hueſio, [a] ſequatur.

Ang'. Reg. *Hen.* 8. An. 3. c. 7. 1. An. 4. *Edward* 6. Ann. 2. & 3. c. 24.

a ſalbe ſollouit.

2. Et ſi per ſectam [b] hueſii apprehendi poſſit, ſtatim retinebitur, incarcerabitur, nec erit replegiabilis.

b i. clamoris.

3 Tamen per breve Domini Regis, poteſt dari ad plegium, uſque ad adventum Juſtitiarii.

4. Nec debet murthrum adjudicari, ubi [c] infortunium intervenit.

c. i. rixa, *Chaudmelle*, quæ fit ſine præcogitata malitia, & opponitur felonia, quæ fit certo & deliberato delinquendi animo, *forethocht felonie.*

5. Sed locum habeat publicum murthrum in interfectis per feloniam.

6. Coronator autem, vel Vicecomes, aut Præpoſitus, interfecti videbunt plagas, & per Clericum ſuum inbreviari, & corpus interfecti ſepelire debent.

Deut. c. 21. 1. 2. 5. Iac 1. parl. 2. c. 51. parl. 6. c. 95. Iac. 3. parl. 5. c. 35.

7. Et dicitur privatum murthrum, cùm aliquis eſt interfectus, vel ſubmerſus, vel aliquo loco inventus: Tunc inventor levet hueſium, ut præfertur.

8. Veniens autem Coronator videbit mortuum, & inquiſitionem faciet de ſuſpicione.

9. Et ſi quis ſuſpectus fuerit: attachiabitur, ut prædicitur. Et ſi nulla ſit ſuſpicio, nulla ſit attachiatio.

Angl. Reg. *Hen.* 7. An 3. c. 6.

10. Corpus autem mortui per præceptum Coronatoris, videbitur ſepeliri.

11. Et ſic de omnibus placitis corõnæ, pertinentibus ad Coronatorem, fiat uſque ad adventum Juſtitiarii.

DE

DE PLACITIS AD CORONATOREM PERTINENTIBUS. *Caput.* 16.

AD Coronatorem pertinet de plagis, verberibus, et melletis facere attachiamenta, vbi accusator adjicit in appellatione sua, pacem Domini Regis esse infrictam. Lib.1.c.3.7

2. Et si hoc non dixerit, ad Vice-comitem pertinent hujusmodi attachiamenta.

ANNOTATIO.

Hoc caput in vetustis codicibus hoc modo legitur.

Semper ad Coronatorem pertinent attachiamenta, vbi qui accusat adjcit in appellatione sua, pacis Domini Regis fractionem: Sed si hoc non adjciat, ad Vicecomitem semper pertinet attachiamentum. Iac.1.parl.13.c.139. Iac.5.parl 3.c.5. parl.4.c.33. Stat.Rob.3.c.32.

FINIS.

IN
DE
FENS

HONI SOIT QVI MAL Y PENS

IN MY DEFENCE, GOD ME DEFEND.

REG. MAIESTAT.

LIBER PRIMVS.

PRAEFATIO.

¶ *Regi duo sunt necessaria; Arma, quibus hostes debellet; Leges, quibus subditos pacificè regat.*

Egiam Majestatem, non solùm armis contra rebelles, sibi, regnoque insurgétes, oportet esse decoratam:

2. Sed etiam legibus ad subditos, & populos pacificè regendos, oportet esse armatam.

3. Vt vtraque tempora (scilicet, pacis & belli) glorioſus Rex noſter, qui regimen regni complectitur, ita feliciter transigat, & regat regnum sibi à Deo commissum, (qui nullum habet superiorem, nisi ipsum Creatorem cœli, & terræ, qui cuncta gubernat) vt effrænatorum, & indomitorum, dexterâ fortitudinis, elidendo superbiam, & humilium ac mansuetorum, Deu. 17. 12. Rom. 13. 4.

ſuetorum, virgâ æquitatis, moderando juſtitiam; tàm in hoſtibus debellandis, ſemper victorioſus exiſtat; quàm in ſubditis tractandis, æqualis cunctis judex, jugiter appareat.

[a] *al. prudenter.*

4. Quàm eleganter, quàm ſtrenuè, quàm [a] callidè hoſtium obviando inſidijs, & malitiis, hoſtilitatis tempore, armatam exercuit militiam, nemini venit in dubium.

5. Et quàm juſtè, quàm diſcretè, & quàm miſericorditer, erga ſubditos ſuos tempore pacis, ipſe pacis amator, & auctor ſe habuit, non ambigitur.

Stat. Vvilh. c. 25.

6. Cùm tantæ celſitudinis, & æquitatis fuerit ejus Curia, quòd in ea, nullus judicum, tàm attritæ frontis, tàm temerariæ præſumptionis exſtiterit, qui à juſtitiæ tramite, auderet aliquatenus declinare; aut vias veritatis, vllatenus præſumeret excedere.

Stat. 1. Rob. 1. c. 2.

7. Ibi enim pauperem non opprimit adverſarij potentia, nec à limitibus judiciorum pellit quenquam, amicorum amor, favor, aut gratia.

Iac. 1. parl. 2. c. 48. Iac. 4. parl. 6. c. 49.

8. Leges autem, & jura regni, ſcripto vniverſaliter concludi, noſtris quidem temporibus, omninò impoſſibile eſt; tàm propter ſcribentium [b] ignorantiam, quàm multitudinem [c] cauſſarum confuſam.

[b] *al. tantiam.*
[c] *al. earum. al. Iurium ipſorum.*

9. Verùm, ſunt quædam in Curia generalia, & frequentiùs vſitata, quæ ſcripto commendare, non mihi videtur abſurdum, vel præſumptuoſum: ſed ad juvandam memoriam, admodùm neceſſarium.

Stat Alexandri. 2. c. 12.

10. Horum itaque quandam particulam, ad mandatum Domini Regis David, cum ſano conſilio totius regni ſui, [d] tàm populi, quàm Cleri, in ſcriptis redigere decrevi; ſtylo vulgari, & verbis vtens curialibus, ex induſtria, ad totius regni notitiam, in hunc modum diſtinguendum duxi.

[d] *al. tàm laici, quàm Clerici.*

Annotatio.

Hos quatuor libros (quibus, more Hebræorum, titulus & inſcriptio eſt à primis verbis (Regiam majeſtatem) *ad imitationem quatuor librorum Inſtitutionum Juris Civilis, componi, ſcribi, & publicari mandavit* David *Rex, ejus nominis primus, filius natu minimus* Malcolmi 3. *Is cæpit regnare poſt fratres* Edgarum & Alexandrum primum. *Anno Mundi* 5094, *Ann.* Chriſti, 1124. *Et regnavit annos* 29. *vt patet hîc in* Præfatione, nu. 10. & hoc libro, cap. 8. 16. cap. 18. 1. Stat. Wilhel. cap. 1. Stat. Alexand. cap. 12. *Hos autem libros eſſe authenticos, & habere vim legis, probat,* Iacob. 1. Parl. 3

cap.

cap. 54. Iac. 6. parl. 6. cap. 47. Parl. 8. c. 63. Iac. 3. parl. 14. c. 115. Ranulphus Glanvilla, Ceſtriæ Comes, *vir nobiliſsimi generis, & in vtroque jure eruditus, ſcripſit tractatum de legibus & conſuetudinibus regni Angliæ, qui incipit* Regiam Poteſtatem, *qui dividitur in* 14. *libros per-breves: Et in omnibus ferè cum his libris congruit. Vixit Anno à Servatoris noſtri nativitate,* 1230. ſub Henrico 3. Anglorum Rege, teſte Ioanne Balæo, Centuria 3. num. 93. fol. 279. Scriptorum Britanniæ. Sed Giraldus Cambrenſis, in Itinerario Cambriæ ſcribit, Ranulphum de Glanvilla *vixiſſe ſub* Henrico 2. *quod verum eſſe credo per* lib. 8. c. 2. tractatus, per ipſum Glanvillam ſcripti, *vbi ejus expreſſa fit mentio, et etiam* Henrici 2.

VERS. 1. 2. Oportet] *Hoc verbum, aliquando eſt decentiæ, et honeſtatis. gloſ. in c. confidimus. 25. quæſt. 1. Et in hoc ſenſu, decet Regem eſſe armatum legibus; hoc eſt, literatum, et literarum cognitione imbutum. Quod etſi ſit decorum, et (vt cum Accurſio loquar) congruum Regi: et Reſ-publica dici poſsit beata, vbi Philoſophi regnant: tamen literarum, et bonarum ſcientiarum cognitio, neceſſaria Regi dici non debet: cùm multi optimi Principes, ſint illiterati.* Secundò, *dicendum eſt,* Oportet, *regulariter eſſe verbum neceſsitatis, et quandam neceſsitatem inducere.* Bartol. in l. 1. ff. de juſtit. et jur. *Itaque Regem eſſe armatum legibus, idem eſt, ac ſi dixeris, cum Cautiuncula, et Spiegelio, legum ac judiciorum præſidio tutum, et inſtructum; Secundum quas leges, ipſe vivere debet.* l. 4. C. de legib. *et ſubditos ſuos in officio continere, malos pœnis, bonos præmijs afficere. Principis enim auctoritas pendet ex legibus: Lege enim, Rex eſt dominus: Lege, nos ſubditi et ſervi ſumus. Et in eo differt à Tyranno. Ille enim regnum regit legibus; Hic per vim, dominationem occupat: Ille juxta leges, ad ſuorum ſubditorum commodum; hic contra leges, ad ſuam ipſius vtilitatem, omnia convertit.*

ET PRIMO, DE CAVSSIS CRIMINALIBUS ſpectantibus ad coronam Domini Regis, & ad cognitionem ſui juſtitiarij. CAP. 1.

De juriſdictione omnium judicum, et quæ actiones ad quos judices pertineant, vſque ad Caput ſextum.

PLacitorum aliud eſt criminale, aliud civile.

2. Civile eſt, in quo [a] vertitur pœna pecuniaria, aut fundi actio.

3. Criminale eſt, in quo vertitur pœna ſanguinis, vel capitis, vel membrorum truncatio.

4. Criminalium placitorum, aliud pertinet ad coronam Domini Regis, & ad juſtitiarium: aliud ad Vice-comites provinciarum.

5. Ad coronam Domini Regis, crimen quod in legibus dicitur, crimen læſæ Majeſtatis, vt de morte, vel ſeditione Domini Regis, vel regni, vel exercitus. Et hi non ſolùm pro facto puniendi ſunt, ſed etiam de propoſito.

Glanvi. lib. 1. c. 1 a. i. controvertitur. Iac. 2. parl. 12. c. 54. l. 5. c. ad leg. Iul. Majeſt.

Affectus punitur, etſi non ſequatur effectus.

6. *Item*, occultatio theſauri frauduloſa, placitum de pace Domini Regis infricta, homicidium, Roboria, raptus, incendium, murthrum, crimen falſi vel de falſa menſura, falſa Charta, falſa moneta, & ſi qua ſunt ſimilia, quæ vltimo puniuntur ſupplicio, aut membrorum truncatione.

Quon. Attach. c. 59. 2

7. Excipitur crimen furti, & homicidij, quæ ad Vice-comitem pertinent, vbi certus accuſator apparet,

Iac. 4. parl. 4. c. 45. Hent. 3. An. 9. c. 17.

8. Sed furtum, & homicidium, per indictamentum promulgatum, pertinent; & debent coram juſtitiario per Aſſiſam de vicineto terminari. Quia Dominus Rex tunc proſequitur, vel ejus juſtitiarius.

Annotatio.

Hoc caput, ex veteri codice antiquæ fidei, multis alijs præferendo, emendavi.

Vers. 1. Placitum] *eſt verbum Gallis vſitatum: Nam* plaidir, *eſt litigare, & cauſſas agere; vnde mons placitorum dicitur, in quo controverſiæ, & actiones ſolebant terminari.* leg. Malc. 2. c. 1. 2. *Et teſte* Connano, *quod* Latini *litigare, & judicio experiri dicunt*, Galli *placitare, & litigatores, placitatores vocant: Et ipſam cauſſæ actionem, placitum, vel placitamentum, nos,* Pley, *dicimus. Porrò quòd dicitur civile placitum eſſe, in quo vertitur pœna pecuniaria, id diſtinctionem quandam, de jure Civili, recipit: nam tunc dicitur actio civilis, quando agitur ad commodum privatum; ſive cauſſa deſcendat ex delicto, ſive ex contractu, hoc eſt, quando illud quod petitur, vel etiam ipſa pœna, applicatur parti. Criminalis verò, quando agitur ad commodum publicum, ſive ſit imponenda pœna corporalis, ad publicam vindictam; ſive ex delicto petatur pœna pecuniaria fiſco applicanda.* Iul. Clarus lib. 5. Sent. §. *Practica Criminalis.* quæſt. 1. poſt Iaſon. in §. ſupereſt. Num. 15. Inſtit. de act. per gl. in l. 3. ff. de ſepulchr. violat. Et Bart. l. 3. & in vlt. ff. de privat. delict.

Vers. 2. Aut fundi actio] *Placitum civile perſequitur pœnam pecuniariam parti applicandam, aut fundi actionem.* Action of gooddes & lands. *Mendosè in plærisque codicibus legitur*, vt fundi actio, *quaſi actio fundi eſſet ſpecies quædam pœnæ pecuniariæ. Quod fieri non poteſt; fundi appellatione omnis ager continetur.* l. 211. ff. de verbor. ſig. *Imò, nomine fundi ipſa proprietas, ſignificatur.* l. 9. ff. de vſu-fruct. Accreſc.

Vers. 6. Pace Domini Regis infricta] *Omnes Ligij, & eorum bona ac poſſeſſiones, ſunt ſub protectione Domini Regis, ejuſque pace. Si quis igitur alium, vel in perſona, vel in bonis contra jus, & leges violat: pacem Domini Regis violare dicitur. Et competit actio, non ſolum parti injuriam vel damnum paſſæ; ſed etiam Regi, vt patet ex veteribus formulis accuſationis de pace Regis infricta. Et rectè* leg. Malc. 2. c. 16. 1. *Nam Rex curare debet, vt cives ſui in pace vivant.* l. congruit. 13. ff. de offic. Præſid. *Nonnulli regiæ pacis infrictionem arctius accipiunt, & ad tempus treugæ referunt,* To the time of trewes,

Iac. 1. parl. 1. c. 2. parl. 3 c. 15. parl. 11. c. 134. Iac. 2. parl. 6. c. 13 Stat. 1. Rob. 1. 20

trewes, or assurance: *Vt cùm homo nequiter tempore treugæ, & inducia-rum occiditur.* Iac. 1. Parl. 6. cap. 97. *Quod non improbo: Nam in jure* Normanico lib. 12. c. 1. *hoc crimen dicitur* de treues effraintes. *Quamvis non negaverim, cùm priore, tùm posteriore modo, violari pacem Regis. Nam quilibet malefactor eum violat, cùm alium verberaverit, aut plagam aut alapam dederit.* Leg. Malc. 2. c. 16. *Treuga dicitur securitas præstita rebus, & personis, discordiâ nondum finitâ. Pax verò, est finis discordiæ, vel plena discordiarum sedatio.* Bald. in l. 1. ff. de pact. post gloss. in c. 1. de treug. & Bart. in lib. 1. consil. 66. *vide Breve de protectione Regis.* Quon. Attach. c. 54.

Vers. 8. Indictamentum] *(Vulgò,* dittay) *verbum est Gallicum,* dit tu, (say thou) *cùm scilicet, singuli de malefactoribus interrogantur; & singulatim respondere jubentur, si quos criminosos in provincia noverint. Nam indictamentum fit, quando justitiarius Regis, per suos Clericos privatim inquiri jubet, de delictis, & maleficijs in ipsorum Ballia commissis: & singulorum malefactorum nomina, referri jubet in tabulas; vt per Coronatorem attachiari, & arrestari possint; vt in itinere justitiarij compareant, & coram eo respondeant. Cognitio de indictamento, sive de criminibus per indictamentum inquisitis, pertinet ad justitiarij juris-dictionem.* Iac. 4. Parl. 4. c. 45. *Vid. c. inquisitiones de accusationibus extra.* Stat. Alex. c. 2.

Vicineto] *Nonnulli codices* de voisineto, *quod idem est. Nam Latinis vicinus, Gallis,* voisin, *vulgò,* an assyse of neighbouris.

DE CAVSSIS AD ECCLESIAM spectantibus, & de jure patronatus.

Capvt. 2.

De iurs-diction. Ecclesiæ.
Iac. 6. parl. 6. c. 69.
Parl. 11. c. 61.
Parl. 12. c. 119.
lib. 2. c. 36.
lib. 3. c. 33.

PLacitum de dotibus, & de testamentis, ad forum Ecclesiasticum pertinet:

2. Ac etiam placitum de advocationibus Ecclesiarum, & etiam jus Patronatus, pertinet ad forum Ecclesiasticum.

3. Sed caveat sibi Patronus laïcus, quòd vacante Ecclesia, vel vicaria, præsentet personam idoneam, in literatura sufficientem, vita laudabili, & sanè morigeratam & quòd præsentet illam, infra quatuor menses, ne dilatio vlterior suæ præsentationis, præjudicare sibi valeat.

Edward. 1. An. 13. c. 5.
VVestm. 2.
Edw. 2, An. 9. c. 13.

4. Per quod pro defectu suæ præsentationis, Episcopus loci, de jure Canonico valeat præsentare, hoc est, providere de illo beneficio, vnde magna dissensio oriatur.

Annotatio.

Vers. 1. De dotibus] *Manifesti juris est, quòd actiones matrimoniales, pertinent ad juris-dictionem Ecclesiasticam; ratione mutuæ fidei, quæ intercedit inter virum, & vxorem.* Cap. 5. Supra. 22. de Testib. c. 2. de consanguin.

Et

Et tametsi matrimonium potest esse sine dote; tamen dos sine matrimonio esse nequit. l. 3. de jur. dot. Novell. de nupt. §. 1. coll. 4. *Ideoque cùm dos sit accessorium quoddam matrimonij, actio dotis est Ecclesiasticæ juris-dictionis. Nam qui est judex in principali, est judex in accessorio.* c. 3. de donat. inter vir. & vxor.

Vers. 3. Sed caveat] *Inter Patronos laïcos, seu seculares, & Ecclesiasticos, hoc est discriminis, de jure Canonico; quòd laïci Patroni, quadrimestre, seu quatuor mensium: Ecclesiastici verò, sex mensium spatium (à tempore scientiæ computandum, non autem à tempore vacationis beneficij) habent sibi concessum, ad præsentandam personam idoneam, Ecclesiæ vacanti. Minus autem tempus conceditur laïcis Patronis, quàm Ecclesiasticis: Quia tametsi, Patronus laïcus indignam personam præsentaverit; non tamen privatur jure præsentationis; quia licet ei variare, & alium postea præsentare: quod Ecclesiasticis personis non permittitur. Hi enim si indignum præsentaverint; pro illa vice privantur jure præsentationis: Quia præsentatio à Clerico Patrono facta, vim habet electionis: & eligens indignum, privatur ipso jure.* Guido Papæ decis. 374. cap. cùm in cunctis, in fin. de Electionib. Iac. 6. par.. 1. c. 7. parl. 7. c. 102. parl. 12. c. 119. *concedit Patrono laïco spatium sex mensium, infra quod præsentare debet.* Iac. 6. parl. 12. c. 158. Porrò, *in hunc locum transtuli caput septimum hujus libri in vulgatis codicibus, quod ibi alieno loco positum fuit.*

DE CAVSSIS SPECTANTIBVS AD Vice-comites. Cap. 3.

AD Vice-comites provinciarum pertinent placita de Baronijs.

2. Placita de rationabili tertia parte mulierum.

3. Querela de fine facto in Curia non observato.

Glanv. lib. 1. c. 2; vbi hæc dicuntur pertinere ad curiam Regis. Lib. 2. c. 16. Lib. 1. c. 27. Lib. 2. c. 11. Quon. Attach. c. 56. Lib. 3. c. 60. cum. seqq. Edward. 1. Ann. 6. c. 8. Statuta apud Gloceſter. Quon Attach. c. 54.

4. Placitum de Nativis, id est, de servis fugitivis à veris Dominis suis.

5. De homagijs faciendis, & relevijs recipiendis.

6. Placitum de debitis laïcorum. Et quædam alia placita, quæ minùs necessaria sunt in isto libro nominari.

7. Ad Vice-comites etiam pertinet, propter defectum Dominorum, cognoscere de melletis, de verberibus, & de plagis.

8. Et etiam vbi accusator adjicit, de pace Domini Regis infricta.

Annotatio.

Vers. 1. De Baroniis] *Quid sit placitum de Baronijs, non scio satis dicere. Ejus autem mentionem non memini me alibi legisse. In libro vulgari,* the mute of Baronies. *Quòd si dixeris intelligenda esse placita Baronum, hoc est, quæ*

quæ in Baronum curijs placitantur: & tamen propter defectum, & iniquitatem judicis, ad curiam Vice-comitis transferuntur: Et ibi in secunda instantia tractantur. Vt enim de jure veteri, placita justitiarij, si quæ erant iniquè decisa, in Tarliamento rescindebantur: ita Baronum placita, in Baronum curijs determinata, coram Vice-comite accusabantur; sicuti Vice-comitum, coram justitiario. Quon. Attach. cap. 13. lib. 2. c. 16. 24.

VER. 3. Querela de fine facto.] *Finem facere aliqnando dicitur, cùm Reus alicujus criminis, pœnæ corporalis evitandæ caussa, certam mulctam pecuniariam judici, vel magistratui dissolvit.* Lib. 4. c. 18. *Vt plerunque fieri solet in itinere justitiarij, vulgò, componere dicunt.* Secundò, *placita & lites, aliquando extra judicium, aliquando in judicio, mutuo partium consensu, bonâ cum veniâ & licentiâ judicis, terminantur, & finiuntur. Et si alter-vtra pars, ab hac finali concordia recesserit: coram Vice-comite eam servare cogitur. Et in hac posteriore significatione hîc accipitur, vt infra hoc libro* cap. 27. *Prior illa significatio in criminibus cernitur. Ideoque ad justitiarium propriè pertinet.* Postremò, *placitum de Purpresturis, in nonnullis libris, hoc in loco, ad Vice-comitem pertinere dicitur. Sed sciendum est, tres esse species purprestura, contra Regem Dominum Capitalem, & vicinum; quarum* prima, *ad curiam Domini Regis sive justitiarij:* secunda, *ad curiam Domini Capitalis:* Tertia, *ad Vice-comitem pertinet.* l. 4. c. 74.

VERS. 7. De melletis, verberibus, & plagis.] Of tuilyies, strakes, & wounds. Melle, *vetus verbum apud* Gallos. *Vnde* Chaud-melle. *In jure Civili rixa dicitur, quæ non tantum verbis, sed etiam facto committitur; nulla tamen præeunte certa animi deliberatione. Ideoque præcogitatæ malitiæ opponitur, vulgò,* fore-thought felonie. *Horum placitorum, sicuti aliorum multorum, cognitio, & juris-dictio, in prima instantia pertinet ad Barones, & alios libere-tenentes, qui curias de his tenere possunt. Verùm, si illi jus non dixerint, aut non rectè dixerint; ad superiorem curiam Vice-comitis, hujusmodi placita pertinent.* lib. 2. c. 27.

Leg. Malc. Mac-kéneth c. 3.

DE CAVSSIS SPECTANTIBVS AD Episcopos, Barones, & Præpositos.

CAPVT. 4.

PLacitum civile, quod non est criminale, quo ad vitam, & membra, aliud pertinet ad Præpositos burgorum, & Civitatum: Aliud ad curiam Baronum, Comitum, Episcoporum, Abbatum, & aliorum libere-tenentium, qui curias suas proprias habent, secundùm formam suarum Chartarum.

2. Et quædam placita criminalia, pertinent ad quosdam prædictorum, & curias ipsorum: maximè qui habent, & tenent curias suas; cum socco, & sacca, furca, & fossa, *Toill*, & *Theme*, *Infang-thiefe*, & *Outfang-thiefe*.

Vt sunt placita coronæ. Leg Malc. 2. c. 11.

3. Præter illa placita, quæ pertinent ad Curiam Domini Regis; *vt supra dictum est.*

ANNO-

ANNOTATIO.

VERS. 1. Qui curias ſuas.] *Epiſcopi, Barones, & burgorum Præpoſiti, poſſunt de criminibus cognoſcere; ſi hujuſmodi Poteſtas de illis judicandi ſit à Rege conceſſa.* Quon. Attach. cap. 43. Iac. 1. Parl. 6. c. 91.

Verùm, ſunt quatuor crimina, quorum cognitio & pœna ad ſolum Regem & ejus juſtitiarium pertinet. Quon. Attach. c. 76. c. 100. 1. l. Mal. 2. c. 11. 13. lib. 1. c. 27.

VERS. 2. Cum ſocco.] *Qui habet donationem terrarum, vulgò, infeofamentum, ſibi à Rege conceſſam, cum ſocco poteſt habere vaſallos, vel colonos, quos cogere poteſt, ut cum ſocco, ſeu vomere, id eſt, aratro, agrum ſuum colunt; qui propterea Socco-manni vocantur.* lib. 2. c. 27. *Alij per ſoccum intelligunt ſectam,* ſoyt of court, *ut ſit privilegium regale, tenendi curias, in quibus ſectatores comparere debent, ut in jure dicundo, & juſtitia adminiſtranda, judici adſint ſuo conſilio.* Quon. Attach. c. 36. c. 66. & paſſim in his libris.

Sacca] Sacha. *In legibus Regis* Angliæ Edwardi Confeſſoris, *ſignificat mulctam, quæ imponitur Actori, qui per calumniam, alium in jus vocat; aut Reo qui temerè judicium in ſe ſuſcipit, & cauſſa cadit, veluti ſi Actor in probando libello, aut Reus in probatione exceptionis, ſuccumbit.*

Toill.] τελος, *telonium, Conſtuma. Nam qui infeodatur, cum* toill, *liber eſt à ſolutione conſtumarum rerum emptarum, & venditarum, in ſuo homagio, id eſt, ſuis terris, pro quibus ipſi ſit homagium; ut ſunt terræ quæ de ipſo tenentur in Capite.*

Theme] thame, *In antiquis codicibus eſt poteſtas habendi nativos ſervos, (qui nativi, & bondi vocantur) adeò ut ipſorum generationes, & liberi, cum eorum catallis, ad Dominum pertineant.* Quon. Attach. c. 56. c. 70.

Furca] *Vulgò, patibulum,* Ane gallous, *in quo miſculi fures ſuſpendi, & ſtrangulari ſolent.*

Foſſa.] *Caverna* (ane pit) *eſt locus in terra defoſſus, aquâ repletus, ubi fœminæ furti damnatæ, immerguntur. Itaque qui habet Chartam, cum furca, & foſſa, libertatem habet puniendi fures utriuſque ſexus, in furto manifeſto deprehenſos, ut poſteà dicetur.*

Infang-thiefe.] *Eſt regale privilegium alicui à Rege conceſſum, per quod licet ei proprios homines in ſuo dominio, cum re furtiva deprehenſos, ſicuti per* Outfang-thiefe] *poteſt alienos homines, cum furto manifeſto, infra ſuam libertatem captos punire.* Quon. Attach. c. 100. *Nonnulli aliter, & rectè, per* Infang-thiefe, *intelligunt juriſdictionem judicandi fures in ſuo dominio, & libertate captos, cum furto, ſive ſint proprij homines, ſive alieni: & per* Outfang-thief, *intelligunt, libertatem capiendi fures, homines proprios, vel alienos in ſua, vel in aliena terra, cum re furtiva, ſive furto manifeſto, eoſque reducendi ad locum, ubi furtum fuit commiſſum in ſua libertate, & dominio. Nam ubi delictum fuit commiſſum, in ſua libertate & dominio, & delinquens attachiatus, ibidem debet pati judicium.* Stat. Wilhel. c. 18. *Et fur arborum furtim cæſarum, punietur in Baronia, in qua furtum commiſit: licet in alia Baronia fuerit captus cum re furtiva.* Iac. 1. Parl. 2. c. 34. c. 49. *De jure Canonico, ubi crimen*

commit-

committitur, ibi causa agatur. C.qui crimen.3.q.6. Vid.addit. ad Bartolum in l.48. ff. de furt. & l.3.ff. *de re militar.* & tot. tit. C.vbi de crim. agi oport. *Qui regales libertates prædictas habent, & terras suas de Rege tenent immediatè in Capite, tanquam ejus immediati vasalli, Barones vocantur in hoc regno. Sed de furto non habent juris-dictionem, nisi sit manifestum,* Quon. Attach. c. 100. leg. Malc. 2. c. 9. *hoc est, nisi fur capiatur cum rubra manu.* Stat. David. 2. c. 2. 2. *That is, in hand havand, or on back bearand.*

DE HIS QVAE PLACITANTVR PER Brevia, coram vice-comitibus, justitiarijs, & burgorum præpositis. Cap. 5.

PLacita de recto, & liberis tenementis, per Breve Domini Regis de recto, pertinet ad Vice-comites, vbi curiæ Dominorum probantur de recto defecisse: quod, & qualiter fieri debet, inferiùs suo loco dicetur. Glanv. lib. 1. c. 4.

2. Placitum de Nativis, per Breve Domini Regis, debet implacitari. Lib. 3. c. 21. Lib. 2. c. 11. Quõ. Attach. c. 56. lib. 3. c. 27. c. 28. c. 36.

3. Breve de recognitionibus, de morte antecessoris, & de nova dissaisina, habeat determinari, coram justitiario Domini Regis.

4. Breve seu placitum de Purpresturis, debet coram justitiario terminari. Lib. 2. c. 74. Quon. Attach. c. 47.

5. Breve de districtionibus, seu debitis, determinabitur coram justitiario, Vice-comitibus, burgorum Præpositis, secundùm quod Dominus Rex, sigillatim in Ballia sua, (ipsorum) sibi, (illis) præcipiet, per literas suas.

DE CITATIONE FACIENDA SVPER terra, vel tenemento, & qualiter fieri debeat. Cap. 6.

Sequitur forma processus in Brevi de recto, de qua agitur vsque ad caput. 28.

CVm autem quis conqueritur Domino Regi, de feudo, vel terra sua, quam quis ab eo detinet per [a] deforciamentum: tunc habebit Breve Domini Regis: per vim cujus, tenens summonebitur, quòd ad curiam veniat responsurus, per intervalla quindecim dierum, continuò à quinto decimo die, ad quintum decimum diem. Glanv. lib. 1. c. 5. [a] *Al. forciamentũ.* Iac. 5. parl. 6. c. 73. Mar. Regin. parl. 6. c. 33. Henr. 8. An. 3. c. 9. Eliz. An. 1. c. 1.

2. Et erit summonitio facta per legalem summonitorem, coram idoneis testibus.

3. Quia oportet quemlibet summonitorem probare legitimè

timè per teſtes, ſummonitionem legitimè fieri, antequam tenens reſpondeat, niſi ſponte voluerit, & incidat in ſtultam reſponſionem.

Quon Attach.c.35.c. 36.Stat.David,2.c.51

4. *Item*,caveat ſibi ſummonitor, quòd in promptu habeat ſummonitiones, quia non debet exire Curiam ad recordandum ſuas ſummonitiones, in proprio facto.

5. Imprimis, cùm ſummonitio fieri debeat ad mandatum alicujus, oportet de neceſſitate juris, quòd ille qui mandat, & præcipit ſummonitionem fieri, habeat generalem Juſtitiariam poteſtatem, aut ſpecialem ſibi datam à Rege regni, aut aliquo alio qui poteſtatem habet à Principe.

Iac,1.parl.9.c, 111.c. 112. Quon. Attach. c. 37.

6. Quia ſine mandato ſuperioris juſtitiarij, poteſtatem habentis, ſi ſummonitio facta fuerit, invalidam cenſemus eandem.

7. *Item*, oportet quòd ille qui facit ſummonitionem, nominet in ſummonitione facienda, proprium nomen ſuum, cum nomine officij ſui, ſi fuerit Marus Domini Regis, vel *Toſcheoderach* ipſius, vel aliquod nomen officij pertinentis ad ſummonitionem faciendam. Clauſulæ citationis ſunt Hæ:

Vid.Iac.1.parl.9.c. 112.

8.*Prima*, Quòd nomen ipſius [b] ſummoniti nominetur.

[b] *Súmoniti.i. Rei qui ſummonetur.*

9. *Secunda*, contra quem [c] ſummonitus, ſummonebitur.

[c] *Nomen Actoris qui ſummonet.*

10. *Tertia*, ſuper quibus rebus ſummonitio facta erit.

11. *Quarta*, ad quem diem debet ſummonitus comparere.

12. *Quinta*, ad quem locum aliquis eſt ſummonendus.

13. Coram quibus comparebit ſummonitus.

14. Caveat ſibi ſummonitor,quòd die Dominico,vel aliquo die ſolennizato, non faciat ſummonitionem, quia omnis vox præconis ceſſabit die feriato.

Iac,5.parl.6.c,75. Iac,6. parl,6,c,76.

15. Deficiente vna iſtarum,tota ſummonitio erit invalida.

16. Et ſi ſũmonitor nimis remiſſus fuerit, aut alteri parti favorabilis, vel defectivus exiſtat: ſit ipſa ſummonitio extra jus, & ſummonitor in miſericordia Domini Regis; Et etiam condemnabitur in damnis ipſius partis, quæ injuriam patitur, ob talem defectum: ad conſiderationem Curiæ, & quantitatem delicti.

Annotatio.

Vers. 5. Summonitio] *Ideſt, exſecutio citationis, quæ, vulgò, indorſatio dicitur.* Stat. David. 2. c. 18. Iac. 3. Parl. 3. c. 32. *quia ſcribitur in dorſo brevis, ſeu literæ, per quam reus citatur, vt in judicio comparet.*

Vers.

VERS. 7. Toſcheoderach] *Barbarum nomen, priſcis* Scotis, *& Hybernis vſitatum, pro Serjando, vel, Serviente Curiæ, qui literas citatorias mandat exſecutioni. Et apud interpretes Juris Civilis Nuncius dicitur.* David. 2. *Rex* Scotiæ, *dedit & conceſsit* Ioanni Wallace *ſuo Armi-gero, & fideli, officium Serjandiæ Comitatus de* Carrik, *quod officium,* Toſchadorech *dicitur, vulgò,* ane mair offee.

9. Contra quem] *Id eſt, citatio debet continere nomen Actoris contra quem Reus citatur, vel ad cujus inſtantiam in jus vocatur.*

14. Die Dominico] *Actiones diebus feriatis, ad hominum neceſsitatem introductis, intentari poſſunt.* §. Inſtit. de actionib. & ibi. Dd. *Sed in feriis ad honorem Dei inſtitutis, vt eſt dies Dominicus, actiones proponere non licet.* l. 2. C. de feriis. *Et citatio facta die non feriato, non valet, vt ſcilicet, actus fiat die feriato. Neque in die feriato, ad jndicium venire quiſquam compellitur.* L. 2. ff. de in jus vocand. c. 1. de feriis.

Vox præconis] l. vlt. C. de feriis. *In nonnullis libris, omnis jndiciaria vox præconis. al. Horrida vox Præconis, per quam Rei citantur, publico clamore præconis, præſertim apud crucem foralem principalium vrbium Vice-comitatuum.*

VERS. 16. Et ſi ſummonitor] *Hic locus contra fidem omnium ferè codicum, ex vetuſto codice ita legitur:* Et ſi ſummonitor nimis remiſſus, aut defectivus, aut alteri favorabilis ſit, extractus: in miſericordia Domini Regis erit; et etiam, &c. *quam lectionem magis probo.*

DE TENENTE SVMMONITO, QVI neque venit, neque mittit. CAP. 7.

TEnens ſummonitus ad diem præfixum, aut venit, aut non venit; aut nuncium, aut eſſonium mittit, aut neutrum. Glanv. lib. 1. c. 10.

2. Si neque venerit, neque miſerit: Adverſarius ejus (ſcilicet, petens) adverſus eum quolibet die coram juſtitiario compareat, & ſe liti offerat: Et ita per tres dies, in Curia exſpectabit. *De Reo cõtumace, qui neque venit, neque mittit.*

3. Et ſummonitiones probentur, juxta conſuetudinẽ Curiæ.

4. Et pars tenens per aliud Breve, ſummonebitur per intervalla quindecim dierum ad minus, vt veniat reſponſurus, tàm ſuper principali placito, quàm ſuper eo quòd ad primam ſummonitionem neque venerat, neque miſerat.

5. Et ita [a] ſummonitionibus in hac forma emiſſis, ſi ad quartã ſummonitionẽ neque venerit, neque miſerit; capiatur terra ejus, in manu Domini Regis, & per quindecim dies remanebit. [a] *viz. tribus ſummonitionibus, ad tres Curias.* Iac. 1. parl. 9. c. 117.

6. Quòd ſi tenens infra illos dies venerit: poterit recuperare ſaſinam terræ per plegium. *De quarta Curia. De pœna Rei citati, et contumacis.* Vid. Iac. 2. parl. 6. c. 30. Iac. 4. parl. 3. c. 30.

7. Si non venerit, adjudicabitur ſaſina illius tertæ, ſuper qua placitum oritur, ipſi petenti, cum fructibus terræ ejuſdem. Ita quòd tenens ſuper hoc, de-cæterò nunquam audietur, niſi ſuper proprietate per Breve de recto.

8. Si verò infra illos dies venerit, volens replegiare tenementum ſuum, præcipietur ei, quòd ad quartum diem veniat; & habebit quod de jure habere debet.

9. Et ita poterit ſaſinam recuperare ſi venerit.

Glanv, lib. 1, c. 9.

10. Si verò venerit ad quartum diem, cũ Brevi Domini Regis in manu ſua, ad eſſoniandũ dies, in quibus fuit abſens, ſufficit.

11. Sed ſi omnes ſummonitiones negaverit, pro qualibet, jurabit duodecimâ manu.

12. Et ſi vnus juratorum defuerit, aut juſtè per exceptionem poterit amoveri, eâdem horâ amittet ſaſinam pro defectu ſuo.

13. Et ſi ſufficienter juraverit, eodem die de placito reſpondebit.

De tenente qui non venit, ſed Eſſoniatorem mittit.

14. Sed ſi ad primum diem non venerit ſummonitus; ſed ſe eſſoniaverit, recipietur eſſonium, ſi fuerit rationabile. Et ita tribus vicibus continuè poterit ſe eſſoniare.

Glanv. lib. 1, c. 31.

15. Et ſciendum eſt quòd quando tenens eſt ſummonitus ſimpliciter, ſine plegij datione, quæ dicuntur de eſſoniis, locum habent in abſentia tenentis.

De tenente qui non venit, ſed plegios invenit in cauſſa Civili.

16. Si verò fuerit loquela talis, quòd ipſe tenens plegios invenerit de ſtando ad rectum, tùm ſi hoc recordatum fuerit rectè per juſtitiarium, vel Vice-comitem, quòd plegios invenit, quod contingit de civili negotio, vt de fine in Curia Domini Regis, vel ejus juſtitiarij, coram eis facto, & non obſervato & in novis diſaſinis: tunc quidem ſi ipſe tenens ad primum diem non venerit; ejus plegij in miſericordia Domini Regis erunt. Et ſuper placito capitali, ipſi plegij [b] efforciabuntur; & ita per tres dies, eo ſemper abſente, in placito illo erit proceden dum.

[b] *Diſtringentur*, ſal be poinded, & diſtrenziet.

17. Et ſi ad tertiam ſummonitionem non veniat, capiatur tenementum, vt ſuprà, in manu Domini Regis, & teneatur: plegijs in miſericordia remanentibus.

De tenente qui non venit, ſed plegios invenit, in cauſſa criminali. Attachiamentum corporis, ſive citatio realis, locum habet in delictis. Authen. vt nulli Judicũ. §. Si verò. coll. 9.

18. Qui ſunt etiam ſummonendi, quòd ſint ad certum diem, & locum, judicium in Curia in de audituri.

19. Si autem fuerit negotium criminis (vtpotè de pace Domini Regis infricta) tunc ſecundum juris ordinem, vt in ſuperiori caſu, ſuper hoc erit proceden dum.

20. Niſi tantùm quòd ad tertiam ſummonitionẽ corpus ſuũ attachiabitur; licet de cõcilio Curiæ feſtinantiùs puniatur, propter Curiæ contemtum, ſtatim enim ſi ad primum diem non venerit; corpus ejus capiatur; plegijs in miſericordia remanentibus.

Annotatio.

Hoc caput in omnibus codicibus variè legitur; in vetuſtioribus verò ita legi debet ad verſum octavum. Tenens ſummonitus ad diem præfixum, aut venit, aut non, aut nuncium & eſſonium mittit, aut neutrum.

2. *Si neque venerit, neque miſerit, adverſarius ejus qui petit, adverſum eum die ſtatuto compareat, & ſe liti adverſus eum offerat, & ita per tres dies in Curia exſpectabit.*

3. *Et ſummonebitur tenens ad quartum diem, quòd veniat reſponſurus ſicut prædicitur ſufficienter.*

4. *Et ſi non venerit, neque ſufficienter pro ſe miſerit, adjudicabitur terræ illius faſina, ſupra qua placitum oritur ipſi petenti, cum fructibus terræ ejuſdem.*

5. *Ita quòd tenens ſuper hoc nunquam audietur.*

6. *Niſi dies ſuæ defaltæ ſalvare poſsit, per Dominum Regem ſuum warantum, & per Breve Domini Regis, quod incontinenti oſtendat, pro ſuo waranto.* *Veteris proceſſus formula, ex jure civili deſumpta.*

Vers. 2. Et ita per tres dies] *Id eſt, per tres Curias tribus diebus tentas: Nam ſecundum veterem formam proceſſus, in his libris vſitatam, quatuor ſolent in ſingulis placitis, & actionibus, citationes fieri per intervalla certi temporis, veluti* 15, *aut* 40. *dierum, præſertim ſi pars defendens legitimis eſſonijs, & excuſationibus vtatur. Unde factum fuit vt propter longam litigantium tergiverſationem lites immortales fierent. Hujus autem formæ* Vlpianus *fuiſſe auctor videtur.* in l. ad peremtorium. 68. ff. de judiciis *Ad peremtorium edictum, inquit, hoc ordine pervenitur, vt quis primò petat per abſentiam Adverſarij edictum primum, mox alterum, & tertium. Quibus propoſitis tunc peremtorium impetret, quòd inde hoc nomen ſumpſit, quod perimeret diſceptationem, hoc eſt, vltra non pateretur adverſarium tergi-verſari. Poſtremò, poſt edictum peremtorium impetratum, cùm dies ejus ſupervenerit: tunc abſens citari debet, ſive reſponderit, ſive non: agetur cauſſa, & pronunciabitur, vel ſecundum præſentem, vel ſecundum abſentem, ſi bonam cauſſam habeat.* Hæc Vlpian. *Cujuſmodi forma proceſſus, etiam in cauſsis criminalibus locum habuit.* l. inter. 10. & ibi gl. ff. de pub. judic. l. 53. de re jud. l. 8. 9. C. Quoniam & quando jud. c. vlt. de vit. & honeſtat. Cler. c. 2. in 6. de cohab. Cler. c. 45. de ſentent. excom. *Hoc ſemel annotaſſe ſufficiat, vt lector intelligat majores noſtros totam hanc veterem proceſſus formulam, ex jure civili mutuatos eſſe. Sicut plaraque alia quæ in his libris continentur. His autem tot edictis, ſeu citationibus nunc non vtimur: Nam in omnibus ferè litibus, vt plurimùm duæ citationes locum habent, quarum poſterior eſt peremtoria, eo quòd admonitionem ſeu comminationem judicis, parti factam continet, vulgò,* Certificationem *vocant.*

Vers. 7. Niſi ſuper proprietate] *Hæc verba ſunt expungenda. Hic enim agitur de Brevi, de recto, ſive de rei vindicatione in rebus immobilibus, eorumque proprietate.* ſupra. c. 6. 1. *Ideoque qui per hoc Breve cauſſa cadit, & rei proprietatẽ amittit, nõ eſt iterũ audiendus de ejuſdẽ rei proprietate.* Infr. c. 13. 3.

Vers. 8. Si verò infra] *Hæc omnia quæ ad finem hujus Capitis ſequuntur, in omnibus ferè libris fide digna deſiderantur.*

Vers. 11. Duodecimâ manu.] *Senſus eſt, ipſe tenens, & undecim alij Conjuratores, ſeu Sacramentales, cum eo jurabunt, & ſummonitiones eſſe factas negabunt. Cujuſmodi forma probationis eſt ſpecies quædã purgationis, acquietatio-*

nis, ſive acquietantiæ. Purgatio autem, alia eſt vulgaris, per duellum & ſingulare certamen, quod jure tàm Canonico, quàm Civili prohibetur. c. 1. de purg. vulg. leg. 1. C. de gladiator. Vel per ferrum candens, vel aquam fervidam. lib. 4. c. 3. quæ fit cùm quis ignitum ferrum prehendit manu, aut manum, aliamve corporis partem in aquam fervidam immittit. Et ſi illeſus receſſerit, innocens judicatur: Sin autem ambuſtus fuerit, reus criminis exiſtimatur. Cujuſmodi forma purgationis à Longobardis recepta, apud majores noſtros in uſu fuit, ſed poſteà abrogata fuit. Stat. Alexand. c. 7. jure quoque divino, tanquam impia, prohibetur, Deut. 18. 10. 11. Num. 5. 12. &c. Alia eſt purgatio Canonica, de qua in jure Canonico. tit. de Purg. Canon. & ibi Hoſtien. quæ fit per legitimum juramentum. Nam etſi de jure, Actori incumbit onus probandi: tamen ſi Actor nullas habeat probationes, aut aliquas habeat, ſed illegitimas, tunc purgatio conceditur Reo, ſive tenenti. Lib. 4. c. 21. leg. Burg. c. 82. quæ fieri ſolet per ipſius tenentis, & aliorum juramentum. Quon. Attach. c. 5. Qui propterea dicuntur Compurgatores, Conjuratores, Sacramentales, quorum numerus eſt incertus. Aliquando enim purgatio fit propriâ & unicâ manu, tertiâ manu, quartâ manu, ſextâ manu, hoc eſt, ipſius tenentis, & unius, vel duorum, trium, vel quinque conjuratorum, & nonnunquam plurium juramento, ut manifeſtum eſt, ex multis locis, in his libris.

Sacramentales cõjuratores.

Quarta Curia, eſt peremtoria. Vid. Iter. Iuſti. c. 9.

VERS. 14. Et ita tribus vicibus] Tenens poteſt facere defaltas, & tribus vicibus, hoc eſt, tribus Curijs poteſt ſe Eſſoniare, & juſtam ſuæ abſentiæ cauſſam allegare. Sed in quarta Curia debet comparere, & probare omnes ſuas defaltas, & Eſſonia fuiſſe legitima: Alioqui litem amittit, ideòque quarta Curia, dici ſolet peremptoria.

VERS. 15. Et ſciendum eſt] Si tenens citatus non invenit plegium, ſive fide-juſſorem: tunc ipſe vbi poteſt Eſſonijs, & ſuam abſentiam excuſare pro ſeipſo, & proprio nomine, ut dictum eſt.

VERS. 16. Si verò fuerit loquela] Sequitur de plegijs inventis per tenentem in cauſsis civilibus vel criminalibus, quorum duo ſunt genera. Quon. Attach. c. 17. Porrò, ſi Reus invenit plegios de ſtando juri, ſive de ſtando ad rectum, & die præfixo in Curia non comparuerit: Plegij in cauſsis civilibus non ſolùm efforciantur, hoc eſt, captis pignoribus diſtringuntur, pro defaltis factis per Reum, pro quo ſunt plegij; ſed etiam coguntur ſatisfacere Actori de principali lite: Nam in hoc caſu obligantur cautione de judicio ſiſti, & judicatum ſolvi.

Pœna plegiorum in cauſſa civili.

VERS. 18. Si autem fuerit negotium] In cauſſa criminali pro maleficio committendo, plegius, vel fide-juſſor dari poteſt. Sed pro maleficio jam commiſſo, fide-juſſor obligari poteſt. Verùm, in cauſsis criminalibus, poteſt agi dupliciter, vel ad intereſſe, & pœnam pecuniariam, vel ad pœnam capitalem: l. vlt. & ibi gl. ff. de privat. delict. vlt. ff. de furt. Si agatur pecunialiter, fide-juſſor dari & obligari poteſt. l. Græcè. 8. §. 3. l. ſi quis. 56. in fin. ff. de fide-juſſ. Quòd ſi ad corporalem pœnam agatur, tùm fide-juſſor dari non debet. l. ſi à Reo. 70. in fin. ff. de fide-juſſorib. ne innocens fide-juſſor, alieni criminis, aut periculi ſucceſſor conſtituatur; quod fieri non debet. l. crimen. 26. ff. de pœn.

De plegijs in cauſsis criminalibus.

DE ESSONIIS. CAP. 8.

De Eſſoniis per Reum propoſitis. Glanv. lib. 1. c. 10. c. 11. c. 12. Iac. I. parl. 9. c. 114. Edward. 2. An. 12. jur. Norman. lib. 9. c. 10.

ET quia variis ex cauſſis cõtingit aliquem ſe Eſſoniare, & juſtè: de diverſis Eſſoniorum generibus videamus.

2. Eſſoni-

2. Essoniorum aliud provenit ex infirmitate, aliud aliunde.

3. Cùm ex infirmitate, aliud ex infirmitate [a] veniendi, aliud ex infirmitate languoris de retteantisa, id est, de infirmitate, qua quis gravi morbo tenetur.

4. Si verò ad quartum diem venerit tenens, post sua tria Essonia, & omnia Essonia warantizaverit, probabit quodlibet Essonium, propria [b] manu, & vnica. Et sic eodem die de placito respondebit.

5. Ita dico quòd probabit quodlibet Essonium, vt prius si infirmitas, vel [c] causa Essonij non fuerit legitimè probata per aliquos fide dignos de Curia.

6. Si verò non venerit tenens, ad quartum diem, capiatur tenementum in manu Domini Regis. Et præterea summonebitur tenens principalis, quòd veniat responsurus ad caput 15. dierum, ostensurus quare Essoniatorem suum, non [d] warantizaverit, sicut de jure debuit, & ad capiendum judicium super defalta sua quarti diei.

7. Plegij autem [e] Essoniatorum, in misericordia Domini Regis, & Foris-facto remanebunt per judicium.

8. Si verò prædictus tenens, ad prædictum diem non venerit, nec aliquem pro se sufficientem miserit ad Curiam; ad judicabitur sasina dicti tenementi suo adversario petenti: Ita quòd ille tenens super hoc nunquam de-cæterò audietur.

9. Si verò essonietur aliquis, de infirmitate qua quis detinetur, in eadem villa vbi placitum oritur vel existit, considerabitur à Curia, quòd quatuor fide digni mittantur ad [f] infirmum, ad sciendum vtrum infirmitas, sit languor, an non.

10. Et si videatur quòd sit languor, & hoc testificati sunt in Curia; tunc in hoc casu, non tenetur essoniatus jurare super causa sui Essonij.

11. Si verò primo die se quis essoniaverit, secundo die si non venerit, sed fecerit defaltam, tunc tàm principalis tenens erit in misericordia, quàm Essoniator. Et erunt summoniti tàm principalis tenens, ad respondendum super principali querela, quàm Essoniator ad respondendum super defalta sua, vel Essoniatione sua, si non habeat fide-jussorem.

12. Est & aliud genus essoniandi, & necessarium: Si quis essoniatur de esse vltra mare de *Forth*, vel vltra aquam de *Spey*. Et tunc si recipiatur Essonium, dabuntur ipsi Essoniato, qua-

[a] *Al. ex infirmitate subito casu veniente.*

[b] *i. Suo proprio juramento, et vnius conjuratoris.*

[c] *Nam quod est semel probatum, nõ debet iterum probari.*

De tenente qui nõ venit ad quartam Curiam, vt Essoniatorẽ suum warantizet.

[d] *i. Non servaverit indemnem.*

[e] *Al. Essoniorum.*

[f] *i. Eorum qui essoniantur.*

De tenente qui neque venit, neque mittit ad quartam Curiam.

Iac. 4. parl. 3. c. 30.

De Essonio Infirmitatis.

Edward. 1. An. 13. c 17. Glanv. lib. 1. c. 18.

[g] *Al. ad infirmum sub sacramento.*

[h] *in Curia vt prædicitur jurati.*

De eo qui primo die mittit Essoniatorem, et secundo die facit defaltum, et non comparet.

De Essonio vltra mare de Forth.

Glanv. lib. 1. 25

quadraginta dies integræ, die in quo proponitur Eſſonium minimè computato.

Mar.parl,6.c.32. 13. Et ſi vlteriùs alio Eſſonio rationabili ſe eſſoniaverit; extunc ſolitus curſus 15. dierum legitimè ſervabitur, in reſpectu dando. Sunt et alia Eſſonia, quæ fortaſſe locum habere poſſunt, ad ſalvandum illos tres dies, vel aliquem illorum, vel quem, vel quos exſpectat adverſarius in Curia, vt ſubita aquarum inundatio, vel alius caſus repentinus, qui prævideri non poteſt.

14. Per ſervitium Domini Regis, rationabiliter ſe eſſoniat quis. Et cùm in Curia probatur hoc Eſſonium, & admittitur, remanebit loquela illa ſine die, niſi Curiæ conſtiterit aut conſtare poterit, de loco in quo eſſoniatus conſiſtit. Et tunc ſecundum diſtantiam loci in quo reſtat, in ſervitio Domini Regis; remanebit loquela vt priùs, donec conſtiterit ipſum eſſoniatum, ab illo ſervitio Domini Regis rediiſſe.

15. Vnde hi, qui in ſervitio Domini Regis aſſidui ſunt, vt dominici ſervientes ipſius, hoc Eſſonio non gaudebunt: ergo circa eorū perſonas obſervatur ſolitus curſus Curiæ, & juris ordo.

Domeſtici ſervi Regis, non gaudent hoc Eſſonio. C.1.10. 16. Sed circa Eſſonia prædicta Dominus Rex David præcepit diſtinguere in hunc modum. Qui per ſervitium Domini Regis, ſe Eſſoniari facit, aut priùs comprehendit eum ſummonitio in querela, vnde ſuus adverſarius quærit eum ponere in placitum ſeu querelam: Aut priùs ivit in ſervitium Domini Regis, & poſteà fuit ſummonitus.

17. Si priùs fuit in ſervitio Domini Regis, & poſteà ſe eſſoniari fecit per ſervitium Domini Regis; refert vtrum per mandatum domini Regis ſpeciale, vel generale, vt ſit ex neceſſitate in illo ſervitio, vel ſi de novo ingeſſerit ſe in illo ſervitio.

18. Nam ſi ex voluntate, & non ex præcepto Regis, ad ſervitium Regis ſe ingeſſerit, in alterius fraudem: videtur quod hoc Eſſonium non debet ei prodeſſe, & alij obeſſe.

19. Diſtinguitur etiam vtrum iverat vltra mare, vel alibi, vt prædictum eſt, vel non.

20. Si vltra mare: dabitur ei reſpectus quadraginta dierum, & non minùs.

21. Quòd ſi infra illos quadraginta dies non venerit: obſervabitur curſus Curiæ, & juris ordo in omnibus.

22. Et quandocunque apparebit in Curia per ſe, vel per reſponſalem: Dominus Rex ſtatuit, quòd dictus eſſoniatus habeat Breve Domini Regis, ad warantum ſuum de præmiſſis Eſſonijs.

Quod

Quod quidem Breve in Curia incontinente oſtendat.

23. Si autē citra mare fuerit in ſervitio Domini Regis: tunc in voluntate Ballivi erit,& in bene-placito Curiæ,brevioré terminū ponere,vel ampliorem eidem,ſecundum quod videbitur Domini Regis Ballivo,vel ejus Curiæ magis expedire, dū tamen obſervetur juris ordo in omnibus, ita quòd neutra pars injuriam patiatur indebitè.

De his qui ſunt citra mare de forth. *De Eſſonio peregrinationis vid.* Iac.6.parl.7.104. Glanv,lib,1,c.29.

24. Eſt autem & aliud Eſſonium, quod quandoque in Curia præſentatur, ſcilicet, de eſſe in peregrinatione.

25. Et ſuper hoc diſtinguendū eſt, vtrū eſſoniatus fuit priùs, ſcilicet,antequam iter arriperet,poſitus inde in placitū,vel non.

26. Quòd ſi priùs iter arripuit, & poſt modum ſummonitus, tunc diſtinguendum eſt, quô iverit, ſcilicet, an ad *Hieruſalem*, an ad Sanctum *Jacobum*, vel ad *Romam*.

27. Si iverit ad aliqué prædictorum locorū: ceſſabit loquela vſque ad reditū ipſius ſummoniti, niſi malitioſè ſe abſentaverit.

28. Si autē ſūmonitus fuerit,antequā iter arripuerit,& poſteà eſſoniatus per aliquot prædictorū Eſſoniorū: tunc debet dari ipſi eſſoniato, ad minus, ſpatiū & terminus vnius anni,& vnius diei. Mar,Regin.parl.6.c.32

29. De alijs autem peregrinantibus, debet reſpectus ſecundū longitudinem, & brevitatē itineris, pro-vt ſuperiùs eſt expreſſum, & pro-vt de jure videbitur temperandum.

Eſſonium ratione nundinarum. Glanv.lib.1.c.28. *De Eſſonio Actoris Al. quadraginta dierum.*

30. Eſt autem aliud genus eſſoniandi cùm quis eſſoniatur de eſſe ad nundinas, & ſi tunc recipiatur, Eſſonium, fiat de eodem Eſſonio,ſicut de Eſſonio peregrinationis per omnia, dùm tamen obſervetur juris ordo, ſecundum diſtantiam locorum, & longitudinem, & brevitatem itineris.

31. Cōtingit præterea, aliqué eſſoniari in Curia per infirmitatē, vel aliquo alio rationabili Eſſonio, qui invenit plegiū,ad proſequendū cōtra aliū, nūquid taleEſſoniū erit de jure recipiendū?

32. Ad iſtā quæſtionem ſolvendā ſtatuit Dominus Rex David,quòd cùm lex ſit tradita,pro cōmuni vtilitate partiū,tàm petentis,quàm tenentis, iniquitas eſſet, ſi remedium beneficij juris, eſſet ablatum, aut denegatum magis ab vno, quàm ab alio.

33. Et ſi Curia viderit, quòd tale Eſſonium proponatur, dùm tamen ſit legitimè propoſitū: & hoc in Curia teſtatus fuerit Eſſoniator: Et hoc per Vadium, & plegium affirmaverit, aut probatum fuerit, vt prædictum eſt de Eſſonio infirmitatis, per teſtes de Curia: tunc Eſſoniatus, habebit alium diem rationabilem ita reſpectuatum, quindecim dierum ad minus.

34. Et

34. Et ſic ſalvare poſſit cauſſam, & placitum ſuæ querelæ, ſi velit vlterius proſequi.

35. Quandoque contingit vtrumque, eodem die, ſimul abeſſe, tunc vterque, judicabitur in miſericordia, propter defaltam ſuam.

Annotatio.

Eſſonium] Eſſoignie *Vetus verbum apud Gallos, excuſationem ſignificat; Nam Eſſoniator, ſive excuſator, dicitur, qui ad allegandas cauſſas abſentiæ alterius perſonæ, in Judicio intervenit. Et in omnibus cauſsis civilibus, & criminalibus, tàm publicis, quàm privatis, admittitur. Cheſſanæus in* conſuetudi. Burgund. rubrica 4. §. 5. num. 28. Poſt Bart. latiſſimè. l. accuſatore. 13. §. ad crimen. num. 16. de public. judic.

Vers. 3. De reſſeantiſa] *Apud Gallos reſſeant, dicitur, qui reſidet, & in aliquo loco ſedem, & domicilium habet: & Eſſonium de reſſeantiſa, dicitur, cùm quis in judicio excuſatur, ratione morbi continui, & qui jam quaſi radices egit: Vt rebus agendis impedimento ſit, & morbus ſoriticus vocatur.* leg. morbus. 113. de verb. ſignif. *hoc eſt, vehemens, & graviſsima ægritudo, vel juſtus & perpetuus morbus, qui alicui rei gerendæ impedimento ſit; vt ſcribit Crinitus.* lib. 25. c. 10. l. Queſitum 60. ff. de re judicat. *In nonnulis libris dicitur Eſſonium de* Bed-evill *cum ſcilicet, quis eſt lecto affixus.* Galli mal. de lit, *dicunt.*

Vers. 4. Si verò] *Eſſonium infirmitatis in eadem villa, per Reum legitimè allegari poteſt.* l. 9. ff. de procur. *Nam infirmitas, tempeſtas, vis fluminis, excuſant.* l. 2. ff. Si quis cautionib. &c.

Et ſi videatur] *Languor dicitur infirmitas, cum vires corporis, vel animi deficiunt. Eſt enim morbus non ſolùm corporis, ſed etiam animi.* L. juſto. 44. §. eum qui. ff. de vſucap. *Debilitas quoque corporis, excuſationem præbet.* l. 2. l. 3. C. qui morb. ſe excuſ. lib. 10. *Porrò qui à Curia mittuntur, vt eſſoniatum inſpiciant, aut teſtantur eum eſſe corpore, & animo ſano; & hinc præcipietur ei, vt veniat, & cauſſam in ſe ſuſcipiat, eamque defendat. Aut teſtantur eum eſſe infirma valetudine, & languido corpore, vel animo, vt venire non poſsit: Et in hoc caſu dabitur ei dilatio aliquot dierum, veluti quindecim ad minus. Et poſteà valetudini reſtitutus, & in judicium veniens non tenetur jurare ſuper ſuæ valetudinis Eſſonio; quia probationes non ſunt iterandæ.* Quon. Attach. c. 82. *ſecundum notiſsimam juris regulam, Probatio ſuper probatis, aut deciſis non admittitur.*

De quo proponitur Eſſonium] *Cùm quis in judicium citatur, vt ad certum diem compareat in judicio: aut dies citationis, aut dies comparitionis debet eſſe liber citato: Ita vt numerò dierum a jure præfinito, contineri non debeat. Præterea ex hoc loco patet, quòd ſi quis abſens citetur, per hujuſmodi dierum ſpatium: quod ſolet concedi abſentibus (veluti per quadraginta, vel 60. dies) non eſt neceſſe, per totidem dies, eum, ſi non venerit in ſecundo, vel vlteriori aliquo termino,*

mino, citare: ſed ſufficit ſervare legitimum dierum numerum, qui ei, ſi præſens eſſet, concedi ſolet, vt paulò pòſt hìc ſequitur.

VERS. 18. Nam ſi ex voluntate] *Hunc locum reſtitui*, ex cap. 87. de judicibus: *Porrò, ſi quis in fraudem alterius ſe ingeſſerit in ſervitium Regis, hoc Eſſonio non vtitur; quia nemini dolus ſuus debet eſſe lucroſus, nec alteri damnoſus.* l. electio. 26. §. vlt. ff. de noxal. act.

VERS. 24. Eſt autem & aliud] *Eſſonium peregrinationis conceditur Reo, ſive peregrinatio ſit neceſſaria, ſive voluntaria Religionis ergò ſuſcepta*, l. 9. l. 18 ff. de procurat.

VERS. 31. Contingit] *Dictum eſt hactenus de Eſſonijs, & dilationibus à Reo, ſeu tenente allegatis: Nunc de Actore, ſeu petente ſe excuſante agitur. Nam ſi judicium ſit deſertum, vel inſtantia peremta, propter abſentiam Actoris; is ſive ſit minor, ſive ſit major, reſtituitur: Etſi doceat ſe ex juſta cauſa abfuiſſe, Eremo-dicij, hoc eſt, deſertæ litis, reſtauratio, illi conceditur.* L. ait. prætor. 7. in fin. de minoribus.

VERS. 32. Pro communi vtilitate] *Actoris, & Rei par debet eſſe conditio.* c. 2. de mutuis petition. & ibi gloſſ. c. non debet. de Reg. jur. in Sext. *Itaque Actor ad primum diem non veniens, poteſt ſe eſſoniare, ijſdem eſſonijs, & ijſdem modis, quibus & ipſe Reus. Etſi ſecundo die, neque venerit, neque Eſſoniatorem miſerit: & Reus præſens fuerit: Reus dimittitur ſine certo die, donec fuerit ab eodem Actore poſteà citatus. Et tunc Actor, qui priùs fecit defaltam litis, expenſas diſſolvet Reo; & placitum incipiet, & proſequetur: Quòd etiam hodie in praxi communiter obſervatur.*

Quandoque contingit] *Tertia pars capitis. Quandoque neuter litigantium compâret; ſed ambo abſunt, & litem deſerunt.*

DE VISV TERRÆ PETITAE IN Curia faciendo. CAP. 9.

VTroque litigantium in Curia præſente, et petente, clameum ſuum faciente, ſuper injuſto deforciamento terræ vel tenementi, poterit defendens petere viſum terræ. Glanv. lib. 2. c. 1 Edward. 1. An. 13. c. 47.

2. Sed ad hoc, vt detur reſpectus, diſtinguitur, vtrum is qui tenet, habet plus de terra, in villa illa vbi terra eſt quæ petitur, quàm terram illam petitam, aut non.

3. Si autem plus non habuerit, tunc non dabitur ei viſio.

4. Si autem plus habuerit, dabitur ei reſpectus, & habebit poſt diem warantizationis eſſoniorum, diem ad quindenam, ad videndum terram.

5. Et cùm receſſum ita fuerit à Curia ad viſum terræ: tria eſſonia rationabilia poterit recuperare, de novo is qui tenet.

6. Et præcipietur Vice-comiti, quòd liberos homines de comitatu mittat, ad videndum terram illam, qui ex comitatu venient,

nient, ex præcepto Vice-comitis, et teſtificabunt viſum illum.

7. Poſt verò tria eſſonia rationabilia, cùm receſſum fuerit à Curia, ad viſum terræ: caveat petens ſibi, quòd diſtinctè, det viſum terræ, & ſecundum diviſas ſuas determinatas in literis Domini Regis. Etſi alio modo dederit viſum terræ, quàm continetur in Brevi Domini Regis de recto: de facto & de jure, litera eſt calſabilis, & vacua.

8. Si verò determinatè ſecundum formam Brevis, dat viſum terræ: tenens, nihil ampliùs faciat illo die, niſi ſponte voluerit, aut inciderit in ſtultam reſponſionem.

Annotatio.

Si de terra fuerit controverſia mota, in Curia Domini Regis: ipſa terra controverſa, capitur in manibus Domini Regis, & ab eo tenetur, & poſsidetur. Sed tenens per ſe, vel per ſuum Acturnatum, poteſt eam replegiare (hoc eſt, dato plegio, ejus poſſeſſionem recuperare) à Rege, ſi venerit infra 15. dies, à die captionis computandos: & terram ſibi ad plegium dimitti petierit. In hoc igitur caſu, neceſſarius eſt viſus terræ, in principio litis; vt ex oculari inſpectione, intelligi poſſit quantitas terræ capiendæ, in manus Domini Regis: neplus, aut minus juſto capiatur. Nam cùm in Brevi Regis, nulla certa quantitas terræ continetur, ante viſum terræ; neſcitur quantum capi debet. Fit etiam hujuſmodi viſus terræ cùm tenens eſt contumax, & non compâret in judicio. De judicib. c. 93. Porrò, viſus terræ Gallicè Veuta *terræ dicitur, quod Latini dicant, in rem præſentem venire,* teſte Budæo in pandectas. *Poſtremò, ſæpè expedit, vt judex accedat ad locum terræ controverſæ, & loco inſpiciat, quorum fines regendi ſunt.* l. 8. ff. fin. regund. *Nam acriùs irritant animos, quæ ſunt oculis commiſſa fidelibus.*

DE FORMA PETITIONIS FACIendæ in Brevi de recto. Cap. 10.

Glanv. lib. 2. c. 3.
[a] *Poſt viſum terræ libelli inſpectio, debet dari parti defendenti.* Bien. An. 2. c. 3.

VTroque [a] iterum comparente in Curia, petens clameum ſuum, querelam in hunc modum oſtendat, & faciat.

2. Ego talis, dico, contra talem *N.* quòd pater meus, vel avus, ſeu frater meus, vel ſoror, vel aliquis alius de parentela mea, fuit in ſaſina illius terræ, per dies & annos, quæ jacet in tali villa, per certas metas ſuas diviſas, inter terram talis hominis, & terram talis: Quam clamo tenere hæreditariè, de Domino Rege, vel de alio Domino. Reddendo inde annuatim ſibi tantum, & aliis tantum. Quæ terra cum pertinentiis, mihi jure hæreditario pertinet, & deſcendit per mortem quondam talis, patris mei, vel

vel alterius de ſanguine, vel parentela ad me, ſicut jus meum. Et quam terram cum pertinentiis dictus talis, mihi deforciat injuſtè, & contra legem terræ in damnum meum, & pudorem, [b] decem librarum, vel ampliùs, vel minùs. Et ſi talis negat, peto aſſiſam talis villæ, & pono me in Deum, & aſſiſam villæ, ſuper petitione mea, ſalvis mihi ſuſpectis perſonis, ne procedant in dicta cauſſa: & ſalvo mihi beneficio plus dicendi, ſi neceſſe fuerit.

[b] *Al. librarum ſterlingorum.*

3. Eodem modo, & eâdem formâ debet fieri petitio, de omnibus terris quæ petuntur, per Breve Domini Regis de recto, [c] niſi quòd cauſſa mutatur, ſcilicet, ſi terra data ſit, vel emta.

[c] *Varietate tituli, variatur libellus.*

Annotatio.

In hoc capite traditur forma libelli, ſeu petitionis, quam petens poſt viſum terræ, proponit in judicio. Dicitur autem libellus, ſive clameum, ſive petitio, brevis ſcriptura narrationem Actoris in ſe continens. l. vlt. C. de appellat. *Vel libellus eſt formula ſcripti, complectens actionem, & futuræ litis expoſitionem in judicio.* l. 1. C. de edendo.

Vers. 3. Niſi quòd cauſſa] *Nomine cauſſæ titulum intelligit. Debet enim libellus continere titulum, & cauſſam legitimam propter quam Actor petit terram, vel rem aliam ſibi reſtitui. Titulus autem, à tuendo dictus, eo quòd jus Actoris, vel Rei tuetur: Aut eſt vniverſalis, vt jus hæreditatis ſupr. verbo [hæreditariè] per rationem.* leg. hæreditatis. 62. ff. de Reg. jur. *Aut eſt ſingularis, qui rurſum eſt duplex, lucrativus, & oneroſus.*

Titulus duplex.

Lucrativus.

Data ſit] *Titulus lucrativus eſt, cùm res ad aliquem pervenit, ſolâ liberalitate dantis, & ſine vllo onere accipientis; vt eſt donatio, legatum.* l. vnic. C. de imponend. lucrat. deſcript. lib. 10. et hic. verbo, data.

Vel emta] *Titulus oneroſus eſt, cùm is qui rem accipit, oneratur ad aliquid dandum, vel faciendum; vt in emtione is qui rem emit, & accipit: cogitur dare pretium venditori.* §. *pretium.* Inſtit. de emt. & vend. et hic. verbo, emta.

Oneroſus. Edward. 1. An. 4. in Statuto de Bigamia, c. 6

Qualiter tenens ſe defendet contrà petentem. Cap. II.

PErlectâ autem literâ Domini Regis de recto, non habeat tenens neceſſe ad defendendum jus petentis, quando lectum eſt Breve de recto, nec aliquid dicere nec reſpondere, ad narrationem petentis, quouſque petens, vel ſuus prælocutor, verſus tenentem totum perdixerit, vel clameum ſuum narraverit.

2. Nec tenens, nec ſuus prælocutor, ſint per aliquam [a] exceptionem petentis calumniati, nec per aliquem Ballivum amerciati,

[a] *Al. petitionem.*

ciati; dummodò dictus tenens, vel ſuus præ-locutor, defendat injuriam, vim, aut injuſtum deforciamentum, ac jus ipſius ante exitum ſuum de Curia, ad conſulendum ſe vlteriùs ſuper dicendis.

3. Nec in Brevi de morte anteceſſoris, nec de recognitione (quod quidem Breve idem eſt, & habet eundem intellectum) Nec in Brevi de nova diſſaſina, habeat tenens ſeu prælocutor ſuus neceſſe ad defendendum injuriam, vel injurioſam detentionem; nec aliquid dicere, ſed ſine aliqua reſponſione ſimpliciter audire Brevia Domini Regis prædicta, & poſteà, reſpondere ad melius quod intellexerit, pro parte ſua dicendum, vel dici valendum, tàm contra Breve Domini Regis, quàm contra Clameum petentis.

4. Et acceptâ licentiâ, ad procedendum extra Curiam [a] ad concilium: Et hoc habito, ſcilicet, concilio, ad introitum Curiæ, defendet tenens injuriam, vim, & injuſtum deforciamentum.

[a] *i. Ad petendum conſilium amicorũ* Iac. 1. parl. 9. c. 115.

5. Et tunc incipiet tenens primò proponere exceptionem contra Breve Domini Regis, ſi habeat aliquam validam proponendam, ad caſſationem illius Brevis.

Nullæ exceptiones ſunt validæ contra Breve, ſi ipſũ Breve ſit legitimè conceptũ; vt declarat, Iac. 1. parl. 9. c. 113.

6. Et ſi omittat excipere contra literam, & proponat aliquam exceptionem contra Clameum petentis, tunc affirmat dictum Breve eſſe validum, & incaſſabile. Et ſi vlteriùs excipere voluerit contra dictum Breve; non erit ſuper hoc de-cæterò audiendus.

Annotatio.

Vers. 1. Non habeat tenens] *Hoc eſt, non eſt neceſſe tenenti ſive Reo, ſe defendere per exceptionem aliquam, contra jus petentis, donec priùs Breve Regis, & Clameum petentis audierit. Debet enim Tenens, ſi voluerit, primò Actorem, ejuſque petitionem audire, deinde ei reſpondere.*

Vers. 3. Ante exitum] *Tenenti ſive Reo, poſt libelli oblationem ſibi factam, tempus conceditur (inducias deliberatorias vocant) vt Curiam egrediatur, & amicos conſulat de exceptionibus ſuis proponendis. c. vlt. 3. q. 3. Dicuntur autem inducie deliberatoriæ, per quas Reo datur inſpectio tituli Actoris* (The ſicht of the piecis) *Cujuſmodi ſpatium ſolet eſſe viginti dierum. Authen. offeratur.* C. de litis conteſt. *dantur autem Reis ad deliberandum, vtrum velint cedere, vel judicio contendere.* l. 1. in prin. ff. de edend. *Quia judicis intereſt, ne litigantes præcipitentur, quandiu juſtè deliberant.* Specul. tit. de dilationibus. §. 1. nu. 18. *Deinde Reus velit, nolit, reſpondere cogitur. Cùm jus dicatur etiam in invitum.* l. inter. 43. §. 1. de verb. oblig. *Cujuſmodi inducie non ſolent concedi*

cedi Actori, quia is debet venire instructus ad agendum: Quùm liberum sit illi ab initio agere, vel non agere. l. petendæ. 6. C. de temp. in integr. restit. l. 5. de dol. mal. & met. except. l. vnic. C. Vt nemo invit. agere vel accus. cog.

VERS. 5. Et tunc incipiat] *Secundum vsitatam fori consuetudinem, Reus debet primò, proponere exceptiones (si quas habet) contra judicem. Quarum duo sunt genera, aut enim sunt exceptiones incompetentiæ, vt cùm res controversa dicitur non pertinere ad ejus jurisdictionem, velut si judex civilis vult cognoscere de caussa criminali, aut criminalis de civili. Aut sunt exceptiones suspicionis seu recusationis, vt cùm judex, alioqui competens, ob aliquam caussam est suspectus, in caussa coram illo agitata, cujusmodi suspicionis caussæ sunt variæ, & multiplices. Secundo loco, exceptiones objiciuntur contra Actorem, vt cùm Reus affirmat eum non habere personam standi in judicio, vel quia est excommunicatus, vel rebellis, & vt loquuntur, vtlagatus. Tertiò, Reus excipere debet contra titulum Actoris, & litis ingressum; vt quando allegat ejus titulum de jure esse nullum. Cujusmodi exceptiones possunt esse variæ, secundum variam naturam tituli, quo Actor vtitur. Quartò, exceptiones opponi possunt contra libellum, vt sunt exceptiones dilatoriæ, quæ libelli ineptitudinem, & irrelevantiam arguunt. Tandem exceptionibus peremtorijs locus datur, quæ caussam ipsam perimunt, & prorsus tollunt, & extinguunt.* vid. §. 1. & ibi. Angel. Instit. de Exceptionib.

Exceptiones contra judicem.
Contra Actorem.
Contra titulum Actoris.
Contra libellum.
Exceptiones peremtoriæ.

QVO TEMPORE PROCEDENDUM est ad assisam.

CAP. 12.

SEd esto, quòd tenens nec habeat validam exceptionem contra Breve Domini Regis, nec contra Clameum petentis (de quibus exceptionibus inferiùs suo loco dicetur) tunc procedendum est ad assisam bonam, super petitione petentis, & responsione tenentis. Glanv. lib. 2. c. 15.

2. Potest etiam quis se ponere ad assisam, tàm super demanda servitii, quàm super petitione terræ, tenementi, vel annui reditus, non solùm versus extraneum: sed etiam contra verum Dominum suum.

De quibus, et contra quos assisa instituitur.

3. Vt recognoscatur per assisam, quis eorum jus majus habeat, in terra petita. An scilicet, Dominus majus jus habeat terram retinendi in Dominio suo, an vasallus terram tenendi de eo.

De numero personarum super assisa. Vid. Isc. 6. part. 11. c. 88.

4. Factâ autem eodem die electione duodecim legalium hominum de vicineto, vel de Curia, jurabunt in præsentia partium,

[a] *Petitione. Forma eligendi aſsiſam, in Brevi de recto.* Glanv. lib. 2. c. 14. lib. 13. c. 7.

per magnum ſacramentum, ſe recognoſcere, quis eorum habeat majus jus, in ſua [a] demanda.

5. Extirpatis vtrique parti ſuſpectis perſonis, ſtatim fiat recognitio.

[b] *Alterius partis, nempe tenentis.* [c] *Poſuerit,.* Glanv. lib. 2. c. 16. c. 17

6. Nec præjudicabit abſentia [b] alicujus partis, quin procedat Aſſiſa, cùm ſe jam de conſenſu ſuo [c] poſuerunt in Aſſiſam.

7. Procedente enim Aſſiſa, perdere poteſt quis propter abſentiam, & defaltam ſuam; lucrari autem omninò nemo abſens poteſt.

De his qui ſuper aſſiſa de rei veritate dubitant. Iac. 6. parl. 11. c. 91.

8. Procedente autem Aſſiſâ, ad faciendum recognitionem ipſam, aut benè notum eſt jus ipſum ipſis juratoribus omnibus; aut quidam ſciunt, & quidam neſciunt; aut omnes ignorant.

9. Si nulli eorum veritatem inde ſciverint, & hoc in Curia ſuper ſacramentum eorum teſtati fuerint, ad alios decurrendum erit; donec tales inveniantur, qui rei veritatem inde ſciverint.

10. Sin autem quidam eorum ſciant, quidam non; rejectis ignorantibus alij quidam vocandi ſunt ad Curiam, donec duocim ad minus reperiantur concordes.

11. *Item*, ſi quidam eorum dixerint pro vno, quidam pro alio litigantium, adjiciendi ſunt alij, donec duodecim ad minus in alter-vtram partem, concorditer acquieverint.

12. Jurare autem quilibet illorum debet, quòd ad hoc, ad quod vocati ſunt, ſcienter veritatem non tacebunt, nec falſum dicent.

juramẽtum aſſiſæ. Iac. 1. parl. 13. c. 138. *Cauſſa ſcientiæ.*

13. Ad ſcientiam autem illorum qui jurant indẽ habendam, exigitur, quòd per viſum vel auditum illius rei notitiam vel veritatem habeant per ſe, vel per verba patrum ſuorum, et per talia, quibus fidem teneantur habere, vt propriis.

Annotatio.

Vers. 6. Cùm ſe jam de conſenſu ſuo] *Ab initio libera electio datur tenenti, ſive Reo, vtrum velit ſe duello in Aſsiſa defendere.* Quon. Att. c. 61. *Sed ſi Aſsiſam elegerit, & petierit, vt per Aſsiſam de re controverſa cognoſcatur: non poteſt poſteà reſilire, ſed per Aſsiſam oportebit eum perdere, vel lucrari. Atque ita fit, vt quod ab initio fuit voluntatis, fiat neceſsitatis. Et quod quis ſemel*

Vers. 7. Procedente enim assisâ] *Aut tenens abest, aut petens. Si tenens abfuerit, nihilominùs procedit Assisa, sine vlla dilatione aut essonio. Nullum enim essonium ei conceditur in hoc casu, neque ejus absentia illi proderit; quia, vt dictum est, elegit Assisam, & in eam consensit. Si verò petens abfuerit, die præfixo recognitioni faciendæ per Assisam, justa aliqua de caussa, legitimum essonium illi conceditur, & eo die non procedet Assisa, sed alius dies præfigetur, ad recognitionem faciendam, & ita in hoc casu petens perdere potest propter suam defaltam.*

DE SENTENTIA ET RE JVDICATA.

Cap. 13.

CVm apparuerint duodecim legales homines, vt prædicitur ad Assisam faciendam, de rei veritate certi, tunc procedet Assisa, recognitura quis eorum, scilicet, petens vel tenens, majus jus habeat in [a] terra petita. Glanv. Lib. 2. c. 13. c. 16.

[a] *Al. in re petita.*

2. Et tunc quidem judex per considerationem Curiæ dabit pro judicio, quòd pars victa, scilicet petens vel tenens, absolvatur à Clameo alterius, vel condemnetur in Clameo in perpetuum. Ita quòd ipse condemnatus super hoc, nunquam decæterò audietur, in Curia cum effectu.

3. Quia sciendum est, quòd lites decisæ legitimè per magnam Assisam Domini Regis, postmodùm nullâ occasione ritè resuscitantur.

4. Si autem pro petente, per magnam Assisam judicatum fuerit in Curia; tunc adversarius suus terram petitam amittet cum fructibus, commoditatibus, asiamentis, & pertinentiis suis, in terra ipsa tempore sasinæ inventis, eidem restituendam.

5. Quia fructus pendentes, pars fundi esse videntur.

Annotatio.

Vers. 2. Et tunc quidem judex] *Judex hoc loco, dici potest is, quem Adjudicatorem vocamus, vulgò*, Dumester, *qui in caussis cùm civilibus, tùm criminalibus, assisariorum sententiam affirmat: In Brevi autem de recto (de quo hic agitur) aut dicitur sententia, pro tenente contra petentem, cujusmodi vere dictum appellamus, servitium negativum: aut pro petente, contra tenentem, quod servitium affirmativum dicimus. Et sive hoc, sive illo modo judicatum fuerit,*

Dumester of the court. Servitium negativum.

Affirmativum.

rit, pars convicta ſive ſit petens, ſive tenens, nunquam poſteà audietur, per rationem, & regulam in textu poſitam. Prætereà ſi ipſe tenens condemnetur, & ſententia contra eum feratur, ipſe non ſolùm terram ipſam, ſed etiam omnes fructus reſtituere cogitur, vt paulò poſt ſequitur in textu. Porrò, de jure Ciuili, rebus judicatis ſtandum eſt. l. 51. patronus. 12. ff. de bon. libert. *Et cauſſæ probationibus contra-dicendum eſt, non etiam cauſſa jam probata retractanda eſt.* l. juſta. 9. ff. de manumiſſ. vindict. Bart. in l. & ex diverſo. 35. nu. 3. de rei vindicat. pèr l. ſi ſervus. 61. §. 1. ff. de furt. *Sed de jure hujus regni, quo nunc vtimur, lites ciuiles per judicem inferiorem, vel per Aſsiſam deciſæ, reſuſcitari, & in ſecunda inſtantia, per Dominos Concilij ſeu Seſsionis annullari, & rettractari poſſunt.*

VERS. 4. Tempore ſaſinæ] *Al. ſententiæ. quod non probo. Itaque cum Glanvilla.* lib. 13. c. 9. *intelligo catalla, res omnes mobiles, et fructus pendentes, qui inveniuntur in terra controverſa, tempore ſaiſinæ, ſeu poſſeſsionis, quæ ſecundum Aſsiſæ vere-dictum in favorem petentis datum, per Vice-comitem dabitur petenti quod confirmatur.* lib. 3. c. 28. 13. 14.

VERS. 5. Quia fructus pendentes] *Fructus pendentes ſunt pars fundi.* l. fructvs. 44. ff. de rei vindic. *Et ideò propter vnitatem (vt ibi dicit gl.) eâdem actione petuntur, qua ipſe fundus. Nam qui dominus eſt totius, eſt quoque Dominus partis.* l. quæ de tota. 76. ff. de rei vindic. *Quoniam in toto, pars continetur.* l. in toto. 123. de Reg. jur. *Fructus pendentes dicuntur, qui jam nati, & formati ſunt, ſed nondum collecti, fundo & ſolo ad huc cohærent.* l. vlt. §. ſi procurator. ff. *quæ in fraudem credit. His opponuntur fructus percepti, qui ſcilicet percipi dicuntur, ſimul atque collecti, & à ſolo ſeparati ſunt, licet adhuc humi, & ſub dio jaceant, & nondum in horreo, vel cella reconditi ſint, vt tradit.* Ioan. Copus. lib. 1. c. 8. de fructib. per l. ſi fructuarius. 13. ff. quib. mod. vſufr. amit.

Fructus pendentes

Fructus percepti.

Henr. 7. An. 11. Glanv. lib. 2. c. 19. Henr. 8. An. 23. c. 3.

DE POENA TEMERE JVRANTIVM ſuper Aſsiſam. CAP. 14.

[a] *De Brevi de recto.* Iac. 2. parl. 6. c. 47. parl. 8. c. 63. Iac. 4. parl. 3. c. 35. parl. 5. c. 57.

POena autem temerè jurantium in [a] hac Aſſiſa, & qualibet alia ordinatur, & eſt regali inſtitutioni inſerta.

2. Si enim jurarores dejeraſſe in Curia, legitimè convicti fuerint, hoc eſt, pertaynt, quæ vocatur probatio viginti quatuor hominum legalium juratorum, ad probandum dictam Aſſiſam dejeraſſe; vel ſi ſuper hoc confeſſi fuerint in Curia.

3. De catallis, & omnibus aliis rebus ſuis mobilibus, ſpoliabuntur, Domino Regi applicandis, ſalvis eis [b] tenementis ſuis.

[b] *Rebus immobilibus, veluti terris, quæ in hoc caſu nō confiſcantur.*

4. Prætereà in carcerem detrudentur, & ibi in carcere, per annum ad minus detinebuntur.

5. In-

5. Insuper autem de-cæterò legis beneficium & terræ amittentes, perpetuæ infamiæ notam, non immeritò incurrent.

6. Quæ pœna à Deo rectè instituta est, vt quoslibet ab illiciti sacramenti præstatione, in tali casu coerceat similitudo supplicij. Lib.4.c.29.

ANNOTATIO.

VERS. 2. Viginti quatuor hominum] *Aliâs hominum juratorum. al. legalium hominum juratorum. Interpres* [Twentie foure leill men, and lauchfull] *Et rectè. Nam ex cap. proximè præcedente, duodecim legales homines in assisa cognoscunt in Brevi de recto, de terra, de demanda servitij, vel de tenemento. Si igitur hi jus dixerint contra æquum, & bonum; ad probandum eos pererrasse, & perjurij pœnam incurrisse, requiritur assisa ex numero duplicato, viz. 24. hominum legalium juratorum. Quidam legunt 25. nobilium virorum contra fidem omnium veterum codicum. Quam tamen lectionem confirmat statutum.* Iac.3.Parl.8.c.63.vt dixi de verb.signif.verbo. Assisa.

VERS. 2. Vel confessi fuerint] *Quia confessi habentur pro judicatis: Nam in jure, confessus pro judicato est, qui quodammodò suâ sententiâ condemnatur.* l.post rem. 56.ff. de re jud.l. 1.l.certum. 6.de confess. *Et ideo confessio, facit fidem contra confitentem.* infr.c.24.l.donari.28.ff.de donat.

VERS. 5. Legem terræ] *Legem terræ, seu patriæ amittere hoc in loco, nihil aliud est, quàm non posse stare in judicio, aut testimonio dicendo. Et, vt vno verbo complectar, infamiæ pœnam incurrere. Quod interpres clarè exprimit.* [And fra thine furth, the benefit of the law and of the land, they sall tyne, and throw their desert, evermore sall be haldin as infamous; and in proofe, acquittance, nor vpon anie aith to be made, they sall never more afterward be heard: neither before any judge, nor in any kinde of mater, to be receaved. *Lex terræ. i. Privilegium legis terræ. Nam per juri non gaudent beneficio legis.*

VERS. 6. Quæ pœna á Deo] *Alij* [adeò] *legunt, quod non probo, quia genuinum sensum corrumpit; Alij* [ideó]. *Nonnulli denique* [à Deo] *quod vtrumque tolerari potest. Prior enim lectio finem, posterior, & caussam & finem denotat. Ideò enim puniuntur perjuri conjuratores, super assisam, vt alij eorum pœna perculsi, perjuria detestentur, & hoc modo vnius, aut paucorum pœna, sit metus multorum.* l. 1. & ibi gl. ff. ne quis eum. *Deinde punire debent, vt alij eorum exemplo perterriti, coerceantur à similibus delictis.* c. de cohabit. Cleric. *Postremò, perjurium est horribile crimen in conspectu Dei, & graves pœnæ perjurij, in sacris literis sunt constitutæ.* Deut. 19. 16. &c. Zachar. 5. 3. 4. Proverb. 19. 5. *Perjurium, ejusq; pœna.* *Porrò, in pluribus codicibus interseritur hoc in loco caput de pœnis placitis, quæ spectant ad forum Ecclesiasticum, loco quidem alienissimo: Ideòque illud rejeci ad c. 2. supra hoc lib. quasi ad locum magis idoneum. Sic enim fit, vt tota hæc materia de Brevi de recto, sibi constet, & capita quasi catenata cohæreant.*

DE TENENTE PRO SE VVARANtum allegante. CAP. 15.

Glanv. lib. 3. c. 1. *De ordine, et forma proceſſus inter petentem, tenentẽ, et warantum.*

ORdo placitandi in Curia is eſt, quem diximus, quando ejus, qui tenet, ſolum-modò præſentia eſt neceſſaria, & non alterius, ad reſpondendum inde.

2. Exigitur autem præſentia tàm alterius quàm tenentis: ſi idem dicat in Curia, rem petitam ſuam non eſſe, ſed eam tenere, vt ſibi commodatam, vel cuſtodię cauſſa ſibi commendatam, ſeu ſibi locatam, vel in vadium datam ſeu venditam, aut aliquo alio modo [a] ſibi deputatam.

Quon. Attach. c. 55.

[a] *Sibi tamen vt alienam deputatã ſeu depoſitam.*

3. Aut ſi dicat rem ſuam eſſe, & inde aliquem warantum habere.

Si Reus allegat aliquem in Warantũ, is citari debet, vt rem controverſã warantizet.

4. Si verò dicat in Curia rem ſuam non eſſe, ſed alienam, tunc ille cujus illam rem eſſe dixerit, ſi præſens in eadem villa ſit vbi res calumniatur, ſummonebitur.

[b] *Reus qui allegat warantum.*

5. Et [b] ille in cujus poſſeſſione res inventa fuit, inveniet fidejuſſores ad intrandum in Curia rem calumniatam.

i. Principalis Reus qui vocavit warãtum.

6. Et ſi fide-juſſorem non invenerit: corpus ejus attachiabitur cum re, vſque ad diem in quo [c] ille, cujus dixerat rem illam eſſe intrandam, comparebit.

[c] *i. warantus*

7. Die autem adveniente, ſi compareat ille vocatus, & allegatus in warantum: & dicat illam rem ſuam eſſe; tunc [d] ille, in cujus poſſeſſione res primò attachiata fuit, quietus inde erit.

8. Et alius ſic vocatus in warantum, reſpondebit inde præciſè, & ſic [d] de novo, placitum inde incipietur.

[d] *Si warantus dixerit rem controverſam eſſe ſuam, tunc lis procedet inter eum et petentem ſive Actorẽ.*

9. Cùm verò is qui tenet, aliquem vocaverit in warantum in Curia, tunc capto ſufficiente fide-juſſore ab ipſo tenente, ſic warantum vocante, rationabiles dies ponentur ad habendum ſuum warantum.

Eſſonia conceduntur non ſolùm tenenti warantum vocanti, ſed etiam ipſi Waranto.

10. Ac tria eſſonia recuperare poterit ex ejus propria perſona, & ejus warantus cùm apparuerit, alia tria eſſonia.

De Waranto comparente in judicio.

11. Tandem eo comparente in Curia qui vocatus eſt in warantum, tunc cum eo omninò placitabitur, ita quòd ſub ejus perſona, ſcilicet, waranti, omnia quæ in placitum exiguntur, procedant in judicio.

12. Et ſciendum eſt, quòd cùm conſtiterit eum qui trahitur, aut vocatur in warantum, debere warantizare rem illam: de-

cæterò

cæterò non poterit eam perdere [a] is cui debet warantizare eam, [b] quia si res dirationetur in Curia, tenetur ei ad competens excambium, si habuerit is vnde illud facere possit.

13. Contingit autem, quòd is qui vocatus est warantus, non vult, nec curat ad Curiam venire, ad warantizandam rem illam, vel ad demonstrandum quare eam [c] sibi warantizare non debeat.

14. Ideoque ad petitionem ejus, qui vocavit eum in warantum, de consilio Curiæ & juris beneficio, [d] justificabitur ad id faciendum, si sit in eadem Ballia secum, qui vocavit eum in warantum.

[a] *Tenens qui warantum vocavit.*

[b] *Si res controversa, fuerit evicta in judicio per petentem: warantus tenetur tenenti ad excambium.*

De Waranto contumace, et non comparente in judicio. Glanv. lib. 3. c. 2.

[c] *i. Tenenti, sive Reo.*

[d] *i. Compelletur, cogetur.*

Annotatio.

Reus (qui ferè semper in his libris dicitur tenens) aut solus vocatur in judicium, de quo hactenus dictum est. Aut cùm in judicium ducitur, sui defendendi caussa, alium in jus vocat, qui evictionis nomine illi de jure tenetur, vulgò, warantum vocant. Antiquâ Germanorum voce, Guarent, *significatur auctor, qui de evictione tenetur.* Cujac. lib. 4. de feud. c. 38. *De quo deinceps dicendum est, usque ad cap. 27. In jure Civili evictio definiri potest, rei evictæ, interpositio judicis decreto, ablatio.* Azo. c. de evict. *Vel evictio, est rei nostræ quam adversarius legitimo titulo acquisierat, per judicem recuperatio; vel evincere, est rem jure Dominii, ab aliquo per sententiam judicis auferre: Nam si quis rem alienam, aut alteri obligatam vendidit; & postea verus rei Dominus, vel eam totam, vel ejus partem ab emtore in judicio evicerit, emtor habet regressum ad venditorem.* l. 1. ff. de evict. *quia venditor tenetur præstare evictionem, sive in venditione dictum non sit, quantum evictionis nomine præstari debeat; quo casu præstat sumtum pretium, & id quod interest emtoris.* l. 6. c. de evictionib. l. in venditione. 60. l. evicta. 70. ff. eod. tit. *sive per stipulationem id promiserit.* l. 51. vindicantem. 17 l. 51. fundo. 53. ff. eod. tit.

Warantus. Evictio.

Vers. 8. Et sic de novo] *Hoc est, cùm warantus affirmat rem petitam esse suam: placitum cessabit inter principalem Actorem, & principalem Reum. Et in hoc casu Reus liberatur, & lis incipiet inter principalem Actorem, & warantum. Hic enim propter sui ipsius confessionem, Reum liti eximit: & eam in se suscipit.*

Vers. 12. Et sciendum] *Si warantus victus fuerit, & in judicio damnatus, ad warantizandum rem petitam ipsi tenenti: Is tenens, cui rem warantizare debet, non debet rem perdere, quia warantus ei tenebitur, vel ad rei restitutionem, vel ad competens excambium, hoc est, ad rationabile interesse: vel rei æstimationem. Verùmtamen est in electione, & voluntate waranti (veluti illius qui rem vendidit) aut rem restituere, aut ejus interesse præstare. Vt tradunt Doctores in* l. Insulam. 144. de verbor. oblig. *Quòd si warantus non sit solvendo, tunc recurrendum erit ad ejus fide-jussorem, seu plegium. Et tamen eadem libertas conceditur fide-jussori, vtrum velit rem evictam, an interesse restituere.* l. fide-jussor. 15. ff. de dol. mal. & met. except.

Non

Non potest eam perdere] *Alij legunt* [*petere*] *vt sit sensus, si warantus debeat sententiâ judicis rem controversam warantizare, non potest eam postea petere. Quæ lectio mihi non arridet. Itaque malo legere*; tenens non potest eam perdere, *vt paulò ante dixi, secundum fidem probatorum codicum. Porrò, æstimatio, & valor rei evictæ, attenditur tempore evictionis, quando scilicet, res per sententiam evincitur.* Bart. in l. si duorum. 46. §. Titius. nu. 4. de locato, & conducto.

DE VVARANTO REI FVRTIVAE. CAP. 16.

Lib. 3 c. 12. Stat. VVilh. c. 1. Stat. Alex. c. 12.

PRætereà, statuit Dominus Rex David, de Catallo furato, vel de re furata, quòd in quacunque provincia inventa fuerit res calumniata, quòd ea adducatur ad loca, vbi idem Rex constituit catalla calumniata debere adduci.

Vid. c. 20. Infra.

2. Et si ille qui calumniatus est de catallo furato, vel de re furata aut rapta, vocat warantum suum, aliquem hominem manentem inter *Forth* & *Drum-albane*, habeat ab illo die, quo calumniatus fuit, quindecim dies ad producendum warantum suum, qui infra dictas divisas manserit, ad locum sicut constitutum est in [a] Comitatu vbi calumniatus fuit.

[a] *Vicecomitatu.*

3. Et si aliquis vltra illas divisas manserit, veluti in *Moravia*, vel in *Ross*, vel in *Caithnes*, vel in *Ergadia*, vel in *Kintyre*, vocaverit warantos suos, [b] habeat omnes illos warantos quos haberet, ab vltimo die illorum quindecim dierum in vnum mensem; ad locum vbi ipse qui calumniatus est de catallo furato, vel rapto, cum catallo adductus erit.

[b] *i. Habeat quindecim dies, et præterea vnum mensem infra quod tempus warantos suos in judicio sistat.*

4. Et si calumniatus venerit pro waranto suo, qui manet in *Moravia*, vel in *Ross*, vel in *aliis locis prædictis*, *quæ pertinent* ad *Moraviam*; nec illum habere poterit, tunc veniet ad Vicecomitem de *Innernes*, & ipse Vice-comes mittet cum eo servientes Domini Regis, qui videant, quòd justè tractetur secundum [c] assisam terræ.

[c] *i. Legem terræ.*

DE POENA DOMINI NON COMPELlentis hominem suum venire ad warantizandum rem in Curia. CAP. 17.

SEd quæritur, quid fiat si calumniatus non possit habere warantum suum, aut warantus suus noluerit sequi eum, scilicet, calumniatum, aut ad Curiam venire.

2. Ad hoc respondetur quòd servientes Regis debent convenire Dominum illius waranti, vt ipse Dominus faciat ipsum venire cum calumniato, & esse ejus warantum.

The maister ſould gar his man do richt. Vid. Iac. 5. parl. 1. c. 2. parl. 3 c. 6. Iac. 6. parl. 11. c. 103. c. 107.

3. Si verò, Dominus illius waranti super-sedeat hanc assisam: reddat Domino Regi centum vaccas, si tot habuerit in catallo, vel valorem in aliis bonis suis.

4. Etsi tantum non habuerit, corpus ejus erit in voluntate Domini Regis.

Qui non habet in ære luat in corpore l. 4. c. de serv fugit. l. 7. ff. de jurisd.

5. Et warantus reddet catallum calumniatum, in triplum.

6, *Item*, si calumniatus warantum aliquem vocaverit in *Ergadia*, quæ pertinet ad *Scotiam*, tunc veniet ad Comitem *Atholiæ*, vel ad Abbatem de *Glendo-cheroch*: & ipsi mittent cum eo, homines suos, qui testentur prædictam assisam.

7. Si autem warantus vocatus fuerit in *Kintyre*, vel in *Cowell*; similiter Comes de *Menteith* mittet cum eo homines suos, qui testentur prædictam assisam.

8. Omnes illi qui vltra *Forth* manserunt, in *Laudonia*, *Galwidia*, vel aliis locis, respondebunt calumniatoribus de *Scotia*, ad caput sex hebdomadarum, apud *Striveling*, ad pontem, secundum dictam assisam.

9. Si autem calumniatus, ad terminos statutos warantum suum habere non poterit, calumniatus ipse, reddet per legem, catallum calumniatum calumniatori, donec ipse versus warantum suum [d] dirationare poterit.

De tenente qui nõ potest invenire suum warantum.
[d] *i. Probare.*

10. Cùm autem dirationatum fuerit, habeat calumniator catallum suum, & warantus id calumniato reddet in triplum.

DE PLEGIO DATO SVPER RE EMTA, et pœna tam plegij, quam ejus qui plegium suum non servat indemnem. CAP. 18.

STatuit etiam Dominus Rex *David*, ne quisquam emat aliquid, nisi venditor ipse habeat, & inveniat emtori legalem [a] plegium.

Vid. c. 1. 10. Iac. 1. parl. 9. c. 117.
[a] Vulgò, dicitur borgh o' Hamehald,

2. Si autem plegius non poterit habere illum [b] cujus est plegius, cùm necesse fuerit (scilicet, cùm res emta fuerit calumniata) & non faciat plegius venditoris, quod facere debet, tunc plegius reddet calumniatori, rem calumniatam in triplo, & Regi dabit pro forisfacto suo, octo vaccas.

[b] *Illum sciz principalem debitorẽ, sive venditorem-*

3. Ille

Iac.1.parl.9.c.117.

[c] *i. Venditor qui plegium emtori invenit, et eum non ſervat indemnem.*

3. Ille [c] autem qui ſic permiſit plegium ſuum damnum incurrere, & noluit venire ad plegium deliberandum à damno, ab illo die erit vtlagus, per totum regnum *Scotiæ*, vbicunque fuerit inventus.

DE RE FVRTIVA PER SACERDOtem warantizanda. CAP. 19.

Vid. Iac.6.parl.11.c. 110.

[a] *quia actio warãtiæ de re furtivâ, habet conjunctam quandam infamiæ ſuſpicionem, à qua Sacerdotes debent eſſe alieni. Deinde Sacerdotes et Clerici, non erant ſubjecti juriſ-dictioni Regis, ſed papæ.*

[b] *i. Illius loci vel Baroniæ, vbi tres teſtes habitant.*

[c] *Nomine Eleemoſynæ.*

SI autem aliqua res furtiva, calumniata fuerit per aliquem, & calumniatus Sacerdotem duxerit in warantum, & Sacerdos rem illam warantizare voluerit, non [a] audietur ſuper hoc Sacerdos.

2. Niſi calumniatus ipſe poſſit oſtendere per teſtimonium trium legalium hominum, qui ſuo ſacramento poterunt probare, quòd dictam rem calumniatam à Sacerdote illo acceperit.

3. Si autem Sacerdos dixerit, quòd res illa calumniata, in domo ſua nata fuit, & nutrita, tamen ſuper hoc non audietur, niſi illud vivo teſtimonio trium legalium hominũ probare poterit.

4. Ita quòd nihilominùs Dominus [b] illius tenementi, illis tribus hominibus teſtimonium fidelitatis perhibeat.

5. Si verò Sacerdos ille dixerit, quòd res illa ſibi fuit [c] oblata, tunc ille qui eam obtulit, vel hæres ejus, ſi habeat hæredem, penes ſe rem illam accipiat: & pro ſe ipſo reſpondeat, ac Sacerdoti pretium rei oblatæ reſtituat.

6. Si autem Sacerdos dicat, quòd pro aliqua parte decimæ ſuæ rem illam recepit, cum teſtimonio eorum qui hoc ſciunt, & viderunt, legitimè probabit.

7. Si verò dixerit, quòd pro Mortuario rem illam receperit: hoc debet probare cum teſtimonio proborum hominum de Parochia, qui viderunt vexilla mortua, ante corpus defuncti illius.

8. Presbyter verò, nil emat, aut vendat, niſi legales et honeſtos plegios habeat.

9. Presbyter nihil recipiat, niſi ſub teſtimonio fide-dignorũ.

AD QVAE LOCA TENENTVR VVAranti venire. CAP. 20.

HÆc ſunt loca ad quæ waranti debent venire, vt res calumniatas legitimè warantizent.

2. In *Gowrie*, apud *Sconam.*

3. In

3. In *Starmonth*, apud *Cluny*.
4. In *Atholia*, apud *Rate*.
5. In *Fife*, apud [a] *Dalginche*.
6. In *Stratherne*, apud *Perth*.
7. In *Anguſia*, apud *Forfar*.
8. In *Marria*, & in *Buchania*, apud *Abirdene*.
9. In *Roſs*, & in *Moravia*, apud *Innernes*.
10. Hæc ſunt loca capitalia *Scotiæ* comitatuum per totum regnum.
11. Et eodem modo fiet in Curiis cæterorum, qui Curias ſuas habent privatas, à Domino Rege. Quia ad capitalia loca earundem, ad ſtandum legi, debent waranti venire.

[a] *Terræ de Dalginche, pertinebāt olim Iacobo Cockburn tēpore Iacobi. 2. Regis Nunc, mutato nōine dicūtur terræ de Bruntoux: et per Wardlaw, dominum de Torrie poſſidentur, et ſunt contiguæ terris de marckinche.*

DE ESSONIIS FACIENDIS PER warantum. CAP. 21.

DIe autem ſtatuto poterit warantus ſe eſſoniare, aut non.

2. Si non venerit, neque ſe eſſoniari fecerit, tunc denegabitur ei poteſtas, & beneficium juris, quod aliis conceſſum eſt, [a] quia hoc eſt inconveniens, & iniquum. Star. David. 2. c. 25. Glanv. lib. 3. c. 4.

3. Si verò eſſoniari ſe fecerit warantus; eſto quòd tribus vicibus ſe eſſoniaverit, ſecundum legem, & aſſiſam terræ.

4. Tunc ad quartum diem veniat, vel certum [b] reſponſalem mittat.

5. Quòd ſi ad illum diem, neque venerit, neque reſponſalem miſerit in placitum, tunc nihilominùs procedendum eſt per totum, ſicut ſuperiùs dicitur, propter abſentiam principalis tenentis, non comparentis ad quartum diem. Supra. c. 8. 8.

6. Et cùm ille warantus per judicium, terram ſuam vel rem amiſerit, propter ſuam defaltam, warantus ille tenebitur illi, pro quo warantizationem ſuſcepit, ad competens excambium; ſcilicet, ad tantum, quantum per judicium amiſit, vt ſuperiùs dictum eſt. Supra. c. 15

[a] *Propter ejus contumaciam, qui legitimè citatus non comparet.*

[b] *i. Procuratorem, qui pro eo reſpondeat.*

DE EO QVI NEGLIGIT ALLEgare ſuum warantum. CAP. 22.

COntingit quandoque, quòd is qui tenet terram, licet warantum habeat, tamen ille nullum warantum in Curia vocat, ſed jus petentis omninò pro ſe defendit. Glanv. lib. 3. c. 5.

2. Si

2. Si hoc fecerit, & terram amiſerit, nunquam de-cætero ab illo tempore verſùs warantum, eam recuperare poterit.

3. *Item*, & eodem modo fiet, de qualibet re, ſuper qua warantus vocatur.

Annotatio.

Vers. 1. Contingit] *Si tenens non vocat warantum tempeſtivè, vt ſibi in cauſſa adſit, & ita cauſſa ceciderit, ſibi præjudicat, neque poſteà vlla actio ei dabitur, de evictione contra eum. Nam ſi emtor deſinit habere rem, propter ſuum factum, non agit de evictione.* L. ſi mancipium. 34. ff. de evict. *Et tametſi tenens non teneatur litem denuntiare fide-juſſori venditoris, de evictione obligati; tamen ipſi venditori denuntiare litem debet.* l. auctore, cum ſeq. C. de evictionib. *Nam ſi venditor, cui lis non fuit denuntiata: poſteà conveniatur de evictione, poteſt ſe tueri exceptione denunciationis omiſſæ; ſi modò doceat, de aliqua legitima exceptione, qua ſe, & emtorem potuiſſet defendere, ſi tempeſtivè vocatus fuiſſet; ſed ſi non doceat de jure ſuo, tenetur de evictione eodem modo, ac ſi lis fuiſſet ipſi denunciata; quod etiam de praxi in foro obſervatur.* per. l. ſi rem. 29. in fin. & ibi gl. l. ſi ideo. 55. in fin. l. Herennius. 63. ff. de evictionib. l. emtor. 8. l. 51. permutationis. 22. C. eod. tit. c. vlt. & ibi gloſſa, de emt. & vend. extr.

Reus debet denuntiare litem ſuo warãto, ſeu vẽditori.

VVARANTVS POTEST VOCARE VVArantum, vſque ad quartum warantum.

Cap. 23.

SI warantus vocat warantum, ad quot warantos erit recurrendum?

2. Dominus Rex ſtatuit, quòd ad quartum warantum recurrere poterit. Qui præciſè, & peremtoriè reſpondebit, ſicut inferiùs de warantis in libro de debitis explanatur.

Lib. 3. c. 13 Glanv. lib. 3. c. 6.

IN CONTROVERSIA DE TERRA, Inter plurium dominorum vaſſallos, ipſi Domini Capitales, ſunt citandi.

Cap. 24.

Placita differuntur non ſolùm propter waranti citationẽ, vt jam dictum eſt: ſed etiã ob dominorum Capitalium abſentiam, qui ſpecialiter vocari et citari debent quando de ſuperioritate eſt quæſtio.

SOlet præterea plærumque differri negotium, propter abſentiam Dominorum; Quando ſcilicet, petens clamat tenementum petitum pertinere ad feodum vnius Domini. Et is qui tenet, dicit ſe idem tenere de feodo alterius Domini.

2. Et tunc ſummonendus eſt vterque Dominorum, vt illis præſen-

præsentibus, loquela illa audiatur, & modò terminetur debitè; [a] ne illis absentibus, injuria aliqua videatur inferri.

[a] *Dominis Capitalibus, qui habent speciale interesse.*

ANNOTATIO.

Domini Capitales sunt citandi, quoties causa inter eorum clientes, & vasallos de terra, vel tenemento agitatur; vt enim ad hos terra ejusque proprietas, ita ad illos, servitium & superioritas pertinet. Et generaliter in omni actione, & causa citandi sunt omnes, qui speciale habent inter-esse: vel aliquo modo læsi possunt. Bart. in l. adoptio. 38. ff. de adopt. *Et sententia, sine citatione omnium quos causa, vel negotium contingit, ipso jure non valet: Nisi quo ad præsentes, vel citatos.* l. de vnoquoque. 47. ff. de re judic.

DE ESSONIIS DOMINORVM CAPITALIUM, & primum de Domino tenentis.

CAP. 25.

AD diem autem ad quem summoniti sunt Domini, vterque illorum se essoniare poterit, licito modo superiùs annotato.

2. Esto ergo, quòd tribus vicibus essoniato Domino tenẽtis, consideretur quòd ipse ad Curiam veniat, vel responsalẽ mittat.

3. Quia si neque venerit, neque respõsalẽ miserit, cõsiderabitur, quòd tenens respondebit inde, & defensionem in se suscipiet.

De domino teuentis, qui neq; venit, neque mittit.

4. Et si per defensionem vicerit, sibi terram illam retinebit, & inde servitium Domino Regi [a] faciet.

[a] *Propter contumaciam domini.*

5. Quia Dominus suus amittet servitium inde sibi debitũ per defaltam, donec veniat, & inde faciat quod de jure facere debet.

6. Si verò præsens vterque fuerit Dominorum, Dominus ipsius tenentis aut warantizabit, quòd terra illa petita de feodo suo sit, aut negabit.

Glanv. lib. 3. c. 7.

7. Si id warantizaverit, tunc in voluntate ejus erit defensionem in se suscipere, aut eam tenenti suo committere.

De domino tenentis comparente cum eo et rem Warantizante.

8. Et si vicerint simul, vterque erit in [b] statu suo.

[b] *In eodem statu in quo fuerunt ante litem motam.*

9. Si verò victi fuerint, Dominus servitium, & tenens terram, sine recuperatione amittent per judicium.

alter, scilicet, remanet dominus, alter verò vasallus.

10. Si verò Dominus tenentis ipsius, præsens in Curia fuerit, & de warantizatione defecerit, placitum inter [c] eos poterit [d] converti. Si dicat tenens dominum suum de warantizatione sibi injustè deficere, & ideo injustè, quia eidem domino inde fecit servitium nominatum, scilicet, tantum quantum Domino feodi, vel antecessoribus suis ipse tenens, vel antecessores sui hactenùs fecerunt, vel facere consueverunt.

De Domino tenentis comparente, et rem Warantizare recusante.

[c] i. inter dominum, et ejus tenentem.
[d] Al. controverti.

11. Et super hoc ad diratiocinationem faciendam, habeat sufficientem

Al. et hoc ad diſrationationē faciendam per ſufficientem probationem, juxta conſiderationem Curiæ, legitimè probabit.

ficientem probationem & juxta conſiderationem Curiæ legitimè hoc probabit.

12. Vel per Chartam, vel per Curiam, aut per bonam patriam, & hoc per Breve Domini Regis contra ſuum Dominum vocatum in warantum.

De probatione exceptionis per ſcripta.

13. Tunc Dominus ſuus tenebitur illi ad competens excambium: ſcilicet, ad tantum, quantum per judicium amiſit, per defaltam Domini ſui.

Mar. Reg. parl. 7. c. 63.

ANNOTATIO.

VERS. 1. Vterque illorum] *Aliter, vterque illorum, vel eorum alter, ſe eſſoniare poterit, tribus vicibus more ſolito.*

VERS. 8. Vterque erit in ſuo ſtatu] *Hoc eſt, ſi Dominus & tenens vicerint, Dominus ſuperioritatem, ſive ſuperius Dominium, & tenens proprietatem terræ petitæ & poſſeſſionem, ac omne commodum poſſeſſionis retinebit.*

VERS. 10. Defecerit] *Hoc eſt*, Will not, or failzies to warrand his land to the tenent. *Nam ſi warantizare recuſaverit, aut actionem warantiæ ſive evictionis in ſe ſuſceperit, & in ea victus fuerit, tenenti de evictione obligabitur.*

VERS. 12. Vel per Curiam] *Id eſt, membra Curiæ, vt ſunt ſectatores, & alij fide digni de Curia.* ſup. c. 8. *veluti Vice-comes, vel Ballivi Domini Regis,* vt infra c. 27. verſ. 4. *Vel per Curiam intelligere licet acta Curiæ. Si ergo quæſtio fuerit de warantia, vel de evictione rei in judicio petitæ, tria ſolent eſſe probationum genera, ſcilicet, per Curiam, per Chartam, inſtrumentum vel contractum. Poteſt quis obligari, ſcilicet, ſi Charta vel ſcriptura contineat titulum emtori oneroſum. Quo caſu venditor, ex natura contractus, tenetur de evictione* l. dubitatur. 6. l. ſi in venditione 60. ff. de evictionibus. *Sed ſi ſcriptura comprehendit titulum lucrativum (veluti ſi res ſit gratis donata) donator evictionis nomine non obligatur; niſi ſpecialiter contrarium promiſerit.* l. 2. C. eodem tit. *Per bonam patriam intelligo, probos & fideles homines patriæ, hoc eſt aſsiſam, per quam actio de evictione, vt omnes aliæ tàm civiles, quàm criminales, de jure veteri hujus regni ſolebant determinari.*

Bona patria.

DE DOMINO PETENTIS VOCATO IN warantum, & comparente.

CAP. 26.

Glanv. lib. 3. c. 8.

CIrca verò perſonam Domini petentis, ſimili modo diſtinguendum eſt.

De Domino petētis cōparēte, et rem warantizante. Incluſa deſunt in quibuſdam libris.

2. Eo enim apparente in Curia, ſi terram petitam ad feodum ſuum clamat, & ita ſi clameum petentis warantizaverit, in ejus voluntate erit, aut ſe ad diſrationationem petentis tenere, (ſi hoc elegerit)

3. Aut

3. Aut per se jus suum versus alium disrationare, salvo jure vtriusque, tàm Domini quàm petentis, si in placito vicerint.

De Domino petentis comparente, et rem non warantizante.

4. Si verò victi fuerint, vterque erit inde perdens.

5. Si verò clameum petentis minimè warantizaverit, tunc is qui eum in Curia inde ad warantum [a] vocaverit, & illud, vt prædictum est, non probavit, ipse propter falsum clamorem suum, in misericordia Domini Regis remanebit.

[a] *Al. vocavit,*

Annotatio.

In hoc capite agitur de Domino petentis in judicio comparente: Sed quæri potest; Quid si non compareat? Respondeo secundum fidem veterum codicum; Si Dominus petentis, post tria Essonia, absens fuerit: capientur Essoniatores ipsi, & corpus ipsius petentis attachiabitur, propter Curiæ ipsius contemptum: Et ita distringetur ad Curiam venire, vt ibi audiat, quid inde dicere velit.

DE QVERELA FINITA ET DE POEna resuscitantis eam.

Cap. 27.

COntingit multoties loquelas motas in Curia Domini Regis, per amicabilem compositionem, aut finalem concordiam, ex pacto convento seu per arbitrium terminari.

Glanv. lib. 8. c. 1. *Exceptiones peremptoriæ de litis-cont.* lib. 6.

2. Dicitur autem concordia finalis, eò quòd negotio finem imponit, adeò quòd neuter litigantium, ab eo recedere valebit.

3. Alterâ enim partium non tenente, vel non faciente quod convenit, & alterâ partium inde conquerente Domino Regi, præcipietur Ballivo, per literam Domini Regis, vel Vice-comiti, quòd non tenens illam concordiam, vocetur per securos plegios, responsurus coram eo, ipsi petenti, quare finalem concordiam non tenuerit, sicut ex pacto convenit, vt præfertur.

4. Vtroque præsente in Curia, si scriptum inter se factum, vtraque pars [a] recognoverit; vel si per Vice-comitem, aut [b] Ballivos Domini Regis (coram quibus illa concordia facta fuit) hoc per eorum recordationem rectè fuerit testatum, tunc ille qui illam concordiam infregerit, in misericordia Domini Regis remanebit.

[a] *i. Verum esse affirmaverit, quod concordiam inter eos factam continet.*

[b] *Nota probationem per membra Curiæ.*

5. Et per plegios attachiabitur, quousque bonam securitatem invenerit, quòd prædictam concordiam de-cæterò servabit illæsam; faciendo scilicet, quod pacto convenit, si id possibile sit vel rationabile.

6. Et ad conſiderationem Curiæ, reſtituet adverſario ſuo damna, quæ ſuſtinuit per pactum ſibi infrictum.

Glanv. lib. 8. c. 5.

7. Si verò conventio facta fuerit, ſuper placito terræ, tunc is qui in Curia convictus fuerit, vel confeſſus, ipſam finalem concordiam legitimè non ſervaſſe, quicunque ille fuerit: per conſiderationem Curiæ, condemnabitur vt priùs, & erit in miſericordia Domini Regis.

ANNOTATIO.

VERS. 1. Contingit] *Lites non ſolùm finiuntur in foro contentioſo, per ordinariam viam proceſſus, vt iam dictum eſt, &c. ſed etiam in foro quaſi voluntario, ex conſenſu, ſeu pacto convento vtriuſque partis, vt deinceps dicetur.*

Exceptio tranſactionis.

Ex pacto convento] *Hinc oritur exceptio tranſactionis, quæ eandem habet vim cum exceptione rei judicatæ, vel litis finitæ, vt* in c. 1. extr. de litis conteſt. lib. *6. Cujuſmodi exceptio tranſactionis, eſt finis litis, & novæ litis ingreſſum impedit. Quia à tranſactionibus, bona fide interpoſitis, facile diſcedere non licet. l.* fratris 10. C. de tranſact.

VERS. 3. Altera enim partium] *Hic locus intelligi debet, de fine litis facto in Curia Domini Regis, & non obſervato, vt dixi ad* cap. 3. lib. 1. *Alterutra enim pars poteſt conqueri de tranſactione violata: ceſſat autem querela, ſi ambo conſenſerint in tranſactionem. Quia mutuo conſenſu partium, à tranſactione recedere licet.* l. ſi dubia. 14. C. de tranſact. per rationem l. nihil tàm naturale. ff. de Reg. jur.

Quod non tenens] *Negativam lectionem probo.* per cap. 172. de judicib. *contra fidem multorum codicum. Etenim querela concordiæ finalis violatæ, competit ei qui eam tenet: Ideoque non tenens cùm citandus eſt, vt partes Rei, ſeu defenſoris, in ſe ſuſcipere cogatur.*

Confeſſio.

VERS. 4. Si ſcriptum] *Confeſsio probat contra confitentem, adeò vt ſtari debeat confeſsioni morientis, in ipſius præjudicium, non in damnum alterius.* L. 3. §. 2. ff. ad S. C. Syllan.

Vtraque pars recognoverit] *Duplex hic adhibetur probatio,* prior, *per recognitionem, hoc eſt, confeſsionem partium: Cujuſmodi genus probationis eſt firmiſsimum.* l. 5. C. de tranſact. Poſterior, *eſt recordatio ſive relatio judicum, coram quibus concordia facta fuit in judicio.* Iaſ. in l. Admonendi. ff. de jure-jur.

Odmã in arbitrie.

Coram quibus] *Concordia finalis, ſeu amicabilis compoſitio (cujus fit mentio initio hujus capitis) ſolet nonnunquam fieri per arbitros, in judicio electos, cum conſenſu partium, & ſi controverſia fuerit de perſona diſpari eligenda,* [Overſman] *inter Barones, ad Vice-comitem pertinet electio.* Iac. 1. Parl. 6. c. 87.

DE PACTO ET POLLICITATIONE.

CAP. 28.

PActum eſt conſenſus duorum vel plurium, in eandem rem, ſcilicet, dandam vel recipiendam.

2. Non autem in eodem vero, & falſo fit pactum: Nam ſi duo

duo vel plures consentiant in hoc falso. *VVilhelmum* esse bovem, vel in hoc vero, *VVilhelmum* esse hominem, non erit pactum; quia non est obligatorium. Consensus enim talis neutrum obligat. *Pollicitatio.*

3. Et per hoc quod dixi, duorum vel plurium, differt à pollicitatione, quia pollicitatio idem est, quod solius offerentis promissio. *Ane promise, or ane hecht of ane person alanerlie.*

4. Dicitur autem pactum, à pace & actu, quasi pacis actus: Nam qui paciscuntur ex diversis, & contrariis animorum motibus, post multa & varia certamina, in vnam consonantem voluntatem & sententiam convenire dicuntur.

5. Vel dicitur pactum, à percussione palmarum: veteres enim cùm se obligabant, palmas manuum suarum, ad invicem percutiebant, in signum non violandæ fidei.

Annotatio.

Quæ sequuntur ad finem hujus libri, non reperiuntur apud Glanvillam. Agitur autem hic de pactis, quia supra c. 27. dixit ex pacto convento, vel per arbitrium loquelas terminari. Ideò vtrumque tractatum de pactis, et de Arbitris, cum libro primo conjungendum esse censerem.

Totus hic titulus de pactis desumptus ex jure Civili, & in l. 1. ff. de pactis. *Pactum sive pactio dicitur duorum pluriumve in idem placitum, consensus (vt alij legunt) in idem, placitum & consensus.*

Vers. 2. In eodem vero] *Non omnis consensus est pactum. Nam duo possunt consentire in vno vero, vel in vno mendacio; & tamen non dicuntur paciſci, sed in vero, vel falso consentire: Et ratione hujusmodi consensus, neuter alteri obligatur.*

Vers. 3. Et per hoc] *Pactum continet promissionem, & responsionem sequentem. Stipulatio fit præcedente interrogatione & sequente responsione. Pollicitatio verò fit per solam promissionem, nullâ acceptatione subsequente.* [Ane promise or an hecht]. *Ideoque cùm pollicitatio sit solius offerentis promissio, consensum vnius tantum partis complectitur. Et propterea obligationem non inducit.* l. 3. & tot. tit. ff. de pollicitat. *Stipulatio. Pollicitatio.*

Vers. 4. Dicitur autem pactum] *Duplex hic traditur Etymologia pacti: Aut enim dicitur pactum à pace: Nam teste* Isidoro Hispalensi Episcopo, lib. 1. Originum; *pactum dicitur inter partes ex pace convenientis scriptura, legibus, ac moribus comprobata: Et dicitur pactum, quasi ex pace factum. Ab eo quod est pango, vnde, & pepigit fœdus. Hæc ille. Aut dicitur pactum à percussione palmarum, vt notat.* gl. in l. 2. ff. de pact. per l. 1. ff. de censib. *Vbi percussi fœderis fit mentio. Verum fœdus non solebat percussione palmarum firmari: Quia apud veteres Romanos in fœdere firmando, feciales solebant, silice porcum animal immundum, & profanum percutere:* Iovem, Martem, *cæterosq; Deos obtestantes, & dira execratione precantes, vt si quis eorum fœdere violasset,*

violasset, aut illa sciens falleret; ita illum Jupiter *feriret, quemadmodum ipse porcum percuteret. Quibus obtestationibus, quàm sanctissimè prolatis, secundum rem divinam precationemque, lapide silice, porcum percutiebant, mox aqua & igni in sacris adhibitis, illum immolabant; quo cæso, jura pacis, & fœdera conventa, icta esse putavêre.* Alexander ab Alexand. Genial. die lib. 5. c. 3. *Ex* Livio *multis in locis, &* Blondo. lib. 4. Romæ Triumphantis. *Tertia hujus nominis notatio, adfertur ab Ulpiano,* in dict. l. 1. ff. de pactis, *vt à pace pactum, & à pacto pactio derivetur. De qua capiosè* Connanus lib. 5. jur. Civil.

DE PACTO JN REM, ET DE pacto in personam.

Cap. 29.

PActorum duæ sunt species: Nam quædam sunt in rem, quædam in personam.

2. In rem sunt; quoties generaliter paciscor, ne petam.

3. In personam; quoties paciscor, ne à persona[a] petam, id est, ne à L. Titio petam.

[a] *Al. à persona certa.*

4. Et in hoc casu, nec ab illo cui fit pactum, peti potest res nec ab hæredibus suis.

5. Vtrum autem in rem, an in personam, pactum factum est; non minùs ex verbis, quàm ex mente convenientium æstimandum est.

6. Plærumque enim persona pacto inseritur, non vt personale pactum fiat; sed vt demonstretur cum quo pactum factum sit.

Annotatio.

Hic locus desumtus est, ex l. Iuris gentium. 7. §. pactorum. ff. de pact. *Vnde eum restitui.*

Vers. 1. In personam] *Pactum personale vno modo dicitur, quod personam non egreditur, neque ad alium pertinere potest, vt cùm tecum paciscor me talem rem (veluti equum) non petiturum: hujusmodi pactum est personale, quia te tantùm respicit, & negativè concipitur. Ideoque equus, neque à te, neque ab hærede tuo, peti potest.* l. idem. 25. de pact. *Alio modo dicitur pactum personale, quod personam respicit; sed eâ vivente, ad alios transit, eâ verò moriente, extinguitur & ad hæredes non extenditur.* gl. in. d. l. 6. §. *pactorum. verb. vt personale.* Bart. in l. si tibi. 17. §. pactum ff. de pact.

Pactum personale.

Vers. 5. Non minùs] *Hoc est, magis vt dicit* gl. in d. l. 7. §. pactorum. *Magis enim per verba paciscentium, quàm ex eorum mente, intelligitur natura, & qualitas pactorum.*

DE

DE PACTIS VTILIBVS ET INVTILIBVS. CAP. 30.

ITem, pactorum duæ ſunt ſpecies; quædam ſunt vtilia, & quædam ſunt inutilia.

2. Vtilia ſunt omnia ea, quæ non ſunt inutilia.

3. Sunt igitur pacta inutilia, ratione perſonarum, veluti pactum factum cum furioſo, qui pacto de jure conſentire non poteſt, quod intelligitur de eo, qui eſt continuò furioſus.

4. Secus eſt de eo, qui habet dilucida furoris intervalla, ſicut de lunatico.

5. *Item*, inutile dicitur pactum, vt in pupillo & minore; qui nondum doli capax exiſtit. Et hoc, vbi pupillus vult ſe obligare aliis. Sed aliter eſt, ſi velit alium ſibi obligare. Nam pupillus non poteſt obligari, niſi ad hoc intervenerit ſui tutoris auctoritas.

6. Sunt etiam pacta inutilia, vt in [a] viro & vxore, vbi vxor nihil poteſt ducere in pactum, ſine auctoritate viri ſui.

Quon. Attach. c. 21.
[a] *Al. vt cum viri alicujus vxore, et rectè.*

7. *Item*, deficit pactum, ſi res quæ in pactum deducitur, non exiſtit in rerum natura: vt ſi hominem ſervum, quem vivere credebat aliquis, ſtipulatus fuerit ſibi dari vel Hippocentaurum, id eſt, animal ſemi-bovem, & ſemi-equum (quod per viſum naturæ non poteſt eſſe in forma) talis ſtipulatio erit inutilis.

8. *Item*, ceſſabit pactum in his quæ vertuntur in animæ detrimentum.

9. *Item*, ceſſabit pactum in prohibitis, licet juramentum ſit appoſitum.

10. *Item*, pactum turpe vel rei turpis & impoſſibilis, de jure & de facto, nullam obligationem inducit.

ANNOTATIO.

VERS. 3. Cum furioſo] *Furioſum intelligit qui perpetuo furore & rabie torquetur.* l. congruit. 13. §. 1. de offic. præſid. *Qui nullum habet conſenſum aut voluntatem.* l. furioſi. 40. de Reg. jur. *Ideoque propter perpetuam judicij & intellectus perturbationem, ac mentis ex ſua ſede motionem, paciſci non poteſt.* l. 1. ff. de obligat; *præſertim cùm in omni contractu, requiratur contrahentium conſenſus.* l. 1. de pactis. l. in omnibus. 57. de act. & obligat. *furioſi autem nullus ſit conſenſus, quia quieſcentis & abſentis loco habetur.* l. 2. §. 2. ff. de jur. codill. l. 2. ff. contr. emt. *Verùm ſi dilucida habeat intervalla & quaſdam cum furore inducias, eo tempore quo furor remittitur (quia tunc conſentire poteſt) paciſci quoque*

Furioſus

que poteſt, vt hic dicitur, de lunatico.

Pupillorum tres ſpecies.

Vt in pupillo] *Pupillus, ſine tutoris auctoritate, alium ſibi obligare poteſt: Quia tunc conditionem ſuam facit meliorem. Sed alteri promittere, & obligari non poteſt. Quia tunc conditionem ſuam facit deteriorem.* l. contra .28. de pact. l. obligari. 9. ff. de auctoritate tutorum. l. pupillus. 11. ff. de acquir. rer. dom. l. Iulianus. 13. §. 24. de action. emt. & vend. *Verùm pupillorum tria ſunt genera: Alij enim ſunt infantes, vt ſunt minores ſeptem annis.* l. ſi infanti. 8. C. de jur. de lib. *qui paciſci, vel ſtipulari non poſſunt, quoniam ne loqui quidem poſſunt.* l. vlt. de verb. oblig. *Alij ſunt proximi infantiæ, veluti mares, qui ſeptimum annum egreſſi, nondum exceſſerunt decimum annum cum dimidio; aut fœminæ, à ſeptimo anno, ad nonum cum dimidio. Qui alios ſibi obligare & ſtipulari poſſunt. Alij denique ſunt proximi pubertati; qui, quoniam & verba proferre, & id quod agitur intelligere poſſunt, cum tutoris auctoritate, promittere, ſtipulari & paciſci poſſunt; licet pupillus, cum conſenſu patris, obligari non poſſit. Ratio diverſitatis eſt, quia ſi conſentiente tutore pupillus ledatur, de jure, multa remedia & actiones ei competunt adverſus tutorem. At ſi cum conſenſu patris læſus fuerit, nullam contra eum habet actionem, qua poſſit ſibi proſpicere.* §. pupillus. Inſtit. de inutil. ſtip.

Vers. 5. Doli capax] *Pupilli pubertati proximi dicuntur doli capaces, quia in ea ætate intelligere poſſunt, id quod agitur.* ff. in ſumma, Inſtit. de oblig. quæ ex delict. naſc. per legem impuberem. 23. ff. de furtis.

Vers. 7. Si hominem ſervum] *In omni pacto juſta conventionis cauſſa, debet exprimi. Nam ſi error ſit in cauſſa, pactum non valet: vel ſi cauſſa exiſtimatur eſſe juſta, cùm ſit erronea; non valet pactum.* l. ſi cum te. 51. ff. *de pactis. Quia in omnibus pactis concurrat oportet paciſcentium animus, & conſenſus.* l. 1. ff. de pact. *errantium autem nulla eſt voluntas, aut conſenſus.* l. Sed ita ff. de aq. plu. arcen.

Centauri.

Vel hippo-centaurum] *Hippo-centauri inutilis eſt ſtipulatio.* §. 1. Inſtit. de inutil. ſtipul. *quia eorum quæ in rerum natura non ſunt, nec eſſe poſſunt, inutilis eſt ſtipulatio vel pactio* l. ſi ſtipulor. 35. in prin. ff. de verb. oblig. *Et tametſi* Plinius lib. 7. c. 3. *teſtatur ſe vidiſſe* Hippo-centaurum *ex* Ægypto *allatum: Et* Hieronymus *in vita* Pauli, *affirmat eum ab* Antonio *viſum eſſe in ſolitudine: tamen quia portentum, & monſtrum habetur, etiam naturâ repugnante genitum: Iuriſ-conſulti ejus rationem non habent, ex ratione* l. 3. ff. de legib. *præſertim cùm* hippo-centauros *eſſe poſſe poſt Ciceronem.* 1. Tuſculan. quæſt. & lib. 2. de Natura Deorum. Negent Lucretius lib. 5. & Galenus lib. 3. *de vſu partium. Quidam Theſſaliæ incolæ, Centauri dicti ſunt, quòd Tauros ſtimulis pungere, eoſque domare ſoliti ſunt. Poſteà verò hippo-centauri dici cæperunt: Quòd primi equos manſuefacere, & cicurare cæperunt; quos cùm apud* Peneum *fluvium adaquarent: Et equi potandi cauſſa, demiſſo capite, ſeſe inclinarent: pars corporis humani, equo inſidentis, vmbilico tenus viatoribus erat conſpicua: capita verò equorum inviſa. Hinc factum eſt, vt fabuloſè dicerentur Hippo-centauri, hominum genus eſſe ſuperiori ſui parte hominem, inferiore verò, equum referre.*

Vers. 8. Item, ceſſabit] *Veluti de delicto futuro, non licet paciſci, ne delinquens teneatur.* l. 27. §. 4. ff. de pact. *quia pœnas prò maleficio ſolvi magna ratio ſuadet.* l. 70. §. vlt. de fide-juſſor. *Sed de delicto jam commiſſo paciſci licet*

l. 7.

l.7.§.6. de pact.

In prohibitis] *Omnia pacta prohibentur, quæ sunt contra leges, constitutiones vel bonos mores.* l. pacta.6. & ibi gl. C. de pact. *& pœna vel juramentum huiusmodi pactis appositum, servari non debent.* d.l.jurisgent.7.§.Si paciscar.ff. de pact.c.si diligenti. de foro competen. *quia in pactis habetur ratio æquitatis, adeò, vt si sint ab æquitate aliena, Prætor ea non tueatur.* l.7.§.3.ff.de pact.*& ad ea infringenda exceptionem concedit.* §.1.Instit.de except.

In animæ detrimentum] *Vt in cap.* vlt.de pactis.extr.

Vers. 10. Item pactum turpe] *De pacto turpi, & rei turpis notabilis est* gl.in c.vlt.de pactis. *Turpium rerum & factorum nulla est pactio, stipulatio, vel obligatio.* l.4.c.de invtil.stipul.l.*si flagitij*.325.de verb.oblig.l.si vnus.22. ff.de pact. *Adeò vt si pœna sit adjecta: ea non committatur. l. generaliter* 26. ff.de verb.oblig. *& si jusjurandum sit additum servari non debet, vt paulò ante dixi. Quia quotiescunque lex aliquid prohibet: non potest veniri contra prohibitionem legis directò, vel obliquè, etiam cum juramento.* Bald.in §. aliæ.Institut. de donat.

AD QVAS PERSONAS PACTA extenduntur.

Cap. 23.

POrriguntur autem vires pactorum, ad alias personas, vt pactum prædicessoris obligat successorem. Et pactum patris obligat filium.

2. Et omne pactum quod non vertitur in animæ detrimentum, censemus observandum.

Vsuræ prohibentur. Exod.22.25.Levitic. 25.37.Deuter. 23.19. Psalm.15.5.

3. Pactum autem de vsuris, non servetur, sed juramentum servetur.

4. In omnibus licitis pactum servetur.

Annotatio.

Vers. 1. Pactum prædicessoris] *Si pactum sit reale, non solùm obligat paciscentem, sed etiam ejus successorem, sive sit vniversalis successor, vt hæres; sive sit singularis successor in rem, veluti ex contractu emtionis.* l.si tibi 18.l. tale.40. ff.de pact. *Si verò sit personale, dixi* supr.ad c.29. *Si denique dubitetur, vtrum sit personale an reale, præsumitur esse reale* Hostien. in tit. de pactis.§.supereſt.

Obligat filium] *Si modò filius extiterit hæres patris, aliâs non tenetur ex contractu patris.* Bald.in l.si cum dotem.23.§.transgrediamur.ff.solut. matr. *Præterea si pater transegerit de re filiorum, quos in potestate non habet; transactio non valet.* l.10.de transact. *quia pactum cum alia persona factum, alteri non debet nocere.* l.27.§.4.ff.de pact.l.factum.197.ff.de Reg.jur.

Vers. 3. Pactum autem de vsuris] *Pactio de vsuris est illicita; verumtamen si pactio firmetur juramento, vsuræ peti possunt, ex hujusmodi pacto jurato. Et licet juramentum servetur, tamen vsuræ solutæ, restitui debent.* c.dubitares. & ibi gl.de jure jur.Bart.in l. vlt.de non nu.pecun.

IN MY DEFENCE, GOD ME DEFEND.

LIBER SECVNDVS, DE IVDICIIS.

[a] *Hoc eſt, de forma judiciorum, quæ coram ordinariis judicibus determinantur.*

DE ARBITRIS.

CAPVT. I.

NVnc, ad judicia determinanda et declaranda, in parte, procedere ſtatuimus.

Quæ ſequuntur ad caput. 11. ſunt deſcripta ex jure Civili Romanorũ.

2. Et quoniam ad-inſtar judiciorum, redacta ſunt arbitria: Videamus ergo, quid ſit Arbitrium;

3. Et in quot perſonas debeat compromitti;

4. Et qui poſſunt eſſe Arbitri;

5. Et qui prohibentur eſſe Arbitri;

6. Et de quibus rebus compromitti valeat in Arbitros.

7. *Item*, quis ſit effectus ſententiæ Arbitrorum;

8. Et in quibus differunt judicium & arbitrium.

9. *Item*, qualiter debeat finiri arbitrium.

ANNOTATIO.

VERS. 2. Ad-inſtar] *Ideſt, ad ſimilitudinem: Nam compromiſſa vel arbitria, dicuntur redacta ad ſimilitudinem judiciorum.* l. 1. l. quanvis. 17. ff. de recept.

recept. arbitr. l. 12. C. de judic. *quia eodem modo, quo lites & controverſiæ finiuntur, per judicia in foro contentioſo: ita in foro voluntario, arbitria terminari, & finiri ſolent per vnum, aut plures viros bonos, ex conſenſu partium electos, & quod ab ijs ſtatutum fuerit, ratum ſit, & rei judicatæ vim habet.*

DE ARBITRIO QVID SIT. CAP. 2.

ARbitrium, eſt actus legitimus perſonarum, ſuper civili quæſtione, & querela in quaſi-judicio contendentium.

Bartol. tractat. 21. de Arbitris.

2. Nam judex laborare debet, ad inveſtigandam veritatem.

3. Actor, id eſt petens, ad cauſſam ſuam amplificandam.

4. Reus verò, id eſt, tenens, ad cauſſam extenuandam & querelam adverſarij ſui per exceptiones caſſandam.

ANNOTATIO.

VERS. 1. Arbitrium] *Hæc definitio arbitrij, & cætera quæ hoc capite continentur, concordant cum ſumma Azonis.* in tit. c. de recept. arbitr. Et Speculat. tit. de Arbitris.

Quaſi-judicio] *Id eſt, foro voluntario: Nam omnia arbitria ſeu compromiſſa, initio ſunt voluntatis: liberum enim eſt partibus arbitros eligere, vel non eligere.* Infr. lib. 2. c. 10. 3.

Al. extingnendã cauſſam, et querelã aduerſarii ſui.

VERS. 2. Nam judex] *Azo ſic. Nam arbiter contendit ad inquiſitionem veritatis: Actor vt Reus ei condemnetur.* Item *Reus, vt abſolvatur ab Actore. Et ita arbitrium benè definiri poteſt, vt ſit cauſſa in dicendo poſita voluntariè, cum certarum perſonarum interpoſitione; Actoris, Rei & arbitri. Hæc ille. Porrò in omni judicio quatuor perſonas neceſſe eſt eſſe. Iudices qui vti debent æquitate. Accuſatores, ad amplificandam cauſſam. Defenſores, ad minuendam cauſſam: & teſtes legitimi, ad veritatem cognoſcendam.* c. nullus. 4. q. 4.

Laborare debet] *Boni judicis officium eſt, lites dirimere.* l. 21. ff. ſi cert. pet. *æquitatem ante oculos habere debet.* l. 5. in fin. ff. de eo quod cert. loc. *Et (teſte Baldo) duplicem debet habere ſalem, alterum ſcientiæ, ſine quo eſt inſipidus, alterum conſcientiæ, ſine quo eſt diabolicus.*

QVI POSSVNT ESSE ARBITRI. CAP. 3.

POteſt autem eſſe arbiter, qui non prohibetur â jure.

2. Vt puta, liber homo, pater-familiâs, & hæres patris-familiâs.

3. *Item*, arbiter debet eſſe bonæ famæ.

ANNO-

ANNOTATIO.

VERS. 1. Qui non prohibetur] *Nam generalis eſt regula. Cùm Prætor vnum ex pluribus judicare vetat; cæteris id committere videtur* l.cum Prætor. 12. de judiciis. *Nam quod vni prohibetur, in hoc caſu, alijs conceſſum videtur; Et vnius excluſio, eſt aliorum inclusio: quia exceptio in caſibus non exceptis, firmat regulam.* l.maritus. 21.C.de procurat.l.de eo. 19.ff.de teſtib. l.legitimi. 21.de adim.legat.l.remittere.6.de jure jur.

VERS. 2. Et hæres patris-familiâs] *Id eſt, filius-familiâs. Qui tametſi non poteſt eſſe arbiter, in re propria (quia in re ſua, nemo poteſt eſſe arbiter) tamen in re civili, ad patrem pertinente, & judex & arbiter eſſe poteſt.* l. pen. l. 5. ff. de arbitr. Et ibi gl. *Nam nihil intereſt vtrum is, qui eſt judex, ſit in alienâ poteſtate, an ſui juris.* l. cum prætor. 12. ff. de judic. *Sed in criminali cauſſa, neque filius patri, nec quiſquam alius, ſibi, vel ſuis, jus dicere poteſt.* §. Infames. 2.q.7.l.1.c. Vt nemo ſibi.

VERS. 3. Bonæ famæ] *Hic locus videtur repugnare.* l. Pedius. 7. ff. de recept.arbitr, & d.c. *Infames, vbi dicitur, quòd ignominioſus poteſt eſſe arbiter. Reſpondeo, ſecundum opinionem Marantæ, in ſuo ſpeculo, de ordine judiciorum,* part.4.diſtinct.13. nu. 2. *Tres eſſe ſpecies arbitrorum: primò, quidam dicitur arbiter ſimpliciter, qui de partium conſenſu eligitur. Et in eum ſub pœnæ ſtipulatione compromittitur.* Specul. tit. de arbit. in prin. *qui quoad proceſſum attinet; tenetur ſervare juris ordinem, & æqui-paratur judici. Secundò, quidam eſt arbiter, qui dicitur arbitrator, ſive amicabilis compoſitor, qui litem dirimit, de facto potiùs quàm de jure, & ſine aliquo juris ordine. Tertiò, quidam eſt arbiter juris, qui eligitur ex neceſsitate ſtatuti: Nam cùm judex allegatur vt ſuſpectus, debent eligi arbitri, ad cognoſcendum de ſuſpicione, ex neceſsitate juris civilis, vel canonici, in certis tantùm caſibus.* Abbas in c. Paſtoralis. in prin. extr. de reſcript. *In primo genere, ſive ſpecie arbitrorum infamis, vel ignominioſus, poteſt eſſe arbiter.* l. 7. ff. de arbitr. *Quia litigantes, ſive ambæ partes in eum conſenſerunt. Et arbitrium eſt potius onus, quam honos: & proinde infames eſſe poſſunt procuratores.* §. vlt. Inſtit. de except. *At infamis neque poteſt eſſe arbitrator, quia is debet dicere ſententiam, ſecundum & æquum, & bonum. Et arbitrium boni viri: Is autem qui eſt infamis, nòn poteſt dici vir bonus: Neque in tertia ſignificatione, infamis poteſt eſſe arbiter juris. Nam infames, omnis juris beneficio indigni ſunt exiſtimandi.*

Tres ſpecies arbitrorum.

QVI PROHIBENTVR ESSE arbitri.

CAP. 4.

SErvus autem, licet partes conſentiant in eum, non poteſt eſſe Arbiter.

2. *Item*, fœminæ non poſſunt judicare in arbitrio.

3. *Item*, prohibetur compromitti in furioſum ſurdum, & mutum.

4. *Item*, minor viginti vnius anni, arbiter eſſe non poteſt.

5. *Item*, Ballivus, qui habet poteſtatem ordinariam, arbiter eſſe non poteſt, lege dicente, ſi quis judex vel Ballivus ſit, arbitrium recipere ejuſdem rei de qua judex vel Ballivus exiſtit, vel in ſe compromitti jubere, prohibetur.

6, Et eſt triplex ratio quare Ballivus arbiter eſſe non poteſt.

7. *Prima*, quia ſi nollet pronunciare, non eſſet aliquis qui ipſum cogeret ad pronunciandum, cùm per Ballivum cogi debeat arbiter pronunciare.

8. *Secunda* ratio eſt, quia ſi contingeret ſententiam, ſeu judicium vel pronunciationem quam Ballivus arbiter ferret impugnari; timendum eſſet, ne Ballivus eam defenderet animoſè.

9. Tertia ratio, quia judex prohibetur in ſe judicium recipere, jubendo ſibi ipſi, in ſe arbitrium compromitti.

10. Ballivus autem ordinarius poteſt eſſe arbitrator, id eſt, amicabilis compoſitor. Quia Ballivus poteſt per amicabilem compoſitionem diſſolvere quæ ſunt dubia inter partes de ſuis litigiis.

Annotatio.

Servus. Fœmina. Vers. 1. Servus autem] *Neque ſervus, neque fœmina, poteſt eſſe arbiter, nec etiam arbitrator.* d.l.Pedius. 7. §. vlt. ff. de arbitr. *ſicuti nec judices eſſe poſſunt, quia officijs civilibus non funguntur.* l. cùm Prætor. 12. ff. de judic. l. vlt. C. de arbitr. Decius in leg. 2. de Reg. jur. *Verùm compromitti poteſt in fœminam, ſi habet juriſ-dictionem de jure communi, vel conſuetudine.* c. 4. de arbitr.

Vers. 2. Item fœminæ] *Fœminæ civilibus officijs non funguntur, vel propter ſexus imbecillitatem, & fragile conſilium, quia in rebus proprijs curandis ſæpè falluntur.* l. 4. C. de ſponſalib. *vel propter rerum forenſium ignorantiam.* Vlpian. tit. 11. in prin. *Vel denique propter ſexus verecundiam, ne ſcilicet, fœminæ ſeſe virilibus officijs immiſceant.* l. 15. §. 4. de poſtuland. l. 2. ff. de Reg. jur.

Furioſus. Mutus. Surdus. Vers. 3. In furioſum] *Furioſus, mutus & ſurdus non poſſunt eſſe arbitri.* l. ſed ſi. 9. ff. de arbitr. *quia perpetuò furioſus non habet judicium; licet furioſus habens dilucida intervalla, poſſit eſſe arbiter.* l. quòd legatum. 38. ff. de judiciis. *Mutus verò, & ſurdus, prohibentur eſſe arbitri.* l. ſed ſi. 9. ff. de arbitr. *Quia ille audire, hic loqui non poteſt.* l. cùm Prætor. 12. ff. de judiciis. *Sive ſint tales natura, ſive naturali morbo, & caſu adventitio.* d.c. infames. 3. q. 7.

Minor. Vers. 4. Item minor] *Nemini licet minorem viginti quinque annis compro-*

compromiſſarium judicem eligere. l.cùm lege.41.ff.de arbitr. ſed gl. in l. cùm Prætor verb. *impubes benè diſtinguit. Primùm enim, pupillus vel impubes minor* 18.*annis, non poteſt eſſe arbiter.* l.ſed & ſi.9.ff.de arbitr. *Secundò, adultus ad* 18. *annos prohibetur eſſe arbiter, vel judex, niſi Princeps eum delegaverit, vel partes in eum conſentiant.* l.quidam conſulebat.57.ff. de re judic. *Tertiò, major* 18. *annis, qui tamen vigeſimum ætatis annum non complevit, poteſt eſſe arbiter, ſed non cogitur pronunciare, aut judicare.* d.l. cùm lege. 41. *Quartò, major viginti annis, qui in ſe recepit arbitrium, cogitur pronunciare, niſi reſtitutionem in integrum petat.* d. l. cùm lege. 5. major. *Regula igitur generalis eſt, de jure Civili, quòd nemo poteſt eſſe judex vel arbiter, niſi ſit major* 25. *annis, vel vt hic dicitur* 21. *annis.*

Ballivus.

Vers. 5. Item Ballivus] *Nomen Ballivi in his libris pro judice, vt plurimùm accipitur. Iudex autem ordinarius non poteſt eſſe arbiter in ea cauſſa, in qua eſt judex.* l.ſed ſi.9.§.9.ſi quis.ff.de arbitr. *cujus rei tres rationes hic redduntur, quæ magna ex parte deſcriptæ ſunt ex* gl.in c. Infames. verb.Iudex.3.q.7.

Vers. 7. Cùm per Ballivum] *Arbiter ordinariam juriſ-dictionem non habet; Ideoque ſuam ſententiam exſecutioni mandare non poteſt: hoc enim ad judicem ordinarium pertinet.* l.3.§.vlt.ff.de arbitr. l. à Divo Pio. 15. in prin. ff. de re judic. *quod verum eſt, etiamſi partes hoc modo in eum compromittãt.* Bart.in l.non ex omnibus.44.ff.de arbitr.

Vers. 10. Poteſt eſſe arbitrator] *Arbiter cogitur ſervare juris ordinem: Quia arbitria ſunt redacta ad inſtar judiciorum; arbitrator verò poteſtatem habet procedendi, juris ordine non ſervato.* Innocent.in c. quinta vallis. de jurejurand.vid.Speculat. tit. de arbitr.in initio.

IN QVEM NVMERVM POTEST compromitti.

Cap. 5.

DEbet autem compromitti in numerum imparem, [a] quo numero Deus gaudet: ſcilicet, in vnum, aut in tres, & ſic de ſimilibus.

[a] *Virgil. Eclog.8. Numero Deus impare gaudet.* Iac.1.pari.6.c.37

2. Quia ſi contingeret tres non concordare in pronunciando: judicium obtineat, id eſt, valida ſit ſententia reliquorum duorum.

3. Sed quæritur, an valeat arbitrium ſi partes compromittant in duos arbitros?

4. Et videtur quòd non: nam ſi diſſentiant res ſine effectu, vel exitu itura eſt.

5. Sed certè, ſolitum eſt compromitti in duos arbitros: & ſi diſſentiant, tunc Ballivus (ſi arbitri electi fuerint in Curia) poteſt cogere illos duos, tertiam & certam eligere perſonam ſibi; vt per decretum ſuum conſonans, certa feratur ſententiæ pronunciatio.

Annotatio.

Diſpar numerus arbitrorum.

Par numerus arbitrorum. Iac. 1. parl. 6. c. 87.

De diſcordia arbitrorum in numero, vel quantitate rei controverſæ.

Vers. 1. In numerum imparem] *Arbitri ſunt eligendi in diſpari numero. Veluti vnus, vel tres; quia imparibus votis in judicio, vel extra judicium, res citiùs dijudicatur.* c. licet de elect. extr. *Et ſi illi diſſentiant, ſtatur ſententiæ majoris partis, veluti duorum.* c. 1. de arbitr. *Nam omnes videntur facere, quod major pars facit.* l. 8. ff. de pact. l. 19. ff. ad Municipal. *Si modò duo dixerint ſententiam, tertio præſente & loquente, vel tacente.* l. Item ſi vnus. §. vlt. ff. de arbitr. *Eo autem abſente, non valet arbitrium.* l. ſicuti. 18. ff. de arbitr. *niſi aliter compromiſſo ſit cautum, ex conſenſu partium.* l. non diſtinguemus. 32. §. cùm in plures. ff. de arbitris. *Verùm de jure Canonico, quando eſt factum compromiſſum in tres arbitros ſimpliciter: duo ſine tertio, poſſunt procedere.* c. 2. in ſexto. *Quòd ſi duo ſunt electi arbitri, & hi inter ſe diſſentiant, judex eos poteſt cogere, vt tertiam certam eligant perſonam, cui pareatur.* l. Item ſi vnus. 17. §. principaliter. ff. de arbitr. *quod à jure noſtro municipali, non admodùm recedit.* Iacob. 1. Parl. 6. c. 87. *Porrò, ſi plures ſint arbitri, & diſcordant in ſumma, valet ſententia illius arbitri, qui condemnavit in minore ſumma. Veluti ſi ex tribus arbitris, vnus in 15. alius in 10. tertius in 5. condemnavit: quinque præſtari debent.* l. diem. §. ſi plures. ff. de recept. arbitr. *Quia minor ſumma ineſt majori. Ideoque in illa ſumma minore, omnes alij intelliguntur eſſe concordes.* c. 1. Extr. de arbitr.

IN QVIBVS CAVSSIS POTEST COMpromitti, vel non compromitti.

Cap. 6.

POteſt vtique compromitti in cauſſis pecuniariis, temporalibus, & ſpiritualibus.

2. Sed in matrimoniali, in liberali, & cauſſa criminali, de jure non compromittitur in arbitros, ſed in arbitratores & amicabiles compoſitores.

3. *Item*, nec compromiſſo pareatur, niſi metu pœnæ appoſitæ.

4. *Item*, ex pacto agi poteſt inter partes, vt pronuncietur in arbitrio, vno litigatorum abſente, & altero præſente.

Annotatio.

Vers. 1. Pecuniariis] *Eodem modo quo in omnibus cauſsis civilibus, teſte* Specul. per d. c. 1. Extr. eodem.

Spiritualibus] *Generaliter prohibetur, ne ſuper rebus ſpiritualibus compromittatur in laïcum.* c. contingit. 8. de arbitr. *Quia laïci eccleſiaſtica & ſpiritualia negotia tractare non debent.* c. 2. de judic. *Poteſt tamen de his compromitti in laïcum tanquàm arbitratorem & amicabilem compoſitorem. Vel denique in Clericum de ſpiritualibus, & in laïcum de temporalibus compromittere*

tere licet. c. placuit. 11. q. 1. *juxta vulgatam juris Canonici regulam, temporalia ſunt de foro Imperatoris, ſicut ſpiritualia de foro Papæ.*

Cauſſa liberalis. Cauſſa matrimonialis.

VERS. 2. Sed in matrimoniali] *Regula generalis eſt, in cauſſa matrimoniali, liberali, vel criminali arbitri cognoſcere nequeunt.* c. cauſſa. 9. de in integr. reſtituti. *Deinde cauſſa liberalis de ſtatu hominis ſitne liber, an ſervus, majores Judices deſiderat.* l. non diſtinguemus: 32. §. Iulianus. ff. de arbitr. *Mutrimonium autem non poteſt partibus conſentientibus, neque per arbitros conſenſu partium electos, diſſolvi aut ab eo recedi.* c. vlt. de tranſact. *Matrimonium enim ſemel contractum, continuationis neceſsitatem inducit, quamvis initio fuit liberum, adeò vt adjectione pœnæ non confirmetur; neque quiſquam compelli poteſt, vel ad contrahendum, vel ad pœnam ſtipulationi adjectam ſolvendam: cùm matrimonia debent eſſe libera.* c. gemma. 29. de ſponſalib. & matrim. *Nam inhoneſtum viſum eſt vinculo pœnæ matrimonia conſtringi, ſive futura, ſive jam facta.* l. Titia 134. ff. de verb. obligat. *Poſtremò, de crimine, ſi criminaliter agatur, arbitri non poſſunt aſſumi. Si verò, de crimine agatur civiliter: in arbitros compromitti poteſt.* d. l. 32. §. Iulianus. & ibi gl. *Verùm tametſi partes compromittunt, & crimen remittunt; tamen Rex non impeditur hujuſmodi tranſactione, quo minùs vindictam criminis expetere poſsit.* Bart. in l. 1. §. vſque adeò. ff. de injur. *ſed de crimine jam commiſſo tranſigere licet: ſed non de futuro crimine, ſive crimine committendo, ne homines hoc modo ad delinquendum invitentur.* l. juriſgentium. 7. §. ſi paciſcar. & ib. gl. ff. de pact. 2.

Mutrimonium pœnale.

Cauſſa Criminalis.

Compromiſſum debet eſſe pœnale.

VERS. 3. Metu pœnæ] *Sententiæ arbitri parere nemo cogitur, niſi in compromiſſo pœna pecuniaria, aut alia res, quæ vice pœnæ ſit, adjiciatur.* l. litigatores. 11. ff. de pact. qua de re. Specul. tit. de arbitr.

VERS. 4. Item ex pacto] *Arbiter nihil poteſt vltra illud quod eſt ſibi in compromiſſo conceſſum.* l. non diſtinguemus. 32. §. de officio ff. de arbitr. c. cum dilecti. de arbitr. *Et ſi legitimæ clauſulæ, vel conditiones fuerint compromiſſo appoſitæ, ſervari debent, vt ſi convenerit, vt ſententia feratur, vno litigatorum abſente, vt dixi ſupra,* ex d. l. 32. §. ſi in plures. *Poteſt enim compromitti vt vel vno, vel vtroque abſente, ſententia feratur.* l. diem. 27. §. ſi quis eod. tit. *Porrò ſi ſententia lata ſit vltra vires compromiſſi, non valet, etiam ſi partes eam homologaverint, ſecundum Felinum* in c. cum dilecta. de reſcriptis: *quia arbiter ſuper his tantùm rebus, quæ in compromiſſo continentur judicare debet.* c. cùm dilectus de arbitr. *Sed quoties quæritur, vtrum ſententia nulla, poſsit conſenſu partium confirmari: diſtinctio* Bartoli in l. 1. ff. de fer. tenenda eſt. *aut enim, inquit, ſententia eſt nulla propter defectum conſenſus, & poteſt conſenſu partium confirmari.* l. 3. ff. rem. rat. *haberi; aut eſt nulla propter alium defectum; & tunc ſecus eſt dicendum.* l. 1. de appell. recip.

Sententia arbitrorũ debet eſſe conformis compromiſſo.

Vltra vires compromiſſi.

De ratificatione ſententiæ.

QVO LOCO, ET TEMPORE, PRONVNcietur ſententia arbitrorum.

CAP. 7.

ITem, ex pacto agi poteſt inter partes, vt in loco certo pronuncietur ſententia.

2. Alioqui ibi pronuncietur, vbi factum fuit compromiſſum.

Hic verſus in nonnullis libris non reperitur.

3. *Item*, ex pacto poteſt agi, quod arbitri pronuncient, quod eis videbitur, dummodò judicent ſecundum leges regni.

4. *Item*, arbitri feriatis diebus pronunciare non poſſunt.

5. Niſi in tribus caſibus, ſcilicet, Principe, vel ſuo Ballivo cogente; vel de conſenſu partium; vel ſi certus dies compromiſſi datus ſit, & iſte dies ſit exiturus.

Annotatio.

Vers. 1. Item ex pacto] *De loco, in quo arbitrorum ſententia ferri debet, aut convenit inter partes; quæ conventio eſt licita, vt hic dicitur; aut non convenit, & loci nulla fit mentio; & tunc locus compromiſſi ſervandus eſt; in ferenda ſententia.*

Vers. 3. Quod eis videbitur] *Et ſi liberum arbitrium ſit conceſſum arbitro: tamen non poteſt alter-vtri parti præjudicare, aut dolo malo aliquem lædere. Vt communiter tradunt* Dd. in l. cùm anteà. C. de arbitr.

Feriæ triplices. Lib. 1. c. 6.

Vers. 4. Feriatis diebus] *Quædam ſunt feriæ ſolennes, divini cultus cauſſa inſtitutæ, in honorem Dei: aliæ indictæ, quæ meſsium vindemiarumque gratiâ indicuntur: aliæ denique repentinæ, quæ arbitrio Principis conſtituuntur.* l. 4. cùm ſeqq. C. de feriis. *Arbiter tempore feriarum ſolennium, non poteſt ferre ſententiam, nec cogi poteſt: ſed tempore feriato in neceſsitatem hominum cogi poteſt.* l. ſi feriatis. 36. ff. de arbitr. *licet ſecus ſit in arbitratore, vt ibi notat* Bartolus.

Vers. 5. Niſi in tribus caſibus] *Tres proponuntur exceptiones à regula præcedente, primò, tempore feriarum, quæ hominis cauſſa, veluti fructuum colligendorum gratiâ, inſtituuntur: arbiter poteſt cogi ad ſententiam dicendam, à Prætore, & judice. Secundò, ſi dies compromiſſi ſit exiturus, nec proferri poteſt, vt tradit Vlpianus* in l. Pomponius. 13. ff. de arbitr. *Tertiò, ſi partes conſentiant, vt* in l. 1. ff. de feriis.

Sit exiturus] *Dies compromiſſo adjectus dicitur exire, ſi advenerit, & de eo proferendo in compromiſſo nulla facta ſit mentio* l. diem proferre. 27. ff. de arbitr. *diei prorogationem, vulgò, vocant, cùm partes in alium ſeu novum diem conſentiunt.*

De effectv sententiae Arbitrorum.

Cap. 8.

Effectus arbitrorum eſt, vt ſententiæ eorum ſtetur, ſive æqua ſit, ſive iniqua, dummodò ſit ſolenniter lata, & non ſit contra leges; & quòd arbiter dolo careat.

2. Et ſit arbitrium aliquâ pœnâ vallatum: Et ſi non ſit pœnâ

nâ vallatum, sed juramenti vel fidei interpositione, secundum jura Canonica valet, sed secundum leges regni non tenet.

ANNOTATIO.

VERS. 1. Vt sententiæ] *Arbitrorum sententiæ litigantes stare debent, sive sit æqua, sive sit iniqua. Hoc enim sibi imputent, qui eos communi consensu elegerunt: Ideoque ab hujusmodi sententia appellari non potest.* c. judicibus. 2. q. 6. l. diem. 27. §. stari. ff. de arbitr. *quod apud nos usu receptum est.*

Solenniter lata] *Nam si non sit lata, secundum solennem, & solitum judiciorum ordinem; ei impunè non paretur.* l. 4. C. de sentent. & interloq. *Et æquum est arbitrum, hoc nomine convenire posse, ab eo, contra quem imperitè & malè judicavit.* gl. §. 1. Instit. de obligat. quæ ex quasi-delicto. per l. penult. in fin. c. de pact. *Injusta sententia arbitrorum.*

Contra leges] *Nam si sit expressè contra leges lata, ei non statur.* l. si expressum. 19. ff. de appellat.

Dolo careat] *Nam si sententia lata sit dolosè ab arbitro, qui debet esse vir bonus, aut ex dolo malo alter-utrius litigatorum (veluti si quis eorum, arbitrum corrupit, pecuniâ, ambitione; vel advocatum diversæ partis, vel aliquem ex ijs, quibus adversarius caussam commisit) hujusmodi sententiæ stare non est necesse.* l. ita demum. 31. l. 3. C. eod. tit. *Sententia dolosa.*

VERS. 2. Sed juramenti] *De veteri jure Civili, compromissum factum, cum juramento arbitrorum, vel partium, erat validum.* l. 4. C. de arbitr. *Sed hoc jure Novellarum est correctum, per quod prohibetur compromissum fieri, cum juramento.* authen. decernit. C. eod. tit. *Sed jus Canonicum vetus jus Civile comprobat, & compromissa juramento firmata, rata esse jubet.* C. 1. extr. de pact. & c. cùm omne. 22. q. 1.

DIFFERENTIA INTER JVDICIVM et arbitrium.

CAP. 9.

DIfferunt autem judicium & arbitrium, quòd vbi Ballivus possit punire contumacem; [a] arbiter non potest, quia hoc solùm [b] Ballivis concessum est. *Specul. in tit de arbitr. §. differt.*

2. *Item*, si duo, vel tres arbitri, electi fuerint per partes: nullus sine sociis potest procedere.

3. Sed si quatuor sint Ballivi, vnus potest procedere, & tenere Curiam sine sociis suis.

[a] *Quia arbiter nō habet ordinariam jurisdictionem.*

[b] *i. ordinariis judicibus.*

QVALITER FINITVR ARBITRIVM.

CAP. 10.

SOlvitur autem, & finitur arbitrium, morte partium, vel arbitrorum.

2. Die

2. Die arbitrii tranſactâ, ante pronunciationem judicii.

3. Et pacto facto inter partes.

4. *Item*, hæres litigatorum non ſtabit arbitrio ipſorum arbitrorum, ſi pater ſuus præmoriatur, antequàm judicio arbitrium finiatur; niſi in arbitrio mentio de hæredibus habeatur.

5. Sed quæritur; an pœna ſoluta ab eo qui non paret, peti poſſit judicatum? Reſpondeo, non: duabus rationibus.

6. Prima, quia ſi ſic ageret, contraria poſtularet; pœna enim petitur, quia non paretur arbitrio: judicatum verò, quia ſtatur ſententiæ & arbitrio: Et ideò tanquàm petens contraria non auditur.

7. Secunda, quia ex ſententia arbitri ſuper pœna aſſumpta, principale non tranſit in rem judicatam.

Annotatio.

Vers. 1. Morte partium] *Si in compromiſſo fiat mentio hæredis alterius tantùm litigatoris (veluti hæredis Titij) & non alterius qui cum eo compromittit (veluti hæredis Sempronij) mortuo Titio, durat adhuc compromiſſum, quia ejus hæres ſuccedit in ejus locum: Sed mortuo Sempronio compromiſſum exſpirat, quia nulla fuit mentio hæredis Sempronij. Sed ſi neutrius hæredis mentio facta ſit, tùm compromiſſum finitur morte alter-vtrius litigatoris.* l. ſed & Interpellatur. 48. l. diem. 27. §. 2. ff. de arbitr.

Alter-utrius.

Vel arbitrorum] *Morte omnium arbitrorum, vel vnius ſolvitur compromiſſum; quia cùm ſint plures arbitri: cogendi ſunt ſententiam dicere, aut omnes, aut nullus.* l. Item ſi. 17. Item ſi plures. ff. de arbitr. *Præterea, compromiſſum eſt perſonale, neque perſonam egreditur.* l. in compromiſſis. 45. ff. eod. tit.

Prorogatio diei.

Vers. 2. Die arbitrii tranſactâ] *Die, intra quam arbiter ſententiam dicat, præteritâ, compromiſſum finitur, niſi dies mutuo conſenſu prorogetur.* l. Labeo. 25. l. arbiter. 50. ff. de arbitr. *quia arbiter infra id tempus quod in compromiſſo continetur, judicare debet.* c. cùm dilectus de arbitr.

Arbitria ſunt libera.

Vers. 3. Pacto facto] *Nemo cogitur arbitrium recipere, quoniam eſt res libera & ſoluta, & extra neceſſitatem juriſ-dictionis poſita.* l. 3. §. tametſi. ff. de arbitr. *ideoque libero conſenſu fit inter litigantes; & proinde contrario conſenſu, & pacto diſſolvitur.* l. 2. in prin. ff eod. tit. ex ratione leg. nihil. 32. de Reg. jur. c. ſignificantibus. et ibi gl. verb. negligentibus. de offic. de leg. extra.

Vers. 4. Item hæres] *Compromiſſum cùm ſit perſonale, non tranſit ad hæredes compromittentis; niſi aliter conventum ſit.* l. diem. in prin. ff. de arbitr.

Vers. 7. Non tranſit in rem judicatam] *Pœna aſſumpta hoc in loco ſignificat pœnam ſolutam* [That is to ſay, the paine taken vp, and payed] *ſcilicet, per eum, contra quem arbitrium certâ pœnâ vallatum, profertur ab arbitris. Solutio autem pœnæ, in arbitrio contentæ impedit, quo minùs res principalis*

cipalis tranſeat in rem judicatam, et vt planiùs dicam: Si quis pœnali ſententiæ in arbitrio contra eum latæ, non obtemperat: ideoque propter ſuam inobedientiam, ſolvit pœnam in ſententia contentam: liberatur à ſolutione rei judicatæ, ſeu debiti in ſententia contenti, quia id quod in ſententia continetur, non poteſt peti, priuſquàm tranſeat in rem judicatam. Solutio autem pœnæ hunc tranſitum impedit, vt hic dicitur. Porrò, id quod debetur ex ſententia, non tranſit in rem judicatam, donec decem dies poſt latam ſententiam præterierint, intra quos à ſententia appellare licet, ita vt illis elapſis, jus ſententiæ contro verti non poſsit, vt tradunt communiter Dd. in tit. ff. de re judic. *Nam ſi non ſit appellatum à ſententia, aut intra legitimum tempus non appelletur: ſtandum erit ſententiæ.* l. 1. C. de re judic. vbi Azo. l. 24. de ſtat. hom.

DE SERVIS NATIVIS AD LIBERtatem proclamantibus.

CAP. II.

COnſequenter ſequitur de quæſtione ſtatus, id eſt, de quæſtione nativorum, & ſervorum fugitivorum.

De eo qui à libertate ad ſervitutẽ petitur, vel contra. Glanv. lib. 5. c. 2. Qgon. Attach. c. 56.

2. Placitum eſt quandoque inter aliquos; videlicet, quando aliquis trahit alium à libertate in villenagium, vel in ſervitutem, vel quando aliquis in villenagio, vel ſervitute poſitus, petit libertatem.

3. Cùm quis autem alium petit in villenagium, tanquàm ſervum ſuum nativum, habebit Breve de nativis, ad Vice-comitem directum.

4. Si verò ſe liberum eſſe dixerit, is qui petitur, & ſuper hoc demonſtrando [a] ſecurum fecerit Vice-comitem, tunc in illo [b] comitatu remanebit loquela illa.

[a] *Dato fidejuſſore vicecomiti de reſpondendo, ſive de ſtando ad rectũ*

[b] *i. vicecommitatu.*

5. Et ſummonebitur is, qui clamat eum in villenagium, & ei dies ponetur, quo ſuum clameum proſequatur.

6. Die autem ſtatuto, ſi non venerit is qui clamatur in villenagium, neque eſſonium miſerit, fiet illi ſecundum formam prædictam in tractatu de loquelis.

In § ſamin Schirefdome Glanv. lib. 5. c. 56. *De Reo abſente.* Lib. 1. c. 7.

7. Si verò ſe eſſoniare voluerit, hoc ei licet totidem vicibus, vt prædictum eſt.

8. Si verò is qui clamat, neque venerit neque miſerit, dimittetur alius ſine die; Et [c] interim in ſtatu libertatis erit is, qui in villenagium proclamatur.

De Actore abſente.

[c] *Pendente lite, quia libertas eſt favorabilis.*

9. Vtroque autem in Curia præſente, hoc modo diſrationabitur libertas in Curia.

De vtroque tàm Actore, quàm Reo præſente.

10. Si quidem producit, qui libertatem petit, plures de proximis

ximis conſanguineis ſuis de eodem [d] ſtipite, quorum libertates fuerint in Curia cognitæ per aſſiſam & probatæ, tunc à jugo liberabitur ſervitutis.

[d] *De eodem ſtipite, vnde ipſe exetat, exeuntes.*

Libertatis probatio per aſſiſſam.

11. Si verò contradicatur ſtatus libertatis eorundem produ-ctorum; vel de eorum ſtatu dubitetur: ad vicinêtum erit de patria recurrendum: Ita quòd per vicinêti veredictum, ſcietur vtrum illi liberi homines ſint, annon, & ſecundum hæc judicabitur.

Reprobatio libertatis per aſſiſam.

12. Si verò [e] alios produxerit is, qui eum in villenagium trahit, ad reprobandum, ſcilicet, quòd illi homines nativi ſui ſunt, eo quòd de vno ſtipite communi cum eo quem ad villenagium trahere procurat, exierunt: Tunc ſimiliter, ſi vtrinque producti recognoſcantur communes conſanguinei; diſquiretur per vicinêtum, qui ſunt eorum [f] proximiores eidem, & ſecundum hoc judicabitur.

[e] *Nempe alios, cõſanguineos ipſius Rei.*

[f] *Al. qui eorum, ſunt eidem, viz. de cujus ſtatu eſt quæſtio.*

13. Probatâ autem libertate in Curia ſufficienter, tunc is de cujus libertate facta eſt contentio, liberabitur perpetuò à clameo petentis, & penitùs abſolvetur.

14. Si verò in probatione defecerit, tunc ab adverſario ſuo [g] diſrationetur, tanquâm nativus ſine recuperatione aliqua. Et Domino ſuo adjudicabitur cum catallis ſuis, quæcunque habet.

[g] *i. Injudicio recuperetur.*

15. Sub hac eadem forma, & eodem ordine tractandum eſt placitum, quando aliquis in libertate conſtitutus, ad villenagium trahitur, [h] vel e-converſo.

[h] *Al. vel quando aliquis in villenagio poſitus, propriâ ſuâ deliberatione petit libertatem.*

16. Notandum eſt tamen, & firmiter ſtatuendum, quòd in placito illo, locum non habet duellum, ad probandum vel reprobandum alicujus hominis libertatem.

Annotatio.

Vers. 4. Liberum eſſe] *Liberalis cauſſa dicitur, quum de ſtatu hominis agitur, veluti an ſit liber, aut ſervus.* tot. tit. ff. & C. de liberali cauſſa. *Et eſt duplex, vt patet ex hoc capite: aut enim quis trahitur à libertate in ſervitutem; aut à ſervitute in libertatem proclamat.*

Vers. 8. Et interim] *Pendente lite de ſtatu, is de cujus ſtatu quæritur, habetur pro libero.* l. lite. 14. c. de liberali cauſſa, *& vindiciæ ſecundum libertatem dari debent; vt notum eſt in hiſtoria de Virginia puella,* ex Livio. lib. 3. *Nam cùm quis à libertate in ſervitutem petitur, æquum eſt, vt in poſſeſſione libertatis maneat, donec de cauſſa conſtiterit.*

QVIBVS MODIS DE SERVITVTE *ad libertatem perveniur.*

CAP. 12.

PLuribus autem modis, poteſt quis in vellenagio conſtitutus, ad libertatem produci.

Exod. 21. 2. &c. Glanv. lib. 5. c. 5: *Primus Modus. Manu-miſſio.*

2. Veluti, ſi Dominus ejus, volens eum ad libertatem produci, ipſum à ſe, & hæredibus ſuis, quietum clamaverit & liberum.

3. Vel ſi eum ad ſe liberandum alicui donaverit, vel vendiderit cum gleba, id eſt, cum terra; & tales nativi aſcriptitii, lege Imperatoriâ nuncupantur. *2. Donatio vel venditio infr. h. t verſ.* 10.

4. Illud tamen notandum eſt, quòd non poteſt aliquis in villenagio poſitus, ipſius propriis denariis, ſuam emere, vel acquirere libertatem: tunc enim poſſet ſervus ſic emtus per Dominum ſuum, ſecundum jus, ad ſervitutis villenagium revocari.

5. Quia omnia catalla cujuſlibet nativi, ita intelliguntur eſſe in poteſtate Domini ſui; quòd propriis denariis ſuis, verſus Dominum ſuum non poteſt redimere ſeipſum.

6. Si quis verò extraneus, ad eum ſervum liberandum ipſum [a] emerit ſuis numis, tum poterit ſervus, perpetuò verſus Dominum ſuum, qui eum vendiderat, ſe in ſtatu libertatis tueri. [a] *à Vero Domino.*

7. *Item*, ſi Dominus carnalem copulam cum vxore deſponſata ſervi ſui habeat: & hoc probatum fuerit per vicinêtum, ſervus exibit pet judicium, à ſervitute Domini ſui, nec aliud *Enach* (id eſt, emendam) habebit, à Domino ſuo: niſi libertatis ſuæ recuperationem. 3 *Modus; carnalis copula inter Dominũ et vxorem ſervi.*

8. *Item*, ſi Dominus extraxerit ſanguinem ſupra anhelitum ſervi ſui, & dè hoc ſervus ſuus conqueratur Domino Regi, vel ſuis miniſtris, & ſuper hoc Dominus convictus fuerit, ſervus ex beneficio principis, ſuam libertatem acquiret. 4 *Atrox injuria, ſive ſævitia Domini.* Exod. 21. 20. 26.

9. *Item*, ſi ſervus capiatur in aliquo delicto criminali, de vita & membro, aut in leviori actione, & Dominus renuat eſſe plegius ſuus de ſtando legi: ipſo facto ſervum ſuum amittet, & ſervus recuperabit libertatem: poſtquàm vicinêtum patriæ ipſum quietum fecerit à crimine ſibi impoſito. 5 *Ingratitudo Domini, ſervum ſuũ reum criminis, non defendentis.*

10. Cùm quis nativum ſuum à ſe, & hæredibus ſuis, quietum

tum clamaverit, vel vendiderit eum extraneo, poterit is qui libertatem conſecutus eſt, erga Dominum ſuum, & quoſlibet hæredes ſuos, perpetuò ſe tueri, dummodò per Chartam, aut alio modo legitimo, hoc in Curia [a] dirationaverit.

[a] *i. Probaverit ſe à Domino ſuo manumiſſum aut vēditum fuiſſe.*

11. Quia quilibet liber homo, habens ſervum nativum, poteſt ipſum quantum ad ſui ipſius, vel hæredum ſuorum perſonas, liberum facere, non quantum ad alios.

12. Quia ſi quis priùs nativus ſervus, hoc modo ad libertatem productus, contra extraneum aliquem, ad aſſiſam, [b] vel aliquam legem faciendam, produceretur in Curia, tunc ille poſſet juſtè inde amoveri, ſi villenagium ſuum in Curia fuerit objectum, & probatum.

[b] *i. Ad faciendū purgationem ſive acquietationem eum alio.*

13. Niſi de licentia, & voluntate Domini Regis, & ſpeciali mandato ipſius, liber factus fuiſſet, & liberè manu-miſſus.

14. *Item*, ſi quis ſervus ſederit ſuper terram alicujus, per ſeptem annos pacificè; non calumniatus ab aliquo, quanvis nativus ſervus ſit alicujus, jugum ſervitutis evadet.

6. Modus. ſeptennis præſcriptio libertatis

15. Et quanvis Dominus ille, cujus erat ſervus nativus, poſt illos ſeptem annos ipſum calumniare voluerit, tanquam ſervum ſuum nativum, [c] ligeanciam ipſius amittet in perpetuum. Et ſic ipſe qui erat nativus primò, poſt ſeptem annos, liber homo erit eundi, redeundi, veniendi, & manendi liberè, vbicunque voluerit, ſine impedimento aliquo, quod pertineat ad aliquam ligeanciam ab aliquo vendicandam.

[c] *i. Ius domini, quo ſervus ligatus, et obligatus fuit domino.*

16. Sed nulla præſcriptio currit contra ſervos nativos Domini Regis, quin eidem Domino Regi reſtitui debeant, in cujuſcunque terra inveniantur.

7. Modus. Annalis præſcriptio libertatis infra burgū. Leg. Burg. c. 17.

17. *Item*, ſi nativus ſervus, cujuſcunque ſervus fuerit, quietè per vnum annum, & vnum diem, in aliqua villa privilegiata (ſicut in burgo Domini Regis) manſerit, ſcilicet, in eorum communia, vel Gilda, tanquàm Burgenſis, ſine calumnia Domini ſui, vel alterius nomine ſuo, ſcilicet, Ballivi vel Seneſcalli, eo ipſo facto, à jugo liberatur ſervitutis.

18. *Item*, ſtatutum eſt, quòd placitum de nativis moveri non debet, ſine Brevi Domini Regis.

Annotatio.

Vers. 3. Adſcriptitii] *Hoc eſt, coloni, qui gleba adhærent, eidem aſcribuntur, & cum gleba venduntur, tanquàm ejus quædam pars: Nam ſi quis prædium*

dium vendere voluerit, vel donare, colonos retinere non poteſt; ſed eos, vna cum prædijs, alijs alienare debet. l.2.l.6.l.Colonos.19.C.de agric. & cenſit. lib.11.

VERS. 5. Omnia catalla] *Servi nihil habent proprium, ſed pro nullis habentur: & quadrupedibus æquiparantur.* l.2.ad l.Aquiliam l.quod attinet.32. l.antepen.ff.de Reg.jur. *ideoque quicquid acquirunt, Domino acquirunt.*

VERS. 10. Cum quis nativum] *Unicuique licet ſervum ſuum manumittere, ſed ſi cum licentia Regis fiat manu-miſsio, manu-miſſus erit liber, & gaudebit libertate ſua, contra Dominum manu-mittentem, & ejus hæredes & omnes alios. Sed ſi manu-miſsio non fuerit à Rege approbata, is qui manu-mittitur, libertate ſua fruetur adverſus veterem dominum, ejuſque hæredes; ſed non contra alios. Idcoque contra alios non poteſt eſſe teſtis: nec ſtare in probatione, aut aſsiſa. Requiritur ergo, vt quis plenam libertatem conſequatur, quòd à Domino ſuo manu-miſſus, à Rege confirmetur; aut ab ipſo Rege manu-miſſus, ſit ſolius Regis libertus. Et hoc modo alienus libertus à Rege confirmatus, & proprius ipſius Regis libertus, pari jure, & libertate gaudent. Idem dicendum eſt, de ſervo per Dominum extraneæ perſonæ vendito. In hoc igitur caſu, Dominus ſibi, & ſuis hæredibus, non autem alijs nocet. Eodem modo de jure Ciuili ſi quis ſervum ſuũ in fraudẽ creditorũ manu-mittit; ſibi, & ſuis hæredibus præjudicat, ſed ſuis creditoribus non nocet.* l.creditoribus.C.de ſer. pig.dat.manu-miſſ.

DE SERVIS NON ORDINANDIS ad ſacros ordines.

CAP. 13.

SErvilis conditio, clericalem non capiat honorem.

2. Quid igitur juris eſt, ſi ſine manu-miſſione, ſervi ſint per aliquem ordinati? Circa hoc diſtinguendum eſt. *Hoc caput cum duobus capit. ſequentibus, deſiderantur apud Glanvillam.*

3. Nam ſervus ordinatur, ſciente Domino, aut ignorante.

4. Si ſciente, & non contradicente; liber fit, & ingenuus, nec diſtinguendum eſt in quo ordine ſit ordinatus.

5. Si verò ignorante Domino, ignorantibus etiam ordinatore, & præſentatore: in illo caſu, revocatur ille ordinatus in ſervitutem: Et reddi debet Domino ſuo, ſi fuerit in minoribus ordinibus ordinatus.

6. Presbyter autem factus, ſerviet Domino in divinis officiis citiùs quàm aliis. Monachus autem de ſervo factus, jugum ſervitutis evadit.

7. Sed ſi ſciente ordinatore, vel præſentatore, fuerit ſervus ordinatus in presbyterum, vel quocunque aliquo [a] ordine, manebit liber in perpetuum.

[a] De munero ordinum in Eccleſia Romana vid. Hoſtienſ. in rubr. de ordinatis ab Epiſc. qui Epiſcop. renunciavit, et in tit. de tempor. ordin. et qualitat. ordinand.

8. Sed ordinator, vel præſentator, tenetur dare Domino illius ſic ordinati, mancipia, vel ſervitia mancipiorum, id eſt, aliquorum ſervientium.

9. Et nota, quòd in his caſibus, in quibus Dominus habet

jus repetendi ſervum ſuum ordinatum; ipſe poteſt revocare eum tantum vſque ad vnum annum, vt ſupra dicitur, de ſervo manente in Burgo, & non vltrà.

10. Et computabitur ille annus à tempore ſcientiæ Domini, vel à tempore ordinationis Clerici.

11. Sed quid ſi Dominus ſervum calumniat, quē dicit invito ipſo & ignorante, ordinatū fuiſſe, vbi de hac cauſſa ſtatus agetur?

12. In hoc caſu, volumus hanc cauſſam ſtatus, in quo agitur de revocando Clericum de ſtatu clericali, ad ſtatum ſervilem, in foro Eccleſiæ illius, in qua eſt Clericus ordinatus, agi debere & non alibi.

13. Cedit enim ad ignominiam & vituperium Eccleſiæ, cùm Clericus revocatur ad ſtatum ſervilem.

14. Et ſi judicio reddi debeat, deponendus eſt, vel degradandus, antequam reddatur.

b Al.et non à tempore facit.l. genero.8.ff.de his qui notant.infam.

De Clericorum degradatione vid.jus Canonicum. 15. quæſt.7.felix.et.c. degradatio. 2. de pœnis.lib.6.

ANNOTATIO.

Cum his quæ in hoc capite traduntur, concordant, quæ proponuntur in 54. diſtinctione in prima parte decreti juris Canonici, & in tit.de ſervis non ordinan. extr.

DE MANV-MISSIONE SERVORVM.

CAP. 14.

MAnu-miſſio eſt libertatis datio; nam quandiu aliquis in ſervitute eſt, manui & poteſtati ſui Domini ſubjectus eſt. Et cùm manu-miſſus fuerit, ipſe eſt à manu, & poteſtate Domini ſui liberatus.

2. Manu-miſſio autem habuit originem, à jure gentium.

3. Et cùm anteà vno communi nomine omnes (homines) appellarentur; iſto jure gentium, tria genera hominum eſſe cœperunt, ſcilicet, liberi, & his contrarium, ſervi: Et tertium genus, ſcilicet, qui deſierant eſſe ſervi; & hi vocantur libertini.

4. Servitus autem ſumpſit originem ab ebrietate Noæ.

5. Manu-mittere poteſt quilibet habens ſervum, dum tamen de licentia Domini Regis hoc faciat; aliter ſervi nativi, liberi fieri non poſſunt.

Sup.12.13.

ANNOTATIO.

VERS. 1. Datio] *Scilicet, voluntaria: Nam nemo manu-mittere cogitur ſuum ſervum.l.2.ff.de his qui ſunt ſui, vel alieni juris. Porrò, quæ hic traduntur deſcripta ſunt ex* l. 3.ff.de ſtat.hom. Et ex §.1. Inſtit.de libertinis.

VERS. 4. Ab ebrietate Noæ] *Non eſſet hodie ſervitus, ſi ebrietas non fuiſſet.*

fuiſſet. C. ſexto die. diſtinct. 36. *Nam Noa ebrius à filio ſuo* Cham *ebrietatis cauſſa, ludibrio habitus, & irriſus, ei male-dixit; & juſsit, vt eſſet ſervus ſervorum fratribus ſuis.* Geneſ. 9.24. *Servitus igitur dicitur introducta ab ebrietate, tanquam à prima & originali cauſſa. Et à jure gentium dicitur quoque introducta, quia jus gentium eam approbavit, tanquam jus quo omnes gentes vtuntur.* d.l.4.& gl.in c.jus gentium.Diſtinct.1.

DE DONATIONIBVS INTER virum, & vxorem.

Cap. 15.

OLim dicebatur donatio ante nuptias; hodie propter nuptias. Et quia hodie fit ante, & poſt nuptias: ideo meritò, donatio propter nuptias nuncupatur.

Hoc Caput plurimis libris non habetur. Vid.Iac.4.parl.6.c.77.

2. Inducta eſt donatio propter nuptias, vt per eam de dote, conſultum ſit mulieri.

3. Quia ſoluto matrimonio per donationem (id eſt, per res donatas, quæ alienari non poſſunt) providebitur mulieri, vt ſalva ſit ei dos; quia de ea ſatiſ-fieri poterit mulieri.

4. Soluto autem matrimonio, ſicut dos ad mulierem, ſic donatio propter nuptias, redit ad virum.

5. Et eſt notandū, quòd licet dicatur eadem eſſe donatio ante nuptias, & poſt nuptias: tamen inter vtramque eſt differentia.

6. Quiâ ſi donatio fiat ante nuptias, tunc poteſt excedere quantitatem dotis.

7. Sed vbi contracto jam matrimonio fit donatio, non debet, nec poteſt de jure regni, dotis excedere quantitatem.

8. Illud autem ſtatuimus, quòd ſi mulieri dos detur; & ipſa inducatur in poſſeſſionem ſaſinæ ejuſdem, non tamen fructus inde percipiet ipſa, ſed vir ejus eos percipiet ad ſuſtentationem vxoris ſuæ, & familiæ.

9. Aliâs, ſi maritus perciperet per ſe, fructus donationis ſuæ vxoris, & vxor fructus ſuæ dotis, per virum ſibi datæ: non diceretur, quòd maritus donationem illam recipiet ad ſuſtentanda onera matrimonij: cùm tantum ei abeſſet, quantum adeſſet.

10. Aliæ autem donationes, præter iſtas, de quibus ſuperiùs dictum eſt; prohibitæ ſunt inter virum & vxorem, ne mutuo amore ſe ſpolient.

11. Quanvis autem donatio inter virum, & vxorem ſuam, conſtante matrimonio, non valet: tamen ſi talis donatio facta in vita donatoris, manet rata, ejus obitu confirmatur.

Annotatio.

Vers. 1. Donatio] *propter nuptias, propriè dicitur, cùm ſponſus ſponſæ, vel maritus vxori ſuæ, donat aliquid propter dotem, ſive in remunerationem dotis, vt ſoluto per divortium, vel mortem, matrimonio, meliùs proſpiciatur mulieri, vt* not. in authen. C. de donat. ante nupt. *Nam hæc donatio fit in gratiam mulieris, vt meliùs mulieri conſulatur, & vt habeat aliquid pro dote, quam dedit marito, ſi contigerit maritum malè conſumere dotem. Ideoque cùm fit ad remunerationem, ſeu compenſationem dotis, à Græcis dicitur* ἀντιφέρνη, *quaſi anti-dos: Nam* ἡ φερνὴ *Græcis eſt dos, ab Interpretibus juris, Canonicum jus ſequutis, dicitur dotalitium* [Dowrie] c. plærũque de donat. inter vir. & vxor.

Dotalitium.

Et poſt nuptias] *Hæc donatio poteſt fieri inter conjuges, vel ante nuptias, vel poſt nuptias; Et conſtante matrimonio poteſt fieri, vel augeri.* l. vlt. c. de donat. ant. nupt.

Vers. 4. Soluto matrimonio] *Dos datur viro à muliere, & donatio datur vxori à viro. Ideoque cùm debeant eſſe æquales, hinc inde æqualiter ad eos redire debent, poſt ſolutum matrimonium, niſi conſuetudo ſit contraria, aut pactio de dote lucranda.* c. vlt. & ibi. gl. de donat. inter vir. & vxor. l. vnic. c. de rei. vx. act.

Vers. 8. Non tamen fructus] *Fructus dotis conſtante matrimonio, ad maritũ pertinent, cùm ipſe onera matrimonij ſubeat.* l. pro onerib. 20. C. de jur. dot. l. 5. l. 7. ff. eod. tit. ex ratione l. ſecundum. 10. ff. de Reg. jur.

Vers. 10. Aliæ autem] *Donationes quæ referuntur in tempus ſoluti matrimonij, veluti in caſum mortis, vel ad ſuſtentationem vxoris (quæ ſunt favorabiles ratione dotis datæ) non prohibentur, quominùs vel fiant, vel priùs factæ, augeantur conſtante matrimonio, vt dictum eſt. Verùm omnes donationes inter conjuges, conſtante matrimonio, prohibentur, quæ affectionis, vel amoris cauſſa fiunt, ne mutuo amore invicem ſpolientur, non temperando à donationibus. ſed profuſa facilitate vtentes: honeſtus enim amor, non profuſione, aut largitionibus, ſed ſolis animis æſtimari debet, ne alter in paupertatem decidat, & alter ditior fiat, nec eſſet illis ſtudium, & cura liberos educandi.* l. 1. cum ſeqq. D. de donat. inter vir. & vxor.

Vers. 11. Ejus obitu confirmatur] l. res vxoris. 24. de donat. inter vir. & vxor. *Et ſi ambo conjuges moriantur: valet donatio, niſi à marito vel tacitè, vel expreſsè fuerat revocata, dum viveret.* c. vlt. & ibi pulchra. gl. de donation. inter vir. & vxor. *Tacitè revocatur per divortium, vel Nuncium repudij. Expreſsè verò, per pœnitentiam donantis, tempore mortis ſuæ.* vt in addit. ad Azo. C. eod tit.

DE DOTE.

Cap. 16.

Glanv. lib. 6. c. 1. a Ane reaſſonable tearce, or third verſ. 5. verſ. 60. Stat. Alex. c. 22. 5.

DOs duobus modis dicitur: dicitur enim[a] dos vulgariter, id quod liber homo dat ſponſæ ſuæ, ad oſtium Eccleſiæ, tempore deſponſationis.

2. Tenetur autem vnuſquiſque tàm de jure Canonico, quàm jure

jure ſeculari, ſponſam ſuam dotare, tempore deſponſationis.

3. Cùm quis autem ſponſam ſuam dotat, aut dotem ſuam nominat, aut non;

4. Si non nominat, tertia pars totius liberi tenementi ſui viri, quod habuit tempore deſponſationis, intelligitur ſibi pertinere.

5. Dos[b] enim appellatur, rationabilis cujuſlibet mulieris, tertia pars, totius tenementi viri ſui, quod habuit tempore deſponſationis; ita quòd inde fuerit ſaſitus in Domino ſuo, vt de feodo.

Iac. 4. parl. 6. c. 77.

[b] *Nunc de praxi, tertia pars tenemẽti quod maritus habuit tempore mortis ſuæ, datur vxori.*

6. Si verò maritus dotem nominat, plus tertiâ parte tenementi, dos in tanta quantitate ſtare non poterit, ſed menſurabitur ad tertiam partem, vel minùs tertiâ parte.

7. Quia minùs tertiâ parte tenementi ſui, poteſt quis dare in dotem, plus autem, non.

8. Contingit autem quandoque, quòd modicum tenementi habeat is, qui mulierem deſponſavit: & velit dotem ſuam ampliare, ſcilicet, de conquæſtu ſuo, in tertiam partem, vel minùs.

9. Sed ſi de conquæſtu ſuo, nihil fuerat expreſſum in dotis aſſignatione, licet parum habeat[c] tenementi, & multum acquiſierit, poſteà non poteſt mulier clamare, plus tertiâ parte illius tenementi, quàm habuit is, qui mulierem tempore deſponſationis dotavit, ex quo ipſa fuit eo priùs contenta.

Glanv. lib. 6. c. 2.

[c] *i. Hæreditatis.*

10. Idem dico, ſi quis etiam in denariis, & aliis catallis terram non habens, ſponſam ſuam dotaverit, & poſteà magnum conquæſtum fecerit, in terris & tenementis, ipſa nihil de-cæterò, de conquæſtu illo, in dotem de jure clamare poterit.

11. Quoniam hoc generaliter verum eſt, quòd quantacunque vel qualiſcunque fuerit dos aſſignata alicui mulieri, ſi ſatisfactum fuerit mulieri ad oſtium Eccleſiæ: quantum ad dotem, nunquam de-cæterò, poterit dos ampliari; nec mulier ad dotem plus petere.

12. Sciendum eſt vtique, quòd mulier nihil poteſt diſponere circa dotem, in vita mariti ſui.

13. Quia cùm mulier plenè in poteſtate viri ſui de jure ſit: non eſt mirum, quòd tâm dos, quàm cæteræ res omnes intelliguntur eſſe in diſpoſitione viri ejuſdem.

Glanv. lib. 6. c. 3. *Dotis alienatio per maritum, permittitur.*

14. Et ideò poteſt quilibet vir vxorem habens, dotem vxoris ſuæ donare, vendere, aut alio modo quo voluerit, alienare in vita ſua.

Quon. Attach. c. 20. Iac. 3 parl. 11. c. 23.

15. Ita quòd tenetur vxor ſua in hoc, ſicut in aliis rebus, quæ contra Deum non ſunt, ei benigniter obedire.

16. A deò autem viro ſuo obedire & conſentire tenetur mulier, vt ſi vir ejus dotem ſuam vendere voluerit, & ipſa conſenſerit, ſi poſteà ita fuerit emta, & vendita dos ipſa, mortuo viro, non poteſt mulier ipſa verſus emtorem eam petere. Si confeſſa fuerit in Curia, vel juraverit, vel ſuper hoc convicta, quòd eâ non contradicente à viro ſuo vendita fuit.

4. Pars. Glanv. lib. 6. c. 4. *De dote nominata vacante, i. quæ à nemine poſſidetur.* Lib. 2. c. 22. 8.

17. Viro autem mortuo, dos ipſius mulieris nominata, aut vacat, aut non vacat.

18. Si vacat, vxor poteſt ſe ponere in dotem ſuam, & tenere ſe in ſaſina, cum conſenſu hæredis.

19. Si non vacat, aut quædam pars vacat, aut quædam pars non vacat.

20. Si quædam pars vacat, poteſt ſe vxor ponere in partem quæ vacat, prædicto modo. Et de reſiduo habebit Breve de recto ad [d] warantum ſuum, quòd teneatur ei plenum rectum de illa villa, vel Hilda terræ, quam clamat pertinere, ad rationabilem dotem ſuam.

[d] *i. Hæredem mariti defuncti, qui ejus vxori viduæ dotē warantizare debet.*

21. Quod quidem Breve tale eſt. Rex tali; Salutem: præcipio tibi, quòd ſine dilatione plenum rectum teneas *M.* quæ fuit vxor *A.* de [e] vna Hilda terræ, vel de illa villa, vel terra in tali villa, quam clamat pertinere ad rationabilem dotem: & quam dotem, tenet in eadem villa, per liberum ſervitium decem ſolidorum per annum, pro omni ſervitio, & quam *N.* ei deforciat. Et niſi feceris, Vice-comes faciet, ne oporteat eam ampliùs inde conqueri, pro defectu recti.

[e] *Quæ alio nomine à Gallis Carrucata terræ dicitur: et tantum terræ continet, quātum vno aratro coli poteſt in Anno.* Charrue *gallicè, aratrum latinè.* L. 3. c. 20. 21. Edward. 1. An. 13. c. 4. Glanv. lib. 6. c. 6.

22. Tractabitur autem [f] placitum illud per hoc Breve in Curia waranti, donec probetur Curia ipſius, mulieri in recto defeciſſe; quod & qualiter fieri debeat dicetur inferiùs.

[f] *Inter vxorē mariti defuncti, et dotis poſſeſſorem, ſeu tenentem. Infr. hoc c. verſ. 42.*

23. Quo probato, procedet loquêla illa, vſque ad Comitatum.

24. Et ita mediante comitatu, vel voluntate Domini Regis vel Capitalis juſtitiarii, poterit loquela illa ad Curiam Domini Regis juſtè transferri.

25. Et per hoc Breve, Rex Vice-comiti; Salutem. Pone coram me, vel Juſtitiariis meis die illo, loquêlam quam habes in Comitatu tuo, inter *M.* & *N.* de vna Hilda terræ, in tali villa, de Q. quam ipſa *M.* clamat verſus prædictum *N.* ad rationabilem

lem dotem ſuam pertinere. Et ſummone prædictum *N.* qui terram illam tenet, quòd tunc ſit ibi cum loquêla ſua, & habeas ibi tuæ ſummonitionis teſtimonium, & hoc Breve.

26. Poteſt autem transferri hujuſmodi loquêla, & alia quælibet â Comitatu, ad Curiam Domini Regis, vel juſtitiarii, pluribus de cauſſis. 5. Pars.

27. Tùm etiam propter illam dubitationem quæ emergit in Comitatu, ſuper loquêla ipſa, quam Comitatus neſcit dijudicare. Glanv. lib. 6. c. 1.

28. Et quando ſic transfertur aliqua loquêla ad Curiam: tunc ſummonenda eſt vtraque pars tàm petens, quàm tenens.

29. Cùm autem ex [g] perquiſitione alterius partium, tranſfertur loquêla ipſa ad Curiam: tunc ſufficit illam partem ſummoneri, quæ hoc non perquiſivit. [g] *Requiſitione, petitione, vel conſenſu.*

30. Si verò ex conſenſu, & perquiſitione vtriuſque partium ſimul exiſtentium Curia, loquêla ipſa transferatur; tunc neutram partem oportet ſummoneri, quia eis intelligitur dies data in Curia.

31. Die autem ſtatuto in Curia, aut vtraque pars adeſt, aut altera earum tantùm, aut neutra. De abſentia autem vtriuſque, vel alterius, ſuperiùs dictum eſt. 6. Pars.

32. Vtraque verò parte præſente in Curia, mulier jus ſuum proponet, verſus ſuum adverſarium, in hæc verba. Lib. 1. c. 7. c. 8. *De vtraque parte. i. vxore defuncti, et poſſeſſore dotis, comparente in ſuperiore Curia.*

33. Peto terram illam, ſicut pertinentiam illius terræ, quæ eſt mihi nominata in dotem: vnde maritus meus me dotavit, ad oſtium Eccleſiæ, die quo deſponſavit me, ſicut de ea vnde fuit veſtitus & ſaſitus eo tempore quo me inde dotavit.

34. Ad hujuſmodi clameum, ſolet multiplicitur reſponderi, â parte adverſa.

35. Aut enim negabit eam inde fuiſſe dotatam, aut concedet. 7. Pars.

36. Quicquid autem dicat, non debet loquêla illa procedere, ſine [h] hærede mariti mortui ipſius mulieris, qui ſummonendus eſt, quòd veniat ad Curiam auditurus iſtam loquêlam. [h] *Quia ipſe tenetur mulieri ad warantizationē dotis.*

37. Et per hoc Breve. Rex Vice-comiti; Salutem. Summone per bonos ſummonitores *N.* hæredem *A.* quòd ſit coram me, vel juſtitiariis meis, eo die ad warantizandum *M.* quæ fuit vxor ipſius *A.* anteceſſoris ſui, vnam Hildam terræ, in tali villa, quam clamat ad rationabilem dotem ſuam: ex dono ipſius *A.* viri ſui verſus *N.* vnde fuit, vel eſt, inter eos, in Curia mea placitum, Glanv. lib. 6. c. 16.

tum, ſi terram illam ei warantizare voluerit, vel oſtendere, quare id facere non debuerit.

Glanv. lib. 6. c. 10. 38. Hæres ſummonitus, ſi neque venerit, neque ſe eſſoniaverit, nec etiam quarto die venerit, neque reſponſalem miſerit, ſecundum quoſdam, poteſt diſtringi per feudum, quòd ad Curiam veniat.

39. Ita quòd de conſilio Curiæ, capiatur in manu Domini Regis tantum de feodo ſuo; vnde diſtringatur ad Curiam venire ad oſtendendum, vtrum debeat terram illam warantizare, an non.

40. Vel per plegios attachiari poterit, quòd ad Curiam veniat id facturus.

Glanv. lib. 6. c. 11. 8. Pars. 41. Apparente autem in Curia hærede, aut id teſtatur & concedit, quòd terra ipſa ſit pertinentia dotis mulieris, & quòd inde fuit dotata, & quòd anteceſſor ejus fuit inde ſaſitus, tempore quo eam inde dotavit; ſicut de pertinentia ipſius terræ, quam inde eidem nominavit principaliter in dotem, vel non.

42. Si id concedit in Curia: de-cæterò, tenebitur illam terram verſus tenentem diſrationare, ſi inde voluerit placitare: Et ita ipſam, illi mulieri deliberare; atque ita ab ipſa muliere, revertetur placitum illud, inter hæredem, & [i] tenentem.

[i] *Poſſeſſorem dotis.*

43. Aut ſi noluerit inde placitare: tenebitur dare ipſi mulieri, competens excambium, quia de-cæterò non poterit [k] perdere mulier.

[k] *Nam aut ipſam dotem, aut ejus excambium recuperabit infr. verſ. 49*

44. Si verò hæres non teſtatus fuerit, nec conceſſerit ipſi mulieri, quod ipſa verſus tenentem proponit: tum placitum inde erit inter mulierem & hæredem.

45. Mulier enim nullum efficaciter poterit movere placitum, verſus aliquem, ſine waranto de dote ſua, nec inde reſpondere.

[l] *Breve non valet et caſſari poteſt.*

46. Sicuti nec [l] tenetur Breve regis, ſine eodem waranto ſuo.

9. Pars. 47. Si verò hæres totum jus ipſius mulieris ei negaverit, ita quòd dixerit ei in Curia, nunquam ipſam inde fuiſſe dotatam ab anteceſſore ſuo, poterit ita ad duellum per veniri.

48. Si ſcilicet, mulier audientes, & videntes habeat ibi, vt aliquem idoneum teſtem, qui audierat, & viderat ipſam inde fuiſſe dotatam, ab anteceſſore ipſius hæredis, ad oſtium Eccleſiæ, tempore deſponſationis; & dicit, quòd paratus eſt diſratio-

cinationem

cinationem facere, verſus hæredem per duellum.

49. Si ergo mulier verſus hæredem obtinuerit per duellum: hæres tenebitur terram petitam mulieri deliberare, vel competens excambium ei aſſignare. Glanv.lib.6.c.12. 10. *pars.*

50. Notandum eſt etiam, quòd cùm quis dotat ſponſam ſuam, in hæc verba. Do tibi terram illam nominatam cum pertinentiis ſuis, ſi quam pertinentiam non habuerit tempore deſponſationis in Dominio ſuo, nec inde fuit ſaſitus eo tempore, ſed ſi in vita ſua dirationaverit eandem, vel alio modo juſtè perquiſierit, poterit vxor ipſius poſt mortem viri ſui, de jure dotis agere, & etiam ipſam pertinentiam, cum aliis rectè, & juſtè petere. *De pertinentijs donationis quæ à Principe fit alicui. Vid.l.2.de bon.va. cant.lib.*10. 11. *pars.*

51. Sciendum eſt etiam, quòd ſi vir alicujus mulieris, dotem vxoris ſuæ vendiderit, poſtquam eam inde dotavit, tenebitur hæres ipſe, dotem ipſi mulieri, ſi poterit, deliberare: Et ipſi emtori tenebitur ad rationabile excambium. Glanv.lib.6.c.13. 12. *pars.*

52. Cùm autem totaliter vacat dos alicujus mulieris, ita quòd nihil inde habeat mulier, tractandum eſt negotium hoc in Curia Domini Regis.

53. Et ſummonebitur is qui dotem tenet per hoc Breve. Rex Vice-comiti; Salutem. Præcipe *B.* quòd juſtè, & ſine dilatione faciat *M.* quæ fuit vxor *N.* habere rationabilem dotem ſuam in illa villa, quam clamat habere, de dono *N.* viri ſui, vnde nihil habet vt dicit; Et inquire quare eam injuſtè deforciat: & niſi fecerit, ſummone eum per bonum ſummonitorem, quòd ipſe ſit ibi eadem die, reſponſurus coram me, vel juſtitiariis meis, quare rectum inde non fecerit, & habeas ibi ſummonitionis hujus teſtimonium, & hoc Breve.

54. Quicunque dotem tenet, ſive hæres, ſive alius, oportet hæredem ſemper eſſe præſentem, qui mulieri, petenti de dote ſua, reſpondeat.

55. Si verò hæres dotem ſuam deforciat mulieri, tunc per Breve ſummoneatur. 13. *pars. Placitum de dote, inter mulierem, et hæredem mariti.*

56. Poteſt autem placitum illud inter mulierem & hæredem multipliciter variari.

57. Aut enim clamabit mulier dotem, tanquam dotem nominatam, vel non nominatam.

58. Hæres quoque aut concedet ei dotem fuiſſe nominatam, aut non nominatam.

59. Si

De dote nominata. Glanv. lib. 6. c. 16. & 17

59. Si igitur de dote nominata, ſive de diverſis nominibus vel variationibus dotis, ſit inter eos contentio; tunc poteſt in placito ipſo, prædicto modo procedi.

De dote non nominata.

60. Si verò rationabilis dos ſine aliqua nominatione certa petatur; certi juris eſt, quòd hæres tenebitur aſſignare mulieri in dotem, tertiam partem totius liberi tenementi, quod anteceſſor ſuus habuit in dominio, eo die quo ipſam deſponſavit integram in omnibus, vt in terris, tenementis, & advocationibus Eccleſiarum.

14. Pars.

61. Ita quòd ſi non fuerit niſi vna Eccleſia in tota hæreditate, ſi contingat eam vacare in vita mulieris, poſt mortem mariti ſui; non poterit hæres, ſine aſſenſu mulieris, perſonam ad Eccleſiam præſentare.

62. Excipitur capitale meſſuagium, quod dari non poteſt, nec dividi: ſed integrum remanebit cum hærede.

63. Prætereà ſi duo vel plura fuerint maneria dividenda, non dividetur capitale manerium, ſed integrum, cum capitali meſſuagio, hæredi remanebit. Ita quòd de alio manerio, vel aliis, ipſi mulieri plenè ſatiſ-faciat.

[m] *Dos aſſignata vni mulieri, et ab ea poſſeſſa, non venit in diviſionem dotis alteri mulieri aſſignande.* The great tearce is nocht compt it within the ſmall tearce.

64. [m] *Item,* in deviſione dotis, non venient res quas tenuerunt aliquæ aliæ mulieres in dotem, vnde priùs dotatæ fuerunt.

65. Notandum eſt etiam, quòd proprietas hæreditatis non remanebit mulieri in aſſignatione dotis.

66. Neque etiam pro ætate hæredis, [n] remanebit aſſignatio dotis ipſi mulieri.

[n] *i. Ceſſabit, impedietur.* Glanv. lib. 9. c. 17.

67. Prætereà ſciendum eſt, quòd ſi fuerit aliqua terra data mulieri in dotem nominatam, ita quòd Eccleſia in feodo illo fundata ſit, poſt mortem mariti ſui, habebit mulier inde liberam præſentationem.

68. Ita quòd Clerico cuilibet idoneo, eam concedere poteſt, cùm vacaverit.

[o] *Quia collegium non moritur.*

69. Sed collegio non poteſt, [o] quia hoc auferret jus hæredis perpetuò.

70. Si verò maritus mulieris, alicui Clerico idoneo in vita ſua, Eccleſiam illam conceſſerit, Clericus ille in tota vita ſua, eam poterit obtinere: etiamſi hoc factum ſit, poſtquàm vxorem ſuam dotavit de illa terra.

71. Verum tamen ſi domui religioſæ, interim Eccleſiam ipſe maritus conceſſerit: ipſo mortuo, hæres debet Eccleſiam poſt mor-

mortem mariti, ipſi mulieri deliberare: Ita quòd in vita ſua liberam præſentationem inde habebit.

72. Poſt mortem vero mulieris, & Clerici inſtituti ad præſentationem mulieris, revertetur Eccleſia ad domum religioſam, illi perpetuò remanſura.

73. *Item*, ſciendum eſt, quòd ſi in vita alicujus viri, vxor ſua fuerit ab eo ſeparata ob aliquam ſui [p] criminis turpitudinem, nullam vocem clamandi dotem habere poterit.

[p] *Al. corporis.*

74. *Idem*, dico, ſi fuerit ab eo ſeparata propter [q] parentelam. Et tamen liberi ejus poſſunt eſſe hæredes, & de jure regni patri ſuccedent, jure hæreditario.

[q] *i. Conſanguinitatem.*

75. Notandum eſt, quòd cùm aliquis filius & hæres alicujus, ex conſenſu patris ſui, ducit vxorem; & per aſſignationem patris ſui, quandam partem terræ patris ſui dat ei in dotem: nunquam ab ea (id eſt per eam) poterit peti in dotem plus.

76. Mortuo autem viro ſuo, ante mortem patris ſui, quæri poteſt; vnde terram illam nomine dotis retinere poteſt; & vtrum pater viri ſui, teneatur illi warantizare terram illam: Reſpondetur, tenetur ei warantizare dotem illam, pater viri ſui.

77. Si verò mulier plus habeat in dotem, quàm pertineat ei habendum; præcipietur Vice-comiti quòd id admenſurari faciat.

78. Per hoc Breve. Rex Vice-comiti; Salutem. Conqueſtus eſt nobis *M.* quod *C.* habet plus in dotem, de hæreditate ſua, quàm ei pertineat habendum: ſcilicet, plùs quàm rationabilem dotem. Ideo præcipimus tibi, quòd juſtè, & ſine dilatione facias habere dictam *C.* quod habere debeat, & pertineat ei habendum, ad dotem rationabilem: ne oporteat eum ampliùs inde conqueri pro defectu juſtitiæ.

Annotatio.

Vers. 2. Tenetur autem] *Maritus enim debet alere vxorem, ſive dotatam, ſive indotatam; & ſi non fecerit, jure canonico excommunicatur: quia, qui indotatam accipit, ſibi imputet.* l. ſi cum dotem. 22. §. ſin autem. & ibi gl. in verb. ſecundum dotis quantitatem. ff. ſolut. matrim. *Ideoque ſi manifeſtum ſit virum dotem diſſipaturum, vel ſi vir ad inopiam vergat: dos ſequeſtrari ſolet apud aliquem Mercatorem, vt de honeſto ejus lucro, vir ſuſtineat onera matrimonii: & ſoluto matrimonio, mulier habeat ſolatium, vna cum familia ſua.* d. §. Sui autem. in fin. C. per veſtras. 7. de donat. inter vir. & vxor. extra.

Vers.

VERS. 11. Quoniam hoc generaliter] *Aliud dicendum eſt de jure Codicis, ſecundum quod conſtante matrimonio, dos, & donatio propter nuptias poſſunt de novo conſtitui, augeri, minui, & pactis innovari.* l. ſi conſtante. 19. C. de donat. ante nupt. *quod uſu communi apud nos receptum eſt in donationibus, quæ dicuntur conjunctæ infeodationes, & in uſu fructu per maritum uxori cõceſſo.*

VERS. 12. Sciendum eſt] *Dos dicitur res uxoria, & patrimonium uxoris.* tot. tit. C. de rei vxor. act. *Tamen uxor ſine conſenſu mariti, eam alienare non poteſt: ne maritus fraudetur fructibus dotis, qui conſtante matrimonio, ad eum pertinere debent* l. 7. in prin. ff. de jur. dot. *cùm ſit rerum dotalium Dominus, & adminiſtrator omnium bonorum uxoris.* gl. in l. maritus. 20. C. de procur. *Deinde reipub. intereſt, dotes mulieribus conſervari, ut facilius virum inveniant, & liberis civitatem repleant.* l. 1. ff. ſol. matrim.

VERS. 14. Et ideo] *De jure Civili maritus conſentiente uxore fundum dotalem, ſive res immobiles alienare poteſt; quam alienationem mulier non poteſt impugnare.* l. 1. & tot. tit. ff. de fund. dotal. *præſertim ſi hujuſmodi alienationem juramento confirmaverit ſponte ſua, ſine vi, dolo, alterius præjudicio, aut diſpendio ſalutis æternæ.* c. cum contingat. 28. de jurejur. *quòd juri noſtro eſt conſentaneum.* Iac. 3. Parl. 11. c. 83. *Nam maritus eſt Dominus dotis, ut ſupra* verſ. 13. *Dominus autem re ſua fruitur liberè, jure dominij, omneſque ejus fructus lucratur.* l. in re. 21. C. mandat. l. cum in fundo. 78. in prin. de jur. dot. l. in pecudum. 28. ff. de vſur. l. 33. de rei vindicat. l. 7. ſolut. matrim.

Dos vacans.

VERS. 18. Si vacat] *Hoc eſt, ſi dos à marito, dùm viveret, fuit poſſeſſa, & eo mortuo à nemine poſſideatur: tunc uxor defuncti non tàm dicitur ponere ſe in poſſeſſionem dotis vacantis, quàm poſſeſſionem tenere, & conſervare, eam ſcilicet, quam antea cum marito ſuo habuit. Poſſeſsio enim mariti, uxoris quoque eſſe intelligitur.* l. 4. verb. mulier. ff. de vſu & habitat.

VERS. 20. In partem quæ vacat] *Quia eodem modo poteſt mulier poſſidere partem dotis vacantis, quo totam dotem vacantem: cùm eadem ſit ratio partis, & totius.* l. quæ de tota 73. ff. de ecquir. rer. dom.

VERS. 21. Ei deforciat] *Hoc eſt, violentè & injuſtè contra juris ordinem detinet & reſtituere recuſat: ſive ſit hæres mariti defuncti; ſive extraneus aliquis. Etenim actio repetendæ dotis, datur mulieri poſt mortem viri ſui, contra quemcunque dotis poſſeſſorem.*

VERS. 26. Poteſt autem] *Placitum ſive lis, de parte dotis vacantis, ſicut & omnes aliæ ferè cauſſæ, & actiones civiles, poſſunt ab inferiore Curia, ad ſuperiorem evocari, ut ſuo loco dicemus, hodie advocationem cauſſæ vocant.*

VERS. 29. Cùm autem ex perquiſitione] Al. exquiſitione. al. *requiſitione*, [At the requeſt]. *Perquiſitio, & conſenſus hoc loco idem valent, ut paulò poſt ſequitur. Nota quòd quando quis comparet in Curia, & ei præſenti apud acta aſſignatur dies, non eſt neceſſe eum citari poſteà, vel perſonaliter, vel ad domum: cum ſit ſatis certioratus; ideoque amplius certiorari non debeat. Et de jure ſuperfluum eſt privatum teſtimonium, cùm publica acta, & mounmenta ſufficiant.* l. in donationibus 31. ff. de donation.

VERS. 34. Ad hujuſmodi clameum] *In lite ſeu placito de dote, inter mulierem & poſſeſſorem dotis, hæres mariti defuncti, debet citari, quia de evictione obligatur mulieri, & propterea cum lis eum contingat, ſpecialiter vocari debet. Ideoque in hoc capite ſæpius dicitur warantus dotis.*

VERS

VERS. 48. Vt aliquem] *In multis vetuſtis codicibus, vel aliquem. Vtraque lectio eſt tolerabilis, ſed priorem magis probo, tanquam exegèſin, ſive declarationem verborum præcedentium.*

VERS. 59 Diverſis nominibus] *Cùm lis eſt de dote nominata, poteſt illi oriri propter diverſa nomina, & varias appellationes, cùm ſcilicet, mulier vnum nomen, tenens verò aliud nomen doti attribuit: atque ita de re ſive de quantitate dotis ſatis conſtat. Nam ea eſt à defuncto nominata, verumtamen de nomine non convenit, vel propter errorem nominis, vel aliquid ſimile, quod ſit in nomine captioſum. Vel potiùs ſenſus hic eſt. Cùm mulier petit dotem nominatam veluti talem fundum, hæres concedit dotem fuiſſe nominatam. Sed negat eum fundum qui petitur, fuiſſe nominatum, ſed alium, quem mulier recuſat, & repudiat.*

VERS. 63. Vel aliis] *Hæc verba libenter expungenda putarem, niſi fides omnium codicum repugnaret. Nam vnum tantum manerium debet remanere apud hæredem. Cur igitur pro illo, & pro alijs debet ſatiſ-facere mulieri? Nam ſi vnum tantum retinet, pro eo tantum tenetur ſatiſ-facere.*

VERS. 65. *Hæreditatis aſſignatæ mulieri in dotem proprietas non remanet, id eſt, non pertinet ad mulierem, quia mulier non eſt domina dotis, ſed vſufructuaria. Ejus enim dominium pertinet ad maritum, ejuſque hæredem.* l. doce. 9. C. de rei vindic.

VERS. 66. Neque etiam pro ætate hæredis] *Tametſi hæres defuncti ſit minor tamen tenetur placitare, & reſpondere mulieri dotem ſuam petenti. Quia hoc judicium de repetitione dotis, non eſt hæreditarium, ſed tantum poſſeſſorium, de quo minor placitabit, vt ſuo loco dicemus.* lib. 3. 32. Quon. Attach. cap. 99.

VERS. 73. Criminis turpitudinem] *Hoc eſt cauſſas tàm jure civili quàm Canonico receptas, ratione turpitudinis corporis: quas libens prætereo: Quia juri divino non congruunt.* vid. Novell. vt liceat matri & aviæ. collat. 8. & Decretum juris Canonici 33. q. 12. cum ſeqq. De adulterio autem dicetur, in ſeq. cap.

VERS. 74. Idem dico] *Hunc locum reſtitui, veterum codicum fidem, & jus Canonicum ſequutus. Parentelam autem intelligo vel conſanguinitatem, vel affinitatem, propter quas infrà certos gradus de jure Pontificio diſſolvitur matrimonium, niſi Papæ diſpenſatio intervenerit. Mulier itaque propter parentèlam à viro ſeparata, nullam dotem petere poterit.* Gl. in c. plærumque 3. de donat. inter vir. & vxor. *tamen liberi ex eo matrimonio procreati, etiam ante ſententiam diſſoluti matrimonij, legitimi ſunt, & jus ſucceſſionis obtinent: quia eorum cauſſa eſt favorabilis. Ideoque cùm de eorum conditione agitur, tempus non ſolùm contracti matrimonij, ſed etiam conceptionis, inſpicitur.* c. 2. & ibi Gl. qui fil. ſunt legit. *Etenim liberi legitimantur, per nuptias contractas, videlicet, bannis ſolenniter inde editis, impedimento nullo comperto, & altero conjugum bonam fidem habente, tempore matrimonij inter eos contracti.*

QVATVOR MODIS MVLIER perdit dotem ſuam.

CAP. 17.

QVatuor modis, poteſt mulier perdere dotem ſuam.

2. Primo modo, ſi mulier ſit ita juvenis, quòd non po-

teſt habere rem, hoc eſt, coire cum viro ſuo.

Bartol. in Authen. de nupt. § diſtrahuntur. nu. 4, collat. 4.

3. Secundo modo, ſi ille vir habuit aliquam terram cum prima vxore, ante ipſam in maritagium, ipſo mortuo, ſecunda mulier nihil inde poteſt petere in dotem; quia ipſe vir ſuus non erat, niſi cuſtos illius terræ.

L. 3. de donat. inter vir. et vxor. extr. depœna adul. Mar. Reg. parl. 9. c. 47. parl. 5. c. 20. Iac. 6. parl. 7 c. 105. l. conſenſu. §. vir quoque C. de repud.

4. Tertio modo, mulier amittit dotem, ſi vir ſuus fuerit convictus & judicio condemnatus, tanquam proditor Domini Regis, regni, vel exercitus, aut in aliqua cauſſa de felonia.

5. Quarto modo, mulier perdit dotem, ſi ipſa ob adulterium commiſſum, judicio Eccleſiæ, à viro ſuo receſſerit.

Annotatio.

Vers. 2. *Hic primus modus amittendæ dotis, propter impotentiam coëundi, deſumtus eſt ex jure regni* Angliæ, *in quo expreſsè cautum eſt, quòd mulier perdit dotem; ſi ſit ætatis novem annorum, aut infra eam ætatem. De jure Canonico mulier ſeparatur à viro propter arctationem.* c. fraternitatis. 6. de frigid. & malefic. extr. *De jure Civili non poteſt videri nupta, quæ virum pati non poteſt.* l. pen. ff. quand. dies legat. ced. *Et mulier ita arcta, vt mulier fieri non poſsit, nõ eſt ſana.* l. quæritur. 14. §. mulierẽ. ff. de ædilit. edict. *Præterea propter impotentiam mariti, matrimonium diſſolvitur.* l. in cauſſis. 10. l. penult. C. de repud. *Porrò, ætas contrahendorum ſponſaliorum* eſt. 7. annorum. *& ante illud tẽpus, neq; ſponſalia, neq; matrimoniũ poſsunt cõtrahi: cùm in matrimonio majus tempus requiratur, videlicet, in maſculis,* 14. *in fœmina verò* 12. *annorum ſpatium. Tum enim puberes eſſe intelliguntur, & tales, vt generare poſſunt.* l. in ſponſalibus. 14. ff. de ſponſalib. *licet de jure noſtro, tàm in marc, quàm in fœmina* 14. *anni requiruntur.* lib. 2. c. 48. *Quando igitur cum ſeptenni, aut cum ea quæ minoris eſt ætatis, nullum ſit matrimonium, nulla dos dici poterit intervenire; quia dos ſine matrimonio eſſe nequit.* l. 3. ff. de jur. dot. *Ideoque cùm nulla ſit dos, nulla erit dotis repetitio.* §. ſi adverſus. Inſtit. de nupt.

Ætas in ſponſalibus, et nuptijs.

Vers. 3. Niſi cuſtos illius terræ] *Ratio eſt, quia mulier non poteſt petere dotem ſive tertiam illius tenementi, quod pertinebat ad maritum; niſi maritus obierat veſtitus de eo, vt de feodo, vt dictum eſt in initio præcedentis capitis, quod communi vſu apud nos receptum eſt. Porrò, terram hìc intellige, quæ pertinebat ad maritum defunctum, tanquam maritagium, ratione Curialitatis* Scotiæ, *vt* infr. hoc lib. c. 58.

Vers. 4. Felonia] *Id eſt majoribus & publicis delictis, vt ſunt placita coronæ, de jure veteri hujus regni. Aliud autem dicendum eſt de privata felonia, vel etiam de publica felonia; ſi maritus moriatur priuſquàm condemnetur.* Stat. 2. Rob. 1. c. 34.

Vers. 5. Quarto modo] *Si mulier ob cauſſam fornicationis à ſuo viro receſſerit; nec reconciliata poſteà ſit, eidem dotem & dotalitium repetere non valebit.* c. 4. de donat. inter vir. & vxor. Quon. Attach. c. 85. Stat. 2. Rob. 1. c. 13.

DE

DE DONATIONIBVS TERRARVM IN maritagium, & alios vſus.

CAP. 18.

Dictum eſt de prima ſignificatione dotis: Nunc dicendum eſt de altera. i. de maritagio.

IN alia acceptione accipitur dos, ſecundum leges Romanas: Secundum quas propriè appellatur dos, id quod cum muliere datur viro, quod vulgariter dicitur maritagium.

of tocher gude. Glanv. lib. 7. c. 1.

De donante maritagium, qui hæreditatem tantùm habet.

2. Poteſt itaque quilibet liber homo, terram habens, quandam partem terræ ſuæ, dare cum filia ſua vel cum qualibet alia muliere, in [a] maritagium; ſive hæredem habeat, ſive non.

[a] *i. Matrimoniũ. vel intuitu matrimonij.*

3. Et ſi hæredem habeat, velit nolit hæres, poteſt quis, quandam partem terræ ſuæ de libero tenemento, dare alicui in remunerationem ſervitii ſui, vel alicui loco Religioſo in eleemoſynam.

4. Ita quòd ſi donationem ipſam ſaſina fuerit ſubſecuta; perpetuò remanebit illi cui facta fuit donatio, & hæredibus ſuis, ſi eis jure hæreditario fuit conceſſa.

5. Si verò nulla fuerit ſaſina ſubſequuta ex tali donatione; nihil poſt mortem donatoris contra voluntatem hæredis, efficaciter poteſt peti.

Vid. Mar. parl. 9. c. 8 Leg. burg. c. 56.

6. Quia id intelligitur ſecundum regni conſuetudinem, & juris interpretationem, potiùs eſſe nuda promiſſio, quàm aliqua vera donatio.

Exceptio á priore regula.

7. Licet autem generaliter, cuilibet liceat de terra ſua rationabilem partem pro voluntate ſua, cuicunque voluerit, in vita ſua donare: In extremis tamen agenti, hoc nulli hactenùs eſt permiſſum.

Stat. wilh. c. 13.

8. Quia tunc poſſet in modico contingenti, ejus hæreditatem diſtribuere: Si hoc permitteretur illi qui [b] fervore paſſionis inſtantis, et memoriam et rationem amittit; quod quandoque evenire ſolet.

[b] *Al. furore.*

9. Vnde præſumeretur, quòd ſi quis in infirmitate poſitus quaſi ad mortem, terram ſuam diſtribuere cœperit: quod in ſanitate facere noluit, hoc potiùs ex fervore animi, quàm ex mentis deliberatione, eveniret.

10. Poteſt tamen hujuſmodi donatio teneri; ita quòd cum conſenſu hæredis fieret, vel ex ejus hæredis confirmaretur aſſenſu.

ANNOTATIO.

Dominium.

VERS. Poteſt itaque] *Dominium, eſt jus de re corporea liberè diſponendi, ſi eam actu habes & tenes, ſin minùs à poſſeſſore vendicandi, niſi lege vel conventione prohibearis.* Bart. in l. ſi quis. 17. §. differentia. ff. de acquir. poſſeſſ. *Manifeſtum eſt igitur, liberam diſpoſitionem rei ſuæ, Domino eſſe permiſſam, vt hic dicitur: etenim vnuſquiſque eſt rei ſuæ moderator, & arbiter.* l. in re mandata. 21. C. ff. mandat. l. 3. illud. C. de ſecund. nupt. *Itaque rem ſuam donare, alienare, oppignorare & obligare poteſt.* l. fructus. 72. de Reg. juris.

VERS. 5. Si verò nulla] *Donatio terræ vel hæreditatis, ſine ſaſina, & poſſeſſione nihil operatur; quia traditione dominium acquiritur.* l. qua ratione. 9. §. 3. ff. de acq. rer. dom. *& vulgò receptum eſt, Chartam ſine inſtrumento ſaſinæ, nihil juris tribuere. Quia Charta nihil aliud eſt, quàm nuda promiſsio; cùm ſcilicet, quis promittit ſe daturum, cujuſmodi promiſsio nullam inducit obligationem.* l. tale. 40. & ibi Bart. ff. de pact. *Vulgò enim dicitur. Nulla ſaiſina, nulla terra.*

VERS. 7. In extremis] *De jure Civili in teſtamento licet hæreditatem alienare: & hæredem de tota hæreditate & ex aſſe, vel de quota ejus parte, inſtituere. At noſtro jure municipali, id prohibetur: cujus rei ratio redditur in textu. Nam de praxi noſtra, non licet teſtamentum facere, niſi tantùm de bonis mobilibus. Nota igitur hoc in loco caſum, in quo Dominus rei, lege prohibetur rem ſuam alienare. Qua de re,* vid. tit. Inſtit. *quibus licet alienare, vel non.* Vid. gl. in c. relatum. de teſtam. extr.

VERS. 10. Poteſt tamen] *Quia quoties actus eſt nullus, propter defectum conſenſus, conſenſu interveniente fit validus, vt dixi,* ſupr. c. 6. ex Bart. in l. 1. de feriis.

DE PARTE HAEREDITATIS FILIO poſt-nato mulierato, vel filio baſtardo danda.

CAP. 19.

Glanv. lib. 7. c. 1.

QVando autem quis terram ſuam in maritagium dat, vel aliquo modo donat: aut habet hæreditatem tantùm, aut conquæſtum tantùm, aut vtrumque.

2. Si hæreditatem tantùm, poteſt ex eadem hæreditate, quandam partem ſi voluerit, dare cuicunque, vt ſupra dictum eſt.

3. Si autem plures filios habuerit mulieratos (id eſt, ex ſua [a] ſponſa legitimè procreatos) non poteſt de facili, præter conſenſum hæredis ſui, filio poſt-nato, de hæreditate ſua, quantamlibet partem dare, licet voluerit.

[a] *i. Legitimâ vxore, quam ante nuptias in concubinatu cognovit.*

4. Quia ſi hoc eſſet permiſſum, accideret inde frequens priùs natorum filiorum exhæredatio, propter majorem patrum affectionem, quam ſæpè erga filios poſt-natos habere ſolent.

5. Sed

5. Sed nunquam filio baſtardo, poteſt quis filium & hæredem habens, de ſua hæreditate donare.

6. Quòd ſi aliter eſſet; tunc melioris conditionis, videretur in hoc baſtardus, quàm mulieratus poſt-natus, quod tamen non eſt.

Al. mulieratus, id eſt, legitimus priùs natus.

ANNOTATIO.

VERS. 3. Si autem plures] *In ſuperiore cap. traditur regula, de alienatione hæreditatis, cujus tres ſunt limitationes, prima, in lecto agritudinis nemini licet hæreditatem ſuam alienare, vt priùs dictum eſt. Secunda, in hoc capite proponitur, ſcilicet, quòd non licet patri plures filios mulieratos habenti aliquam ſuæ hæreditatis partem, ſine conſenſu ſui hæredis (nempe filij mulierati primogeniti) dare filio ſuo poſt-nato, etiam mulierato filio ſuo ſecundo genito. Tertia limitatio, ſive reſtrictio, etiam in hoc cap. proponitur: Non licet patri donare hæreditatem filio ſuo baſtardo. Porrò, baſtardus filius dicitur, quicunque extra juſtas nuptias procreatus eſt, ex muliere cum qua eſt jus connubij. Et de jure regnorum* Scotiæ *&* Angliæ, *per ſubſequentes nuptias non legitimatur. Ideoque patri non ſuccedit.* lib. 2. c. 51. *Sed ſi juris poſt-natum baſtardum ejus matrem in vxorem duxerit, & ex ea filium vel filios ſuſceperit: Is filius, ſive ſit vnus, ſive plures, in jure* Angliæ *dicitur mulier, & in hoc loco vocatur filius mulieratus, & patri ſuo de jure ſuccedit, vt hæres: ſed quæ ſit appellationis ratio, non ſcio ſatis dicere. In textu, filij mulierati dicuntur, ex ſponſa legitimè procreati. Nos autem legitimam vxorem, vulgò, ſponſam vocamus, licet de jure civili, propriè ſponſa fiat per ſponſalia, ſicut vxor, per legitimas nuptias.*

QVANTVM DE CONQVAESTV POteſt quis dare, ſine conſenſu hæredis.

CAP. 20.

SI ergo tantùm conquæſtum habuerit ille, qui partem terræ ſuæ dare voluerit; tunc quidem hoc licet, ſed non totum conquæſtum; quia non licet filium exhæredare.

2. Verumtamen ſi nullum filium, vel filiam de corpore ſuo procreaverit; poterit ex conquæſtu ſuo, cui voluerit dare partem, ſive totum conquæſtum hæreditabilitet.

De donante maritagium, qui conquæſtum tantum habet. Glanv. lib. 7 c. 1.

3. Ita quòd ſi inde fuerit ſaſitus is, cui facta fuit donatio in vita donatoris, non poterit aliquis remotior, donationem illam, quomodolibet [a] immutare.

[a] *Al. irritare.*

4. Poteſt itaque quilibet totum conquæſtum in vita ſua donare, ſed nullum hæredem inde facere, nec collegium, nec aliquem alium hominem, quia ſolus Deus hæredem facere poteſt, & non homo.

5. Si autem hæreditatem, & conquæſtum habuerit, tunc indiſtinctè verum eſt, quòd poterit filio ſuo poſt-nato, quantamlibet partem ſive totam, cuicunque voluerit dare ad remanentiam de conquæſtu. De hæreditate verò ſua, nihilominùs dare poterit rationabiliter, ſecundum quod dictum eſt ſuperiùs.

Annotatio.

Vers. 1. Si ergo] *Si pater non habet hæriditatem, ſed ſolùm conquæſtum, quem non à majoribus accepit, ſed jure ſuo privato perquiſivit; non poteſt totum alienare ab hærede ſuo; ſed ſi partem alienaverit, alteram debet reſervare ſuo hæredi. Nam ratio haberi debet primogenituræ, ne hæres omninò, & in totum exhæredetur.*

DE LIBERO SOCCAGIO, QVOD æqualiter dividitur inter filios.

Cap. 21.

Glanv. lib. 7. c. 1.

SI quis liberum ſoccagium habuerit, & plures habuerit filios (qui omnes ad hæreditatem ſunt pro æqualibus portionibus admittendi) pater eorum, nihil de hæreditate vel de conquæſtu (ſi nullam habuerit hæreditatem) alicui filiorum eorundem, quod excedat rationabilem partem ſuam, quæ eum contingeret de tota hæreditate paterna, donare poterit.

2. Sed dare poteſt pater tantum cuilibet filiorum ſuorum, de libero ſoccagio in vita ſua, quantum jure ſucceſſionis, idem filius eſſet conſequuturus, de eadem hæreditate.

Annotatio.

De jure hujus regni, quod in his libris continetur, terræ quæ de alio tenentur in capite, aut tenentur per ſervitium militare, quod communiter ſervitium wardæ *&* relevii *vocatur. Et qui eas tenet dicitur Miles, quia Dominum ſuum in militiam ſequi & comitari debet, unde feudum Hauberticum dicitur: ab indumento militari,* Haubergeon *ut dixi,* de verb. Signific. *Aut tenentur per liberum ſoccagium: Et qui eas tenet, ſocco-mannus vocatur. Si Miles moritur, primogenitus ejus filius, ſolus illi ſuccedit in totam hæreditatem & conquæſtum, niſi pater aliquam ejus partem donavit, quod quo modo, & quatenus fieri debeat, ſuprà dictum eſt. Si verò ſocco-mannus moritur: omnes ejus filij, æqualiter & in capita illi ſuccedunt, ut hic, &* infr. cap. 27. *Quòd autem attinet ad donationem hæreditatis ſocco-manni, hæc regula tenenda eſt. Pater ſocco-mannus plures habens filios, non poteſt de hæreditate vel conquæſtu ſuo, alicui illorum dare, ultra partem ipſi de hæreditate contingentem. Hoc eſt, ultra eam partem quam mortuo patre filius conſequeretur: Cùm enim omnes filij, ex ſocco-manno geniti,*

geniti, ſint ejus hæredes: ſicut Militi non licet primogenitum ſuum, ita ſocco-manno non licet quenquam ex ſuis filiis exhæredare; æquitas enim in paribus cauſsis paria jura deſiderat; vt enim filius primogenitus Militis, eſt ſolus ejus hæres: ita omnes filij ſocco-manni, ſuccedunt ſocco-manno. Ideoque in eis exhæredandis, eadem æquitas, & ratio ſervari debet. Vid.c.27.

DE SVCCESSIONE FRATRIS SECVNDI, qui acceptis terris, vel a patre, vel a fratre primogenito habente filios, [a] illis præmoritur.

CAP. 22.

Glanv.lib 7.c 1

[a] *i. Patre, vel fratre primogenito, donatoribus terrarum.*

VErum tamen occaſione liberalitatis, quam pater in filios, vel in alios exercere ſolet, in hujuſmodi donationibus quædam juris quæſtiones emergunt.

2. Eſto enim, quòd aliquis Miles, vel aliquis liber homo, quatuor vel plures habuerit filios, ex eadem matre legitimè procreatos, & vni eorum (ſcilicet, priùs nato poſt hæredem) quandam partem rationabilem de hæreditate ſua, cum conſenſu hæredis ſui (ne ſuper hoc fiat contentio inter eos) hæreditabiliter donat: Ita quòd ſaſinam idem filius accipiat: nec non commoditates & exitus in vita ſua, quandiu vixerit percipiat, & in tali ſaſina moriatur, tàm patre ſuo, quàm fratribus omnibus viventibus. Magna videtur dubitatio, & virorum peritorum juris regni diſceptatio, ſuper hoc, & in Curia Regis aliquando evenit vel evenire poteſt, quis iſti ſuccedere poſſit, & debeat.

Exitus dicuntur qui exeunt, et proveniunt ex re aliqua, vt fructus terræ et exitus tenementi.

Quon. Attach. c. 47. Stat. 2. Rob. 1. c. 19.

3. Pater defuncti filii, ſaſinam ſibi retinere contendit, & ita terram, quæ ex ſua donatione proceſſit, ad ſe reverti cupit.

4. Super hoc, contentione habitâ in Curia, patri jus in terra ipſa clamanti, reſpondetur à filio primogenito, quòd ſuper hoc non eſt audiendus pater ejus, quia generaliter verum eſt, ſecundum jus regni, quòd nemo ejuſdem tenementi, poteſt eſſe ſimul Dominus & hæres.

5. Sed eadem ratione quærit medius filius, primogenitum ab illa ſucceſſione repellere: cùm enim jam ſit hæres totius hæreditatis, non poteſt eſſe ſimul Dominus, & hæres illius partis hæreditatis.

6. Prætereà ſi jam mortuus eſſet pater ipſius primogeniti: idem primogenitus fieret Dominus totius hæreditatis, & [b] tunc de jure non remaneret ei terra illa, de qua fit mentio, ratione prædictâ.

[b] *i. Non debet pertinere ad eum.*

7. Si

7. Si igitur eam retinere non poſſet ad remanentiam, quomodo poteſt eam petere de jure hæreditario? (ſed pari ratione videtur, quòd omnes alios [c] filios poſt-natos poſſit inde excludere)

[c] *Al. Quòd omnes filios, filius poſt-natus ſcilicet vltimus, poſſit excludere.*

8. Similis etiam dubitatio contingit, cùm quis fratri ſuo poſtnato, portionem aliquam terræ ſuæ hæreditabiliter concedit & donat: Quo defuncto ſine hærede de corpore ſuo exeunte, frater ipſe defuncti, in manu ſua capit ipſam terram, ſicut illam quæ de feodo ſuo eſt, & vacans.

Secunda quæſtio.

9. Verſus quem duo filii ſaſinam petunt, de morte avunculi ſui.

10. Et ita procedente placito, primogenitus filius verſus patrem, poſt-natus filius verſus fratrem primogenitum, præmonſtrato modo, placitare poteſt.

11. Sed ſciendum eſt, quòd pater nullo modo terram illam, de jure regni, tenere poteſt vt prædicitur; quia non poteſt ſimul eſſe Dominus & hæres.

Solutio primæ quæſtionis.

12. Sed nec ad donatorem revertetur terra alicui ſic donata, ſcilicet, cum homagio ſequuto, ſi is cui facta eſt donatio, habuerit hæredem ex corpore ſuo, vel etiam remotiorem.

Communis ſolutio vtriuſque quæſtionis.

13. Prætereà terra iſta, quæ ſic donata eſt, cenſetur hæreditas, & non quæſtus. Ideoque ſicut alia quælibet hæreditas naturaliter deſcendet, nunquam autem aſcendet regulariter.

Quon. Attach. c. 97.

14. Sic ergo [d] remanet placitum iſtud inter patrem & filium ſuum primogenitum. Sed procedere poteſt inter primogenitum & poſt-natum, prædicto modo.

[d] *i. Ceſſat.*

15. Aliquando tamen ſuper hoc vltimo in Curia Domini Regis de conſilio Curiæ, ita ex æquitate conſideratum eſt: quòd terra ſic data filio primogenito, remaneat; maximè ſi feodum aliud non habeat, in manu ſua; donec ei hæreditas deliberabitur: quia interim cùm Dominus non ſit hæreditatis paternæ, non obviat ei quod dicitur, quòd quis ſimul non poteſt eſſe Dominus & hæres.

16. Sed cùm ex illa ſucceſſione fiat Dominus illius partis hæreditatis, nonne & hæres ejuſdem partis intelligitur, cùm hæres ſit totius hæreditatis?

Vivo patre filius non dicitur ejus hæres, niſi in ſpe: vulgò, hæredem apparentem vocãt.

17. Ad hoc reſpondetur; Incertum eſt adhuc, & in pendenti, vtrum primogenitus ſit hæres, aut non. Quia ſi præmoriatur pater: conſtat quòd illius erit hæres; Quòd ſi ſic evenerit, tunc quidem

quidem deſinet eſſe Dominus illius terræ, quam ex ſucceſſione avunculi ſui priùs acquiſivit. Et tunc deinde ad poſt-natum, tanquam ad hæredem rectum pertinet illa terra.

18. Si autem [c] præmoriatur filius primogenitus, ſatis conſtat, quòd ipſe non fuit hæres patris ſui, & ob id nunquam circa perſonam ſuam concurrunt hæc duo jura, hæreditatis & dominii.

[c] *Scilicet, ante patrem ſuum.*

ANNOTATIO.

☞ *Hoc caput quod plùs obſcuritatis quàm vtilitatis continet, & in omnibus ferè libris admodùm mendosè legitur, quanta potui fide & diligentia reſtitui.*

VERS. 2. Eſto enim] *Prima quæſtio: Filius natu ſecundus acoipit terras hæreditariè à patre, moritur ſine hærede de corpore ſuo; quæritur, quis ei ſuccedit, vtrum pater qui donavit ei terras, an frater primogenitus? Hæc quæſtio in vtramque partem diſputatur, & rationes afferuntur in medium, cur neque pater, neque frater primogenitus poſsit illi ſuccedere.*

Priùs nato poſt hæredem] *Id eſt, poſt-nato, id eſt, ſecundo genito* [To his ſecond ſonne] *tametſi verbum* [poſt-natus] *ſignificare poſsit omnes filios poſt primogenitum, vt in jure Nortmannico* lib. 2. c. 4. & infra hoc libro. c. 29. & 65. *vbi filiorum poſt-natorum, & filiarum poſt-natarum fit mentio.* *Filius poſt-natus.*

Fratribus omnibus] *Hoc eſt, filius poſt-natus, qui terras accipit à patre, moritur ſine liberis de corpore ſuo: Et relinquit poſt ſe, non ſolùm patrem, ſed etiam fratrem natu maximum, & alium vel alios fratres natu minores.*

VERS. 4. Nemo ejuſdem tenementi] *Circa hanc regulam ſciendum eſt, quòd ſi Miles, qui tenet terram de aliquo, eam in manus Domini ſui reſignaverit, ad perpetuam remanentiam (vt nunc loquimur) proprietas extinguitur in perſona reſignantis, & transfertur in perſonam Domini. Et ſic Dominus, qui antè fuit Dominus Capitalis ſuperioritatis; nunc fit Dominus proprietatis. Et hanc proprietatem, de ſuo Domino Capitali in capite tenebit; quo jure etiam hodie vtimur, eodem ferè modo. quo vſus-fructus ad Dominum proprietatis revertitur, per ceſsionem vſu-fructuarij.* l. vſus-fructus. 66. ff. de jur. dot. l. 1. ff. de vſu-fruct. adcreſcend. *Reſignatio ad remanentiam.*

VERS. 5. Medius filius] *Filius qui mortuo fratre ſuo, nunc eſt ſecundus, eo tamen vivo fuit ordine tertius; ſed hic hæreo.*

Iam ſit hæres] *Primogenitus filius, non dicitur propriè hæres patris adhuc viventis, quia viventis nulla eſt hæreditas. Sed tantum propter ſpem futuræ ſucceſsionis; Nos hæredem apparentem dicimus.* *Apparens hæres.*

VERS. 7. Sed pari ratione] *In multis libris, filius poſt-natus: In nonnullis hæc verba deſiderantur; Neque video quem ſenſum habeant.*

VERS. 8. Similis etiam dubitatio] *Poſtquàm primam quæſtionem in vtramque partem diſputavit; Nunc priuſquàm eam diſſolvat, aliam quæſtionem proponit. Frater ſecundus natu, accipit terras à fratre primogenito habente plures filios; & illis omnibus ſuperſtitibus moritur ſine hærede de corpore ſuo. Quæritur quis illi ſuccedet? De jure ſucceſsionis duplex oritur contentio, prior*

eſt

eſt inter fratrem primogenitum donatorem qui terras donavit, ex vna parte; & filium ejus primogenitum, ex altera. Poſterior eſt, inter filium primogenitum donatoris, & ejus fratrem natu ſecundum. Itaque prior contentio eſt inter patrem & filium ſuum natu maximum. Poſterior verò, inter duos fratres, qui ſunt filij fratris primogeniti.

VERS. 9. Duo filii] *Ideſt, duo fratres ex filio primogenito nati, contendunt de hæreditate avunculi, hoc eſt, patrui defuncti, de cujus ſucceſsione agitur: Nam avunculus hoc in loco ſecundum phraſin* Gallicam, *pro patruo, ideſt, fratre patris accipitur.* Infr. c. 25. 5.

Avunculus.

VERS. 10. Primogenitus filius] *Prior contentio inter filium primogenitum, & patrem ſuum, qui etiam eſt pater defuncti, de cujus ſucceſsione agitur.*

Poſtnatus filius] *Poſterior contentio inter duos fratres, hoc eſt, filios primogeniti fratris qui donavit terras defuncto. Hi enim contendunt de hæreditate ſui avunculi, hoc eſt, patrui.*

VERS. 11. Sed ſciendum eſt] *De jure, quo nunc vtimur, hujuſmodi eſſe poteſt vtriuſque quæſtionis ſolutio, & primò, quòd ad primam quæſtionem attinet, terra donata hæreditariè per patrem, filio ſuo poſt-nato, decedenti ſine hærede de corpore ſuo, aſcendit ad primogenitum fratrem ſuum, gradatim aſcendendo, et ad patrem non revertitur; quod eſt conſentaneum juri noſtro & praxi, quia conquæſtus ad fratrem ſecundum pertinens, devolvitur ad fratrem natu majorem, & non ad patrem: niſi proviſio ſit facta in contrarium. Item ſecundæ quæſtioni ſic reſpondetur, ſi frater primogenitus filios habens legitimos, donat fratri ſuo terras, qui his acceptis moritur ſine hærede de corpore ſuo, frater ætate major qui terras donavit, ei ſuccedit, excluſis ſuis filiis, quia eſt in eodem gradu cum ſuo fratre defuncto, & propinquior gradus excludit remotiorem.*

VERS. 12. Cum homagio ſequuto] *Cùm terra datur alicui, & hæredibus ſuis cum homagio; tunc datur perpetuo tenenda à donatore, & ſuis hæredibus, de Domino ſuperiore, cui homagium fieri debet. Et terra ſic data, non revertitur ad donatorem, ſive donator ſit pater, qui donat terras filio ſuo ſecundo natu, vt in prima quæſtione; ſive ſit frater primogenitus, qui donat terras fratri ſuo, vt in ſecunda quæſtione.*

VERS. 13. Præterea] *Senſus eſt: Terra data à patre filio ſecundo natu, vt in prima quæſtione, & terra data à fratre primogenito fratri ſecundo natu, vt in ſecunda quæſtione, intelligitur eſſe hæreditas, reſpectu accipientis: propter ſanguinis conjunctionem, inter donantem & donatarium, cùm tamen de jure & de praxi, potiùs dici debeat conquæſtus. Itaque mortuo donatario, ſine hærede de corpore ſuo, terra ſic donata deſcendit regulariter; vnde concluditur, quòd pater donans in prima quæſtione, cùm ſit de numero aſcendentium, reſpectu filij ſui defuncti, non poteſt ſuccedere in ejus hæreditatem. Itaque frater primogenitus, in prima quæſtione excludit patrem. Et ipſe excluditur per ſuos filios à ſucceſsione ſui fratris natu minoris, in ſecunda quæſtione: Nam ille non eſt de linea deſcendente, reſpectu ſui fratris defuncti. Ideoque hæreditas ad eum pertinere non poteſt; nam ſunt gradu pares, & neuter illorum dicitur alterius reſpectu aſcendens vel deſcendens: ſed ambo dicuntur collaterales, ab vno patre ſeu ſtipite deſcendentes. Itaque iſta hæreditas remanebit in manu primogeniti filij, ſi feudum vnde vivere poſſit, non habeat, donec hæreditas patris ei deliberabitur, quia patre ſuo viven-*

vivente, non constat vtrum erit ejus hæres, an non. Quia Deus facit hæredes, et non homo. Et posteà mortuo patre, terra potest reverti fratri post-nato, tanquam recto hæredi. Et ita non obstat quòd dicitur, quòd nemo potest esse simul hæres et Dominus ejusdem tenementi.

Hæc habui, quæ ad hoc caput alioqui obscurum, & ab vsu forensi alienum in medium adferrem: Neque tamen ipse mihi satisfeci. Tu lector boni consule.

PRAELATI NON POSSVNT ALIENARE terras, sine confirmatione Regis.

CAP. 23.

NOtandum est, quòd nec Episcopi, nec Abbates, possunt de terris suis aliquam partem donare, ad remanentiam; sine assensu & confirmatione Domini Regis.

2. Quia eorum Baroniæ sunt de eleemosyna Domini Regis, & antecessorum ejus. Glanv. lib. 7. c. 1. in fin Mar. Reg. parl. 10. c. 88 Iac. 6. parl 9. c 7. parl. 5. c. 66. parl. c. 69. parl. 13. c. 187.

ANNOTATIO.

Prolixiorem hujus capitis declarationem, vid. infra. Stat. 2. Rob. 1. c. 1. *de jure Canonico, prohibetur rerum Ecclesiasticarum alienatio.* c. Nulli. 4. & tot. tit. de rebus. Eccles. non alienand. c. 1. lib. 6. eod. tit. *Hic autem prohibetur ejusmodi alienatio, nisi à Rege confirmetur, et ratio additur, quia terræ dantur à Regibus Ecclesiæ, in puram eleemosynam: pro devotis animarum suffragijs, vt tunc fuit Religio. Eleemosyna autem est, quasi quædam vltima voluntas, quæ sine donatoris consensu, mutari non debet, cùm ejus morte confirmetur: de effectu confirmationis, & quam vim habeat*, vid. gl. in c. frater. verb. auctoritate. 17. q. 4. *Sed notandum est, quòd confirmatio non tenet, si confirmatum est nullum Felin.* in c. 6. nu. 6. de fid. instr. *& præterea confirmare non est de novo dare.* ibid. 13.

Alienatio rerum ecclesiasticarum:

Confirmatio.

HAERES DEBET VVARANTIZARE donationem sui prædicessoris.

CAP. 24.

TEnentur etiam hæredes [a] donatorum, donationes rationabiliter factas, illis quibus factæ sunt & hæredibus suis, warantizare, juxta formam donationis. Glanv. lib. 7. c. 2. [a] *i. Eorum qui donant.* Iac. 4. parl. 6. c. 75. Iac. 5. parl. 7. c. 106.

ANNOTATIO.

Donationis] *Si propriè donatio accipiatur, vt sit rei licitæ nullo jure cogente, sed merâ liberalitate, facta collatio, secundum Hostien.* per. l. 1. ff. de donat. *hæres donatoris, non tenetur warantizare donationem sui prædicessoris: quia donator*

Donatio varie accipitur.

sua

ſua liberalitas non debet eſſe damnoſa: Et donatarius rem gratis accipit. Ideoque ſi verus Dominus rei, rem donatam ab eo evicerit ſeu recuperaverit, donatarius nihil damni patitur. Quia rem, quam gratis accepit, gratis amittit, & eam vero Domino reſtituit. Sed ſi donationis nomine intellexeris, quamlibet alienationem ſeu contractum, etiam titulum oneroſum continentem, vt in hoc loco accipi videtur: tunc hæres prædeceſſoris ſui donationem warantizare debet. In qua ſignificatione donare paſſim in his libris accipitur. Aut ſi donationem pro datione accipere licet, Idem quoque dicendum eſt: Quia qui obligat ſe ad dandum, tenetur de evictione. Bart. in l. Iulianus. 31. §. qui fundum. nu. 2. ff. de verb. oblig. *Præterea qui donationem remuneratoriam facit, pro officijs, ſervitijs, aut benemeritis ſibi præſtitis, evictionis nomine obligatur.* Iaſ. in l. ex hoc jure. nu. 68. ff. de Inſtit. & jur. poſt. Bart. in d. l. 31.

Qui rem dat, tenetur de evictione.

DE HAEREDVM QVALITATE, et differentia.

CAP. 25.

Prima diviſio hæredum, de qua agitur vſque ad c. 40 Glanv. lib. 7. c. 3.

Hæredum alii proximi, alii remotiores ſunt.

2. Proximi hæredes alicujus ſunt, quos ex ſuo corpore aliquis procreavit, vt filius, & filia.

3. Quibus deficientibus, vocantur hæredes remotiores, vt nepos, & neptis ex filio, & filia rectâ lineâ deſcendens, & ita in infinitum.

Supr. c. 22. in verſ. 9.

4. *Item*, frater & ſoror, & ex illis, tranſverſâ lineâ, venientes.

5. *Item*, patrui ex parte patris, & etiam avunculi ex parte matris, & amita ſoror patris, & matertera ſoror matris, & ex his deſcendentes.

ANNOTATIO.

Ordo deſcẽdentiũ. Ordo aſcendentiũ.

VERS. 1. Hæredum] *Hæreditas defuncti defertur ſecundum ordinis prærogativam; ita vt prior ordo poſteriorem excludat: Primus ordo, eſt deſcendentium ſive liberorum: hi enim priores ſunt, non ſolùm aſcendentibus ſuis parentibus.* l. 4. C. ad S. C. Orphitian. *ſed etiam collateralibus, & cognatis.* l. quoties 12. C. de ſuis & legit. Novel. 118. de hæred. ab inteſt. §. 1. *In quo ordine ſunt filius, filia, & omnes rectâ lineâ ex his deſcendentes, & geniti. Secundus ordo, de jure Civili, & Canonico, eſt aſcendentium, qui à deſcendentibus excluduntur, & collaterales excludunt.* d. Novell. 118. *vt pater, mater, & cæteri qui nos genuerunt. In hoc ordine de jure hujus regni, nulla eſt ſucceſsio: quia de jure, pater filio non ſuccedit. Tertius eſt collateralium. Nam ſi defunctus, neque deſcendentes, neque aſcendentes, poſt ſe reliquit, cognati ex latere admittuntur, ad ejus ſucceſſionem* d. Novell. 118. §. ſi quis igitur. l. defunctus. C. de legit. hæred. *cujus quidem ſucceſsionis, multa hic proponuntur exempla.* vid. infra. cap. 32.

Ordo collateraliũ.

DE

DE SVCCESSIONE FILII AD PA-trem.

Cap. 26.

Vnicus filius patri ſuccedit.

Cùm quis ergo hæreditatem habens moritur, ſi vnicum filium habuerit hæredem: indiſtinctè [a] verum eſt, quòd ipſe filius ſuccedit in totum patri, ex quacunque vxore, ſive prima, media, vel vltima natus.

Glanv. lib. 7. c. 3.

[a] *Sine diſtinctione inter filium Militis, et filium ſocco-manni.*

2. Et ideò ſi quis habuerit plures vxores, & ex qualibet filiam, ſive filias genuerit: & ex poſtrema vxore, genuerit vnicum filium, ille ſolus filius, obtinebit totam hæreditatem ipſius.

Annotatio.

Vers. 1. Indiſtinctè] *Id eſt, ſine vlla diſtinctione, inter ſucceſſionem in feudo militari, & libero ſoccagio: Nam ſi Miles feudi militaris, vnicum habuerit filium, is ſolus ſuccedit patri, in feodo militari; vt fit hodie in hoc regno. Si verò ſocco-mannus vnicum habeat filium, is ei ſuccedit in libero ſoccagio. Quod olim in hoc regno obſervatum, conſentaneum eſt non ſolùm juri divino.* Rom. 8. 17. *Sed etiam juri Civili.* authen. in ſucceſſione. C. de ſuis, & legit. hæredibus. l. 6. ff. eod. tit. l. 1. §. 6. ff. vnde cognat. *Generalis igitur hinc colligitur regula, quòd filius vnicus, ſive ſit Militis, ſive ſocco-manni, ſolus patri ſuccedit, nullumq́ habet cohæredem, cæteris omnibus excluſis: quia etiam vivo adhuc patre, filius rerum paternarum Dominus eſſe videtur.* l. in ſuis 11. ff. de liber. & poſth. *Et intelligitur eadem eſſe penè perſona cum patre, propter naturalem ſanguinis conjunctionem cum patre, & civile patriæ poteſtatis vinculum.* l. 2. ff. pro hæred. l. vlt. C. de impub. & al. ſubſtit.

DE SVCCESSIONE FILIORVM ad patrem.

Glanv. lib. 7. c. 3.

Cap. 27.

De pluribus filiis.

SI quis plures reliquerit filios, diſtinguitur vtrum fuerit Miles per [a] feodum militare, aut liber ſocco-mannus.

[a] *i. per fendū, quod eſt obnoxiū wardæ, Relevio, et maritagio, quod opponitur Soccagio.*

2. Si pater fuerit Miles, tunc eo caſu, ejus filius primogenitus ſuccedit in totum: Ita quòd nullus fratrum ſuorum, partem inde, de jure, petere poteſt.

3. Si fuerit liber ſocco-mannus, dividetur hæreditas inter omnes filios, per partes æquales; ſi [b] fuerit ſoccagium illud antiquitùs diviſum.

[b] *Nam ſi fuerit cōſuetudo in contrarium, ea ſervari debet.*

4. Salvo tamen Capitali meſſuagio primogenito ſuo, pro dignitate primogenituræ ſuæ. Ita quòd in aliis rebus ſatisfaciat aliis fratribus, ad valentiam.

5. Si non fuerit antiquitùs diviſum; primogenitus ſecundum quorundam conſuetudinem totam obtinebit hæreditatem.

Et ſecundum conſuetudinem aliorum poſt-natus filius hæres eſt.

6. Si[c] autem ſocco-mannus vnicum filium reliquerit: is erit hæres in totum.

[c] *Nam ſi vnicus fuerit filius, nulla eſt differentia, inter ſucceſſionem Militis et Socco-manni.*

ANNOTATIO.

Miles.

VERS. 1. 3. Soccagium] *Soccagium opponitur feudo militari, & Miles ſocco-manno: Nam vaſallus qui dicitur Miles, & tenet terras ſuas ſrve feudum militare de Domino, debet eum in bello ſequi, eiq́ inſervire; ideoq́ ejus feudum dicitur hauberticum, ab indumento militari, quod vulgò, dicitur* Haubergeon. *Rurſum vaſallus ſacco-mannus, Domino ſuo inſervit in exercenda agricultura; debet enim cum ſocco & aratro, agrum Domini arare & colere. In feudo militari filius primogenitus ſolus ſuccedit in aſſem: In ſoccagio verò omnes filij ſuccedunt in partes viriles, & in capita; cujuſmodi forma ſucceſsionis apud* Cantios *in* Anglia *dici ſolet* Gavelkind, *vt doctè ſcribit* Wilhelmus Lambardus Anglus I. C. *in libro, cui titulus eſt,* A Perambulation of Kent.

Feudum hauberticum.

Succo-mannus.

DE SVCCESSIONE FILIArum ad patrem.

CAP. 28.

IDem dicendum eſt de filia vna relicta, quod dictum eſt de vno filio.

Glanv. lib. 7. c. 3.

2. Si autem quis plures habuerit filias, inter eas dividetur hæreditas, ſive fuerit Miles, ſive ſocco-mannus, burgenſis, ſive alius liber homo pater earum.

3. Salvo tamen meſſuagio capitali primogenitæ, ſub forma præſcripta.

4. Notandum eſt tamen, quòd ſi quis fratrum vel ſororum, inter quos vel quas hæreditas diviſa fuerit, ſine hærede de corpore ſuo moriatur, ejus portio cæteris fratribus & ſororibus dividetur.

ANNOTATIO.

VERS. 1. 2. *Lege divinâ, deficientibus filijs, hæreditas patris tranſmittitur ad filias.* Numer. c. 27. 8. & 36. 2. *vbi ex mandato Dei, omnes filiæ vocantur pariter ad ſucceſsionem hæreditatis paternæ, in capita, & per partes æquales, vt dicetur cap.* 32.

VERS. 4. Notandum eſt tamen] *jus accreſcendi, eſt proviſio quædam legis, qua portio hæreditatis vel legati repudiata, aut deficiens, agnitâ portioni adjoitur.* l. intendum 13. §. 1. de hæred. inſtit. l. ſi duobus. 12. de bon. poſſ. contr. tab. l. 9. de ſuis & legit. *Itaque ſi quis non petit hæreditatem, vel eam repudiat, vel moritur: pars ejus tanquam deficiens accreſcit eiis, qui in eodem gradu exiſtentes, ſuas partes agnoſcunt.* d. l. 9. *Quòd ſi hi nulli ſunt, proximus gradus admittitur* l. 1. §. 4. ff. de edict. ſucceſſor. *Itaq́ jus accreſcendi locum habet*

jus accreſcendi.

in

in pluribus perſonis conjunctis, quæ ad eandem rem conjunctim vocantur, veluti ſi ſunt plures ſorores, & vna ex his moritur, ſine hærede de corpore ſuo: vel ſi ſuam partem hæreditatis, repudiaverit: ejus pars accreſcit, & acquiritur cæteris ſororibus ſuas partes agnoſcentibns. Aliud exemplum habes. c.49.infr.hoc lib. *Sed jus accreſcendi, quod hoc in loco dicitur locum habere inter fratres, poſteriore jure hujuis regni correctum eſt. Nam ſi plures ſunt fratres, & ex his vltimus natu ſine liberis moritur; proximus ante natus, ſuperior frater ejus, ſuccedit in omnibus rebus tàm mobilibus, quàm immobilibus.* Stat.Rob.3.c.3. *Aliud exemplum de ſucceſsione medij fratris habes.* Quon.Attach.c.88. *Nam ei ſine liberis defuncto, frater natu major ſive primogenitus, ſuccedit in terris, & tenementis, excluſo natu minimo. Is tamen ei ſuccedit, in bonis mobilibus, & in actionibus tàm activis, quàm paſsivis, tanquàm hæres vniverſalis. Nam frater primogenitus, judicandus eſt potiùs particularis ſucceſſor in conquæſtu, quàm hæres.*

QVALITER MARITVS PRIMOGENITAE filiæ, faciet homagium pro ſe & ſororibus vxoris ſuæ.

CAP. 29.

MAritus primogenitæ filiæ faciet homagium Capitali Domino, de toto feodo.

2. Tenentur autem poſt-natæ filiæ, vel ejus mariti, ſervitium ſuum de toto tenemento Capitali Domino facere, per manum primogenitæ filiæ, vel ejus mariti.

3. Nullum tamen homagium, nec etiam fidelitatem aliquam tenentur mariti filiarum poſt-natarum, marito filiæ primogenitæ facere, in vita ſua; nec eorum hæredes primi, vel ſecundi. Glanv.lib.7.c.3. Henr.3.An.14.in ſtatuta Irlandiæ.

4. Tertii vero filii, vel hæredes, ex poſt-natis filiabus exeuntes, ſecundum regni conſuetudinem, homagium tenentur facere hæredi primogenitæ filiæ, & rationabile relevium dare.

5. Præterea, ſciendum eſt, quòd mariti aliquarum mulierum, nihil de hæreditate vxorum ſuarum donare poſſunt, præter conſenſum hæredis, vel hæredum earum, nec de jure ipſorum hæredum aliquid remittere poſſunt.

ANNOTATIO.

VERS. 1. De toto feudo] *Maximè, ſi prolem ex ea procreaverit.* de judicib.1.152. *Idem dicendum eſt, de ſecta Curiæ quæ debet fieri per maritum ejus ſororis quæ tenet principale meſſuagium. Nam ſecta eſt ſervitium inſeparabile à principali meſſuagio.*

VERS. 5. Præterea] *Quia maritus eſt tantùm cuſtos hæreditatis, ad vxorem ſuam pertinentis, jure curialitatis,* ſupr. c.17.h.lib. *Cuſtodis autem officium eſt cuſtodire, non autem alienare, vel dilapidare.* l. Iulianus, 10. ff. de curat furios

furioſ. *Porrò in* c. 153. de judicib. *hæc adduntur. Sed ſi ipſi mariti habeant de hæreditate ſua, vel de conquæſtu ſuo, ad valentiam alienationis per ipſos factæ, tenentur eorum hæredes alienationes warantizare vel excambium facere.*

FILIVS PRAEFERTVR FILIAE IN ſucceſsione patris.

CAP. 30.

Glanv. lib. 7. c. 1. *De filio et filiabus.* Glanv. lib. 7. c. 3.

SI verò filium quis habuerit hæredem, & prætereâ filiam vel filias, filius ſuccedit in totum.

2. Quia generaliter verum eſt, quòd mulier nunquam cum maſculo partem capit in hæreditate aliqua.

3. Et ita filius, ex quacunque ſive prima, media, vel vltima vxore, natus, ſuccedet patri in totum, præ omnibus ſororibus.

PRO QVA PORTIONE SVCCEDENT filiæ diverſarum vxorum.

CAP. 31.

De pluribus filiabus conſanguineis i. ex eodem patre, et diverſis matribus, procreatis.

POrrò contingit quandoque, quòd ſi quis plures habuerit vxores, & ex qualibet filiam vel filias generaverit; tum omnes filiæ venient pariter ad hæreditatem, eodem modo ac ſi omnes eſſent ex eadem matre.

2. Et hoc intelligendum eſt, de hæreditate veniente ex parte patris.

3. Nam ſi hæreditas deſcendat ex parte matris, filia illius matris ſuccedet in totam hæreditatem.

ANNOTATIO.

Liberi ex vno patre, ſed diverſis matribus geniti (qui conſanguinei fratres vel ſorores dici ſolent) ſuccedunt patri. Obſervatâ diſtinctione, inter filios Militis, & ſocco-manni, de qua paulò ante dixi, ſed hujuſmodi filiæ, diviſim & diſtinctim, materna bona conſequuntur; ſingulæ enim ſuis matribus ſuccedunt. l. 4. l. 5. l. fœminæ. 13. Authent. de nupt. 5. nec. illud. coll. 4.

Glanv. lib. 7. c. 3. *De nepotibus, et neptibus. Inter maſculos et fœminas. Sup.* c. 26. h. lib. 2.

DE MODO QVO NEPOTES ET neptes ſuccedunt.

CAP. 32.

SI quis autem moritur ſine hærede, filio, vel filia; & habuerit nepotes vel neptes ex filio, vel filia; tunc quidem indubitanter omnes ſuccedunt illi, eo modo quo determinatum eſt ſupra de filio & filiabus, & ſub eadem diſtinctione.

2. Ill

2. Illi enim qui ex recta linea deſcendunt, ſemper præferuntur illis, qui ex tranſverſa linea proveniunt.

Annotatio.

Vers. 1. *Dictum eſt de ſucceſsione filiorum, & filiarum, & modo quo ſuis parentibus ſuccedant: nunc dicendum eſt, de nepotibus, neptibus, proneptibus, & deinceps. Verum in forma ſucceſsionis, ſive in partitione hæreditatis, magna eſt differentia quia filij & filiæ, vocantur ad hæreditatem patris ſui in capita: Nepotes autem & neptes, & ex his deſcendentes, ſuccedunt ſuis parentibus in ſtirpes. In capita defertur ſucceſsio, cùm hæreditas in tot partes dividitur, juxta proportionem arithmeticam, quot ſunt capita, ſive perſonæ ſuccedentium. Quomodo ſuccedunt fratres, & ſorores ſuo patri. Si enim fuerint duo fratres, qui ſuccedunt in ſoccagio, quia duo ſunt capita, dividetur hæreditas inter eos, in duas partes; ſi tres, in tres partes, & ſic deinceps. Hi enim cùm vnam eandemque ſtirpem habeant vnde deſcendant, in diverſas ſtirpes ſuccedere non poſſunt. In ſtirpes ſuccedit, quando hæreditas non dividitur æqualiter, ſecundum numerum perſonarum ſuccedentium; ſed habetur ratio ſtirpis, vnde illi qui ſuccedunt, ſunt oriundi. Et fit diviſio ſecundum proportionem geometricam, habitâ conſideratione ſtirpis. Exempli gratia. Cajus moritur, relicto Titio filio, & tribus nepotibus, vel neptibus, ex altero filio Sempronio præmortuo. Hi tres nepotes, non conſequentur tres partes hæreditatis ipſius Cajj; tametſi ſunt tres perſonæ, ſive tria capita: Sed cùm ſunt omnes procreati ex vna ſtirpe, ſive ſtipite, nempe Sempronio: tantam partem (nempe dimidiam) conſequentur, quantam Sempronius earum pater conſequutus fuiſſet; ſi poſt ſuum patrem, nempe Caium ſupervixiſſet. Eodem modo nepotes, & neptes ſi nulli ſunt filij, ſuccedunt avo in ſtirpes, veluti ſi ex vno filio, ſunt tres nepotes, & ex alio filio ſex, tres accipiunt tantum, quantum ſex,* l.2, C. de ſuis & legit. Novell. de hæred. ab inteſt. coll. 9. *Vel quia nepotes omnes, cenſentur eadem perſona cum patre defuncto.* l. vlt. C. de Impub. ſubſtit. *Vel quia ſurrogatum ſapit naturam ejus cui ſurrogatur.* l. ſi enim 10. §. vlt. ff. Si quis cautionib. Bald. in §. vlt. inſtit. de pupill. ſubſtit. *vel denique, quia nepotes ſubducto filio (eorum patre) rediguntur ad filij conditionem.* l. 6. §. 1. ff. hæred. inſtit.

Succeſſio in capita.

Succeſſio in ſtirpes

Linea recta eaque duplex.

Linea obliqua.

Vers. 2. Ex recta linea] *In materia ſucceſsionis, linea dicitur collectio, vel multitudo perſonarum, ab eodem ſtipite deſcendentium, continens gradus & perſonarum numerum diſcernens.* Faber in §. 1. Inſtit. de grad. cognat. *Et dividitur in lineam rectam (quæ aut eſt deſcendentium, hoc eſt, eorum qui à nobis geniti ſunt, vt filius, filia, & ex his procreati: aut aſcendentium, hoc eſt, eorum qui nos genuerunt, vt pater, mater, & cæteri parentes, ſive majores) Et lineam obliquam ſcilicet, eorum, qui neque nos genuerunt, neque à nobis geniti ſunt; ſed tamen ſtipitem, & radicem nobiſcum habent communem: & non rectâ viâ, ſed obliquâ, deſcendunt à ſtipite, qui cognati dicuntur.* l. ſtemmata. 9. D. de grad. cognat. *qui rurſum ſubdividuntur in gradus æquales, & inæquales. Æquales ſunt, qui æquali intervallo à ſtipite ſive communi parente diſtant, vt frater, & ſoror, conſobrini, patrueles. Inæquales, qui inæquali diſtantia accedunt ad ſtipitem, vt frater, & fratris filius, avunculus, & filius ex ſorore.*

Linia.

DE FILIO POST-NATO, ET NEPOTE ex primogenito filio.

CAP. 33.

De filio, et nepote ex altero filio. Glanv. lib. 7. c. 3.

CÙm quis autem moritur habens filium poſtnatum, & ex primogenito filio jam mortuo, nepotem; magna juris ſolet eſſe dubitatio, vter eorum præferendus ſit, in illa ſucceſſione. Scilicet, vtrum filius vel nepos?

2. Dicunt quidam, filium poſt-natum rectiorem eſſe hæredem, quàm nepotem talem.

3. Eâ ſcilicet ratione, quia filius primogenitus, cùm mortem patris ſui non expectavit; nec etiam expectavit [a] quòd ejus eſſet hæres.

[a] *Al. quòuſque.*

4. Et ideo cùm filius poſt-natus ſupervíxerit tàm patrem, quàm [b] hæredem, rectè (vt dicunt) patri ſuccedit.

[b] *i. Filium tm primogenitium, qui ſi vixiſſet, futurus erat hæres ſui patris.*

5. Aliis [c] verò viſum eſt contrarium; videlicet, talem nepotem de jure, patruo eſſe præferendum.

[c] *Al. verè et rectè* Vt. Glanv. lib. 7. c. 3.

6. Cùm enim nepos ille, ex filio primogenito exierit, & de corpore ſuo exſtiterit, hæres in totum jus, quod pater ſuus haberet, ſi adhuc viveret, ipſe nepos debet ſuccedere patri ſuo.

7. Ita dico ſi pater ſuus ab avo ſuo, non fuerat foriſ-familiatus.

8. Poteſt ſiquidem filius in vita patris ſui foriſ-familiari, ſi pater quandam partem terræ ſuæ ſibi aſſignet: & ſaſinam faciat inde ſibi in vita ſua; ad petitionem & bonam voluntatem ipſius filii: Ita quòd de tanta parte terræ ſit ei ſatiſ-factum.

[d] *Scilicet, quæ fuit ei aſſignata cùm foris familiaretur.* c. 2. de pact. in 6. l. vlt. ff. de ſuis et legit. l. 3. C. de Collationib.

9. Tunc non poterit hæres ipſius filii, de corpore ſuo genitus, aliquid ampliùs petere contra patruum ſuum, de reſidua parte hæreditatis avi ſui, quàm partem [d] patris ſui.

10. Licet ipſe pater ejus, ſi ſupervixiſſet avum, petere potuiſſet.

11. Prætereà ſi filius primogenitus de paterna hæreditate, Capitali Domino homagium ſuum fecerit in vita patris ſui; licet ipſe patre ſuo præmoriatur, nulla dubitatio eſt quin filius ejuſdem primogeniti, ſit [e] ſuo patri præferendus.

[e] *Nonnulli legunt avunculo: alij rectiùs patruo.*

12. Verùm, ſuper hoc poterit eſſe placitum, inter nepotem ipſum & Capitalem Dominum; ſi Dominus ei denegaverit homagium.

13. Vel

13. Vel inter Dominum Capitalem & patruum; ſi Capitalis Dominus nepoti homagium ſuum warantizaverit: Et ſuper hoc per vtrumque rationabiliter poterit ad duellum perveniri.

14. Niſi verò homagium poſſit doceri factum eſſe; tunc quidem obtinebit inter patruum & nepotem, quòd ille præferretur qui ſaſinam obtinet, quia melior eſt conditio poſſidentis.

L. quoties. 15. C. de rei vendic. l. 2. C. de condict. ob. turp. cauſſ.

ANNOTATIO.

VERS. 5. Aliis verò] *Hæc poſterior opinio, verior eſt: Nam ſi quis moritur relicto poſt ſe filio, & nepotibus ex altero filio primogenito, vel priùs genito præmortuo, nepotes ſuccedunt avo inſtirpes, jure repræſentationis.* l. 3. C. de ſuis & legit. hæred. l. poſthumorum. 13. ff. de injuſt. teſtament. *Quia nepos ex filio natus, repræſentat perſonam ſui patris, & ſuccedit avo ſuo eodem modo quo pater ejus, ſi vixiſſet. Et fictione quadam juris, patris ſui vita defuncti præſentiam exhibet, ac ſi eſſet adhuc vivus: quia de jure, nepotes ſubducto filio, rediguntur ad conditionem filij, vt ſupra dixi.* c. 33. ex l. 1. 5. §. 6. ff. de hæred. inſtituend. *Porrò, de hac quæſtione inter filium primogeniti mortui, et patruum, latiſsimè tractat Franciſcus Vnius* lib. 3. deciſionum. deciſ. 501. et allegat Alciatum. conſ. 101. et Bartol. in l. poſt fratres. C. de legit. hæred. Bald. Salyc. et Doctores in l. Si viva mater. C. de bon. mater. *Ius repræſentationis.*

VERS. 10. Licet ipſe pater ejus] *Hæc non reperiuntur in quibuſdam libris antiquis, neque in libro* Anglicè *ſcripto. Et videntur temerè irrepſiſſe in contextum. Nam ſi filius foriſ-familiatus præmoritur ante ſuum patrem, & hæres ejus non poteſt majorem partem hæreditatis petere ab avo, quàm quæ fuit conceſſa ſuo patri qua ratione aut æquitate, poteſt ipſe pater foriſ-familiatus, ſi adhuc viveret, majorem partem petere? Cur enim ipſi permittitur, quod hæredi ejus non eſt conceſſum? præſertim cùm patri fuerat ſatiſ-factum tempore foriſ-familiationis: quæ ſatiſ-factio pari ratione & æquitate, vtrique, hoc eſt, tàm patri jam defuncto, quàm ejus hæredi, præjudicare debet.*

DE HÆREDIBVS COLLATERALIBVS.
CAP. 34.

DEficientibus iis qui ex recta linea deſcendunt, tunc frater vel fratres ſuccedunt.

Glanv. lib. 7. c. 4.

2. Et ſi non reperiantur fratres, vocandæ ſunt ſorores.

3. Quibus præmortuis, eorum liberi vocantur.

Sup. c. 27. Supr. c. 32. c. 26.

4. Poſt eos, & eas, avunculi vel eorum liberi.

5. Poſtremò [a] materteræ, vel earum liberi.

6. Habitâ quòque diſtinctione ſemper obſervatâ ſuperiùs poſitâ inter filios Militis, & filios ſocco-manni; & ſuper nepotes, habitâ quòque diſtinctione inter maſculos & fœminas.

[a] *Amitæ.*

DE

DE HAEREDVM OFFICIO, CIRCA testamenta anteceſſorum ſuorum.

CAP. 35.

Glanv. lib. 7. c. 5. Ia. 4. parl. 6. c. 76. Infr. c. 39.

TEnentur hæredes, teſtamenta patrum, & aliorum prædiceſſorum ſuorum, ſervare: Et debita eorum acquietare.

ANNOTATIO.

Tametſi nemo invitus efficitur hæres. l. 12. ff. de condit. Inſtit. *Et hæres tempus deliberandi habet ſibi à jure conceſſum; vt hæreditatem cernat, & deliberet ſecum, an eam tanquam damnoſam repudiare, an vt lucroſam adire velit: tamen poſt aditam hæreditatem, hæres tenetur creditoribus & legatarijs defuncti ſatisfacere.* l. vlt. C. de jur. delib. l. moræ. 8. ff. de acq. hæred. *Nam hæres eſt univerſalis ſucceſſor, & perſonam defuncti repræſentat.* l. hæres. 22. de vſucap. l. 37. de acq. hæred. *Ideòque omnes actiones, præſertim rei perſecutoriæ defuncti, tàm activæ, quàm paſſivæ in eum tranſeunt.* l. 1. & tot. tit. C. vt act. ab hæred. & in hæred. l. 24 de verbor. ſignif. *Itàque ſi defunctus petere poteſt, ea quæ ipſi debeantur, hæres quòque actiones hæreditarias habet, quibus eadem petere poteſt.* l. 1. in. prin. ff. ad S. C. Trebellian. *Et præterea, ſi quid defunctus debebat alijs, id ſolvere debet, quia cùm ſit hæreditate honoratus, debet quoque debitorum ſolutione onerari.* d. l. 1. §. 9. l. 94. §. vlt. l. 114. §. 3. de leg. 1. *Olim quidem, & de jure veteri hæres tenebatur creditoribus hæreditarijs in ſolidum.* l. 5. §. 2. de oblig. l. 5. §. 2. de ſuis & legit. *Hodie verò, & de jure novo, non tenetur vltra vires inventarij.* l. vlt. C. de jur. deliberand.

DE TESTAMENTIS, A QVIBVS, quomodo, & de quibus, fieri debent.

CAP. 36.

Glanv. lib. 7. c. 5

POteſt liber homo, debitis non involutus majoribus, de rebus ſuis in infirmitate ſua, facere rationabile teſtamentum.

2. Sub hac forma, ſecundum patriæ conſuetudinem: videlicet, quòd primò Dominum ſuum de meliore & principaliore re, quam habet, recognoſcat.

3. Deinde Eccleſiam, Poſteà, alias perſonas pro ſua voluntate.

[a] *Al. diverſarum patriarum.*

4. Quicquid autem diverſarum perſonarum [a] teneant ſuper hoc conſuetudines; ſecundum jura regni, non tenetur aliquis in teſtamento ſuo, alicui perſonæ præcipuè, niſi pro voluntate ſua, aliquid relinquere.

5. Libera enim debet eſſe cujuſque vltima voluntas, ſecundum has, ſicut ſecundum quaſlibet alias leges.

6. Mu-

6. Mulier etiam, ſui juris, poteſt teſtamentum facere.

7. Si verò fuerit in poteſtate viri ſui conſtituta, nihil ſine viri ſui auctoritate, etiam in vltima voluntate, de rebus viri ſui diſponere poteſt.

8. Verumtamen pium eſſet, & marito valdè honeſtum, ſi rationabile teſtamentum vxori ſuæ conceſſerit: ſcilicet, vſque ad tertiam partem rerum ſuarum, quam jure obtinuiſſet, ſi maritum ſuum ſupervixiſſet (vt plenius [b] infra liquebit. Quod mariti plærique facere ſolent; vnde mariti commendabiles efficiuntur)

[b] *Proximè ſequẽte cap. Incluſa, in quibuſdam libris deſunt.*

ANNOTATIO.

VERS. 2. Dominum ſuum] *Herrezeldam nonnulli intelligunt. Sed ea non ex teſtamento, ſed lege & ſtatuto, debetur Domino.* Quon. Attach. c. 23.

VERS. 3. Deinde Eccleſiam] *Liberum eſt vnicuique in teſtamento legatum relinquere collegio, vel Eccleſiæ.* l. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ. *Quod, vetere jure, non erat permiſſum.* l. 20. l. 27. Cod. Theodoſ. *Verùm ex hoc loco videntur ortæ largitiones, quas Papiſtæ pro defunctis extorquent, ab eorum hæredibus, quæ vulgò,* corps preſentis, *dici ſolent.*

VERS. 4. Quicquid autem] *Teſtatori libera conceditur voluntas relinquendi legata. Ideóque legatum definitur, donatio teſtamento relicta.* l. legatum. 26. de legat. 2. *& quemadmodum liberè relinquitur, ſi relictum fuerit, non eſt oneroſum legatario, ſed potiùs lucroſum: Nam legatarius, eſt rei ſucceſſor ſingularis, ſine onere.* l. 61. hæreditatem. 32. in prin. ff. mand. *hæres verò eſt ſucceſſor juris, & vniverſalis, cum onere.* l. hæreditas. 62. de Reg. jur. l. quoties. 9. §. 3. ff. de hæred. inſtit.

VERS. 5. Alias leges] *Vniuſcujuſque voluntas eſt ambulatoria & mutabilis, vſque ad ſupremum vitæ ſpiritum.* l. 4. ff. de adim. legat. l. cùm hic ſtatus. 32. §. 2. ff. de donat. inter vir. & vxor. *Quia licitum & liberum debet eſſe, quòd non redit arbitrium.* l. 1. D. de ſacroſ. Eccleſ. *Ideóque priorem ſcripturam, poſteriore corrigere, commutare, reſcindere, teſtatori permittitur. Et in teſtamentis, noviſsima voluntas eſt ſervanda.* l. 6. ff. de adim. leg. l. ſi quis. 16. ff. de vulgar. ſubſtit. *Vltima voluntas eſt libera.*

VERS. 6. Mulier] *Vidua, cùm ſit ſui juris, teſtamenti factionem activam habet; quod vxori maritum habenti, hic non conceditur, niſi conſenſus mariti intervenerit. Vſus tamen obtinuit, vt teſtamentum facere poſsit; quod etiam juri conſentaneum eſt.* l. in teſtamentis. 26. C. de Teſtam. *Nam maſculis poſt. 14. annum, & fœminis poſt. 12. annum completum, teſtandi libertas conceditur.* l. 5. ff. qui teſtam. facere poſſit.

IN QVOT PARTES DIVIDVNTVR bona teſtatoris.

CAP. 37.

CÙm quis in infirmitate poſitus, teſtamentum facere voluerit, ſi debitis non fuerit involutus, omnes res ejus mobiles, in

Glanv. lib. 7. c. 5. per magnam Chartam. c. 18

in tres partes dividentur æquales.

2. Quarum vna debetur [a] hæredi; ſecunda vxori, tertia reſervetur teſtatori.

3. De qua tertia parte, teſtator liberam diſponendi facultatem habebit.

4. Verùm, ſi ſine vxore deceſſerit, [b] medietas ſibi reſervetur.

5. De hæreditate verò in vltima voluntate, nihil poteſt diſponere, vt dictum eſt.

a. i. Liberis, leg Burg. c. 125.

b *Si ſcilicet, habet liberos quibus altera medietas debetur: alioqui de toto teſtari poteſt. Qui prohibentur eſſe teſtes latiſſimè in jure Canonico. 4. quæſt. 2. et. 3. et per Bart. tractat. 30. de teſtib.*

DE TESTIBVS, ET EXSECVTORIBUS teſtamentariis.

Cap. 38.

DEbet autem teſtamentum fieri, coràm duobus, vel pluribus viris clericis, vel laïcis, vel talibus qui teſtes inde idonei eſſe poſſunt.

2. Exſecutores teſtamenti eſſe debent, quos teſtator ad hoc elegerit, & quibus [a] cauſſam ipſam commiſerit.

3. Si autem teſtator nullos ad hoc nominaverit, poſſunt propinqui & ejus conſanguinei, ad hoc faciendum ſe ingerere.

4. Ita quòd ſi aliquem hæredem, vel alium rerum defuncti detentorem, reperiunt: habebunt Breve Domini Regis directum Vice-comiti, in hac forma. Rex Vice-comiti, Salutem. Præcipio tibi, quòd juſtè, & ſine dilatione facias ſtare rationabile teſtamentum N. ſicut rationabiliter magis ſtare poterit, & ſecundùm quod ille illud fecit: & quòd ſtare debet teſtamentum.

5. Si quis autem ejus Brevis auctoritate conventus, aliquid dixerit contra teſtamentum, ſcilicet, quòd non fuit ritè factum, vel quòd res petita non fuit legata: tunc quidem placitum illud, in Curia Chriſtianitatis inde audiri debet, & finaliter terminari.

6. Quia placitum de teſtamento, coràm judice Eccleſiaſtico, tractari debet; & per plurimorum teſtimonium, qui teſtamento interfuerunt, ſecundum juris ordinem, terminari & definiri.

[a] *Al. curam ipſam et rectè de judicib. c. 158. Iac. 4. parl. 6. c. 76. Iac. 5. parl. 7. c. 120. Al. repererint.*

De numero teſtiũ.

Annotatio.

Vers. 1. *Teſtes in omni teſtamento adhiberi poſſunt, cum quibus eſt teſtamenti factio, ſive activa (vt ſunt qui facere poſſunt teſtamentum) ſive paſſiva (vt*

(vt ſunt hi, quibus aliquid in teſtamento relinqui poteſt) l. filius-familiâs. 16. ff. qui teſtament. facere poſſunt. §. teſtamenti. inſtit. de hæred. qual. & differ. *de jure Canonico duo teſtes ſufficiunt in teſtamento.* c. cùm eſſes. 10. de teſtam. *Pauciores autem duobus teſtibus eſſe non debent: quia vox vnius, eſt vox nullius.* l. 8. C. de teſtib. *Sed ſi plures duobus fuerint, non nocet; quia facta ſuperflua prodeſſe, non autem nocere poſſunt. Iuxta vulgatam juris regulam; Quando plus fit, quàm fieri debet, videtur etiam id fieri, quod faciendum eſt.* l. non ſolent. 49. de reg. jur. l. teſtamentum. 17. C. de teſtament. *Itaq; regula eſt tenenda, quòd licet quædam ſunt cauſſæ, quæ plures quàm duos exigunt teſtes; nulla eſt tamen cauſſa, quæ vnius teſtimonio, quamvis legitimo, terminetur.* c. licet. 23. in fin. extr. de teſtib. *Refrenanda tamen eſt multitudo teſtium, ne quadragenarium numerum excedat.* c. cùm cauſſam. 37. de teſtib. extr. vid. gl. in l. teſtium. ff. de teſtib.

Vers. 2. Exſecutores] *Hoc in loco duo ſunt exſecutorum genera: Alij ſunt teſtamentarij, quos teſtator ipſe deputavit, ad exſequendam ſuam vltimam voluntatem: Alij ſunt qui dantur à judice, ad effectum prædictum deficiente, ſcilicet, exſecutore teſtamentario, vt ſunt proximi agnati. Qua de re, nullus exſtat titulus in jure civili, aut Canonico; tametſi plerique juris interpretes, & doctores, ſcripſerunt peculiares quoſdam tractatus, de exſecutoribus vltimarum voluntatum.* Duo exſecutorum genera.

DE MODO QVO DEBITA TESTATORIS ſolvi debent.

Cap. 39.

SI is qui teſtamentum facere proponit, fuerit debitis oneratus; nihil de rebus ſuis, extra debitorum [a] acquietationem, facere poteſt, ſine hæredis conſenſu.

[a] *i. Solutionem.*

2. Verùm, ſi poſt debitorum acquietationem, aliquid reſidium fuerit; illud quidem in tres partes dividetur, modo prædicto. Et de tertia parte, vt dictum eſt, ſuum faciat teſtamentum.

3. Si verò non ſufficiant res defuncti, ad debita ejus ſolvenda: hæres defuncti, [b] de jure ſuo, id adimplere debet: Illud dico, ſi hæres ille defuncti, habuerit ætatem.

[b] *Al. defectum ipſum, de ſuo, tenetur adimplere.*

Annotatio.

Vers. 1. Extra debitorum acquietationem] *Bona defuncti, ea ſolum eſſe intelliguntur, quæ, deducto ære alieno ſuperſunt* l. ſubſignatum. 39. de verbor. ſignif. *Nam primò deducenda & ſolvenda ſunt debita, quæ per defunctum alijs debentur, deinde legata præſtari debent. Quia creditores agunt de damno vitando; legatarij verò, de lucro captando. Potior autem eſt eorum cauſſa, qui damnum vitare volunt; quàm eorum qui lucrum captare contendunt.* l. vlt. §. fin. C. de jure. delib.

Vers. 3. De jure ſuo] *Quia hæres, ſecundum vetus jus civile in ſolidum obligatur,*

obligatur creditoribus defuncti, & legatariis. d. l. vlt. l. moræ. 8. ff. de acquir. hæred.

Habuerit ætatem] *Qui ſemel eſt hæres, ſemper eſt hæres, neq; poteſt deſinere eſſe hæres.* l. ei qui. 89. ff. de hæred. inſtit. l. 7. §. 7. ff. de minorib. *ſi modò ſit major & perfectæ ætatis. Nam ſi ſit minor 25. annis, & damnoſam hæreditatem adierit, ei ſuccurritur, & datur reſtitutio in integrum; adeo vt hæreditatem repudiare poſsit, ſi deceptus fuerit.* l. ait prætor. 7. ff. de minorib. l. neceſſariis. 57. de acquirenda hæreditate. §. extraneis inſtit. de hæred. qual. & differ.

DE HÆREDIBVS MAIORIBVS.
CAP. 40.

Secunda diviſio hæredum tripartita.

SVnt autem quidam hæredes, de quibus conſtat eos eſſe majores, & alii de quibus conſtat eſſe minores, & alii, de quibus dubium eſt, vtrum ſunt majores vel minores.

Hæredes majores Hen. 3. An. 52. c. 16. Glanv. lib. 7. c. 9. Stat. 2. Rob. 1. c. 6. 2.

2. Hæredes majores, ſtatim poſt mortem prædiceſſorum ſuorum poſſunt ſe tenere in hæreditate ſua.

3. Licet enim Domini poſſunt feodum ſuum, cum hæreditate in manibus ſuis capere; tamen moderatè id facere debent. Ne inde aliquam faciant hæredibus diſſaſinam.

4. Poſſunt tamen hæredes ſi opus fuerit, violentiæ Dominorum reſiſtere, dum ſunt tamen parati, relevium & alia ſervitia Dominis inde facere, debita & conſueta.

ANNOTATIO.

VERS. 3. Cum hæreditate] *In nonnullis libris [cum hærede] ſed mendosè. Quia hîc agitur de hæredibus, qui ſunt ætate majores. Ideoq; non poſſunt eſſe in cuſtôdia, ſeu tutèla ſuorum Dominorum; verùm, eorum feodum ſive hæreditas poteſt ab ipſorum Dominis occupari; & in ipſorum manibus capi, ratione non-introitus, propter negligentiam hæredis ſui ſuum non recuperantis: qui tempeſtivè ſive tempore à lege præfixo, prædiceſſoris ſui hæreditatem adire negligit, & (vt ita dicam) eam intrare poteſt, & non intrat.* Stat. Rob. 3. c. 38.

Non-introitus hæredis.

DE ÆTATE LEGITIMA HÆREDIS Militum, ſocco-mannorum, & burgenſium.
CAP. 41.

Hæredes minores. Henr. 3. An. 52. 616.

SI verò conſtat, eos hæredes minores eſſe, ipſi tenentur eſſe ſub Dominorum ſuorum cuſtôdia; donec plenam habeant ætatem, ſi fuerint hæredes, de feodo militari.

2. Scilicet, in maſculis, vſque ad viceſimum primum annum: ſi fuerint hæredes de feodo militari.

3. In

3. In mulieribus verò, ad quartum-decimum annum completum.

4. Hæredes autem ſocco-mannorum, vel aliorum liberetenentium per albam firmam; ætatem intelliguntur habere, cùm [a] quintumdecimum annum compleverint.

Henr. 6. An. 39. c. 2. in Statuta apud weſtminſter. Glanv. lib. 7. c. 9

[a] *Vno codice: cùm dicimum quintum vel dicimum octavum.*

5. Si verò fuerint hæredes Burgenſium, ætatem dicuntur habere, cùm quatuordecim annos completos habent, vel cùm minimos diſcernere noverint; pannos vlnare, & alia negotia exercere paterna.

ANNOTATIO.

VERS. 2. De feodo militari] *De feodo quod tenetur de Domino capitale per ſervitium wardæ & relevij, vt nunc vulgò loquimur*, Knychtis ſervice.

VERS. 3. mulieribus] *Hæc deſiderantur in antiquis: ſed tamen veritati ſunt conſentanea; ideoq; minimè delenda: concordant enim cum Acto Parliamenti Mariæ Reginæ.* Parl. 3. c. 5. *Porrò in nonnullis libris inter leges foreſtarum, exſtat decretum ſeu ſententia lata, inter Regem & Abbatem de* Aberbrothok, *de ætate cujuſdam, qui cùm eſſet minor, indictatus & attachiatus fuit, de crimine Capitali, anno Domini.* 1312. *Vnde conſtat tres eſſe ætates, primam ſcilicet, 7 annorum, per quam filius eſt in cuſtòdia parentum, veluti matris, mortuo patre. Secunda, eſt quatuordecim annorum, in qua licet matrimonium contrahere. Etenim ante eum annum, neq; maſculus, neq; fœmina hæres feudi militaris, poteſt matrimonio copulari: Tametſi de jure civili, id permittitur fœminæ, ætatis duodecim annorum. Tertia ætas eſt. 21. annorum, in qua hæres maſculus, poteſt venire ad terram ſuam, vel pervenire ad duellum: Et reſpondere tenetur de crimine vitæ vel membrorum: Nam priùs quam hanc tertiam ætatem exceſſerit: de vita & membro, reſpondere non cogitur.* lib. 3. c. 32.

Tres hominis ætates

DE POTESTATE DOMINORVM, IN hæredes ſuorum hominum, de feudo militari.

CAP. 42.

PLenam itaque cuſtodiam & poteſtatem, habent Domini hæredum ſuorum hominum, & feodorum: ita quòd plenam inde habeant diſpoſitionem; vt in Eccleſiis, in eorum cuſtodia conſtitutis, concedendis, ſi vacaverint.

Glanv. lib. 7. c. 9. Henr. 3. An. 9. in Magna Charta c. 4. c. 5. et. c. 31. Edward. An. 28. Edward. 2. An. 17. in Statuto, de prærogativa Regis. c. 1.

2. Et in mulieribus, ſi quæ in eorum cuſtôdia exſtiterint, maritandis.

3. Et in aliis negotiis diſponendis, ſecundum quod propria eorum negotia diſponere ſolent.

4. Nihil tamen de hæreditate alienare poſſunt, ad remanentiam, nec vlteriùs, quàm illorum cuſtodia durat.

5. Ita tamen quòd hæredes ipſos honorificè, pro quantitate

hæreditatis & temporis, interim ſuſtentabunt.

6. Debita etiam defuncti pro quantitate hæreditatis & temporis pro illis in cuſtodia ſua conſtitutis, [a] acquietent. Et de debitis anteceſſorum reſpondere teneantur.

[a] *i.Solvant.*

7. Negotia quoque hæredum agere debent Domini, & placitare de jure, in proſequendo & acquirendo, ſi emiſſa fuerit, de ætate contra minorem, exceptio.

8. Reſpondere autem non teneantur, pro illis in aliquo, nec de recto nec de ſaſina.

Vaſallus major, non debet excludi ab hæreditate ſua tamet ſi ejus dominus ſit minor.

9. Niſi in vnico caſu, ſcilicet, cùm quis minor habuerit cuſtodiam minoris poſt deceſſum patris ſui; tunc cùm major factus fuerit, ſi denegetur illi hæreditas ſua, per dictum Dominum ſuum, donec Dominus ad ætatem pervenerit, poterit inde habere aſſiſam & recognitionem de morte anteceſſoris ſui contra Dominum ſuum.

10 Nec enim pro ætate Domini ſui minoris, remanebit inde recognitio in hoc caſu.

11. Si minor appelletur de felonia, attachiabitur per ſalvos plegios, & ſecuros. Sed dum fuerit infra ætatem, inde non tenebitur reſpondere, ſed factus major, deinde reſpondebit.

Edward. 1. An. 6. c. 5. in Statuto apud Gloceſter, Henr. 3. An. 9. c. 5. in Magna Charta. Vid. lac. 5. parl. 4. c. 14. 12.

12. Reſtituere tenentur cuſtodes hæredum, ipſis hæredibus hæreditates inſtauratas, & de debitis acquietatas; ſecundum exigentiam temporis cuſtodiæ, & quantitatem hæreditatis.

Annotatio.

Vers. 1. Hæredum ſuorum hominum] *Prima regula: Dominus Capitalis, habet tutèlam & cuſtòdiam corporis ipſius hæredis & terrarum.*

Omnia commoda wardæ, pertinent ad Dominum.

Secunda regula; Dominus poteſt omnes fructus, & emolumenta percipere ex hæreditate & terris, durante tempore wardæ, ad ipſum hæredem pertinentibus: quorum omnium, eodem modo, quo rerum ſuarum eſt Dominus & arbiter, eaq; omnia liberè vt voluerit, diſponere poteſt.

Advocatio eccleſiæ pertinet ratione wardæ ad dominum capitalem,

Vt in Eccleſiis.] 3. *Regula. Si ſit aliqua Eccleſia, cujus advocatio ſeu jus Patronatus pertinet ad hæredem; & contigerit eam vacare per mortem poſſeſſoris: Dominus hæredis adhuc minoris, poteſt eam Eccleſiam, cuicunq; voluerit idoneæ perſonæ conferre. Et ea præſentatio erit efficax ipſi, qui præſentatur, quoad vixerit: adeò vt non liceat hæredi, cùm ad ætatem pervenerit, eam reſcindere.*

Maritagium i. jus maritandi hæredē ejuſq; vaſallum, pertinet ad dominum.

Vers. 2. Et in mulieribus] 4. *Si hæres maſculus feudi militaris, ſit in cuſtòdia Domini ſui: et ſit quoq; mulier hæres feudi militaris, in ipſius hæredis cuſtodia: non ſolùm principalis hæredis maſculi maritagium, ſed etiam illius mulieris, ad Dominum Capitalem pertinet: hoc eſt, maritagium ipſius vaſalli, cum maritagio ſub-vaſalli ſive maris, ſive fœminæ, ad Dominum pertinet. Porrò de maritagio, et cuſtodia mulieris immediatæ hæredis,* vid. Infr. hoc lib. c. 48.

Vers.

VERS. 4. Nihil tamen] *Dominus non poteſt alienare hæreditatem hæredis, tempore wardæ; quia eſt ejus tantùm cuſtos. Ideoq; eam cuſtodire, non autem hæreditar. è alienare poteſt, hoc eſt, ejus dominium in alium transferre.* l. 1. C. de fund.dotal. *Nam omnibus cuſtodibus dilapidatio ſeu diminutio bonorum, eſt interdicta.* l. Iulianus. 10. ff. de curator. furioſ. *permittitur tamen Domino diſpoſitio, quæ tandiu durat, atq; ipſa warda, & cum ea extinguitur.*

Dominus non poteſt alienare hæreditatem.

VERS. 5. Ita tamen. 6.] *Dominus debet hæredem in ſua cuſtodia conſtitutum alere, ſecundum quantitatem hæreditatis, & facultatum: Nam ſi pupillus ſit egenus: Dominus vel Tutor non tenetur eum de ſuo alere.* l. 3. in fin. ff. vbi pupill. educ. deb. *Sed de bonis ipſius pupilli, vel hæredis; ita vt creſcente ætate, creſcant quoq; alimenta.* l. 10. in fin. ff. de aliment. legat. in fin.

Dominus tenetur alere hæredem.

VERS. 6. Debita etiam. 7.] *Dominus debet ſolvere creditoribus defuncti, omnia debita, quæ illis debentur per defunctum: Quia hæres etiam minor, tenetur placitare de debitis paternis.* lib. 3. c. 32.

Dominus debet ſolvere debita hæredis.

VERS. 7. Negotia quoque. 8.] *Domini debent in judicio, hæredis cauſſas agere, & pro illo placitare, præcipuè in his cauſsis, quæ ſunt lucroſæ, & per quas aliquid acquiritur hæredi. Has actiones perſequi debet pro pupillo, etiamſi emiſſa fuerit, id eſt, propoſita fuerit exceptio minoris ætatis contra minorem: cujuſmodi exceptio in hoc caſu locum non habet. Nam conditio minoris poteſt fieri melior, vel per ipſum, vel per ejus Dominum, non obſtante ejus minore ætate.*

VERS. 8. Reſpondere autem. 9.] *Si hæres minoris ætatis in cuſtodia conſtitutus, in judicium vocetur: non tenetur reſpondere, donec venerit ad perfectam ætatem; niſi in vno caſu, veluti cum Dominus capitalis minoris ætatis (veluti ſeptem annorum) habet in ſua cuſtodia hæredem ſeu vaſallum etiam minorem (veluti ſeptemdecim annorum) Si hæres major factus, petit ſuam hæreditatem ſibi reſtitui à Domino ſuo adhuc minore: Dominus in hoc caſu, non gaudebit privilegio minoris ætatis. Quia tametſi adhuc ſit minor: hæreditatem, vaſallo ſua majoris ætatis, reſtituere cogetur.*

VERS. 11. Si minor. 10.] *Si minor criminaliter accuſetur de aliquo crimine, non cogitur in ſe ſuſcipere judicium, aut vllo modo reſpondere, donec fuerit major: Vt dixi, in capite proximè præcedente.* & lib. 3. c. 32.

VERS. 12. Reſtituere. 11.] *Finito cuſtodiæ tempore, & hærede ad ætatem perveniente, Dominus debet ei reſtituere hæreditatem ſuam, liberam à debitis, & alijs oneribus, quantùm hæreditatis quantitas patietur.* ſtat. 2. Rob. 1. c. 6.

DE HAEREDIBVS DE QVIBVS DVbium eſt, ſint ne majores an minores.

CAP. 43.

SI verò dubium fuerit de hæredis ætate, procul dubio Domini ipſius tâm hæredem, quàm hæreditatem in cuſtodia habebunt; donec ætas rationabiliter probetur per legales homines de vicinêto; & per eorum juramenta.

Tertia ſpecies diviſionis propoſitæ ſupr.

Glanv. lib. 7. c. 11. Henr. 3. An. 9. c. 5.

DE EO QVI HABET PLVRES DOminos Capitales.
CAP. 44.

Glanv. lib. 7. c. 10. Edward. 2. An. 17. c. 2, Iac. 6. parl. 8. c. 129.

SI hæredes ſub cuſtôdia conſtituti, plures Dominos habuerint; Capitales eorum Domini (ſcilicet illi, quibus ligeanciam fecerunt, de primis eorum feodis) debent eorundem habere cuſtodiam.

2. Ita quòd de cæteris feodis eorum, relevia & alia recta ſervitia, Dominis ipſorum feodorum, facere tenentur. Et ſic cuſtodia eis, ſcilicet, Dominis Capitalibus, per totum ſub forma prædicta remanebit.

3. Notandum eſt tamen, quòd ſi quis in capite de Domino Rege teneat; cuſtodia illius plenè pertinet ad Dominum Regem, ſive alios Dominos habere debeat, ſive non. Quia Dominus Rex nullum poteſt habere parem; multò minùs ſuperiorem.

4. verum tamen Dominus rex, non præfertur aliis in cuſtodia, ratione burgagii quod de eo tenetur.

ANNOTATIO.

VERS. 1. Capitales eorum Domini] *Expoſitâ tripartitâ diviſione hæredum, nunc auctor redit ad ampliorem declarationem hæredum minorum, præſertim de feudo militari. Porrò, ſi quis vaſallus diverſa feoda, de diverſis Dominis Capitalibus, teneat in capite, & moriatur relicto hærede minoris ætatis; prior & antiquior Dominus, cui priùs homagium factum fuit, ratione prioris fidei, & Juramenti, præfertur poſteriori Domino, in cuſtôdia corporis hæredis, & in ejus maritagio; vtrumq; enim ad eum pertinet ratione prioris ligeanciæ ſeu fidei, ipſi, vel ejus majoribus, præſtitæ. Quòd autem ad cuſtôdiam terrarum attinet, vnuſquiſq; Dominus obtinebit wardam terrarum quæ de ipſo in capite tenentur; ad ſingulos enim Dominos pertinet warda ſuarum terrarum, ſeu tenendriarum; vnà cum relevijs, & alijs ſervitijs, quæ de terris debentur.*

Antiquior dominus quis dicatur

Ligeanciam fecerunt] *Id eſt, priorem fidem, ſeu homagium, & (vt nunc loquimur) à quibus priùs feofamentum acceperunt: Nam in hoc caſu nullus reſpectus habetur ad ſexum, ſi ſcilicet, Dominus ſit mas, vel fœmina, nec ad quantitatem tenementi, ſed ſolummodò ad antiquius feofamentum per ſervitium militare, hoc eſt (vt vno verbo dicam) ad priorem vel poſteriorem Dominum: vt intelligatur, quis eorum ſit primus, qui cæteris præferri debet.*

Quon. Attach. c. 94.

Habere cuſtòdiam] De judicib. c. 163. *Et maritagium. Ita quòd de cæteris feodis, cæteri eorum Domini, tantummodò eorum cuſtòdiam ſive wardam habebunt, & (vt in quibuſdam libris) & relevia, & alia recta ſervitia. Nam antiquior*

antiquior Dominus præfertur aliis, in maritagio hæredis. Quon. Attach. c. 94.

Vers. 3. Notandum eſt] *Exceptio à priore regula: Nam ſi quis tenet feodum militare de Rege, & aliud feodum militare de Domino antiquiore, Dominus Rex præfertur illi Domino, quòd attinet ad cuſtòdiam corporis hæredis, & ejus maritagium: quia ceſſat hic prioritas homagij: Nam quicunq; facit homagium Domino Regi, debet illi facere cum ligeancia, hoc eſt, nullum debet excipere, aut Regi præferre, ſed Regem omnibus aliis anteferre: etiamſi Regi, poſtremò ratione feudi vel fidei, fuerit obligatus: quia cuicunq; vel quandocunq;, vel à quocunq; factum fuerit juramentum; ſemper illud intelligitur factum, ſalvâ ligenciâ ſupremo Domino Regi debitâ: Quia Rex in ſuo regno, nullum habet parem, qui cum eo conferri, vel ſuperiorem qui ei præferri debeat, cùm poſt Deum ſit omnium ſupremus.* præf.lib.1.ver.3.

Rex præfertur omnibus Dominis Capitalibus etiam antioribus.

Cuſtòdia illius] *Cùm maritagio de* judicib. c. 163. *Nam in cuſtòdia, & maritagio hæredis, pari jure prælationis; Rex præfertur omnibus aliis Dominis Capitalibus, cùm tempore prioribus, tùm poſterioribus.*

Vers. 4. Verumtamen] *Eſt quædam quaſi exceptiò, à ſuperiore exceptione, veluti ſi quis tenet terras ratione burgagij in burgo, de Domino Rege (vt fit in omnibus burgis regalibus) & de alio Domino, veluti Comite vel Barone, teneat feudum aliquod militare, per ſervitium Wardæ & relevij: Dominus Capitalis, obtinebit cuſtòdiam corporis hæredis, ejus maritagium, & Wardam terrarum, & nihil ex ijs ad Regem pertinebit. Cujus rei ratio redditur, in legibus* Angliæ; Anno Henrici.3.51.c.2. *Quòd ſcilicet, neq; cuſtòdia hæredis, aut ejus terrarum, neq; ejus maritagium pertinere poterit ad Regem, ſi terræ tenentur de Rege ratione albæ firmæ, aut burgagij. Hæc enim ad Regem, aut alium quemlibet Dominum ſuperiorem, tunc demum pertinet: Si terræ teneantur per ſervitium militare.* Henr.3. Anno.9.c.27.

DE CVSTODIA DATA PER Regem.

Cap. 45.

SI verò Dominus Rex, aliquam cuſtodiam alicui commiſerit, diſtinguitur, vtrum ei cuſtodiam ipſam [a] pleno jure commiſerit: Ita quòd eum nullum computum inde reddere oporteat ad Scaccarium, vel aliter.

Glanv.lib.7.c.10.

[a] *Simpliciter, et in rem ſuam, donaverit.*

2. Si verò illam plenam cuſtodiam ei commiſerit; tunc poterit Eccleſias vacantes donare, & alia [b] negotia, ſicut ſua rectè diſponere.

[b] *Ad illam cuſtòdiam pertinentia.*

Annotatio.

Vers. 2. Si verò illam] *Dominus Rex, ſicut alius quilibet Dominus Capitalis, liberam habet diſpoſitionem cuſtòdiæ hæredum hominum ſuorum; ita vt omnia jura, & fructus qui inde proveniunt, alijs donare poſſit, vt diximus*

diximus. c.42. *Quòd ſi fecerit, eadem quoq; libertas conceditur donatariis, quibus hujuſmodi donatio facta eſt, ſecundum communem juris regulam, ſurrogatum ſapit naturam ejus, in cujus locum ſurrogatur. Per* Bart. in l. ſi eum. 10.ff. Si quis cautionib. in judic.& in l.certi conditio 9.ff.Si certum petat. *Donatarius principis rem ſibi donatam ad hæredes ſuos tranſmittit, vel eam cuicunq; vendere, vel alienare poteſt.* l.6.C.de fund.patrimon.lib.11.

Edward.2, Ann.17. c. 9.c10.

DE CVSTODIA FATVORVM NATVralium.

CAP. 46.

[a]. *i.fructus,et omnes commoditates, quæ de terris exeunt,et proveniunt de vaſto, vid. ſtatutũ* Edward. 1. An.13.c.14.

DOminus Rex habebit cuſtodiam terrarum & tenementorum, fatuorum naturalium: capiendo [a] exitus, ſine vaſto & deſtinctione.

2. Et inveniet eis neceſſaria, de hujuſmodi.

Hodie tutèla fatui datur proximo agnato.

3. Et de quocunque feodo, fuerit terra illa: poſt mortem eorundem, redeat terra rectis hæredibus: Ita quòd nullatenus per eoſdem fatuos alienetur.

ANNOTATIO.

VERS. 1. Fatuorum] *Hoc caput in antiquis libris non reperitur; ſed tamen eſt praxi & juri conſentaneum: Nam cuſtôdia fatuorum naturalium, eodem modo & ijſdem penè legibus, pertinet ad Dominum Regem, quo cuſtôdia hæredis ad Dominum Capitalem. Noviſsimo autem jure noſtro municipali, fatuis, furioſis & idiotis, proximi agnati, à lege dantur tutores vel curatores.* Iac. 6. Parl.10.c.18. *quod cum jure civili planè convenit.* vt tot. tit. ff. de curatorib. furioſ. *Furioſus dicitur, qui furore cum rabie conjuncto vexatur: mente captus vocatur, qui rabie non vexatur; ſed mentis errore ducitur, vt ſunt fatui, ſtulti, & ij quibus morbo vel amore, mens læditur. His ex inquiſitione curator datur.* l.obſervare.6.cum ſeq.ff. de curat. furioſ. §. ſed & mente captus. Inſtit.de curator.

Furioſus. Mente captus.

DE CVSTODIA HAEREDVM SOCCOmannorum.

CAP. 47.

HÆredes ſocco-mannorum, in cuſtôdia ſuorum propinquorum conſanguineorum erunt.

Stat.2.Rob. 1.c.8. Edward.1. Anno. 28. Statuto de wardis et Releviis.Glanv. lib. 7. c.11.

2 Ita quòd ſi hæreditas ex parte patris deſcendat: ad conſanguineos ex parte matris, [a] cuſtôdia referatur.

[a] *i.Tutèla hæredis.*

3. Si ex parte matris deſcendat hæreditas, cuſtôdia ad conſanguineos patris pertineat.

4. Nunquàm enim cuſtôdia alicujus hæredis ſocco-mannorum,

rum, vel aliorum libere-tenentium per albam firmam, pertinet illi, de quo habetur ſuſpicio, quòd poſſit, vel velit, aliquod jus in ipſius hæreditate clamare.

ANNOTATIO.

VERS. 4. Nunquam enim] *Tupillus patre orbatus, apud matrem educandus eſt, donec mater vitricum ſuperinduxerit; vel ſeptem annos ætatis compleverit. Etſi inter eam, & cognatos contraverſia fuerit, præſes ſtatuere debet, vbi potiùs alendus ſit. Sed dare operam debet, vt ſine vlla maligna ſuſpicione alatur, & educetur.* l. 1. ff. vbi pupill. educ. deb. *Spes autem ſucceſsionis ſuſpicionem gignit, ne is qui eſt proximè ſucceſſurus, pupilli vitæ inſidietur: ejuſq; mortis captandæ occaſiones quærat; ideoq; apud eum non debet ali, aut educari: Nam licet, qui prior eſt in ſucceſsione, debeat eſſe tutor, non tamen poteſt eſſe educator.* l. 2. & ibi gl. eod. tit. *de quare latiùs dixi*, de verb. ſignif. in verb. Warda.

DE CVSTODIA ET MARITAGIO hæredum mulierum.

CAP. 48.

MVlier, ſi hæres alicui remanſerit, & infra ætatem fuerit; in cuſtôdia Domini ſui remanebit; donec plenam habeat ætatem; et in hoc caſu, intelligitur habere ætatem legitimam, cùm plenè habuerit quatuordecim annos.

2. Et cùm ætatem habuerit vel habuerint, ſi plures fuerint: tenetur Dominus earum, maritare ſingulas ipſarum cum ſuis rationabilibus [a] portionibus.

Edward. 1. Ann. 3. c. 22 Glauv. lib. 7. c. 12.

3. Si verò majores fuerint: in cuſtôdia Dominorum ſuorum erunt, donec cum conſilio, & diſpoſitione Dominorum maritentur.

[a] *Hæreditatis, quæ inter ſorores dividitur.*

4. Quia ſine Dominorum conſenſu, nulla mulier hæres terræ, maritari poteſt de jure, ſecundum conſuetudinem regni.

5. Vnde ſi quis filiam vel filias tantùm hæredes habens, in vita ſua illam, vel illàs, ſine aſſenſu Domini ſui, maritaverit: juſtè, & ſecundum conſuetudinem regni, perpetuò exhæredatur. Ita quòd nihil inde recuperare poterit, niſi per ſolam miſericordiam.

Inf. c. 70. *Pater non poteſt maritare filiam hæredem, ſine conſenſu ſui domini Capitalis.*

6. Et hoc eâ ratione, cùm enim ipſius mulieris maritus, homagium aliquod de tenemento illo facere Domino tenetur, requirenda eſt ipſius Domini voluntas, & aſſenſus ad faciendum, ne de inimico ſuo, vel aliâ minus idoneâ perſonâ, homagium de feodo ſuo, ex coactione recipere teneatur.

7. Verùm

7. Verùm cùm quis licentiam petit â Domino ſuo, filiam ſuam hæredem alicui maritare: tenetur Dominus, aut conſentire, aut rationabilem cauſſam oſtendere; quare conſentire non debeat.

8. Aliter enim præter ejus voluntatem, poteſt mulier ipſa, de conſilio & voluntate patris ſui, liberè maritari.

9. Juxta hoc quæro, ſi mulier aliqua dotem habens, poſſit alicui præter aſſenſum waranti ſui, nubere: & ſi fecerit, vtrum dotem amittat?

10. Non enim videtur: cùm maritus inde nullum homagium waranto ſuo, de jure & conſuetudine regni, facere debeat; ſed cum [b] affidatione fidelitatem tantùm, ne ſi ante mortem mariti, mulier moreretur, homagium illud, nullo tenemento retento periret.

Edward. 2. An. 17. c. 4

[b] i. Mutua fidei obligatione, vt ſit inter conjuges Infr. c. 59. vel inter dominũ et vaſallum Infr. c. 67.

11. Tenetur tamen mulier cum aſſenſu waranti ſui nubere, aut dotem amittet;

12. Niſi mulier aliam terram habuerit de maritagio, vel hæreditate: Tunc enim ſufficit Domini Capitalis aſſenſus.

13. Et hoc in dote ſua obtinet, non pro homagio, ſed pro fidelitate, quam maritus inde facere tenetur, vt dictum eſt.

14. Si verò de feodo plurium Dominorum fuerit ipſa hæreditas, tunc ſufficit requirere ipſius Domini [c] Capitalis aſſenſum, ad mulierem maritandum.

[c] *Domini antiquioris.*

Annotatio.

Vers. 1. Plenam habuerit ætatem] *Fœmina hæres feudi militaris, eſt in cuſtôdia Domini ſui, donec fuerit* 14. annorum. ſupr. c. 41.

Vers. 3. Si verò majores] *Fœmina hæres feudi militaris, eſt in cuſtôdia Domini ſui, etiamſi illa ſit major* 14. *annis: donec maritetur, hoc eſt, nupſerit cum conſenſu ſui Domini, ne illo invito virum, qui illi homagium & ſervitium faciat, ſuperinducat, vt hîc dicitur, &c.* 60.

Vers. 5. Vnde ſi quis] *Pater qui feudum militare de aliquo Domino tenet exhæredatur & toto feudo privatur, ſi filiam, aut filias, quæ ei mortuo ſunt ſucceſſuræ, in matrimonio collocaverit, ſine conſenſu ſui Domini.*

Vers. 9. Iuxta hoc quæro] *Warantum hîc voco hæredem, vel ſucceſſorem mariti defuncti, qui dotem mulieri warantizare tenetur.* lib. 2. c. 16.

Vers. 10. Ne ſi ante mortem mariti] *Si mulier habens dotem mortuo priore marito, ſecundas nuptias contraxerit, poſterior ejus maritus, faciet fidelitatem Domino Capitali dotis (quem warantum dotis vocant) hoc eſt, hæredi prioris mariti. Sed homagium ei facere non debet, quia poteſt evenire, vt mulier moriatur ante ſecundum maritum, & ita fundus dotalis, ad hæredem prioris*

mariti

mariti redeat. Et proinde, homagium, ſi quod factum fuiſſet, periret ipſo ad huc vivo, qui illud fecit, cùm non amplius habeat feudum, pro quo illud fecit, quod fieri non poteſt: quia omne homagium durare debet, quandiu vixerit is qui id facit. Cùm igitur fundus dotalis non maneat apud ſecundum maritum mortuæ ejus vxore: is pro eo homagium facere non tenetur.

Homagium vivit, vt ita dicam, cùm perſona id faciẽte, et eâ moriente, moritur.

VERS. 11. Tenetur] *Mulier dotem habens, non poteſt nubere ſine conſenſu waranti dotis, ne eo invito virum inducat qui fidelitatem ei facere debet; quemadmodum, de jure regni* Angliæ, *mulier vidua, amittit dotem, ſi ſine conſenſu Regis, ad ſecundas nuptias convolaverit.* Anno. 17. Edwardi. 2. c. 4.

VERS. 12. Niſi mulier] *Exceptio à proxima præcedente regula, mulier dotem habens poteſt nubere, ſine conſenſu waranti dotis, ſi ipſa aliam terram habeat, quæ ad eam pertineat ratione hæreditatis, vel maritagij ex aliquo matrimonio, quia in hoc caſu, ipſius Domini Capitalis, vel waranti prioris dotis, ſufficit conſenſus.*

VERS. 14. Si verò de feodo] *Si mulier hæres fuerit, & plura feuda militaria de diverſis Dominis tenuerit; antiquioris Domini conſenſum in ſuis nuptijs ſolummodo habere debet. Quia ad eum ſolùm pertinet ipſius mulieris maritagium,* vt dixi, c. 44.

FORNICATIO PER MVLIEREM COMMISSA ipſam exhæredat.

CAP. 49.

IN cuſtodia mulieres hæredes conſtitutæ, ſi de corporibus ſuis foriſ-fecerint, & hoc probatum fuerit; illæ quæ deliquerunt exhæredabuntur, & portiones earum illis quæ non deliquerunt, accreſcent. Glanv. lib. 7. c. 12.

2. Si verò omnes hoc modo deliquerint; tota hæreditas ipſis Dominis, tanquam eſchęta remanebit.

3. Tamen ſi ſemel legitimè fuerint nuptæ, & viduæ factæ ſunt poſtmodum; non tenebuntur ſub cuſtodia Dominorum eſſe.

4. Licet teneantur aſſenſum ipſorum acquirere, in ſe maritandis, prædictâ ratione. Henr. 3. An. 9. c. 7. Edward. 2. An. 17. c. 4.

5. Nec etiam per earum incontinentiam hæreditatem amittent.

6. Quod enim generaliter ſolet dici, quòd putagium hæreditatem non adimit, intelligitur [a] de putagio matris, quia filius eſt hæres legitimus quem nuptiæ demonſtrant.

[a] *Verbum eſt gallicum fornicatio: putain apud Gallos, meretricem ſignificat.*

ANOTATIO.

VERS. 1. In cuſtôdia] *Hunc locum ex antiquis libris reſtitui, qui intelligi debet de virgine hærede feudi militaris, quæ adhuc nondum nupſit: ideoq; in cuſtodia*

ſtodia Domini ſui eſt, & impudicè vivit, aut fornicationis vitio ſe polluit, aut deniq; pudicitiam proſtituit; quòd foris facere de corpore ſuo hic dicitur. (To forfare or abuſe her body) *Nam propter ſtuprum illi illatum, Domino poteſt fraudari ejus maritagio, et omni commodo quod inde provenit: nemo enim corruptam, vel meretricem lubenter ducit in vxorem. De jure Civili, mulieri quæ luxuriosè vivit, bonis interdici poteſt: Nam quæ prodiga eſt perſonæ, præſumitur quoq; & rerum prodiga.* l. & mulier. 15. ff. de curator. curioſ. *Ubi Bartolus notat, meretricem teſtamentum facere non poſſe.*

VERS. 3. Tamen] *Ius quod competit Domino in fœminam hæredem feudi militaris, ſolvitur per nuptias; quia illa non amplius eſt in ejus cuſtôdia, ſi cum ejus conſenſu nupſerit. Ideoq; ſi qua hæres, primò cum Domini conſenſu, nuptias contraxerit: poſt mortem mariti, non recidit in poteſtatem Domini: Verumtamen ſecundas nuptias contrahere non poteſt, ſine conſenſu Domini, quia ſecundus ejus maritus fidelitatem Domino facere debet, vt dixi, in proximè præcedente capite.*

VERS. 5. Nec etiam] *Si mulier hæres feudi militaris legitimè nupſerit, & filium peperit, & mortuo marito, in viduitate ſua artem meretriciam exerceat: filius ejus ex juſtis nuptiis procreatus, propter matris impudicitiam, non amittet hæreditatem maternam; ſed ei tanquàm legitimus hæres ſuccedit. Quia filius eſt legitimus, quem legitimæ nuptiæ demonſtrant: qui, ſcilicet, ex viro & vxore ad matrimonium contrahendum, & generandum habilibus ſimul habitantibus, conſtante matrimonio, natus eſt.* Bart. in l. filium. 6. ff. *de his qui ſunt ſui vel alieni juris.* l. 5. ff. de in jus vocand. *Valeat igitur regula hic poſita quòd putagium* [The huredome] *matris, non adimit hæreditatem filio legitimè nato, neque eum exhæredat.*

BASTARDVS NON POTEST eſſe hæres.

CAP. 50.

NVllus baſtardus eſt hæres legitimus, nec aliquis qui ex legitimo matrimonio natus non eſt, poteſt eſſe hæres.

2. Vnde ſi quis verſus alium, hæreditatem aliquam tanquam hæres petit; & alius ei objiciat, quòd hæres inde eſſe non poteſt, eo quòd ex legitimo matrimonio non eſt: tunc in Curia Domini Regis illud placitum [a] remanebit.

Glanv. lib. 7. c. 13. [a] *i. Ceſſabit, et non amplius in Curia Regis diſceptabitur, donec in foro eccleſiaſtico cauſſa matrimonialis fuerit determinata.* vt. c. ſeq. verſ. 4.

3. Et mandabitur Epiſcopo loci, quòd de matrimonio illo cognoſcat, & quòd inde judicaverit Domino Regi, vel ejus juſtitiariis, ſciri faciat.

4. Et hoc eſt Breve Regis, ſuper hoc negotio Epiſcopo dirigendum. REX Epiſcopo tali; Salutem. Veniens coram me, vel Juſtitiariis meis, *M.* petiit adverſus *N.* fratrem ſuum, quartam partem feodi vnius militis in tali villa, ſicut jus ſuum. Et inde

idem

idem *M.* jus non habet, vt dicit dictus *N.* eo-quòd ipſe *M.* baſtardus natus eſt, ante matrimonium matris eorum: Et quia ad Curiam meam non ſpectat de baſtardia cognoſcere: eos ad vos mitto. Vobis mandans, quatenus in Curia Chriſtianitatis, inde faciatis quod ad vos ſpectat. Et cum loquela coram vobis finem fecerit, mihi per literas veſtras ſignificetis, quid inde factum fuerit coram vobis.

ANOTATIO.

Liberi naturales, ſive baſtardi, non admittuntur ad ſucceſsionem patris; ſed tamen ſunt alendi à legitimis fratribus vel ſororibus, ſecundum menſuram facultatum, & ad arbitrium boni viri. Authen. licet. C. de natur. liber. *Nam durum eſt infantem à Deo creatum fame necari.* c. cùm haberet. de eo qui dux. in vxor. quam polluit per adulterium. *Baſtardi ſunt alendi.*

QVI FILII SVNT LEGITIMI.
CAP. 51.

Glanv. lib. 7. c. 15.

CIrca hoc orta eſt quæſtio. Si quis, antequam pater matrem ejus deſponſaverit, fuerit genitus & natus; vtrum talis filius, ſit hæres legitimus; cùm poſteà pater ille, matrem ipſius deſponſaverit? *Liberi non legitimantur per ſubſequentes nuptias.*

2. Et quidem licet ſecundum Canones & leges Romanas, talis filius ſit hæres legitimus: Henr. 3. Ann. 20. c. 9. Merton.

3. Tamen ſecundum jus & conſuetudinem regni, nullo modo in hæreditatem, tanquam hæres ſuſtineri poteſt, nec hæreditatem petere.

4. Sed ortâ ſuper hoc contentione, ſcilicet, vtrum genitus vel natus fuit, ante deſponſationem, vel pòſt: diſcutietur illud, coram judice Eccleſiaſtico, vt præfertur. *Quæſtio baſtardiæ in foro eccleſiaſtico tractatur.*

5. Et quod ab eo judicatum fuerit; Domino Regi, aut ejus Juſtitiario, ſciri faciat.

6. Et ſecundum judicium Epiſcopi, in Curia Domini Regis ſupplebitur, de adjudicanda vel abjudicanda ipſi hæreditate; ſuper qua fit contentio: Ita quòd per judicium Curiæ Regis, hæreditatem ipſam obtinebit, vel clameum inde perdet.

ANNOTATIO.

VERS. 2. Secundum Canones] *Quia filij non debent ſuſtinere jacturam, cùm parentes eorum publicè, & ſine contradictione Eccleſiæ, inter ſe contraxiſſe noſcantur.* c. 1. c. 2. Qui fil. ſunt legit.

Et

Et leges Romanas] §. vlt. inſtit. de nupt. & l. cùm quis. 10. cùm ſeqq. C. de natur. liber. *Cujuſmodi legitimatio in favorem liberorum, hodie intelligitur eſſe juſta & legitima: etiamſi nulla intercedant dotalia ſive nuptialia inſtrumenta: quia ſolo conſenſu tale matrimonium perficitur.* per l. nuptias. 31. ff. de Reg. jur. *quia carnalis copula præceſſit conſenſum. Adeò vt in lecto ægritudinis, ſive in articulo mortis, nuptijs, ſola voluntate & profeſſione confectis, liberi legitimari poſſint.*

Vers. 4. Sed orta] *Exceptio baſtardiæ, ſive nativitatis in Curia ſeculari, ſive in Curia Regis oppoſita petenti hæreditatem ſui prædeceſſoris, debet tranſmitti ad judicem Eccleſiaſticum & coram eo, intra duos menſes terminari; ſine appellationis adminiculo: Infra quod tempus, ſi baſtardiæ exceptio non probetur per eum, qui eam proponit; Curia Domini Regis, in cauſſa civili, de petitione hæreditatis, procedere eamq; terminare debet.* c. 5. extr. qui filij ſunt legitimi. c. 3. extr. de ordin. cognit.

BASTARDVS AN POSSIT HABERE hæredem.

Cap. 52.

Glanv. lib. 7. c. 16.

QVæri autem poteſt de baſtardo (qui nullum hæredem habere poteſt, niſi de corpore ſuo legitimè natum) ſi quis ei, pro ſervitio ſuo vel aliquo alio modo, terram aliquam donaverit, & inde homagium receperit, & baſtardus in faſina, ſine hærede de corpore ſuo obierit; quis eidem, de jure ſuccedere debeat? Nullus niſi Dominus, rationibus ſupra dictis.

Annotatio.

Regula hîc traditur: Baſtardus non habet hæredem, niſi de corpore ſuo: veluti liberos ex vxore ſua legitimè procreatos, quia quis cujus filius ſit, aut pater, legitimæ nuptiæ demonſtrant. l. 5. ff. de in jus vocand. *Et manifeſtum eſt, quòd deficientibus legitimis liberis, parentes baſtardo non ſuccedunt. Idem quoq; dicendum eſt de cognatis, cùm de jure baſtardus nullos habeat parentes aut cognatos, cùm igitur baſtardi bona fiunt vacantia, ad fiſcum pertinent.* l. 1. C. de bon. vacant. lib. 10.

Rex ſuccedit Baſtardo.

Nullus niſi Dominus] *Quidam, Dominum capitalem intelligunt, & ei jus ſucceſſionis, in bonis baſtardi attribuunt: ſi modò fuerint in ejus territorio, aut dominio. Quorum opinio confirmatur veterum codicum auctoritate. Alij Dominum Regem intelligunt, quod conſuetudini hujus regni eſt conſentaneum. Is enim jure coronæ ſuæ, baſtardis ſuccedit, tàm in bonis mobilibus, quàm immobilibus. Quia omnes terræ, & res aliæ in regno, quæ ſub nullius dominio occupantur: ipſo jure ad Dominum Regem pertinent.* Quon. Attach. c. 48. in prin. Vid. Cheſſann. in conſuetud. Burgund. Rubr. 8. de ſucceſſ. baſtard.

Supra dictis rationibus] *Alij [prædicta ratione] & rectè. Nam rationem intelligit, paulò antè expreſſam. Cùm enim baſtardus non habet hæredem de corpore ſuo, Dominus Rex ei ſuccedere debet.*

DE

DE INTESTATO DECEDENTE.

CAP. 53.

CÙm quis inteſtatus decedit; omnia Catalla ſua Domini ſui erunt.

2. Si verò plures habuerit Dominos; quilibet illorum Catalla recuperabit, quæ in ſuo reperiet Dominio. Glanv. lib. 7. c. 16.

ANNOTATIO.

Nonnulli intelligunt hoc caput habere locum, de bonis baſtardorum, qui decedunt inteſtati; quòd ſcilicet, Domini illorum illis ſuccedunt, in bonis mobilibus, quemadmodum in terris & tenementis illis, ſuccedere debent: Alij ad inteſtatos pro crimine aliquo damnatos, referunt. Quon. Attach. c. 48. in fin. de judicib. c. 6. 4. *Verùm ex libro.* 10. C. de bonis vacant. l. 1. *omnium qui inteſtati moriuntur ſine hærede, bona ad fiſcum deferuntur. Porrò, ſi Clerici ſine hærede deceſſerint, eorum bona Eccleſiæ aſſignantur, & in hoc caſu Eccleſia, præfertur fiſco.* l. 20. C. de Epiſt. & Cleric.

DE VSVRARIIS, ET EORVM bonis.

CAP. 54.

VSurarii omnes res, ſive teſtatus ſive inteſtatus deceſſerit, Domini Regis ſunt.

Vſuræ prohibentur jure divino. Exod. 22. 25. Levit. 25. 37. Deuter. 19. 2. 19. Proverb. 28. 8. Ezech. 18. 8. c. 22. 21. Pſal. 15. 7. Ier. 15. 10. Luk. 6. 35.

2. Vivus autem non ſolet aliquis de crimine vſuræ appellari, nec convinci.

3. Sed inter cæteras regias inquiſitiones ſolet inquiri: & probari aliquem in tali crimine deceſſiſſe, per triginta duos legales homines de vicinêto, & per eorum ſacramenta.

4. Quo probato in Curia, omnes res mobiles, & omnia Catalla quæ fuerant ipſius vſurarii mortui; ad opus Domini Regis capientur, penes quemcunque invenientur.

5. Hæredes quoque ipſius, hac de cauſſa ſecundum jus regni, exhæredabuntur; & ad Dominum feudi vel ad Dominum Regem, hæreditates plenariè revertentur.

6. Sciendum eſt tamen, quòd ſi aliquis quocunque tempore vſurarius fuerit, & ſuper hoc fuerit in patria ſua publicè defamatus; ſi tamen à delicto ſuo, ante mortem deſtiterit, & pœnitentiam

[c] Al. hæres.

pœnitentiam egerit: poſt mortem ejus, ipſe vel [c] res ejus, lege vſurarii, non cenſebuntur.

7. Oportet ergò conſtare, quòd vſurarius deceſſerit aliquis, ad hoc, vt de eo tanquam de vſurario, poſt mortem ipſius judicetur, & de rebus ſuis, tanquam de rebus vſurarii, diſponatur.

ANNOTATIO.

In hoc capite agitur de pœna vſurarij, qua de re, diſtinctio eſt adhibenda. Aut enim vſurarius, de cujus pœna agitur, eſt vivus, aut Mortuus. Si vivit, aut ante mortem eum pœnitet: Aut non pœnitet. Si adhuc vivit, & nulla pœnitentia ducitur, poteſt à judice Eccleſiaſtico, in Curia Chriſtianitatis accuſari: ſed in civili Curia Regis, nec accuſari, nec convinci debet, vt hic dicitur. verſ. 2. quod eſt conſentaneum legibus Angliæ. *Secundum quas, pœna vſurarij vivi, pertinet ad Eccleſiam: mortui verò ad Regem.* Edward. 3. An. 15. c. 5. Apud Weſtminſter. An. 11. c. 8. Henr. 7. An. 3. c. 5. et 6. Henr. 8. An. 37. c. 9. Edward. 6. An. 5. et 6. c. 23. *Sed de jure noſtro ſcripto quo vtimur, vſurarius in Curia Regis, poſt mortem non damnatur: ſed vivus variis pœnis punitur, vt conſtat ex variis ſtatutis, eâ de re in publicis comitiis, editis. Poſtremò, ſi ante mortem, vſurarium pœnituerit: et is in vſuris exercendis ceſſaverit: neque ejus memoria damnari in Curia Regis, neq; hæredes ejus exhæredari debent: ſed omnia ejus vſuraria delicta, per eum dum viveret commiſſa, manent impunita, ratione pœnitentiæ, vt hic verſ. 6. Quod eſt contrarium doctrinæ* Bartoli, *qui in* l. prætor *ait.* 4. §. etiam. ff. de Edend. *affirmat eum qui deſyt exercere vſuras, compellendum eſſe ad reſtitutionem eodem modo, quo eum, qui exercet: quia vſurarius, qui deſinit fœnerari, adhuc dicitur vſurarius. Idem* Bartol. in l. 1. ff. de ædilit. edict. *De vſurarum quantitate, mos Regionis eſt ſequendus.* l. cùm ſervus. 39. ff. de legat. 6. vid. jus Nortman. lib. 12. c. 22. Ius Canonicum. c. plærique. cum ſeqq. 14. q. 3. Et Bart. in l. 1. C. de ſumma Trinit. et fid. Cathol.

DE VLTIMIS HAEREDIBVS, ET hæreditatis amiſsione.

CAP. 55.

VLtimi hæredes aliquorum ſunt eorum Domini.

2. Cùm quis ergò ſine hærede certo moritur, quemadmodum ſine filia, vel filio, vel aliquo tali hærede, de quo dubium [a] non ſit, ipſum hæredem eſſe propinquiorem, & rectum: poſſunt & ſolent Domini feudorum, feuda ipſa in manibus ſuis tanquam eſchetam capere & retinere, quicunque ſunt Domini ſive Dominus Rex, ſive alius.

Glanv. lib. 7. c. 17.
[a] Al. dubium ſit Infra. verſ. 5. 6. hoc. c.

3. Si quis verò dicat, ſe inde rectum eſſe hæredem; ſi per miſeri cor-

ſericordiam Domini ſui, vel per præceptum Domini Regis, hoc impetrari poterit, inde placitabit.

4. Et ſi quidem jus habebit, diſrationare poterit: Ita quòd interim terra illa, in manu Domini feudi remaneat.

5. Quia quotieſcunque dubitaverit Dominus de petente hæreditatem, vtrum ſit rectus, an non: terram ipſam tenere [b] poterit, donec hoc conſtiterit.

6. Idem quoque dictum eſt de hærede, vbi fit dubium, an ſit major, an minor.

7. In hoc tamen eſt differentia, quia in iſto [c] caſu intelligitur hæreditas illa quaſi eſcheta ipſius Domini; [d] In alio verò caſu, non intelligitur eſſe ſua, niſi de cuſtôdia.

8. Si autem non appareat aliquis, qui hæreditatem tanquam hæres requirat: Ipſi Domino remaneat hæreditas iſta, tanquam eſcheta, ad remanentiam: Ita quòd de ea, ſicut de ſua propria, poſſit diſponere, & ad libitum ordinare.

9. Præterea, ſi mulier aliqua hæres, in cuſtodia alicujus Domini ſui exiſtens, de corpore ſuo forisfecerit, hæreditas pro ſuo delicto, eſt ipſi Domino eſcheta.

10. Si quis autem de felonia convictus fuerit, vel id confeſſus fuerit in Curia, terra ſua, vtique Domino ſuo remaneat eſcheta.

11. Et eſt notandum, quòd ſi quis intelligatur de felonia convictus, vel confeſſus in Curia: ſi de Domino Rege in capite tenuerit, tàm terra quàm omnes res ſuæ mobiles & Catalla, penes quemcunque fuerint inventa, ad opus Domini Regis ſumentur, ſine omni recuperatione alicujus hæredis.

12. Si autem de alio, quàm de Domino Rege tenuerit: omnes res ſuæ mobiles, Domini Regis ſunt: Terra verò, per annum, in manus Domini Regis etiam remanebit.

13. Elapſo quoque anno, terra ad Dominum, de cujus feudo eſt, revertetur (cum domorum ſubjectione, & arborum exſtirpatione)

14. Et generaliter quoties aliquis aliquid dixerit vel fecerit, in Curia; propter quod per judicium Curiæ exhæredatus fuerit, hæreditas ejus ad Dominum feudi de quo illa tenetur, tanquam eſcheta, ſolet reverti.

15. Forisfactum autem filii, vel hæredis, non exhæredat patrem, neque fratrem, neque aliam quàm ſeipſum.

[b] *Ratione non introitus.*

[c] *Vbi nemo eſt hæres.*

[d] *vbi eſt queſtio de ætate hæredis.* Supr. c. 49. Quon. Attach. c. 18. Stat. 2. Rob. 1. c. 22.

Confeſſi habentur pro judicatis. l. 1. ff *de confeſſ.* Edward. 2. An. 17. c. 16.

Incluſa in nonnullis codicibus deſunt. Sed habentur in legibus Regis Angliæ. Edward. 2. Ann. 17. & 16. & apud Glanv lib. 7. c. 17. Deut. 24. 16. 2. Reg. 14. 6. 2. Chron. 25. 4. Ier. 31. 29. 30. Ezech. 18. 20.

16. Prætereà, ſi de furto fuerit aliquis condemnatus; res ejus mobiles & Catalla, ſolent Vice-comiti remanere. Terram autem ſi quam habuerit, Dominus feudi recuperabit, & habebit illam ſtatim, non exſpectato anno neque die.

ANNOTATIO.

VERS. 1. Vltimi Hæredes] *Diximus. cap. 52. Fiſcum ſuccedere baſtardo, jure coronæ: Nunc de jure vltimi hæredis hîc dicitur: cùm, ſcilicet, quis ex legitimo matrimonio natus moritur, nullo poſt ſe legitimo hærede relicto. Cujuſmodi jus ſucceſſionis non ſolùm fiſco, ſed cuilibet Capitali Domino competit, vt hîc dicitur. Verùm ſecundum conſuetudinem hujus regni, jus vltimi hæredis ſoli Regi conceditur, quod juri civili eſt congruum: Nam ſi defunctus nullum reliquit legitimum hæredem, tum bona fiunt vacantia, & caduca. Et ſi ſit laïcus, nulli ſolitariæ vitæ generi addictus, omnia ejus bona adfiſcum deferuntur.* l. 4. C. de bon. vacantib. lib. 10. l. 5. C. de jure fiſc. *Si verò fuerit Eccleſiaſtica perſona, Eccleſia vel monaſterium ipſi ſuccedit.* l. ſi quis 20. C. de Epiſc. & Cleric. *& fiſcus excluditur.* gl. in l. 1. verb. legitimo. C. de bon. vacant. *Bona autem vacantia dicuntur, quæ nullum habent ſucceſſorem infra nonum conſanguinitatis gradum: Nam ſi qui ſunt vlterioris gradus, veluti vltra decimum gradum, fiſcus eos omnes excludit.* Bart. in dict. l. 4.

VERS. 2. Capere & retinere] *Quandiu controverſia eſt de jure hæredis, hoc eſt, ſitne is qui petit hæreditatem hæres, annon; Dominus Capitalis eam retinere poteſt, & in hoc caſu, ipſa hæreditas, quaſi ad tempus ſequeſtratur apud eum, donec de jure hæredis conſtiterit. Quòd ſi declaratum fuerit, eum qui petit, nullum jus habere: tum hæreditas, apud Dominum perpetuò remanebit, tanquam eſcheta.*

VERS. 10. Si quis autem de felonia] *Hic locus eſt inſignis de bonis damnatorum. Felonia autem hîc accipitur generaliter pro quolibet majore ſive publico crimine vel delicto, vt in libris feudorum.*

VERS. 13. Elapſo quoque anno] *Si vaſallus fuerit damnatus, vel rebellis: poſt annum & diem, terra ejus ad Dominum ſuum Capitalem pertinet, quandiu vixerit rebellis, etiamſi paci fuerit reſtitutus.* vid. Iac. 5. Parl. 4. c. 31. Iac. 6. Parl. 3. c. 49.

VERS. 15. Foriſfactum] *Foriſfactum, ſignificat delictum vel crimen: & eſt perſonale, quia non egreditur perſonam delinquentis. Neq; quiſquam alieni criminis ſucceſſor coſtituitur.* l. ſi quis ſuo. 33. C. de in off. teſtam. l. non debet. 22. de Reg. jur. in 6. *Et ibi debet eſſe pœna, vbi noxia eſt, & peccata ſuos tenent auctores.* l. Sancimus. 22. C. de pœnis. l. 1. ff. de privat. delict. *Et regulariter, nemo debet alterius odio prægravari, veluti ſi pater tuus deliquit adverſus matrē tuam; mater non poteſt te propter delictum patris exhæredare.* l. 33. §. legis. C. de inoff. teſtam. *Sed aliud dicendū eſt, de crimine læſæ majeſtatis.* l. qui ſquis. C. ad leg. Juliam majeſt. l. 11. ff. eod. tit. *Hoc in loco interjicitur caput de reſtitutione felonum prolixum, & nullius penè momenti, quod in omnibus libris fide dignis non reperitur.*

DE

DE INSTITVTIONE FELONVM.

CAP. 56.

Glanv lib.7.c.17.in fine

Cùm quis secundum leges terræ fuerit vtlagatus, & posteâ ex [a] beneficio principis, paci restitutus; non poterit eâ ratione hæreditatem, si quam habuit ille vel hæredes sui, versus Dominum suum (nisi ex ipsius misericordia, & beneficio, & nisi ei satisfecerit) recuperare.

[a] *i. Ex gratia et beneplacito Principis.*

Lib.4.c.35. Iac.6.parl.5.c.136. parl.12.c.154. Quon. Attach.c.18.

2. Forisfactum enim, & [b] vtlagationem solet Dominus Rex damnatis remittere, nec tamen aliena jura, potest infringere.

[b] *i. Rebellionem, outlawrie.*

Iac.6.parl.13.c.169.c. 174.parl.9.c.2.parl.14 c.201.

ANOTATIO.

Si quis damnatus, restituatur à Principe per viam gratiæ; illa restitutio, alteri non præjudicat; qui ex sententia condemnationis, aliquod jus acquisivit. c. quanvis.8.extr.de rescript.lib.6.l.si deportationis.12.C.de sentent.pass.& restit. *Quia hujusmodi restitutio & indulgentia Principis, solam pœnam remittit, non autem bona restituit.* l.2.C.eod.tit. *Quia si bannitus restituatur á Principe, cujus bona fuerunt publicata & alicui tertio per principem alienata; bona sua regulariter non recuperat.* Iaf.in l.Gallus.29.§.& quid si tantum.nu.70. ff.de liber.& posth. *quem omninò consule.*

VERS. 2. Nec tamen] *Restitutio facta à Principe non aufert jus alterius.* Bart.in d.§. si in tantum. nu. 12. *An Rex sit Dominus rerum privatarum, & an possit rem meam alteri dare.* Bart.in prima constit. in Pandectas, quæ incipit, omnem. nu.3.4. *De qua re retinenda est hæc regula: omnia sunt Regis, quoad jurisdictionem vel defensionem, non autem quoad dominium; quia dominium est juris gentium, quod à Principe tolli non potest. Et licet princeps possit privare aliquem re suâ, non tamen id potest facere gratis.* l. bene à Zenone, & ibi gl.C.de quadrienn.præscript.

Rex non est dominus privatarum possessionum.

DE MARITAGIO DATO SINE SERVITIO, vel cum reservatione servitij.

Glan.lib.7.c.18.

CAP. 57.

MAritagium aliud est liberum, aliud servitio obnoxium.

2. Liberum est, quando quis liber homo partem terræ suæ alicui mulieri dat in [a] maritagium: ita quòd ab omni servitio, terra illa quieta sit; & à se, & hæredibus suis, versus Capitales Dominos.

[a] *i. Nomine dotis, intuitu matrimonij.*

3. Et in hac libertate, stabit illa terra, vsque ad tertium hæredem.

4. Nec interim hæredes tenebuntur homagium facere aliquod.

5. Poſt tertium verò hæredem, illa terra ad debitum ſervitium revertetur, & inde capietur homagium.

6. Et ſi fuerit pars feudi militaris; pro quantitate feudi, ſervitium terræ præſtabit.

7. Solet quandoque aliqua terra dari in maritagium, ſalvo & retento ſervitio debito ipſi Domino.

8. Et tenebuntur tàm maritus, quàm hæredes ejus, ſervitium illud facere; ſed ſine homagio vſque ad tertium hæredem.

9. Tertius verò hæres inde faciet homagium, Wardam & relevium, & hæredes ſui omnes poſt-modum.

10. Alia tamen fidelitas, ſub fidei vel ſacramenti interpoſitione, debet præſtari à mulieribus & earum hæredibus: ſub eadem forma & ijſdem verbis, quibus homagium fieri ſolet.

Annotatio.

Maritagium dicitur, alio nomine dos, ſupr. c. 16. *Dividitur autem in duas ſpecies: Aut enim eſt liberum, hoc eſt, terra nomine dotis vel maritagij, datur libera ab omni ſervitio, vt nullum inde ſervitium debeatur Domino Capitali; quæ tamen non eſt perpetuò libera, quia tametſi is cui donatur, & tres ejus hæredes, ordine ſucceſsivo, ſint liberi ab omni ſervitio & homagio: tamen quartus hæres ſervitia & homagium præſtare tenebitur. Aliud eſt maritagium ſervitio obnexium, quod datur cum ſpeciali reſervatione ſervitij debiti Domino Capitali: & qui hujuſmodi terras accipit nomine maritagij; ipſe, & omnes ejus hæredes, tenentur facere ſervitia Domino. Sed neq; ipſe, neq; duo ejus hæredes, facient homagium Domino: Verum tertius hæres omnia ſervitia & homagium facere tenebitur.*

DE CVRIALITATE SCOTIAE.
Cap. 58.

Glanv. lib. 7. c. 15.

[a] *Filium, vel filiã de judicib* c. 171.

[b] *Brayare, eſt proprium equorum, vel cervorum hic accipitur pro vagire ſeu clamare. Maritus habens jus curialitatis, non poteſt alienare terras.*

CVm itaque terram aliquam cum vxore ſua, quis acceperit in maritagio; ſi ex eadem [a] hæredem habuerit auditum, vel [b] brayantem inter quatuor parietes: ſi idem vir, vxorem ſuam ſupervixerit, ſive viverit hæres ſive non: illi viro pacificè in vita ſua remanebit terra illa.

2. Poſt mortem verò ejus, ad hæredem ſi vixerit, vel ad donatorem vel ejus hæredem, terra revertetur.

3. Si autem ex ipſa vxore, nullum habuerit hæredem: ſtatim poſt mortem vxoris, ad ipſum donatorem vel ejus hæredem, terra

terra liberè revertetur.

4. Et hæc eſt quædam cauſſa, quare de terra tali, nec ſolet nec debet, homagium recipi.

5. Si enim ſic terra data eſſet in maritagio, aut alio modo, quòd inde reciperetur homagium: nunquam ad donatorem vel ejus hæredem, licitè poſſit reverti; vt ſuperiùs ſufficienter dictum eſt. Edward. 1. An. 6. c. 3. Statuto apud Gloceſter lib. 2. c. 44.

6. Si autem ſecundum virum mulier illa acceperit: idem judicium erit de ſecundo marito, quod dictum eſt de primo, ſive hæres vixerit, ſive non.

Annotatio.

Tametſi de jure civili, vir vxori & vxor viro, ab inteſtato ſuccedat, per bonorum poſſeſſionem, vnde vir & vxor: §. aliam. Inſtit. de bonor. poſſeſſ. & l. vnic. ff. vnde vir & vxor; *Tamen hæc forma cujuſdam quaſi ſucceſſionis, per quam vxori vir, pro tempore vitæ ſuæ ſuccedit, per curialitatem: alijs gentibus ignota, ſolis* Scotis, Anglis *&* Nortmannis *nota eſt; quæ in burgo quoq; locum habet.* leg. burg. c. 43. *vide quæ diximus* de verb. ſignificat. verb. Curialitas.

VBI PLACITABITVR DE MARITAGIO.

Cap. 59.

CVm aliquis terram de maritagio vxoris ſuæ petit; aut cùm petit mulier, aut hæres ejus: diſtinguitur, vtrum terra petatur verſus donatorem, vel ejus hæredem vel extraneum.

2. Si verſus donatorem vel ejus hæredem: in electione petentis eſſe poterit, vtrum placitare voluerit in [a] Curia Chriſtianitatis vel ſeculari. Glanv. lib. 7. c. 18. [a] *In Curia eccleſiaſtica, vel civili.* Lib. 7. c. 3.

3. Spectat enim ad judicem Eccleſiaſticum de maritagio judicare, ſi pars petens hoc elegerit propter mutuam affidationem, quæ ſolet fieri, cùm quis promittit ſe ducturum aliquam mulierem, & ei maritagium promittitur ex parte mulieris.

4. Nec enim in Curia Domini Regis defendetur placitum illud, ſed in Curia Chriſtianitatis, licet ſit de laïco feudo; & conſtiterit quòd ad maritagium petatur vel exigatur.

5. Si verò petatur adverſus extraneum; illud placitum in Curia laïcali terminetur: eo modo & ordine, quo de laïcalibus feudis placitari ſolet.

6. Illo tamen obſervato, quòd ſine Waranto, ad ſimilitudinem

nem placiti de dotibus, quantum ad warantum pertinet, inde placitari non debet, sicut suprà de dotibus dictum est.

lib. 2, c, 16.

Annotatio.

Vers. 1. Cùm aliquis] *Hunc locum ita intellige: Cùm quis terram aliquam de maritagio vxoris suæ petit, vel mulier ipsa vel ejus hæres distinguitur. Sunt igitur tres personæ, quibus petitio competit; maritus, vxor & ejus hæres. Totidem autem sunt personæ a quibus maritagium petitur. 1. Donator, vel ejus hæres, & extraneus,* vt in l. vnic. C. de rei vxor. act. *Si petatur ab ipso donatore vel ejus hærede, in arbitrio & voluntate petentis est, vtrum velit forum Ecclesiasticum an seculare, eligere. Quòd si forum Ecclesiasticum elegerit; ibidem quæstio tractabitur. Si verò petatur ab extraneo in Curia laïcali id fiet. Ratio est diversitatis. Quia donator dotis, tenetur litigare in foro Ecclesiæ, propter promissionem ab eo factam, ratione & intuitu matrimonij; cujus caussa & quæstio, si quæsit, ad Ecclesiasticam jurisdictionem pertinet. At extraneus, qui nihil tale promisit, & tamen fundum dotalem possidet & detinet, aliquo alio respectu quàm maritagij (veluti jure emtionis sibi facti) in foro seculari placitari debet. Quia fundus in hoc casu, est quæstus profana & laïcalis, & nulla sacramenti, aut fidei interpositione afficitur.* Vid. Bart. in l. privilegia. 12. de sacro sanct. Eccles.

De Homagiis a quibus, et quando, faciendis.

Cap. 60.

PRædictis justè continuandum est de homagiis faciendis, & releviis recipiendis.

Dictum est de jure successionis quod competit dominis Capitalibus in bonis suorum hominum mortuorum. Nunc agitur de Homagiis et alijs, quæ per vivos vasallos debẽtur viventibus dominis.

2. Mortuo quidem patre, vel alio quocunque prædecessore alicujus, tenetur Dominus feudi, ab initio recipere homagium recti hæredis, sive fuerit intra ætatem hæres ipse; sive plenam habuerit ætatem, dummodo masculus sit.

3. Fœminæ enim de jure nullum homagium facere possunt, licet plærùmque fidelitatem Dominis suis facere solent.

4. Verumtamen si fuerint maritatæ, mariti earum Dominis feudi, homagium facere debent de feudo illarum. Ita dico, si feuda illa homagia debeant.

Hen. 3. Ann. 9. c. 16. In Statuto Hiberniæ. 14. Anno. sui regni Glanv. lib. 9. c. 1.

5. Si autem hæres masculus sit & minoris ætatis, nullum de jure, vel de ipso hærede, vel de tenemento suo; debet habere custôdiam Dominus feudi; donec receperit ipsius hæredis homagium.

6. Quia generaliter expressum est, quòd nullum servitium vel relevium, potest Dominus exigere ab hærede, sive fuerit major,

major, ſive minor. Donec receperit homagium de tenemento, vnde ſervitium, vel homagium clamat habere.

DE HOMAGIO EIVS QVI PLVRES habet Dominos.

Cap. 61.

POteſt quis plura homagia diverſis Dominis ſuis facere, de diverſis feudis diverſorum Dominorum.

2. Sed vnum eorum oportet eſſe præcipuum; & cum omni ligeancia factum. Quod homagium illi Domino eſt faciendum, de quo tenet [a] Capitale ſeu principale tenementum.

Glanv.lib.9.c.1.

[a] *i. Antiquius. Obediendum eſt antiquiori domino præ cæteris.*

3. Et ideò ſi quis plura homagia fecerit de diverſis feudis, diverſis Dominis, qui ſe invicem infeſtant, & ſi [b] Capitalis Dominus ſuus ei præceperit, vt ſecum in propria perſona vadat contra alium Dominum; oportet eum in hoc ſibi obtemperare.

[b] *i. Antiquior.*

4. Salvo tamen ſervitio alterius Domini de feudo, quod de eo tenet.

Annotatio.

Vaſallus plura habens feuda de diverſis Dominis vnicuiq; tenetur homagium facere: ſed antiquiori Domino, cui ipſe vel majores ſui, priorem fidem dederunt, majorem debet reverentiam. Vid. quæ dixi.de verb. ſignific.verb. Homagium. *Semper enim vaſallus debet excipere Dominum, cui primò fuit obligatus. Et ſi homagium ligium fecerit, quod hoc loco dicitur præcipuum, & cum ligeancia factum; in quo neminem excipit, id ſoli Regi, qui nullum recognoſcit ſuperiorem, facere debet. Ideoq; rectè dicitur, quòd nemo poteſt eſſe ligius duorum; ſed benè poteſt eſſe ligius vnius (veluti Regis) & vaſallus alterius, vel plurium.* gl.in Clem.Paſtoralis.verb.homoque ligius.de re judicat.

DE MODO FACIENDI HOMAGIVM non ligium.

Cap. 62.

FIeri autem debet homagium ſub hac forma; videlicet, quòd is qui homagium facere debet; fiat homo Domini ſui, & fidem ei portet de illo tenemento, vnde homagium præſtat: & quòd ejus in omnibus ſervet terrenum honorem, ſalvâ fidelitate debitâ Domino Regi, & hæredibus ſuis.

Edward.2.Ann.17.in the Statute of doing of homage -Glanv.lib.9. c.1.

Homagium non ligium Infr.c.65.

Annotatio.

Traditur hoc in loco formula homagij facti ſine ligeancia, quod homagium non ligium dicitur, quia in eo excipitur nonnunquam antiquior Dominus, & Rex;

Rex; nonnunquam Rex ſolus. Quandocunq; enim ſit homagium, Rex, & fides illi debita nominatim excipi debet. gl. in verb. contra. de nova forma fidelit. lib.2. de vſibus feudorum.

IN QVIBVS VASALLVS TENETVR Domino, & in quibus non.

Cap. 63.

Glanv.lib.9.c.1.

EX hoc patet liquidè, quòd vaſallus non poteſt [a] infeſtare Dominum ſuum, ſalvâ fide homagii ſui.

[a] *i.Offendere invadere.*

2. Niſi fortè ſe defendendo, vel ex præcepto Principis, quando cum eo contra Dominum ſuum iverit in [b] exercitum.

[b] *Exercitum Regis..*

3. Et generaliter nihil de jure facere poteſt aliquis, ſalvâ fide homagii; quod ſit ad exhæredationem Domini ſui, vel ad defectus corporis ejus, vel ad ejus dedecus.

Quibus modis feudum amittitur.

4. Patet itaque ex prædictis, quòd ſi quis aliquid ad exhæredationem Domini ſui fecerit: & ſuper hoc convictus fuerit, feudum quod de eo tenet amittet de jure, & hæredes ejus.

5. Idem quoque erit, ſi manus violentas quis in Dominum ſuum injecerit: eum lædendo, vel atroci injuria afficiendo, & hoc fuerit in Curia, verſus eum ſufficienter probatum.

Diſclamatio, eſt modus amittendi feudi de judicib. c.177.

6. Vel ſi in Curia Regis, negaverit eum eſſe Dominum ſuum de feudo, quod de eo tenet: & hoc quoque contra eum fuerit probatum.

7. Sed vtrum in Curia Domini ſui, vaſallus teneatur ſe defendere, verſus ipſum Dominum ſuum, ſuper talibus [c] objectionibus quæſtio eſt, & vtrum Dominus ſuus ad hoc faciendum poſſit eum diſtringere, per conſiderationem Curiæ ſuæ; ſine præcepto Domini Regis, vel ejus Juſtitiarii Capitalis.

[c] *i. Super talibus cauſſis feudi amittendi, quæ per dominum objiciuntur vaſallo.*

8. Et quidem de jure poterit quis, hominem ſuum per judicium Curiæ diſtringere, ad Curiam ſuam venire.

9. Et ſi ſe verſus Dominum ſuum [d] quarta manu, vt quarta Curia conſideraverit, non poſſit purgare de toto feudo, quod de Domino ſuo tenet, in miſericordia Domini remanebit.

[d] *Al. tertia manu, vel quota manu, vt Curia.*

10. Item quæro, vtrum Dominus, poſſit diſtringere hominem ſuum, ad veniendum ad Curiam ſuam, ad reſpondendum de ſervitio, vnde Dominus ſuus quæritur, [e] quod ei deforciat, vel quòd aliquid de ſervitio ſuo ei retro ſit?

[e] *i. Quod ab eo injuſtè detinet, et facere recuſat.*

11. Et quidem benè poterit id facere; & ſine præcepto Domini Regis, vel ejus juſtitiarii.

12. Et

12. Et ita ad duellum poterit perveniri, inter Dominum & hominem ſuum, vel ad magnam aſſiſam per aliquem [f] parium ſuorum, qui de hoc teſtem ſe faciat, ſicut ille, qui vidit illum tenentem, vel anteceſſores ſuos fecille idem ſervitium, de feudo ipſo, eidem Domino ſuo vel anteceſſoribus ſuis; & hoc paratus eſt diſrationare.

[f] *i. Convaſallorũ, hi enim ſunt pares ipſius tenentis; et vnius domini conuaſſalli.*

13. Si verò ſuper hoc tenens convictus fuerit, de jure, de toto feodo quod ipſe de Domino ſuo tenet, exhæredabitur.

14. Si verò non poſſit quis juſtificare tenentes ſuos pro ſervitio ſuo, tunc demum ad refugium Curiæ Domini Regis, erit neceſſarium recurrere.

15. Præterea, ipſe tenens poteſt habere ſi vult, Breve Domini Regis de pace, de ſervitio, ne vexetur injuſtè: Et ſi Dominus dicat, quòd non petit ab ipſo niſi debita, & conſueta ſervitia, poteſt tenens defendere ſe, ſi velit, per magnam aſſiſam Domini Regis. Quòd ſi voluerit, poterit ad duellum pervenire.

Actio datur tenenti, cõtrà dominum ſuum: vulgò, lawborrowis *ne injuſtè vexetur injuſto ſervitio.*

Annotatio.

Ad majorem hujus materiæ declarationem. vid. tit. in quibus cauſſis feudum *amittitur.* lib. 2. de vſibus feudorum. & cap. vnic. quib. mod. feudum amittitur. lib. 1. & Zaſium de feudis. tit. ad quid vaſallus Domino, & Dominus vaſallo teneatur. & Iul. Clarum. lib. 4. quæſt. 21. *Regula à Baldo tradita hic eſt obſervanda; vaſallus poteſt ex omnibus cauſsis feudo privari; propter quas filius exhæredari, vel donatio revocari poteſt.* in l. ſolo. C. de liberal. cauſ.

Adimendi feudi eædem ſunt cauſſæ, atq; adimendæ hæreditatis. Cuiat. Lib. 1. tit. 2. de feud.

Vers. 9. Quartâ manu] *Hoc eſt, ſuo, & trium conjuratorum ſeu ſacramentalium juramento.*

Vt quarta Curia] *In hac controverſia, vbi de feudi amiſsione agitur: Quarta Curia eſt peremtoria, & vaſallus in ea contumax, feudo privatur.*

Vers. 10. Et retro ſit] *Id eſt, de arriegariis ſervitii ſui ſibi debitis: Idem enim eſt jus, ſi vaſallus à Domino in jus vocetur, de toto ſervitio ſuo, vel de parte ſervitii. Nam vaſallus & hæredes, fideliter Domino ſervire debent; ſive ſervitium illud nominatum, quale eſſe debeat ſit expreſſum, ſive indeterminatè promiſſum.* c. vnic. in fin. tit. in quib. cauſ. feud. amittit. in fin. lib. 2.

Vers. 11. Et quidem] *Dominus propriâ auctoritate, feudum auferre vaſallo non poteſt. Sed contumacia vaſalli, debet probari & convinci in Curia Domini, ſi Dominus juriſdictionem habet. Et ſi nullam juriſdictionem habeat, oportet vt in Curia Domini Regis, querelam Dominus proponat: & in poſſeſsionem ſe mitti petat.* Bald. in tit. de allodiis, in vſib. feud. num. 25.

Vers. 12. Parium ſuorum] *Pares Curiæ dicuntur convaſalli, qui habitant in eodem territorio vbi feudum jacet, de quo eſt controverſia.* c. vnic. de controverſ. feud. apud pares terminand. *Quod enim ibi dicitur* [*domus*] *Alvarot-*

Pares Curia.

Avarottus & alij, territorium dicunt. Nos baroniam dicere poſſumus: Quia convaſalli diverſarum Baroniarum ſeu territoriorum, eidem Domino ſubjecti, non dicuntur propriè pares.

QVI POSSVNT FACERE HOMAGIum, et qui non.

CAP. 64.

Edward. 2. Ann. 17. In the ſtatut anent homage and fealtie Glanv. lib. 9. c. 1. in fin.

POteſt autem homagium facere homo liber, maſculus; tâm is qui eſt infra ætatem, quàm ille qui habet plenam ætatem; tâm Clericus, quàm laïcus.

2. Sed Epiſcopi conſecrati, non tenentur homagium facere Domino Regi, de baroniis ſuis eleemoſynatis, ſed fidelitatem tantum.

3. Electi verò in Epiſcopos, ante conſecrationem ſuam, homagia ſua facere conſueverunt.

ANNOTATIO.

VERS. 2. Epiſcopi] *Ratio eſt, quia non proprio, ſed alieno nomine, ſcilicet, Dei & Eccleſiæ, terras poſsident & tenent: vt dicitur in libro Sconenſi: Deinde ipſorum terræ ſunt eleemoſynatæ, & nomine eleemoſynæ, illis conceduntur. Ideoq; pro illis, nullum debetur homagium, vt ſeq. cap. dicitur.*

DE QVIBVS TERRIS, ET REBVS, DEbent fieri homagia; et de quibus non.

CAP. 65.

FIunt autem homagia de terris, de [a] tenementis liberis tantummodò, de ſervitiis & redditibus aſſignatis, in denariis & aliis rebus.

Glanv. lib. 9. c. 2. [a] *i Hæreditate, vel feudo. Redditus in pecunia numerata, annumerantur rebus immobilibus, quæ in feudum dari poſſunt.* Cujac. lib. 1. *de feud. in prin.* Lib. 3. c. 2. lib. 2. c. 57. c. 2 9. *Dominium i.* meantenãte or Maiſterſchip. Quon Attach. c. 56. 7

2. Pro ſolo verò Dominio, non ſolet fieri homagium; excepto Domino Principi.

3. Verùm, de omnibus terris non ſemper debet fieri homagium; vt de dotibus, de maritagiis liberis, nec de feudo minorum ſororum de primogenito tenentium, infra tertium hæredem vtrobìque: Nec de feudo in liberam eleemoſynam dato. Nec de aliquo tenemento dato, quocunque modo in maritagium, quantum ad perſonam viri mulieris, cujus ſit illud maritagium.

ANNOTATIO.

VERS. 2. Pro ſolo verò Dominio] *Hunc locum valdè corruptum ex vetuſtis codicibus reſtitui*, in tract. de verb. ſignif. verb. Homagium. *Dominium hoc*

hoc in loco, pro manutenentia ſumitur, vt Quon. Attach. c. 56. in fine. *Et per Dominum Principem, intelligo Regem,* vt in lib. Angl. *Etenim dictum eſt,* c. 45. *Regem non habere parem, nec ſuperiorem in ſuo regno. Si igitur vaſallus aliquis, fecerit homagium alicui, tanquam ſoli Domino, vel alicui pro ſolo ipſius dominio, manutenentia, & defenſione: certum eſt, quòd hujuſmodi forma homagij, nemini debet fieri, niſi ſoli Domino Principi & Regi. Illi enim, præ cæteris omnibus Dominis Capitalibus obligamur: & eum nemine excepto, pro ſolo Domino agnoſcere debemus: Et propterea hanc homagij formam, in qua nemo excipitur, vel Rex jure ſuo ſupremus agnoſcitur, facere debemus illi ſoli, & nulli alteri Domino; quod homagium ligeum, vel cum ligeancia factum vocatur.* Concordat. Act. Parl. Mar. Reg. Parl. 6. c. 43. & Iac. 6. Parl. 10. c. 12.

Band of mãreid ſuld be gevin onelie to the king.

DE HIS, QVIBVS POSSIT FIERI homagium.

Cap. 66.

FIeri autem debent homagia, libero homini tàm maſculo, quàm fœminæ, tàm majori, quàm minori, tàm Clerico, quàm laïco. Glanv. lib. 9. c. 3.

2. Sciendum eſt tamen, quòd ſi quis homagium fecerit alicui mulieri, de aliquo tenemento, quæ poſteà nupſerit alicui viro: tenebitur vir ille, de eodem tenemento, ei cui nupſit, homagium facere.

MVTVA DEBET ESSE DOMINI, ET hominis ſui conjunctio.

Cap. 67.

MVtua autem debet eſſe Dominii & homagii, fidelitatis connexio: Ita quòd quantum homo debet Domino, ex homagio: tantùm Dominus debet homini, ex dominio: præter ſolam reverentiam. Glanv. lib. 9. c. 4.

2. Vnde ſi quis donaverit alicui aliquod tenementum, pro ſervitio & homagio ſuo: quod alius poſteà, verſus eum [a] diſrationaverit; tenebitur idem Dominus, illud tenementum warantizare, vel competens excambium ei reddere.

[a] *In judicio, ab eo recuperaverit.*

3. Secus tamen eſt, de eo qui de aliquo tenet feudum ſuum, ſicut hæreditatem ſuam: & vnde [b] fecit homagium; quia licet ille terram illam amittat, non tenebitur Dominus ei ad excambium.

[b] *Al. et vnde non fecit, et rectè.*

Annotatio.

Vers. 1. Dominus) *Dominus tenetur eâdem fidelitate vaſallo, qua ipſe vaſallus Domino. Quia (vt in quibuſdam libris dicitur) homagium dicitur*

quoddam juris vinculum. Ideoq́ ſi Dominus ſecus fecerit; meritò cenſetur malefidus. Spec.tit.de feud.in prin.lib.4.per c.vnic.infin.de forma fidelit. *Ideòque ex quibus cauſsis vaſallus amittit feudum, ſi in Dominum deliquerit, iiſdem cauſsis, Dominus feudi, non ſervans fidem vaſallo privatur proprietate feudi & dominio directo, quod applicatur vaſallo.* Bald. c. 1. quib. mod. feud. amittit. nu. 16.

Inferior ſuperiorem revereri debet non contrà.

VERS. 1. Præter ſolã reverentiã] *Nam vaſallus debet revereri Dominũ ſuũ, & ei ſervire.* c.1.de feud. ſine culp. *non amittit, quia ei juriſ-jurandi religione aſtringitur. Sed Dominus, ſuo vaſallo, reverentiam non debet; cùm ſit ſuperior, & nullum juſ-jurandum ei præſtet; vulgò, enim dicitur, ſicut vaſallus Domino ſuo ſervitium, ita Dominus vaſallo defenſionem præſtat, ita tamen vt neuter alterum offendere debeat.*

VERS. 2. Vnde ſi quis] *Hæc deſiderantur in nonnullis libris. Senſus autem eſt, ſi quis dedit terram alicui, pro ſuo homagio & ſervitio, donans tenetur de evictione quia terra donatur ex titulo oneroſo. Si verò donavit terram alicui, & nullum inde homagium ſuſcepit, donans de evictione non tenetur. Quia hujuſmodi titulus eſt lucrativus.*

VERS. 3. Et vnde non fecit homagium] *Lectionem negativam planè probo, juxta fidem veteris libri, in pergamèno ſcripti, monaſterij de* Balmerinoch. fol.59. *Nam affirmativam, neq́ ſenſus neq́ ratio admittit. Ex hoc igitur loco, ſi rectè intelligatur, notandum eſt, quòd is dicitur titulo oneroſo accipere feudum vel tenementum, qui pro eo homagium facit. Titulus verò oneroſus, accipienti inducit obligationem evictionis, contra donantem, licet aliud ſit dicendum de titulo lucrativo.* vt ſuprà dixi.c.24. *Evictio autem idem eſt, quod warantia.*

DE HOMAGIO, ET RELEVIO HAEredis minoris.
CAP. 68.

Supr.c.60. Henr.3.Ann.9.c 3. Magna Charta. Glanv.lib.9.c.4.

DEfuncto autem patre vel anteceſſore, vt prædictum eſt; & hærede relicto qui ſit infra ætatem nullum jus habet Dominus feudi, in cuſtodia hæredis vel hæreditatis, niſi priùs recepto homagio hæredis.

2. Recepto verò homagio; hæres ipſe, in ipſius Domini cuſtodia remanebit; cum hæreditate ſua, ſub forma præſcripta; donec plenam habuerit ætatem, & tunc dicitur habere ætatem legitimam, cùm plenè habuerit xxi. annos.

3. Tandem verò hærede ad ætatem perveniente; & factâ ei hæreditatis reſtitutione, quietus erit à relevio, ratione cuſtodiæ.

ANNOTATIO.

VERS. 1. Qui ſit infra ætatem] *Minor poteſt homagium vel fidelitatem jurare per procuratorem vel tutorem, vt communiter tradunt feudiſta. Tres ergò hic*

hic traduntur regulæ. Prima, Dominus debet recipere, primo homagium hæredis minoris; deinde, cuſtòdiam ejus corporis, tùm etiam hæreditatis; vt dictum eſt ſuprà c.60. Secunda, poſt homagium factum Domino, hæredis minoris perſona ſeu corpus, & ejus hæreditas, eſt in cuſtodia Domini: vt dictum eſt ſuprà c.42. cum ſeqq. *Tertia, ſi hæres minor factus ſit major; & infra tempus legitimum hæreditatem adierit; eamq; à Domino receperit; nullum debet dare relevium Domino. Quia cùm Dominus cuſtodiam habuerit; non poteſt relevium petere: Nam in hoc caſu vnius ſolutio, alterum perimit. Quod vt planiùs intelligatur, ſciendum eſt, wardam ſeu cuſtòdiam hæredis pertinere ad Dominum, vſq; ad perfectam ætatem hæredis.* ſupr. c.41.42.48. *Cùm igitur hæres maſculus fuerit 21. annorum ceſſat & deſinit warda; quia tùm in ſuam wardam & tutelam veniſſe intelligitur. Et cùm deſinit warda, incipit & debetur relevium. Cenſus autem terrarum vnius anni (videlicet, 22 ætatis hæredis) relevij nomine, debetur Domino, vt dixi, de verb. ſignif. verb. Relevium. Finge igitur hæredem exceſsiſſe 21, ætatis annum, & 22. ingreſſum, ſtatim in ejus anni initio, adire hereditatem: In hoc caſu nemo dubitat quin warda ſit finita, quam Dominus conſequutus eſt. Si igitur de relevij ſolutione quæſtio ſit, ex hac tertia regula manifeſtum eſt, hæredem ad id non teneri, neq; relevium Domino deberi. Quia hæres finitâ warda hæreditatem ſibi reſtitutam, ſtatim agnovit, atque ita fructus anni 22. fecit ſuos, qui alioqui nomine relevij ad Dominum pertinuiſſent, ſi hæres hereditatis additionem diſtuliſſet. Eſt igitur in arbitrio hæredis 22. annum ingreſſi, præjudicium afferre Domino. Nam ſi tempeſtivè, & ſtatim in ejus anni initio hæreditatem adierit, quietus eſt à relevio. Sin minùs non adierit; & totum annum præterire permiſerit, relevium ſolvere cogitur. Eodem modo, elapſo anno 22. & præſtito relevio; ſi hæres hæreditatem diutiùs jacere patiatur, propter ejus negligentiam jus ſuum non recuperantis, terræ ad Dominum pertinent, ratione non introitus; quia ſcilicet (vt ita dicam) hæres poteſt eas intrare, & non intrat.* Stat. Rob. 3. c. 38.

Caſus in quo relevium non datur Domino.

Non introitus.

QVIBVS EX CAVSSIS, HOMAGIVM poteſt differri.
CAP. 69.

POſſunt autem Domini ex rationabili cauſſa receptiones homagiorum ſuorum quandoque differre.

2. Veluti ſi alius quàm is qui dicit ſe hæredem eſſe, clamat jus in hæreditate; pendente enim lite, Dominus non debet inde recipere homagium.

3. Aut ſi Dominus ipſe credat ſe habere jus in hæreditate tenendi ipſam in Dominico ſuo, poterit ponere ſe in magnam aſſiſam, quis eorum, Dominus, ſcilicet, an vaſallus, majus jus inde habeat.

4. Et ſi placitum fuerit inter ipſos; Dominus habebit Breve dirigendum ad ipſum [a] Dominum, de quo ipſe clamat tenere.

[a] *Si is ſit alius dominus Capitalis. Nam mei domini Capitalis dominus Capitalis, dicitur major dominus,*

5. *Item*, ſi tenens noluerit Domino ſuo facere id quod facere tenetur, & Dominus non poterit in Curia ſua ipſum juſtificare, poterit habere Breve Vice-comitis, quod ſit ei in auxilium. Et ſi Dominus vicerit & diſrationaverit verſus ipſum : petitionem eam obtinebit, & tenens in miſericordia Vice-comitis remanebit.

ANNOTATIO.

VERS. 1. *Dominus non debet recuſare homagium hæredis, niſi rationabili de cauſſa; vt ſi aliqua fuerit inter ipſum & vaſallum controverſia, ea in Curia Domini ſuperioris, hoc eſt, coram Domino Domini determinari debet per aſsiſam qui major Dominus dicitur.* c. vlt. h. lib. *Quòd ſi Dominus ſacramentum vaſalli receperit: & hæres fuerit legitimæ ætatis, eum in vacuam poſſeſsionem mittere debet.* Bald. in c. ſi facta. nu. 1. *Si de feud. fuerit controverſ. Prætereà, ſi vaſallus vult præſtare ſuramentum: Dominus autem recuſat facere inveſtituram, hoc non præjudicat, neq; nocet vaſallo; quia Dominus illi tenetur ad intereſſe, vel poteſt cogi tradere rem & inveſtituram facere, vel Dominus privabitur proprietate feudi: ſicut vaſallus privaretur ſuo jure, ſi recuſaret fidelitatem præſtare, vt notat eleganter.* Bald. in c. nulla. nu. 6. per quos fiet inveſtit.

VERS. 2. Veluti ſi alius] *Si inter duos queſtio ſit, de hæreditate; tùm hæreditas ſequeſtratur apud Dominum. Et apud eum quaſi cuſtodiæ cauſſa, deponitur, donec controverſia de hæreditate fuerit finita.* l. vnic. & ibi notabilis gl. C. de prohib. ſequeſt. pecun. l. ſequeſter. 110. ff. de verb. ſignif.

VERS. 5. Item ſi tenens) *Si vaſallus ſervitium ſuum Domino negaverit, vel prævaricari deprehenſus fuerit, aut aliquid ad ejus ignominiam fecerit, pœnas perfidiæ & perjurij incurrit: Ideoq; feudo ſuo privatur.* c. vnic. in fin. de form. fidel. vid. ſup. c. 63.

DE RELEVIO MVLIERIS HAEredis alicujus.

CAP. 70.

Glanv. lib. 9 c. 4.

MVlier verò hæres alicujus relicta, ſive plenam habuerit ætatem, ſive infra ætatem fuerit, in cuſtôdia Domini ſui erit, donec de conſilio Domini ſui maritetur.

Supr. c. 48.

2. Verùm, ſi infra ætatem fuerit, quando Dominus illam in cuſtodiam ceperit; tunc ipſa maritata, quieta erit terra illa à relevio, quantum ad ſe, & quantum ad virum ſuum.

3. Si autem ætatem habuerit eo tempore, licet aliquandiu in cuſtôdia Domini ſui remaneat, antequam maritetur, tamen maritus antequam illam in vxorem duxerit, relevium dabit.

4. Semel autem præſtitum relevium à marito alicujus mulieris, vtrumque, ſcilicet, tàm maritum, quàm vxorem, totâ vitâ ſuâ, de relevio hæreditatis ipſius mulieris, acquietabit.

5. Quia

5. Quia nec ſecundus maritus priore mortuo, nec ipſa mulier, priore marito mortuo, nec primus maritus præmortua vxore ſua, terram illam iterum relevabit.

6. Verùm, ſi quis tenementum aliquod, verſus aliquem per concordiam factam in Curia, diſrationaverit: qui tenementum illud priùs relevavit, verſus Dominum Capitalem: Nihilominùs ipſum tenementum, iterum relevare tenetur.

Annotatio.

Vers. 1. Regula] *Mulier hæres feudi militaris, eſt in cuſtòdia Domini ſui, donec cum ejus conſenſu nupſerit, vt dixi* ſuprà. c. 48.

Vers. 2. Verùm ſi] *Si mulier hæres, minoris ætatis, in cuſtòdia Domini conſtituta, cum ejus conſilio nuptias contraxerit, nullum relevium dare cogitur: quia relevium non debetur, niſi poſt perfectam ætatem hæredis (vt dixi. c. 68) Ideoq; videtur Dominus, tacitè renunciaſſe relevio, qui conſenſum præbuit nuptijs hæredis, adhuc minoris ætatis, præſertim cùm mulier ſit libera ab omni cuſtòdia, per nuptias; & conſequenter à relevio.*

Vers. 3. Si autem ætatem] *Tertiò, ſi mulier hæres alicujus fuerit perfectæ ætatis, 14. annorum, & poſteà aliquandiu in cuſtòdia Domini ſui fuerit: & cum ejus conſenſu matrimonium contrahere voluerit; maritus ejus priuſquàm eam in vxorem acceperit, dabit relevium Domino. Quia illa jam perfectæ ætatis eſt, & finita cuſtodia, per nuptias ad relevium præſtandum tenetur.*

Vers. 4. Semel autem) *Quartò. Relevium à marito præſtitum nomine vxoris ſuæ, non ampliùs debet præſtari Domino, neq; à ſecundo marito, ſi priore mortuo, mulier ad ſecundas nuptias tranſierit: Neq; ab ipſa muliere, ſi priore marito mortuo, ipſa vidua remanſerit. Neq; deniq; à priore marito, ſi illo ſuperſtite, vxor præmoriatur.*

Vers. 6. Verùm ſi quis) *Si quis Relevium dedit pro tenemento aliquo, quod alius poſteà in judicio, ab eo recuperaverit. Is qui victor in judicio evaſit, pro eodem tenemento, aliud relevium ſolvere cogitur.*

DE RELEVIO HAEREDIS MAJORIS.
Cap. 71.

Cùm autem hæres [a] maſculus, & provectam ætatem habens relinquitur, in ſua ſe tenebit hæreditate (vt ſuprà dictum eſt) & invito Domino: Dum tamen Domino ſuo ſicut tenetur, offerat ſuum homagium, & rationabile relevium coram probis hominibus.

[a] *Maſculus, & notus de judicib. c. 67. 40.*
Hen. 3. Ann. 9. cap. 3. Glanv. lib. 9. c. 4. Edward. 2. An. 17. c. 13

2. Dicitur autem rationabile relevium alicujus, juxta regni conſuetudinem, videlicet, de feudo vnius militis, centum ſolidi.

3. De ſoccagio verò, quantum cenſus illius valet, per vnum annum.

Glanv. de hac incertitudine allegat Magnam Chartã c.2.

4. De Baroniis verò, nihil certum eſt conſtitutum; quia juxta miſericordiam & voluntatem Domini Regis, ſolent Capitales Barones, Domino Regi, de ſuis releviis ſatisfacere.

Vid. Edward. 2. c. 1.

5. Idem eſt de ſerjanteriis.

ANNOTATIO.

VERS. 3. De ſoccagio] *In hoc capite relevium latè accipitur, pro eo quod datur Domino Capitali, per hæredem poſt mortem ſui prædiceſſoris; ſive ſit propriè relevium, quod datur pro terra quæ tenetur per ſervitium militare, ratione Wardæ & relevij, ſive pro libero ſoccagio, id eſt, pro terra quæ tenetur per albam firmam vel feudi firmam. Datur autem pro ingreſſu hæredis, & vt Dominus eum admittat, ſeu recipiat in locum, & jus ſui prædiceſſoris: Ideoq;* εἴσ δεκτικὸν. *vocatur* [Onie deutie given for the entres of the heire]

εἴσ δεκτικὸν.

VERS. 5. De ſerjanteriis] *Aliâs (ſuggeſtoribus) ſed mendosè, vt dixi, de* verborum ſignificatione. verb. Serjanteriæ. *Eſt autem ſerjanteria, modus quo tenentur terræ, præſertim de Rege in Capite, apud* Anglos. *Et eſt duplex alia major, alia minor. Quid ſit verum relevium, quo nunc vtimur, dixi,* de verborum ſignific. verb. Relevium.

In nonnullis libris inter leges foreſtarum interijcitur caput de proprietate releviorum. In quo antiquum relevium hæredis Comitis, pro integro Comitatu dicitur eſſe centum librarum, hæredis Baronis, centum marcarum; hæredis militis de feudo militari, centum ſolidorum ad plus. Et qui minus habuerint, minus dent, ſecundum antiquam conſuetudinem feudorum. Quod deſcriptum eſt ex magna Charta Angliæ, ann. 9. Henrici 3. c. 2.

DE RECVSATIONE RELEVII.
CAP. 72.

SI Dominus ipſe, nolit rationabile relevium de ipſo tenemento recipere, tunc relevium ſalvò cuſtodiatur, & per probos homines, id Domino ſæpiùs offeratur.

Glanv. lib. 9. c. 4. in fin. et c. 6. Vi. Iac. 6. parl. 11. c. 73

2. Qui ſi nullatenus id recipere voluerit: tunc hæres Domino Regi, vel Juſtitiariis ſuis, de Domino ſuo conqueratur, & habebit Breve Vice-comiti directum.

3. Factis dilationibus, & deſtructionibus, ſuper ipſum Dominum abſentem: Tandem eo exiſtente in Curia, aut negabit ipſum eſſe hæredem, aut cognoſcet, aut negabit ipſum obtuliſſe ſibi relevium.

Glanv. lib. 9. c. 6.

4. Si totum confiteatur: aut ſtatim recipiet relevium, aut diem rationabilem dabit ei, ad illud faciendum.

5. Idem

5. Idem erit ſi negaverit illum obtuliſſe ei relevium, acſi præciſè negaverit eum eſſe hæredem.

6. Si hæres ſaſitus ſit, ſuſtineat patienter, donec placeat Domino ſuo, relevium ſuum recipere. Et ſi extra ſaſinam eſt; poteſt habere aſſiſam de morte anteceſſoris, verſus Dominum ſuum. Idem dicendum eſt, ſi Dominus nullatenus homagium velit recipere.

7. Hæres autem non tenetur priùs Domino ſuo reſpondere de relevio; antequam homagium ſuum recipiat.

DE AVXILIIS PETENDIS PER DOminum, ab hominibus ſuis.

CAP. 73.

POſtquam verò conventum fuerit, inter Dominum & hæredem tenentis ſui, de rationabili relevio dando & recipiendo, poterit idem hæres, rationabilia auxilia ab hominibus ſuis exigere. Ita tamen moderatè, quòd ſecundum facultates & quantitatem feudorum ſuorum, non videantur nimis gravari. Edward. 1. Ann. 3. c. 3. Star. 2. Rob. 1. c. 18. Glanv. lib. 9. c. 8.

2. Sunt quidem alii caſus, in quibus licebit Domino ab hominibus ſuis ſimilia auxilia petere; ſed ſub forma præſcripta: veluti ſi filius ejus & hæres, fiat Miles; vel ſi primogenitam ſuam maritaverit filiam.

3. Vtrum verò ad guerram ſuam manu-tenendam, vel vt maritet filiam ſuam poſtgenitam, poſſunt Domini hujuſmodi auxilia petere quæro?

4. Obtinet autem ſecundum quoſdam, quòd non poſſunt ad hoc tenentes ſuos diſtringere, de jure, niſi quatenus illi tenentes velint facere. The maiſter or lord may poynd his tenent

5. Poſſunt tamen Domini tenentes ſuos diſtringere; ſecundùm rationabilem conſuetudinem Curiæ ſuæ; ſine præcepto Domini Regis, per Catalla inventa in ſuis feudis ad rationabilia auxilia.

6. Si igitur ad hujuſmodi auxilia reddenda poſſit Dominus ſuos diſtringere tenentes: multo fortiùs pro relevio ſuo, & ſervitio de feudo ſuo ſibi debito, diſtrictionem eo modo licitè poterit facere.

ANNOTATIO.

VERS. 1. Poſtquam] *Hæres qui relevium ſolvere debet, poteſt à ſuis hominibus, & vaſſallis (ſi quos habet) auxilium petere, vt melius Domino ſuo relevium*

vium perſolvat, & collectam ſeu impoſitionem (vt ita dicam) ab illis exigere ſecundum facultates patrimonij cujuſq;, ne tantum ſolvat pauper, quantum dives.

VERS. 2. Sunt quidem alii caſus] *Non ſolùm in ſolutione relevij, ſed etiam multis alijs modis, vaſallus Domino debet facere ſubſidium & auxilium. Debet enim Dominum in bellum ſequi ſeu comitari; inopem alere & ei inſervire & multa alia facere; vt patet ex libris feudorum*, tit. de nova form. fidel. faciend.

Veluti ſi filius] *Si ſpeculator in* tit. de feud. §. quon. num. 67. ſcribit *vaſallos teneri Dominis in multis, veluti pro ſe, & filio ſuo milite faciendo, vel ſi Dominus filium Doctoris dignitate ornare velit.*

VERS. 3. Ad guerram] *Vaſallus tenetur conferre Domino ad bellum. Et ſi ſit vaſallus Regis, debet conferre pro exercitu Regis; ſecundum quantitatem & qualitatem ſui feudi.*

Poſtgenitam filiam] *Pro filio vxorando (vt ait Speculator) non confert vaſallus; quia tunc Dominus recipit dotem cum nuru ſua, ideoq; ditatur: ſed quando filiam nuptui tradit, dotem cum ea dat, & ſic fit pauperior. Ideoq; à vaſallo juvari debet. Et hac de cauſſa manifeſtum eſt, quòd vaſallus tenetur dare ſubſidium Domino, pro filia poſt-nata nuptui collocanda; quòd* Zaſius de feud. parte. 7. nu. 50. *etiam ad filiam ſpuriam extendit: Quia de jure Canonico pater tenetur alere filiam ſpuriam.* Bart. in authen. ex complexu. C. de incæſt. nupt. per c. cùm haberet. De eo qui dux. in vxor. quam poll. per adult. *Porrò de quantitate hujuſmodi ſubſidiorum.* vid. Stat. 2. Rob. 1. c. 18. vid. Gloſſ. in l. placeat. C. de ſacroſanct. Eccleſ.

Glanv. lib. 9. c. 11. Edward 1. An. 4. c. 4. ſtatut. de Bigamis.

DE PVRPRÆSTVRIS.

CAP. 74.

DIcitur autem purpræſtura, quando aliquid ſuper Dominum Regem injuſtè occupatur, vt [a] in Dominicis Regis, in viis publicis [b] aſtopatis, vel in aliquibus paſſagiis, ſicut in [c] aquis diſtornatis, à recto curſu.

2. Vel quando aliquis in civitate Domini Regis, ſuper platêam regiam ædificando, aliquid occupat.

3. Et breviter quotieſcunque aliquid ad nocumentum regii tenementi, vel regiæ viæ aut civitatis occupatur; pertinet placitum illud, ad coronam Domini Regis.

4. Inquiritur hujuſmodi purpræſtura, in Capitali Curia coram juſtitiario.

5. Si quis [d] convictus fuerit: in miſericordia Domini Regis remanebit, de toto feudo quod de eo tenet, & quod occupavit reddet.

6. Et ſi in civitate regia ſuper platêam regiam ædificando occupaſſe

[a] *i. Domanio Regis proprietatem vocant.*

[b] *i. obſtructis.* Edward 2. Ann. 18. in the ſtatute of frankpledge. & Anno 9. c. 14.

[c] *Al. in aquis publicis tranſverſis, à recto curſu. Glav.*

[d] *Scilicet, de purpræſtura commiſſa in Regio tenemento, vel Regia via vel aqua.*

occupasse aliquid convictus fuerit, ædificia illa Domino Regi remanebunt. Ita scilicet, si in territorio regio probata fuerint fuisse constructa, & nihilominùs in misericordia Domini Regis remanebit.

7. Est autem misericordia Domini Regis, in hoc casu, qua quis per juramentum legalium hominum de vicinêto, eatenus amerciandus est, ne aliquid de suo honorabili [c] tenemento amittat.

[c] *i. de feudo. vers. 5. 1. de suis terris & hæreditate. Glanvil. contenemento.*

8. Cùm aliquis contra aliquem, quâm contra Dominum Regem, purpræsturam fecerit: aut contra Dominum suum facit, aut contra alium.

9. Si contra Dominum suum, & non juxta assisam, tunc distringetur occupator, vt veniat ad Curiam Domini sui, id addressaturus. Ita dico si aliud habuerit de eo tenementum. *Iac. 3. parl. 10. c. 75.*

10. Qui verò super hoc convictus fuerit in Curia Domini sui, tenementum quod de illo tenet; sine recuperatione amittet.

11. Sin autem nullum aliud tenementum de Domino tenuerit, tunc Dominus placitabit illum, in Curia majoris Domini, per Breve de recto.

12. Similiter si aliquis, super non Dominum suum, aliquid in hunc modum occupaverit: & non infra assisam, per Breve de recto placitabit.

13. Sin autem infra assisam hoc factum fuerit, tunc locum habebit recognitio, de nova dissasina, ad recuperandam sasinam, vt infra dicetur. *lib. 3. c. vlt.*

14. Quando ipsi limites terrarum invaduntur, & per occupationes exceduntur, tùm altervtro vicinorum super hoc conquerente in Curia: præcipietur Vice-comiti, quòd per fideles homines de vicinêto, fiat visus illorum limitum, & per eorum veredictum, faciat eos esse sicut debent esse, & solent. *Iac. 6. parl. 11. c. 42.*

Annotatio.

Vers. 1. De purpræstura / Vid. jus Anglic. anno. 4. Edwardi. 1. in statuto de bigamis. *In hoc autem capite, tres sunt species purpræsturæ. Prima, contra Dominum Regem: Secunda, contrà Dominum Capitalem: Tertia, contra vicinum, vel non Dominum. Primæ speciei, varia proponuntur exempla. Primum est in Dominicis regiis, hoc est, in domanio Regis, sive in terris quæ jure proprietatis ad regem pertinent. Secundum est, in vijs regijs, & aquis. Tertium, in*

in burgis, & in civitatibus Regis. Horum omnium cognitio & juriſdictio pertinet ad juſtitiarium Regis. Et ſi quis de his purpræſturis convictus fuerit, variè punitur: Nam ſi quis purpræſturam fecerit in dominicis Regis, in viis Regiis, aut aquis; erit in miſericordia Domini Regis, de tòto feudo quod de eo tenet. Et præterea, reddet Domino Regi quod occupavit, eodem modo quo dicitur paulò pòſt, de eo qui purpræſturam facit, contra Dominum Capitalem. Si verò purpræſtura facta fuerit in burgo Regis, ſuper platèam regiam ædificando, ædificium ſit Domini Regis; & ædificans in ejus miſericordia: Ita tamen vt reliquum feudum & tenementum, quod de eo tenet, non amittat; ſed per aſſiſam amerciari debet. Talis enim in hoc caſu debet eſſe miſericordia Domini Regis, vt bona immobilia ejus qui purpræſturam facit, fiſco non inferantur. Hunc autem hujus loci admodùm obſcuri ſenſum genuinum, & verum eſſe conjicio, adjutus auctoritate libri de Balmerinoch. fol. 30. *Sed unicuique liberum eſto judicium, & ſi quis meliora adferat, libenter ſequar.*

Vers. 2. In civitate] *Legendum cenſeo. In civitate vel burgo Domini Regis, ſuper platèam regiam ſive publicam viam, aliquid ædificando, ſive ad proprium capiendo vel aliquid amovendo, occupavit; vt in libro* Balmerinoch & de judicib. c. 188.

Vers. 3. Civitatis] *Vel Burgi, ſcilicet, regii.*

Vers. 7. In hoc caſu] *Cùm ſcilicet, quis ædificat ſuper platèam in civitate, vel burgo Regis. Atque ita miſericordia Regis, non debet referri ad omnia præcedentia: neque ad eum qui purpriſat in Dominico Regis, ſed ſolummodò ad proximè præcedens exemplum purpræſturæ, quæ in burgo Regis committitur.*

Honorabili tenemento] *Id eſt, de feudo vel hæreditate quam ſcilicet, ædificans poſsidet, & tenet ſeorſim ab eo, quod in platèa eſt ædificatum: hoc enim amittit; Illud non amittit, in hoc caſu.*

Vers. 8. Cùm aliquis] *Secunda ſpecies purpreſturæ contra Dominum Capitalem: quæ in Curia ipſius Domini determinatur, vel in Curia Domini, de quo ipſe tenet.*

Vers. 9. Et non juxta aſſiſam] And nocht be ane aſſiſe, *vt in libro Anglico.* That is not be law or reaſon. *Aſſiſa enim, paſsim in his libris, pro lege & conſtitutione ſumitur. Rectè igitur hic locus intelligitur de tenente ſive vaſallo qui purpræſturam facit contra ſuum Dominum; non juxta aſsiſam, ſed contra aſsiſam & legem, & injuſtè aliquid contra illum occupat.*

Si aliud habuerit] *Si, ſcilicet, purpriſans contra Dominum ſuum, aliud habet tenementum, diverſum ab eo in quo purpræſtura facta eſt: Quod quidem in hujuſmodi judicio amittere poſsit: Ita vt Domino accreſcat. Rectè igitur in hoc caſu Dominus eſt judex competens.*

Vers. 11. Sin autem nullum] *Si purpriſans nullum tenet tenementum, de eo, contra quem purpræſturam facit: tùm quia purpriſatus (vt ita dicam) non eſt judex ejus: Dominus ſuperior (qui major Dominus hic dicitur) hac in re judicium exercebit. Quia tenementum in quo committitur purpræſtura jure ſuperioritatis, ſive tenandriæ (vt loquimur) ad eum pertinet. Ideoq; ad eum ejus rei cognitio devolvitur, eodem modo quo ad Dominum feudi, ſi inter duos vaſallos fuerit de feudo controverſia.* c. vnic. & ibi gl. apud quem, vel quos controverſ. feud.

Vers. 13. Infra aſſiſam] *Aſsiſa, in his libris, multis modis accipitur, ſed in*

in hoc loco infra aſsiſam, ſignificare videtur infra tempus, quod conceditur alicui; infra quod, licet in judicio agere & alium in jus vocare, qui vim aliquam aut aliquid injuſtè fecit; quod certum aliquod tempus præſcriptionis eſſe videtur, infra quod agere licet, & extra, vel poſt quod, agere non licet in judicio. lib. 3. c. vlt. *Quantum eſſe debeat hoc tempus, de jure noſtro, non memini me legiſſe. Sed certum eſt, ex* d. c. vlt. *Breve de nova diſſaſina, certo temporis ſpatio præſcribi, quod tempus eſt quadraginta dierum & ei competit, qui per Breve de nova diſſaſina, contra alium in judicio experiri vult: adeò vt ſi infra quadraginta dies litem non moverit, denegetur ei hoc Breve, & cogatur vti beneficio juris communis, vt patet ex libello, qui continet expoſitionem terminorum juris* Angliæ, verb. Aſſiſe. *Senſus igitur eſt hujus loci: Si purpræſtura fiat contra alium, quàm ipſum Regem aut Dominum Capitalem, nempe contra vicinum: Tunc ipſe vicinus, aut litem non movet contra occupatorem infra aſsiſam, hoc eſt, infra legitimum præſcriptionis tempus, veluti quadraginta dies; & tunc cogetur placitare ſuper proprietate rei occupatæ, per Breve de recto. Aut litem movit infra Aſsiſam, hoc eſt, infra quadraginta dies; & tunc debet placitare per Breve de nova diſsaiſina, vt ſaſina rei occupatæ recuperetur. Hanc meam interprtationem adjuvant verba textus (vt infra dicetur) quæ* ad c. vlt. lib. 3. *neceſſariò debent referri. In legibus* Angliæ. Richardi ſecundi *Anno. primo 6. 9. ſpatium anni præſcribitur.* Henr. 8. An. 32. c. 33. quin quennium, Henr. 6. An. 8. c. 9. et Regin. Eliz. An. 31. c. 11. *Triennium admittunt, infra quod diſſaiſitus actionem moveat: jure autem noviſsimo, Novella diſſaiſina in rebus mobilibus (ſpolium vel ſpoliatio) et in rebus immobilibus (ejectio) præſcribitur triennio, infra quod in judicio proponi et moveri debet.* Jac. 6. parl. 6. c. 81. *Sed in expoſitione hujus loci, conjecta landa adfero, et eruditorum expecto judicium.*

Vers. 14. Limites terrarum] *Scilicet, inter vicinos vel vicinas villas, cujuſmodi controverſia finium ſeu limitum regundorum, vel coram Juſtitiario per Breve perambulationis; vel coram Vice-comite, per aſsiſam terminari, hodie ſolet; vulgò, cognitionem vel moleſtationem vocant.* Jac. 6. Parliamento: 11. c. 42. *Verùm, Breve perambulationis eſt ſuper petitorio; hoc verò, coram Vice-comite, eſt poſſeſſorium.*

LIBER TERTIVS DE DEBITIS LAICORVM.

DE VARIIS CAVSSIS DEBENDI, ET primum de mutuo, & plegiis ſeu fide-juſſoribus.

CAP. 1.

PLACITVM DE DEBITIS laïcorum, ſpectat ad coronam & dignitatem Domini Regis.

Plegius eſt verbũ Gallicũ & fide-juſſorem ſignificat. Glanv. lib. 10. c. 1, c. 3.

2. Cùm quis itaque de debito quod ſibi debetur, Curiæ Domini Regis conqueritur, de abſentia vtriuſque partis; qualiter judicandum ſit, vel de defaltis ante litis ingreſſum, in ſuperioribus libris, ſatis dictum eſt.

3. Vtraque verò in Curia præſente, is qui petit pluribus de cauſſis debitum petere poteſt. Aut enim debetur ex cauſſa mutui, aut ex cauſſa venditionis, aut ex commodato, aut ex locato, aut ex depoſito, aut ex alia juſta debendi cauſſa.

4. Ex cauſſa mutui debetur aliquid, cùm quis alii credit aliquid tale quod conſiſtit in numero, pondere, vel menſura. Bart. in l. 2. ff. Si cert. petat.

5. Cùm igitur quis tale credit, ſi plus eo receperit, vſuram facit: Et ſi in tali crimine obierit; damnabitur tanquàm vſurarius per legem terræ, vt ſuperiùs dictum eſt. lib. 2. c. 54.

6. Cùm autem creditur alicui, ſolet illud plerúnque credi ſub plegii datione, quandóque ſub vadii poſitione, quandóque ſub fidei obligatione, quandóque ſub Chartæ expoſitione; & quandóque [a] ſub teſtium plurium ſecuritate.

[a] *al. ſub plurium iſtorum ſimul ſecuritate.*

Glanv. lib. 10. c. 12. 12. in fine. Quon. Attach. c. 17. 4 Stat. 2. Rob. 1. c. 10. 1. Hen. 3. Ann. 9. c. 5. c. 8. Glanv. lib. 10. c. 5.

7. Cùm autem ſub plegiorum datione tantùm, aliquid debetur, ſi principalis debitor ita inde defecerit; quòd non habeat vnde reddere poſſit, tunc demum recurrendum eſt ad plegios.

8. Comparentibus autem plegiis in Curia, aut confitentur ſuam plegiationem, aut diffitentur eam.

De plegiis confitẽtibus

9. Si confitentur; tunc tenentur ſatisfacere creditori, ad terminos competentes, ei in Curia ad id aſſignatos, vel ſe ab illa plegiatione, per ſolutionem, vel alio modo acquietaſſe ſe legitimè; tenétur legitimè probare. Si vero neutrum illorum fecerint; tunc creditor eos proſequetur, in forma juris.

10. Tenentur autem plegij, ſi plures fuerint, ſinguli in totum (niſi aliter convenit quando ſe plegios inde fecerunt) & inde ad ſatiſfaciendum, ſimul ſunt [b] diſtringendi.

[b] *ſcilicet ſinguli in ſolidum.*

11. Ita quòd ſi plures dati fuerint plegii, & aliquis vel aliqui eorum, non habent vnde reddere poſſunt, ipſum onus [c] acquietantiæ, ad cæteros vel in totum, vel in quantum ipſi defecerint, inde ſpectabit.

[c] *i. Solutionis.*

De plegiis conjũctim obligatis.

12. Verùm, ſi de debitore aliquo plegiando, plegii pro certis partibus dati fuerint: quicquid de quibuſdam eorum plegiorum cõtigerit, reliqui nõ niſi pro partibus ſuis inde reſpõdere coguntur.

13. Poteſt autem contentio eſſe quandóque inter creditorem & plegios: ſi plegius alicujus, dicat ſe de minore ſumma, plegiaſſe principalem debitorem, & contra eum dicatur de majore.

14. Cùm enim complegii ſinguli certi partis debiti cõſtituũtur, tunc neceſſe habet creditor cum illo agere, qui minùs confitetur ſe debere, ex ſua plegiatione quàm debeat.

15. Si autem quidam eorum in totum, quidam de certis partibus confiteantur ſe eſſe plegios: neceſſe erit illis, qui totum plegiaverint, agere cum illis, qui minùs quàm inde debent, confitentur ſe debere quod, & qualiter patere debet, in ſequentibus liquebit.

Quon. Att. c. 51. Stat. 2. Rob. 1. c. 10. 3 Hen. 3. c. 8. Glanv. lib. 10. c. 3.

16. Et ſciendum eſt, quòd ſecundum leges hujus Regni, plegius recognoſcens, vel probatus eſſe plegius, pro principali debitore; erit deductus in omnibus, ſicut principalis debitor,

die

ſolutionis elapſo.

17. Soluto verò debito, ab ipſis plegiis, hi id recuperare poterunt, à principali debitore, ſi habuerit vnde iis ſatisfacere poſſit: ſecundum principale placitum de debitis, vt inferiùs dicetur.

18. Sciendum tamen eſt, quòd ſi quis alium plegiaverit, de ſtando ad rectum, in aliqua loquêla: et per defaltam illius quem plegiavit, in miſericordiam Domini Regis inciderit: ita quòd ob illam cauſſam aliquid ſolverit: ſuper hoc de cæterò, id recuperare poterit, verſus illum, quem plegiaverat, de ſtando ad rectum.

19. Quicunque autem alium plegiaverit de ſtando ad rectum, de aliquo placito, quod pertinet ad miſericordiam Domini Regis (vt de pace Domini Regis infricta, vel alio modo) ſi non [a] habuerit eum ad rectum: per plegiationem illam, incidet in miſericordiam Domini Regis; quæ & qualis ſit ſuperiùs dictum eſt; & per hoc liberabitur à ſua plegiatione.

De plegiis in cauſis criminalibus.

[a] *1. Si non habuerit principalem debitorẽ, qui creditori reſpondeat de recto.*

20. Si autem plegius in Curia, ſuam plegiationem negaverit; tunc ſi plures fuerint inde plegii dati, aut omnes negant plegiationem ſuam, & tunc placitum poterit inde eſſe inter creditores, & plegios tantum.

De plegiis negantibus.

21. Aut quidam negant, & quidam confitentur, & tunc inter plegios confitentes & negantes, placitum inde eſſe poterit, ſecundum quod ſuprà dictum eſt.

22. Quæ verò diſrationatio inde exigatur, inter quoſcunque placitum illud vertatur, quæro? vtrum per duellum fiet, an alio modo? vel vtrum plegii per [b] juramenta tot hominum quot Curia exigit, plegiagium ipſum poſſunt negare?

[b] *Per purgationẽ quæ fit per juramẽtum ejus qui negat, et aliorum coniuratorum.*

23. Dicunt ad hoc quidam, quòd creditor ipſe, ſuo & legitimorum teſtium juramento, probare poterit hoc de jure verſus ipſum plegium.

24. Niſi ipſe plegius, velit illum à ſacramento levare, ſicut quando petens accedit ad juramentum faciendum, olim verò oportebat fieri, ante legem vadiatam: Igitur in tali caſu, poterit veniri ad duellum.

Annotatio.

Vers. 7. Si principalis debitor] *Beneficium excuſsionis ſive ordinis, à Juſtiniano introductum eſt, vt ſcilicet, fide-juſſores non conveniantur, quandiu principalis*

Beneficium ordinis.

cipalis debitor eſt præſes, & ſolvendo, ſed vt creditores primùm cogantur aggredi principalem debitorem; ſi autem is fuerit non ſolvendo, ſecundo loco fide-juſſores conveniri debeant. Authen. præſente. C. de fide-juſſ. Novell. 4. de fide-juſſor. col. 1. Quon. Attach. c. 17. *ſed de praxi obligantur vt principales debitores, & eo nomine conveniuntur.* Stat. 2. Rob. 1. c. 19. 11.

VERS. 9. Si confitentur] *De plegiis, plegiagium ſuum confitentibus, hoc eſt, de fide-juſſoribus, qui debitum agnoſcunt, & ſe pro eo obligatos eſſe fatentur.* vid. d. Authent. præſente.

VERS. 10. Tenentur autem] *Quoties plures pro eodem fide-jubent, etiamſi in obligatione, non ſit facta mentio, quòd ſinguli in ſolidum tenentur; tamen obligantur in ſolidum creditori.* §. ſi plures. Inſtit. de fide-juſſ. *quia ſunt duo rei promittendi ejuſdem pecuniæ.* l. 3. C. eod. tit. *& liberum eſt creditori, à quo voluerit ſolidum debitum petere. Et ſi ab vno petierit; Iſq; ei nondum ſatisfecerit: poterit adhuc creditor adverſus alium fide-juſſorem agere, ab eoq; ſolidum petere. Nam cùm omnes in ſolidum obligentur, jure manent obligati, donec ſolidum ſolvatur.* l. reos. 25. C. eod. tit. *Si autem vnus ipſorum ſolverit, cæteri liberantur.* l. amiſſi. 52. §. vlt. ff. eod.

VERS. 16. Soluto verò debito] *Quemadmodum inter creditorem & fide-juſſorem, eſt verborum obligatio.* l. blanditiis. 12. C. de fide-juſſor. *Ita inter debitorem, & fide-juſſorem eſt contractus mandati.* l. qui fide. 53. ff. mandat. *Ideoq; actio mandati competit fide-juſſori, adverſus principalem debitorem.* l. mandati. 14. C. eod. tit. *Sed non prius locum habet hæc actio, quàm ipſe fide-juſſor ſolverit, niſi in quatuor caſibus.* 1. *Si hoc ab initio convenit.* 2. *Si fide-juſſor condemnatus ſit.* 3. *Si debitor incipit vergere ad inopiam, ſuaq; bona diſſipat.* 4. *Si in ſolutione debiti ceſſavit.* l. ſi pro ea. 10. C. mandat. gl. in §. Si quid verb. ſolverit. Inſtit. de fide-juſſor.

Quon. Attach. c. 51.

VERS. 18. Sciendum tamen eſt] *Plegius in judicio, aut eſt ſicut* furthcummand borgh, *& tenetur tantùm de judicio ſiſti: Aut eſt plegius ad ſtandum juri: & tenetur de judicio ſiſti, & judicatum ſolvi.* Quon. Attach. c. 17. *cujuſmodi plegius locum habet, tùm in cauſſa civili, tùm criminali; vt patet ex hoc loco. Nam pro maleficio committendo, fide-juſſor dari non poteſt, ſed pro maleficio jam commiſſo, fide-juſſor intervenire poteſt. Quia cauſſis criminalibus poteſt agi dupliciter, vel ad intereſſe, & pœnam pecuniariam, vel ad pœnam capitalem.* l. vlt. & ibi. gl. ff. de privat. delict. l. vlt. ff. de furt. *Si agatur pecuniariter: fide-juſſor, dari & obligari poteſt.* l. ſi quis. 56. in fin. ff. de fide-juſſ. *Quòd ſi ad corporalem pœnam agatur; tùm fide-juſſor dari non debet.* l. ſi à reo. 70. ff. eod. tit. *ne innocens fide-juſſor, alieni criminis ſucceſſor conſtituatur.* l. crimen. 26. de pœn. *Verumtamen fide-juſſor poteſt obligari ad ſolvendam pœnam pecuniariam, Domino Regi debitam, propter defaltam ſeu contumaciam ejus pro quo fide-juſſit; vt hìc dicitur, de pace Regis infricta.* Stat. Rob. 3. c. 44.

Fide-juſſor in cauſſa criminali

Stat. Rob. 3. c. 44

Ità quòd ob illam) *Si fide-juſſor ſolvit, id recuperat à debitore, quia debitor debet ſervare ſuum fide-juſſorem indemnem.* l. ſi mandaſſem. 15. ff. mandat *alioqui debet vt lagari, & declarari rebellis.* ſupr. lib. 1. c. 18.

VERS. 24. Olim verò oportebat] *In plurimis libris (olim non oportebat) ſed malè: Nam ſi plegius negat ſe eſſe plegium: privilegium probationis conceditur creditori affirmanti, eum eſſe plegium: vt is ſuo, & aliquot teſtium juramento, probet eum eſſe plegium; ſed liberum eſt plegio, creditorem à ſacramento*

ſacramento levare, hoc eſt, juramentum ei remittere: Verùm hæc remiſsio, debet fieri, ante legem vadiatam per defendentem; ne alter eorum incidat in perjurium: Nam tenens in cauſsis, in quibus aut nulle, aut illegitimæ ſunt probationes, poteſt contra petentem purgare ſe ſuo, & quorundam juramento: quòd vadiare legem dicitur. Cùm igitur aliquis negat ſe eſſe plegium: probatio datur creditori: & tamen eſt in electione ipſius plegij (eodem modo quo in electione tenentis, cùm petens in alijs cauſsis accedit ad faciendum juramentum) vtrum velit recipere, an remittere juramentum creditori; ſi modò hoc faciat ante legem vadiatam, hoc eſt, antequam ipſe creditor juraverit eum eſſe plegium. Quòd ſi plegius fecerit ante legem vadiatam, poteſt ad duellum perveniri; quia ante ſuramentum præſtitum, ſive legem vadiatam per creditorem; liberum eſt plegio defendenti, eligere duellum. lib. 4. c. 1. 11. Quon. Attach. c. 31. c. 61.

Vadiare legem.

DE REBVS CREDITIS, ET MVTVO dato, ſub vadii, ſeu pignoris poſitione.

Cap. 2.

CReditur, quandoque ex mutuo res aliqua ſub vadii poſitione, quòd cum fit, quandoque res mobiles, vt catalla ponuntur in vadium.

Vadium eſt pignus ſive hypotheca, et conſiſtit non ſolũ in re mobili, ſed etiam immobili.

2. Quandoque res immobiles, vt terræ & tenementa & redditus, ſive in denariis, ſive in aliis rebus exiſtentes.

Glauv. lib. 10. c. 6. Lib. 2. c. 65.

3. *Item*, cum inter creditorem & debitorem ſuum convenit, de vadio ponendo, cujuſcunque modi res invadiata ſit, debitor ipſe, aut ſtatim ipſi creditori facit habere ſui vadii ſaſinam, poſtquàm mutuo datum accepit, aut non.

4. *Item*, invadiatur res quandoque ad terminum, quandoque ſine termino.

5. *Item*, invadiatur, res quandoque in mortuo vadio, quandoque non: dicitur autem mortuum vadium, illud cujus fructus, vel redditus percepti interim, in nullo ſe acquietant.

Mortuũ vadiũ.

Annotatio.

Vers. 2. Redditus, ſive in denariis] *Ex hoc loco manifeſtum eſt, annuos redditus in denariis* (Yearely rentes, or annuellis) *computari inter res immobiles, quòd confirmat* Bart. in l. Iubemus. 14. c. de ſacro ſanct. Eccleſ. & Iacob. Cujacius. lib. 1. de feud. in prin. *ſcribit res quaſdam eſſe, quæ immobilibus annumerantur, vt ſunt annonæ, ſportulæ, penſiones. Vt cùm ex ærario, ſive arca Domini, vaſallo aſſignatur ſtipendium certum; vel cùm ex cellario Domini, vaſallo præbentur annonæ. Præterea, homagium fit Domino ſolùm pro rebus immobilibus, quæ dicuntur res ſoli, inter quas numerantur redditus aſſignati in denariis, ſervitia, dominium, & res alias.* lib. 2. c. 65. *Homagium enim propriè datur ratione feudi, ſive prædii, quod*

Annui redditus ſunt immobiles.

nomine feudi tenetur: Annui autem redditus, ſervitia & id genus alia, ſunt neceſſaria conſequentia, quæ debentur Domino ratione feudi, quod de illo tenetur; quia fundo adhærent, & ſine eo eſſe nequeunt: Ideoq; ejus naturam ſequuntur, eodem modo, quo pars totum.

DE RE MOBILI INVADIATA AD certum terminum.

CAP. 3.

Glanv. lib. 10. c. 6.

Cùm autem res mobilis ponitur in vadium, ita quòd creditori fiat inde ſaſina, & ad certum terminum, creditor tenetur illud ſalvò cuſtodire: Ita quòd nec eo vtatur, nec quocunque modo tractet illud, quare deteriùs efficiatur.

2. Sin autem in cuſtôdia deteriùs factum fuerit, infra terminum, per culpam creditoris; computabitur in debitum ei, ad valentiam deteriorationis.

[a] *Al paſtum.*

3. Prætereà, ſi res talis fuerit, quòd expenſas, aut [a] coſtum, vel ſumptus exigat neceſſarios; ſcilicet, vt paſcatur vel reficiatur, ſecundum quod conventum fuerit, inter creditorem, & debitorem, id inter eos ſervabitur.

De diſtractione pignoris, et quibus modis pignus ſolvitur.

Leg. burg. c. 84.

4. Porrò, cùm ad certum terminum res ponitur in vadium, aut conventum eſt inter creditorem & debitorem: Ita quòd ſi ad illum terminum, debitor non acquietaverit vadium ſuum, quod remaneat creditori: Ita quòd ſic de eo, vt de ſuo proprio, diſponat. Aut nihil tale ita inter eos convenit.

5. In priori caſu ſtabitur conventioni.

6. In ſecundo exiſtente termino, ſi debitor fuerit in mora ſolvendi debitum, creditor poterit inde conqueri, & debitor [b] juſtificabitur, vt ad Curiam veniat, & inde reſpondeat.

[b] *Compelletur.*

[c] *Luat, redimat.* Quite ou.

7. Si præſens in Curia confiteatur, præcipietur ei, quòd vadium ſuum ad certum terminum [c] acquietet.

8. Et ſi id non fecerit, dabitur creditori licentia, de-cæterò negotium ſuum de ipſo vadio facere, quomodo voluerit, ſicut de re propria.

[d] *Al. decidiſſe.*

9. Si autem illud neget debitor; tunc aut dicit illam rem ſuam eſſe, ſed ex aliqua cauſſa, ab ejus poſſeſſione [d] deceſſiſſe, & in poſſeſſione alterius conſtitutum eſſe, vt ex commodato, aut ex commendatione cuſtodiæ, ſeu alia cauſſa hujuſmodi.

10. Aut in Curia, rem ipſam non eſſe ſuam confitetur, & dabitur ſtatim creditori licentia de re ipſa, vt de propria diſponere.

11. Si

11. Si verò illam rem ſuam eſſe dicat, & neget tàm debitum quàm vadium; tum tenebitur creditor probare verſus eum, quòd tantum ei credidit, quantum ei in demanda ſua fecit: & rem illam poſuit ſibi in vadium nominatim. Qualis verò diſrationatio inde eſſe debeat: benè poteſt intelligi ex prædictis, per ea quæ ſupra dicta ſunt de plegiis plegiationem ſuam negantibus.

Generaliter ei incumbit probatio, qui dicit, non qui negat. l. 2. ff. de probat.

ANNOTATIO.

lib. 3. c. 1.

VERS. 1. Cùm autem] *Vadium mobile, aut datur ad certum tempus, de quo agitur in hoc capite: Aut datur ſine certo termino, vt in capite proximè ſequente. Porrò, mobile vadium dicitur pignus, quia res, quæ pignori datur, cùm ſit mobilis, pugno ſive manu traditur.* l. plebs. 138. de verb. ſignif. *Nam contrahitur pignus, cùm ejus ſaſina, & poſſeſsio datur creditori; vt hic dicitur, quia rei interventus eſt neceſſarius, ſine quo non contrahitur obligatio pignoris, quæ tùm demum oritur, cùm res eſt tradita.* l. 1. §. 2. ff. de oblig. §. vlt. inſtit. quib. mod. re contr. oblig.

Salvò cuſtodire] *Creditor tenetur pro damno illato pignori, ſuo dolo vel culpâ: Et recuperat à debitore neceſſarios ſumtus, in pignore factos.* l. 4. l. creditor. 6. C. de pignor act. l. ſi neceſſarios. 8. ff. de pign. act.

VERS. 4. Porrò] *Hic agitur, de luitione pignoris dati, ad certum tempus. Et primò, ſi convenit inter debitorem & creditorem de tempore, quo debitor pignus ſuum luere debet; ea pactio eſt ſervanda, quia licita pacta conventa, legem contrahentibus præſcribunt.* l. 1. ff. de pact. *Et cùm pignus datur ad certum tempus, temporis adventu ſolvitur & liberatur.* l. 6. ff. quib. mod. pig. *Adeò, vt ſi pecunia non ſolvatur, licitum ſit creditori poſt terminum, ipſum pignus diſtrahere & vendere.* §. contra. inſtit. quib. licet alien. vel non.

De pignore dato cum pacto convenito.

Aut nihil tale] *Secundò, de luitione, vel diſtractione pignoris, ad certum terminum dati, nihil convenit inter debitorem & creditorem, quo caſu ſi creditor pignus vendiderit, furti tenetur: quia vſum rei alienæ, in ſuum vſum convertit.* l. ſi pignore. 54. l. ſi is. 66. ff. de furt. *Ideoq; ſervare debet ordinem & modum, hic, in textu propoſitum. Primùm enim, ſi debitor non ſolvat debitum, in termino ſolutionis, ad quem pignus datum eſt creditori; vocabitur in jus, vt cogatur debitum ſolvere, & pignus ſuum luere.*

De pignore dato, ſine pacto convento.

VERS. 7. Si præſens in Curia] *Et ſi debitor comparet, in judicio, & fateatur debitum & pignus: judex aſſignabit ei diem, ad quem debitum ſolvat, & pignus luat: Et ſi id non fecerit: licebit creditori pignus diſtrahere, & vendere.* l. 4. C. de deſtract. pignor. §. Sed ne creditores. Inſtit. quib. licet alien. vel non. l. vlt. C. de jur. dom. impetr.

De debitore fatente debitum.

VERS. 9. Si autem illud neget] *Secundò, ſi debitor negat vadium & pignus: aut fatetur rem ſuam eſſe, ſed negat eam à ſe pignori datam, ſed fuiſſe commodatam creditori, aut apud eum depoſitam, aut ſimpliciter negat rem ſuam eſſe; In vtroque hoc caſu, licebit creditori vadium, ſeu pignus vendere.*

De debitore negante vadium.

De debitore negante et debitum, et vadium.

VERS. 11. Si verò rem illam] *Tertiò, ſi debitor affirmat rem ſuam eſſe, & tamen negat & debitum & vadium, hoc eſt, rem illam à ſe datam eſſe in vadium;*

um; tunc creditori incumbit onus probandi ipſum debitum & vadium, eodem modo quo dictum eſt de fide-juſſoribus negantibus. ſupr.lib.3.c.1. *de modo & forma luendi pignoris, ſecundum jus civile.* vid.gl.ſingularem.in §.contra. Inſtit. quib.alien.licet.vel non.

DE RE INVADIATA, SINE TERMINO.
CAP. 4.

Iac.6.parl.11.c.52. Gœnv.lib.10.c.8.

DEbitum ante terminum ſolutioni deſtinatum, minimè peti poteſt.

2. Sed ſi ſine termino, res aliqua invadietur, quocunque tempore voluerit creditor, debitum ſuum petere poteſt.

3. Soluto autem eo, quod debetur ab ipſo debitore, creditor rem invadiatam, ſine aliqua deterioratione reſtituat. Nec ſi res aliquo caſu amiſſa fuerit, vel deteriorata in cuſtodia creditoris: per id, verſus debitorem minimè liberatur. Quoniam præciſè tenetur, rem invadiatam reſtituere, vel de ea ſatisfacere, aut debitum amittere.

4. Quando verò convenit inter creditorem & debitorem de aliqua re invadiata, & acceptâ à debitore re mutuatâ, ſi non ſequatur ipſius vadii datio, quomodo conſuletur ipſi creditori in tali caſu? maximè, cùm eadem res, poſſit pluribus creditoribus, vni priùs tradi, alteri poſterius invadiari.

5. Super hoc notandum eſt, quòd Curia Domini Regis, hujuſmodi privatas conventiones, de rebus dandis vel accipiendis, in vadium; vel alias, extra Curiam; ſive etiam in aliis Curiis, quàm in Curia Domini Regis factas, tueri non ſolet, nec warantizare.

6. Et ideò ſi non fuerint ſervatæ, Curia Domini Regis ſe inde non intromittit. Ac per hoc de jure diverſorum creditorum, priorum, vel poſteriorum, aut de privilegio, eorum non tenetur reſpondere.

ANNOTATIO.

VERS. 1. 2. *Deberi aliquid intelligitur, ratione alicujus obligationis: legitima autem obligatio, neceſsitatem ſolutionis inducit. Solutio autem, certum habet terminum poſt quem fieri debet. Terminus autem ſolutioni deſtinatus, concomitatur naturam obligationis, & eſt purus, temporalis, aut conditionalis. Primò igitur ſi res in obligationem deducta, ſit ſimpliciter promiſſa, ſine diei, vel conditionis adjectione, præſente die debetur & peti poteſt.* l.eum.41.§.1.de verb. oblig. *ſed tamen cum temperamento quodam, & ſpatio temporis; Quia nemo*

venit

venit cum ſacco paratus. l. 105. de ſolut. *quod adeò verum eſt, vt ſi dies, neque tacita, neque expreſſa ſit, in obligatione, debitor non conſtituatur in mora; niſi per interpellationem, quæ per creditorem fieri debet ipſi debitori; vel perſonaliter, vel ad ejus domum.* Bart. in l. 18. ff. de conſtit. pecun. *Secundò, ſi quis promittit ſe hodie daturum quod promiſſum eſt; peti poteſt eodem die, quia inſtantis temporis adjectio, non videtur appoſita ad differendam actionem, ſed ad declarandum præſentem eſſe obligationem.* l. 118. §. 1. de verbor. oblig. *Tertiò, ſi aliquid ſit promiſſum cum temporis, aut diei adjectione: Aut dies eſt incertus, veluti cùm moriar: & tùm quia dies incertus habetur pro conditione.* l. 75. de cond. & demonſtr. *id quod promiſſum eſt, neque peti neque ſolvi poteſt, ante diem.* l. 38. §. inter de verb. oblig. *Aut dies eſt certus, veluti* Calend. Auguſti *dare ſpondeo, quo caſu, & ſi præſens ſit obligatio: (hæc enim tempore ſuſpendi non poteſt.* l. 44. de oblig.) *tamen creditor ante diem, neque poteſt rem petere, neque ſi offertur cogitur eam recipere; quia & ſi præſens ſit obligatio, tamen in diem differtur ſolutio.* l. 46. de verb. oblig. *& dies intelligitur adjectus obligationi, in favorem debitoris; vt ante diem, cogi non poſſit ad ſolutionem.* d. l. 44. & d. l. 118. *Quartò, ſi obligationi adjicitur tempus tacitum, illa obligatio, ratione verborum, eſt pura; ratione verò ſententiæ, eſt temporalis; vel ratione rei, vt ſi ſtipulor fructus futuros, partim naſciturum, aut domum ædificatum iri. Hæc enim non priùs peti poſſunt, quàm per rerum naturam præſtari poſſunt.* l. 73. de verb. oblig. *Vel ratione loci, vt Carthagine dare ſpondes? quæ ſtipulatio propter loci circumſtantiam, tantum temporis continet, vt promiſſor illo pervenire poſſit, vbi rem datam promiſit.* d. l. 41. §. 1. l. vlt. §. 3. de verb. oblig. *Conditio, aut eſt poſſibilis, aut impoſſibilis. Poſſibilis conditio, alia reſpicit præſens tempus, alia præteritum, alia futurum.* l. 16. de injuſt. teſtam. *Conditiones, quæ præteritum, vel præſens tempus reſpiciunt, ſi ſunt veræ, non differunt obligationem: ſi ſunt falſæ, eam impediunt.* l. 100. de verb. oblig. *quòd ſi in futurum tempus concipiuntur: Aut ſunt neceſſariæ & conditionabilem ſtipulationem non faciunt: Nam quæ certò & neceſſariò futura ſunt, pro præſentibus habentur.* l. 9. §. 1. de novat. *Aut ſunt fortuitæ, & pendent ex incerto eventu. Et tum, aut conferuntur in poteſtatem, aut arbitrium ejus qui obligatur; veluti, ſi volam ſpondeo cujuſmodi conditione adjecta, obligatio eſt nulla. Etenim pro non dicto habetur, quod dare niſi velis, cogi non poteris.* l. 8. de oblig. *Aut non conferuntur in arbitrium contrahentis; & tum ſtipulatio non fit inutilis.* l. 44. de oblig. l. 54. de verb. ſignif. *Verùm, res peti non poteſt, donec exſtiterit conditio: Nam cùm obligatio concipitur, ſpes tantum eſt rem debitum iri. Et ſi contrahentes moriuntur, ante purificatam conditionem: hæc ſpes tranſmittitur ad eorum hæredes, & promiſſoris (qui fuit debitor in ſpe) hæres fit debitor in re.* l. 57. de verb. oblig. *Impoſſibilis conditio, aut concipitur affirmativè, veluti ſi digito cælum tetigero eaque obligationem impedit.* l. 1. §. 4. de oblig. *quia cùm contrahentes apponunt hujuſmodi conditionem, quam ſciunt eſſe impoſſibilem, præſumitur talis eſſe eorum cogitatio, vt nihil agi exiſtiment.* l. 31. de oblig. *Aut concipitur negativè, vt ſi cælum digito non tetigero, cujuſmodi negativa habetur pro neceſſaria, ideoq; obligationem non reddit inutilem.* l. 7. & ibi. gl. de verb. oblig.

Obligatio temporalis.
Dies incertus.
Dies certus.
Tempus tacitum
Locus ſtipulationi adjectus.
Conditio duplex.
Conditio poſſibilis.
Conditio futura, et neceſſaria.
Futura, et fortuita.
Conditio impoſſibilis.
Affirmativa.
Negativa.

VERS. 3. Nec ſi res) *Aliàs: Nã ſi res; quia debito ſoluto creditor tenetur eandem*

dem rem quam accepit, ſive eandem ſpeciem reſtituere: Neq; ſufficit rem ejuſdem generis reddere, vt in mutuo fieri ſolet. l.1.§.2.de oblig.

VERS. 5. Curia Domini Regis] *Curia Regis, non cognoſcit de privilegiis creditorum in pignore, niſi pactio facta ſit in ipſa Curia Regis.* Infr.c.14. *Sed hujuſmodi privatas conventiones, et contractus, Vice-comitibus, et Baronibus diſceptandas relinquit.* Glanvill.lib.1.c.10.lib.10.c.8.c.18.

DE RE IMMOBILI INVADIATA.

CAP. 5.

Glanv.lib.10.c.8.

CÙm autem res immobilis ponitur in vadium; ita quòd inde facta fuerit ſaſina creditori, & ad terminum; aut convenit inter creditorem & debitorem, quòd redditus & exitus interim, ſe acquietent, aut ſic, quòd in nullo ſe acquietent.

Mortuum vadiũ.

2. Prima conventio, juſta eſt, & tenet; ſecunda injuſta & inhoneſta eſt.

3. Quæ dicitur mortuum vadium. Et per Curiam Domini Regis[a] prohibetur fieri. Quia reputat eam ſpeciem vſuræ.

[a] *Al.non prohibetur fieri, et tamen reputat eam pro ſpecie vſuræ.* Lib.2.c.54.

4. Vnde ſi quis in tali vadio deceſſerit: & poſt mortem ejus hoc fuerit probatum: de rebus ejus non aliter diſponatur, quàm de rebus vſurarii.

5. Cætera ſerventur, vt priùs de rebus mobilibus conſiſtentibus in vadiis, dictum eſt.

ANNOTATIO.

In hoc capite, tractatur de re immobili pignori data, cum terra datur in vadium pro certa pecuniæ ſumma: Creditor enim pecuniam ſuam credit; & debitor, acceptâ pecuniâ terram ſuam creditori oppignorat: interpoſito pacto de retrovendendo: Tùm ſcilicet, creditor promittit, ſe terram debitori reſtituturum; cùm pecuniam ſuam ab eo receperit. In hoc contractu, duplex poteſt eſſe conventio: Aut enim convenit inter creditorem, & debitorem, quòd redditus, & exitus terræ oppignoratæ ſe acquietent; hoc eſt, quòd computentur in ſortem, ſive ſummam principalem; hoc eſt, quòd exitus, & fructus percepti, deputentur in ſolutione debiti de judicib.c.193.cujuſmodi pactio eſt licita; aut inter eos convenit, quòd fructus terræ, in nullo ſe acquietent; hoc eſt, quòd non computentur in ſortem, hoc eſt, vt creditor fructus lucrifaciat, ſorte manente integrâ, vt ait Cujacius. lib. 2.tit.3.*de feud. Et hoc pactio vſuræ eſt proxima: tamen de jure civili videtur eſſe permiſſa, minimèque vſuraria.* l.ſi eâ lege.17.C.de vſur. *Eam quoq; jus Canonicum expreſsè probat, & confirmat.* c.regimini.2.de emt.et vendit.extravag. com.lib.3. *confirmatur quoq; per* Stat.Rob.3.c.21. *Dicitur mortuum vadium hoc in loco, vt dixi* de verb. ſignif. verbo Mortegage. *In jure civili dicitur ἀντίχρησις, quia vadium, ſive pignus datur pro uſu pecuniæ.* l.1.§.3.ff. de pignorib.l.pecuniam 33.ff. de pignorat.act. *In hoc regno, vulgò dicitur* [Wedſet landes]

DE

DE MALITIOSA VADII DETENTIONE. Cap. 6.

NOtandũ est, quòd ex quo aliquis solverit id quod debuerat vel si se soluturum competenter obtulerit; si creditor vlteriùs vadium petentis malitiosè detinuerit, debitor conquerens, Breve de recto habebit. Of redemption of lands wodset. leg. burg. c. 84. Iac 2. parl. 8. c. 36. Infr. lib. 3. c. 35. parl. 3. c. 19.

2. Apparens per hoc Breve creditor summonitus in Curia; aut recognoscet terram illam vt vadium suum, aut dicit se tenere terram in feudo, vt suum jus.

3. In primo casu, aut oportet eum vadium reddere, aut cationabilem caussam ostendere in Curia, quare non debeat.

4. In secundo casu, vtroque comparente scilicet, creditore & debitore, ponetur super recognitionem patriæ, vtrum creditor ille, teneat terram illam vt feudum suum: vel in vadium, vel vtrũ pater ejus, vel alius antecessor fuerat inde sasitus vt de feudo, vel vt de vadio, die quo obiit. Et sic potest objici ei qui sasinam patris sui petit. Et sic potest recognitio multipliciter variari pro modo petendi & respondendi. Si autem recognitio à neutro petatur, procedet placitum in Curia, super recto.

[a] *quia oblatio pecuniæ facta creditori æquiparatur solutioni.* Iac. 3. parl. 5. c. 27. Mar. Reg. parl. 6. c. 30. Iac. 6. parl. 12. c. 135. c. 138. parl. 15. c. 24. 7 Glanv. lib. 10. c. 9.

DE MVTVO DATO SVB FIDEI INTERpositione. Cap. 7.

DIe autem statuto, debitore apparente in Curia: si creditor nõ habeat inde, neque plegios, neque vadium, nisi solam fidem: non est probatio in Curia Domini Regis.

2. Verumtamen sub fidei transgressione, & læsione indagari poterit in [a] Curia Christianitatis. Glanv. lib. 10. c. 12.

3. Et licet judex ecclesiasticus in Curia Christianitatis, possit cognoscere de fidei, & juramenti læsione; & convicto inde pœnitentiam injungere: placita tamen de debitis laicorum vel de tenementis in Curia Christianitatis, nisi ratione fidei, vel juramenti interpositione, de jure regni tractari, vel determinari non possunt.

[a] *i. In curia ecclesiastica.*

ANNO-

ANNOTATIO.

VERS. 1. Niſi ſolam fidem] *Vel per nudam promiſsionem, quæ juramento probetur.* l. pen. ff. de fide-juſſor. *Vel per juramenti interpoſitionem, à debitore factam, qui idoneos fide-juſſores invenire non poteſt.* l. vlt. ff. qui ſatiſd. cogant.

Cautio juratoria. *vulgò cautio juratoria vocari ſolet.*

VERS. 3. Niſi ratione fidei] *Placita de debitis laïcorum, ſunt (vt verbo forenſi vtar) civilia, & profana: Ideoq; in Curia Eccleſiaſtica, niſi ratione juramenti, tractari non poſſunt, vt alibi dixi.* lib. 2. c. 59.

DE MVTVO DATO SVB CHARTAE expoſitione.

CAP. 8.

FActâ quæſtione & diſrationatione debiti, poteſt fieri probatio variis modis, veluti per Chartam, per teſtes idoneos, & per duellum.

Glanv. lib. 10. c. 12.

2. Vt ſi quis offerat, & oſtendat in Curia alicujus, Chartam petentis, ſeu alicujus anteceſſoris petentis, ad probandum debitum: ſi adverſarius non vult [a] concedere, duobus modis poteſt contradicere.

[a] *i. Fateri chartã eſſe ſuam, vel alicujus ſui prædiceſſoris.*

3. Scilicet, concedere & recognoſcere ſigillum; & contradicere quòd per conſenſum ſuum, vel anteceſſorum ſuorum facta fuit Charta illa, vel omninò Chartam & ſigillum negare.

Conventionem in ipſa charta expreſſam.

4. In primo caſu, ſi recognoſcit ſigillum ſuum in Curia, Chartam illam warantizare, & [b] tenorem ejuſdem ſine contradictione ſervare tenetur.

5. Suæ autem malæ cuſtodiæ imputetur, ſi damnum inde incurrat, per ſigillum ſuum ex inſolentia, aut negligentia cuſtôdum.

6. In poſteriori caſu, per aliquem idoneum teſtem, qui in ipſa Charta inſeritur, poterit probare per duellum.

l. *Comparationes. 19. et ibi Dd. C. de fid. inſtr.*

7. Alio etiam modo fides eſt adhibenda Chartis, vt per collationem ſigillorum plurium, & alias chartas, eodem ſigillo ſignatas: de quo ita conſtat, quòd inde nulla ſuſpicio ſit, nec diverſitas in ſigillis; ſed de quibus conſtet, quòd ejus Chartæ ſint, qui Chartam illam ſuam eſſe negat. Itaque quòd eas bene warantizat in Curia.

8. Tunc enim ſi ita per omnia concordent, quòd nulla ſuſpicio diverſitatis ſigillorum appareat; haberi ſolet pro convicto.

9. Et

9. Et ſive hoc, ſive alio legitimo modo, aliquis convincatur; ſuper tali re, loquêlam ſemper amittet; ſive placitum fuerit de debito, ſive de terra, ſive de quacunque alia re. Et prætereà in miſericordia Regis remanet. *Pœna ejus qui de falſa Charta convincitur.* vid. lib. 4. c. 13.

10. Sed ſi ſigillum aliquod [c] dedicatur, & per collationem probari non poterit; nec etiam fuerit notum in Curia: tunc per duellum poterit terminari; quia hoc ad crimen pertinet falſitatis. [c] *i. contradicatur.*

Annotatio.

Vers. 1. Veluti per Chartam) *Non minùs valet, quod ſcriptura, quàm quod vocibus linguâ figuratis, concipitur.* l. non figura. 38. ff. de verb. oblig. *Etiam ſi ſit privata ſcriptura, quæ fidem facit contra ipſum ſcribentem, cùm non ſit veriſimile, quenquam ſcribere contra ſe, niſi quod ſit verum, vt* not. Dd. Inſtit. de liter. oblig. & in l. exemplo. C. de probat. *De comparatione literarum.* vid. l. 19. & ibi gl. C. de fid. inſtr. & Novell. quomodo inſtrum. §. certè. §. cæterùm. conſtit. 73. *Privata ſcriptura.*

De Commodato.

Glanv. lib. 10. c. 13.

Cap. 9.

COmmodati autem cauſſa, ſolent res aliquæ deberi.

2. Ecce ſi rem meam, gratis tibi commodavero, ad vſum tuum, inde percipiendum in ſervitio tuo; expleto quidem ſervitio, rem meam mihi reddere teneris, ſi exſtat ſine deterioratione. Exod. c. 22. 14. 15. Levit. . . 4. Num. 5. 7. 8. Deut 24. 10. 14. Matth. 5. 42. Luk. 6. 34. 35.

3. Si autem res ipſa interierit vel perdita fuerit; vel deterior effecta, quocunque modo in cuſtodia tua, omninò teneris, ad pretium rationabile reſtituendum.

4. Prætereà, ſi quis rem ſuam, ad certum locum, vel ad certum tempus, alii commodaverit, & ſi is, qui eam ſic recepit, vltra illum locum, vel illud tempus eâdem re, vſus fuerit: in quantum id emendare debet, [a] vel ſub qua inquiſitione, vel ſub cujus probatione, ſit id judicandum quæro? Reſpondetur, commodantis, et per teſtes ipſius. [a] *i. Sub qua probatione vel ſub quo genere probationis.*

5. A furto omnimodo excuſatur per hoc quod initium ſuæ detentionis habuit, per Dominum hujus rei.

6. *Item* quæro, vtrum Dominus rem ſuam, ita alii commodatam, infra limitatum tempus, vel locum revocare poterit, cùm ejus vſu interim ipſe indigeat?

7. Reſpondetur, quod non. Quia commodatum non revocatur, niſi poſt vſum expletum, cujus gratia, res fuerat commodata.

Annotatio.

Vers. 2. Gratis] *Nam ſi merces intervenerit: erit locatio, & conductio.* §. item 15. Inſtit. de commod. *Et ſi pretium fuerit ſolutum, vel de eo ſatisfactum erit emtio, & venditio, vt dicetur capite proximè ſequente.*

Ad vſum tuum] *In commodato non datur res ipſa, vt in mutuo, ſed tantùm ejus vſus.* l. 1. §. 6. ff. commod. *Ideòque in commodato, res eadem numero, ſive eadem ſpecies reſtituitur. In mutuo ſufficit reddere rem ejuſdem generis, vt vinum pro vino, oleum pro oleo.*

Vers. 4. Prætereà] *Qui rem alienam conſentiente Domino contrectat, excuſatur à furto, quoniam abeſt doloſus fraudandi animus, ſecundum diſtinctionem.* Bart. in l. Item quæritur. 13. §. vlt. ff. locat. *& notum eſt, delicta æſtimari animo, & propoſito delinquentis.* l. qui injuriæ. ff. 55. de furt.

Vers. 7. Qui commodatum] c. vnic. extr. de commodat. l. in commodato. 17. §. 3. ff. commodat.

DE EMTIONE ET VENDITIONE.
Cap. 10.

Glanv. lib. 10. c. 14.

EX cauſſa quoque emtionis, & venditionis, debetur aliquid, cùm quis rem ſuam alii vendiderit. Debetur enim pretium ipſi venditori; & res emta, emtori.

2. Perficitur autem emtio, & venditio cum effectu, ex quo, de pretio inter contrahentes convenit. Ita tamen quòd ſecuta fuerit, rei venditæ, vel emtæ traditio.

3. Vel ſi pretium fuerit inde ſolutum, aut totum, aut pars.

4. Vel ſaltem arrhæ inde fuerint datæ & receptæ.

5. Sed in duobus caſibus prioribus, nullo modo poteſt alterutra partium contrahentium, ſolâ voluntate à re contracta recedere, niſi ex aliqua juſta & rationabili cauſſa; veluti ſi inter eos convenit, vt liceat alterutri eorum inde ſe impunè retrahere, infra certum terminum. Tunc enim licet vtrique, ſicut convenit, infra dictum terminum à contractu impunè recedere: Quippe, generaliter verum eſt, quòd conventio vincit legem.

6. In tertio caſu, vbi arrhæ ſunt datæ, & receptæ, ſi emtor à contractu recedere voluerit: id ei cum arrhanum amiſſione licebit.

7. Si

7. Si autem venditor recedere ab ipso contractu voluerit; in tali casu quæro, vtrum id sine pœna facere possit? Quòd non videtur, quia tunc videretur melioris conditionis in hoc venditor, quàm emtor. Siquidem emtor perdit quod dedit, scilicet, arrhas: Igitur venditor, duplum restituere compellitur & duplicabit arrhas; licet nihil super arrhis expressum fuit.

8. Præterea si venditor ipse vendiderit rem suam emtori, tanquàm sanam, & sine mahamio: si poterit postea emtor rationabiliter rem ipsam, eo tempore minùs sanam fuisse & cum mahamio, probare: tunc quidem venditor tenetur rem suam rehabere.

9. Verùm sufficit, eam rem fuisse idoneam tempore contractus, quicquid postea de illa contigerit.

Annotatio.

Vers. 2. Perficitur] *Contractus emtionis, tribus modis perficitur: Primus est, solutio pretij, & ipsius rei traditio: Nam substantia emtionis, ex parte emtoris, est pretium; ex parte autem venditoris, est merx sive res, quæ venditur.* l. emti. 11. ff. de contrah. emt. l. in re mandata. 21. C. mandat. *Secundus modus est, conventio de pretio: Nam tametsi pretium sit de substantia & forma emtionis.* l. emti. C. de contrah. emt. *tamen numeratio pretii, non est necessaria, sed sufficit conventio, de eo numerando.* l. 2, ff. de contrah. emt. d. l. 9. *Tertius modus est, datio sive traditio arrharum: hoc enim est certum argumentum contractæ emptionis.* §. emptio. Instit. de empt. & vend.

Emtio consensu partium contrahitur, ideoque dissensu distrahitur.

Vers. 5. Recedere] *Si in emtione pretium sit solutum, non sufficit contrarius consensus; sed requiritur actus priori similis retrotrahens contractum.* l. 5. C. de oblig. l. 1. cum seq. quand. licet ab emt. reced. l. 3. l. 7. C. de rescind. emt. l. 58. de pact. l. 80. de solut.

Vers. 8. Præterea] *Si vitium rei venditæ est manifestum, periculum est emtoris* l. ea quæ. 43. §. 1. ff. de contrahend. emt. *si vitium est latens, venditor tenetur.* l. ex emto. 11. §. 4. de actione emt. *Et in hoc casu si res emta est tradita emtori, actio redhibitoria datur emtori, adversus venditorem, vt dissolutâ emtione, venditor cogatur rem recipere, ejusq; pretium cum vsuris, omnig; interesse, emtori restituere.* d. l. ex emto. §. 1. l. sciendum. 19. l. debet. 27. de ædil. edict. l. 1. l. 4. Cod. de ædil. act. *Sed emtor rei vitiosæ, qui agit actione redhibitoriâ, probare debet vitium præcessisse venditionem, hoc est, fuisse vitiosam, antequam emeretur.* l. 4. ff. de probationib.

De vitio rei emtæ et venditæ.

Actio redhibitoria

De periculo rei emtae, et warantizatione ejusdem.

Cap. 11.

Glauv. lib. 10. c. 14. in fin. & 15.

PEriculum autem rei emtæ & venditæ illum generaliter respicit, qui eam tenet: Nisi aliter inter eos convenerit.

2. Warantizare autem emtori & ejus hæredibus venditor,& ejus hæredes tenentur rem venditam, ſi fuerit res immobilis; & inde ponatur in placitum,eò modo,quo ſupra dictum eſt in tractatu de warantis.

lib.1.c.15.cum ſeqq.

3. Si verò fuerit res mobilis,quam aliquis petit verſus emtorem, eo quòd priùs fuerat ei vendita vel commodata, aut ex aliqua alia juſta cauſſa acquiſita,nō [a] adjecta felonia: Idem dicendū eſt quod de re immobili ſuperiùs eſt expreſſum.

[a] *i.Sine dolo malo.*

ANNOTATIO.

VERS. 1. Qui eam tenet] *Id eſt, poſſidet. Poſſeſſor rei emtæ, eſt ejus Dominus: Res autem emta,ſi perit, Domino perit.* l.pignus.8.C.de pigner.act. *Quia cujus eſt commodum, ejus eſt periculum.* Inſtit. de emt.& vend. ſ cum antem

DE RE FVRTIVA VVARANTIZANDA.

CAP. 12.

Glanv.libI.10.c.15.lib 1.c.16.

SI verò res aliqua,ex cauſſa furtiva petatur,verſus emtorem; ipſe emtor tenetur ſe â cauſſa furtiva ſibi impoſita, defendere; aut warantum inde vocare.

2. Si itaque emtor warantum vocaverit, aut certum, aut incertum.

3. Si certū vocaverit warantū in curia,quem dicit ſe velle habere warantum: tunc [a] ei dies ponendus eſt in curia.

4. Et ſi ad diem illum, præſens fuerit is, qui vocatus eſt in warantum,& venditionem ipſam ac rem venditam & emtam, ipſi emtori warantizaverit in curia; tunc emtor ipſe, omninò inde liberabitur. Ita quòd propter hoc nihil [b] de recto perdere poterit.

5. Si autem de warantizatione ei [c] defecerit;tunc erit placitū illud inter emtorem & warantum: Ita quòd ad duellum inde poterit perveniri.

[a] *Ad quem emtor warantum ſuum ſiſtat in judicio.*

[b] *Al.de cetero.*

[c] *i. Si rem emtam warantizare recuſaverit.*

LICET VVARANTO VOCARE SVVM VVArantum.

CAP. 13.

Glanv.lib. 10.c.15. in fin.c.17.lib.1.c.23.

SEd warantus warantum poterit vocare in Curia: Et ſi certū warantum vocaverit, in tali caſu, ad quartum warantum erit ſtandum.

2. Præ-

2. Prætereà cùm quis, ita vocaverit warantum ſuum, de re quæ petitur furtiva, ſolet warantus attachiari, & ſi is ſufficientem probationem de mercatu ſuo legitimo habuerit, hoc ipſum à felonia liberabit. Sed tamen à damno non ſervat, quin rem amittat.

3. Sed ſi inde ſectam bonam non habuerit, & ſuffcientem probationem: in periculo eſt.

4. Probari autem ſolet res ex debeto, vel ex emto, vel excommodato, generali probandi modo in Curia; ſcilicet, per ſcriptum vel per duellum.

Annotatio.

Vers. 1. Ad quartum] *Quartus warantus reſpondebit præciſè.* lib. 1. c. 23. *Sed tertius warantus reſpondebit præciſe.* Quon. Attach. c. 10. *Sed hoc videtur locum habere in haimhaldatione catallorum; & generalem regulam veram eſſe de reſponſione faciendâ per quartum warantum.*

Vers. 2. Prætereà] *Hunc locum reſtitui ex* Glanv. lib. 10. c. 15. in fine. et c. 16.

Prætereà cùm quis ita nominavit warantum de re quæ petitur, furtiva; ſolet warantus ipſe attachiari; per Breve domini Regis vice-comiti directum.

Vers. 3. *Si verò incertum vocaverit warantum: in tali caſu, ſi ſufficientem habuerit probationem de legitimo mercatu ſuo; id eum à felonia liberabit. Sed tamen à damno non ſervat, quin rem amittat.*

De Locato, et Conductо.
Cap. 14.

EX locato quidem & conducto, ſolet res quandoque deberi, vtpote, cùm quis locat rem ſuam alij, vel ad certum terminum, certâ interveniente mercede.

Qui capit, ille locat: qui conducit, pretium dat. Glanv. lib. 10. c. 18 l. quæro. 54. §. 1. ff. de locat. l. 3. mvitos. 11, C eod. tit.

1. Tenetur locator rem ſuam locatam ad vſum dare, conductor verò mercedem ſolvere.

3. Sciendum autem eſt, quòd elapſo termino, poteſt locator licitè ſuam rem locatam, etiam ſuâ propriâ authoritate recipere.

4. Sed quid ſi conductor cenſum ſuum ſtatuto tempore non ſolverit: Nunquid in hoc caſu, licet locatori, ipſum ſuâ authoritate expellere vel non? l. 1. l. 2. C. de Fur. emphyt. lit. 6. part. 15. c. 146.

5. Tu dic: quòd Emphiteota Eccleſiæ, ſi ceſſaverit per biennium in ſolutione penſionis ſuæ, cadit à jure ſuo, & poteſt expelli, per prælatum Eccleſiæ.

6. Prædictus verò contractus, qui ex privatorum consensu, factus fuerit: & habere privatas conventiones consueverit: non solet in Curia Domini Regis tueri, & quidē in talibus contractibus, qui quasi quædam privatæ conventiones censeri possunt, Curia Domini Regis intromittere se non solet.

Supr. c. 4. h. lib.

DE PROCVRATORIBVS, A QVIBVS, qui, & quomodo constitui possunt.

CAP. 15.

PLacita in superioribus exposita, super recto quidem & proprietate rerum, prodita sunt.

Glanv. lib. 11. c. 1.

2. Quæ prosequi, quis potest (sicut & alia quælibet placita civilia) tâm per se ipsum, quàm per suum responsalem, loco sui ad lucrandum vel perdendum positum.

3. Verùm oportet eum esse præsentem in Curia Domini Regis, qui alium loco sui ibi ponit: solet enim hoc fieri coram justitiariis Domini Regis, in [a] banco residentibus. Aliter enim quàm per Dominum præsentem in Curia nullus recipitur omninò responsalis.

a i. In Curia Angliæ. Reg. Henr. 3. Ann. 25. c. 16.

4. Nec oportet adversarium ob id præsentem esse; nec etiā illum qui loco alterius ponitur, si sit notus Curiæ.

5. Potest itaque vnus solus etiā loco alterius poni, duo vel plures simul vel sub disjunctione: ita quòd si vnus interesse non possit; reliquus, vel reliqui, illud placitum exsequentur.

Vid. Iac. 1. parl. 9. 1 25.

6. Per procuratorem itaque talem, potest placitum illud deduci in curia, & terminari sine debito; sive per judicium, sive per finalem concordiam, adeò planè & firmiter, vt per eum, qui alium loco suo inde posuit.

[b] *i. Etiam si ille qui constituitur, sit notus Curiæ. i. personis Curiæ. veluti judici, et alijs.* lib. 1. c. 25. 12.

7. Sciendum est etiam, quòd non sufficit alium constituere suum responsalem, quàm Senescalum, aut ballivum suum de terris & rebus suis disponendis, [b] etiamsi constet curiæ.

[c] *Al. habent.* *Bart in* §. *datus autem. Instit. de suspect. tutor per* l. *maritus* C. *de procurato.*

8. Ad hoc quòd idem recipi debeat in curia, loco Domini sui in aliquo placito; oportet, quòd [c] intercedat speciale mandatum per literam patentem, ad lucrandum vel perdendum.

9. Potest autem pater ponere filium suum pro se, & vice versâ, extraneus quoque extraneum, vxor quoque maritum, & sic de aliis.

ANNO-

ANNOTATIO.

VERS. 2. Placita civilia] *Nam in cauſſis criminalibus procurator non recipitur* l.pen.§.1.ff.de public.Iud.c. veniens.15.de accuſat. *Sed tamen admittitur ad allegandũ cauſſam abſentiæ.* l.9.*& ibi* gl.ff.de procur. *Aliud dicendum eſt de jure noſtro Municipali.* Iac.6.par.11.c.90.

VERS. 4. Præſentem eſſe] *Quia abſens contra abſentem poteſt conſtitui.* l.1 ff.de procurat gl.in.l.neque 11.C.eod.tit.l.1.in prin.de verb. oblig.l.22.§. 10.ff.mandat.

VERS. 5. Mandatum] *Quod tria continere debet. Primò, nomen conſtituentis. Secundò, nomen conſtituti. Tertiò, quòd conſtituens ratum habere velit, quicquid à conſtituto factum fuerit* .leg.in.c.1.&.c.manda.de procurator.

DE ESSONIO, ET REVOCATIONE PROcuratorum.

CAP. 16.

CVm quis itaque juxta formam præſcriptam, loco alterius ponitur, in aliquo Placito: Nunquid eſſonium ex ſua perſona, vel ex perſona Domini ſui tantùm, vel vtriuſque perſona locum habebit in Curia. Glanv.lib.11.c.3.

2. Equidem eſſonium ipſius procuratoris, locum habebit[a] ſolummodo[a] in tali caſu: donec ipſa procuratio revocetur. [a] *In eo caſu, vel cauſſa, in qua procurator conſtituitur.*

3. Prætereà cùm quis, ita loco alterius poſitus in Curia, de placito illo reſpondet, & id quod ad eum ſpectat, facit; nunquid poteſt Dominus eum inde pro beneplacito ſuo removere? ita quòd alium faceat inde procuratorem, maximè ſi poſteà capitales inimicitiæ intervenerint.

4. Quin antè Dominus ipſe poſſit placitum ſuum illo amoto procuratore, proſequi dubium non eſt. *Procurator poteſt revocari, ye integrâ.* l. Si mandavero.22. ff. mandat.c.vinc.extr. eod.tit.

5. Quia ita intelligitur quilibet, alium loco ſuo ponere, ſcilicet, ſi ipſemet intereſſe non poterit.

6. Obtinet igitur, quòd Dominus talem procuratorem, poſſit à qualibet litis parte amovere, & alium loco ejus ponere: ſub forma præſcripta pro ſe in Curia. *Procurator conſtituitur cumulativè et non privativè.*

ANNOTATIO.

VERS. 2. Equidem] *Eſſonium admittitur in perſona procuratoris, eodem modo quo ipſi Reo conceditur: quia abſens Reus per procuratorem cauſſam abſentiæ reddere poteſt.* Vd.Supr.c. 14.l.71.ff.de procurat.

FAC-

FACTVM MARITI VXOREM, ET PROCVratoris dominum obligat.
Cap. 17.

Glanv.lib.11.c.3. l.2.l.nihil.20.l. maritus 21.ettibigl.Bart.C. de procurat.reg.burg.c. 33.

CVm itaque maritus aliquis, poſitus loco vxoris ſuæ, in placito de maritagio, vel de dote ipſius vxoris, aliquid amiſerit; vel [a] diſrationaverit de jure ipſius vxoris, per judiciũ vel per concordiam: Nunquid poterit mulier iterum placitum inde movere, aut tenebitur omninò factum viri ſui, etiam poſt mortem ipſius, [b] tueri.

[a] *i. In judicio recuperaverit,*

[b] *al. tenere.*

2. Non videtur, quòd mulier debeat in tali caſu, aliquid de jure ſuo amittere; quia dum fuit in poteſtate viri ſui, nullo modo ejus voluntati poterat contraire, vel ſibi contradicere.

lib.1.c.13.Glanv. lib. 11.c.4.

3. Sed dicitur contra. Quia ea quæ in curia Domini Regis facta ſunt, rata & firma eſſe convenit.

[c] *Compellendus eſt, captis pignoribus.*

4. Et [c] diſtringendus eſt Dominus ad tenendum illud, quod per reſponſalem ſuum, in curia factum eſt, ſive per judicium, ſive per concordiam.

5. Sed quid erit, ſi Dominus non habeat tantum, vnde diſtringi poſſit; reſponſalis autem habeat: Equidem non eſt diſtringendus reſponſalis ipſe.

Supr.c.15.3. Glanv. lib.11.c.5.lib.1.c.7.c. 8.

6. Quòd autem dicitur, quòd non poteſt aliquis alium loco ſui cum effectu ponere; niſi præſens fuerit in Curia: Contrarium videtur, in his quæ primo libro de eſſoniis poſita ſunt. Ibi enim dicitur, quòd ſi quis poſt tertium eſſonium, aliquem quicunque fuerit ille, reſponſalem miſerit, ſaltem cum literis ſuis, recipietur in curia.

Ex vi judcij. i. ex forma judicij, & juſque modo, abſens enim poteſt conſtituere procuratorẽ qui pro eo compareat excuſatorio nomine: ſed non ad cauſſam agendam

7. Sed hoc contingit ex vi judicii; aliud obtinet, vbi per conſiderationem curiæ, vel per diſtrictionem judicii, alium quærit loco ſui, ponere in placitum ad lucrandum; vel perdendum pro ipſo.

DE PROCVRATORIBVS RELIGIOSORVM.
Cap. 18.

Glanv.lib.11.c.5

PRætereà notandum eſt, quòd Abbates, & Priores canonicorum Regularium, per ſe recipiuntur in curia, ſine licentia ſui conventus.

2. Alii Priores ſive canonicorum, ſive Monachorum, ſi fuerint

rint Cellarii, ſine literis Abbatis ſui, vel magni Prioris, etiam admittuntur in curia.

3. *Item* Magiſter militiæ templi, & Capitales Priores Hoſpitalis de Hieruſalem, per ſe recipiuntur.

4. Nulli autem inferiores iis, de ſuo ordine poſſunt admitti. *Privilegium et ibi gl. de verb. ſignif.* lib. 6

ANNOTATIO.

Volaterranus, *Anthropologiæ* lib. 21. *ſcribit Hyeroſolimis tres ordines, eoſque militares inſtitutos fuiſſe, Sancti Ioannis Baptiſtæ, Templariorum, et Sanctæ Mariæ Teutonicorum: porrò, Templariorum ordo initium accepit circa annũ Domini* 1122. *Et ducenteſimo pòſt anno, deletus eſt à Clemente quarto ſũmo pontifice, precibus & hortatu Philippi pulchri Galliæ Regis.*

DE POTESTATE ALIVM SVBSTITVENDI. CAP. 19.

PRætereà cùm vnus, vel duo ponuntur in curia loco alterius, in placito aliquo prædicto modo: nunquid ille vnus, poterit ponere alium, vel vnus eorum duorum reliquum, vel etiam aliquem tertiũ loco ſui, vel loco Domini ſui in placito, ad lucrãdũ vel perdendum pro eo?

2. Tu dic; quòd non: Quia procuratori omnia videntur eſſe prohibita, quæ non ſunt ſibi expreſſè conceſſa.

DE PLACITIS DEVOLVTIS AD CVRIAM domini Regis. CAP. 20.

Glan. lib. 12. c. 1. c. 2 lib. 2. c. 16.

PRædicta quidem placita de recto directè, & ab initio, veniunt ad Curiam Domini Regis; & ibi, vt dictum eſt, deducuntur, & terminantur.

2. Quandoque etiam, licet ab initio non veniant in Curiam Domini Regis, veniunt tamen per [a] tranſlationẽ, vbi curiæ Dominorum, de recto defeciſſe probantur.

[a] *Cũ ſcilicet cauſſa tranſfertur, et evocatur ab inferiore Curia ad ſuperiorem, vel per advocationem, vel reductionem, vt nunc fieri ſolet.*

3. Cùm quis itaque clamat ad liberum tenementum, vel ſervitium tenendum de alio, per liberum ſervitium; & Dominus nõ poterit inde trahere tenentem ſuum in placitum, ſine Brevi Domini Regis, vel ejus juſtitiarii; habebit igitur ad Dominum ſuum, de quo id clamat tenere Breve de recto.

4. Solent tamen placita iſta, in curiis Dominorum, vel eorũ qui

qui loco Dominorum habentur, deduci regulariter, ſecundum rationabiles conſuetudines ipſarum curiarum. Quæ quia tot, & tàm multæ ſunt in ſcriptis de facili, reduci non poſſunt.

QVOMODO CVRIAE INFERIORES PRObantur de recto defeciſſe.

CAP. 21.

Clanv. lib. 12. c. 7 *Panorm. in c. M. ferrarienſium Pē. colum. de conſtitut.*

PRobātur autem ipſæ Curiæ defeciſſe de recto, in hunc modū.

2. Conquerente petente, vice-cometi; ſuper eo quod petit, vice-comes mittet ad Curiam ipſam, die quæ litigatoribus, à Domino ſuo illius curiæ ſtatuta fuerit, aliquem ſervientem ſuum, vt ille coram quatuor legalibus militibus, vel pluribus ejuſdem comitatus qui ex præcepto Domini vice-cōitis ibi aderūt; audiat, & videat probationem petentis, ſi curia ipſa ei de recto in placito defecerit.

3. Quod & ipſe petens, ſic eſſe juramento ſuo, vnà cum duobus aliis id audientibus, & cum eo jurantibus, probabit.

[a] *i. Ad curiam vicecomitatus.*

4. Sub tali ergo ſolēnitate, ſolent loquelæ à quibuſdam curiis, ad [a] comitatum tranſferri: ibique de novo tractari, & terminari finaliter, ſine contradictione, vel recuperatione ipſarum curiarum Dominorum, vel eorum hæredum, quantùm ad illud placitum: Quia Curiam ſuam eâ ratione non poſſunt repetere.

5. Sin autem priuſquam curia aliqua, prædicto modo probetur de recto defeciſſe; loquela aliqua ab ea, ad ſuperiorem curiam trahatur; poterit Dominus illius Curiæ, die placiti, curiam ſuam eâ ratione repetere, quòd nondum probata fuerit de recto defeciſſe. Et ita eam per judicium retrò habebit, niſi ſibi probetur derecto eam, vt dictum eſt defeciſſe.

6. Sciendum tamen eſt, quòd ſi ad curiam capitalem Domini Regis, loquela tractà fuerit: fruſtra vendicabit quis die placiti curiam ſuam; niſi tertio die antè, coram legalibus hominibus eam vendicaverit,

7. Nullo autem die poſito ipſi petenti, vnde conqueri poſſit juſtè, de dilatione facta ei; ſufficit falſare curiā ſuā ſub forma præſcripta, quocunque loco voluerit, in feudo ipſo ſi Dominus nullam habuerit reſidentiam ſuper feudum ipſum.

8. Sicut ipſi Domino licet curiam ſuam inde tenere, & ipſi petenti diem ponere, quocunque loco voluerit ſuper feudum ſuum

ſuum, extra feudum non licet de jure.

9. Debet autem impetrare Breve ſolummodò ad illum, de quo clamat tenere, is qui petit, non alium Capitalem Dominum.

10. Sed quid erit ſi petens ipſe, de vno clamat tenere, & tenens ipſe de alio teneat.

11. Equidem in tali caſu, quia is cui Breve dirigitur, placitum id tenere non poteſt (cùm alium non poſſit de Curia, vnde ipſe ſaſitus intelligitur, injuſtè, & ſine judicio diſſaſire) ex neceſſitate veniat ad Comitatum, & ibi procedat placitum in Capitali Curia.

12. Itaque vterque Dominorum, ibi per ſummonitionem adeſſe debet, vt vtroque præſente, res agatur, pro vt ſupra dictum eſt, in tractatu de warantis. Lib. 1. c. 24.

AD VICE-COMITEM PERTINENT placita Dominorum, qui de recto defecerunt.

Cap. 22.

AD Vice-comites provinciarum pertinent prædicta placita Dominorum, vbi Curiæ ipſorum Dominorum probantur defeciſſe de recto. Glanv. lib. 12. c. 9.

2. Et alia quædam, veluti ſi quis conqueratur Curiæ Vicecomitis, de Domino ſuo, quòd contra conſuetudines, indebita ſervitia, vel plus ſervitii, ab eo exigat, de libero tenemento, quòd de eo tenet, quàm inde facere debet ſibi. lib. 2. c. 63. 25.

DE CVRIARVM RECORDIS.

Cap. 23.

REcordum poteſt habere quælibet Curia, ex beneficio Domini Regis, vel juſtitiarii principalis.

2. Quemadmodum ſi Dominus Rex aliqua rationabili cauſſa motus; fecerit aliquam Curiam ſummoneri, ad recordum faciendum in Curia ſua. Ita quòd velit Dominus Rex, quòd ejus recordo, non liceat contradici.

3. Solet autem multoties aliqua Curia ſummoneri, quòd habeat recordum alicujus loquelæ, coram Domino Rege vel ejus juſtitiario: licet inde habeat recordum, cui contradici non poſſit.

Quia

Quia ex conſenſu partium poterit ipſa loquela, per ipſum recordum procedere; ſi recordum tale eſſe conceſſerint.

4. Fieri autem debet ſummonitio, per Breve Domini Regis, de recordo habendo, coram juſtitiario.

5. Præterea, recordum habent in Curia Domini Regis, minores Curiæ de his quæ in eis facta ſunt; quod contingit quando aliquis Baro habet aliquam cauſſam in Curia ſua, vnde dubitatio rationabilis oriatur: Ita quòd Curia ſua eam cauſſam determinare non ſufficit: tunc poteſt Dominus ipſe, Curiam ſuam ponere in Curiam Domini Regis: Ita quòd de dubitatione ipſa, conſilium & aſſenſum Curiæ Domini Regis habeat, quid inde de jure fieri debeat.

6. Et hoc debet Dominus Rex de jure Baronibus ſuis, ſcilicet, quòd ob talem [a] cauſſam, poſſunt ſui Barones Curias ſuas, ſic in Curiam ſuam ponere: Ita quòd Dominus Rex faciat, eis habere in Curia ſua, de peritis hominibus ſuis conſilium judicii.

[a] *Difficilem & obſcuram.*

7. Cùm autem ſuper dubitationibus ipſis, in Curia Domini Regis, fuerint certificati, poterunt inde ad Curiam ſuam, cum loquela ſua redire, & ipſam in Curia ſua deducere & terminare finaliter.

8. *Item*, eodem modo, quo aliæ Curiæ minores, recordum habet [b] comitatus per aſſiſam de conſilio Regni inde factam.

[b] *i. Curia vicecomitis.* Glanv. lib. 8. c. 9 Lib. 2. c. 63.

9. Quemadmodum ſi fuerit in aliqua Curia minore duellum vadiatum, & poſtmodum loquela ipſa in Curiam Domini Regis tranſlata fuerit de clameo petentis, & de defenſo tenentis, & de verbis quibus duellum emerſit judicatum & vadiatum, & de plegiis inde datis, & receptis ipſa Curia ſuum recordum habebit in Curia Domini Regis.

10. Et de aliis, vt de excambio campionis: Si enim poſtquam loquela ipſa tranſlata fuerit in Curiam Domini Regis, producatur alius campio, in Curia Domini Regis, quàm ille qui in minore Curia, vadiavit duellum, & ſuper hoc motâ quæſtione & contentione, de hoc ſtabitur recordo minoris Curiæ, per aſſiſam regni.

Annotatio.

Vers. 3. Solet] *Ex conſenſu partium litigantium, lites in inferiore Curia motæ, poſſunt terminari in Curia Regis, per recordum et relationem inferioris Curiæ in ſuperiore Curia factam. Nunc verò de praxi, per jura hujus Regni, jnſito*

invito actore, cauſſa vel actio, evocari poteſt ex inferiore Curia, ad ſuperiorem Curiam Dominorum conſilij, vel per advocationem cauſſæ, vel per reductionem.

VERS. 5. Præterea] *Curia Regis debet dare conſilium inferioribus Curiis, de jure dubitantibus, et ipſam de jure conſulentibus: quia major judex, idem debet facere minoribus judicibus.* l.eum qui.70.ff.de judic.l.1.et tot.tit.C.de relationib.et ff.de appellat. et relationib.

VERS. 9. Quemadmodum] *Recordum Curiæ voco relationem ſeu repetionem litis, vel proceſſus deducti in inferiore Curia, factam in Curia ſuperiore. Verùm quadam Curiæ, veluti Curia Regis habent recordum cui contradicere non licet.* Glanvill. lib. 8.c. 9. *cujus rei ratio redditur.* lib. 1. c. 13. 3. lib. 3.c.17.3. *Curiæ autem inferiores, vt Curia Vice-comitis, habent recordum, cui licet litigantibus contradicere, vt nimirum per ſuperiorem Curiam, vel judicem cognoſci poſsit, vtrum inferior Curia, rectè jus dixerit, necne. Inferiores Curiæ habent recordum, vel ex gratia, et beneficio Principis,* Supra hoc c. Verſ. 1. *vel ex conſenſu partium litigantium.* Verſ. 3. *per quod recordum, proceſſus inferioris Curiæ transfertur et devolvitur ad ſuperiorem Curiam, vt ibi inquiratur, An inferior Curia de recto, et jure defecerit. Et ſi de hoc recordo fuerit controverſia, probari vel improbari poteſt per conjuratores, ſeu ſacramentales. Vt in cap. proximè ſequente,* Verſ. 2. *Non autem per duellum.* Verſ. 3. *licet inferioris Curiæ judicium, ſine ſententia definitiva, per duellum probari, vel improbari ſeu falſari poſsit.* Verſ. 6. *Porrò vadiatur duellum, cùm actor ſive appellans, querelam ſuam proponit, eamque duello per ſe, vel per ſuum campionem, ſe probaturum offert. Et Reus, ſive appellatus, affirmat contrarium eſſe verum, et ſe, vel ſuum campionem, in ſui ſuæque cauſſæ defenſionem, ad duellandum offert. Hinc inde dantur vadia. Ab actore, vadium diſrationandi: A Reo, vadium defendendi: quod in hoc Regno ſit, cum duellones, hincinde chirothecas offerunt.* Be caſting of gloves, ilk ane, till vther.

Recordum curiæ

QVOMODO LICET CONTRADICERE recordis inferiorum Curiarum.

CAP. 24.

CÙm quis aliquid dixerit, in aliis Curiis, â Curia Domini Regis, vnde ipſum pœnituerit, poterit idem, contra totam Curiam, tertiâ manu cum ſacramento, illud ſe non dixiſſe affirmare: vel cum pluribus vel paucioribus, ſecundum conſuetudinem diverſarum Curiarum.

2. Præterea ſciendum eſt, quòd recordo minoris Curiæ, poteſt quis adjicere ſe dixiſſe ampliùs quàm in recordo ipſo continetur. Et ſe id in Curia dixiſſe, per ſacramentum quatuor legalium

lium hominum, vel plurium, per conſuetudinem Curiæ, contra totam Curiam probare.

3. Quia non tenetur Curia aliqua, ſuum recordum per duellum probare, aut defendere.

4. Excipere autem quandam recordi partem, & aliam concedere, nulli licet. Et hoc per aſſiſam regni.

5. Cùm tamen totum recordum poſſit negari ab initio, præſtito juramento, ſub forma præſcripta.

[a] *i. Sententiam definitivam.*

6. Licet autem aliqua Curia non tenetur recordum ſuum per duellum defendere: Tamen judicium [a] ſuum tueri tenetur.

Iudiciũ poteſt falſari per duellum.

7. Vt ſi quis proponat verſus aliquam Curiam, ipſam falſum judicium feciſſe: Et idem falſum judicium ei reddidiſſe, & hoc paratus ſit, contra illum probare, qui hoc negare voluerit: maximè per aliquem idoneum teſtem, qui hoc paratus ſit diſrationare; ſic vterque benè poterit ad duellum pervenire.

8. Sed vtrum Curia ipſa teneatur, per aliquem de Curia ipſa ſe defendere, vel per alium extraneum, quæro? Et quidem tenetur ſe defendere, maximè per illum, qui judicium illud reddidit, & non per extraneum; Et ſi illud judicium contradictum fuerit: quia vnus in Curia, ita contradixerit, & alius ita: & ſic diſcrepando, Curia reddidit judicium, ſine vnanimi conſenſu: Tunc ſi Curia convicta fuerit, Dominus Curiæ, in miſericordia Domini Regis remanebit; & Curiam ſuam perpetuò amittet, & tota [b] Curia nihilominùs in miſericordia Domini Regis ſit.

De contrariis ſuffragijs in inferiore Curia.

[b] *i. Membra Curiæ.*

9. Si verò calumniator in probatione defecerit; loquêlam principalem ipſo facto amittet.

FEVDVM ECCLESIASTICVM IN FORO Eccleſiaſtico, & laicum in foro ſeculari, tractari debet.

Cap. 25.

Glanv. lib. 12. c. 25. Quon. Attach. c. 25. mod. ten. cur. c. 57.

PRæterea ſciendum eſt, quòd ſecundum conſuetudinem regni, nemo tenetur in Curia Domini ſui reſpondere, de aliquo libero tenemento ſuo; ſine præcepto Domini Regis, vel ejus Capitalis juſtitiarii: Ita dico, ſi laïcum fuerit feudum petitum in Brevi.

2. Verùm ſi fuerit placitum inter duos Clericos, de aliquo tenemento,

nemento, quod sit de libera eleemosyna Ecclesiæ: vel si tenens ipse Clericus, teneat in libera eleemosyna feudum illud Ecclesiasticum, [a] quicunque sit petens, placitum inde debet esse in foro Ecclesiastico, de recto jure.

[a] *Nam actor laïcus sequitur forũ tenẽtis seu possessoris clerici.* Lib.3.c.34

3. Verùm si petatur inde recognitio, vtrum fuerit liberum feudum Ecclesiasticum, vel laïcum feudum, vt inferiùs dicetur: Tunc ista recognitio, & quælibet alia, in Curia Domini nostri Regis, debet tractari & terminari.

DE EO QVI PLVS, VEL MINVS PETIT, & de errore petentis.

CAP. 26.

SCiendum est, quòd in Brevi de recto, quandoque minus continetur, quàm in petitione ponitur, tùm circa pertinentiam, tùm circa alia; quandoque verò plus. Glanv. lib. 12. c. 24.

2. Erratur etiam, quandoque circa nomen aliquod in Brevi ipso positum, quandoque circa quantitatem servitii.

Actor potest plus petere re, loco, tempore & caussa. §. *si quis agãs instit. de Actionib.*

3. Quando siquidem minùs continetur in Brevi, quàm in petitione: non plus peti potest per Breve illud, quàm in Brevi illo continetur.

4. Quando verò plus continetur, in Brevi, quàm in petitione, remitti potest id superabundans, quod in illo continetur, & residuum auctoritate ejusdem Brevis, peti potest.

5. Si verò in nomine error fuerit, de stricto jure, aliud Breve petatur.

6. Quando verò circa quantitatem servitii erratur; de stricto quoque jure evanescit Breve.

Qui minus petit sibi præjudicat.

7. Contingit autem quandoque tenementum aliquod peti, per minus servitium, quàm inde debeatur; vel quàm fieri solet, inde ipsi Domino: nunquid tenetur ipse Dominus, per Breve illud rectum inde tenere, in servitii sui detrimentum.

8. Equidem tenetur. Sed ille Dominus regressum inde habere poterit versus venditorem.

DE VARIIS RECOGNITIONVM generibus.

CAP. 27.

GEneralia quæ circa placita de recto, frequentiùs in Curia contingunt, hactenus in parte sunt expedita: Nunc verò ea Glanv. lib. 13. c. 1. c. 2.

quæ ſuper ſaſinis ſolummodò vſitata ſunt: reſtant proſequenda.

2. Quæ quia ex beneficio conſtitutionis regni (quæ aſſiſa nominatur) pro majori parte, tranſigi ſolent per recognitionem; de diverſis recognitionibus reſtat tractandum.

3. Eſt autem quædam recognitio, quæ vocatur de morte anteceſſoris.

Lib. 3. c. 33. Sup. c. 25. & infr. c. 34. Infr. c. 35. Infr. c. 32. verſ. 19. Infr. c. 33. verſ. 8.

4. Quædam autem de vltimis præſentationibus perſonarum in Eccleſiis.

5. Quædam vtrum tenementum ſit feudum laïcum, vel Eccleſiaſticum.

6. Quædam quoque, vtrum aliquis ſit ſaſitus de aliquo libero tenemento, die quâ obiit vt de feudo, vel vt de vadio.

7. Quædam vtrum aliquis ſit infra ætatem, vel plenam habuerit ætatem.

8. Quædam vtrum aliquis præſentavit vltimam perſonam, ad Eccleſiam aliquam occaſione feudi ſui, quod in Dominico ſuo habuit, vel occaſione alicujus Wardæ.

Infr. c. 36. Glanv. lib. 13. c. 3. Quon. Attach. c. 52.

9. Quædam denique recognitio eſt, quæ dicitur de nova diſaſina.

10. Et ſi quæ ſunt ſimilia, quæ in Curia frequenter emergunt, præſentibus partibus cùm ex conſenſu ipſarum; tùm etiam de conſilio Curiæ conſiderantibus, ad aliquam controverſiam terminandam.

DE RECOGNITIONE DE MORTE anteceſſoris.

CAP. 28.

Iac. 1. parl. 9. c. 127.

CÙm quis itaque moritur ſaſitus de aliquo libero tenemento; ita quod inde fuerit ſaſitus in dominio ſuo, ſicut de feudo ſuo, hæres eandem ſaſinam anteceſſoris ſui, rectè petere poteſt. Et ſi major fuerit, habebit Breve de morte anteceſſoris.

2. Recepto Brevi ab ipſo Vice-comite, & Vice-comiti datâ [a] ſecuritate ab ipſo petente, de clamore ſuo proſequendo, tunc hoc ordine pervenitur ad aſſiſam.

[a] *Datis plegiis, vel fidejuſſoribus. Nam legitimè citatus, habetur pro præſente.* Stat. David. 2. c. 21.

3. Ab initio eligendi ſunt duodecim liberi, & legales homines de vicinêto, ſecundum formam in Brevi expreſſam, præſentibus partibus, ſcilicet, tàm tenente, quàm petente.

4. Vel abſente etiam ipſo tenente, dummodò ſummonitus fuerit ſaltem ſemel, quòd intereſſet electioni illi.

5. Quia

5. Quia ſemel ſummonendus eſt, vt præſens ſit, & audiat qui eligendi ſunt, ad illam recognitionem faciendam; & vt quoſdam etiam ex rationabili cauſſa, ſi voluerit, recuſet: vt ab ipſa recognitione excludantur.

6. Si verò ad primam ſummonitionem in Curia rectè [b] teſtatam, non venerit, vlteriùs non exſpectabitur: Imo etiam abſente ipſo, eligantur ipſi duodecim juratores.

7. Et deinde ex tranſmiſſione Vice-comitis, facient viſum terræ vel alterius tenementi, cujus ſaſina petitur, vnicam [c] tamen ſummonitionem habebit ſuper hoc, ille qui tenet.

8. Nomina etiam illorum duodecim electorum, faciet Vice-comes ipſe imbreviari.

9. Deinde ſummoneri faciat Vice-comes ipſum tenentem, quòd die ſtatuto, per breve Regis vel ejus juſtitiarii, ſit coram Rege vel ejus juſtitiario, auditurus illam recognitionem.

10. Die autem [d] primâ, & ſecundâ, ſe eſſoniare poterit is, qui tenet, ſi major fuerit is qui petit.

11. Tertiâ, verò die non poterit: imo ad terminum capietur recognitio, ſive veniat, ſive non, is qui tenet: Quia in nulla recognitione ſuper aſſiſa tantũ prodita, currunt niſi duo eſſonia. In recognitione verò de nova diſſaſina, nullũ locũ habet eſſonium.

12. Tertiâ itaque die, ſive venerit tenens, ſive non, capietur, vt dictum eſt, aſſiſa.

13. Et ſi juratores ipſi dixerint pro petente, adjudicabitur ei inde ſaſina. Et præcipietur ipſi Vice-comiti, quòd ei, illam ſaſinam habere faciat.

14. Cùm verò ſaſinam illam recupaverit is qui petit, ſaſina omnium catallorum, & omnium rerum, quæ in feudo illo tempore ſaſinæ inventæ fuerint: recuperabit & retinebit.

15. Poſt ſaſinam verò plenè recuperatam; poterit is, qui ſaſinam amiſit, ſuper recto placitare, per breve de recto; ſecundum quantitatem temporis poſt reſtitutionem plenè factam.

16. Sin autem pro tenente abſente judicatum fuerit, ei deinde ſaſina ſine recuperatione quam adverſarius ejus inde poſſit habere, remanebit.

17. Placitum tamen de recto, ſaſina illa non adimit. Sicut nec placitum de recto, ſuper aliquo tenemento, recognitionem de petenda ſaſina alicujus anteceſſoris, de eodem tenemento extinguit, [e] antequam duellum ſit inde vadiatum.

[b] *Per ſummonitores, & teſtes probatam.* lib. 1. c. 6. Quõ. Attach. c. 3.

[c] *Al. vnicam tamen ſummonitionem ſuper hoc, petens habebit contra illum qui tenet. Et rectè.*

[d] *i. In prima, vel ſecunda curia.*

Glanv. lib. 13. c. 9.

Glanv. lib. 13. c. 10.

[e] *Nam Si terra ſit amiſſa per defaltã poſt vadiatum duellum, non recuperatur.* Quon. Attach. c. 96.

DE HIS QVAE IMPEDIVNT BREVE de morte anteceſſoris.

CAP. 29.

Vid. lac. 4. parl. 6. c. 94.

VTroque comparente in Curia, quæri ſolet ab ipſo tenente, vtrum velit aliquid dicere, quare inde aſſiſa remanere debet?

2. Vnde ſciendum eſt, quòd major quandoque contra minorem, petit hujuſmodi recognitionem: quandoque minor contra majorem: quandoque minor contra minorem: quandoque major contra majorem.

3. Tunc generaliter [a] remanebit aſſiſa, ſi is qui petit, confitetur in Curia, illius anteceſſorem, cujus ſaiſina petitur, fuiſſe inde ſaiſitum die qua obijt, in dominio ſuo; ſicut de feudo ſuo, cum cæteris articulis in Brevi illo, expreſſis. Si verò ſaiſina ipſa ſolummodò concedatur, aliis articulis non admiſſis; tunc ſuper articulo, vel [b] articulis non admiſſis, procedat aſſiſa.

[a] *i. Ceſſabit.* the aſſiſe ſall ſtay

4. Deinde hæc aſſiſa ſolet remanere, pluribus aliis de cauſſis: verbi gratia, ſi à tenente ipſo dicatur, ipſum petentem inde fuiſſe ſaiſitum, poſt mortem patris ſui, vel alicujus anteceſſoris ſui; ſive ille anteceſſor ſuus fuerat inde ſaiſitus, ſive non die qua obiit; & dum in tali ſaſina fuit, tantum verſus eum feciſſe, quòd aſſiſa de cætero inde eſſe non debet: veluti ſi tenementum ipſum illi vendidit, vel donavit; vel ſi quietum clamavit, aut aliquo alio modo legitimo alienavit. Et tunc inter eos ad duellum poterit perveniri, vel ad vſitatam probationem, [c] quæ in Curia ſolet loco alicujus recipi.

[b] *i. Super articulis non admiſſis aut non confeſſis per petentem. Nam in articulis admiſſis ceſſat aſſiſa: & in non admiſſis, ipſum Breve valet, & Aſſiſa procedit.* de judicib. c. 99.

[c] *Al. quæ in Curia, ſuper recto alicujus rei, recipi ſolet.*

5. *Item*, ſi dicatur ab adverſario ipſum petentem alia vice ei litem inde moviſſe, & tunc inter eos finem [d] factum fuiſſe in Curia: Et per hoc, tenementum ipſum remanſiſſe ipſi tenenti, per finem litis, vel per duellum, vel per [e] judicium.

[d] *Vel per judicium, vel per concordiam finalem.* c. 1. *de litiſcon.* lib. 6.

[e] *Scilicet, aquæ vel ferri.* lib. 4. c. 3

6. *Item* villenagium in Curia objectum, & probatum, verſus ipſum petentem: aſſiſam adimit & caſſat.

7. Idem quoque facit exceptio baſtardiæ.

8. Charta quoque regia, qua ſpecialiter expreſſum fuerit, vel confirmatur ipſi tenenti, tenementum cujus ſaſina petitur per aſſiſam.

9. Plurium item hæredum conjunctio, militum, ſcilicet, in feudo militari, vel maſculorum & fœminarum in libero ſoccagio.

10. *Item*

10. *Item*, ſi concedatur anteceſſorem illius cujus ſaſina petitur, habuiſſe qualemcunque ſaſinam: veluti in vadium, vel ex commodato, vel alia cauſſa hujuſmodi; eo ipſo remanebit ipſi tenenti recognitio, vel aſſiſa, & alio modo placitum inde procedet.

11. *Item*, conſanguinitas aſſiſam adimit, ſcilicet, ſi is qui petit, & is qui tenet, fuerint de eodem ſtipite, vnde hæreditas illa deſcendit, cujus ſaſina petitur. Ita dico, ſi hoc fuerit objectum in Curia, & probatum.

12. *Item*, in tractatu ſuper maritagio, in caſu illo, ſi frater primogenitus, poſt-nato fratri donavit quandam partem terræ ſuæ, qui obiit ſine hærede de corpore ſuo. In hoc caſu, & in ſimilibus caſibus, remanebit aſſiſa hac ratione, quia non poteſt aliquis ſimul eſſe hæres, & Dominus alicujus tenementi.

13. *Item*, ſi is qui petit convictus fuerit, vel confeſſus quòd aliquando fuerat in guerra contra Dominum Regem, eo ipſo remanet aſſiſa, per quam verſus alium jus ſuum petit in Curia.

14. *Item*, ratione burgagii ceſſare ſolet aſſiſa, per aliam aſſiſam in burgo conſtitutam, ex cauſſa majoris vtilitatis.

15. Non objectâ autem exceptione in Curia, quare aſſiſa ipſa remanere debeat, procedet tunc recognitio, vtràque parte præſente in Curia, per juramentum duodecim legalium hominum: Et juxta eorum judicium, judicabitur vni vel alteri ſaſina, ſub forma præſcripta.

Annotatio.

Vers. 3. Tunc generaliter] *In hoc capite, variæ exceptiones proponuntur, quæ impediunt Breve de morte anteceſſoris, & petentem excludũt à petitione hæreditatis ſui anteceſſoris. Prima autem eſt, confeſsio ipſius petentis, ſive Actoris; ſi, ſcilicet, is fatetur in judicio ſaſinam terræ petitæ, pertinuiſſe ad anteceſſorem tenentis ſive Rei.*

Vers. 4. Si à tenente] 2. *Exceptio, eſt proprietatis, & Dominii cùm tenens dicit ſe eſſe Dominum terræ petitæ, eo quòd petens eam ipſi vendidit, vel donavit.*

Vers. 5. *Item* ſi dicatur] 3. *Exceptio, litis finitæ, per finalem concordiam in judicio factam, vel per duellum, vel per judicium aquæ, vel ferri.*

Vers. 6. *Item* villenagium] 4. *Exceptio, villenagii, quia villanus ſive ſervus, non poteſt eſſe hæres, cùm nihil proprium habere poſsit.* lib. 2. c. 12.

Vers. 7. Idem quoque] 5. *Exceptio, baſtardiæ: Nam baſtardus non poteſt eſſe hæres legitimus.* lib. 2. c. 50. *de qua exceptione.* vid. lib. 2. c. 50. c. 51.

Vers. 8. Charta quoque] 6. *Exceptio, Si terra petita ſit data tenenti per Char-*

Chartam regiam, & de eo in capite tenta; quod infeofamentum publicum vocamus: sive de alio Domino Capitali tenta, & per Regem confirmata.

VERS. 9. Plurium] 7. *Exceptio à pluralitate, & diversitate hæredum petentium hæreditatem. Nam si hæreditas militis defuncti, petatur à pluribus hæredibus, cessat Breve, quia in feudo militari, unus tantùm, nempe primogenitus, succedit.* lib. 2. c. 27. *Deinde si socco-mannus moritur: & ejus hæreditas petatur à masculis, & fœminis hæredibus, petitio non valet: quia neq; in soccagio, neque in feudo militari, fœminæ succedunt cum masculo; cùm in omni successione, mas fœminam excludat.* lib. 2. c. 30.

VERS. 10. *Item* si concedatur] 8 *Exceptio nudæ possessionis, veluti si in judicio, concessum fuerit, antecessorem petentis, fuisse solùm possessorem terræ petitæ, nomine pignoris, vel commodati: tunc enim ejus hæres, non potest petere eam tanquam hæreditatem.*

VERS. 11. *Item* consanguinitas] 9. *Exceptio à paritate graduum sanguinis. Veluti si petens & tenens fuerint consanguinei, ex eodem stipite parentelæ, unde hæreditas petita descendit, & ambo hoc verum esse confiteantur. Verumtamen non convenit inter eos, uter eorum sit propinquior stipiti; tunc cessat Breve de morte antecessoris; donec inquiratur legitimè in Curia, quis eorum sit propinquior, & per consequens justior hæres.* de jucib. c. 97. *Est igitur hæc exceptio dilatoria.*

VERS. 12. *Item* in tractatu] 10. *Exceptio, superioritatis, si, scilicet, is qui petit terram, sit ejus Capitalis Dominus: Nemo enim & superioritatem & proprietatem ejusdem tenementi simul habere potest.* lib. 2. c. 22.

VERS. 13. *Item* si is] 11. *Exceptio, feloniæ vel rebellionis: Nam feloniæ damnatus contra Regem, sui antecessoris hæreditatem petere non potest; cùm omnia bona tàm mobilia, quàm immobilia, & actiones ac jura amittat.* lib. 2. c. 55. Stat. 2. Rob. 1. c. 22. lib. 4. c. 1. Leg. Malc. 2. c. 12.

VERS. 14. *Item* ratione burgagii] 12. *Exceptio, prioris assisæ in Burgo, sive rei aliàs judicatæ, nempe eadem de re, inter easdem partes, & eodem modo agendi, sive in burgo, sive extra burgum.*

VERS. 15. Vni] *Hoc est, petenti vel tenenti. Nam assisa solet judicare affirmativè, pro petente contra tenentem. Aut negativè, contra petentem, pro tenente.*

DE MINORE PETENTE, CONTRA majorem.

CAP. 30.

Glanv. lib. 13. c. 12.

CVm autem minor versus majorem petit hujusmodi sasinam: tunc locum non habet majoris essonium contra minorem. Quia præcisè procedet recognitio primâ die, sive veniat major tenens, sive non.

2. Et hac generali ratione; Quia, ex quo tenens nihil dicere posset in Curia; si præsens esset, quare assisa illa remanere debeat, de jure procedet recognitio, non exspectatâ præsentiâ partis

tis adverſæ. Ideò præciſè procedet inde recognitio, ſive præſente majore tenente ſive abſente, juxta formam [a] præſcriptam.

3. Et ſic reſtitutione inde factâ ipſi minori per recognitionem, ætas ipſius [b] minoris exſpectabitur, ſuper placito de recto.

[a] *Dummodò tenēs fuerit legitimè ſummonitus* Sup.c.28.4.

[b] *Nam minor non reſpondebit de recto ſeu proprietate, donec fuerit major.* Glanv.lib.13.c.12.in fin.

DE MINORE PETENTE CONTRA MINOREM.

CAP. 31.

CÙm minor verſus minorem petit, eodem modo ſine aliqua variatione procedet recognitio, vt inter minorem & majorem procedere ſolet.

Cùm ambo & petens & tenens, ſint privilegiati eodem previlegio ætatis, alter contra alterū non vtitur eſſonio. Glanv.lib.13.c.13

DE MAIORE PETENTE CONTRA MINOREM.

CAP. 32.

SI major contra minorem petit, poterit quidem minor verſus majorem ſolito more eſſoniare.

2. Qui cùm venerit, ratione ætatis dilationem petere poterit, vt inde non capiatur recognitio, de morte anteceſſoris, donec ad plenam venerit ætatem.

3. Sciendum eſt tamen, quòd oportet ad hoc, quòd [a] remaneat aſſiſa ratione ætatis: quòd minor ſe dicat eſſe in tenemento, vnde petitur aſſiſa: & ideò non debere recognitionem illam procedere, antequam plenam ætatem habeat. Et etiam quòd pater, vel alius anteceſſor ejus, fuit inde ſaſitus, die illâ quâ obiit.

[a] *Aſſiſa dicitur remanere, cùm ceſſat & impeditur per legitimam exceptionem.*

4. Occaſione autem ſaſinæ alicujus tenementi, quòd aliquis infra ætatem conſtitutus perquirit, & jure ſuo tantùm retinet, nec remanet verſus eum recognitio, vel placitum ſuper proprietate.

Minor tenetur reſpondere ſuper conquæſtu.

5. Si verò replicetur verſus minorem, anteceſſorem ſuum ſaſitum obiiſſe de tenemento vnde ſaſina petitur per recognitionem; non tamen vt de feudo, ſed vt de Warda; tunc quidem licet [b] principalis recognitio, ratione minoris ætatis remanere debeat, tamen ſuper hoc procedet ipſa recognitio, ſcilicet, vtrum anteceſſor ejus, qui eſt infra ætatem, fuerat inde ſaſitus, vt de feudo, vel vt de Warda, die quâ obiit: [c] Et ſummonebitur inde aſſiſa.

[b] *De morte anteceſſoris.*

[c] *Quia minor tenetur reſpondere ſuper poſſeſſione, nempe de warda* Glanv.lib.13.c.15

6. Notandum tamen eſt, quòd ſi dies datus fuerit, vtrique parti exiſtenti in Curia: tunc non oportebit tenentem inde ſummoneri.

7. Itaque

7. Itaque procedet inde recognitio, per ſacramentum duodecim juratorum; & juxta eorum [d] judicium determinabitur, qualem ſaſinam habuit anteceſſor illius, qui infra ætatem eſt, die quo obiit de illo tenemento, vnde contra eum petitur recognitio.

[d] *i. verdictum.*

8. Et ſi probetur ibi anteceſſorem ejuſdem minoris, nullam habuiſſe ſaſinam, die quo obiit, niſi vt de Warda; tunc is qui petit ſaſinam, verſus minorem, contra ipſum minorem [e]; recuperabit ſaſinam.

[e] *i. Poſſeſſionem hæreditatis paternæ, non obſtante poſſeſſione, quam anteceſſores minoris habuerunt, ratione wardæ.*

9. Sed nunquid hoc ſolùm ſufficit, ad ſaſinam [f] ipſam recuperandam, vel non? videtur quòd non: quia per hoc, non conſtat anteceſſorem ipſius qui petit, inde fuiſſe ſaſitum in Dominio, vt de feudo ſuo, die quâ obiit, nec etiam ipſum petentem, eſſe propinquiorem ejus hæredem.

[f] *Scilicet in principali cauſſa, & in Brevide morte ãteceſſoris.*

10. Contra verò dicitur, quòd [g] hoc ipſo probato, nullum jus inde habet minor ipſe ad ſaſinam retinendam. Nunquid igitur ad principalem recognitionem, ſuper hoc erit recurrendum?

[g] *Quod ſcilicet, tenens poſſidebat ratione wardæ.*

Solutio quæſtionis

11. Si autem per ſacramentum duodecim juratorum probatum fuerit; quòd anteceſſor ipſius, qui infra ætatem eſt, fuerit ſaſitus inde, die quâ obiit, vt de feudo: tunc ſaſina ipſa minori remanebit in pace, donec plenam habuerit ætatem.

12. Sed audiendus eſt in tali caſu adverſarius ejus, vel hæredes ſui; ſaltem ſuper proprietate ipſius tenementi, verſus ipſum minorem; poſtquam habuerit ætatem, vel ejus hæredes.

[h] *Dominus ſp italis etiam ſi ſit minor, tenetur reſpõdere vaſallo ſuo majoris ætatis, petenti ſuam hæreditatem.*

13. Prætereá [h] contra minorem procedet recognitio, in illo vnico caſu, qui ſupra notatus eſt, in tractatu, qui eſt de hæredibus, qui infra ætatem ſunt.

Lib. 2. c. 42

14. Procedente aſſiſâ contra minorem; ſi ei per aſſiſam ipſam, ſaſina [i] remanſerit; ſuper proprietate non reſpondebit, donec plenam habuerit ætatem.

[i] *i. Adjudicata fuerit.*

15. Generaliter enim verum eſt, quòd de nullo placito tenetur reſpondere is qui infra ætatem eſt, per quod poſſit ab hæreditate privari; vel per quod poſſit amittere vitam, vel membrum, donec plenam habuerit ætatem.

Richard. 2. Ann. 8. c. 4. in the ſtatute at Weſtminſter.

Iac. 4. parl. 6. c. 69. lib. 3 s. vit. 3

16. De aliis autem quibuſdam tenetur vt de debitis [k] patris, vel propriis, & de novis diſſaſinis.

[k] *i. debitis anteceſſorum ipſius minoris.*

17. Si autem petenti contra minorem ſaſina adjudicetur, facienda eſt reſtitutio ſub forma præſcripta. Neque ipſe minor reſponde-

Lib. 2. c. 42. 6.

ſpondebit ſuper recto, donec plenam habuerit ætatem.

18. Et hac generali ratione; quia illa, quæ cum illis fiunt in ejuſmodi placitis, qui ætatem non habent, ſtabilia, & firma eſſe non poſſunt. Stat.wilh.c.29.

19. Si verò minori, ætatis privilegium alleganti in Curia objiciatur, eum plenam habere ætatem; ſolet hoc (ſcilicet, ætas ejuſdem minoris) per recognitionem octo liberorum, & legalium hominum declarari, qui ad hoc ſummonebuntur. Glanv.lib.13.c.17.

20. Si verò probetur per talem recognitionem ætas illius, de cujus ætate quæritur: cum eo agetur de-cæterò, ſicut cum habente ætatem, quantum ad principalem actionem.

21. Sed nunquid generaliter, etiam quantum ad petitionem aliorum, cenſebitur ille majoris ætatis, occaſione hujus recognitionis, ita quòd de cæterò, non poſſit contra alios ætatis privilegio ſe tueri?

22. Si per recognitionem illam, judicetur minoris ætatis: gaudebit privilegio, quantum ad principalem recognitionem. Sed non quantum ad alios, & aliorum petitiones ſeu actiones.

Annotatio.

Vers. 10. Ad ſaſinam retinendam] *Scilicet, hæreditatis petitæ: Nam poſſeſsio hæreditatis nomine Wardæ, quæ anteceſſori tenentis competebat: non impedit quo minùs petens poſsit petere hæreditatem ſui prædiceſſoris, à tenente adhuc minore.*

Vers. 15. Generaliter) *Quia juvenili calore, vel imperitia aliquid poteſt dicere, vel tacere, quod illi nocere poteſt.* l.pen.C.de auctor.tut.l.1.§.occiſorum. ff.ad S.C.Syllan.c.1.c.2.de delict.puer.extr.

Vers. 16. De debitis] *Debitum hoc in loco propriè, et ſtrictè ſumitur pro rebus mobilibus, quas pater vel alius anteceſſor minoris, aut ipſe minor debuit, vel debet, vt aurum, argentum, et aliæ res mobiles. Hujuſmodi enim debitum, ſive ſit paternum, ſive proprium, minor tenetur diſſolvere: neque ratione minoris ætatis excuſatur. Vt deciſum fuit per Dominos conſilij inter Dominum de* Petſlego, et Margaretam forbes. 17.Iun.1568. *Vnde ſatis conſtat, nomine debiti, non contineri contractus, obligationes, quibus directè, vel indirectè, minor poteſt privari hæreditate.*

Vers. 19. Si verò] *Ille debet probare ætatem, qui eam allegat, ſive ſit actor ad fundandam intentionem; ſive Reus ad fundandam exceptionem.* Bart. in l.4. C.de integr.reſtitut.l.9.C.de probationib.l.cum te.ff. de minorib.

Vers. 22. Non quantum] *Quia probatio deducta contra vnum aliis non nocet.* Bart.in l.2.nu.10. ff. *Si contra jus, vel vtil.publ.*

DE

DE RECOGNITIONE SVPER *jure patronatus.*

CAP. 33.

Glanv. lib. 4. c. 1. lib. 13. c. 18. Vid. Sup. lib. 2. c. 2 epiæ mentis. 16. q. 7. tot. tit. de Infr. patr. & ctr & in Clement. eodem tit.

SEquitur de recognitione, de vltimis perſonarum præſentationibus. Cùm itaque contingit Eccleſiam aliquam vacare, et fuerit inde in Curia controverſia, ſuper præſentatione; ab alterutro litigantium, illud in Curia poſtulante, poterit illa, per recognitionem de vltima præſentatione decîdi.

2. Excuſſis itaque eſſonijs et dilationibus, vtroque in Curia comparente, petens ita proponat jus ſuum. Peto advocationem illius Eccleſiæ, ſicut jus meum, & pertinentem ad hæreditatem meam, de qua advocatione ego ſum, vel talis anteceſſor meus, fuit ſaſitus in tempore pacis, & tempore talis Regis: Et ideò ſaſi-

Edward. 1. An. 13. c. 5. tus, quia ad eandem Eccleſiam vacantem, præſentavi talem perſonam, qui ad præſentationem meam, fuit per loci Epiſcopum inſtitutus in ipſam. Et ſi voluerit hoc negare, habeo probos homines, qui hoc audierunt, & viderunt, & parati ſunt hoc diſrationare, ſecundum conſiderationem Curiæ. Et maximè talem, in forma prædicta.

Lib. 4. c. 1. 13. 3. Audito ergo clameo petentis, tenens poterit ſe defendere perduellum, vel per aſſiſam ſecundum formam prædictam.

4. Procedente verò recognitione, ſeu vtroque litigantium præſente ſeu altero præſente, & altero abſente: ſi ſibi, vel alicui

Glanv. lib. 13. c. 20. prædiceſſorum ſuorum, fuerit per aſſiſam adjudicata vltima præſentatio: eo ipſo, ſaſinam advocationis intelligitur diſrationaſſe.

5. Ita quòd ad præſentationem ipſius, primâ perſonâ in Eccleſia vacante, per Epiſcopum loci inſtituetur: Dummodò perſona fuerit idonea, quæ Eccleſiam, per hujuſmodi præſentationem adeptam, totâ vitâ ſuâ obtinebit, quicquid de jure advocationis contingat.

6. Poterit tamen is contra quem judicatum eſt de vltima præſentatione, per recognitionem verſus alium, vel ſuos hæredes ſuper jure advocationis placitare.

De his quæ impediunt aſſiſam de jure patronatus;

7. Quæri, autem poteſt, ab initio vtrum aliquid dici poſſit, quare aſſiſa illa remanere debeat, [c] poteſt quidem ad hoc dici, ſcilicet, ſi tenens concedat anteceſſorem petentis, vltimam inde habuiſſe præſentationem, ſicut verum Dominum, & primogenitum

nitum hæredem: ſed poſteà feudum illud, ex quo pendet advocatio; ei vel ſuis anteceſſoribus, aliquo vero titulo contuliſſe; & ita eo ipſo aſſiſam remanere. Et placitum ſuper exceptione inter ipſos litigantes deinde eſſe poterit.

Exceptio dominii; Nam qui eſt dominus feudi, eſt quoq; dominus patronatus et adherentis.

8. Prætereà concedi poterit ab alterutro litigantium, aliquem ejus anteceſſorem, vltimam præſentationem feciſſe, ſed non vt de feudo ſuo, ſed vt de Warda. Et ſuper hoc petere poteſt recognitionem, & inde obtinere.

vid Sup. c. 29. *Exceptio poſſeſſionis ratione warde.*

9. Et ſic per recognitionem hoc declarato (ſcilicet, quòd de Warda, facta fuit vltima præſentatio ipſius vltimi præſentatoris) ceſſat præſentationis advocatio, & ad alterum ſpectabit illa præſentatio.

10. Sin autem, vt de feudo, ipſi remanebit ipſa præſentatio. Supr. c. 29.

11. Prætereà multa alia quæ faciũt remanere aſſiſas, in Brevi anteceſſoris, poſſunt facere aſſiſam remanere in placito iſto.

12. *Item*, ſi fiat contentio ſuper advocatione Eccleſiæ non vacantis, ſcilicet, ſi [a] perſona illius advocet ſe, ad eandem Eccleſiam per alium advocatum, quàm per illum qui credit, & allegat ſe eſſe rectiorem advocatum illius Eccleſiæ.

[a] *i Rector Eccleſiæ qui hîc dicitur. Clericus.*

13. Tunc impetrabitur Breve Regis ad ſummonendũ Clericum ipſum, qui illã Eccleſiam tenet ad reſpondendũ, quo advocato tenet ſe in illa Eccleſia. Et ad ſummonendum certũ illum ad vocatum, ad oſtendendum quare deforciat ei illam donationem. Glanv. lib. 4. c. 11. in fin

14. Et Clericus ſummonitus per Vice-comitis præceptum, ſi non venerit, neque miſerit ad diem præfixum ſibi: Et ſe eſſonia-verit, & poſteà non venerit, ſi feudum laïcum non habeat per quod poterit diſtringi, mandabitur Epiſcopo loci ſi fuerit, vel ejus officiali, ſi Epiſcopus non fuerit præſens; vt eum diſtringat ad Curiam venire; vel eum puniat pro defalta ſua capiendo Eccleſiam in manu ſua, vel alio modo, quo poterit eum diſtringere.

15. Tandem ad Curiam veniens Clericus, [b] ſi illum advocatum tenet, qui petit, remanet inde placitum in Curia Domini Regis.

[b] *i Si affirmat illum qui petit, ſive actorem, eſſe advocatum ſeu patronũ.*

16. Et ſi ille advocatus negat illud quod Clericus dicit, ſcilicet, [c] ſe fuiſſe, & eſſe ad ſuam præſentationem inſtitutum, vel alicujus ejus anteceſſoris, ſi ſuper hoc verſus Clericum illum placitare voluerit; coram ſuo judice Eccleſiaſtico placitum erit.

[c] *ſe. i ipſum clericum.*

17. Si verò alium nominaverit advocatum, qui inde ſummonitus ſit venire ad Curiam: tunc ſummonitus venit, aut non

venit; vel ſe eſſoniari facit. Et poſt eſſonium, aut venit aut non.

De contumacia advocati.

18. Si non venerit ad reſpondendum, nec alium miſerit: capietur advocatio, in manu Domini Regis.

19. Sed ſi infra quindecim dies, non venerit ad replegiandum eam, tunc is, qui advocationem petit; ſaſinam habebit.

20. Sed quid erit de Clerico ipſo, nunquid eo ipſo amittet Eccleſiam ſuam? & quidem non amittet eam [c] in iſto caſu.

[c] *Quia contumacia non nocet clerico.*

21. Si verò ad Curiam venerit is qui ſummonitus eſt, aut dicit ſe eſſe advocatum illius Eccleſiæ, aut non.

De advocato præſentante, negante.

22. Et ſi recognoſcat in Curia, ſe nullum jus habere in illa advocatione; [d] remanebit placitum in Curia Domini Regis. Et erit placitū inter advocatum, & Clericū in Curia Chriſtianitatis.

[d] *i. Ceſſabit.*

23. Lite ipſâ pendente, inter dictum petentem advocationem illius Eccleſiæ, agentem ſuper jure advocationis; & alios ſcilicet, Dominum alium & Clericum ſuum, defendentes: ſi Eccleſia ipſa vacare cæperit, cujus interim erit præſentatio?

24. Reſpondendū eſt, quòd ſi nulla fuerit quæſtio mota, ſuper vltima præſētatione quin is verſus quē petitur jus advocationis, habuit vltimā præſētationē, vel aliquis Anteceſſor ejus: Tunc ipſe perſonam interim præſentabit, donec ſaſinam amiſerit.

[*] *Quia hoc tempus 15. dierum conceditur in favorem ipſius advocati.*

25. Ex quo patet, quòd ſi ſaſita fuerit advocatio alicujus eccleſiæ, in manu Domini Regis, per defaltam advocati; & infra illos quindecim dies cæperit vacare, ipſe advocatus non [e] amittet præſentationem ſuam infra illos quindecim dies.

De advocato præſente, & jus ſuum affirmante contra alterum advocatū verſ. 30.

26. Si verò jus advocationis ſuum eſſe dicat: & illud tanquam ſuum defendere velit: Tunc quidem procedet loquēla, eo ordine quo prædictum eſt.

[f] *i Clericus.*

27. Quòd ſi obtinuerit: tàm ipſe quàm [f] perſona ſua, à clameo adverſarii ſui liberabitur.

28. Si verò placitū illud perdiderit, tunc ipſe advocationem ſuam perpetuò perdit, & omnes hæredes ſui in perpetuum.

Glanv. lib. 4. c. 10.

29. De Clerico autem perſona illius Eccleſiæ, qui perſonatum illius Eccleſiæ, ſeu præſentationem ipſius, ſe habere dixerat in Curia, quid erit agendum?

30. Et quidē in curia Domini Regis, nihil ampliùs de eo agetur, niſi quòd de advocatione ipſa inter advocatos ipſos judicatur.

31. Sed in Curia Chriſtianitatis, advocatus qui de novo jus advocationis acquiſivit: verſus Clericum ipſum, coram Epiſcopo ſuo, vel ejus officiali placitabit.

32. Ita

32. Ita quòd si tempore præsentationis, credebatur is patronus, per quem fuit præsentatus: Tunc remanebit illi Ecclesia illa totâ vitâ suâ. *Nominis error facit jus.* l. 3. ff. de offic. prætor.

33. Statutum est etiam de omnibus Clericis illis, qui Ecclesias obtinent per tales advocatos, qui se in advocationes ecclesiarum tempore guerræ, violenter ingesserunt, vt Ecclesias illas quandiu vixerint, amittant; multò fortiùs in hoc casu, post decessum eorum, ad rectos advocatos revertentur præsentationes dictarum Ecclesiarum.

34. Ex his ergo patet, quòd ex quo advocatio alicujus Ecclesiæ fuerit semel perdita in Curia Regis, & adjudicata alicui: Non debet adversarius ejus audiri postea, ad recupandum assisam super vltima præsentatione ipsius Ecclesiæ, qui ipsam advocationem amisit in Curia. Glanv. lib. 4. c. 11. hunc locum aliter legit.

35. Nisi aliqua nova caussa intervenerit, quare audiri debeat; quia ea, quæ semel in Curia Regis sunt terminata: firma in perpetuum habebuntur. *Quæ de novo emergunt, novo indigêt auxilio.* Lib. 1. c. 13 li 3. c. 17.

36. *Item* quando aliquis Clericus movet controversiam aliquam alicui Clerico, in Curia Christianitatis super aliqua Ecclesia: Si per diversos advocatos advocent se in ipsa Ecclesia, ad petitionem alterius advocati, defendetur placitum illud in Curia Christianitatis, donec disrationetur in Curia Regis, ad quem istorum pertinet advocatio. Glanv. lib. 4. c. 11. in fin. *Defendetur. i. prohibebitur, cessabit. quod repugnat juri Canonico*, c. 3. *de indic. extr. Al semel.*

37. Et si procedant post prohibitionem illam: habebit Breve ad attachiandum illos: vt veniant responsuri, quare processerunt simul prohibiti, sicut de laïco feudo.

DE RECOGNITIONE FEVDI LAICI vel Ecclesiastici.

Cap. 34.

SEquitur de illa recognitione, qua declaratur de aliquo tenemento, vtrum illud sit laicum feudum, vel Ecclesiasticum. Glanv. lib. 13. c. 23.

2. Desiderante itaque alterutra partium, inde habere recognitionem, in hac recognitione sicut nec in aliqua alia (præter recognitionem de [a] magna assisa) locum non habent, nisi duo essonia: Quia nunquam admittitur tertium essonium, nisi vbi potest judicari de infirmitate, vtrum sit languor vel non. [a] Super. Brevi de recto lib. 1. c. 13.

3. Quod cum in recognitionibus fieri non soleat, meritò ipsæ recognitiones, carent tertio essonio.

4. Procedet itaque iſta recognitio ſub forma præſcripta, de [b] aliis recognitionibus.

[b] *Quæ procedunt etiam ſi Reus abſens fuerit.* Supra hoc lib. c. 28.

5. Sciendum eſt autem; quòd ſi per recognitionem ipſam probetur feudum ipſum, eſſe de feudo Eccleſiaſtico; de-cætero trahi non poterit, ad laïcum feudum, licet peti poſſit ab adverſa parte, teneri de Eccleſia, per debitum ſervitium.

DE RECOGNITIONE TERRÆ VEL TENEMENTI; ſit ne feudum, an vadium.

CAP. 35.

Of wodſet, landis, & redemption thereof. lib. 3. c. 6. Glanv. lib. 13. c. 26.

SEquens propoſitum eſt de illa recognitione tractare, quæ fieri ſolet, vtrum ſcilicet, quis obierit ſaſitus de aliquo libero tenemento, vt de feudo vel de [a] vadio.

[a] *Scilicet, immobili.* lib. 3. c. 5. 6.

2. Cùm quis itaque petit aliquod tenementum ſibi reſtitui, tanquam vadium ſuum, quod ipſe vel aliquis prædiceſſorum ſuorum invadiavit: ſi is qui illud tenet, non recognoſcat id tenementum ad vadium, ſed dicat in Curia ſe eſſe de eo ſaſitum, vt de feudo, ſic inde ad recognitionem ſolet & poterit perveniri.

Glanv. lib. 13. c. 28.

3. Verùm quandoque contingit aliquem tenere aliquod tenementum invadiatum; ita quòd inde moriatur ſaſitus vt de vadio; hæres quoque ejus, occaſione talis ſaſinæ, quærit Breve de morte anteceſſoris, verſus verum hæredem, & adeptus eſt hujuſmodi tenementi ſaſinam.

4. Et tunc quidem ſi recognoſcatur ab ipſo tenente, anteceſſorem ipſius petentis obiiſſe ſaſitum, ſed vt de vadio & non vt de feudo: tunc quidem, & hac de cauſſa, pervenitur ad prædictam recognitionem.

Glanv. lib. 13. c. 30. *Quia cecidit cauſſa, et temerè litigavit.*

5. Demonſtrato autem per ipſam recognitionem, quòd illud tenementum ſit vadium; tunc is qui tenet, illud amittet: Ita, etiam, quòd debitum ipſum non recuperabit occaſione illius vadii.

6. Si autem recognitum fuerit, quòd ſit ad feudum ipſius, qui tenet; tunc is qui petit, decætero nullam inde recuperationem habebit, niſi per Breve de recto.

7. Quæri autem ſolet, vtrum in hac recognitione, ſive in alia qualibet, ſit exſpectandus Warantus alicujus.

8. Qualiſcunque ſit Warantus, vel qualicunque de cauſſa, Warantus inde eſſe debet, præſertim ſi poſt duo eſſonia, inde vocetur in Curia.

9. Aliæ autem recognitiones, quæ reſtant partim in prædictis

dictis recognitionibus expositæ sunt: partim verò per judicium in Curia, ex verbis vtriusque partis redditum, possunt explicari.

DE RECOGNITIONE DE NOVA disſasina.

Cap. 36.

POstremò de illa recognitione, quæ appellatur de nova disſasina, restat dicendum. l.1.&tot.tit.ff. vnde vi Quon.Attach.c. 53.Stat.Alex.c.8 jus Norman.lib. 8. Glanv.lib.13.c. 32.cum seqq. lib. 2.c.74.13. Iac.2.parl.14.c. 79.Henr.3.Ann. 9.c.12. Edward.1.Ann. 3.c.36. Richardi.2.An.1 c.9. Warantus. Stat. 1.Rob.1.c.13.3.

2. Cùm quis itaque infra assisam Domini Regis, id est, infra tempus à Domino Rege de consilio procerum, ad hoc constitutum (quod quandoque majus, quandoque minus censetur) alium injustè, & sine judicio disſasiverit, de libero tenemento suo; disſasito hujus constitutionis beneficio, subvenitur.

3. In hac autem recognitione, nullum admittitur essonium; primo enim die, sive erit præsens, sive non; is qui talem disſasinam fecit: procedet recognitio. Quia hîc nemini parcitur, nec majori, nec minori.

4. Nec etiam exspectatur warantus: Si enim quis disſasinam talem, in Curia recognoverit, & Warantum inde vocat; ea ipso [a] remanet recognitio, & ille qui hoc recognovit, & Warantum vocavit, eo ipso in misericordia Domini Regis remanebit.

5. Et postea summonebitur Warantus, & erit placitum inter ipsum, & alium qui eum super hoc vocavit Warantum.

6. Illud autem sciendum est, quòd victus [b] si fuerit appellatus, semper in misericordia Domini Regis remanebit, propter suam indebitam, & violentam disſasinam.

7. Præterea si appellans, diem suum non fuerit prosequutus, tùm plegii sui, in misericordiam Domini Regis incident.

8. Simile quoque accidit, circa personam [c] alterius partis, si se absentaverit ad diem statutum.

9. Pœna autem hujusmodi constitutionis, est misericordia Domini Regis.

10. Et præterea in hac recognitione, potest cum effectu desiderare, is qui novam disſasinam probavit, vt præcipiatur Vicecomiti, quòd catalla, & fructus per præceptum Domini Regis arrestatos (vsque ad decem marcas) faciat haberi illi, qui disſasinam probavit.

11. In hac etiam recognitione mentio fieri solet per judicium Curiæ, de catallis & fructibus. Et nisi Vice-comes de fructibus

[a] 1.cessat.

[b] *Al sive fuerit appellans, sive appellatus. Sed malè. Nam tenentem qui in jus appellatur, & vincitur, intelligo qui disſasinam facit.*

[c] *1.Tenetis sive Rei.* Stat.2.Rob.1.c.12 Iac.2.parl.5 c.10 Edward.1.An.6. c.1.in statuto. apud Gloceſter An.13.c.25.An.3 c.24.An.3.c.36. *Inclusa desunt apud* Glanv.lib.13.c.31 & in nonnullis libris.

& catallis illis ſatisfecerit, aut ſatisfacere providerit; tum Breve regium impetrabitur ab eo qui inde conqueritur.

Annotatio.

Vers. 9. Pœna] *Si quis jubetur rem ipſam reſtituere, non liberatur etiam ſi rem ipſam & ſpeciem reſtituerit: ſed oportet eum præſtare omnem conditionem, cauſſam, & vtilitatem.* l. reſtituere. 35. l. 75. de verb. ſignif. l. 1. §. 19. de vi & vi armata. §. ſi ad exhibendum. Inſtit. de officio judicib. §. recuperandæ. Inſtit. de interd. *Porrò ſaiſina, verbum Gallicum, poſſeſſionem ſignificat cui contrariatur diſſaiſina, q. d. diſpoſſeſsio, quæ duplex eſſe poteſt. Aut enim fit in rebus immobilibus, et vulgò, vocatur ejectio, vt in terris, et tenementis: Aut fit in rebus mobilibus vt in catallis, veluti, ovibus, bobus, pecunia: Et ſpolium, ſive ſpoliatio vocatur. Poſtremò, quæ ſit pœna ejus qui convictus eſt de nova diſſaiſina,* vid. Stat. 2. Rob. 1. c. 12.

IN MY DEFENCE GOD ME DEFEND.

LIBER QVARTVS
DE PLACITIS CRIMINALIBVS.

DE CRIMINE LAESAE MAIESTATIS. CAP. 1.

PLACITA QVAE CIVILITER proponuntur in Curia, hactenus in parte sunt expedita. Modò de criminalibus restat determinandū. Glanv. lib. 14. c. 1. Iac. 2. parl. 6. c. 25. parl. 12. c. 49. Edward. 3. An. 5. 2 In the statut of purveiours. Richard. 2. Ann. 21. c. 1 cum seqq. in the statut of westminster. Henr. 8. An. 26. c. 13. Ann. 27. c. 24

2. Cùm quis itaque de morte Regis, vel de seditione regni vel exercitus, accusatur, vel defamatur; aut certus apparet accusator, aut non.

3. Si nullus certus accusator apparet, sed fama publica solummodò eum accusat: tunc ab initio famæ, accusatus salvò attachiabitur, vel per plegios idoneos, vel per carceris inclusionem.

4. Deinde per multas & varias inquisitiones, & interrogationes coram justitiario faciendas, inquiretur rei veritas: & ex verisimilibus rerum indiciis & conjecturis, nunc pro eo, nunc contra eum, qui accusatur, facientibus; per [a] legem patriæ puniendus est, aut omninò ab imposito crimine purgandus est.

[a] *Al. legem apparentem. i. duellum. vt.* Infr. v. 12.

5. Si verò per hujusmodi legem super tali crimine fuerit quis convictus, ex regiæ Majestatis beneficio, tàm vitæ quàm membrorum

brorum ejus, pendet judicium; ſicut in cæteris placitis de felonia, ſeu ſeditione regni. Ita quòd ipſe, & hæredes ſui in perpetuum exhæredari debeant.

Leg. Male. 2. 12
Quon. Attach. c. 19.
Iac. 1. parl. 1. c. 3
Iac. 2. parl. 6. c. 14
Maria Regni, parl. 4. c. 8
Vid. ſtat. 1. Rob. 1. c. 34

6. Apparente autem certo accuſatore, ab initio famæ; accuſator attachiabitur per plegios, ſi quos habuerit, quòd placitum ſuum proſequetur.

7. Si autem accuſator plegios non habuerit: fidei ſuæ religionis ſolet committi, ſicut in omnibus placitis de felonia. Solet enim in talibus ſola fides ſufficere, ne nimia diſtrictionis [b] ſecuritas, alios terreat à conſimili accuſatione.

[b] *Al. ſaveritas.*

8. Acceptâ autem ab accuſatore ſecuritate de placito proſequendo: tunc is qui accuſatur (vt prædiximus) per plegios ſalvos, & ſecuros attachiari ſolet.

9. Si verò plegios non habuerit, in carcerem ſolet detrudi.

10. (In cæteris placitis de felonia, accuſatus ſolet dimitti per plegios; præterquam in placito de homicidio, vbi ad aliorum terrorem, aliter eſt ſtatutum)

11. Deinde dies debet accuſato præfigi; qua exiſtente, ritè eſſonia currunt legitima.

12. Ad vltimum verò, accuſatore proponente, ſe vidiſſe, vel alio modo in Curia probato, certiſſimè ſe ſciviſſe, ipſum accuſatum machinatum fuiſſe, vel aliquid feciſſe in mortem Domini Regis, vel ſeditionem exercitus, vel conſenſiſſe vel conſilium dediſſe, ſeu auctoritatem præſtitiſſe: & hoc contra ipſum, juxta conſiderationem Curiæ, diſrationare offerat ſe paratum: accuſato verò contra eum, in Curia legitimè negante, tunc per duellum ſolet illud placitum determinari.

13. Sed in electione defendentis erit, vtrum potiùs velit ſubire duellum, quàm bonam [c] patriam in ſe ſuſcipere.

[c] *i. Aſſyſam.*
Quon. Attach. c. 31.

14. Sciendum eſt, quòd ex quo fuerit duellum in Curia, in hujuſmodi placitis vadiatum; non poteſt alterutra partium, verbis in ipſius vadii datione propoſitis, aliquid adjicere vel diminuere: vel aliquatenus à propoſito declinare, ſeu quomodo libet reſilire: quin pro victo habeatur, & lege victi cenſeatur.

vid quæ dixi lib. 3. c. 23

15. Nec alio modo niſi de licentia Domini Regis, vel ejus juſtitiarii, poſſunt de cæterò ſibi invicem reconciliari.

16. Si appellatus fuerit victus; in miſericordia Domini Regis remanebit; quæ & qualis ſit, in præcedentibus dictum eſt.

17. Sed ſi accuſatus victus fuerit, quale judicium exſpectet, paulò

paulò antè dictum est. Rebus in super omnibus, & catallis suis confiscatis, & hæredibus exhæredatis in perpetuum.

ANNOTATIO. Supra hoc. c. vers. 5.

VERS. 3. Sed fama] *Per solam famam potest quis accusari, si modò fama accusationem præcesserit.* Bart. in l. 2. C. de offic. præfect. prætor. vid. stat. David. 2. c. 17. in fin.

VERS. 4. Per legem] *Id est, per duellum, vel per assisam parium quæ lex propterea vocatur, lex paribilis. Pares voco convassallos ejusdem Domini, qui de eodem Domino feuda sua tenent.*

VERS. 6. Per plegios] *De jure civili accusator oblato libello accusationis, seu inscriptionis, debet nomen ejus quem accusat inter Reos deferre; & nomen suum libello ascribere.* l. 3. ff. de exhibend. Reis. Pares.

VERS. 16. *Al. in quibusdam libris. Si accusator victus fuerit in tali casu, videatur idem judicium sibi procurasse, quod vellet aliis, ex appello suo infligi, nempe, legem talionis.* vid. Edward. 3. c. 18. c. 19.

DE HIS QVI ACCVSARE POSSVNT.
CAP. 2.

ADmittitur ad hujusmodi accusationem, quilibet liber homo, major, in ætate legitima constitutus. Glanv. lib. 14. c. 1

2. Et si quem appellaverit: attachiabitur is quem appellat, vt suprà expositum est.

3. Rusticus quoque admittitur.

4. Mulier autem in nullo placito de felonia ad accusationem recipitur. Nisi in quibusdam casibus, de quibus postea dicetur.

IN QVIBVS CASIBVS POTEST ACcusatus declinare duellum.
CAP. 3.

DEclinare autem duellum, potest accusatus in hujusmodi placitis, per [a] machamium, vel per ætatem. Glanv. lib. 14. c. 1

2. Aetas autem talis esse debet, quòd accusatus sit sexaginta annorum, vel suprà.

3. Mahamium autem dicitur ossis cujuslibet fractio, vel testæ capitis incussio, vel per abrasionem cutis attenuatio.

4. In [b] tali casu, tenetur accusatus se purgare per Dei judicium, scilicet, per calidum ferrum, si fuerit liber homo; vel per aquam, si fuerit rusticus; secundum diversitatem conditionis hominum.

[a] *Al. mahemium*

[b] *i. In purgatione vulgari.* c. vlt. extr. de purg. vulgar *quæ hic dicitur Dei judicium, quasi, soli de o notū & in quo solus Deus est judex. vid. quæ scripsi de verbor. signif. verb. mahamium.*

ANNO-

Annotatio.

Vrrs. 4. Diversitatem] *Pœna nunc gravior, nunc mitior esse solet ratione personarum.* l. aut facta. 16. ff. de pœn. *Ideoq; servi, vel rustici durius puniuntur, quàm Domini; & nobiles mitius, quàm ignobiles.* l. capitalium. 18. ff. de pœn. l. vlt. ff. de injur. *quod verum est, si delictum sit æquale.* l. 4. l. 8. C. ad leg. Iul. de vi publ. *& alia est æstimatio liberi hominis, alia servi.* Quon. Attach. c. 69.

DE OCCVLTATIONE THESAVRI fraudulosa.

Cap. 4.

Glanv. lib. 14. c. 2 vid. c. vinc. quæ sint regali. de feud. lib. 2 Wilhelm. Stanfurd de placitis coronæ, lib. 1. c. 42. Ius Normaniæ. lib. 4. c. 7. Vinc. C. de thesaur. l. b. 10. et ibi gloss. quæst. 14

PLacitum de occultatione inventi thesauri fraudulosa, vbi certus apparet accusator, modo & ordine prædictis, solet tractari.

2. Ob infamiam autem illius criminis non solet quis juxta legem terræ, per legem apparentem se purgare:

3. Licet aliter per assisam id fieri possit.

4. Nisi priùs convictus, vel confessus fuerit in Curia, aliquod genus metalli, [a] in loco proposito invenisse, vel ab alio recepisse.

5. Si enim super hoc convictus fuerit in Curia, præsumtione contra eum faciente, tenetur se purgare per legem terræ, se nihil ampliùs invenisse, vel ab alio recepisse.

6. Cætera vt priùs.

[a] *1 In loco in quo accusator proponit & affirmat thesaurum fuisse repertũ, Nam contra confitentem nullæ sunt partes judicis.*

DE HOMICIDIO.

Cap. 5.

Glanv, lib, 14, c, 3 a supr. hoc lib. c. 1. vers. 2 Ius Nortman. lib. 12. c. 1. Iac. 3. parl. 6. c. 42 Iac. 5. parl. 3, 6, 7, Mar. Regin. parl. 6. c. 31. Gen. 9. 6 Exod. 21. 14. Levitic. 24. 17. Deuter. 19. 11 Numer. 35. 16 Math. 5. 52. Apoc. 13. 10. & 21. 8. & 22. 15. Deut. 21. c. 2. 3. 6. 7.

DE homicidio cùm quis accusatus fuerit, sub [a] distinctione prætissa, judicium est ordinandum & procedendum.

2. Sciendum tamen est, quòd in hoc placito, non solet accusatus per plegios dimitti, nisi ex beneficio regiæ potestatis.

3. Duo autem sunt genera homicidii; vnum quod dicitur murdrum, quòd nullo vidente, vel sciente, clàm perpetratur; præter solum interfectorem, & ejus complices. Ita quòd mox non sequatur clamor, aut vox popularis.

4. Iuxta assisam super hoc proditam, in hujusmodi accusatione, non admittitur aliquis nisi fuerit de consanguinitate ipsius defuncti murdrati. Et tunc ita quòd propinquior stipiti [b] consanguinitatis,

[b] *1 Probatione vers. 7. vel accusatione. vers. 8. 9. quod posterius magis probo.*

guinitatis, remotiorem à disrationatione excludat.

5. Nisi per [c] indictamentum, inventum fuerit murdrum esse, & tunc Dominus Rex sit petens, & sequens, quousque placitum determinetur per judicium, vt dictum est.

[c] Be way of dittay, *vbi nullus certus accusator apparet.*

6. Secundum genus homicidii est illud quod dicitur simplex homicidium.

7. In hoc etiam placito, non admittitur aliquis accusator ad probationem, [d] nisi fuerit conjunctus mortuo, consanguinitate, vel homagio vel dominio.

Henr.3.An.9.c.34. Iac.1.parl.6.c.89. Gen.2.24. 1. Cor.11.8.

8. Prætereà sciendum est, quòd in hoc placito de murdro, vel morte viri sui mulier auditur ad accusandum: quia vna caro fuerunt, vir & vxor.

9. Et generaliter admissum est, quòd mulier audiatur, accusans aliquem de injuria corpori suo inflicta.

10. In electione autem accusati erit, vel probationem ipsius mulieris sustinere contra se; vel per judicium & bonam [d] patriam ab imposito crimine purgare se.

[d] *i Per assisam ex bonis hominibus patriæ, aliâs hæc verba (& per bonã patriam) desunt.*

DE INCENDIO.
Cap. 6.

CRimen incendii sub forma præmissa, eodem ordine generali, procedat in omnibus, & tractetur, ac fine debito terminetur.

Glanv.lib.14.c.4 Vid.Iac.1.parl.4.c.75 Iac.5.parl.7.c.118. Iac.6.parl.1.c.33 *De pœna incendiarij.* 1.§.5.ff.de offic.præf. sect.vigil. Glanv.lib.14.c.5

DE ROBORIA, SIVE RAPINA.
Cap. 7.

CRimen roboriæ, cum specialibus incurrentibus debet coram Justitiario terminari, & judicari, cum secta & sequela recenter facta, & prosecuta sicut inferiùs dicetur.

Annotatio.

Si quis vim armis intulit, tenetur lege Iuliâ de vi publica. Si verò sine armis lege Iuliâ de vi privata punitur; quia raptor crimen suum publicat, & crimen etiam publicum committit: Ideoq; improbior fur vocatur. l. 2. de privat. delict. l.2.§.1.de vi bon. rapt.

DE RAPTV MVLIERIS.
Cap. 8.

RAptus est crimen, quod aliqua mulier viro imponit: quæ proponit se à viro, vi oppressam, contra pacẽ Domini Regis.

Glanv.lib.14.c.6. Iac.5.parl.7.c.118 Edward.1.An.3.c.13 An.13.c.33. Henr.7.An.3.c.2

2. Tene-

2. Tenetur autem mulier quæ tale crimen patitur, mox dum recens fuerit maleficium, vicinam villam adire; & ibi probis hominibus injuriam sibi illatam ostendere; & cruorem, si quis fuerit effusus, patefacere, tàm in facie quàm in corpore sub vestibus, & vestium scissiones.

3. Dehinc, per viam regiam, ibit ad Capitalem Marum illius Comitatus, vel ad *Toscheoderach* si poterit inveniri; & eandem demonstrationem faciet.

4. Et inde procedat cum secta, ad Capitale castrum illius Vice-comitatus, in quo illud maleficium factum fuit, seu perpetratum. Et ibi totum factum exponet.

5. Præterea in proximo placito comitatus illius, illud delictum publicè proponet.

6. Postremò factâ querimoniâ coram Justitiario, judicium, vt prædictum est, ordinetur.

7. Si quis autem in hujusmodi placito convictus fuerit, simili modo, vt in prædictis judiciis, & eodem ordine judicandum est.

8. Mulier itaque in tali casu aliquem accusans: & de aliqua alia injuria corpori suo illata, solet audiri.

9. Nec etiam sufficit; nec volumus ipsum malefactorem illam sic corruptam velle ducere in vxorem: Sic enim contingeret homines servilis conditionis, generosissimas mulieres, pollutionis occasione perpetuò fœdare; vel generosos homines, per ignobiles mulieres, & serviles fœdari. Et ita eorum, vel earum, necnon parentum suorum claram famam indecenter denigrari contingeret.

10. Ante judicium tamen volumus, quòd de licentia regiæ dignitatis, vel ejus Justitiarii, cum parentum consensu, mulier accusans, & vir accusatus, beneficio conjugii, sibi possunt invicem conciliari, si volunt.

Annotatio.

Vers. 1. Oppressam] *Aliàs suppressam. al. corruptam, vt paulò post.* Vers. 9. *In jure Nortmannico.* lib. 12. c. 1. *Raptus dicitur* despucellement des femmes a force. vid. bonam distinctionem, *&* ibi gloss. in l. 1. C. de Episc. & Cleric.

Vers. 10. Ante judicium] *De jure Canonico Raptor Raptam ducere non potest, etiamsi parentes consentiant.* c. 1. c. vlt. 36. q. 2. *Idem quoq; de jure civili verum est.* l. vnic. C. de rapt. virg. Novell. 143. *de raptis mulieribus, quæ raptores nubunt.*

DE

DE HAYMSVCKIN.

CAP. 9.

SI quis aliquem calumniari velit de *Haimeſuckin*: oportet quòd propria Domus vbi calumnians eſt manens, ſurgens & cubitans, [a] die & nocte aſſaliata ſit.

[a] *Al. die vel nocte.*

2. Et rectam faciat ſequêlam; quoniam nemo poteſt alium calumniare de *Haimeſuckin*, niſi in certo & proprio domicilio.

3. Et hoc crimen, ſicut crimen de raptu mulieris proſequatur.

ANNOTATIO.

Haimeſuckin, *nomen eſt Germanicum. Nam apud nos, ſequutos idioma Germanorum* Haime, *ſignificat domum, vel domicilium, &* ſuchen, *eſt quærere, vel* Suehen, *per ſequi.* Haimeſuchen, *eſt cùm quis alium, injuriæ inferendæ cauſſa, domi ſuæ quærit vel perſequitur; ſive domum ingreditur, ſive ingredi conatur: punitur enim hac lege, qui facit inſultum juxta domum.* Bart. in Authen. de appellat. §. ad hæc collat. 4. *Quod crimen eò atrocius videri debet: non ſolùm quia conjunctam habet Regiæ pacis violationem; ſed etiam, quia domus ſua (qua nihil eſt ſanctius, nihil omni religione munitius) eſt cuiq; tutiſſimum receptaculum & refugium. Ideoq; domi ſuæ, nemini injuria inferri, neq; quiſquam de domo ſua extrahi debet.* l. ſed & ſi. 12. ff. de in jus vocand. *Appellatione domus comprehenditur habitatio; quòd facit ad ſtatuta, quæ dicunt: Si quis facit inſultum ad domum; vt intelligatur domus ſive ſit propria, ſive conducta.* Bart. in l. 8. ff ad leg. Iul. de adult. vid. l. in lege. 103. ff. de verb. ſignif. Haim.

DE ROBORIA, RAPTV MVLIERIS, & Haimeſuckin.

CAP. 10.

NOtandum eſt quòd nullus audietur de roboria, raptu mulieris, nec de *Haimeſuckin*, niſi rationabilem ſequêlam faciat, vt præfertur. Supra c. 8

2. Et ſi vltra vnam noctem exſpectaverit ad habendum conſilium amicorum ſuorum: ita quòd recenter non faciat ſequêlam, & hoc probetur; defendens quietus erit: & calumnians in miſericordia Domini Regis.

DE CONVICTO LAESAE MAJESTATIS, *et de morte Domini Capitalis.*

CAP. II.

Quon. Attach. c. 19. Cap. 1. verſ. 3.

STatuit Dominus Rex cum concilio communitatis ſui regni; quòd ſi aliquis convictus fuerit, quòd juſtè defamatus ſit de morte Domini Regis, vel de ſeditione regni, vel exercitus Regis: ipſe debet ſubire judicium traditoris: & hæredes ſui, perpetuò exhæredari debent, vt dictum eſt; quia hujuſmodi ſeditio tangit perſonam Domini Regis.

In veteri quodã libro ſcribitur, quòd iſte ſeductor non perdit vitam; quia vita eſt domini Regis: & ipſe non foriſfecit Regi.

2. Sed ſi defamatus fuerit de morte Domini ſui de quo tenet: ipſe ſeductor, & hæredes de tenemento, quod de illo Domino tenet, omninò debent exhæredari, ſed hæredes ſui, non debent exhæredari de aliis tenementis, quæ idem ſeductor tenuit de aliis Dominis, erga quos nullam ſeditionem fecit.

HAERES HOMICIDAE, VEL FVRIS, *non exhæredatur propter delictum patris.*

CAP. 12.

L. Crimen. 26. & ibi gloſſ. ff. de pœnis. ſanctimus. 22. C. de eod em tit.

PRo occiſione hominis, pro latrocinio, vel aliqua alia felonia, hæres alicujus non conſentiens Reo, exhæredari non debet. Sed ipſe qui talem feloniam fecit, ſi captus fuerit, judicium accipiat ſecundum aſſiſam regni; ita tamen quòd pro ſuo delicto, hæres ipſius nullum damnum incurrat.

De hærede furis. Vid. fac. 6. parl. 11. c. 50

Quon. Attach. c. 18. c. 4 24. 48. 16. mod. ten. cur. c. 39 Stat. Rob. 2. c. 4. c. 24. Stat. Rob. 3. c. 19.

2. Et ſi fortè pro talibus delictis fugam ſuſceperit: ita quòd ad judicium ſuſcipiendum, venire noluerit, Dominus ſuus de quo tenet tenementum ſuum quod de ipſo tenet, in manu ſua capiat, quouſque ad judicium venerit, vel viam vniverſæ carnis ingreſſus fuerit.

3. Ita quòd hæres ejus, dum felo vixerit, & ad judicium non venerit, de tenementis ſuis non eſt exaudiendus.

DE CRIMINE FALSI

CAP. 13.

Glanv. lib. 14. c. 7. *De falſa Charta* vid. Elizabeth. An. 5. c. 14.

GEnerale crimen falſi plura ſub ſe continet crimina ſpecialia, quemadmodum de falſis Chartis, de falſa monêta, de falſis menſuris, & falſis ponderibus, & ſimilia, quæ talem continent falſitatem, ſuper qua debet aliquis accuſari & convictus condemnari.

Crimen falſæ monêtæ, punitur pœna læſæ Majeſtatis. Henr. 7. An. 4. c. 18.

2. Horum

2. Horum autem omnium accusationis modus, & ordo in præcedentibus patet.

De falsa monêta. Vid. Iac. 4. parl. 4. c. 48. 40. Iac. 5. parl. 7. c. 124. Iac. 6. parl. 1 c. 19. Mar. Reg. parl. 9. c. 70. *De falsis mensuris & ponderib.* Iac. 4. parl. 4. c. 47.

3. Sed si quis convictus fuerit de falsa Charta: distingui debet & videri, vtrum Charta Regia sit, an Charta Domini sui, qui Chartam falsam facit; an Charta privatæ personæ.

4. Quia si Charta regia sit, vel Domini; tunc is qui super hoc convictus fuerit coram Justitiario; condemnandus est per judicium tanquam proditor de crimine læsæ majestatis.

5. Si verò fuerit Charta privatæ personæ: tunc cum convicto mitius est agendum in judicio, sicut in cæteris minoribus criminibus falsitatis.

6. In quorum judiciis consistit eorum condemnatio, in membrorum amissione, vel vnius membri mutilatione.

7. Nisi regia dignitas dispensationis beneficio, tales malefactores ad vitam restituat & ad membra.

Infr. hoc, lib. c. 17.

DE DEFAMATO DE LATROCINIO non habente plegios.

Cap. 14.

vid. Iac. 6. parl. 1 c. 97. Stat. Alex. c. 13. Stat. David. c. 2. c. 17.

SI quis defamatus fuerit de latrocinio in vna provincia; & inventus fuerit sine Domino, qui plegios pro eo dare noluerit; fiat de eo, sicut de latrone probato.

2. Prætereà si vir fidelis, transiens per loca deserta, vel sylvestria, viderit hominem quem noverit benè, ducentem equum vel bovem, vel aliquid simile quod non noverit cujus sit; & postea requisitus fuerit ab aliquo qui rem amisit, an de hujusmodi aliquid sciat.

Qui non judicat furem si potest, facit se furti participem. c. 4. de fur. extr.

3. Si dicat, quòd vidit rem talem in manu talis, jurare debet quòd ita est, sicut dicit, & alius quærat furem suum.

4. Si verò ille, qui rem calumniat dicat quòd iste artem, & partem habuit hujusmodi furti, & hoc velit probare secundum assisam terræ; calumniatus, si liber homo fuerit, per duellum se defendet.

DE LATRONE SAISITO CVM RE furtiva.

Cap. 15.

Quon. Attach. c. 100. Exod. c. 22. 2. Vid. Iac. 6. parl. 1. c. 21

ITem si quis catallum aliquod furatus fuerit, & sequêla clamoris viciniæ sequatur eum, & inveniatur saisitus de catallo furato:

furato: Vel ſi vidente vicinià, latro rem furatam reliquerit; non minùs de eo fiat juſtitia, vt de latrone probato.

ANNOTATIO.

Si fur deprehenſus vel viſus ſit à Domino rei, vel ab alio, antequam eo pervenerit, vbi cum furto, eo die manere conſtituerat; rectè dicitur fur manifeſtus. l. 3. ff. de furt.

DE LEGE [a]BYRTHINSAK.

CAP. 16.

Quon. Attach. c. 103.

[a] Al. burdingſak *nam* burding, *i Onus, &* ſak. *i Saccus. q. d. onus cibi in ſacco.* Prov. 6. 30. 31.

DE yburpananſeca, id eſt, de furto vituli vel arietis, vel quantùm quis ſupra dorſum ſuum poterit portare de cibo: non eſt Curia tenenda.

2. Imò ille, in cujus terra fur captus fuerit; habebit de eo, ovem vel vaccam, & præterea fur debet verberari.

3. Quia ſtatutum eſt, quòd nullus debet ſuſpendi pro minori delicto, quàm pro duabus ovibus. Quarum quælibet valet ſexdecim denarios.

ANNOTATIO.

VERS. 1. Yburpananſeca] *Hoc verbum nobis ignotum & inuſitatum, in omnibus codicibus reperitur: quæ ſit ejus etymologia non novi. Quidam affirmant in ea* Galliæ *parte, quæ* Aquitania *dicitur*, pana, *idem eſſe, quod fur, &* ſeca, *ſaccum ſignificare. Sed hic eruditorum exſpecto judicium; nunquam autem memini, me hoc verbum alibi legiſſe.*

Non eſt Curia tenenda] *Quia famis ſedandæ cauſſa, & non fraudulenter, hoc factum eſſe intelligitur. Et non attenditur factum, ſed cauſſa faciendi.* l. verum 34. ff. de furt. ex ratione l. quæ injuriæ. 53. ff. eod. tit. l. 1. de ſicar. l. 1. de var. & extr. criminibus. vid. c. 3. de furt. extr.

DE HOMICIDIO IN VINDICTAM legis facto.

CAP. 17.

Iac. 2. parl. 6. c. 15. Iac. 1. parl. 2. c. vltimo. Quon. Attach. c. 18. Stat. wilh c. 4. c. 5. Stat. David. 2. c. 44. c. 50.

SI quis pro latrocinio, judicio aquæ, vel ferri perierit, vel per aſſiſam regni, juſtitia de eo facta fuerit; aut ſi cum latrocinio inventus fuerit & interfectus, & ejus parentes poſteà in vindictam legis interfecerint illum, per quem ille ad juſtitiam venit.

Homicida debet ſatisfacere parti læſæ, eoq; nomine datis fide juſſoribus ſatisdare. Iac. 2. parl. 14. c. 75. vid. Iac. 4. parl. 6. c. 63.

2. Dominus Rex de interfectoribus plenam rectitudinem habebit de morte illius, ſicut de pace ſua fracta plenariè, ſine aliqua miſericordia, vel relaxatione.

3. Niſi fuerit relaxatio, per conſilium & aſſenſum progeniei illius ſic occiſi.

4. E

4. Et si fortè Rex, ignorante ejus prosapiâ, qui sic interfectus fuerat pacem dederit parti adversæ; nihilominus parentes ejusdem accipiant vindictam de eo, vel de eis qui suum interfecerunt parentem.

ANNOTATIO.

Remissio criminis concessa per Regem homicidæ, non præjudicat parti non consentienti. l. 1. C. de general. abolit. *quia princeps potest remittere pœnam corporalem, aut pecuniariam fisco applicandam: sed non pœnam pecuniariam applicandam parti.* Damhouder. rer. crim. c. 147. per Angel. in l. Si docueris C. ad leg. Iuli. de falsis. & Panormit. in suis consiliis vel. 2. consil. 6. vid. infr. cap. 38. h. lib.

DE EO QVI EVASIT SVSPENDIVM.
CAP. 18.

SI latro suspensus fuerit, & posteà cadat de furca: quietus erit vlteriùs, de illo furto.

2. Sed ille qui eum suspenderat, finem faciet cum Rege, Salvâ ei vitâ, & membris, & exhæredatione: licet illa sit magna transgressio vltra modum.

DE VVERGELT FVRIS.
CAP. 19.

DE vnoquoque fure per totam *Scotiam* est *VVergelt*, triginta vaccæ, & vna juvenca, sive fuerit liber homo, sive servus.

ANNOTATIO.

Vergelt] *Compositum est, ex* Ver, *id est vir, homo, &* Gelt, *pecunia. Inde* Vergelt. *q. d. hominis pecunia, vel compositio, seu satisfactio, pro injuria, vel delicto per aliquem commisso. Verbum est Germanicum. Certo vaccarum, vel boum numero, crimina puniuntur in his libris, eodem modo quo apud* Romanos: *apud quos legum antiquarum mulcta, pecore constabat etiam* Romæ: *& mulctatio, non nisi ovium, boumque impendio dicebatur.* Gellius lib. 11. c. 1. & lib. 33. c. 1. Plinius lib. 18. c. 3. *Et apud* Germanos *veteres.* vid. Cornelium Tacitum in lib. de moribus Germanorum.

DE EQVO FVRTI CAVSSA calumniato.
CAP. 20.

SI quis calumniatus fuerit de equo, & ille apud quem ille equus inventus fuerit, dicat quòd ille equus ei commodatus fuerat;

[a] *i Dilationem ſeu continuationem temporis.*

Virille calumniatus, habebit [a] reſpectum ſi velit certæ diei, ad producendum Warantum ſuum ad certum locum.

2. Et tunc Warantus reſpondebit pro equo illo, tanquam pro proprio ſuo catallo.

Al. non habebit reſpectum, niſi per vnum diem, & vnam noctem, quin waranto ſuo equũ illum, vel catallum reddat.

3. Verùm ſi vir boni teſtimonii aliquem equum, cauſſa commodati acceperit ad eundum in exercitum, & ille equus calumniatus fuerit; vir ille habebit [b] reſpectum quouſque redeat ad comitatum illum, in quo dixit equum illum ſibi commodatum fuiſſe.

[b] *i. Dilationem Rei pub. cauſſa quæ alioqui ei non concederetur. Nam qui jumenta aliena ſibi cõmodata, lõgiùs duxerit: furtum facit* l. 41. ff. de furt.

4. Et infra primum diem, & noctem ſubſequentem, equum illum reddat ei, qui eum ſibi mutuavit.

5. Et ille à quo equus commodatus eſt, poſt primum diem & noctem, præciſè calumnianti de equo illo reſpondebit, quaſi de ſuo proprio.

REVS FVRTI NON MANIFESTI, tenetur ſe purgare.

Cap. 21.

Furtum nec manifeſtum dicitur, quod non deprehẽditur dum fit l. 3. l. 8. ff. de furt. §. furtorũ Iuſtit. de oblig quæ ex delict.

SI quis calumnietur de furto, & nihil cum eo inventum fuerit: & calumniator probationem non obtulerit, calumniatus purgabit ſe per ſacramentum 27. hominum, & trium Thanorum.

2. Et ſi hoc modo purgatus fuerit, abſolvetur à petitione Regis in poſterum.

NAMOS ILLICITE CAPIENS EST REVS furti. De namorum manifeſtatione, & eorum quantitate.

Cap. 22.

Nami ſignificant res mobiles vel immobiles, quæ tãquam pignora capiuntur pro rei judicatæ ſolutione l. *à Divo pio.* ff. de re Iudic. *verbum eſt vſitatũ priſcis Normãnis.* Stat. 1. Rob. 1. c. 8.

SI quis namos ceperit pro aliquo debito, in terra alicujus Domini, ſine licentia illius Domini, vel ejus Ballivi; & namos non manifeſtaverit, eundo, & redeundo cum namis, & proſequutus fuerit per illos, quorum bona ſunt, & ſic captus fuerit: ſtatim fiat de eo ipſo, ſicut de homine capto cum furto.

2. Quandocunque enim quis, homines ſuos in terram alicujus tranſmiſerit, ad capiendum aliquam ſummam magnam averiorum, ſeu animalium in namum: ipſi qui namos capiunt, debent ad exitum illius terræ, ſuper quam nami capti ſunt, manifeſtare animalia capta coram teſtibus ibidem exiſtentibus, & ſimiliter

liter omnibus occurrentibus illis per viam.

3. *Item*, si quis sine licentia sumserit namos, & de alicujus tenemento sine licentia illos abduxerit: quanvis ipsos namos manifestaverit; ille qui namos sic cepit, dabit forisfactum Domino ejus, à quo nami capti fuerunt.

4. Et remittentur nami ad plegium, ad locum à quo priùs capti fuerunt: Et ille qui namos cepit: veniat ibidem ad petendum debitum suum, si velit.

5. Præterea si contingat, quòd ille super cujus terram nami capti sunt, illos qui namos ceperunt, calumniari velit, de pluribus animalibus, quàm in namum ceperunt: si ipsi secundum assisam fecerint, & hoc per testes probare potuerint, quieti erunt de illa calumnia.

6. Sed si ita non fecerunt: sed prædictam assisam infregerunt: tenentur calumniatori de sua calumnia respondere.

NON LICET LATRONEM SINE clamore interficere.

Cap. 23.

SI quis latronem in damno suo invenerit cum furto, & occultè eum interfecerit: Ita quòd nullum clamorem, vel sectam inde fecerit, neque Ballivis Domini Regis manifestaverit, parentes interfecti hominis, vel Ballivi Domini Regis (si parentes ejus non inveniantur) ipsum qui hominem interfecit hujusmodi, calumniari possunt quasi de homine injustè occiso.

Exod. c. 22. 3. Stat. 2. Rob. 1. c. 30. Angl. Reg. Henr. 5. An. 2. 4. c. 5. Iac. 6. parl. 1. c. 21.

2. Nam si quis latronem in damno suo invenerit cum furto, clamorem super illum statim levare debet cum cornu; vel cum ore, si cornu non habeat, cum alio clamore in vicinia: idque manifestare Ballivis Regis.

3. Et tentabit si poterit, latronem apprehendere & capere. Et si captus fuerit, teneatur quousque Ballivi; & Barones congregentur. Et ibidem secundum actum suum, & demerita per assisam, & legem terræ judicetur.

4. Si autem latro exspectare noluerit: sed fugam acceperit, licitum est, & de jure concessum, talem latronem fugientem interficere, sine aliqua jactura, & caput suum super propinquiores furcas suspendere.

Anno-

ANNOTATIO.

VERS. 1. Si quis latronem] *Fures nocturni impunè occidi poſſunt: ſive fugiant ſive telo ſe defendant.* l. 2. ff. de effractor. *Diurni verò fures, non aliter quàm ſi ſe telo defendant.* l. 4 ff. ad leg. Aquil. *quia tempus nocturnum auget crimen, & majorem pœnam meretur.* l. 4. ad leg. Iul. de Adul.

VERS. 4. Sed fugam] *Fuga fugientem condemnat.* l. 7. ff. de ſuſpect. tutorib. Stat. Rob. 3. c. 19. *Et incarceratus pro delicto, ſi fugiat: habetur pro confeſſo.* l. 13. ff. de cuſtod. reor. *Reus qui fugit, damnato comparatur, & fatetur facinus, is qui judicium fugit.* Cujac. lib. 7. obſerv. c. 22.

DE INTERFECTO PER EQVITANTEM.

CAP. 24.

De interfecto per equitantem. vid. c. dilectus de homicid. volunt. Iac. 1. parl. 6. c. 93.

CVm quis per villam mediam tranſierit equitando, & aliquem hominem antecedentem illum, pedibus equi ſui calcaverit, ita quòd mortem inde ſubierit; ipſe qui hoc delictum equitando commiſit, vel fieri permiſit, reddet pro homine mortuo, & taliter occiſo, *Croo*, & *Galnes*, quaſi cum propriis manibus occidiſſet.

2. *Item* ſi quis equitans retrocedendo, aliquem hominem pedibus equi calcaverit; ita quòd mortem inde ſubierit; pro morte hujus hominis interfecti, nihil reddatur, præter quartum pedem equi, qui illum ad mortem calcavit, vel quartam partem pretii illius equi.

3. Quam ſatisfactionem parentes mortui capere debent ſi voluerint, & ſi noluerint, Vice-comes debet capere.

4. Quia ſtatutum eſt, quòd omnis equitans, anteriores pedes equi ſui, à damno faciendo cuſtodiat.

5. Et illi homines qui retrocedunt, vel ſtant, antecedentem equum evitare debent, ne malum ab eo recipiant retrò.

6. Quia nemo equitans, retrocedentes, vel retro-ſtantes ab equo ſuo cuſtodire poteſt.

ANNOTATIO.

Croo, *ſignificat compoſitionem ſeu ſatisfactionem pro homicidio, vel delicto, vt in Actis Parliamenti.* Iac. 1. Parl. 2. c. 93. et Parl. 6. c. 89. *Quid ſit* galnes *ignoro. Videtur eſſe ſpecies ſatisfactionis pro delictis.* Infr. c. 31. *quid ſi dixeris* Cro *pertinere ad Regem, Galnes vero ad parentes interfecti? quod non auſim affirmare, quia nonnunquam vtrumque debetur parti læſæ.* c. 33. 6. Infr. h. lib.

DE

DE EO QVI INCIDIT IN MANVS latronum, & evaſit.

CAP. 25.

SI quis in manibus raptorum inciderit, tàm citò quàm de manibus eorum evadere poterit; non tardabit, quin ſectam ſuam faciet de villa in villam, quæ ſunt in regali via extenſæ, verſus caſtrum Domini Regis, infra Vice-comitatum: vbi rapina perficitur, eodem modo & ordine, quibus dictum eſt ſuperiùs de raptu mulieris deforciatæ.

DE ORDINIS COGNITIONE in criminibus.

CAP. 26.

SI duo homines fuerint implacitati, vnus de principali furto & alter de præcepto: primò debet ille, qui defamatur de facto, quàm ille qui factum illud committi præcepit, implacitari.

Primò ipſe malefactor, poſteà ejus complices puniri debent.

Quon. Attach. c. 83. Stat. David. 2. c. 29. Angliæ Reg. Edward. 1. An. 3. c. 14. weſtm. vid. Sandfurd de placitis Coronæ, lib. 2 c. 18.

2. Et ſic de eo, qui defamatur de furto, quàm de receptatione.

3. Et ſi is, qui de facto, vel furto defamatur, quietus fuerit à crimine ſibi impoſito: alius qui defamatur de præcepto, vel recepto, quietus erit omninò ſine aliquo juramento aſſiſæ.

4. Et ita patet, quòd præceptor vel receptor, non reſpondebit, antequam aſſiſa procedat ſuper principali Actore.

ANNOTATIO.

Complices criminis, non poſſunt accuſari, ante principalem malefactorem. Nam ſicut remoto principali, removetur acceſſorium. l. 38. in fin. & ibi gloſſ. ff. de fidejuſſor. *ita abſoluto malefactore, abſolvuntur complices, & conſentientes.* vid. pulchram gloſſ. in c. 1. de offic. Iudic. de leg. *Tenenda igitur eſt regula. Iuſtiùs eſt eum teneri, qui princeps fuerit delicti, quàm eum quæri, ad quem res delatæ ſunt.* l. 10. ff. de ſerv. corrupt.

AD SOLAM CVRIAM REGIS, PERTINET placitum de namo vetito, & placita coronæ.

CAP. 27.

SCiendum eſt, quòd nec Vice-comites, nec aliquis Ballivus Domini Regis, nec aliquis Baro, habet poteſtatem tenendi placitum,

placitum, de namo vetito, nec de caſibus pertinentibus ad Coronam, ſine ſpeciali mandato vel conſenſu Domini Regis; hoc placitum dilationem non recipit, propter averia, id eſt, animalia muta, ne diu detineantur incluſa.

An animalia in prato alicujus dãnum facientia, poſſint detineri, & includi cheſſa. *in cõſuetud. Burgund.* fol. 279. *Bartol. in* l. 9. ff. *de dam. infect.*

MALEFACTOR ABSOLVTVS AD INſtantiam partis, poteſt a Rege accuſari.

Cap. 28.

SI querela de vita & membro, coram Juſtitiario, vel Vicecomite, inter appellantem & defendentem, per calumniam procedat: ità quòd calumnia ipſius appellantis, per exceptionem caſſetur; nihilominus Juſtitiarius vel Vice-comes, ex officio ſuo, poſſunt inquirere per bonam patriam, ſuper facto ipſius defendentis, & ſi inveniatur culpabilis in facto, judicium in ſe præciſè portabit.

Annotatio.

Si quis fuerit abſolutus in cauſſa criminali ad inſtantiam alicujus; ab eodem iterum accuſari non poteſt. c. 6. & ibi gloſſ. de accuſat. *Sed tamen à Iudice puniri debet; quia crimina ſemel audita, non debent remanere indiſcuſſa, aut impunita, etiam ſi accuſatus cum accuſatore in gratiam redierit.* c. 2. de colluſ. deteg. *quia pactis privatorum, Ius publicum ſive fiſcale, convelli non poteſt.* l. ne que pignus. 5. privatorum. de Reg. jur. l. inter. 40. l. jus publicum. 38. l. ſi paciſcar. 6. ff. de pact. vid. quæ dixi ad leg. Malc. 2. c. 14.

POENA PERIVRII.

Cap. 29.

QVi in accuſatione, vel teſtificatione, ſuper textum Evangelii, vel ſuper aliquod ſanctum ſignum, cauſſa condemnandi innocentem, pro amicitia vel inimicitia alicujus, fuerit perjuratus, omni confortatione, & communione Chriſtianorum careat.

Lib. 1. c. 14. 6. Bartol. in Authen. Scenicas nõ ſolùm. in prin. coll. 5.

2. Donec coram Deo, & hominibus ſecundum judicium ſatisfactionem fecerit, & octo vaccas Domino Regi emendet.

3. Et deinde careat omni teſtificatione & juramento, & pro nullo de cæterò habeatur.

4. Jus enim Regis eſt, perjuros de terra perdere.

Pſal. 101. 8.

DE

DE SVMTIBVS EORVM QVI ATTAchiant malefactores.

CAP. 30.

ATtachiatores occaſione ſuorum attachiamentorum, nihil de bonis ipſius attachiati aſportabunt. Sed Dominus villæ, vel Seneſcallus ejus, ſeu Ballivus, per vnum diem, & vnam noctem, rationabiliter exhibebunt illis, de bonis ipſius attachiati. vid. Iac. 3. parl. 14. c. 102. leg. Malc. 2. c. 3.

DE MARCHETIS MVLIERVM.

CAP. 31.

SCiendum eſt, quòd ſecundum aſſiſam terræ *Scotiæ*, quæcunque mulier fuerit, ſive nobilis, ſive ſerva, ſive mercenaria, marcheta ſua erit vna juvenca, vel 3. ſolidi, & rectum ſervientis, 3. denarii.

2. Et ſi filia liberi ſit, & non Domini villæ, marcheta ſua erit vna vacca, vel ſex ſolidi, & rectum ſervientis, ſex denarii.

3. *Item* marcheta filiæ Thani, vel Ogetharii, 2. vaccæ, vel 12. ſolidi, & rectum ſervientis, 12. denarii.

4. *Item* marcheta filiæ comitis, eſt Reginæ, duodecim vaccæ.

ANNOTATIO.

VERS. 1. March, *equum ſignificat priſca Scotorum lingua, vt dixi de verbor. ſignificatione. Hinc deducta metaphora ab equitando, Marcheta mulieris, dicitur virginalis pudicitiæ prima violatio & delibatio, quæ ab Eveno Rege, Dominis Capitalibus* (To the King, and other overlordis, as ſome writis) *fuit impiè permiſſa, de omnibus novis nuptis, primâ nuptiarum nocte. Sed piè à* Malcolmo 3. *ſublata fuit: & in hoc capite, certo vaccarum numero, & quaſi pretio redimitur.*

VERS. 3. Filiæ Thani] *Thanus apud Briſcos* Scotos *ſive Hybernos, dicitur* Toſche: *vt* Maktoſche, *filius Thani, qui hodie eſt Princeps tribus, ſeu familiæ Catanæorum* (Clanchattan). *Et certum eſt, quòd Thanus, eſt nomen dignitatis. Nam Thanus, & filius Comitis, æquiparantur.* c. 36. Infr. hoc lib. *Et Thanus tenet terras ſuas de Rege.* Stat. Alex. c. 15. *Domania Regis, & Thanagia Regis, videntur idem ſignificare.* Stat. Alexand. c. 5. Stat. Wilhelm. c. 7. 1. Ogetharius, *aliàs* Ochiern. Hybernicum *quoque nomen dignitatis: & hîc comparatur filio Thani.* Stat. Alex. c. 15.

DE CANE TRASSANTE, ET LAtrones inveſtigante.

CAP. 32.

NVllus perturbet, aut impediat canem traſſantem, aut homines traſſantes cum ipſo ad ſequendum latrones, aut ad capiendum

capiendum malefactores.

2. Nec etiam perturbet homines, ſine cane, proſequentes latrones cum bonis ſuis.

3. Et quicunque contra hoc fecerit, & convictus fuerit coram Juſtitiario: ſit adjudicatus tanquam receptor tranſgreſſoris.

ANNOTATIO.

In nonnullis codicibus, de cane tranſeunte, ſed malè. Nam canis traſſans ſignificat eam canis ſpeciem, qui vulgò dicitur, ane Sleuthound. *Et* Tracer *apud Gallos, idem eſt, quod veſtigia ſequi, alienis veſtigiis inſiſtere*, To follow the tred of anie man or beaſt. *Porrò, qui impedit canem traſſantem, aut homines traſſantes, rem furtivam præſentibus teſtibus, quærere volentes; tenetur actione furti prohibiti.* §. conceptum. Inſtit. de obligat. quæ ex delict.

DE FVRTO PER CANEM INVENTO.

CAP. 33.

[a] *Al. ſequace. Al ſagace.*

SI quis cum cane [a] fugace, vel veſtigabili, veſtigium latronis, aut animalis furati proſequatur; non liceat ei intrare terram alicujus Domini ſine illius Domini licentia. Et ſi de licentia illius Domini, talis latro inveniatur, vel ſine bonis vel cum bonis, ad valentiam quinque denariorum furatis: fiat de eo plenaria juſtitia ſine mora.

POENA CONVICTI DE FELONIA.

CAP. 34.

Lib. 2. c. 55. Stat. 2. Rob. 1. c. 22. Quon. Attach. c. 13.

SI quis fuerit convictus de felonia, vel confeſſus in Curia Domini Regis, per legem Regni exhæredabitur: Et terra ſua remanet Domino ſuo eſcheta.

2. Quòd ſi de Domino Rege tenuerit: tàm terra quàm omnes res ſuæ mobiles, & catalla; penes quemcunque inventa fuerint: ad opus Domini Regis capiantur, ſine omni recuperatione alicujus hæredis.

3. Si de alio quàm de rege tenuerit, is qui vtlagatus eſt, vel de felonia convictus: tunc quoque omnia catalla, Domini Regis erunt: & terra ſua, in manu Domini Regis erit, per vnum annum & diem.

4. Elapſo autem anno, terra ad rectum Dominum, de cujus feudo eſt, revertetur, tanquam eſcheta ſua.

5. Fo-

5. Forisfactum autem filii, vel hæredis alicujus, patrem non exhæredat, neque fratrem, nec alium, quàm ſemetipſum.

DE RESTITVTIONE FELONVM, SEV vtlagatorum.

CAP. 35.

ITem, ſi quis per legem terræ fuerit vtlagatus: & poſtmodum beneficio principis paci reſtitutus: non poteſt eâ ratione vlteriùs quàm terram illam quam amiſerat, verſus Dominum Regem, vel principem ſuum petere. Quia forisfactum, & vtlagationem ſolet Dominus Rex damnatis remittere: Nec tamen aliena jura, poteſt infringere. Lib. 2. c. 56.

CANDIDO LECTORI.

Quæ ſequuntur ad finem hujus libri, non videntur eſſe authentica ſeu Canonica, aut juri hujus regni conſentanea: quia tametſi in vetuſtis libris inveniuntur: tamen pœnam homicidii, & aliarum injuriarum peregrinarum continent. Videntur congruere (vt pleraque alia) cum veteri jure Angliæ, *vt patet ex eo libro, qui auctore* Wilhelmo Lamberto *inſcribitur, de priſcis* Anglorum *legibus.* pag. 71. *Et cum jure Nortmannico.* lib. 12. c. 26. *In quibuſdam libris ſcribuntur* Gallicè, *& inſcribuntur, leges inter* Brettos, *&* Scotos.

DE CRO (ID EST SINGVLORVM CAPITUM æſtimatione.

CAP. 36.

STatuit Dominus Rex, quòd ille *Cro* vnius Comitis *Scotiæ*, eſt ſepties viginti vaccæ tres oræ pro vacca. Sup. h. lib. c. 24. Iac. 1. parl. 1. c. 93.

2. *Item, le Cro* filii vnius Comitis vel vnius Thani, eſt centum vaccæ.

3. *Item, le Cro* filii Thani, eſt 66. vaccæ; & viginti vnius denarii, & duæ partes vnius denarii.

4. Omnes Baſſiores in parentêla ſunt ruſtici. *Item, le Cro* vnius ruſtici, eſt ſexdecem vaccæ.

5. *Item, le Cro* cujuſlibet fœminæ virum habentis, eſt minor per tertiam partem, quam *le Cro* viri ſui.

6. *Item*, ſi ipſa non habeat virum, tunc *le Cro* ipſius, eſt adeò magnum, ſicut *le Cro* ſui fratris, ſi quem habet.

7. *Item le Cro*, & *galnes* & *enach* vniuſcujuſque hominis, ſunt pares, ſcilicet, in reſpectu fœminarum ſuarum.

ANNOTATIO.

VERS. 1. *Ora generaliter ſignificat quodvis metallum; veluti cùm dicimus* Leed-vre, *id eſt, plumbi metallum. Et in ea parte* Scotiæ, *quæ* Gareochia, Marriæ *provincia vicina dicitur* Douindure. Down-ind-vre *eſt mõticulus metalli. Et dentes ovium, quæ ibi paſcuntur, aureum quendam colorem referunt. Hoc autem loco,* Ora *eſt ſpecies monetæ, ex auro, vel ære, valoris vt videtur duorum ſolidorum. Nam vt hic verſu.* 1. *tres* oræ, *ita* ſupra c. 27. *ſex ſolidi, ſunt pretium, & æſtimatio vnius vaccæ.* Enach *apud noſtros Hybernos ſignificat ſatisfactionem, quæ datur alicui, pro aliquo delicto, aut injuria.* lib. 2. c. 12. 7.

DE OCCISIS IN PACE DOMINI Regis, & aliorum.

CAP. 37.

SI aliquis homo ſit occiſus in pace Domini Regis, eidem Domino Regi, pertinent novies viginti vaccæ.

[a] *Al. occiſus nõ fuerit in pace domini Regis, ſed in pace vnius comitis.* Iac. 1. parl. 6. c. 97.

2. *Item*, ſi aliquis homo [a] occiſus fuerit in pace Domini Regis, vel vnius Comitis, ſibi pertinẽt quater viginti, & decẽ vaccæ.

3. *Item*, ſi homo occiſus ſit in pace filii Thani, ſibi pertinent quadraginta vaccæ.

4. *Item*, ſi homo occiſus ſit in pace Nepotis vnius Thani, ſibi pertinent viginti vaccæ, & duæ partes vnius vaccæ.

DE KELCHYN.

CAP. 38.

ITem, *Kelchyn* vnius Comitis eſt ſexaginta ſex, & duæ partes vnius vaccæ.

2. *Item* le *Kelchyn* filii Comitis, aut Thani, eſt quadraginta quatuor vaccæ: & viginti vnius denarii, & duæ partes vnius obuli.

3. *Item*, le *Kelchyn* filii Thani, eſt minor per quartam partem quàm patris ſui, & ſunt triginta vaccæ, & vndecim denarii, & tertia pars vnius obuli.

4. Ruſticus nihil habet de *Kelchyn*.

5. *Item*, ſi vxor liberi hominis ſit occiſa, vir ſuus habebit le *Kelchyn*, & parentes ejus habebunt *le Cro*, & *le Galnes*.

6. *Item*, ſi vxor ruſtici ſit occiſa: Dominus ipſius terræ in qua manet, habebit *le Kelchyn*, & parentes ejus *le Cro*, & *le Galnes*.

ANNO-

ANNOTATIO.

Kelchyn, kelchen] *Kelten sic enim variè legitur, quæ sit ejus significatio aut derivatio, non satis scio. Nonnulli impiè, et imperitè* Keilking *vocant, quod falsum est. Nam ex collatione hujus. c. cum c. 36. satis liquet,* kelchen *esse minùs quàm* Cro. *In quibusdam libris* kelchen *dicitur,* To grant before the King. *Veluti cùm quis Reus criminis, coram Rege crimen confitetur ideoq; multatur certo vaccarum numero, vt in hoc. c. exprimitur, quam interpretationem non improbo. Nam illustris Dominus* Archibaldus *Comes* Arcadiæ *me docuit quòd* Gailchen *priscâ* Scotorum *linguâ, significat mulctam pecuniariam, quæ pro delicto alicui infligitur.*

DE EFFVSIONE, ET PRETIO SANGVINIS.

CAP. 39.

SAnguis de capite Comitis, sunt novem vaccæ. Bludweit.

2. *Item*, sanguis filii Comitis, vel vnius Thani, sunt sex vaccæ.

3. *Item*, sanguis filii Thani, sunt tres vaccæ.

4. *Item*, de sanguine Nepotis Thani, sunt duæ vaccæ, & duæ partes vnius vaccæ. Exod. c. 21. 18. Stat. wilh. c. 20.

5. *Item*, de sanguine vnius rustici extracto subtus anhelitum, est minor per tertiam partem in omnibus supradictis.

6. *Item*, si mulier non habet virum; jus suum erit, sicut jus fratris sui, si quem habet.

7. *Item*, percussio sine sanguine, decem denarii.

8. Cætera omnia, & singula quæ currunt in Curiis Dominorum, secundum auxilium & favorem terminantur: exceptis legibus de Burlawis quæ per consensum vicinorum erunt. *Apud Germanos* Baur, *rusticum significat &* Lauch *vel* law. *lex dicitur, hinc* Burlaw, *rusticorũ leges, de re rusticâ latæ. Nos hodie* Birlaw *courtis, &* Birlawmen, *dicimus.*

DE PRETIO SANGVINIS, ET INJVriarum satisfactione.

CAP. 40.

ITem, per legem terræ in *Scotia*, pro vita hominis, novies viginti vaccæ.

2. Pro pede, vna Marca.

3. Pro dente, duodecim denarii.

4. Pro qualibet plaga longitudinis pollicis, duodecim denarii.

5. Pro ictu sub aure, sexdecim denarii. Bluidweit.

6. Pro ictu cum baculo, octo denarii, & si percussus cecidit, sedecim denarii. Exod. c. 21. 18. 19.

7. *Item*, pro vulnere in facie, vulnerans dabit vnam peciam auri, videlicet, vnam imaginem auri.

8. Pro fractura oſſium, quinque oræ.

9. Pro vulnere ſub veſtibus, duodecim denarii.

10. Si ante manicam, ſexdecim denarii.

11. Pro qualibet viſibili plaga, exceptâ facie, quindecim denarii.

12. De plaga ſupra anhelitum, quinque ſolidi.

13. Sub anhelitu, quadraginta denarii.

14. Pro ictu cum pede, quadraginta denarii.

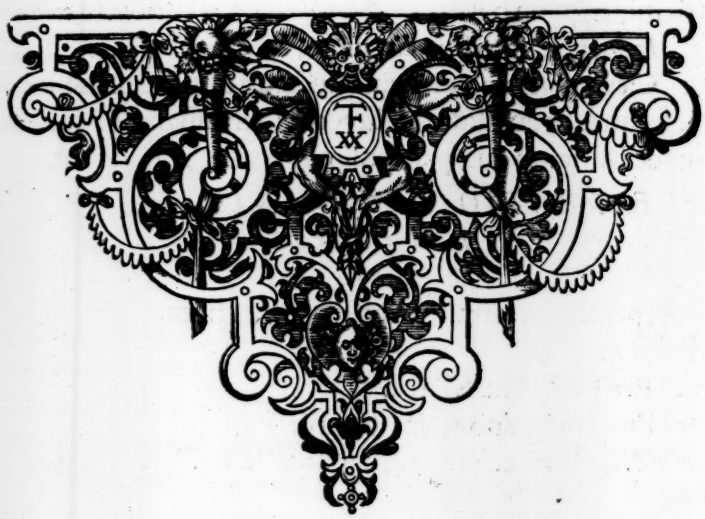
15. Pro ictu cum pugno clauſo, duodecim denarii.

16. Pro ictu cum palma, pro quolibet digito, duodecim denarii.

17. Pro extractione ſanguinis, viginti quinque ſolidi, ex parte maris *Scotici*, ſcilicet, vltra mare. Et ex alia parte ejuſdem maris, ſex vaccæ.

Ex parte Auſtrali i. verſus meridiē vid. leges, Malc. c. 2. 9.

18. Sed in his vſus, & conſuetudo obſervetur.

Quoniam

IN MY DEFENCE GOD ME DEFEND.

QVONIAM ATTACHIAMENTA, SIVE LEGES BARONVM.

ATTACHIAMENTVM QVID SIT, PER quos, quibus modis, & in quibus cauſſis fieri debeat.

CAP. 1.

QVONIAM ATTACHIAMENTA ſunt principium, & origo placitorum de *wrang* & *vnlauch*, et aliorum quæ proſequuta ſunt per *Sicker borgh*: ideò de Attachiamentis eſt inchoandum. Et primò, videndum eſt, quid ſit Attachiamentum, & per quos fieri debeat, & quibus modis.

2. Eſt autem Attachiamentum, quoddam vinculum legitimum, per quod, pars defendens invita aſtringitur ad ſtandum juri, & reſpondendum parti de ſe querenti juridicè. Cap. 2. 4.

3. Debet autem Attachiamentum fieri, per Ballivos, vel eorum ſervientes, præſentatos in Curia & juratos. Tales itaque erunt Attachiatores eorum, cùm neceſſe fuerit, ad capiendum rebelles & fugientes ſeu fugitivos, qui non ſunt juris [a] patientes. [a] *Al. juri parentes.*

4. Et ſciendum eſt, quòd diverſis modis fit Attachiamentum: Aliquando enim fit Attachiamentum per bona partis defendentis, vtpote, in placitis de debitis, & conventione, & quando

do implacitatur de rebus mobilibus.

Attachiamentum bonorum. 5. Quia primò debent res, & bona partis defendentis Attachiari, & teneri, quousque securitatem fecerit per plegios, ad respondendum, & standum juri, parti conquerenti, & tunc relaxabitur suum Attachiamentum.

breaking of arrestment-

Iac. 6. parl. 7. c. 117.

attachiamentū corporis. 6. Aliquando fit Attachiamentum per corpus hominis, vtpote in placitis de transgressione, vt cùm aliquis vulneraverit, vel verberaverit aliquem, per corpus debet Attachiari, & non per bona sua.

Vid. Iac. parl. 14. c. 99 *De probatione attachamenti.*

Vid. Iac. 3. parl. 7. c. 52. 7. Vel si noluerit pati Attachiamentum per corpus: vel si se retraxerit à Ballivis; bona sua Attachiabuntur per Ballivum; quousque Attachiamentum patiatur, & invenerit Ballivo securitatem de standō juri, parti de se conquerenti.

8. Et ideò in principio litis omnium prædictorum placitorum semper sunt a parte litigantium Attachiamenta petenda, & incipienda, vt ex hoc conquerens rectè suam [b] probare poterit querelam.

[b] *Al. intentare. Al. persequi, & probare.*

ANNOTATIO.

Hunc tractatum (cui inscriptio est a primis ejus verbis) esse authenticum, & vim legis obtinere, constat ex Actis Parliamenti. Jacob. 1. Parl. 3. c. 54. *et commissione Mar. Reginæ typis excusa Edinburgi Anno 1566. de vetere jure enucleando in quibusdam libris inscriptio est leges Baronum*

Attachiamentum est verbum Gallicum, pro specie citationis præsertim realis seu personalis. stat. Wilh. c. 4. *Nam* attacher *est vincere, ligare, ideoq; attachiamentum dicitur vinculum, qui enim in jus citantur, sunt obligati & quasi vincti ad comparendum in judicio.*

Stat. Rob. 1. c. 17.

VERS. 1. Wrang] *id est injuria Gallicè* Tort. Unlauch, *id est, sine lege vel contra legem* ἕτυμα. Quæ] *aliter & quæ vt sit sensus: attachiamentū est principiū placitorum de* wrang *&* vulauch, *id est, actionum civilium, & etiam placitorum criminalium quæ prosequuta sunt*, are pursewed *per* sickerborgh, *id est, per securos plagios* lib. 4. c. 1. 3. Infr. c. 3. c. 48. stat. 1. Rob. 1. c. 17. *Iudicium incipit à citatione.* Bart. in l. 5. num. 15. de jurisd. omni. judic. *Et sine citatione judicium non procedit, nisi Litigator voluntariè se præsentet in judicio.* Bart. ff. de in jus voand.

DE *SVMMONITIONE.*

CAP. 2.

POst attachiamentum factum & deliberatum, summonitiones sunt faciendæ partibus. Et ideò videndum est, quid sit summonitio, per quos fieri debet, vbi & quando.

2. Est autem summonitio certi diei & loci exhibitio, partibus facta ad diem legalem.

3. Est

3. Est autem dies legalis in prædictis placitis, quaterdenus & vnnus dies, sive quindecim dies.

4. Summonitio autem debet fieri per ministros in Curia præsentatos & juratos, vt prædictum est, c. 1. 3. & non per alios.

DE MODO SVMMONITIONIS ET testibus. CAP. 3.

IN omnibus placitis prædictis, quæ placitantur per *wrang* & *vnlauch*, super rebus mobilibus, summonitiones debent fieri ad domicilia eorum, qui implacitantur, vbi faciunt residentiam, & non in alio loco. Iac. 1. parl. 9. c. 112. Iac. 5. parl. 6. c. 75.

2. Debet enim summonitor venire cum testibus secum, ad domicilia partium & citare partem defendentem, quòd compareat ad certum diem & locum, coram certo Ballivo, talis Domini ad respondendum tali personę, super certa querela; scilicet, de placito terræ, vel de tali placito debiti, vel transgressionis: vt sciat defendens in genere super quo placitabitur. c. 3. de libell. oblatione. extr.

3. Et summonitor habebit secum duos testes, qui testificentur ipsum de visu & de auditu, & de omnibus antedictis. Lib. 1. c. 6. 2. 3.

4. Verùm in placitis terræ vel tenementi; & quando servitia debita de terris vel tenementis petuntur; seu ostensio Chartarum à tenentibus, aliter summonitiones sunt faciendæ, ac in similibus. vid. Iac. 1. parl. 1. c. 9. Quon. Attach. c. 25. Iac. 6. parl. 12. c. 131.

5. Quia tunc fiunt summonitiones, ad terras vel tenementa de quibus talia petuntur & non ad loca vbi tenentes residunt.

6. Et fient coram testibus, vt præfertur: Si verò tales teneant de Barone; testes erunt illius Baroniæ. Si verò Baro citetur vel Ballivus Domini Regis; testes erunt diversarum Baroniarum, & habebunt diem sex septimanarum. In summonitionibus prædictis & in talibus placitis sive exigentijs non [a] jacèt attachiamenta, sed summonitiones tantùm.

[a] *i. Locum non habent.*

ANNOTATIO.

VERS. Debent enim] *Summonitio ad Domum partis.* vid. Damhonder. *in praxi criminali.* c. 13. nu. 4. per l. 1. ff. de liber agnos. & l. 4. & ibi Bart. de dam. infect.

Citare partem] *Nuncio Principis non creditur sine literis*, l. 1. & ibid. Bart. C. de jur. fisci. lib. 20.

In genere] *id est, generaliter, nam citatio potest esse generalis, petitio verò specialis.*

Vers.

VERS. 5. Et non ad loca] *Quia hujusmodi summonitiones sunt quasi reales; & ipsum fundum afficiunt: non est necesse personam Domini Attachiare, aut ejus bona, & de jure possessores rerum immobilium, non coguntur satisdare.* l.15.qui satisd.cog. *Ideòque in his causis, non fit Attachiamentum corporis, sed summonitio tantùm.*

DE ESSONIIS, ET DEFALTIS defendentis.

CAP. 4.

AD diem autem præfixum partibus in placitis de *wrang* & *vnlauch* prosequendis, debent partes comparere.

2. Vel potest defendens pars, se essoniare ter si voluerit, & invenire plegium pro quolibet essonio.

Mod.tenend.cur.c.4.

3. Et post tria essonia, potest pars defendens facere tres defaltas, quæ tolerantur propter lucrum Curiæ.

[a] *i Vadium, pignus ane distres.*

4. Et pro qualibet defalta, capietur [a] vna districtio, singulis diebus placiti intranda, vsque ad [b] quartum diem.

[b] *i. Quartam Curiam.*

Nam quarta curia est peremtoria. Mar.parl.7.c.64.

5. Et pars conquerens potest taxare damna sua in absentia partis suæ, quando fecerit defaltam.

6. Ad quartum diem judicabuntur suæ tres defaltæ, in tribus amerciamentis.

7. Et si non venerit pars defendens ad quartum diem; pars conquerens recuperabit per judicium Curiæ damna taxata.

ANNOTATIO.

VERS. 3. Quæ tolerantur] *Multa per patientiam tolerantur, quæ si fuerint deducta in judicium, exigente justitiâ, non debent tolerari.* c.18. de prebend.& dignit.c.4.de suppl.negl. prælat.

DE REO COMPARENTE QVARTO die.

CAP. 5.

SI pars defendens venerit ad quartum diem, & possit salvare suas defaltas; non amercietur: sed respondebit parti suæ, in querela, quam sequitur contra illum.

[a] *i Per* wrang & vnlauch, clep, & call. *quæ verba in his actionibus erat vsitata, & solennia* Infr.c.49.4.21.c.80.

2. Quòd si placitum illud sit placitum debiti; petat pars conquerens debitum suum per verba [a] legis, ab ipso defendente; in clamando ipsum, pro certo debito, & ob certam caussam, nominando certum diem, & annum juxta debiti naturam. Sed de certo

certo loco non est multùm curandum in placitis debitorum.

3. Sed in placitis transgressionis, oportet conquerentem nominare in suo clameo, diem, locum & annum.

4. Et si conquerens habeat suam probationem: dicat in suo clameo, quòd hoc paratus est probare, ad diem, & terminum.

5. Et si non habeat probationem, pars negans suum debitum, faciat legem suam, ad proximam Curiam cum se sexto.

6. Ad proximam enim Curiam veniet, cum quinque viris non suspectis, alteri parti, in defectu [b] suo.

7. Et jurabit primò, quòd non tenetur illi, in illo debito quod petit, & iterum jurabit, quòd ducit secum venientes in fideli juramento, & non in falso. Et ipsi jurabunt, quòd juramentum suum est verum, et non falsum.

i. Purgabit se seu acquietabit suo & quinque conjuratorum juramento,

[b] *i. Defectu probationis ex parte Actoris, qui nullam sui debiti habet probationem: ideo onus purgationis incumbit Reo* c. vlt. *de purg. canonic. extr.*

Annotatio.

Vers. 1. *Tres dilationes dantur à Iudice ei, qui ampliùs alligare velit, successivè per spatium* 30. *dierum; quibus elapsis judex debet proferre sententiam, legi & consuetudini conformem.* Authen. jubemus. C. de judic. c. pro vt nobis. & ibi glossa. de dol. & contum.

Vers. 3. Diem, locum] *De jure civili, dies non est necessarius* l. 4. de accus. *scilicet, dies commissi criminis, sed dies libelli est necessarius, ad quem Reus citatur.*

Vers. 5. Et si non habeat] *Actore probationem non habente; onus acquietationis incumbit Reo, & suis conjuratoribus. Verùm de jure Canonico Reus non est cogendus ad purgationem, si nullus sit accusator.* c. deficientibus. 2. q. 4.

DE DEFALTA PER PETENTEM FACTA.

Cap. 6.

SI conquerens faciat vnam defaltam: defendens potest petere judicium, super defalta sua, & recedere quietus ab illo Attachiamento: Sed potest iterum Attachiari super eâdem re.

2. Similis processus est, in aliis placitis similibus, & in placitis de transgressionibus similiter.

Annotatio.

Aliud dicendum est de defalta facta in quarta Curia. mod. ten. cur. c. 24. *De praxi secundum hanc legem protestatio solet concedi Reo, si Actor fuerit absens. Vt scilicet, Reus non cogatur respondere, donec solutis ipsi (sine expensis de novo, per Actorem fuerit citatus.*

DE

DE SOLVTIONE DEBITI LVCRATI per finem litis.

CAP. 7.

Stat.vvilh.c.17. [a] *Proprio juramẽto, & cedendo bonis ſuis in favorem ſuorum creditorũ* [b] *i. Reſervando ſibi tantum quantum ſufficit ad ſuſtinendam vitam ſuam: nam durum eſt eum fame necari.*

SI conquerens recuperet debitum ſuum, ſeu pecuniam ſuam, Ballivus capiet plegium, ab eo qui ſuccubuit; ad ſolvendum parti ſuæ debitum ſuum, cum damnis quæ rationabiliter poſuit in clameo ſuo, infra 15. dies.

2. Sin autem, ipſum ad hoc diſtringat.

3. Si autem debitor fateatur debitum ſuum, & non habet in bonis, vnde ſolvere poſſit; purgabit ſe [a] propriâ manu, quòd non habet in bonis, vltra valorem quinque ſolidorum, & quatuor denariorum. Et poſteà jurabit, quòd reſtituet debitum ſicut poterit, ſalvo tantummodò ſibi vivere [b] ſuo.

QVALITER ALIQVIS REPLEGIabitur ab vna Curia in aliam.

CAP. 8.

Mod.ten.cur.c.25. [a] *i. Si petit replegiari ad curiam domini ſui relicto poſt ſe plegio in curia a qua replegiatur.*

SI defendens petere [a] velit Curiam Domini ſui, cum Ballivo ſuo, in manu ſua oſtendat ſuam poteſtatem ad hoc, quam ſi non habuerit, Curiam Domini ſui non habebit.

2. Et ſi Dominus ſuus, plures habeat Curias, oportet ipſum Ballivum, certam Curiam nominare, & cujus loci, & vbi jacet ſua reſidentia.

Cùm Reus negat debitum, fit litiſcontestatio, ea autẽ impedit replegiationem.

3. Et ſi defendens dederit plenum reſponſum parti conquerenti, negando præciſè totum clameum ſuum, tunc ſtabit ibidem, vſque ad finem placiti.

4. Si verò habuerit Curiam Domini ſui, quam petiit, dimittet, & relinquet ibidem vnum *culreach*, ſcilicet, vnum plegium, quòd plena lex tenebitur parti, in Curia Domini ſui.

5. Et illo eodem die, dictus Ballivus præfiget conquerenti certum diem legalem, in Curia Domini ſui, ad proſequendum vt ſuprà: dummodò ſibi inveniat plegium ad proſequendum.

6. Si verò Ballivus prædictus, vel Dominus ſuus deficiat ei in lege ſibi tenenda, & hoc per certas Baronias legaliter probaverit, quæ tunc præſentes fuerunt: amittet Dominus Curiam ſuam, per vnum annum, & diem vnum. Quæ erit in manu Domini Regis.

7. Et

7. Et defendens prædictus, ad priorem Curiam revertetur, [b] de qua venit: respondebit pro eo.

[b] *A qua fuit replegiatus.*

ANNOTATIO.

VERS. 4. Culreach] *Verbum est hybernicum: et significat plegium seu fide-jussorem quem quis post tergum suum, vel post se relinquit. Nam qui petit aliquem remitti ad Curiam Domini sui, debet fide-jussorem dare, et relinquere in Curia à qua petit hominem replegiari (vt hic in textu dicitur) si scilicet, replegiatio fuerit admissa per judicem.*

QVALITER DOMINVS PERDIT Curiam suam.

CAP. 9.

POtest etiam aliis modis, aliquis Dominus perdere Curiam suam, per vnum annum & vnum diem, si teneat placitum in tempore prohibito, scilicet, post pacem Domini Regis in [a] foro clamatam, ante natale, [b] vel in autumno, vel ante tria placita capitalia Vice-comitis. Mod. ten. cur. c. 26. Lib. 1. c. 6.

[a] *i In Nundinis.* Lib. 1. c. 8. 30.

[b] i. In the harvest *cùm fruges colliguntur.* Iac. 5. parl. 6. c. 71.

2. Nisi fuerit super Breve Domini Regis de recto; quod per totum annum debet continuari, de quindena in quindenam, de jure.

DE CATALLIS HAYMHALDANDIS, ET termino producendi warantum.

CAP. 10.

QVando aliquis calumniat aliquam rem, videlicet, bovem vel equum, dicens rem illam ab eo esse elongatam, debet illa res per Ballivum attachiari per plegium; ad reintrandum rem illam, ad sectam calumniantis, & dare ad plegium rem illam possidenti, ad legales dies. Mod. ten. cur. c. 27.

2. Et cùm res illa reintratur ad Curiam, per defendentem; & calumniatur per conquerentem, de injusta detentione illius rei ab illo, per certum tempus elongatæ: quam paratus est [a] haymhaldare; si alter vocat Warantum illius rei, habebit diem legalem, de Waranto suo producendo.

3. Si dicat Warantum suum esse vltra *Forth*: habebit sex septimanas ad producendum Warantum.

4. Et cùm produxerit Warantum suum, die sibi præfixo, quietus

quietus erit à calũnia illius rei &, alter ſcilicet, warantus reſpondebit, ſicut ipſe debuit reſpondere.

lib. 1. c. 23. *Generaliter quartus varantus reſpondebit.*

5. Et ſic poteſt fieri vſque ad tertium warantum, & non vlteriùs, & tertius warantus reſpondebit præciſè calumnianti.

9. Et ſi defendens non habeat juſtam cauſſam retinendi rem illam; alter ſcilicet, calumnians, tenetur rem illam haymhaldare. Si ſit animal, poſito libro inter cornua animalis, vel in fronte, jurabit cum teſtibus ſuis, ſcilicet, duobus quòd illud animal, fuit ab eo elongatum, ſicut oſtendebat in clameo ſuo. Et quòd non fuit datum, nec venditum ab eo vllo modo cuicunque.

7. Quòd ſi aliquis eorum defecerit de producendo ſuum warantum ad diem ſibi præfixum, ipſe rem illam, cum damnis calumniatis amittet.

Vocatus in Varantum, non poteſt replegiari ad aliam curiam.

8. Et ſciendum eſt, quòd in tali Curia, in qua ſemel vocatur Warantus: in eadem Curia debet placitum terminari. Nec aliquis poteſt petere Curiam ſuam, de illo qui venit pro Waranto.

Annotatio.

In hoc capite, traditur forma per quam catalla ſolent haymehaldari, ſeu rei vindicatione repeti, per eorum verum Dominum: cujuſmodi forma controverſiæ vulgò appellatur capilmute, cabalmute, *vel* cattelmute: *Nam* mote *vel* mute, *ſignificat placitum, querelam, litem ſeu actionem; vt mons placiti,* The mute hill of Scone. leg. Mal. 2. c. 1. vid. Iac. 6. Parl. 11. c. 100. *Porrò,* Haime *apud nos, et* Germanos, *ſignificat Domum vel domicilium. Eſt igitur haymehaldari rem ſuam, vel animal aberrans rei vindicatione repetere, & ſuum vel quaſi domeſticum probare.*

DE NAMIS CAPTIS PRO DEBITO negato.

Cap. 11.

CVm quis invenerit plegium Vice-comiti, quòd aliquis cepit namos injuſtè pro debito negato: Vice-comes deliberabit ipſi namos ſuos, ſub plegio ad intrandum illos in Curia Domini Regis, & ad proſequendum contra ipſum namantem; & alter ſimiliter attachietur ad dandum reſponſum.

2. Et debent nami eſſe in ſaiſina illius conquerentis, donec diſcuſſum fuerit illud dubium, vtrum juſtè an injuſtè namatus fuerit. Mod. ten. cur. c. 30.

3. Sed

3. Sed vertitur in dubium, vtrum Dominus alterius [a] partis in isto casu possit habere hominem suum, de Curia Domini Regis ad Curiam suam.

[a] *i. Ipsius Rei, qui accusatur de namis injustè captis.*

4. Respondetur quòd non; ex quo Dominus Rex fecit deliberationem parti conquerenti de namis suis prædictis; & cùm licitum fuerat ei ire ad Ballivum Domini Regis, pro deliberatione suorum namorum, tenetur ibidem placitum finaliter terminare.

Annotatio.

Vers. 4. Respondetur] *Qui conqueritur Vice-comiti de namis à se injustè capcis, eosq; à Vice-comite, pendente lite custodiendos recepit, Vice-comitis jurisdictionem approbavit, ideoq; ab ejus Curia replegiari non debet. Nam initio fuit illi liberum adire Vice-comitem: sed posteà est illi necessarium in ejus Curia manere. Et qui in initio sponte eligit aliquam jurisdictionem; non potest posteà eam declinare; quia spontanea judicis electio, fit necessaria, & Judicis approbatoria.*

DE LATRONE, EJVS BONIS, & vxore.

Cap. 12.

IN placito de furto, cùm quis inclamaverit aliquem de furto per verba legis, taxando damna sua in [a] certo; potest negare furtum defendens, & quicquid tangit vitam & membra.

[a] *i. In certa quantitate.*

2. Et licet ei consentire assisæ, si voluerit, quòd fidelis videatur, vel se defendere per [b] manum suam.

[b] *i. Per duellum.*

3. Sed tunc oportet eum habere sufficientes plegios, ad respondendum parti conquerenti, de damnis suis prædictis, si ipse in bello ceciderit.

4. Et si ipse tales plegios non habuerit; transeat ad assisam, velit, nolit. Et si factus fuerit fidelis, quietus recedat cum re calumniata. Et conquerens amerciabitur propter sectam [c] suam.

Iac. 1, parl. 13. c. 142 *Quia querelam suam non probavit & temerè litigavit.*

5. Si autem defendens condemnatus fuerit; Dominus suus capiet omnia bona sua, in suo dominio inventa. Et si alibi bona habuerit, capiantur à Dominis locorum vbi fuerint inventa: dum tamen Domini habeant Curiam in qua possunt eschetæ judicari.

vid. Iac. 6. parl. 11. c. 50 *Generaliter leges vetant vxores inquietari propter culpam mariti.* l. 2 C. *ne vxor pro marito.*

6. Vxor verò illius damnati, non damnabitur ex furto viri, cùm ipsa sit sub virga mariti sui.

7. Tamen vxor in certis casibus respondere tenebitur, videlicet, si furtum inveniatur sub clavibus suis, quas ipsa habet sub custodia, & Cura sua, vt pote spensæ, arcæ suæ, vel scrinii sui. Et si aliquod furtum sub clavibus suis inveniatur; vxor cum viro suo tanquam ei consentiens, erit culpabilis, & punietur.

Stat. wilh. c. 19. 3. Mod. ten. cur. c. 15. c. 33.

QVÆ PERSONÆ POSSVNT REDDERE judicium, & de falsatione judicii.

CAP. 13.

QVælibet libera persona, in quolibet comitatu de regno de roboria potest reddere judicium pro qua parte voluerit litigantium.

2. Dum tamen non sit persona suspecta, vt pote, si fuerit tenens suus, vel de familia sua, vel portans robas suas, seu de consilio illo, aut si se partem fecerit in querela illa, vel propter aliquid simile.

3. Et qui dat judicium, inveniet plegium ad faciendum illud bonum, si fuerit contradictum.

Iac. 1. parl. 9. c. 116. Iac. 4. parl. 6. c. 95. Stat. wilh. c. 10.

4. Et si fuerit contradictum per aliquem tunc præsentem illo die; contradicens assignabit rationem vnam ad minus ibidem.

5. Nec vertat articulos pedum, vbi talones steterunt, antequam contradixerit. Et si vertat articulos; & hoc probatum fuerit seu attestatum per Curiam, postea non audietur ad contradicendum, licet judicium tale fuerit falsum de plano.

In caussa falsi plegius debet dari. Mar. Reg. parl. 7. c. 62.

6. Si verò absens fuerit, poterit contradicere illud judicium infra quadraginta dies; & invenire plegium ad hoc coronatori, si fuerit in Vice-comitatu, vel in Curia Justitiarii, & si fuerit in Burgo inveniet plegium Ballivo.

7. Et si aliquod judicium in Curia Baronis redditum contradicatur, ex quo redditum fuit per totam Curiam; & falsatum fuerit coram Vice-comite, non levabitur nisi vnum amerciamentum, eò quòd tota Curia est vnius Baronis.

Licet ei contra quē judicium est falsatum iterum in judicio agere, & novas exceptiones proponere. Iac. 3. parl. 6. c. 41.

8. Si verò in Curia Vice-comitis judicium redditum per totam Curiam contradicatur & falsatum fuerit coram justitiario; quilibet sectator coram Vice-comite, amerciabitur coram Justitiario in decem libris. Eò quòd quilibet sectator, repræsentat personam Baronis, pro quo facit sectam. Et quia tot Barones (per quos leges conduntur in regno) debent esse magis discreti, ad cognoscendum leges conditas per seipsos, quàm populus laïcus, vel vulgaris.

ANNO-

ANNOTATIO.

VERS. 7. Eò quòd] *Omnes ſectatores in Curia Baronis, quia repræſentant perſonam laicorum vulgarium, qui in Parliamento non habent jus ſuffragii in condendis legibus; & ſunt ſectatores in Curia vnius Baronis: habentur pro vno Barone. Ideóq; ſi eorum judicium fuerit falſatum, vnum tantùm ſolvunt amerciamentum.*

DE JVDICIO RISPECTVATO.

CAP. 14.

CÙm aliquod judicium ſuper re aliqua certa, ſeu ſuper articulo aliquo certo placiti, inter partes, per aliquam certam rationem, petitur per aliquem partium; & Curia illud poſuerit in reſpectu, primò ſecundò & tertiò, ſicut de jure poteſt: nulla ratio pro parte petentis ad illud judicium poteſt vlteriùs addi prioribus rationibus ſuis contra judicium, ſuper reſpectu iſto, niſi quæ ab initio ſunt oſtenſæ. Mod.ten.cur.c.34.

2. Nec vlteriùs eſt procedendum in lite, priuſquam judicium petitum declaretur.

3. Et ſi dicant quarto die ſectatores, ſe neſcire reddere judicium; faciat quilibet ſectator ſuper hoc juramentum ſuper librum; & transferatur judicium illud, ad Curiam Vice comitis, vel coram Juſtitiario in itinere ſuo, ad declarandum ibidem. Lib.3.c.8;.4.

ANNOTATIO.

VERS. 1. Et Curia illud] *Iudex poteſt dare partibus neceſſarias dilationes.* l.2.C.vt intra cert.temp.

VERS. 2. Nec vlteriùs] *Iudex poteſt ſententiam interloquutoriam revocare, ſed non definitivam.* l. 14. de re judic. *Nam poſtquam definitivam dixit, judex eſſe deſinit; & ſive benè ſive malè, officio functus eſt.* l.55.de re judic.

DE OFFICIO ET POTESTATE ſectatoris. CAP. 15.

QVilibet ſectator Baronis, poteſt in Curia Vice-comitis (ſi præſens ibi fuerit) pro ſuo Domino litigare, & ſine calumnia reſpondere. Mod.ten.cur.c.55.

2. Et in ejus abſentia homines ſuos replegiare ad Curiam ſuam, tanquam haberet literam Domini Regis de Actornato, ratione ſui officii, ſed [a] non in alio loco, ſine litera præ dicta.

3. Neque poteſt pro aliquo alio, ſine Vice-comitis licentia [b] ibidem reſpondere.

[a] *i. Non in alia Curia, vbi non eſt ſectator.*

[b] *In curia vicecomitis.* Mod.ten.cur.c.37. Infr.c.66.huc.

DE JVDICE SVSPECTO. CAP. 16.

VBi ab aliqua parte litigantium judicium exigitur, ſi Vicecomes, vel Ballivus ſit ſuſpectus parti, per aliquam rationem;

poteſt pars petere amotionem illius Vice-comitis, ſeu Ballivi, donec judicium per [a] Curiam diſcuſſum fuerit, & determinatum.

[a] *i. Sectatores curiæ.*

2. Et per Curiam revocandus eſt, vt ſedeat, vt audiat judicium redditum coram partibus.

3. Quoniam verum eſt, quòd nullum judicium reddi debet, niſi ſedente judice in Curia.

4. Sed poſtquàm judicium ordinatum eſt, ad proferendum quod diſcuſſum eſt in abſentia ſua; judex non poteſt illud aliquatenus immutare, quin proferatur ſecundum ordinationem Curiæ.

Index non poteſt mutare aut corrigere ſententiam ſectatorum.

5. Nec debet Ballivus, ſeu alius judex, facere ſe partem in aliquo placito pro aliquo: Nec debet dare aliquam rationem pro parte ſua, niſi ad [b] infenſandum Curiam, in [c] Wardis petitis, vbi ſectatores ſunt legis minùs ſcientes.

[b] *i. In ormădam.*

[c] *i. Interloquitoriis*

DE PLEGIO FVRTHCVMMAND BORGH, & de plegio de ſtando juri, & eſſonio plegii ad certum diem.

CAP. 17.

Mod. ten. cur. c. 38.

VBi aliquis replegiat aliquem ad ſectam alicujus attachiatum, in placito debiti vel tranſgreſſionis, aut ipſum [a] replegiat ſicut *furthcummand borgh*, cum ſano habere, vel ſicut ſanum hominem.

[a] *i. Aut fidejubet & permittit ſe exhibiturum eum ſanum & ſalvum in judicio.*

2. Et tunc tenetur tantùm perſonam ſuam intrare, ſi ſit homo ſanus, coram Ballivo in Curia ſua, die & loco, partibus aſſignatis.

vid. lac. 1. parl. 9. c. 115

3. Sed ſi ſit ejus plegius ad ſtandum juri, adverſario ſuo; tunc erit plegius ſuus totaliter vſque ad finem placiti, & ſatisfaciet pro ipſo; tàm erga Curiam, quàm erga partem: ſi ille attachiatus taliter fuerit inſufficiens.

Lib. 3. c. 1. 4.

4. Nec vnquam diſtringetur plegius pro debitore, ſi trahatur in judicium per creditorem debiti, ſi plegius velit opponere, & oſtendere debitorem eſſe ſufficientem ad ſolvendum illud debitum, & ſatis diſtringibilem ſuo creditori, infra eandem Balliam, vbi creditor reſidet.

5. Si verò aliquis replegiaverit aliquem ad intrandum ad aliquam Curiam, certo die, pro vt lex voluerit; vterque ipſorum ſe poteſt eſſoniare, ſi voluerit, & ſufficit vnum eſſonium pro vtroque.

ANNO-

Annotatio.

Vers. 1. Furthcommand borgh] *Id eſt, de judicio ſiſti; ſiſtit enim in eadem cauſſa, qui non facit cauſſam Actoris, ad experiundum deteriorem.* l. 1. ſi nox. cauſ.

Vers. 3. Sed ſi ſit] *De judicio ſiſti, & judicatum ſolvi.*

Vers. 4. Nec vnquam] *Fidejuſſor non poteſt conveniri pro debito, ſi principalis debitor ſit ſolvendo.* Bart. in l. 3. §. ſi is. ff. ſi quis jus dic. ſuprà, lib. 3 c. 1. 7.

QVOMODO TERRA HOMICIDAE FVgitivi, poteſt eſſe eſcheta Domino Regi, vel Domino ſuperiori.

Cap. 18.

SI aliquis fecerit homicidium; & ſi ſe retraxerit tanquam legis impatiens: Dominus Rex ſaiſiet, & tenebit tenementum ſuum in manu ſua per vnum annum, & vnum diem; infra quod tempus, Rex poteſt remittere homicidium, & reddere ſibi terram ſuam. Mod. ten. cur. c. 14. Henr. 3. An. 9. c. 22. Edward. 2. An. 17. c. 11. Iac. 5. parl. 4. c. 31. Iac. 6. parl. 3. c. 49. parl. 8. c. 136.

2. Poſt annum verò, ſi ſe [a] retraxerit: ſuperior Dominus illius tenementi, qui Curiam habet de homicidio, recuperabit terram illam, de manu Regis, & illam terram tenebit; quandiu dictus homicîda vixerit, licet Dominus Rex dicto feloni, fecerit gratiam, de ſuo homicîdio. [a] *i. Fugerit.* Stat. Rob. 3. c. 19. 3. Lib. 4. c. 34. Lib. 2. c. 56.

3. Sed poſt mortem felonis, hæres ſuus recuperabit tenementum patris ſui, per leges terræ.

4. Si autem Dominus Rex habuerit in Warda ſua, illum qui eſt Dominus ſuperior terræ, ſeu tenementi dicti felonis, & poſt annum, & diem tenuerit illam terram, ſeu tenementum in manu ſua, ratione Wardæ ſuæ, & poſteà dederit terram illam, ſeu tenementum, tanquam eſchetam ſuam alicui, ille cui datur, tenebit eam ſicut ſuam eſchetam, quandiu vixerit homicîda, licet ſuperior Dominus illius tenementi, qui fuit in Warda Domini Regis ad ætatem pervenerit, & totum dominium ſuum recuperaverit. *Secunda pars huius cap. De terris felonis, cujus dominus eſt in cuſtodia & tutela Regis, ratione wardæ.* Mod. ten. cur. c. 42.

5. Quoniam illa eſcheta, non eſt niſi mobile quod dari poteſt.

6. Et ſi fuiſſet in manu Domini Regis, quando Dominus recuperavit terram ſuam, idem Dominus recuperaſſet etiam illam eſchetam, cum terra ſua.

7. Sed ante recuperationem Dominii, potuit licitè alienari per Regem, cuicunque voluerit.

ANNOTATIO.

VERS. 5. Quoniam illa] *Nota quod eſcheta terrarum felonis poſt annum & diem (videlicet, his lifernt) ipſo vivente, computatur inter bona mobilia.*

DE PRODITIONE DOMINI SVI, vel Regis.

CAP. 19.

.43. .67. Cùm aliquis fuerit de ſui Domini proditione convictus, hæres ſuus exhæredabitur in perpetuum, de toto tenemento, quod tenuit de illo Domino.

2. Sed hæres ſuus recuperabit omnia alia tenementa, quæ tenuit de aliis Dominis, poſt mortem patris ſui.

Lib.4.c.1°5.17. Iac.1.parl.1.c.3. leg.Malc.2.12.1. Iac.2.parl.6.c.14.

3. Sed ſi proditio facta ſit Domino Regi; hæres ſuus exhæredabitur in perpetuum de omnibus terris, quas pater ſuus habuit in regno.

HAEREDITAS VXORIS PER MARITVM alienata, poteſt revocari.

CAP. 20.

Mod.ten.cur.c.44. Lib.2.c.29.5. Iac.3.parl.1.c.83. *Hæredes minores enormiter læſi, poſſunt petere reſtitutionē in integrum.* Iac.4.parl.4.c.51.

NVllus vxoratus poteſt alienare hæreditatem vxoris ſuæ, neque terram ejus. Quòd ſi fecerit, poſt mortem ſuam, vxor ipſa, vel hæredes ſui, poſſunt jure revocare illam alienationem: Cùm ipſa fuiſſet ſemper ſub virga mariti ſui, quandiu vixerat maritus, & ipſe fuit Dominus omnium, quæ fuerunt vxoris ſuæ, pro vita ſua duntaxat.

ANNOTATIO.

Nullus] *In alienatione hæreditatis vxoris, ejus conſenſus requeritur; quia de jure, omnium conſenſus eſt neceſſarius, in quolibet facto, quorum juri detrahitur in aliquo.* l.8.de aq. plu.arc.

DE POTESTATE VXORIS IN bonis mariti.

CAP. 21.

NVlla fœmina virum habens, poteſt nec debet, ſine viri ſui licentia, dare aliquid, vel vendere de bonis ſuis, vltra valorem

rem quatuor denariorum.

Mulier non poteſt alienare terras nomine dotis ad ſe pertinentes. Edward. 1. An. 6. c. 7. *in ſtatutis apud Gloceſter.*

2. Exceptâ eleemoſynâ, moderatè, & charitativè faciendâ, & exceptis veſtibus ſuis in robas ſciſſis, & formatis; ac omnibus paraphernalibus, & jocalibus ſibi datis.

3. Quæ tamen debent dari cum licentia viri ſui, aliter donatio illa nullius valoris exſtat.

ANNOTATIO.

VERS. 2. Ac omnibus] *Id eſt, quæ præter dotem inferuntur in domum mariti, nonnunquam ſic vt fiant mariti: nonnunquam cuſtodiæ cauſſa commendantur marito, & poſteà cùm diſſolutum fuerit matrimonium vindicari, vel actione depoſiti aut mandati, repeti poſſunt per vxorem.* l. 9. de jur. dot.

NVLLA VXOR POTEST eſſe plegia.
CAP. 22.

NVlla fœmina virum habens, poteſt eſſe plegia, de aliqua re data, vel vendita, neque proſequi querelam de aliqua re, nec defendere querelam viri ſui; niſi cum licentia, & auctoritate viri ſui. Et ſi quid factum fuerit in contrarium: illud irritum volumus eſſe, & inane. Vidua tamen poteſt eſſe plegia cujuſlibet: ac liberè facere, & diſponere de bonis ſuis, quomodocunque voluerit; ſecundum quod juſtum fuerit; ſine licentia, & impedimento alicujus.

ANNOTATIO.

VERS. 1. Nulla] L. 1. & tot. tit. ff. ad S. C. Velleian. *De jure divino, Mulier per nuptias eximitur ex familia parentum, & transfertur in poteſtatem mariti.* Levitic. 22. 13. *Et ſi quid promiſerit: non tenetur, ſi maritus contradixerit.* Numer. 30. 9. *Quia toto vitæ ſuæ tempore, eſt obligata juri mariti.* Rom. 7. 2. 1. Cor. 7. 39.

DE HEREZELDIS.
CAP. 23.

SI quis ſederit ſuper terram alicujus liberi hominis; & terram de illo teneat, vt husbandus: & ita contingat, quòd ipſe husbandus moriatur: Dominus ſuus prædictus, [a] meliorem averiam, ſive animal, de ſuis catallis habebit. Ita ſcilicet, quòd ille husbandus octavam partem vnius davatæ terræ tenuerit, vel plus.

[a] The beſt aucht. *Gallicè cle meilliour avoir.*

2. Sed

2. Sed si minorem partem terræ tenuerit; nihil dabit pro herrezelda.

Annotatio.

Herr.] *Apud Germanos, Latinè Dominus, nomen dignitatis et honoris.* Zelde, *apud nos significat Donum, sive donationem vnde* Herrezelda, *i. gratuita donatio, quæ ab husbando seu agricula, datur Domino suo, ratione dominij, et reverentiæ. Ideoq; laudativum, seu laudemium dicitur: à laudando Domino.* Alciat. lib. 1. parerg. c. 45. et in l. 3. C. de jur. Emphyt. *Apud nos, non nisi post mortem husbandi solvitur. Angli* hariotum *vocant.*

Davatæ] *Apud priscos* Scotos, ane Dawach of land, *quod continet quatuor aratra terræ, quorum vnumquodq; trahitur octo bobus: Alij quatuor aratra duplicia intelligunt, quæ sunt octo simplicia: Sed servari debet vsus, et consuetudo locorum. In nonnullis libris hic legitur,* Bovatæ terræ, *contra fidem veterum codicum authenticorum. Bovata autem terræ continet* 13. *acras. Cujus octava pars comprehendit vnam acram, dimidium acræ, et octavam partem acræ.*

QVALITER HOMO ACQVIETABIT *se, contra Dominum suum, vel Regem.*

Cap. 24.

Mod. tenetur. c. 45.

[a] *Quia hujusmodi testes sunt ejusdem Baroniæ, ideoque suspecti in caussa domini sui*

NVllus Dominus potest probare contra hominem suum, vel tenentem suum, per [a] testes in Curia sua, neque ipsum damnare pro aliqua transgressione, super ipsum imposita, contra Dominum suum, nisi fuerit manifesta transgressio, quæ non indiget probatione.

2. Neque potest aliquam conventionem sibi imponere per testes: Dummodò homo suus voluerit se purgare, erga Dominum suum de re sibi imposita.

3. Et faciat homo, suam acquietationem contra Dominum suum, cùm se duodecimo, hoc est, se, & vndecim viris fidelibus non suspectis.

4. Si verò Dominus habeat aliquod instrumentum de tenente suo, super aliqua re sua, sigillatum sigillo suo; benè potest erga ipsum probare per proprium instrumentum suum, in sua Curia. Quia contra hoc, non jacet aliqua acquietancia, per testes.

Contra probationē per scripta, neque purgationi, neque testibus est locus.

5. Si verò contra Dominum Regem, quis se purgare voluerit: cum se, & viginti quatuor hominibus de paribus, cujus conditionis ipse fuerit, faciet suam acquietationem.

DE

DE OSTENSIONE CHARTAE.
Cap. 25.

Stat.Rob.3.c.16. Henr.3.An.52.c.22. Iac.1.parl.1.c.9. Iac.6.parl.12.c.131.

NVllus liber homo, tenetur reſpondere Domino ſuo, in Curia ſua ſuper hoc quod tangit liberum [a] tenementum ſuum, ſine [b] Brevi Domini Regis placitabili.

2. Nec etiam ſibi tenetur, per ſummonitiones ſuas Chartam ſuam oſtendere, niſi ſemel in vita ſua.

3. Quam cum viderit ſuus Dominus; ſtatim debet ei reddere illam, nec poteſt nec debet de ipſa copiam petere, nec habere.

[a] *i. Hereditatem ſuam.*

[b] *quod requirit ordinariam formam proceſſus.*

Infr.c.49.in.prin. vid.Iac.3.parl.6.c.4.

DE PLEGIIS CONIVNCTIM OBLIGATIS.
Cap. 26.

SI duo homines vel plures, in plegium intraverint de vna querela, & citati ſunt ad diem certum, de illo plegiagio reſponſuri, & aliquis de plegiis, præſens non fuerit, non debent cogi illi qui præſentes ſunt, ſine illo, vel illis, qui præſentes non ſunt (niſi voluerint) de ipſo plegiagio reſpondere; quanvis ſuper hoc citati fuerint, niſi in [a] ſtultam reſponſionem inciderint.

Lib.3.c.1.10.

[a] *i. Niſi reſponderint, cùm non debēt, neque cogi poſſunt. Nam ſtultum eſt loqui cū poſſint tacere.*

Annotatio.

Fidejuſſores conjunctim obligati, tenentur pro rata debiti, videlicet, quiſque pro ſua parte. l.16.C.de fidejuſſ. *Aliud eſt dicendum de his qui obligantur conjunctim & diviſim, horum enim quilibet tenetur in ſolidum.*

NVLLVS DEBET CONQVERI IN *Curia aliena.*
Cap. 27.

SI quis extra Curiam Domini ſui, in Curia alterius, de aliqua querela quæ pertinet ad Curiam Domini ſui conqueratur: Dominus illius conquerentis, poteſt habere de illo, plenarium forisfactum Curiæ ſuæ, ſicut de homine, qui volebat auferre à Domino ſuo, commodum ſuum, & libertates ad Curiam ſuam pertinentes.

QVAE CITATIONES SVNT VALIDAE, *& quæ non.*
Cap. 28.

Lib.1.c.6. *Weſenbecius, præceptor meus, in tit.* ff. de in jus vocand.

CItationes factæ per noctem nihil valent, quia debent fieri ſole lucente; neque ante ſolis ortū, neque poſt ſolis occaſum.

2. Et

2. Et fiant per teſtes legales. Sin autem, poterunt contradici legaliter à quocunque.

3. Nec debent fieri die Dominico, nec in die feriato, nec ſolennizato.

4. Si quis ex Aquilonari parte de *Forth*, citatus fuerit de aliqua querela per ſpatium quindecim dierum; & ante citationes ſibi factas, fuetit ex Auſtrali parte de *Forth*, tranſlatus; non cogitur illis citationibus reſpondere: Si hoc pro ſe monſtrare voluerit, niſi in ſtultam reſponſionem inciderit.

5. Et illud idem erit de illis, qui ſunt vltra *Drum-Alben*, & aquam de *Spey*, cùm citati fuerint modo prædicto.

ANNOTATIO.

VERS. 3. Nec debent] *Dies Dominicus à cognitionibus, & contractibus ſit alienus, ſileſcat horrida vox præconis: & litigantes à controverſiis reſpierint.* l. vlt. C. de feriis. *Prætereà citatio facta die non feriato, vt actus fiat die feriato, non valet vt dixi.* lib. 1. c. 6.

DE CONTRADICTIONE PROPRII FACTI. CAP. 29.

TRibus modis ſeu caſibus, quis contradicere poteſt proprium factum. Primò, ſi ſit infra ætatem, factum ſuum non tenet, niſi fecerit ex ſui tutoris auctoritate.

2. Secundò, ſi ſit in carcere, vel in vinculis, vel in manibus raptorum, vel inimicorum ſuorum; tunc factum ſuum non tenet, propter vim, & metum, qui poſſunt cadere in virum conſtantem.

3. Tertiò caſu, ſi quis ſit lunaticus, vel rabie vexatus per intervalla dilucida: tempore furoris factum ſuum non tenet; ſi poterit furor, vel rabies legitimè probari.

ANNOTATIO.

Generaliter nemo poteſt venire contra factum proprium. l. 25. & ibi gl. ff. de Adopt.

VERS. 1. Primò] *Minor plenum animi judicium non habet.* Vlp. tit. 20. *& facile decipi, & in errorem impelli poteſt.* l. 1 ff. de Minorib.

VERS. 2. Secundò] *Factum incarcerati non valet in favorem incarcerantis: ſed benè valet in favorem tertiæ perſonæ.* l. metum 9. §. ſed licet. l. qui in carcerem. 22. ff. quod met. cauſ.

VERS. 3. Tertiò] *Quia furioſus quieſcentis, & abſentis loco habetur.* l. 2. ff. de jur. condicill.

DE

DE AEDIFICIIS AMOVENDIS.

Cap. 30.

SI quis implacitatus fuerit de terra, vel tenemento, in quibus saisinam habuit per aliquod tempus: Et sint ædificia in iisdem, aut domos, ibidem ædificavit: benè licebit ei, illas domos diruere & prosternere, earumque [a] muremium asportare si voluerit, ante judicium datum in illo placito.

Lvnic.ff.de Migrand.

[a] *i. Ligna ex quibus muri cõstruuntur & aliæ partes domorum exædificantur.*

DE JVRAMENTO POST BELLI *vadiationem.*

Cap. 31.

LEx statuta est, quòd defendens debet invadiare bellum, & post jurare. Quia ille in sua defensione potest eligere bellum; vel assisam petere. Propterea quicunque defendens sit, primò debet eligere, vt dictum est; Deinde, vadiare, & postea jurare. Lib.4.c.1.13.

Annotatio.

Deinde vadiare] *Sed postquam duellum, vadiatum est, defendens non potest, ponere se in magnam assisam; nec è converso. Quid sit vadiare duellum, Dixi ad* c.23.lib.3.

QVI CONSENTIVNT NON DE- *bent essoniari.*

Cap. 32.

SI duo homines ponant se ad assisam, pro veritate declaranda, de aliqua re dubia; vel super aliquod factum inter ipsos, nullum essonium potest valere, quin indilatè procedat assisa.

Qui consentiunt in Assisam, videntur renunciasse omnibus exceptionibus contra Assysam. Henr.3.An.52.c.13.

DE ESSONIO, ET SVMMONITIONE *sectatoris, & libere tenentium.*

Cap. 33.

QVilibet sectator Curiæ, potest se ter essoniare à Curia, & ad quartum diem venire, & [a] Warantizare sua essonia. Mod.ten.cur.c.53.c.55.

[a] *i. Defendere & probare ea esse legitima.*

2 Quòd si non fecerit, potest amerciare: nec tenetur Ballivus admittere essonium sine plegio. Et si essoniator plegium non habuerit; poterit amerciari. Iac.1.parl.9.c.114.

3. *Item*, nullus sectator, tenetur venire, ad Curiam Domini sui, sine summonitione legali.

4. Nec etiam partes litigantium, licet in Curia amerciatæ fuerint, nisi gratis ad hoc consentire voluerint.

5. Quilibet

5. Quilibet tamen sectator, ad tria placita capitalia, sine summonitione venire tenetur.

vid. Iac. 1. parl. 6. c. 7.

6. Nec etiam partes litigantium, nisi hoc acceptaverint in Curia: licitum etiam est partibus litigantium, & aliis [b] jactare essonia, capitalibus placitis, sicut in aliis placitis.

[b] *i. alligare essonia vel uti essoniis.*

7. Sed nunquid aliquis liberè-tenens, qui non debet Domino suo, nisi per annum tres sectas, ad ttia placita principalia, possit jactare aliquod essonium, ad illa placita, vel non? Dicunt aliqui quòd potest, sicut alii sectatores faciunt. Sed certè non potest; quia servitium suum est limitatum in [c] certo. Et si posset jactare vnum essonium, posset jactare tria essonia. Et si per annum nullam sectam faceret; quòd esset contra suum feofamentum.

[c] *Quam expresse obligatur ad præstandas tres sectas.* Mod. ten. cua. c. 56,

EXCEPTIONES SVNT ADMITTENDAE *in Curia, sine plegio, nisi sint frivolæ.*

Cap. 34.

IN omni Curia Baronis, Vice-comitis, Justitiarii, & cœterorum vbi partes litigant, potest quælibet pars litigantium, super omnibus exceptionibus legalibus, & rationabilibus in placito suo, [a] Wardas, & judicium [b] petere sine plegio inveniendo.

[a] *i. Interloquitoriam sententiam*

[b] *i. Sententiam definitivam, vel generaliter petere petere juditium idem est, quod petere justitiam.*

2. Nisi pars litigans per exceptiones frivolas, & cavillatorias vicerat Curiam.

de frivolis exceptionibus propositis infra burgium Iac. 6. parl. 6. c. 91. Iac. 1. parl. 3. c. 53.

3. Quia tunc Ballivi, per statuta, tales exceptiones admittere non tenentur, nisi illa pars litigans, invenerit plegium Ballivo, vt habeat judicium.

4. Curia autem tenetur deservire partibus litigantium, in Wardis, & judiciis petitis, rationabiliter sine plegii inventione.

5. Quia aliâs, homo pauper non semper auderet jus suum allegare; neque judicium super eo petere, pro timore amerciamenti.

Annotatio.

Vers. 3. Nisi illa] *Quod permitti non debet; quia processus frivolis exceptionibus non est retardandus.* C. cum cessante. 60. de appellat.

QVIBVS LICET LOQVI IN CVRIA, *& quibus non.*

Cap. 35.

lib. 1. cap. 14

NVllus loquatur in Curia affirmata, nisi partes, & sui proloquutores & consilium suum.

2. Nisi

2. Niſi in Wardis, & judiciis petitis, in quibus licet omnibus ſectatoribus, ſuas rationes proponere pro illis declarandis.

3. In placitis verò Juſtitiarii, ſi aliquis extraneus, vel ſingularis perſona, pro aliqua parte litigantium, reddit judicium, & id per plegium affirmaverit ibidem, eodem die debet per ſectatores Curiæ declarari, ſi fuerit contradictum.

4. Quòd in alia Curia fieri non poteſt: Quoniam amerciamentum falſi judicii contradicti, eſt [a] decem librarum. Quòd in nulla alia Curia capi poteſt: quàm in Curia Juſtitiarii.

[a] *Ideòque cùm amerciamentum ſit magnum, lis citiùs determinari debet in favorem Regis, ad quem amerciamentum pertinet.* Mod. ten. cur. c. 67.

SECTATOR NON DEBET AMERCIARI *pro malo recordo.*

CAP. 36.

NVllus ſectator, licet non fecerit bonum recordum alicujus placiti, vel alicujus clamei facti per partes in Curia, debet amerciari.

2. Quia licet ipſe [a] defecerit, poteſt per aliquos ſuos ſocios emendari. Et quòd talia recorda jacent in ore, & conſenſu omnium, & non in ore vnius niſi illi omnes conſentiant illi.

[a] *i. Licet erraverit.*

3. Quia quilibet ſectator, antequam admittatur, ſeu recipiatur per ballivum; poteſt, & debet examinari in tribus Curiis; ſi ſciat facere recordationes Curiæ, & dare ſufficienter vnam Wardam, ſeu judicium Curiæ, de Wardis, & rationibus petitis, in Curia, vel non.

4. Et tunc, cùm fuerit per judicem, & ſuos ſocios approbatus, non poteſt poſteà pro ſua imperitia amerciari.

QVILIBET LIBER HOMO, PRO SEIPSO *poteſt eſſe plegius.*

CAP. 37.

QVilibet liber homo, poteſt eſſe pro ſe ipſo ſimpliciter plegius in Curiis, de amerciamentis, & de aliis minutis exigentiis, tàm extra Curiam, quàm infra: Dummodò ad hoc ſit ſufficiens, & Ballivo diſtringibilis. Mod. ten. cur. c. 68.

VTRVM VXOR LEGITIMAE AETATIS, *habens virum minoris ætatis, debeat reſpondere pro VVarantia.*

CAP. 38.

SI aliquis homo vocaverit aliquam ſponſam in Warantum de placito terræ, quæ mulier eſt legitimæ ætatis, & vir ſuus minor,

nor, & infra ætatem viginti vnius anni, quæritur vtrum illa teneatur reſpondere ibidem, ſine viro ſuo, aut eſſe in Warantizatione?

2. Ad hoc reſpondetur, quòd illa debet comparere ad Warantizandum tanquam Waranta, videlicet, in illo caſu, vbi terra movetur ex parte ſua, & non ex parte viri ſui.

3. Sed de principali placito, quando aſſumſerit placitum in ſe, tanquam Waranta, non tenetur reſpondere vlteriùs; donec vir ſuus venerit ad ætatem.

LIBER HOMO NON DEBET. *incarcerari.*

CAP. 39.

Mod.ten.cur.c.69.c. 70. Vid.infr.c.36.h.t. *Non multum à ſpecie ſervientiũ differunt, quibus non datur facultas recedendi.* l.1.l. 2. de liber.hom.exhib.c. 2. de pignorib.extr.

NVllus liber homo debet incarcerari pro querela alicujus, dummodo habeat ſufficientes plegios ad ſtandum juri, parti de ſe conquerenti.

2. Niſi ſit in talibus caſibus, in quibus non ſit replegiandus, videlicet, cùm quis capiatur cùm rubra vel recenti manu, homicîdii, vel quòd manualiter deprehendatur, cum furto, vel latrocinio. In quibus, vel ſimilibus caſibus, hujuſmodi malefactores ſtatim ſunt damnandi per leges.

3. Sed ſi teneantur vltra vnam noctem: poſſunt per ſuos Dominos replegiari, ad ſtandum legi.

4. Exceptis majoribus tranſgreſſionibus, factis Domino Regi vel majoribus Dominis de regno; pro quibus debent incarcerari, pro enormitate ſui commiſſi, & irreverentia ſuorum ſuperiorum.

DE DISPERSONATIONE BALLIVI.

CAP. 40.

leg.burg.c.104. [a] *i. Injuria præſertim verbali affecerit.* Exod.22.28. Actor. 23.5

SI quis [a] diſperſonaverit Ballivum, in Curia Domini ſui, ſeu maledixerit ei, ibidem debet inclamari, de ſuo malefacto commiſſo: & facere rationabilem emendam de eodem, ſecundum calumniam Ballivi.

DE MALEFACTORIBVS EXPELLENDIS *per Barones.*

CAP. 41.

a Al.bis. Pſal. 101.8

QVilibet Baro poteſt purgare terram ſuam, ter [a] in anno, de malefactoribus, & hominibus malæ famæ; per fidelem inquiſitionem

quisitionem virorum fidelium.

2. Nullos tamen debet damnare inquisitio, nisi eos qui consenserint in eandem.

ANNOTATIO.

VERS. 1. Quilibet] *Præses, sive Rector Provinciæ, debet purgare provinciam malis hominibus, nec distinguitur unde sint.* l. 3. ff. de offic. Præsid.

COMMVNIS LATRO NON DEBET *redimi, & potest judicari a Vice-comite.*

CAP. 42.

Mod. ten. cur. c. 46. Stat. wilh. c. 15. *De pœna ejus qui transigit de furto commisso, vel committendo.* Vid. Iac. 1. parl. 13. c. 137.

VBi aliquis de communi latrocinio defamatur coram Justitiario; & convincitur: non debet redimi, nec aliquâ pecuniâ liberari.

2. Et si talis communis latro, in Curia Vice-comitis deprehendatur, Vice-comes [a] inculpabit eum, de communi latrocinio, sine aliquo prosequente contra ipsum.

[a] *i. Accusabit.* Lib. 4. c. 25. Iac. 6. parl. 11. c. 76. *Vicecomes potest cognoscere de latrocinio.* vt. Infra. c. 59. h. t. *præsertim si certus apparet accusator.* Lib. 1. c. 6.

3. Si hoc negaverit, & ponit se ad assisam, & assisa contra ipsum fecerit, fiet de eo, sicut fuisset judicatus coram Justitiario.

DE CVRIIS PLACITORVM CAPITALIUM.

CAP. 43.

Mod. ten. cur. c. 47.

IN minori Curia, quàm in Curia Baronis, non possunt vita, & membra adjudicari, vt escheta: nisi aliqui eandem libertatem habeant in prædictis: sicut Baro habet; vt quidam viri Religiosi, & alii Ecclesiastici.

FIRMARIVS FACIENS INDEBITVM *servitium alteri, non præjudicat suo Domino.*

CAP. 44.

Mod. ten. cur. c. 48. [a] *Al. inservire.*

NVllus firmarius potest [a] præjudicare Dominum suum, de libero tenemento Domini sui: licet fecerit infra terminum suum, alicui servitium aliquod indebitum, pro illo tenemento: ad quod faciendum, Dominus suus non tenetur pro eodem tenemento. Neque præjudicabit Domino firmarii, factum ejus, post finem termini sui.

DOMINVS NON POTEST SERVITIVM

a ſuo tenente petere qui indebitum ſervitium alteri fecit.

CAP. 45.

Mod. ten. cur. c. 49.

SI aliquis liber tenens, cujus tenementum liberum eſt ab omni ſervitio, per ſuum infeofamentum; cadat in tertiam alicujus Dominæ; & ipſe volens, vel invitus, faciat aliquod ſervitium illi Dominæ, veniendo ad Curiam ſuam, vel aliquid ſimile, in vita ipſius Dominæ: poſt mortem ejuſdem Dominæ, cum tertia revertetur ad ipſum Dominum, non poteſt ipſe Dominus, tale ſervitium de illo tenemento exigere; quanquam ſuus tenens hoc fecerat Dominæ prælibatæ. Eò quòd hoc non tenetur per ſuum feofamentum, nec aliquo tempore, Dominus fuit veſtitus inde, vel ſaſitus.

VACVVM TENEMENTVM TENENTIS

abſentis, non poteſt ſaiſiri, pro arrieragiis firmæ annualis.

CAP. 46.

Mod. ten. cur. c. 50.

SI tenementum alicujus liberi tenentis, teneatur Domino ſuperiori, in aliqua firma annualis pecuniæ, & iſte tenens fuerit longinquus, per multos annos, & illud tenementum ſit vacuum, & non diſtringibile: Dominus illius, non poteſt ſe recognoſcere per legem ad illud tenementum, nec illud in manu ſua ſaiſire, pro arrieragiis firmarum ſuarum.

2. Sed exſpectabit quouſque invenerit aliquid in illo tenemento, per quod poſſit illud tenementum, ſeu tenentem ejuſdem, diſtringere, pro omnibus firmis ſuis, ſive arrieragiis antè lapſis.

ANNOTATIO.

VERS. 2. Arrieragiis] *Gallicum verbum eſt pro debitis, quæ in jure civili, dicuntur reliqua, à verbo gallico,* arrier, *i. retro. vt cùm in rationibus diſtrahendis; pecunia adhuc debetur, et (vt ita dicam) reſtat ſuper computantem, quia plùs invenitur in tabulis accepti, quàm in tabulis exſpenſi. Et qui hujuſmodi computa reddunt, dicuntur reliquatores.* l. creditor. 102. 5. valerius. ff. de ſolutionib. *quia in proximè ſequentibus computis, hæc reliqua tenentur inferre, et ſolvere.*

TENEMENTVM POTEST SAISIRI

a Domino pro ſervitio ipſi debito.

CAP. 47.

SEcus eſt, ſi illud tenementum debeat aliquod ſervitium ſuperiori Domino. Quoniam tunc Dominus ille, poteſt tenentem

tem illius tenementi, ad Curiam ſuam legaliter ſummonere, per diem ſex ſeptimanarum, ad faciendum illud ſervitium: & facere proceſſum legalem contra eum; per ſummonitiones, & amerciamenta levanda, pro ſuis defectibus, per vnum annum, & vnum diem, provt talis proceſſus exigit. Et ſi infra tempus non venerit: poterit Dominus ſuus, per judicium ſe recognoſcere, ad illud tenementum, et [a] exitus inde levare per annum.

[a] *i. Percipere redditus, qui inde annuatim proveniunt.*

DE ESCHETIS.

CAP. 48.

Mod. ten. cur. c. 60. cum ſeqq.

ESchetæ accidunt diverſis modis, quandoque in mobilibus, quandoque in terris & tenementis.

2. Eſchetæ de mobilibus, quædam debentur ipſo jure poſitivo, quædam debentur ex diverſis caſibus.

Eſcheta, Gallicum verbum. q. d. cadētia caſualitas, vulgò, dicitur.

3. Eſchetæ de terris, & tenementis, quædam ſunt ad tempus, & quædam perpetuæ.

4. De jure poſitivo, ſunt Eſchetæ, vtpote ſi terræ aliquæ, vel loca, aut aliquæ aliæ res ſunt in regno, quæ ſub nullius Dominio occupantur; quæ omnia ſunt Regis ipſo jure.

partinet enim ad dominiuiū ex alterius veluti vaſalli ſui caſu, & delicto.

5. Et ſic ſunt omnes theſauri ſub terra abſconditi, & in aliis locis, de quibus Domini neſciuntur, nec aliquis ponit calumniam de eis; Domini Regis ſunt, & dicuntur fore Eſchetæ ipſo jure. Sed ſi conſtiterit quorum fuerunt, theſauri tales inventi, non debent Eſchetæ cenſeri.

l. 4. §. 3. ff. de præſcript verb. lac. 5. parl. 4. c. 12

6. Eſchetæ de mobilibus ſunt, vt pote per impaſturationem animalium in Dominiis, & herbagiis Dominorum, per plures vices, cum paſtore tenente, juxta conſuetudinem locorum, poteſt eſſe, in animalibus eſcheta.

Exod. c. 22. 5. Iac. 6. parl. 12. c. 128.

7. *Item*, ſi in boſcis Domini Regis, vel aliquorum Dominorum, per foreſtarium attachietur aliquis, cum plauſtro, vel cum equo aſportando boſcum: foreſtarius poteſt eum, cum plauſtro, vel equo, ſicut invenit eum attachiare, per ſecuros plegios, ad intrandum ad Curiam Regis, vel alterius Domini. Et cùm hæc omnia intrata fuerint ad Curiam: Dominus poteſt inclamare ea eſſe eſchetam ſuam: & ea per judicium recuperabit.

Eſcheta & amerciamentum non poſſunt ſimul capi ab eodem homine pro eodem delicto.

8. Sed nullum ſuper hoc vlteriùs jacet amerciamentum, vbi capitur eſcheta.

9. Nec poteſt taliter attachiatus habere [a] Curiam Domini ſui.

[a] *i. Non poteſt replegiari.*

10. *Item*, ſunt alio modo eſchetæ in mobilibus, veluti ſi equus indomitus, vel capitoſus, portaverit aliquem invitum, vltra rupem, vel ad aquam; & ſubmerſus fuerit homo; ille equus erit eſcheta Domini Regis.

Vid. Exod. c. 21. 28.

11. Secus eſt de equo domito, quem homo [b] ducit in aquam, vrgendo calcaribus, & fatuè equitat equum, ſi ſubmergatur homo, equus non erit eſcheta. Quia illud accidit ex defectu hominis, & non equi; & homo recepit punitionem ſuam, ex hoc quod periit: Et ſic equus qui non forisfecit, liberatur ab eſcheta.

[b] *Al. cogit ire in aquam cum calcaribus.*

12. Idem judicium eſt de aliis animalibus, quæ oc îdunt homines: Nam omnia hujuſmodi animalia erunt eſchetæ.

13. Si aliquis cadit in ſtagnum molendini, & deportetur ad rotam molendini, & ibi mortuus fuerit, molendinum non erit eſcheta: Quia nihil judicatur eſcheta, niſi propter culpam, aut tranſgreſſionem alicujus partis, quam ipſa res tangit. Sed Dominus molendini, in hoc caſu non eſt in culpa, nec deliquit; cùm ſit licitum ſibi habere molendinum: Neque molendinum eſt in culpa, quia eſt res mortua, quæ non poteſt delinquere. Et ſic eſcheta, in ſimilibus caſibus non judicabitur.

14. Eſt autem & alia eſcheta, de animali invento [c] *wayff*, in territorio alicujus Domini, quod debet diebus fori, vel in Eccleſia proclamari, vel in [d] comitatu diverſis vicibus: Aliâs poſſet detentor ipſius calumniari de furto, per Dominum illius animalis. Nec poteſt de jure adjudicari eſcheta, ante vnum annum, & vnum diem. Infra quod tempus, poteſt Dominus illius animalis venire, & [e] haymhaldare illud.

[c] *i. Errans pecus* ane wayf beaſt Exod. c. 23. 4.

[d] *In comitatu i. vice-comitatu, vel in curia vicecomitis, quod poſterius probo.*

[e] *i. Repetere tanquam ſuum proprium animal.* Lib. 3. c. 53.

15. Eſt et alia eſcheta, cùm quis inteſtatus damnatus fuerit ad mortem; & ſic diſceſſerit, omnia bona ſua remanebunt Domino ſuo. Et ſi plures habuerit Dominos, quilibet eorum, bona, & catalla recuperabit, quæ in feudo ſuo invenerit.

16. Sunt autem eſchetæ ad tempus; vt de terris, & tenementis felonum; quæ ſunt eſchetæ pro tempore vitæ illorum; & non vlteriùs. Quoniam hæredes illorum, poſſunt poſteà illas terras de jure recuperare.

Supr. c. 18. Supr. c. 19

17. Tenementa verò proditorum, ſunt perpetuæ eſchetæ, & nunquam ab illis, vel eorum hæredibus, recuperari poſſunt.

ANNOTATIO.

VERS. 4. De jure positivo] *Quæ sunt in nullius bonis, nullumque habent Dominum: pertinent ad Regem ratione escheta.*

VERS. 11. Et sic equus] *Rem quæ culpa caret, in damnum vocari non convenit.* c.2.de constitut.

VERS. 12. Idem judicium] *Animal occidens hominem est escheta.* vid.l. 42.ff.de ædilit.edict.

VERS. 14. Est autem] *Fur est qui bovem errantem vel equos in solitudine relictos abducit.* l.1.ff.de abig.Deuter.c.22.in prin.

VERS. 17. Tenementa] *Escheta perpetua, sunt bona eorum, qui sunt Rei læsæ majestatis. Hi enim post crimen admissum, neque alienare, neque alienanti consentire, neque ei debitores solvere possunt.* gl.in l.39.de Reg.jur.per l.vlt.C. ad leg.Iul.majestat.

DE BREVIBVS, ET PRIMVM DE BREVI *districtionis, pro debito.*

CAP. 49.

De modo & forma districtionis pro debito, & namorum captorum liberatione. Lac.3.parl.5.c.36.

DE brevibus communiter currentibus, quæ sunt placitabilia dicendum est. Est Breve pro districtione de debito; Breve de conventione; Breve de liberando hominem de [a] plegiagio, quod pro aliquo subiit; Breve de morte antecessoris; Breve de dissasina; Breve de protectione, & pace Regis infricta; Breve de nativis; Breve de waranto; Breve de recto.

[a] *Obligatione fidejussoria quâ quis obligatur pro alio, tanquam ejus fidejussor, & plegius.*

2. Quorum primum est Breve de districtione pro debito in hunc modum. REX &c. Justitiario, Vice-comiti, Præpositis, &c. & eorum Ballivis, ad quos præsentes literæ pervenerint, Salutem. Mandamus vobis, & præcipimus, quatenus omnes illos &c. in vestris balliis, seu burgis, qui debent N: ad eadem debita, ei, vel suo certo Actornato, latori præsentium justè, & sine dilatione reddenda; secundum quod idem N. vel dictus ejus Actornatus, dicta debita sibi deberi ab iisdem, rationabiliter probare poterit; coram vobis, pro vt justum fuerit, compellatis. Ita quòd pro vestro defectu, ampliùs inde justam querimoniam non audiamus; præsentibus post annum minimè valituris. In cujus rei testimonium, has literas nostras sibi fieri fecimus patentes. Apud *Perth*, vigesimo die mensis *Februarii.* anno regni nostri vndecimo.

Forma brevis.

3. Cùm præsentatur hoc Breve Vice-comiti; ipse faciat ministros

[b] *Captis ab eo pignoribus.*

Forma proceſſus.

niſtros ſuos [b] diſtringere debitorem, per ſufficientem diſtrictionem pro quantitate debiti, quod cenquerens petit ab ipſo: ad fatendum, vel negandum illud debitum, ad certum diem ſibi præfigendum: vel ad faciendum, quod lex voluerit. Et dabuntur ad hoc faciendum quadraginta diès vnâ vice. 2. Et ſi Vicecomes, det illi diem breviorem, intrabit ſuam diſtrictionem ad placita Vice-comitis, & replegiabit eam vlteriùs, quouſque habuerit quadraginta dies per vices, & tunc oportebit reſpondere. 4. Nam poſt dictum tempus, intrabit ſuam diſtrictionem, & cõquerens petet ſuum debitũ, ab eo ſimpliciter, ſine aliquo clameo verborũ legis, & non ſicut fit in aliis placitis de *wrang* & *vnlauch* in quibus fit, *clep.* & *call.* 5. Et debitor ſtatim aut fatebitur, aut negabit debitum; vel dicet rationem quare id facit. 6. Et ſi negaverit illud debitum: conquerens habeat ſuam probationem promtam in manu ſua. Aliâs altera pars quietè recedat. 7. Et ſi probatio fuerit ſufficiens: debitor condemnabitur in ſolutionem debiti infra quindecim dies. 8. Et ſi non ſolverit, Vicecomes faciet per miniſtros ſuos, capi catalla husbandorum debitoris (ſi ſit Dominus, & habeat husbandos ſub ſe) & ducentur catalla iſta, ad principale forum Vice-comitatus, & per creditorem vendentur, ſi vendi poterunt, vſque ad ſummam ſibi debitam. 9. Et ſi vendi non poterunt; miniſtri Domini Regis in fine fori, facient dicta catalla, per fideles homines diverſarum Baroniarum appretiari, vſque ad ſummam debiti, & deliberari pro debito, creditori ſuo. 10. Nec jacent in illo, Brevi alia eſſonia. Quoniam præcipitur in Brevi quod debitum reddatur illi, qui probaverit debitum ſuum, ſine dilatione.

Iac. 3. parl. 5. c. 36.

11. Et eſt ſciendum, quòd illud Breve tria facit ſuo impetratori, videlicet, tollit à Barone Curiam ſuam, de homine ſuo, qui taliter fuit implacitatus: Et facit ipſum petere debitum ſuum ſine calumnia aliqua verborum legis, aliter quàm ſolet fieri in placitis de *wrang* & *vnlaw*.

Infr. c. 80. hoc tit.

12. Poſtremò, debitum petitur ſine amerciamento vtriuſque partis: Et iſtud Breve placitatur coram Juſtitiario, Vice-comite, & Præpoſitis, illorumque Ballivis, ſecundum quod Rex ſigillatum præcipiet in literis ſuis.

Annotatio.

Vers. 1. Placitabilia] *Quæ ſcilicet, placitantur per ordinariam formam Judicii, coram judice, inter Actorem, & Reum.* 1. Stat. Rob. 1. c. 25.

VERR. 2. Clep. & call] *Solennia verba vſitata in actionibus civilibus.*

VERS. 6. Alias altera] *Iuris explorati eſt Actore non probante eum qui convenitur, etiamſi nihil præſtiterit aut probaverit debere abſolvi: juxta vulgatam juris regulam, Actore non probante, Reus abſolvitur.* c. 1. vt Eccleſ. benefic. c. 3. de cauſ. propr. *Porrò, judex debet Reum condemnare, quoties Actor probat intentionem ſuam.* l. vlt. C. de rei vindic. *Rurſum debet eum abſolvere quoties Actor non probat quod proponit.* l. 2. ff. de probat. l. 4. C. de edend. l. 9. l. vlt. C. de rei vindic.

VERS. 11. Tollit à Barone] *Qui in jus vocatur, pro ſolutione debiti, non poteſt neque debet replegiari ad Curiam Domini ſui. Nam ſolutio debiti, fieri debet ſine dilatione, aut vlla temporis procraſtinatione.*

BREVE DE CONVENTIONE.

CAP. 50.

TAlis proceſſus eſt faciendus in Brevi de conventione, cujus hæc eſt forma: REX Juſtitiario, Vice-comiti, Præpoſitis, Salutem. Mandamus vobis, & præcipimus, quatenus juſtè compellatis, talem filium, & hæredem quondam talis, ad obſervandum & perficiendum juſtè, & ſine dilatione, tali, rationabiles conventiones factas, inter dictum quondam talem, patrem ipſius talis, ex parte vna, & talem ex parte altera, ſuper tali re, ſecundum quod ipſe talis, vel ejus certus Actornatus, lator præſentium, dictum talem, dicti quondam talis patris ſui, hæredem ad dictas conventiones juſtè teneri & ad ipſum juſtè debere pertinere, rationabiliter probare poterit, coram vobis: ita quòd pro defectu veſtro ampliùs inde juſtam querimoniam non audiamus &c.

BREVE DE LIBERANDO HOMINEM *a plegitatione ſua.*

CAP. 51.

SImilis quoque proceſſus ſervari debet in Brevi de plegiagio liberando, vt in præcedentibus eſt dictum: Ejus autem Brevis forma eſt hujuſmodi: REX Juſtitiario, Vice-comiti, Præpoſitis, &c. Salutem. Mandamus vobis, & præcipimus &c. Quatenus juſtè & ſine dilatione compellatis A. ad liberandum C. de plegiagio quòd ſubiit erga E. pro ipſo, ſuper quadam pecuniæ ſumma, vel de vno equo, per prædictum E. dicto A. vendito: ſecundum quod idem C. vel ſuus Actornatus, lator præſentium, dictum A. ipſum C. traxiſſe in plegium, rationabiliter probare poterit coram vobis. Ita quod, &c.

ANNO-

ANNOTATIO.

Similis] *Si pro me fide-juſiſti, tu obligaris meo creditori ex verborum obligatione.* l. 12. C. de fidejuſſor. *Et cùm officium tuum non debeat tibi eſſe damnoſum:* l. 63. ff. furt. *Ego rurſum tibi obligor actione mandati.* l. 53. ff. de mand. *quæquidem actio competit tibi, adverſus me; Primò, ſi expreſsè conſenſerim vt pro me fide-jubeas.* l. 1. l. 27. in prin. ff. mand. *Secundò, datur tibi actio, ſi non jubeo, ſed patior te pro me fide-jubere, quia in hoc caſu cùm non contradico, mandare videor.* l. 6. §. 2. l. 18 ff. mandat. *Tertiò, datur tibi actio, ſi pro me, neq; præſente, neq; jubente neq; deniq; patiente, fide-juſſeris, ſi ſcilicet, fide-juſsionem ratam habuero. Hic enim ratihabitio retrotrahitur: & mandatum fingitur præceſsiſſe. Ideòque ratihabitio, hic rectè comparatur mandato; & per conſequens locum habet actio mandati.* l. 12. in fin. de ſolut.

BREVE DE MORTE ANTECESSORIS.

CAP. 52.

Lib 3. c. 28. cum ſeqq. Iac. 4. parl. 6. c. 54.

[a] *i. Legem terræ*

[b] *Nam huiuſmodi terræ redditus, & dotes impediunt hoc Breve, adeò vt de his nullus poſſit eſſe proceſſus, ad inſtantiam hæredis ejus, qui deſunctus eſt.*

REX Juſtitiario ſuo ſalutem. Mandamus vobis & præcipimus, quatenus per probos & fideles homines antiquiores patriæ, juſtè & ſecundum [a] aſsiſam terræ recognoſci faciatis, ſi quondam A. pater B. latoris præſentium, obiit veſtitus & ſaſitus vt de feudo, de terra de F. cum pertinentiis in tali tenemento, infra vice-comitatum de P. Et ſi dictus B. filiusdicti quondam A. patris ſui, ſit legitimus & propinquior hæres ejuſdem quondam A. patris ſui, de eadem terra cum pertinentiis, exceptis [b] terris Eleemoſynatis, terris libere-tenentium, annuis redditibus, & dotibus mulierum, quæ vel qui ſunt in eâdem terra. Et ſi nihil ſit, propter quod, ſaſinam dictæ terræ, cum pertinentiis (exceptis priùs exceptis) de jure recuperare non debeat. Quòd ſi per dictam recognitionem juſtè, & ſecundum aſsiſam terræ factam, ita eſſe inveneritis, & talis, qui dictam terram cum pertinentiis (exceptis priùs exceptis) injuſtè detinet, vt dicit; rationabiliter citatus, vt dictæ recognitioni interſit faciendæ; nihil dixerit rationabile; propter quod dicta recognitio, de jure procedere non deberet, talem ſaſinã dictæ terræ cum pertinentiis (exceptis priùs exceptis) dicto B. juſtè haberi faciatis, & ſine dilatione; qualem dictus A. quondam pater ipſius, habuit de eadem terra cum pertinentiis, (exceptis priùs exceptis) die quo fuit vivus, & mortuus.
Teſte meipſo.

2. Placi-

2. Placitatur hoc Breve coram Juſtitiario; & vtraque pars litigantium, debet per Vice-comitem, vel miniſtros ſuos ſummoneri, coram Juſtitiario: pro tempore ſex ſeptimanarum; per teſtes legales producendos, ad placita juſtitiarii, de diverſis Baroniis; ad teſtificandum ſummonitiones legaliter eſſe factas; ad certum diem, & locum, coram certo Juſtitiario in [c] genere ſuo (veluti Juſtitiario *Laudoniæ*) ad reſpondendum tali homini, per nomen, & ſuper Brevi regio, ſuper tali tenemento, juxta ipſius Brevis naturam, ſed nullum nomen juſtitiarii detur.

Forma proceſſus
[c] *Nullius juſtitiarii nomine expreſſo in Brevi.*

3. Et comparebit vtraque pars, die placiti, ſine aliquo eſſonio, eo quòd nullum eſſonium jacet, vel locū habet in illo Brevi.

4. Et pars defendens poteſt petere ſuas ſummonitiones; & ſuos ſummonitores, vt poſſit aliquid dicere contra eos.

5. Et conquerens petit auditum Brevis; quo lecto, petat quod idem Breve, tranſeat ad recognitionem aſſiſæ.

6. Et tunc defendens, poteſt petere viſum dicti Brevis: & dabitur ei Breve ad videndum. In quo ſi defendens viderit defectum, vel vitium, à communi forma Brevis illius; nominando tenementum illud indirectè; vel aliquam exceptionem legitimam habuerit; per quam illud Breve poterit caſſare, pro illa vice, pars petens, aliud meliùs impetret, ſi voluerit. Lib. 1. c. 11. 2.

7. Sed ſi nequeat illud per rationem caſſare, tranſeat Breve per aſſiſam, niſi oſtendatur aliud rationabile propter quod aſſiſa tranſire non debeat.

8. Et licet defendens non venerit, nihilominùs aſſiſa tranſibit, & Breve in ſuo robore ſtabit. Lib. 3. c. 28. 4.

Annotatio.

Vers. 2. Sed nullum] *Quia relinquitur arbitrio Regis, vt nominet juſtitiarium quemcunque voluerit: Erant enim juſtitiarii delegati per commiſsionem Regis; non autem hæreditarii, vt nunc ſunt, magno Reipub. detrimento.*

BREVE DE DISSASINA.

Cap. 53.

Breve de non diſſaiſina, tam in rebus mobilibus, quàm immobilibus, præſcribitur triennio.

REX Juſtitiario tali Monſtravit nobis talis, graviter conquerendo, quod talis ipſum injuſtè, & ſine judicio [a] diſſaiſivit, de tali terra cum pertinentiis, in tali tenemento, de qua fuit veſtitus, & ſaſitus per dies, & annos, vt de feudo ſuo. Quare vobis mandamus, & præcipimus, quatenus acceptis à prædicto tali, ſalvis,

Lib. 3. c. vlt.
[a] *i. Ejecit, & ſua poſſeſſione ſpoliavit.*

& Iac. 6. parl. 6. c. 81. parl. 7. c. 118.

De plegio in nova diſſaiſina rerum immobilium. Iac.6.parl.14.c.317.

& ſecuris plegiis, de clamore ſuo proſequendo, per probos, & fideles homines patriæ, juſtè & ſecundum aſſiſam terræ, recognoſci faciatis, ſi eſt ita, ſicut dictus talis nobis monſtravit. Quòd ſi per eandem recognitionem, juſtè, & ſecundum aſſiſam terræ, ita eſſe inveneritis, ſaſinam dictæ terræ cum pertinentiis, dicto tali conquerenti, juſtè haberi faciatis; ſicut dictus talis nobis monſtravit. Et hoc ſine dilatione [b]; miſericordiam verò nos contingentem, de [c] præfato tali, pro injuſta diſſaſina per ipſum facta, ad opus noſtrum capientes. Quòd ſi per dictam recognitionem juſtè, & ſecundum aſſiſam terræ factam, aliter vobis eſſe conſtiterit, miſericordiam nos contingentē [d] de dicto tali, pro injuſta ejus querimonia ad opus noſtrum capiatis. Teſte me ipſo.

[b] *i.* *Amerciamentum, nempe, decem librarum, vt paulò poſt,* & Stat. Alex. c. 8. 5.

[c] *i.* *De reo.*

[d] *i.* *Actore.*

Actor antequam libellum Reo offerat, debet ſatisdare & cavere Reo vel ejus procuratori, ſe litem conteſtaturum infra duos menſes, & duplum damni, ſi quod contigerit, ei reſtituturum. Authen. libellum. C de litiſcontest.

2. Hoc Breve implacitatur coram Juſtitiario, per quòd, cum ipſi deliberatur, vtraque pars debet attachiari, per ſalvos & ſecuros plegios, ſub amerciamento decem librarum. In quo ſi ceciderint: debent per Curiam judicari.

3. Et habent ſummoneri per idem tempus, & eodem modo, quo prædictum eſt, de Brevi de morte anteceſſoris: ad certum diem, & locum, coram Juſtitiario, ad reſpondendum certæ perſonæ, & ſuper re certa; de qua conquerens dicit, ſe eſſe diſſaſitum.

4. Et cùm venerit ad diem, ſine aliquo eſſonio; conquerens petit auditum Brevis ſui; & aſſiſam ſuper Brevi.

5. Et defendens poteſt negare diſſaſinam.

6. Et ſi Breve ſit de forma debita [c] capellæ impetratum, aſſiſa tranſeat.

[c] *Cancellariæ Regiæ.*

[f] *Al. antequam.*

7. Sed quælibet pars, poteſt negare aſſiſam [f] cum jurata fuerit, per rationes, & evidentias ſibi competentes hinc inde.

8. Et ſi aſſiſa dicat, conquerentem eſſe diſſaſitum, vt continetur in Brevi, quod impetravit, taxabuntur damna conquerentis, [g] per aſſiſam fidelium, quanta ſuſtinuit per diſſaſitorem. In quibus condemnabitur per Curiam; ad ſatisfaciendum diſſaſito, infra tempus legale, per ſecuros plegios. Et ipſe nihilominus, remanebit in miſericordia Domini Regis, per plegiagium in ſuo attachiamento præſtitum.

[g] *Al. per juramentum ſuum, nempe diſſaſiti.*

BREVE DE PROTECTIONE DOMINI *Regis infricta.*

CAP. 54.

De pœna protectionis Regiæ infrictæ. vid. Iac. 1. parl. 11. c. 134.

REX Vice-comiti tali. Mandamus, & præcipimus vobis, quatenus viſis præſentibus literis, rationabiliter ſummoneri faciatis,

faciatis, talem, quòd ſit coram nobis, apud D. tali die, ſuper protectione noſtra; per ipſum, & potentiam ſuam, cum equis ſcilicet, & armis infricta; infra villam de N. nobis ibidem reſponſurus: & quòd juſtitia poſtulaverit, ſuper hoc facturus; & habeatis ibidem ſummonitionis teſtimonium, & hoc Breve.

2. Implacitatur hoc Breve coram Juſtitiario, & quælibet pars inveniet coronatori plegios, altera ad proſequendum; altera ad reſpondendum, per ſummonitiones, & tempus ſuprà dictum.

3. Et poſſunt partes in prædicto placito, facere tria eſſonia, & quarto die comparebunt.

4. Et conquerens inclamabit defendentem; quòd ipſe tali die, tali loco, & tali anno, talem ſibi fecit tranſgreſſionem, ſive tale damnum, tali modo, ſicut per ſuam querimoniam, priùs ſuo coronatori depoſuit, taxando damna ſua in [a] certo. Et quòd hoc fecit, contra protectionem Domini Regis, injuſtè, & contra legẽ terræ; & quòd eſt paratus hoc probare, per bonam aſſiſam.

[a] *i. In certo numero, & quantitate veluti in decem, viginti, vel trigin talibris.*

5. Et ſi defendens non poſſit per rationem ſe defendere de clameo, aſſiſa tranſibit. Et ſi dicat aſſiſa per juramentum ſuum, protectionem Domini Regis eſſe infrictam, per defendentem; ipſe defendens erit in miſericordia Domini Regis. Et conquerenti condemnabitur in damnis ſuis, de quibus fuit calumniatus, per plegios ſuper hoc inventes.

BREVE DE WARANTO. Cap. 55.

lib. 1. c. 15.

REX tali Vice-comiti, ſalutem. Mandamus, & præcipimus vobis, quatenus juſtè compellatis talem ad Warantizandum, juſtè, & ſecundum leges B. filio, & hæredi quondam C. terram de F. cum pertinentiis in tenemento de N. quam de eo ſe tenere clamat, hæreditariè per Chartam, ſecundũ tenorem dictæ Chartæ, ne pro defectu veſtro ampliùs inde juſtam querimoniam audiamus.

2. Implacitatur hoc Breve coram Vice-comite, ſuper quo hic eſt modus proſequendi. Scilicet, cùm aliquis tenens, ſit de aliquo Domino infeodatus, de aliquo tenemento, per Chartam de Warantia; & ipſe tenens ſit per alium, poſteà implacitatus, de eodem tenemento: ſtatim cùm ſummonitus fuerit; contra ipſum implacitantem de illo teneméto, impetret cũ omni feſtinatione, Breve de Waranto, ſuper Dominum ſuum, qui ipſum infeofavit.

3. Et ſi ſit in alio Vice-comitatu; portetur Breve ſuum illi Vice-comiti; per quod ſummonebitur Warantus, ad faciendum

ſibi Warantiam, de ſuo tenemento, de quo implacitatur per alium, coram Vice-comite ſuo.

4. Et habeat literam alterius Vice-comitis ſigillatam, ad teſtificandum, quòd ille tenens, incipit placitare Dominum ſuum, qui ipſum infeofavit, per Breve de Waranto, coram eo. Et deferat illam literam tenens, ad placita ſui Vice-comitis: vt videatur incœpiſſe placitum, contra Dominum ſuum, vt eum Warantizet. Et ſic proſequatur placitum, coram Vice-comite Domini ſui, vt faciat ſibi Warantum. Ita quòd ſingulis diebus placiti contra Dominum ſuum, coram illo Vice-comite habeat irrotulamentum placiti ſui ibidem, ſub ſigillo illius Vice-comitis: ad præſentandum Vice-comiti ſuo, coram quo alius ipſum implacitat, ad ſingulos dies ſuos: ad teſtificandum ipſum debito modo proſequi, contra Dominum ſuum per Breve de Waranto, et ſic faciet omni die, vſque ad finem placiti: Quoniam placitum quòd alter movit contra eum ſuper tenemento ſuo, ceſſabit vſque ad finem placiti de Warantia.

5. Et cùm ipſe duxerit Dominum ſuum, coram Vice-comite Domini ſui ad Warantiam, per oſtenſionem Chartæ ſuæ propriæ, in qua Warantia reperitur: ipſe Dominus ſibi adjudicabitur ad Warantiam illius tenementi, & tunc incipietur, ſeu reſuſcitabitur principale placitum contra Dominum, quod Dominus tenebitur defendere.

Infr. c. 90. h. t. Stat. wilh. c. 2 8.

6. Sed ſi Charta illius tenentis, in qua continebatur Warantia per guerram, vel alio caſu ſit amiſſa: & Dominus dicat ſe non teneri ad Warantiam, cùm tenens nihil oſtendat in judicio, per quòd ipſe Dominus adjudicari debeat ad Warantiam illius tenementi: dicunt quidam, quòd ſi tenens priùs dixerit in ſuo clameo, ſe Chartam habuiſſe, de illo Domino vel anteceſſoribus ſuis, per Warantiam illius tenementi: quæ viſa fuit, & audita coram multis, & quæ caſu aliter, & non per fraudem eſt perdita, ſeu amiſſa, & hoc paratus eſt probare per bonam, & fidelem aſſiſam: ſi ita inveniatur per aſſiſam, Dominus nihilominus tenebitur, ſuo tenenti ad ſui tenementi Warantiam. Quoniam ſi aliter eſſet, multi pro amiſſione Chartarum ſuarū, ſua perderent tenementa.

Annotatio.

Vers. 3. Et ſi ſit] *Qui warantum vocat, ſequitur forum waranti. Nam eum in jus vocare debet coram Vice-comite in cujus territorio ſive juriſdictione ipſe warantus habitat.*

Vers.

VERS. 4. Alterius Vice-comitis] *i. Illius Vice comitis ſub quo warantus habitat qui paulo poſt, Vice-comes Domini vocatur. Et rectè. Namis qui in warantum vocatur, Dominus eſt ratione chartæ, per eum conceſſæ tenenti, ſu principali Reo cum clauſula Warantiæ, vel cum titulo oneroſo, qui de jure evictionem continet, et inducit.*

VERS. 5. Et cùm ipſe] *Si warantus ſententia judicis convictus fuerit, et warantiam ſive evictionem præſtare cogitur: in eo caſu principalis Reus qui eum vocavit in warantum, liberatur: et cauſſa agetur inter principalem Actorem, et warantum.*

VERS. 6. Sed ſi Charta] *De forma probandi Chartam amiſſam, ejuſque tenorem*, Felin. in c. 2. vt lit. non conteſt. et in c. ſicut de re judic. Speculat. §. 4. de Inſtr. ædit. Alexander in l. veluti. §. hæc vox, et in l. ſi quis. §. vlt. ff. de edend. Bartol. in l. 6. §. nec iterum. ff. de edend.

De exẽplatione verò inſtrumẽti (vulgò, the tranſſumpt) Speculat. §. oſtenſo. nu. 19. (per c. pen. et vlt. de fid. Inſtr.) de Inſtrum. ædition. et in §. poſtquam eodem tit. Bart. in Authent. ſi quis in aliquo. C. de edend.

BREVE DE NATIVIS.

CAP. 56.

REX Juſtitiario tali, ſalutem. Mandamus vobis, & præcipimus, quatenus vbicunque nativi talis latoris præſentium, inveniri poterunt (extra Dominia noſtra, Burgos noſtros) nativos, & fugitivos homines, ipſius talis, qui ſui, de jure & ratione eſſe debent, de terris ſuis, ipſi juſtè haberi faciatis; ad eaſdem terras inhabitandas; & firmiter inhibemus, ne quis eos, ab eo injuſtè detinere præſumat, ſuper noſtram plenariam forisfacturam. Teſte me ipſo. Lib. 2 c. 11. lib. 2, c. 12. 16. 17.

2. Implacitatur hoc Breve coram Juſtitiario, vel Vicecomite. In quo Brevi, præcipietur Juſtitiario, vel Vice-comiti, & eorum miniſtris; ad deliberandum tali Domino, vel ejus Actornatis, nativos ſuos, vbicunque extra Burgum Regis, & extra Dominica regia inventos.

3. Si autem nativi, Domino ſuo negent nativitatem ſuam, ſive bondagium, tunc attachientur per miniſtros Domini Regis, ſeu per coronatorem, per ſecuros plegios: ad reſpondendum Domino ſuo, coram Juſtitiario, ad diem legalem.

4. Et cùm ibidem venerint, poſt ſua eſſonia Dominus inclamabit eos, ſecundum exigentiam, & naturam ſuæ nativitatis.

5. Quoniã diverſus eſt modus nativitatis ſive bondagii: Nam alii ſunt nativi de[a] avo & proavo: quos Dominus inclamabit ſuos eſſe nativos naturaliter, incipiendo narrare eorũ progenitores, ſi eorũ nomina ſciantur; ſcilicet avi, proavi, ac patris eorum qui calum-

[a] *Al. avo & triavo, Al. evo & trevo.*

Tres ſpecies nativorum, ſeu villanorum.

calumniantur, dicendo eos omnes, esse suos nativos in tali villa sua; & in certo loco, infra dictam villam in terra servili, & sibi ac antecessoribus suis, servile reddidisse servitium, & fecisse multis annis, & diebus. Et hæc nativitas potest probari per parentes illius calumniati si vivant, vel per bonam assisam.

6. Similiter est alius modus bondagii huic similis, vbi aliquis extraneus, aliquam terram servilem, ab aliquo Domino accepit, faciendo pro eadem terra, servile servitium, & si moriatur in eadem terra, & ejus filius similiter, in eadem moriatur, & post modum, ejus filius in eadem terra vixerit, & mortuus fuerit; tota posteritas sua, erit ad quartum gradum servilis conditionis, Domino suo. Et simili modo potest probari tota sua posteritas, vt præfertur.

Infr. c. 70.

7. Est autem tertius modus nativitatis, & bondagii: Cùm aliquis liber homo, pro dominio habendo, vel manutenentia alicujus magnatis, reddit seipsum illi Domino, suum nativum, sive bondum, in Curia sua per crines anteriores capitis sui. Si ille se postmodum retraxerit à Domino; vel negaverit sibi nativitatem suam, potest Dominus suus coram Justitiario, probare illum suum esse nativum, per assisam: Inclamando ipsum, tali die, & tali anno, in Curia sua venisse, & se sibi ibidem suum hominem reddidisse. Et cùm aliquis adjudicatur nativus, seu bondus vni Domino: potest ille Dominus ipsum, per nasum suum, redigere ad pristinam suam servitutem: ablatis ab eo omnibus bonis suis, ad quatuor denarios.

l. vlt. C. de Agricol. & censit.

Annotatio.

Adscriptitius colonus, vel inquilinus cujuscunque sexus, fugiens: redire compellitur per judicem, ad prædium, vnde fugit. l. 6. C. de Agricol. & lib. 11.

Vers. 7. Est autem] *Qui ad pretium participandum se venire passus est: fit servus.* l. 5. de statut. hom. *Et nunquam proclamare potest ad ingenuitatem.* l. 8. §. 3. de Minori. *quia restitutionis beneficio indignus judicatur; qui exigui lucelli gratiâ, libertatem, rem inestimabilem abjecit.* l. 1. quib. ad libert. l. 21. de stat. hom. vid. infra h. t. c. 70.

BREVE DE RECTO IN BVRGO.

Cap. 57.

HOc breve talem habet processum Rex Præposito, & ballivis burgi de A. Salutem. Mandamus vobis, & præcipimus, quatenus plenum rectum teneri faciatis, de terra tali, de tali loco, cum pertinentiis, in tenemento de K. infra burgum vestrum, quam

quam de nobis clamat tenere hæreditariè. Reddendo inde nobis, hæreditariè ſex denarios, & ſervitium faciendo, & auxilium, quantum pertinet ad dictam terram. Quam quidem terram cum pertinentiis, talis ei juſtè deforciat, ſicut dicit: Tantum inde facientes, quod pro veſtro defectu, ampliùs non audiamus querimoniam.

2. Primò, præſentatur tale Breve Ballivis in plena Curia, & indilatè Præpoſiti illud aperiant, ita quod aliquantulum ſigilli appendeat, ſive adhæreat caudæ Brevis.

3. Et poſteà incontinenti legatur Breve: Quo lecto, Præpoſiti, ad requiſitionem partis, Breve præſentatis, præcipiant Bedello, quod aſſumtis ſecum teſtibus, perſonaliter adeat ad domum deforciantis, & ipſum ſummoneat, quòd illo die (& nominetur ad quindenam) ſit coram præpoſito, & Ballivis illius Burgi, vbicunque ſederint: ad reſpondendum tali, N. & Brevi regio, de recto per ipſum impetrato, & præſentato ſuper tali terra, ſive tali redditu, contentis in dicto Brevi. Et ſuper hoc capiat teſtimonium, duorum fidelium teſtium, & proborum.

4. Et adveniente die quindeno, pars proſequens compareat in Curia; & petat [a] partem ſuam; & faciat eam vocari, per Bedellum ter, vel quater ad minus.

[a] *Reū*, his partie

5. Et ſi compareat: calumniet eum, in forma juris. Et ſi defendens fecerit ſe eſſoniari, aliter quàm per infirmitatem lecti, aut per ſervitium Domini Regis, vel per tranſitum ad nundinas, pars proſequens, vel ejus præloquutor erectet, & reputet illud eſſonium tanquam nullum. Quia aliter quàm per eſſonia illa legalia, eſſoniari non poteſt. Et dicat illud eſſonium eſſe contra jus commune in Burgo; & ideò nullum: Quare videtur mihi, quod ipſe eſt in [b] defectu, & etiam mihi videtur, quod ego deveni, ad proſecutionem meam, & de hoc peto judicium iſtius Curiæ, per meam allegationem.

Iac. 1. parl. 9. c. 114.

[b] *i. In defalta, ratione ſuæ contumaciæ.*

6. Faciat etiam proſequens pars, quolibet die Curiæ, ſummonitiones legaliter probari, & in curia irrotulari, ſive ſe eſſoniet deforcians, ſive defectum fecerit. Et ſic faciat pars proſequens, in omnibus per tres dies placitorum.

[c] *i. In quarta curia.*

[d] *Al. particatam. i. certam terræ mẽſuram quæ vulgò dicitur.* ane Ruid of land.

7. [c] Quarto autem die, ſi veniat pars defendens, calumnietur hoc modo, per præloquutorem proſequentis. R. qui ibi ſtas P. qui hîc ſtat, dicit tibi, & ego ex parte ſua, quòd tu ei injuſtè deforcias, quandam [d] perticatam terræ, vel peciam terræ, cum pertinen-

Leg. burg. c. 1.

pertinentiis, jacentem infra talē Burgum, inter terram talis, ex parte orientali, ex parte vna, & terram talis ex parte occidentali, ex parte altera: In vico nuncupato ſic, prout dictum Breve Domini Regis, in ſe plenius proportat, & teſtatur. Vel talē annuum redditū, de tali terra ſibi debitū, jacentiem in tali Burgo; inter terrā talis ex parte vna, & terram talis ex parte altera. De qua terra A. Pater ſuus, vel avus ſuus ſeu vnus de anteceſſoribus, obiit veſtitus, & ſaſitus vt de feudo. Et ſic fuit de jure, & libero burgagio in tēpore talis Regis, cujus nomē nominetur. Et ſi ſit annuus redditus tunc dicetur: Quē talis avus vel alius de anteceſſoribus ſuis, cepit per annos, & dies, ad tales terminos; videlicet, dimidietatem vnā, ad feſtum *Pentecoſtes*, & aliam dimidietatem ad feſtum *S. Martini*. Poſt deceſſum cujus, dicta perticata, vel pecia terræ, cum pertinentiis ſive annuus redditus, deſcendit, ſeu deſcendere debet, de jure hæreditario, dicto P. tanquam proximiori hæredi, filio, fratri ſeu ſorori. Quam terram, vel quem redditum, teneri clamat hæreditariè, de Domino Rege, tali nomine, & hæredibus ſuis. Reddendo inde annuatim, ſibi ad talem terminum, tantùm; Vnde eum deforciaſti, pudorificaſti, & damnificaſti, ad valorem talis ſummæ argenti, vel auri. Et ſi tu ſis talis homo, qui hoc negas, dictus P. precatur Præpoſitum, & Ballivos Curiæ, ſibi facere juſtitiam.

8. Adverſarius autem habet ſic reſpondere R. qui hîc ſtat, injuriam & injuſtum deforciamentum, ac jus dicti P. in dicta perticata, vel pecia terræ, vel annuo redditu, cum pertinentiis, de verbo ad verbum negat.

9. Et tunc defendens petat Breve ad conſulendum ſibi in præmiſſis; & accepto Brevi exeat è Curia; & conſulat ſe.

10. Et cum reintraverit, poteſt negare vt priùs; & indilatè ſuas exceptiones proponat, vel contra Breve; vel contra perſonam impetrantis; vel poteſt petere viſum terræ; vel etiam poteſt trahere aliquem ad warantum, ad diem, & terminum legalem.

DE DEFALTA FACTA PER PETENTEM, *vel tenentem.*

CAP. 48.

SCiendum eſt, quòd in quacunque Curia, aliquis placitaverit, ſive in placito debiti, ſive tranſgreſſionis, ſive conventionis non obſervatæ, vel protectionis infrictæ (ſi quarto die, pars proſequens

ſequens fecerit defaltam) reputetur pro non ſequente. Et ſi pars Rea fecerit defaltam, pro indefenſa teneatur.

Abſentis contumacia, facit ipſum haberi pro præſente.

c. abſens. 3. q. 9. Iac. 4. parl. 8. c. 30. Lib.. c. 1. 6.

FORMA PROCESSVS HOMICIDII *coram Vice-comite.*

Cap. 59.

SI Vice-comes habeat facere proceſſum contra aliquem, ſuper interfectione alicujus hominis ſibi præſentati, & pars proſequens ſuper hoc fuerit præſens; primâ vice dentur parti proſequenti quadraginta dies. Et non oportet quòd deficiat vna dies, de quadraginta diebus. Et ſi plures fuerint quàm quadraginta dies, non eſt curandum.

Incolæ vicecomitatus puniuntur ſi opem non tulerint vicecomiti in puniendo homicida.

Iac. 1. parl. 6. c. 98. cum ſeqq.

2. Et proceſſus debet ſic currere primò, ſecundò, tertiò, & quartò, & ſemper de quadraginta diebus, procedere in quadraginta dies.

Quæ abundant non vitiant.

3. Et ſuper hoc debet proceſſus irrotulari hoc modo. Curia Vice-comitis de P. tenta tali die, tali loco, & tali anno, quo die, A. proſequutus eſt C. ſuper interfectione F. & dictus C. ſæpe vocatur; & legitimè exſpectatus non comparuit, propter quod, proſequenti dantur quadraginta dies de proſequendo. Et præceptum eſt [a] ſervientibus feudi, quòd vbicunque dictus C. infra balliam ſuam valeat inveniri: attachietur ſub ſalvis, & ſecuris plegiis, ad reſpondendum parti conquerenti. Et ſic ſemel, ſecundò tertiò. Quòd ſi quarto die non comparuerit, ſit vtlagus.

[a] *i. Serjandis, & aliis qui ſunt miniſtri juris.* Miniſters or officiars of law, & execution thereof, or, Maris of fie.

Iac. 3. parl. 14. c. 100. Iac. 4. parl. 3. c. 28. Mar. Reg. parl. 6. c. 31.

DE CONDITIONIBVS BONI, ET *legitimi judicii.*

Cap. 60.

STatutum eſt, quòd quodlibet judicium bonum, & legale, debeat habere has conditiones. Primò, quòd dies, in quo datur judicium ſit legalis, & non feſtivus: ſecundò, quòd locus judicii ſit legalis: Tertiò, quòd [a] Curia ſit legalis: Quartò, quòd judex legalis ſit; Quintò, quòd proceſſus ſit legalis, & modo competente à jure.

[a] *i. Sectatores, qui judicium reddunt & dicuntur liberè tenentes de curia.* Infr. h. t. c. 66.

ACCVSATO FVRTI DATVR ELE- *ctio duelli, vel aſsiſæ.*

Cap. 61.

SI quis appellat aliquem de furto, in Curia Domini Regis, vel in aliqua alia Curia: ſit ad libitum appellati, vtrum velit duellum, vel purgationem, duodecim fidelium hominum accipere.

Lib. 4. c. 1, 2, 3. Supr. c. 31. h. t.

DE

DE ITINERANTIBVS PER NOCTEM.
Cap. 62.

NVlli liceat itinerare per noctem, nec egredi de domo sua, nisi sit vir magnæ auctoritatis, vel boni testimonii, si opus habuerit: nisi tribus de caussis.

2. Scilicet, pro presbytero, ad infirmum adducendo, & ostendat se duobus, vel tribus hominibus, qui in eâdem villa manserint, vbi infirmus fuerit. Si verò fuerint villæ interpositæ, per quas oporteat transitum fieri ad presbyterum, similiter oportet vt notificet ibidem, vt dictum est. Vid. Iac. 6. parl. 11. c. 97

3. Secunda caussa est, pro molendino, veluti ducendo bladum ad molendinum, quam caussam similiter notificare oportet, & ostendere, hominibus villarum, per quas transire oportet similiter.

4. Tertia caussa est, pro negotiis necessariis Domini Regis, aut Domini sui, quam similiter per villas debet ostendere, aut etiam pro rebus suis, sibi eâdem nocte sublatis.

5. Et quacunque de caussa, de nocte quis itineraverit: à villanis ejusdem villæ, de qua exierit, & de villa proxima, per quam transierit, capiet testimonium.

Annotatio.

Dei jure civili, honesti viri non debent vagari, per noctem, etiam si sint Magistratus. l. 2. §. *et quia magistratus.* ff. de origin. jur. l. 6. §. labeo. ff. de his qui dejec. vel effud.

DE ADVENIS NON HOSPITANDIS.
Cap. 63.

NVlli liceat hospitare, vel retinere advenam in domo sua, plus vnâ nocte sine plegio.

2. Si quis verò in villa, vltra vnam noctem remanserit: Justitiarius, vel Vice-comes accusabit eum; ad eorum libitum faciendum de eo.

DE MODO CITANDI, VEL ATTA-*chiandi.*
Cap. 64.

SI aliquis citatur, vel attachiatur, quod veniat ad placita, Justitiarii, Vice-comitis, Baronis, Vavasorum, vel alicujus liberi tenentis, qui Curiam habet debet ei declarari, in sua summonitione, Supra, c. 5.

tione, vel Attachiamento, per Serjandum, Coronatorem, vel *Toſchederach*, & per teſtes, pro quo delicto, vel pro qua cauſſa, ſummonitus, vel attachiatus eſt: Ita quòd præmonitus ſit rationabiliter, vnde reſpondere debeat, quando oportebit illum, ad Curiam comparere.

2. Salvo tamen indictamento, vbi non fit mentio, quare ſummonitus eſt, vel attachiatus.

Quon. Attach. c. 8. 9.

NEMO TENETVR VNO DIE, PLVRIBUS [a] *calumniis reſpondere.*

CAP. 65.

SI quis per aliquem calumniatus fuerit, non tenetur reſpondere vno die, niſi de vna appellatione; aut de vno delicto; niſi ſponte voluerit.

2. Sed ſi plures perſonæ eũ appellent, de diverſis calumniis: pluribus reſpondere tenetur.

[a] *i. Petitionibus, vel accuſationibus vulgò*, challenges

DE MODO FERENDI SENTENTIAM.

CAP. 66.

STatuit Dominus Rex, quòd nullus Juſtitiarius, Vice-comes, vel Ballivus, ſedeat ad judicium faciendum, ſuper appellatione, & reſponſione coram eis facta.

Supr. c. 16. hoc.

2. Sed cùm ad judicium venerint; exeant de Curia; & liberè tenentes de Curia, judicium faciant, & revocato Juſtitiario, Vicecomite, vel Ballivo, in Curiam: judicium penes eos factum, coram ipſo judice reddatur.

PAR DEBET JVDICARI PER PAREM.

CAP. 67.

STatuit etiam Dominus Rex, quòd nullus debet recipere judicium, neque judicari à minori perſona, quàm à ſuo pari, ſcilicet, comes, per comites; Baro, per Barones; Vavaſſor, per Vavaſſores; & Burgenſis, per Burgenſes.

Stat. Alex. c. 2. Henr. 3. An. 9. c. 14.

2. Sed minor perſona poteſt judicari, à majore.

DAMNVM ROBORIAE, VEL FVRTI, *poteſt taxari per aſsiſam.*

CAP. 68.

De expenſis litis taxandis per judicium.

SI quis appellat aliquem de roboria, vel latrocinio, & ponat in ſua appellatione, majorem ſummam pecuniæ, quàm poſſedit

Ma. parl. 6. parl. 12. c. 142. Ma. parl. 7. c. 64.

[a] *i. Declarationẽ, veredictum.* The report of the assyse.

dit die quo damnum accepit, & defendens petit [a] proportationem patriæ, vel vicinêti; quòd die, vel nocte, in qua pars adversa, dicit se damnum recepisse; tantam pecuniæ summam, non habuit: nec tantum damnum recepit; ipse defendens quietus remaneat, si proportatio patriæ hoc dixerit.

ANNOTATIO.

Iudex ratione sui officii, potest condemnare victum victori in expensis litis, etiamsi hoc non sit petitum. Bart. in l. 11. 5. sin autem nu. 4. C. de judic. *sed expensæ non debent excedere, vel exsuperare ipsum principale.* Bart. in l. 8. C. de indictionib. lib. 11.

LICET CVRIAE, IN CAVSSA CRIMINALI, *taxare damnum partis.*

CAP. 69.

In causis civilibus expensæ litis, debent taxari in sententia. Mar. Reg. parl. 7c. 64. Fac. 6. parl. 11. c. 87.

SI quis dicat contra aliquem, quòd combussit domum suam: vel interfecerit aliquem de progenie sua; & in appellatione dicat, quòd damnum ei facit inæstimabile, imponens summam majorem, quàm debet de jure, scilicet, pro rustico mille marcas, defendens non respondebit, ad illam summam irrationabilem.

2. Sed taxabitur per viros fide dignos Curiæ, rationabile damnum: quod appellans recepit, de morte sui amici, secundum quod liber homo est, vel servus, & ad tantam summam reus respondeat; & plegios inveniat sufficientes.

NON POTEST AD LIBERTATEM PROCLAMARE, *qui se venundari passus est.*

CAP. 70.

Septa, 56. 7.

QVilibet liber homo potest relinquere suam libertatem, si voluerit, in Curia Domini Regis, & in qualibet alia Curia. Sed illam libertatem suam sic relictam, in vita sua, nunquam recuperabit.

NON LICET VICE-COMITI JVS DICERE *extra suum territorium.*

CAP. 71.

Extra territorium jus dicenti, impunè non paretur. l. vlt. ff. de jurisdict.

NVllus Vice-comes, vel servus alicujus Vice-comitis, intromittat se cum aliqua re pertinente ad commodum Regis, extra Vice-comitatus eorum, de summonitionibus, & attachiamentis faciendis, vel de namis capiendis.

2. Quo-

2. Quoniam servientes jurare debent in Vice-comitatibus, quòd fideliter Domino Regi servient in Vice-comitatu illo; & quòd homines infra Vice-comitatum illum manentes, injustè & contra assisam Regni, non vexabunt. *Iurisdictio judicis limitatur per ejus juramentū.*

DE POENA PACIS DOMINI REGIS INfrictæ per Galwidienses.

CAP. 72.

APud *Drumfrise* judicatum fuit per leges, quòd si quis convictus fuerit in *Galwidia*, sive per duellum, sive alio modo, de pace Domini Regis infricta; Rex habebit de eo viginti duas vaccas, & tres Cathorios, aut pro vnoquoque Cathorio, novem vaccas.

ANNOTATIO.

Tro Cathorios, legendum censeo, Cantherios. Nam apud Latinos *auctores Cantherius significat equum, cui testes sunt execti & amputati* (an gelded horse) *vt in proverbijs, Cantherus in fossa, Cantherius in porta.* vid. Erasmum in Adagiis.

DE VICINETO GALWIDIENSIVM.

CAP. 73.

NVllus *Galwidiensis* debet habere vicinêtum, nisi refutaverit legem *Galwidiæ*, & postulaverit vicinêtum.

ANNOTATIO.

Vicinêtum est jus, forma vel modus determinandi controversias civiles, vel criminales per assisam vicinorum. Galwidienses *habebant suas proprias leges:* Stat. Alex. c. 2. *Ius igitur vicinêti, non conceditur ijs, nisi suis legibus renunciaverint.* vid. Stat. 2. Rob. 1. c. 36.

DE POENA NON SILENTIS TEMpore duelli.

CAP. 73.

ITem statutum est, quòd postquam pax proclamatur in palatio Domini Regis, vel in platêa, vbi pugna duorum hominum vadiatur: nemo loquatur præter eos, qui debent custodire platêam, aut palatium; veluti palatii conservator, aut Justitiarius.

2. Et si quis postquam pax tueri debet, loquutus fuerit: Dominus rex habebit de eo, viginti vaccas in forisfactum. Et si quis manum apponat, sit in misericordia Domini Regis de vita, & membro.

DE

DE APPELLATIS PER REGEM DE FELONIA, *vel aliqua injuria.*

CAP. 75.

Supr. c. 24. lac. 1. parl. 3. c. 15°

SI forte Rex appellat aliquem de felonia, vel de vita & membro; ipse se purgabit per sacramentum viginti quatuor legalium hominum, & fidelium virorum illius comitatus, vbi dicitur illud delictum fuisse commissum.

2. Si autem per sacramentum illorū acquietetur; quietus sit.

5. Sin autem: fiat de eo rectum judicium.

4. Si autem Rex appellet de aliqua injuria, appellatus purgabit se versus Regem, per sacramentum duodecim legalium hominum. Sin autem: satisfaciet Regi secundum appellationem regiam super ipsum factam.

CVRIAE INFERIORES NON HABENT *jurisdictionem de placitis coronæ Regis.*

CAP. 76.

Leg. Malc. 2. c. 11. lib. 4. c. 27. Henr. 3. An. 9. c. 17. in Magna Charta.

NVllus Præpositus, vel Ballivus intromittat se, de placitis pertinentibus ad Coronam Domini Regis: Sed tantummodò de Attachiamentis, & de essoniis; nisi fuerit de speciali mandato Regis. Quoniam talis appellatio, & responsio ad judicium; coram Justitiario, vel ejus certo Actornato, debent fieri.

BARONIBVS NON LICET FACERE *concordiam de criminibus.*

CAP. 77.

OMnes Barones qui habent furcam, & fossam de latrocinio; de hominis occisione habeant furcam [a]. Et si in eorum Curiis facta fuerit [b] appellatio, & responsio; non licet eis facere concordiam, sine licentia Domini Regis.

[a] *Al. curiam.*

[b] *Inter partes de duello cōmittendo.*

DE TERRA DATA PER REGEM, *de dominio suo.*

CAP. 78.

De venditione, seu alienatione domanii Regis. l. 3. C. de bon. vacant. lib. 10.

STatuit Dominus Rex, quòd si alicui terram, infra dominium suum, dederit per extensionem sacramenti fidelium hominum provinciæ: vel de voluntate sua, sine sacramento alicujus, & certas ei divisas assignaverit: ille cui terram illam dedit, teneat illam per divisas illas quietam, & solutam in perpetuum.

2. Ita

2. Ita quòd de cœterò, per Breve perambulationis, neque per aliquod aliud Breve, aliquam partem illius terræ amittat; nisi per Breve de recto.

De praxi ſcr nſi princeps nem ni ſuam donation m warantiz.t, niſi vt atur jure ſrivati hom nis, & in ejus locum, & jus ſuc.ce dat.

3. Et tunc Rex debet ei excambium rationabile facere pro dicta terra; vel ei dictam terram Warantizare.

DE DVOBVS PLACITIS JVSTITIARII *annuatim tenendis.*

CAP. 79.

l.2. C de fiſcalis vſur. lib.10. Stat.Rob.3.c.30. S t.wilh.c.2 Iac.4.parl.3.c.5. Iac.5.parl.6.c.71. vid.Iac.6.parl.12.c. 151.Angl.Reg.Edward.1.An.6.c.9. Gloceſter.

STatuit Dominus Rex, cum communi concilio Regni ſui, quòd duo placita Juſtitiarii annuatim teneantur, apud *Edinburgh*, vel *Peibles*: Ita, ſcilicet, quòd omnes in capite tenentes, liberè de Domino Rege exiſtentes in regno, ibidem debent comparere, omni eſſonio excepto (niſi fuerit de certa ægritudine, vel ſervitio Domini Regis, vel amiſſione terræ) ad judicium faciendum de cauſſis ſubitaneis, quæ de novo emergunt: quibus non poterit provideri. Et ad certificandum Juſtitiarium, ſuper his de quibus dubitat.

DE FORMA CLAMEI, SEV PETITIONIS.

CAP. 80.

IN omnibus calumniis, & narrationibus, legaliter & formaliter factis, in placitis injuriæ, ſive tranſgreſſionis, ſeptem termini obſervandi ſunt: Scilicet, nomina partium vel Actornatorum, ſi querela implacitatur per Actornatos: dies, annus, locus, cauſſa querelæ, damna in certo: Verba Curiæ, ſic dicendo in fine narrationis, injuſtè, & contra legem, *VVith a wouch, wrang, & vnlauch.*

Al.woth.

DE MODO PROBANDI DEBITVM.

CAP. 81.

Stat.Rob.1.c.23 De Numero teſtiũ in contractibus vel aliis ſcriptis. Iac.6.parl.6.c. 80. Bartol.latiſſimè in conſil.30. In jure Canonico, 4 quæſtion.2.&3

QVilibet liber homo poteſt probare ſuum debitum, cum duobus fidelibus hominibus videntibus, & audientibus, ad valorem quadraginta ſolidorum. Et ſic per diverſos teſtes, ſecundum quantitatem debiti.

2. Alio modo non poteſt probari, niſi per literam obligatoriam, vel per confeſſionem debitoris, in Curia coram Juſtitiario, vel Vice-comite.

3. Secus eſt coram aliis judicibus. Et nota quòd poſtquam pars allegaverit certum numerum teſtium, ipſe non poteſt addere, vel diminuere teſtes.

ANNOTATIO.

Generaliter verum est, quòd vnusquisque debet probare illud, quod est causa suæ intentionis: nempe Actor, illud quod est causa suæ actionis; & Reus illud, quod est causa exceptionis. Bart. in l. 1. C. si adversus credit. per l. 2. de probat. l. vlt. de rei vindic.

QVAE SEMEL SVNT DETERMINATA *per assisam, vel aliam probationem, non debent iterari.*

CAP. 82.

NVlla [a] vicinitas capiatur super vicinitatem de vna querela: Nec probatio super probationem, nec purgatio super purgationem. Quia de jure probationes semel decisæ, non debent iterari.

[a] *i. vere dictum vicineti, seu assysæ nam generaliter nunquam potest esse duellum, vbi assysa est, nec è converso* Lib. 4. c. 24. leg. Male, 3. c. 14. vid Stan. Rob. 2. c. 10. in fin. gl. in c. 1. de offic. & potest Iud. c. 29 de sentent excom. 2. q. 1 c. 1. de offic. & potest jud. de leg. l. qui appellat 29. ff. de judic.

DE RECEPTATIONE LATROCINII.

CAP. 83.

NVllus defamatus tanquam receptator latrocinii, debet puniri, antequam malefactor fuerit convictus, vel attayntus de latrocinio illo. Et tunc fiet, vt dicitur, *consentientes, & agentes pari pœna puniantur.*

2. Quod autem dici solet, qui appellat prior, agit, hoc intelligendum est, quòd ille qui facit injuriam, primò debet [a] appellari. Et sic qui priùs conqueritur, priùs audiatur, & terminetur.

a. i. accusari, 2. de ordin. cognit. l. g. b urg. c. 87. *Al. causa.* Stat 1. Rob. 1. c. 13. Edward. 1. An. 13. 33.

LICET DEFENDENTI OBJICERE CONTRA *citationem, & attachiamentum.*

CAP. 84.

SI aliquis fuerit citatus, & calumniatus de aliqua querela, quando comparet in Curia, debet audire citationem, & attachiamentum, si illud petierit, videlicet, quomodo fuit citatus, & attachiatus, & contra illa dicere, si habeat rationabilem causam: Quia citationes, & attachiamenta sunt materia & fundamentum totius Curiæ.

DE VXORE FVGITIVA, ET EJVS *receptatore.*

CAP. 85.

SI aliqua mulier fugerit voluntariè, cum bonis suis, à viro suo sponsato; alicui alteri, causa luxuriæ: Ille receptator bonorum,

rum, puniatur pro receptione eorundem cauſſa latrocinii. Et dicta mulier nequaquam recuperabit, tertiam viri ſui, poſt mortem ſuam: Niſi vir ſuus, poſteà eam accipiat, propriâ ſuâ voluntate, ſine [a] diſtrictione ſanctæ matris Eccleſiæ.

[a] *Compulſione*

DE LOCIS CVRIARVM PROHIBITIS.

CAP. 86.

Iac.6.parl.6.c.70.

INhibitum eſt, quod placita vitæ, aut terrarum, ſeu aliquarum querelarum tenta ſint in ſancta Eccleſia, vel in Cœmiterio, vel in aliquo alio loco ſacrato.

ANNOTATIO.

L. 1. & tot. tit. *Ne quid in* loc. ſacr. *Neque cauſſæ civiles neque criminales in Eccleſia vel cœmiteriis agitari debent.* c. 5. de immun. Eccleſ. & ibi gloſſ.

Iac.1.parl.1.c1.parl.2.c.15. Iac.6.parl.15.c. 261. parl.7.c.111. Stat. Alex.c.16. Edward.1.An.13.c. 46. Stat. Robert.3.c.7. Stat.1.Rob.1.c.12.

DE TEMPORIBVS IN PISCANDO *prohibitis.*

CAP. 87.

OMnes aquæ in quibus capiuntur ſalmones ponuntur in defenſo ad capiendum ſalmones à Die Nativitatis, vel Aſſumtionis B. *Mariæ virginis* vſque [a] ad feſtum *S. Martini.*

Nativitatis, ſcilicet, Beatæ Mariæ 8. Septembr. aſſũtionis. 15. die Auguſti.

2. Et ſimiliter ſalmunculi non capiantur, nec deſtruantur per retia, aut per alia ingenia, ad ſtagna molendinorum, à medio *Aprilis*, vſque ad nativitatem *S. Ioannis Baptiſtæ.*

[a] 24. *Diem Iunij.*

3. Si quis autem ſuper hoc tranſgreſſus fuerit; puniatur prima vice per combuſtionem retium, & ingeniorum. Et ſi iteratò deliquerit, puniatur per priſonam dimidii anni. Et ſi tertiò deliquerit, puniatur per priſonam vnius anni.

4. Et ſic multiplicatâ tranſgreſſione, creſcat pœnæ inflictio.

ANNOTATIO.

VERS. 4. Et ſic multiplicata] *Frequens delictum, frequenter puniri debet* c.4. *de pœnis. Nam iteratio culpæ, auget pœnam: & pro modo delicti augetur delictum.* l.1. de jur. patron.

DE SVCCESSIONE MEDII FRATRIS, *mortui ſine hærede de corpore ſuo.*

CAP. 88.

SI tres fratres ſint nati de eodem patre, & eadem matre, & medius frater habens terram, & tenementum, moriatur ſine hæ- Stat.Rob.3.c.3.

rede de corpore ſuo procreato, frater ſuus primogenitus habebit terram illam, & tenementum, & non poſt natus ſeu junior. Quia conquæſtus terrarum debet gradatim aſcendere, & hæreditas debet gradatim deſcendere.

Infra. h. t. c. 97.

SOROR GERMANA PRAEFERTVR *conſanguineæ, in hæreditate fratris.* CAP. 89.

The full blude is preferred to the half blude. lib. 2. c. 30.

SI homo terram habens & tenementum, generaverit ex vxore deſponſata, vnam filiam, mortua illa vxore, capit aliam vxorem: de qua generat filium, & filiam: mortuo, autem patre ipſorum: filius tanquam hæres, intrat in hæreditatem paternam: & ita eſt in ſaſina, per annos, & dies; tandem moritur iſte filius, ſine hærede de corpore ſuo; iſta hæreditas non dividetur inter iſtas ſorores: Quia ſoror illius, quæ eſt de vno patre, & de vna matre ſecum nata, totam hæreditatem, ratione ſui fratris habebit, & alia ſoror, nihil de eadem, [a] ratione patris obtinebit.

[a] *Tametſi ſit nata ex eodem patre, cum fratre defuncto.*

DE MINORE VOCATO IN WARANTUM. CAP. 90.

SCiendum eſt, quando aliquis debet Warantizare, aut ipſe ad Warantum vocat puerum infra ætatem; aut hominem plenæ ætatis.

[a] *i. Continuata.*

2. Et ſi vocat puerum infra ætatem, loquêla erit [a] reſpectuata, vſque ad ætatem pueri.

3. Et cùm venerit ad ætatem: ſi loquêla tangit eum, ſummonebitur per Breve regium: Et partes tunc veniant, & proſequantur loquêlam, quæ alios fuerat reſpectuata,

Infra. h. t. c. 99.

4. Tamen in placito dotis, oportet quòd puer per ſe, ſive per ſuum procuratorem reſpondeat, ſi implacitetur, aut vocetur ad Warantum.

Stat. wilh. c. 28. Supr. c. 55. h. t.

5. Verùm nemo poteſt vocare puerum infra ætatem ad Warantum ſine Charta. Et ſi aliter fecerit; ipſe perdet ſuum vocare totaliter.

Infra. c. 99. h. t.

6. Prætereà quicunque velit vocare puerum ad Warantum, debet nominare omnes illos qui aliquid habent, de terra ſua in cuſtôdia: Nec non ſimiliter illum qui habet corpus pueri in cuſtôdia. Quia aliter faciendo, perdet vocare ſuum: Nam injuſtum eſſet, quod quidam Warantizarent; & alii non, de hoc quod tenent.

DE

DE SIMPLO ET DVPLO MARITAGII *hæredis.*

CAP. 91.

DE hæredibus per parentes, vel alios, vi abductis & detentis, ieu maritatis, proviſum eſt, quòd quicunque laïcus inde convictus fuerit, quòd puerum aliquem, ſic abduxerit, tenuerit, vel maritaverit: reddat parenti valorem maritagii: & pro delicto, corpus ejus capiatur, & impriſonetur; quouſque perdenti emendaverit delictum, ſi puer maritetur. Et præterea donec Domino Regi ſatisfecerit, de tranſgreſſione. Et hoc fiat de hærede, infra quatuordecim annos exiſtente.

2. De hærede verò cùm ſit quatuordecim annorum, vel vltrà, vſque ad plenam ætatem; ſi ſe maritaverit ſine licentia ſui Domini, vt ei auferat maritagium ſuum: & Dominus ei offert, rationabile maritagium, vbi non aliâs diſparagetur, vel diſperſonetur: Dominus ſuus, tunc teneat terram illam, vltra terminum ætatis ſuæ: ſcilicet, viginti vnius anni; per tantum tempus, quòd poſſit percipere valorem maritagii per duplum, ſecundum æſtimationem proborum hominum; vel ſecundum quod ei pro eodem maritagio priùs fuit oblatum, ſine fraude & malitia: vel ſecundum quod, probare poterit in Curia Domini Regis.

Henr. 3. An. 20. c. 6. in Statuto de Mertoun. Edward. 1. An. 3. c. 22.

ANNOTATIO.

Hodie ſecundum praxin forenſem (cujus hic nulla fit mentio) ſi hæres feudi militaris contraxerit nuptias, ſine licentia Regis, aut alterius ſui Domini Capitalis, tempore morbi aut ægritudinis, de qua ſuus pater, vel alius prædeceſſor moritur, ſaiſitus in terris vt de feudo, de Domino Rege, vel alio Domino immediatè tento: ſimplum maritagii ſui ſolvere cogitur, Regi, vel ſuo Domino, ad quem jus maritagii pertinet vt deciſum fuit per dominos ſupremi conſilij. 7. Mart. 1498. inter Regem, et Ioannem Karnis. 12. Junii. 1534. *inter Regem, et dominum de* Sancto Monano. Et 20. Febr. 1606. inter Regem, & dominum de Lundie.

DE MARITATIS IN DISPARAGIO.

CAP. 92.

SI aliqui Domini maritaverint hæredes ſuos, quos vel quas, habent in cuſtodia, villanis, vel Burgenſibus, vbi diſparagentur, ſi talis hæres ſit infra quatuordecim annos, & talis ætatis, quòd conſentire non poſſit, tunc ſi parentes ejus conquerantur: Dominus ille, amittet cuſtodiam vſque ad ætatem hæredis: Et

Henr. 3. An. 9. c. 6. In Magna Charta, et. An. 20. c. 6. in ſtatuto de Mertoun.

omne commodum quod inde receptum fuerit; convertatur in cõmodum illius, qui infra ætatem est; secundum dispositionem, & provisionem parentum, propter dedecus ei factum.

[a] *Al. consenserit.*

2. Si autem fuerit quatuordecim annorum, & vltrà, consentire possit: & maritari [a] consentiret, nulla sequatur pœna.

Annotatio.

Vers. 1. *Nuptias coitus non facit, sed maritalis affectio.* l. 32. de donat. inter vir. l. 15. de condit. & demonstr. *Consensus autem intelligitur præsertim animorum, isque mutuus, & per verba præsentia expressus.* gl. in Authent. de nupt. coll. 4. Constit. 1. *sive fiat in scriptis, sive nuda voce.* l. 4. in fin. de pignorib. *et non solùm contrahentium.* l. 14. ff. de nupt. *sed etiam requiritur consensus parentum, in quorum potestate sunt ipsi contrahentes.* l. 2. ff. de nupt. *Paragium significat nobilitatis, conditionis vel status æqualitatem cui contrarium est disparagium vtrunque est verbum Gallicum, à paribus deductum.*

DE HIS QVI NOLVNT MARITARI, *pro Dominis suis.*

Cap. 93.

Si quis hæres cujuscunque status fuerit, pro Domino suo noluerit se maritare, non compellatur [a] ad hoc facere; Sed cùm ad ætatem pervenerit: det Domino suo, & ei satisfaciat de tanto, quantum Dominus percipere possit, ab aliquo pro eodem maritagio; antequam hæres terram suam recipiat; sive voluerit maritare se, sive non.

Henr. 3. An. 30. c. 7.

[a] *i Quia matrimonia debẽt esse libera* c. gemma de sponsalib. extr.

2. Quia maritagium hæredis, qui infra ætatem est, mero jure pertinet ad Dominum feudi.

DE MARITAGIO HAEREDIS HABENTIS *plures Dominos.*

Cap. 94.

Si alicui minori descendit hæreditas ex parte patris; qui tenet de vno Domino: Et alia hæreditas ex parte matris, quæ tenet de alio Domino: Statutum est decæterò, quòd ille Dominus habeat maritagium hæredis, de quo antecessor suus, ex parte patris, vel matris fuit priùs feofatus: Non habendo respectum ad sexum: nec ad quantitatem hæreditatis: sed tantummodo ad antiquius feofamentum, per servitium militare.

Lib. 2. c. 44.

DE

DE RAPTV HAEREDIS MARITAGIVM *debentis, & ejus pœna.*

CAP. 95.

DE pueris, ſive maſculis, ſive fœmellis, quorum maritagium ad aliquem pertineat, raptis & abductis; ſi ille qui rapuit, non habuit jus in maritagium, licet puerum poſteà reſtituat non maritatum, vel de maritagio ſatisfecerit, puniatur pro tranſgreſſione ſua, per priſonam duorum annorum. Henr. 3. An. 20. c. 6. Edward. 1. An. 13. c. 34. Philip. & Mar. An. 4. & 5. c. 7.

2. Et ſi non reſtituerit, vel poſt annos nubiles eum maritaverit, & de maritagio ſatisfacere non potuerit: abjuret regnum, & habeat perpetuam priſonam.

ANNOTATIO.

Vel habeat] *De jure Canonico, poteſt quis damnari, ad perpetuum carcerem.* c. quanvis de pœnit. lib. 6. *quod jure Civili eſt prohibitum: carcer enim ad continendos & ſervandos homines non ad puniendos haberi debet.* l. 8. §. 7. de pœnis.

DE TERRA PERDITA PER DEFALTAM.

CAP. 96.

QVicunque terrã ſuam per defaltam amiſerit tantummodo, & non per aliud judicium; poterit benè ſi voluerit, terram illam petere per Breve de recto; verſus quemcunque tenentem terram illam, & recuperare eam per judicium, ſi jus habeat in eadem.

2. Præterquam in duobus caſibus, ſcilicet, ſi fecerit defaltam poſtquàm poſuit ſe in magnam aſſiſam Domini Regis; vel poſtquàm duellum fuit inde vadiatum.

3. Quia in iſtis duobus caſibus, non ſolùm amittet ſaſinam: imò ipſe, & hæredes ſui, amittunt clameum in perpetuum.

DIFFERENTIA INTER HAEREDITATEM & CONQUÆSTUM.

CAP. 97.

ITem, ſtatutum eſt, quòd conquæſtus cujuſlibet liberi hominis legitimi, qui moritur de ipſo ſaiſitus, ſine hærede de corpore ſuo; gradatim vſque ad primogenitum aſcendit, hæreditas verò deſcendit gradatim. Lib. 2. c. 22. §. 3.

FELONIS

FELONIS ACCVSATI, ET NONDVM *convicti vxor dotem, & filius hæreditatem recuperat.* CAP. 98.

Iure noviſſimo hujus Regni, memoria ejus qui eſt Reus Majeſtatis, dãnari poſt mortem, ejuſque hæres exhæredari poteſt. Iac. 5. parl. 6. c. 69.

SI quis feloniam fecerit, & nunquam convictus fuerit in Curia, per judicium: vxor ſua dotem ſuam non amittet, nec filius ejus hæreditatem.

2. Et licet eſſet in Curia, coram juſtitiario auditurus judicium ſuum; & in aliquo caſu ceciderit mortuus ante judicium, neque vxor dotem, neque filius hæreditatem amittet.

ANNOTATIO.

VERS. 2. Mortuus ante] *In omnibus actionibus criminalibus, morte Rei, vel accuſati, crimen vnà cum pœna extinguitur.* l. 1. l. 2. C. ſi reus vel accuſat. mort. fuerit. *Et prætereà bona delinquentis mortui, non pertinent ad fiſcum; niſi vivens fuerit condemnatus.* Bart. in l. 10. C. de jur. fiſci. lib. 10. *Nam qui in reatu diſcedit; integri ſtatus eſt, niſi in crimine læſæ majeſtatis.* l. 11. ff. ad leg. Iul. majeſtat.

MINOR TENETVR RESPONDERE *mulieri dotem ſuam petenti.* CAP. 99.

Supr. hit. c. 80.

MInor tenetur reſpondere in Brevi de dote: & in hoc caſu cuſtos ejus debet ſummoneri, quia petitio dotis non præjudicat proprietati juris hæredis, à quo dos petitur. Nam cùm mulier petit dotem, id eſt, tertiam partem hæreditatis; manifeſtum eſt, quòd eâ decedente, tertia pars revertitur ad duas: & ſic non habet locum exhæredatio hæredis.

2. Et prætereà ſi mulier exſpectare debet ad ætatem minoris; poſſit interim penuriam inevitabilem incurrere; vel in fata decedere; Et ſic dotem ſuam amittere. Ideoque in hoc caſu, minor reſpondere debet.

BARONES COGNOSCVNT DE MANIfeſto furto, *& non de furto nec manifeſto.* CAP. 100.

Lib. 1. c. 4.

[a] *i. Manu tenens aut in dorſo portãs rem furtivam.*

BArones qui libertates habent, de *ſok*, & *ſak*, *toll* & *theame*, *infang-thief*, *out fang-thief*, poſſunt judicare in Curia ſua, ſi aliquis inventus fuerit infra libertatem ſuam, ſaiſitus de aliquo latrocinio manifeſto: ſicut [a] *hand-habband*, *and bak-bearand*, & inſecutus fuerit per *ſicker-borgh*.

2. Quia

2. Quia [b] nisi fuerit in saſina, licet alius ſequatur adverſus eum, ſicut latronem: non pertinet ad Curiam Baronis, de hujuſmodi furto cognoſcere, nec inde facere inquiſitionem per patriam, vtrum talis, qui non fuit ſaiſitus, ſit culpabilis vel non.

[b] *i. Niſi fur deprehendatur in poſſeſſione rei furtivæ.*

3. Nec vadietur duellum inter aliquos ſine ſaiſina.

Annotatio.

Vers. 3. Nec vadietur] *Hoc eſt duellum non habet locum, de furto: niſi fur deprehenſus fuerit in ſaiſina. & poſſeſſione rei furtivæ; veluti furto manifeſto: Et in hoc caſu, non pugnatur de ſaiſina (de hac enim conſtat) ſed de ſaiſinæ cauſſa, ſitne licita, an illicita; veluti ſi accuſatus, rem ſuam eſſe affirmat, & furtivam eſſe negat.*

DE RESIDENTIA JVDICIS, POST *officium dimiſſum.*

Cap. 101.

OMnes officiarii, vtputa Juſtitiarii, Cameratii, Vice-comites, Præpoſiti, & Ballivi, poſtquàm quocunque modo reliquerunt officia ſua, tenentur ſecundum leges, remanere in locis, in quibus officium geſſerunt, per quadraginta dies completos & continuè ſubſequentes à tempore exitus ſui, ab officio.

2. Nec ſe abſcondant, & tenebunt in locis ſacris, nec privilegiatis; ſed in publico manebunt, ſicut ante depoſitam adminiſtrationem fecerunt, vt pateat omnibus libera facultas, contra eos querimonias commovendi.

IN MY DEFENCE GOD ME DEFEND.

LEGES ET CONSVETVDINES BVRGORVM.

EDITÆ PER D. DAVID REGEM SCOTIAE, EIVS NOMINIS PRIMVM, APVD NOVUM-CASTRVM super Tynam.

His leges burgorũ esse authenticas, probat. Iac. 3. parl. 7. c. 53. per. c. 125. infr. hoc t. & c. 136.

DE REDDITV REGIS IN BVRGO. CAP. 1.

De privilegiis Burgensium. vid. Iac. 4. parl. 6. c. 84. Iac. 5. parl. 9. c. 25. Mar Reg. parl. 6. c. 50. parl. 9 c. 86. Iac. 6. parl. 1. c. 26. parl. 5. c. 64. parl. 7. c. 119.

IMPRIMIS QVILIBET Burgensis, debet Domino Regi Burgagio, quod defendit, pro particata terræ, quinque denarios annuatim.

Particata. Al. particata. ane ruid of land

DE NOVO BVRGENSE. CAP. 2.

Infr. h. t. c. 29. c. 119 iter. Camer. c. 3.

QVicunque factus fuerit de novo, Burgensis Domini Regis, primò, jurare debet fidelitatem Domino Regi & Ballivis suis, & communitati illius Burgi, in quo factus est novus Burgensis.

Hujusmodi redditus Burgorum (burrow mealis) incorporantur fisco & patrimonio Regis annexantur Iac. 1. parl. 1. c. 8.

DE NAMIS CAPIENDIS A [a] FORINSECIS. CAP. 3.

[a] *Extraneis habitantibus extra Burgum sive sint Burgenses alterius burgi, sive non sint.*

QVilibet Burgensis potest namare foris habitantes etiam Burgensem alterius Burgi, infra & extra forum, infra domum.

&

& extra.

2. Nisi commercia, vel nundinæ teneantur in Burgo, & nisi ipse foris habitans, fuerit in exercitu Regis, vel in custodia Castri Domini Regis.

DE NAMO CAPIENDO INTER COMburgenses.

CAP. 4.

BVrgensis non potest namare Burgensem in eodem Burgo commorantem, sine licentia Præpositi sui.

EXTRANEVS RESPONDEBIT BVRgensi infra Burgum.

CAP. 5.

SI Burgensis foris habitantibus de suo aliquid commodaverit in Burgo: si debitor concedat, & fateatur debitum, reddat ei:

2. Si verò negaverit, faciat rectum in Burgo.

ANNOTATIO.

Quia ratione libertatis Burgi, Reus sequitur forum Actoris contra communem juris regulam, per quam Actor sequitur forum Rei. c. cùm sit generale, de foro competent. extr. l. juris ordinem. C. de jurisd. om. judic.

DE PLACITIS AD JVRISDICTIONEM Burgi pertinentibus.

CAP. 6.

PLacita quæ in Burgo surgunt: ibidem in Burgo teneantur.

Leg. Malc. 2. c. 11. 2. Et omnes querelæ, quæ fuerint exortæ infra Burgum: debent terminari infra Burgum.

3. Præter eas querelas, quæ pertinent ad Coronam Domini Regis. Quæ debent in breviari & custodiri, vsque ad adventum Justitiarii, & tunc coram justitiario, in Curia Burgi debent placitari, & sine debito terminari.

BVRGENSIS NON PLACITABIT extra Burgum.

CAP. 7.

SI Burgensis appelletur de aliqua querela: non placitabit extra Burgum, nisi ex defectu Curiæ.

2. Nec

2. Nec debet respondere sine die & termino, nisi priùs inciderit in stultam responsionem.

3. Exceptis illis placitis, quæ pertinent ad coronam Domini Regis, & tàm de his, quàm de aliis judicare debet per suos [a] pares & secundum leges, & assisas burgorum.

[a] *Per eos qui sunt tales, qualis ipse est.* Infr. c. 24.

DE PLACITO INTER BVRGENSEM & mercatorem.

CAP. 8.

SI placitum oriatur inter Burgensem & mercatorem, terminari debet infra tertiam refluxionem maris.

DE TERRA TENTA IN PACE PER annum & diem.

CAP. 9.

QVicunq; tenuerit terras suas in pace, per vnum annum & vnum diem, & sine calumnia; quam fideliter emit per testimonium duodecim vicinorum suorum: si quis eam calumniaverit post annum & diem, & fuerit in eadem regione, & de ætate & non in carcere, & ipse infra prædictum terminum, clameum inde non moverit super hoc, nunquam audietur.

2. Sed si fuerit infra ætatem, vel extra regnum, cùm venerit ad ætatem, vel reparaverit ad domum, vel è carcere liberatus fuerit, non amittet jus suum.

DE MERCATVRIS PER NAVEM Adductis.

CAP. 10.

QVæcunque navis per mare adduxerit mercaturas, illæ ad terram debent ferri præter sal & haleces, quæ in navi possunt vendi.

PATER POTEST REVOCARE TERRAS DATAS filio ob ingratitudinem filij.

CAP. 11.

SI contingat, quòd aliquis habens terras de hæreditate, seu cõquæstu & ipse tantũ dilexit filium suum hæredem, quòd ipse eidem filio omnes terras suas in sua legitima potestate dederit. Et Vid. Iac. 6. parl. 4. c. 4 60. parl. 6. c. 16.

posteà inexcusabilis necessitas patri evenerit, & ostenderit filio suo inopiam suam, & ipse filius noluerit patri suo succurrere, pater potest easdem terras de hæreditate; & conquæstu vendere, aut [a] invadiare, cuicunq; voluerit.

[a] *Oppignerare.* Leg. burg. c. 127. Barr. in l. 5. §. qui nu. 7. ff. qui iatisd. cog

2. Et debet illa paupertas probari ante venditionem, vel alienationem, seu invadiationem per duodecim legales, & fideles homines vicinos; videlicet, per quatuor manentes ex vna parte, domus ipsius vendentis, & quatuor ex altera, & quatuor ex oppositio ejusdem domus, aliter hujusmodi alienatio, nullius est momenti vel valoris.

DE TERRIS DATIS A PATRE LIberis suis.

CAP. 12.

SI quis habuerit plures terras & plures pueros, & dederit vnicuique vnam terram: Et fortè omnes pueri sunt [a] infra ætatem & extra custodiam patris; tunc fortè dicet hæres post decessum patris; quòd donatio illa nulla est; quia pater suus cepit in tota vita sua, fructus earundem terrarum. In hoc hæres non debet audiri. Quia pater suus, eas dedit in legitima potestate sua.

[a] *Al. extra.*

DE RVSTICO BVRGENSE.

CAP. 13.

SI rusticus manens extra burgum, in burgo burgagium habeat, non tenebitur in alio loco aliquo pro burgense, nisi in eodem burgo in quo burgagium habet.

2. Si verò burgensis ille rusticus, calumniet burgensem in burgo manentem: Burgensis contra rusticum se lege burgi defendet.

3. Si autem burgensis in burgo die ac nocte manens, hujusmodi rusticum appellaverit de aliqua re, vnde oriatur duellum, ille rusticus potest se bello defendere contra burgensem.

DE DVELLO INTER FORINSECVM & burgensem.

CAP. 14.

SI quis forinsecus burgensem de aliqua re appellaverit, non potest super burgensem pugnare, sed burgensis per legem burgi, se defendet.

2. Nisi

2. Nisi fuerit de proditione, vel de [a] *theme*, vnde se debet defendere bello.

3. Nec burgensis super forinsecum hominem pugnare, nisi pro prædictis poterit, nisi priùs exierit de burgo suo.

[a] *i. De questione status Al. de furto.*

BVRGENSIS REGIS POTEST COGERE alios burgenses pugnare, sed non contra.

CAP. 15.

BVrgensis Domini Regis, potest habere duellum de burgensibus Abbatis, Comitis, Prioris, vel Baronis & nō è converso.

DE LIBERTATE FILII BVRGENSIS.

CAP. 16.

FIlius Burgensis quandiu fuerit ad mēsam patris sui, habebit eandē libertatē emendi & vendendi, quam & pater suus habet.

2. Sed cùm ab eodem recesserit, ista libertate non gaudebit, nisi ipse filius fuerit burgensis.

SERVVS MANENS IN BVRGO PER ANNVM & diem, tanquam burgensis sit liber.

CAP. 17.

SI homo Comitis vel Baronis, seu cujuscunq; servus fuerit, venerit in burgo; & emerit sibi burgagium, & manserit in eodem burgagio, per vnum annum & vnum diem, sine calumnia Domini sui, vel ejus Ballivi: Semper erit liber, & libertate Burgi gaudebit, sicut burgensis, nisi sit servus Domini Regis. lib. 2. c. 12. c. 17.

ANNOTATIO.

Nisi sit] *Quia præscriptio non currit contra Regem, ejus nativos, aut Domanium seu proprietatem.* l. 2. C. de fund. & salub. rei dominic. lib. 11. l. 2. C. de agric. & mancip. domi. lib. 11.

EXTRANEVS DEBET EMERE A burgensibus.

CAP. 18.

NVllus mercator extraneus, vel alienus potest emere lanam aut coria, aut alia mercimonia seu mercantias, extra burgum, nec infra, nisi emerit à Burgense. vid. Iac. 6. parl. 13. c. 152. Iac. 4. parl. 4. 41.

DE BLVDEVVITE ET CONSIMILIBVS.

CAP. 19.

SCiendum est, quòd in burgo non debet audiri *bludewite*, *stingis dint*, marchetæ, herrezeld, nec aliquid de similibus.

ANNOTATIO.

Hujuſmodi privilegia & immunitates pertinent ad Barones & non ad Burgenſes; niſi ſua Baronum & Vice-comitum habeant ſibi conceſſum, vt Edinburgh, Lanark, Perth & Strivilin.

SOLIS BVRGENSIBVS LICET HABERE FVRNVM. CAP. 20.

QVilibet burgenſis Domini Regis, poteſt habere furnum ſuum, per terram ſuam, & nullus alius præterquàm burgenſis Domini Regis.

DE FORIS-FACTO PANIS ET CERVISIÆ. CAP. 21.

De jure civili, quidam piſtores erant, qui faciebant panem in palatio imperatoris, & hi comiti horreorum ſuberant l.vnic. C. de piſtorib. lib. 11.

SI aliquis vel aliqua ſit in foriſ-facto de pane vel cerviſia, nullus debet ſe inde intromittere niſi Præpoſitus.

1. Et ſi bis foriſ-fecerit, bis caſtigetur per ſuum foriſ-factum.

3. Et ſi tertiò foriſ-fecerit, juſtitia de eo vel de ea fiet (videlicet piſtor ponatur ſuper [a] colliſtridiũ, quod dicitur *pillorie*) Braſiatrix ſuper tumbrellum, (quod dicitur caſtigatorium.)

4. Si verò Præpoſitus juſtitiam facere neglexerit, corpus & catalla illius Præpoſiti in voluntate Domini Regis permaneant.

[a] *Al. colliſtrigium, quia collũ ſtringit.* ane halſſang.

DE LANÆ ET PANNI EMTIONE. CAP. 22.

Iac. 2. parl. 14. c. 77.

NVllus niſi Burgenſis, poteſt emere lanam ad tingendum nec facere pannum; nec pannum ſecare, nec in burgo, nec extra burgum: Secus eſt ſi quis habeat lanam de proprijs ovibus.

Iac. 2. parl. 14. c. 67.

LICET BVRGENSI CONQVÆSTVM SVVM ALIENARE. CAP. 23.

QVilibet burgenſis poteſt terram ſuam de conquæſtu ſuo, dare vel vendere: & ire quo voluerit liberè & quietè, niſi fuerit ſub calumnia alicujus.

lib. 4. c. 3.

SENECTVS EXCVSAT BVRGENSEM A DVELLO. CAP. 24.

SI Burgenſis calumniatus præterijt ætatem pugnandi, & hoc eſſoniaverit in ſua reſponſione non pugnabit..

2. Sed juramento duodecim taliũ, qualis ipſe fuerit, ſe purgabit.

3. *Item*, Burgenſis debet ſe purgare contra Dominum Regem vel ejus Ballivum, de querelis inter ſe motis in burgo, [a] vndecimâ ma-

[a] *i. Suo & decem cõ'uratorum juramento.*

manu, vbi querela tangit personam Domini Regis, vel vitam aut membra, aut terram, aut tenementū, tunc cum [b] duodecima manu se purgabit.

[b] *i. Suo & vndecim conjuratorum juramento.*

DE HAEREDE ET VXORE BVRGENSIS.

CAP. 25.

SI burgensis terram vel terras in burgo acquisierit, & puerum hæredem habuerit; & eas non assignaverit alicui ante mortem suam: ipso mortuo, filius ejus vel filia, succedet hæres in hęreditatē totius terræ quam habuit, die quo fuit vivus & mortuus.

2. Salvus hoc quòd vxor ejusdem defuncti disponsata, tota vita sua, quandiu erit vidua interiorem partem domus Capitalis (quæ dicitur *flet*) tenebit.

3. Hæres verò ejus habebit vlteriorem partem ejusdem domus, si in ea habitare voluerit.

4. Et hoc dico, si uxor illa aliam dotem non habuerit: Nam si aliam dotem habuerit, ipsa suam dotem tenebit, & hæres domo Capitali gaudebit.

DE HAEREDE BVRGENSIS, HABENTIS *plures vxores.*

CAP. 26.

SI burgensis duas vel plures vxores & plures terras acquisierit, pueros quoque de vtraque vxore genuerit, omnes terræ quas habet die quo fuit vivus & mortuus, tàm de hæreditate quàm de conquæstu, quæ acquisitæ fuerunt tempore primæ vxoris, revertentur ad puerum hæredem primæ vxoris.

2. Et ita de terris acquisitis, tempore secundæ vxoris, quæ revertentur integræ, ad primum hæredem secundæ vxoris. Si tamen priùs alicui non fuerint assignatæ ante mortem viri.

3. Et secunda mulier non erit in domo primi hæredis, mortuo marito suo, nisi per spatium quadraginta dierum.

DE QVERELIS INTER NAVTAS *extraneos.*

CAP. 27.

SI naves de diversis regionibus, applicuerint in terra Domini Regis Scotiæ, & inter nautas oriatur contentio, infra portum

Domini Regis: Ballivi Domini Regis tenebunt rectum inter illos de quacunq; querela, de qua alter eorum conqueri voluerit de altero: Quæquidem querela mota sit in terra Domini Regis.

2. Sed si contigerit, quòd calumniator seu calumniatus talis, tolonæum suum deserit; & fecerit terræ Domini Regis, quod facere debuerat, & navis sua fuerit in *le rade* benè & in pace recedat, & alter eorum de altero jus suum, vbi meliùs possit requirat.

DE BVRGENSI ACCVSATO DE FVRTO. CAP. 27.

Exod.c.22.7.8. SI Burgensis calumnietur per rure-manentem, seu vplandensem de furto aliquo invento in domo sua propria & in ejus fasina, & negaverit furtum, sicut liber burgensis contra rure manentem; & dixerit se plegium non habere, sed rem illam calumniatā emisse, legaliter in foro Burgi, burgensis se juramento [a] duodecim purgabit; & rem calumniatam tantummodò amittet.

[a] *i. Suo, & vndecim aliorũ juramẽto.*

Supr.h.t.c.24.2.

2. Et jurabit se nescire, vbi ostium ejus claudatur, aut aperiatur, à quo dictam rem emit, & dabit octo solidos ad foriffactum, quia warantum non habet.

DE BVRGENSI FACTO DE TERRA VASTA. CAP. 29.

QVicunq; factus fuerit novus burgensis de terra vasta, & nullam terram habuerit hospitatam, potest habere respectuationem, quæ dicitur *hirset*, [a] in primo anno.

[a] *i. Continuationem, ne cogatur solvere firmã vel redditum burgalem.*

Infr.c.137.h.t.

2. Et post primum annum hospitabitur & ædificabit terram suam.

3. Sed si postea vastata fuerit per ignem, vel per guerram, & aliam terram habuerit hospitatam, ipse potest dimittere illam terram inhospitatam, donec fuerit de potentia illam reædificandi.

4. Salvâ tamen per omnia firmâ Domini Regis, tàm de terra [b] vasta, quàm de alijs.

[b] *i. De terra quæ fuit ædificata & postea vastata.*

DE NEGANTE DEBITVM BVRgensis. CAP. 30.

BVrgensis potest per suam solam vocem, illum ad juramentum ponere, qui sibi denegaverit debitum suum, quicunque fuerit

fuerit præter Militem.

2. Nam si Miles denegaverit debitum Burgensi, potest ponere Senescallum, vel Ballivum suum, cum cæteris liberis hominibus suis, ad faciendū [a] juramentum, si Burgensis non habuerit testes super illum.

[a] i. Purgationē, seu acquietantiam.

DE JVRAMENTO INTER BVRGENSEM, & rure-manentem.

Cap. 24.

SI aliqua querela fuerit inter Burgensem & rure-manentem, vnde debeat fieri juramentum, Burgensis purgabit se contra rure manentem cum sex Burgensibus: Et ille contra Burgensem cum totidem talibus, qualis ipse est.

2. Et si per testes probare debeat, vnus contra alterum, oportet quòd habeat medietatem de Burgensibus & aliam medietatem de rure manentibus.

l. *Iurisjurandi C. de testib.*

DE JVRAMENTO TESTIVM.

Cap. 32.

SCiendum est, quòd ille qui ducit testes in aliqua querela ad probandum ipse non tenetur jurare: Sed testes jurabunt quòd verum est illud quod testificantur.

2. Et erit in juramento suo, quòd nihil deponent, propter odium vnius, nec propter amorem alterius, sed propter veritatem.

3. Et tunc fieri debet [a] recordatio coram testibus de appellatione & responsione, vt audiant quòd jurare debeant, antequam juraverint.

l. *Iurisjurandi, C. de testib. de pœna falsi testis.* Mar. Reg. parl. 6. c. 48.

[a] i. Declaratio libelli, & exceptionis vel repetitio clamei actoris & responsionis Rei

MARITVS POTEST RESPONDERE pro vxore.

Cap. 33.

QVilibet sponsus potest respon dere pro sponsa sua, & stare in judicio pro ea, quod ei adjudicatum est, si fuerit calumniata in aliqua Curia burgi, & pro ea defendere *wrang* & *vnlaw*.

DE MODO NAMANDI FORINSECVM.

Cap. 34.

QVilibet Burgensis potest namum capere de forinsecis, infra burgum pro debito suo, in domo vel extra domum.

2. Et

2. Et si sederit super equum suum, non debet deponere eum de equo suo.

[a] *Nemo debet his namari codē die.*

3. Et si fuerit priùs [a] namatus, eodem die.

4. Vel venerit ad intrandum namum suum priùs captum, non capiatur. Sed si quis dixerit se priùs captum fuisse; [b] affidet hoc, & habeat namum suum quietum.

[b] *Probet se fuisse captum & namatum.*

BVRGENSIS NON COGITVR CAPERE *plegium nisi alium Burgensem.*

CAP. 35.

SCiendum est, quòd non oportet burgensem capere alium plegium, pro namo suo, quàm Burgensem nisi sponte voluerit.

DE HIS QVAE IMPEDIVNT NAMORVM *captionem.*

CAP. 36.

[a] *Ne scilicet, negotia domini Reip. causa absentis negligantur, quæ fuerint commissa ejus servo.*

QVatuor sunt impedimenta namorum capiendorum in Burgo. [a] Primùm si Dominus ejus qui namatur, fuerit in exercitu Domini Regis.

2. Vel si fuerit in castro Domini Regis ad custodiendum castrum pro spacio 40. dierum.

3. Vel si fuerit in comitatu, seu in Curia Vice-comitis.

4. Quartò, si venerit in burgum pro cibo domini sui emendo.

DE REPLEGIATIONE NAMORVM.

CAP. 37.

[a] *i. Animalia sua sine averio capta, tanquam namos*

RVre manentes possunt replegiare [a] namos suos, per tres vices de septimana in septimanam. Et posteà per tres dies, & non ampliùs.

2. Et si ex contrarietate, noluerint replegiare namos suos, & nami moriantur fame burgensis (si fuerit equus, vel aliud animal) jubebit extrahi & excoriari. Et retinebit sibi frontem & caudam, & posteà capiat alium namum pro debito suo.

PISCES ET FOCALIA APPORTANTES, *non debent namari.*

CAP. 38.

NVllus debet namare piscatorem qui portat piscem ad vendendum, nisi pro proprio suo debito.

2. Simi-

2. Similiter nec alios, qui portant boscum, turbas vel petas, ad vendendum, nisi pro bosco, petis vel turbis, seu proprijs debitis suis.

DE REDDITV BRASIATRICVM.

Cap. 39.

QVicunque brasiaverit per totum annum, dabit Præposito quatuor denarios. Et brasiare potest per tres vices sine dando firmam. Sed si quartò brasiaverit, dabit firmam dimidij anni, & non plùs.

DE REDDITV STALANGIATORVM & mercatorum.

Cap. 40.

QVilibet [a] stallangiator, vel faciat finem cum Præposito, secundum quod cum eo convenire poterit, vel dabit obolum quolibet die fori.

2. Mercator sive institor qui habet stallum coopertum in die fori, vel botham in foro die fori, dabit obolum pro consuetudine & custuma sua.

3. Ille verò qui non habet coopertum, dabit in die fori quadrantem.

[a] *Qui habet stallum & locum in publica via, tempore fori, aut nundinarum: vulgò* ane cremar

[b] *Mercator extraneus, forensis vel forinsecus.*

DE EO QVI ASSISAM FREGIT.

Cap. 41.

PRæpositus de jure non potest ponere aliquem ad juramentum, pro fractione legis & assisæ, nisi aliquis conqueratur de eo. Stat. David. 2. cap. 1. & ibi gloss. de accusa.

2. Et si negaverit & conquerens non habeat testes, tunc lege Burgi se purgabit coram Præposito, scilicet, [a] sextâ manu.

[a] *i. Suo juramento, & quinque aliorum conjuratorum.*

DE FORISFACTO BVRGI.

Cap. 42.

FOris-factum in burgo non excedit octo solidos, de convictis in placitis burgi. Sed rarò plenè capiuntur.

Quon. Attach. c. 5. *Forisfactum significat multam pecuniariam quæ Reo criminis irrogatur, ratione delicti.*

DE PLACITIS PRINCIPALIBVS IN BVRGO.

Cap. 43.

TRia sunt placita principalia in burgo per annum, vbi quilibet burgensis debet interesse: Primùm est, post festum S. Michaelis

Thrie head courtis within burgh.

S. Michaelis. Secundum est, post natale Domini: Tertium est, post Pascha.

2. Quicunque burgensis ad hæc non fuerit, nisi se legaliter essoniaverit, vel nisi fuerit infirmus, vel extra patriam; vel ad nundinas, sed fuerit manens in burgo, dabit quatuor denarios ad foris-factum suum.

3. Si verò extrà[a] dabit octo solidos, & hæc est caussa: quia burgensis rure manens, non compellitur venire ad aliqua placita, nisi ad hæc tria principalia per[b] annum.

[a] *i. Si fuerit burgensis extra burgum habitans,* Sup. c. 13. h. t.

[b] *Ideoque si ad ea non venerit, grauiùs mulctatur quàm burgensis in burgo habitans.*

DE CVRIALITATE SCOTIAE IN BVRGO

Cap. 44.

SI aliquis capiat[a] burgagium cum aliqua in liberum maritagium, & cum ea genuerit masculum vel fœminam, & casu contingente moriatur vxor viri illius. Et post mortem, si filius, vel filia vivat, vel moriatur: vir illo burgagio omnibus diebus vitæ suæ gaudebit.

[a] *i. Tenementum, vel terras aliquas infra burgum.* Lib. 2. c. 58.

2. Sed illud nec vendere, nec impignorare[b] poterit.

[b] *Quia est ejus custos, tantùm.* Quon. Attach. c. 20. lib. 2. c. 17. 3. c. 29. 5. *Officium autem custodis est custodire, non autem alienare, vel dilapidare.* l. 10. ff. de curat. furiof.

3. Et si illa nocte, qua nascitur filius vel filia, simul moriantur, mater, filius vel filia: adhuc vir gaudebit bonis illius terræ, in tota vita sua.

4. Ita tamen quòd vir ille habeat testimonium duorum legalium virorum vel mulierum vicinarum, qui audierunt infantem clamantem vel plorantem.

5. Et sic, si plures terras acceperit in maritagium cum vxore sua, & prolem non habuerit, nec genuerit cum dicta vxore, omnes illæ terræ revertentur ad proximos hæredes vxoris.

Curialitas non habet locum nisi puer vivus nascatur.

DE ALIENATIONE CONQVAESTVS, ET HAEreditatis in burgo.

Cap. 45.

QVilibet potest dare in sua legitima[a] potestate terram suam, quam habet de conquæstu suo, cuicunque voluerit. Sed si sit necessitate compulsus; ita quòd ipsam hæreditatem vendere oporteat; tunc debet illam ad tria placita capitalia, suis proximis hæredibus offerre. Et si proximi hæredes, terram illam emere voluerint: inveniant sibi necessaria, scilicet, victum & vestitum, victum, sicut sibimetipsis: Et vestitum vnius coloris, scilicet, grisei, vel

[a] *Inter vivos* in his liege powstie. Infr. c. 115. c. 127.

vel alibi. Quòd si facere noluerint, vel si ad hoc faciendum potentiam non habuerint, licebit ei dictam terram, prout melius poterit, alibi vendere: Et si hæres fuerit extra regnum, in alio regno proximo exspectari debet per quadraginta dies. Si autem in secundo regno, per bis quadraginta dies exspectari debet, & sic de regnis exterioribus. Si autem hæres malitiosè vltra dictum terminum se absentaverit, licebit sibi tanquam indigenti, alicui de sua terra disponere.

ANNOTATIO.

Proximiori consanguineo emtoris, licet rem venditam, & nondum sibi priùs oblatam retrahere. Ideoq; jus retractus illi competit: quod juri divino congruit Levit. c. 25. 23. *& juri Canonico.* c. constitutus de Integr. restitut.

DE CALVMNIA TERRARVM IN BVRGO.

CAP. 46.

SI quis calumniatus fuerit de terra sua, vel tenemento in burgo, non tenetur respondere suo adversario sine Brevi Domini Regis, nisi sponte voluerit. Et qui calumniatus est, potest currere per dilationes & rationabilia essonia, semel, secundò, tertiò: Et quartò die debet venire ad warantizandum essonia sua, si quæ habeat.

NON LICET VNI BVRGENSI NAMARE alium.

CAP. 47.

NVllus Burgensis potest capere namum alterius Burgensis: Sed veniet ad domum suam cum Bedello, & ponat ei diem ad proxima placita, vt veniat responsurus, si debitum reddere noluerit. Si debitum reddere voluerit, reddat. Et si ad statutum diem non venerit, erit in forisfacto. Et citabitur iterum, vt veniat responsurus, ad proxima placita subsequentia.

DE BVRGENSE PEREGRINANTE.

CAP. 48.

SCiendum quòd si calumniatus de terra fuerit in peregrinatione, vel in negotijs, in transmarinis partibus, antequàm calumniator monstraverit literas suas in Curia, exspectari debet, donec[a] venerit; nisi fraudulenter se absentaverit, & tunc exspectabit

[a] *Donec calumniatus domum redierit.*

& abit secundum legem venditionis hæreditatis pro necessitate, scilicet, per spatium quadraginta dierum.

DE QVERELA INTER BVRGENSEM & [a] Castellanum.

CAP. 49.

[a] Castelli Regii custodem.

SI aliquis de castro foris-fecerit burgensi, Burgensis petat jus suum ad castrum extra portas. Si verò burgensis foris-fecerit Castellano, castellanus petat jus suum in burgo de eo.

QVATENVS LICEAT CASTELLANO CAPERE PORCOS & alia a Burgensibus.

CAP. 50.

vid. Iac. 6. parl. 7. c. 125. Henr. 3. An. 9. c. 19. in Magna Charta.

NVllus castellanus debet intrare domum Burgensis ad interficiendum porcos suos, porcellos, aucas vel gallinas. Sed veniat ad ostium Burgensis, & petat si habeat aliquid de prædictis ad vendendum ad opus Domini Regis. Si habeat, vendat. Et si habeat & non vult vendere, & inveniantur in vico, licebit castellano illa occidere. Et vicini appretiabunt illud animal, & dabitur pretium possessori, cujus est animal, & hoc non faciant castellani, vel ministri Regis, nisi ter in anno, videlicet ad Natale Domini, ad Pascha, & ad Pentecosten, & non vlteriùs.

DE TERMINIS PLACITORVM.

CAP. 51.

SCiendum est quòd de quindena in quindenã, currunt placita in burgo per annum, tàm de terris, quàm de mobilibus: Nec potest judex contra voluntatem illius, qui petit justitiam, aliquem diem ponere, vltra quindenam, nisi ipse qui petit voluerit, aut consenserit. Aut ipse judex ex debilitate Curiæ & penuria consilij, diem prolongaverit.

DE MENSVRIS ET PONDERIBVS.

CAP. 52.

Stat. david. 2. c. 14. Leg. Burg. c. 52. Iter. Com. c. 30.

QVilibet Burgensis potest habere in domo sua mensuram ad mensurandum grana sua, vlnam, lapidem, & pondus ad ponderandum & mensuræ omnes & lapides sub sigillo Burgi debent signari

signari: Sciendum est, quòd quicunque inventus fuerit cum falso pondere & mensura, erit in forisfacto. Iac.4.parl.4.c.47. Infra.c 74.c.132. Iac.5.parl.7. c. 114. Prov.11.1.&.16.11 &.20.10. Ezech.45.10.Hos.12 7.Amos.8.5. Mic.6.11.

PRO QVANTA TERRAE POTEST ALIQVIS esse Burgensis.

Cap. 53.

NVllus potest esse Burgensis Domini Regis de aliqua terra, nisi faciat servitium Domino Regi, quantum pertinet ad vnam particatam terræ. Infr.h.t.c.136.

DE COMBVSTIONE DOMORVM AVT torralium.

Cap. 54.

SI ignis exierit de domo alicujus, vnde fiat combustio plurimarum domorum vicinorum suorum; nullum gravamen, vel molestia super hoc debet inferri ei de cujus domo ignis exijt, amplius quàm habet: Quoniam satis dolore concutitur & tristitia. Stat.2.Rob.1.c.29. Iac.1.parl.4.c.71. 75.

2. Et similiter de eo erit, qui combuscerit torralia: Sed combustores hujusmodi amittent sua servitia.

3. Et si aliquis commodaverit torrale suum alicui, & fuerit combustum tempore quo commodatur, ipse cui commodatur, restituere astringatur.

4. Sed si locaverit pro suis denarijs & comburatur, nihil pro hoc solvere tenetur.

Annotatio.

Vers. 2. Torralia] *Torrale dictum à torrendo: Est ædificium in quo frumenta & grana torrentur, & exsiccantur*, ane Kill.

Dolore concutitur] *Afflictio non est addenda afflictio, sed potiùs ipsius miseriæ miserendum.* c. 5. de Cleric. ægrot. c. 4. de censib. l. 4. § cum autem & ibi gl. ff ad leg. Rhod. de jactu.

Vers. 3. Restituere] *Quia commodatum est gratuitum, ideoque commodatarius tenetur ad rei commodatæ conservationem, & restitutionem in integro statu.*

Vers. 4. Sed si] *Quia locatio fit intervenientemercede. Ideoq; qui conducit torralium, non præstat ejus periculum, nisi ejus dolo aut caussa perierit.* l. 28. c. de locat. l. 15. ff. eod. tit.

Leges

DE REPLEGIATIONE BVRGENSIS capti extra Burgum.

CAP. 55.

[a] *i. Crimine vel delicto. Nam foriffacere idem est quod delinquere.* lib 2.c.49.1.

SI Burgensis capiatur extra burgum suum pro aliquo debito, aut foris-facto; vicini sui ibunt suis expensis proprijs ad replegiandum illum, & hoc si captus fuerit infra Vice-comitatum.

2. Si autem captus fuerit extra Vice-comitatum, vicini ibunt super expensis illius qui captus est.

DE MODO CAPIENDI SAISINA TERRA. rum in Burgo.

CAP. 56.

Vid. lac. 6 parl. 1. c. 27. Mir. parl. 9. c. 80.

[a] *Emtor terræ.*

[b] *Qui denarius vulgò, dicitur* out hoill.

[c] *i. Permutaverint terram pro terra*

QVIcunque vendiderit terram suam, vel partem terræ suæ, ille qui vendidit, erit infra domum, & exibit, [a] & alius foris stans, intrabit; & vnus dabit Præposito, vnum [b] denarium, pro exitu de terra, & alius dabit denarium, pro introitu & saisina.

2. Si autem excambiaverint[c] inter se terram, vterque illorum dabit duos denarios.

LICET CAPERE NAMVM PRO FERMA terræ.

CAP. 57.

SI firmarius tuus non reddiderit tibi redditum tuum ad terminum suum, benè licebit tibi capere namum in terra tua, infra domum suam, sine licentia Præpositi vel Ballivi.

DE STALLANGIATORE NAMANDO.

CAP. 58.

SI stallangiator debeat aliquod debitum burgensi, benè licebit Burgensi capere namum suum, vbicunq; illum invènerit, infra burgum de rebus suis proprijs.

DE LOT, CVT, ET CAVIL.

CAP. 59.

ET sciendum est, quòd stallangiator non potest habere *lot, cut* vel *cavel*, vllo tempore de aliquo mercimonio, cum burgense, nisi infra nundinas. Quando quilibet potest habere,

propter

propter libertatem nundinarum.

DE REBVS COMMODATIS BALLIVIS castrorum.

CAP. 60.

NVllus Burgensis commodabit Ballivis castri, per legem & assisam villæ, nisi ad valorem quadraginta denariorum de suis rebus, & hoc per spatium quadraginta dierum.

2. Et si infra illos quadraginta dies, Ballivus ejusmodi, debitum non reddiderit; Burgensis non commodabit ei plus, nisi sponte voluerit.

DE BVRGENSE CITATO AD CVRIAM Regis.

CAP. 61.

QVicunque Burgensis calumniatus fuerit de aliqua querela, in quacunque curia, & citatus fuerit ad curiam Domini Regis; veniat ibidem, & essoniet [a] curiam Domini sui, & liberi erit, dicens quod in curia sua, in burgo faciet plenum rectum, coram Præposito suo.

2 Si autem citatus fuerit à Bedello suo, coram idoneis testibus & non venerit ad curiam Domini Regis, veniet ad custodem illius feodi, & habebit plenarium foris-factum de eo, si non habuerit rectum essonium.

3. Si verò ad curiam Domini Regis venerit, & ibi plenarium responsum dederit; & non fecerit mentionem de libertate sua, vel feodo Domini sui, faciet in curia Domini Regis plenarium jus.

[a] *Petat Curiam domini, vel burgi sui, & caussa transferri ad Curiam eorum.*

De replegiatione burgensium in itinere justitiarij.

Iac. 1. par. 1. c.

Primus actus judicii, est Judicis approbatorius & litis contestatio affirmat judicium, & replegiationem impedit.

DE BVRGENSE CALVMNIATO, NON HABENTE plegium.

CAP. 62.

SI aliquis Burgensis fuerit calumniatus vel rectatus [a] de aliquo maleficio, & non poterit plegios invenire; burgenses villæ custodiãt eum in domo sua propria, in vinculis per quindecim dies.

Et posteà vicini sui, ducant eum ad Præpositum Regis, & ibi capietur ab eis, & adducetur ad domum Bedelli Domini Regis: si Burgenses non habuerint carcerem, & custodiatur à calumniatoribus suis: Bedellus verò inveniat vincula bona & fortia.

[a] *i. Citatus ad faciendum rectũ* to do richt.

In omnibus burgis domini Regis, debet esse carcer.

Iac. 6. parl. 15. c. 73.

DE PACE PEREGRINANTIVM.

Cap. 63.

SI aliquis in Burgo fuerit peregrè profectus, per Eccleſiæ licentiam, & vicinorum ſuorum in terram ſanctam, vel ad ſanctum Jacobum, vel in aliquem alium ſanctum locum, cauſſa peregrinationis, domus ejus, & familia ſua propria, tota ſint in pace Domini Regis & Præpoſitorum, donec eum *Dominus Deus* reduxerit.

DE LEPROSIS.

Cap. 64.

vid. Iac. 1. parl. 7. c. 105. Numer. 5. 2. Levit. 13. 3, 40. & 14. 2. 34. Deuter. 24. 8. 2. Reg. 15. 5.

SI aliquis manens vel natus in burgo Domini Regis, percuſſus fuerit lepra, & habuerit facultates quibus poterit ſuſtentari & veſtiri, ponatur in hoſpitali illius burgi.

2. Et ſi nihil habuerit in proprio vnde vivere poſſit, burgenſes villæ, facient inter ſe collectã vnde paſcent & veſtient eum: Et ſit illa collecta inter ipſos de viginti ſolidis.

3. Leproſi non intrent villam, niſi per tranſeundo; nec eant oſtiatim, ſed ſedeant ad exitum villæ, & ibi petant eleemoſynam ab introeuntibus & exeuntibus.

4. Prætereà nullus præſumat, ſeu audeat hoſpitare aliquem leproſum infra burgum, ſuper plenarium foriſ-factum.

NON LICET PRAEPOSITO, BALLIVIS, *vendere panem vel cerviſiam.*

Cap. 65.

Edward. 2. An. 12. c. 6.

NVllus Præpoſitus, nec Ballivus, nec Bedellus faciat panem, vel cerviſiam ad vendendum in domo propria.

DE CONSVETVDINIBVS ET SERVIentibus in furno.

Cap. 66.

QVicunque proprium furnum habet, teneat in furno ſuo conſuetudines Domini Regis factas, ſecundum conſiderationem proborum hominũ villæ, videlicet, quòd nullus habeat in furno ſuo, plures ſervientes quàm quatuor, ſcilicet, magiſtrum, duos ſervientes & garciferum. Dominus autem furni, habeat vnum denarium, ſingulis vicibus pro ſuo furno, duo ſervientes denarium, & garcifer quadrantem.

De

DE PANIBVS ET PISCIBVS VENDENDIS. CAP. 67.

PIstores qui faciunt panem ad vendendum, faciunt albos panes & benè pistos, secundum consuetudinem & probationem proborum hominum villæ, prout tempus se habuerit.

2. Et pistor habeat ad lucrum, de qualibet celdra, secundum quod probis hominibus villæ videatur.

3. *Item*, nullus qui facit panem ad vendendum, abscondat panem, sed ponat in sua fenestra, vel in foro, vt communiter vendatur: Et qui fecerit, & in hoc convictus fuerit, dabit octo solidos, & panis absconditus pauperibus erogetur. Iac. 5. parl. 7. c. 98.

4. Similiter erit de piscibus venalibus, qui publicè & in foro vendi debent.

DE SERVIENTIBVS IN MOLENDINO. CAP. 68.

QVi serviunt in molendino Domini Regis, vel habent molendinum ad firmam; non habeant servientes in molendino, nisi per considerationem proborum hominum villæ.

2. Et hi sint fideles & bonæ famæ, & jurent fidelitatem Domino Regi, & ministris suis, ac hominibus qui venient ad molendinum. Et magistris de multura capienda & servanda. Hominibus etiam ad molendinum venientibus, de blado suo servando, rectam multuram capiendo, & locum molendini, vnicuique sine fraude servando.

DE [a] BRASIATRICIBVS. CAP. 69.

QVæcunq; fœmina brasiare voluerit cervisiam venalem, brasiet secundum consuetudinem villæ per totum annum. [a] Browsteris. *Quæ cervisiam coquunt.*

2. Quòd si non fecerit per vnum annum & vnum diem, suspendatur ab officio.

3. Et si cervisiam faciat probabilem, prout tempus se habuerit, benè stabit.

4. Si verò malam cervisiam fecerit, & contra consuetudinem villæ egerit, & in hoc convicta fuerit, dabit octo solidos ad forisfactum, vel justitiam villæ patietur, scilicet, quòd ponatur super *le cuk stule*. Et cervisia pauperibus erogetur, cujus tertia pars fratribus hospitalis mittatur.

5. Simile judicium erit de meda, ſicut de mala ceruiſia.

6. Et quælibet braſiatrix, ponat ſignum ceruiſiæ, extra domum ſuam, per feneſtram vel per oſtium, vt viſibile ſit omnibus & commune. Quòd ſi non fecerit, dabit quatuor denarios ad foriſ-factum.

DE CARNIFICIBVS ET CARNIBVS vendendis.

Cap. 70.

QVicunque carnes vendere voluerit, vendat bovinas, vaccinas, ovinas, porcinas, & vervecinas. Et vendat per conſiderationem proborum hominum villæ, & ponat illas in feneſtra, vt ſint communes omnibus.

2. Carnifices autem ſerviant Burgenſibus tempore occiſionis, ſcilicet, à feſto S. Michaelis, vſque ad Natalem Domini, de carnibus ſuis præparandis, & in lardam conficiendis.

3. Si verò carnes malè præparentur, carnifex ei reſtituat damnum cujus erant animalia.

4. Carnifices dum ſerviunt Burgenſibus, comedant ad menſam illorum cum ſervientibus ſuis, & habent pro quolibet bove, vel vacca obolum, pro quinque ovibus obolum, & pro porco obulum ad ſervitia ſua.

DE TEMPORE EMENDI ET OCCIdendi carnes.

Cap. 71.

NVllus manens extra Burgum Domini Regis, emat animalia ad occidendum ante tertiam pulſatam in hyeme & primam in æſtate.

2. Proprij verò carnifices emant animalia, ad proprios vſus villæ, qualibet hora diei.

3. *Item* nullus carnifex occîdat animalia de nocte, nec emat ſed clara diei luce, & in propria botha ſua. Et ponat in aperta feneſtra ſua. Qui aliter faciendo convictus fuerit, dabit plenarium foriſ-factum.

Annotatio.

Ante tertiam] *Quæ fuit veteribus hora tertia ab exorto ſole nobis eſt octava vel*

vel nona. Illis hora nona, nobis est tertia a meridie. Sexta autem hora, incidit in nostrum meridiem, quo tempore legimus Christum Servatorem nostrum fuisse cruci-fixum: ut scribit Petrus Martyr in commentarijs suis in lib. Judicum. cap. 20. in fine.

DE VENDENTIBVS CERVISIAM CARnes, pisces, & alias res in Burgo.

CAP. 72.

GEneraliter, omnes qui vendunt, videlicet, pistores, brasiatores, carnifices, & qui pisces vendunt, & omnes Regratarij, qui vendunt communiter in burgo, vendant omnibus tàm transeuntibus, quàm alijs quibuscunque, tàm extraneis, quàm intraneis. Iac. 5. parl. 7. c. 98.

2. Et non retineant in domibus suis, ad opus suum & familiæ suæ, plùs quàm valorem quatuor denariorum. Quia totum residuum est in commune omnibus ementibus. Et qui aliter in faciendo, convictus fuerit, dabit octo solidos ad forisfactum.

DE REGRATARIIS, HVKSTERS.

CAP. 73.

REgratarij qui emunt & vendunt ad lucrum in Burgo, non emant aliquam rem, ad revendendam, ante tertiam pulsatam, neq; lanam operatam, nec aliam, quàm albam, nec filetum, vel aliquid aliud de consimilibus emant, aut recipiant, excepto tempore nundinarum. Et qui super hoc convictus fuerit, dabit octo solidos: & rem sic emtam amittet. Iac. 5. parl. 4. c. 20. parl. 7. c. 113. Iac. 6. parl. 6. c. 88. parl. 12. c. 148.

DE FALSO PONDERE ET MENSVRA.

CAP. 74.

SI quis convictus fuerit de falsitate in ponderibus vel mensura, castigetur per ballivos burgi, pro forisfacto suo, primò, secundò & tertiò. l. pen. ff. ad leg. Corn. de fals. l. arbitrio. 15. §. de eo. ff. de dol. mal. Ezech. 45. 10. Hos. 12. 7.

2. Et quartâ vice, sit in misericordia Domini Regis, de vita & membris: Quia hujusmodi falsitas, pertinet ad coronam Domini Regis.

DE FALSO PRAECONE.

CAP. 75.

SI aliquis præco vel serjandus in burgo Domini Regis, falsitati consentiat, aut falsiat, aut mercedem capiat, causa constitutionis

onis villæ pessundandæ vel minorandæ, & in hoc convictus fuerit, dabit octo solidos ad forisfactum: & privabitur officio suo, & mercede, & non stabit vlteriùs in testimonio.

DE ELECTIONE PRAECONVM. CAP. 76.

PRæcones in burgo, eligendi sunt communiter ab omnibus Burgensibus, & sint fideles, ac bonæ famæ. Et jurent fidelitatem Domino Regi, Præposito, ac hominibus villæ in pleno & plano placito.

DE ELECTIONE PRAEPOSITORVM, & eorum juramento. CAP. 77.

De electione concilii in burgo.
Vid. Iac. 3. parl. 5. c. 2 c. parl. 7. c. 56. parl. 12. c. 108 Iac. 5. parl. 4. c. 25.

AD primum placitum S. Michaelis, eligendi sunt Præpositi de consilio communi proborum hominum villæ, qui sint fideles, atque bonæ famæ.

2. Et jurent fidelitatem Domino Regi, & hominibus villæ: Et jurent se etiam observaturos consuetudines & jura villæ: & quòd non facient justitiam de aliquo vel aliqua propter iram, odium, timorem vel amorem alicujus, sed juxta considerationem, consilium, & judicium sapientium, & proborum hominum villæ: jurabunt etiam, quòd nec timore, amore, vel odio alicujus, nec consanguinitate cujuscunque, vel rerum suarum amissione, parcent alicui in justitia facienda.

DE FORISTALLATORIBVS IN BVRGO. CAP. 78.

Eliz. Ar. 1. c. 22. Edward. 6. c. 80. Ann. 5. & 6. c. 14. Edward. 1. Ann. 25 c. 7. In the ordinances of Backeit. Stat. wilh. c. 26. Iac. 5. parl. 40. 20. parl. c. 113. c. 6. parl. 12. c. 148. parl. 6. c. 88. Iac. 5. parl. 7. c. 99.

NVllus infra burgum habitans, vel extra, sit ausus in die fori, exire portas burgi, ad emendum aliquam rem, antequam veniat, infra portas burgi: & qui super hoc convictus fuerit, dabit octo solidos ad forisfactum.

DE TEMPORE VENDENDI PISCES. CAP. 79.

QVicunque tulerit pisces ad vendendum in villa, non ferantur in aliqua domo, sed in foro Domini Regis, si de die venerit.

2. Si autem in nocte venerit, poterit hospitare piscem suum, vbi

vbi sibi placuerit: Ita quòd cùm mane fuerit, integer portetur in foro Domini Regis.

3. Et communiter omnibus ementibus vendatur: Nec præsumat aliquis emere piscem ad mare, vel alibi, quàm in foro Domini Regis ad revendendum. Et qui super hoc convictus fuerit, dabit octo solidos ad forisfactum.

4. *Item*, si aliquis piscator assuetus fuerit de nocte venire ad vendendum, causa lucri; & super hoc convictus fuerit: dabit octo solidos pro forisfacto.

5. *Item*, nullus emat pisces ad revendendum, nec scindantur pisces ante horam primam in æstate, & horam tertiam in hyeme. Et si fecerit aliter, dabit octo solidos ad forisfactum.

DE BVRGENSE DICENTE SE habere plegium.

CAP. 80.

SI quis fuerit [a] irretitus de aliquo malefacto, & retentus à calumniatoribus suis infra burgum, & dicat se habere plegios, ducatur à calumniatoribus suis infra burgum vsq; ad domum, in qua dicit se habere plegium, si de die captus sit.

[a] *i. Al. rectatus i. vocatur in jus vt rectum faciat* to do richt.

2. Et si de nocte capiatur cum clamore; retineatur à calumniatoribus suis, & custodibus villæ vsque mane, & vicini qui propè sunt, sciant, qua de causa captus est.

3. Et si poterit habere plegium, habeat. Si non, ducatur ad ad domum præconis; & ibi custodiatur à calumniatoribus suis, si carcere careant, donec patiatur judicium suum.

DE TEMPORE VENIENDI AD PLACITA burgi.

CAP. 81.

QVicunque debet jus capere, vel facere in burgo, veniat ad placita in hyeme ante horam tertiam, & in æstate ante horam primam.

2. Et si veniat ante judicia facta, appellator, appellet; & calumniatus respondeat coram Præposito, & alijs hominibus villæ in plana curia.

DE MODO DEFENSIONIS CONTRA Præpositos & Præcones.

CAP. 82.

SI Præpositi vel Præcones villæ, habeant calumniam versus aliquem

Hen. 3. An. 9. c. 38.

liquem, vel aliquos; non debent nec possunt ducere testes contra illos, in aliqua calumnia. Sed pars defendens se [a] acquietabit per legem.

[a] *i Turgabit se suo juramento, & quorundam aliorum prout curia considerauerit.*

DE CALVMNIATO PLVRIBVS CALVMnijs vno die.

CAP. 83.

NVllus debet (nisi sponte voluerit) alicui, ad plures calumnias, quàm vnicam, vno die, in eadem Curia respondere, sed diversis personis, de pluribus calumnijs respondeat.

DE TERRA INVADIATA.

CAP. 84.

SI aliquis habuerit terram in vadio positam, potest eam acquietare quando voluerit, nisi fuerit ad certum terminum posita.

Lib. 3. c. 3. §4.

2. Et cùm perventum fuerit ad terminum, offeretur ei vadium suum, per tres dies placiti. Et si noluerit acquietare, vendatur; & sumat creditor pecuniam suam. Et si quod residuum fuerit, detur ei, cujus est vadium.

DE PRIVILEGIO EXISTENTIS INfra ætatem.

CAP. 85.

NVllus faciat juramentum, aut ferat testimonium, aut faciat responsionem in burgo, qui sit infra ætatem. Sed custos, sive tutor ejus det responsionem pro eo, & patietur justitiam seu judicium secundum consuetudinem burgi.

DE VIGILIIS IN BVRGO.

CAP. 86.

De modo, & numero vigilum Edward. 1. Ar. 13. c. 4. *in statuto* Winchester. Inst. c. 107.

DE omni domo in qua aliquis habitat, vnus tenetur propter metum periculi, vigilare. Qui cum baculo ostiatim circumibit. Et erit de ætate virili. Qui etiam cum duabus armaturis exibit, quando pulsatur igni tegium (*cover-feu.*) Et sic vigilabit cautè & sollicitè, vsq; ad diei auroram. Et si inde defecerit, dabit quatuor denarios ad foris-factum.

2. Exceptis viduis, quæ tamen si communicaverint cum vicinis suis, in emendo & vendendo, vigilare debent, & alia onera supportare.

DE BLAE ET BLVDIE.

CAP. 87.

SI quis verberando aliquem fecerit *blae* & *bludie*, ipse qui fuerit *blae* & *bludie*, priùs debet exaudiri, si priùs venerit ad querimoniam suam faciendam: Quia priùs audiendus est, cujus damnum habetur magis notorium. Quon. Attach. c. 83.

2. Si vterque fuerit *blae* & *bludie*, qui priùs accusaverit, priùs audietur.

POENA PERJVRII ET FALSI TESTIMONIJ.

CAP. 88.

SI quis semel convictus fuerit de perjurio, vel falso testimonio, nunquam posteà audietur de juramento faciendo, vel testimonio perhibendo in aliqua causla.

DE PORCIS IN BVRGO.

CAP. 89.

NOn licet Burgensi nec alicui in burgo manenti, porcos tenere, nisi habuerit custodem eos sequentem, vel pascat eos in hara, id est, *Stye* vnde vicini sui damnum inde non incurrant.

DE ADVENIS NON HOSPITANDIS.

CAP. 90.

NVllus in Burgo manens, debet aliquem advenam, in hospitio, plùs quàm vnâ nocte retinere; nisi plegium pro ipso dare voluerit, vel pro eo plegius devenire voluerit. Edward. 1. An. 13. c. 4. in statuto winchester.

DE PACE NVNDINARVM.

CAP. 91.

POstquam pax nundinarum in burgo proclamata fuerit; nullus capiatur, nec attachietur in illis nundinis.

2. Nisi infregerit pacem nundinarum, versus nundinas veniendo, vel inde redeundo, aut in ijs moram faciendo; vel fuerit vtlagatus Domini Regis, vel proditor, aut talis malefactor, quem pax Ecclesiæ defendere, vel tueri non debet.

3. Quòd si talis fuerit malefactor, aut pacem nundinarum infregerit; attachiabitur firmiter, vsq; ad placitum nundinarum & tunc calumniabitur, & recto stabit, ac justitia fiet de eo vnde calumniatus fuerit.

DE

Leges

DE REBVS FVRATIS, VEL AMISSIS, POstea inventis in nundinis.

Cap. 92.

De probatione rei amissæ. Bart. in l. 4. §. an nec hæredi. ff. de edend. Edward. 4. An. 17. c. 3. Richard. 3. An. 1. c. 6.

QVisquis invenerit rem suam in nundinis quam dicit sibi esse robatam, furatam vel amissam, debet ducere eum, cum quo res inventa fuit, ad Ballivos nundinarum; & is coram eis debet nominare Dominum suum, & vbi domum habeat.

2. Debet quoque calumniatus invenire plegium, coram Ballivis nundinarum calumniatori, quinto-decimo die proximo post nundinas, quòd habebit rem calumniatam in loco quem nominaverint Ballivi, & stabit recto calumniatori.

3. Si verò plegium non habuerit, Ballivi debent rem retinere, vsque dum calumniatori plegios invenerit securos, & amplius vsque ad placita nundinarum.

4. Et si calumniatus tunc venerit, & plegios invenerit sicut dictum est; res ei commendabitur, & calumniator rem suam, vel loquêlam prosequatur.

5. Si autem calumniatus, ad placita nundinarum non venerit, res trádatur calumniatori, per bonos & securos plegios. Ita quòd si aliquis alius veniat, qui inde loqui voluerit: ipse ad summonitionem dictorum Ballivorum, producet rem illam, eo loco quo eam recepit, talem qualem accepit, aut rei valorem, si ipsa res perierit, aut in ejus custodia pejorata fuerit: ad faciendum ibidem, quod justum fuerit de eadem.

DE NATIVIS FVGITIVIS.

Cap. 93.

SI quis nativum suum, fugitivum in nundinis invenerit: dum pax nundinarum durat non potest eum capere, nec attachiare.

DE PLEGIO BVRGENSIS MORTVI.

Cap. 94.

Quon. Attach. c. 51. Stat. 2. Rob. 1. c. 10? Hent. 3. An. 9. c. 8.

SI Burgensis traxerit Burgensem in plegiagium, & ipse debitor postea moriatur; & hæres non habeat vnde possit debitum patris sui persolvere, præter terras, quas pater suus sibi dimisit; oportet plegium dictas terras retinere, per spatium quadraginta dierum.

2. Et

2. Et infra quadraginta dies, debet dictas terras offerre propinquioribus amicis,& parentibus ad tria placita.

3. Si autem emere vel acquietare,voluerint; habebunt.

4. Si autem noluerint licebit plegio,vendere ipsas terras,vbicunque melius poterit;& respondere creditori de debito suo, & si quid fuerit residuum, restituat debitori.

LICET CREDITORI TERRAS DEBITORIS capere pro debito.

Cap. 95.

Iac.3.parl.5.c.95.

SI aliquis Burgensis debet alteri debitum ad terminum, & non habeat vnde possit solvere, nisi terras suas; opportet creditorem dictas terras retinere, per vnum annum,& vnum diem. Et infra annum & diem istum, eas offerre propinquioribus amicis. Et si eas emere,vel acquietare voluerint;habebunt. Si autem noluerint,licebit illi creditori eas vendere, vbicunque melius potuerit,& si quid residuum fuerit debitori restituatur.

Annotatio.

Si creditor li fraudandorum caussâ,debitor latitat;judex caussâ cognitâ permittit creditori, ejus bona possidere & vendere. l. 7. § 1. quib. ex causs. in poss.eat, l. finita.15. de dam. infect. l. 1. & tot. tit. de reb. auct. judic. possid.

DE FRAVDVLENTA TERRAE REdemtione.

Cap. 96.

SI aliquis Burgensis vendiderit terram suam pro necessitate, & oblata fuerit parentibus propinquioribus, & ipsi non habuerint vnde possint eam emere tempore venditionis; & posteà cùm viderint terram illam [a] promotam, atque benè hospitatam, si venerint quidam de propinquioribus amicis;& obtulerint se emere, dictas terras per pecuniam,eis fraudulenter commodatam,nullo modo debèt audiri, nec venditionem illam vllo modo revocare.

[a] *i. Benè cultam & inhabitatam.*

De alienatione facta in fraudem creditorum.

Iac.6.parl.7.c. 117.

De re duobus alienata frandulenter.

Iac.5.parl.7.c.105. vid.l.quoties.& ibi Dd.C.de rei vindic.

DE ESSONIIS IN BVRGO.

Cap. 97.

NVllum essonium debet fieri in burgo,in aliqua querela, inter Burgensem & Burgensem, nisi de terra calumniata, & pro

infirmitate probata per teſtes: Et pro ſervitio Domini Regis.

DE SVTORE TANNANTE.

Cap. 98.

vid.c.97. Eliz. beth. An.5.c.8. An.18.c. 9.

NVllus ſutor poteſt emere coria ad tannandum, majoris pretij, quàm quòd cornua, & aures ſunt æqualis longitudinis.

TINCTOR, SVTOR ET CARNIFEX, NON poßunt eſſe fratres gildæ.

Cap. 99.

NVllus tinctor, ſutor, vel carnifex, poteſt eſſe in gilda mercatoria; niſi abjuret facere officium ſuum manu propriâ, ſed per ſervientes ſuos ſub ſe.

DE TERRA AD FEVDI-FIRMAM DATA & cauſſa neceßitatis vendita.

Cap. 100.

Levitic. 25. 25.

SI aliquis dederit alicui aliquam terram, ad feudi-firmam, ſalvâ & retentâ ſibi & ſuis hæredibus quaſi firmâ nominatâ: Et poſteà feudi-firmarius neceſſitate compulſus, voluerit dictam terram vendere; ipſe qui dedit dictam terram ad feudi-firmam, & ſui erunt propinquiores ad dictam terram emendam, quàm aliquis alius.

DE BVRGENSE DEJECTO A POSSESSIONE

Cap. 126.

CÙm aliquis Burgenſis fuerit in poſſeſſione alicujus terræ, ſive juſtè, ſive injuſtè: & ſuperveniat alius, dicendo ſe verum eſſe hæredem de illa terra: Et evertit eum de dicta terra, & extra poſſeſſionem propriâ auctoritate; & ſine judicio; ipſe qui fuit priùs in poſſeſſione, debet recuperare ſaſinam de dejectore, antequam reſpondeat ei.

2, Nam qui priùs fuit in poſſeſſione, ſive juſtè, ſive injuſtè, ſemper debet primò recuperare ſaſinam, & eam tenere, vel amittere in forma judicij, & dejector erit in foriſ-facto Domini Regis.

DE LINEATORIBVS TERRAE.

Cap. 102.

PRæpoſitus debet eligere lineatores, per conſilium communitatis, ad minus quatuor viros providos & diſcretos: Ita quòd

quòd nullus clamor ad Camerarium Domini Regis veniat pro defecto lineationis.

2. Et si veniat clamor, omnes erunt in forisfacto, tàm ballivi quàm lineatores.

3. Et jurabunt, quòd fideliter lineabunt, tàm in longitudine, quàm in latitudine; secundum rectas divisas burgorum. Et lineabunt priùs frontem, deinde partem posteriorem.

DE DAMNIS TAXATIS IN CAVSSIS injuriarum.

CAP. 103.

SI aliquis calumniat aliquem, quòd eum verbetavit; vel aliam injuriam ei fecit; & ponit ad damnum suum, centum libras, vel quadraginta solidos, vel quantum voluerit dicere: & ipse Reus in responsione sua negat *wrang* & *vnlauch*. Et dicit, recolo benè quod feci tibi aliud quàm facere debui, & hoc paratus sum emendare, per visum proborum hominum: Si tale responsum dederit, benè facit, debet enim emendam facere.

In omnibus causis victus debet condemnari in expensis sacramento victoris taxandis.

l. 11. §. Sive autem. C. de judic. vid. Mar. Reg. parl. 7. c. 64.

4. Sed si tale responsum non dederit, sed totum clameum sustineat, & præcisè negaverit; & ad diem legalem, legem [a] facere non poterit, erit convictus in forisfacto, & in toto damno, quod adversarius suus posuit super ipsum.

[a] *i. Non poterit se purgare, & innocentem ostendere.*

DE DISPERSONATIONE PRAEPOSITORVM

CAP. 104.

Exod. c. 22. 28. Quon. Attach. c. 40. Iac. 4. parl. 6. c. 87. Iac. 5. parl. 4. c. 26.

SI aliquis despexerit Præpositum, vel Ballivum in plana Curia, oportet eum cum amicis, vt deneget expresse, & aperto ore, dicens quod mentitus est, & cum [a] vadimonio misericordiæ veniam postulare. Et posteà tactis sanctis Evangelijs jurabit se nihil mali scire de eo.

De famans aliquem, debet contrariis verbis reddere famam.

[a] *i. Dato fidejussore de stando juri, & non offendendo.*

2. Si autem aliâs, ausu temerario ipsum dispersonaverit, erit in jurisdictione Præpositi, vel Ballivi, & vicinorum suorum, vt emendet quod maledixit de eo.

DE NAMANDO BVRGENSEM ALTERIVS Burgi.

CAP. 105.

NVllus debet namare vicinum suum de alio burgo, pro alicujus debito, vel forisfacto, nisi sit Capitalis debitor, vel plegius

gius, vel ſi præpoſiti ſui defecerint ei de jure, quod abſit.

DE CVSTODIA HAEREDIS BVRGENSIS mortui.

CAP. 106.

SI Burgenſis moriatur, hæres & catella ſua, erunt in cuſtodia parentum ſuorum ex parte matris. Et tota hæreditas in cuſtodia parentum ſuorum ex parte patris.

DE VIDVIS.

Supra c. 103. CAP. 107.

SI vidua ſit in burgo, & vult emere & vendere cum vicinis ſuis, debet communicare in omnibus auxilijs cum eis.

DE BVRGENSE MANENTE EXTRA Burgum.

CAP. 108.

NVllus Burgenſis qui manet extra burgum, poteſt aliquid emere, nec vendere, nec liber eſſe in aliquo burgo, niſi in illo burgo in quo eſt Burgenſis.

DE [a] PECTRICIBVS.

CAP. 109.

a Kemeſtaris web. ſtars.

SI pectrices reliquerint burgum, propter campeſtres, capiantur & incarcerantur: Dummodò infra Burgum poterunt opera quærere ſufficienter.

DE ALIENATIONE [a] CAPITALIS meſſuagij.

CAP. 110.

a The head tenemēt.

NVllus poteſt alienare ab hærede ſuo capitale meſſuagium, nec inde dotare vxorem ſuam, ſi terram aliam habuerit, vel aliquas alias terras, ad vxorem ſuam dotandam; vel pro neceſſitate vendendam.

DE DILATIONIBVS ET ESSONIIS IN burgo.

CAP. 111.

SCiendum eſt, quòd tot dilationes, & tot eſſonia, habet appellator, quot & ille qui defendit de dānis & injurijs, vel de terris calum-

calumniatis.

DE CITATIONE IN BVRGO.

Cap. 112.

CItatio facta in Burgo ſuper Burgenſem, per ſervientem Domini Regis, ſine Bedello ejuſdem burgi, non eſt valida; nec aliqualiter audienda: Nam omnis citatio in burgo, debet fieri per Bedellum burgi, qui debet citare talem, tali die, ad domum ſuam, coram talibus teſtibus, videntibus, & audientibus, quòd ſit coram talibus Præpoſito & Ballivis, ad reſpondendum tali, ſuper tali re, ſeu cauſſa vel tali Brevi. Et ſi compareat Bedellus, ſive non, jurare non tenetur. Sed teſtes jurabunt de recordo faciendo in plena curia, de citatione legaliter facta.

Hoc caput latius expreſſi in tranſlatione vulgari, ſequutus fidem vnius veteris codicis.

DE PLVRALITATE DEBITORVM, PLEGIorum, & amerciamentorum.

Cap. 113.

DE vno debito, non erit niſi vnus debitor, & vnum plegiagium, & vnum [a] foriſ-factum: De vno [b] foriſ-facto, non erit niſi vnum amerciamentum, licet ſint plures plegij.

[a] *i. Vnum amerciamentum ſeu mulcta pecuniaria.*

[b] *i. De vno delicto. Hinc igitur patet foriſfactum non ſolùm ipſum delictum, ſed etiam mulctam ratione delicti debitam ſignificare.*

Annotatio.

De vno] *Nemo duplici pœnâ, ex eodem delicto puniri debet.* l. 41. ff. de Pœna.

Sint plures] *Quia vnius ſolutione cæteri liberantur.* lib. 3. § ſi à fide-juſſore ff. de eo per quem. *Quod verum eſt in mulcta pecuniaria, non autem in pœna corporali: Nam quod vnus ſolvit in pœnalibus, alium non liberat, cùm ſingulos delinquentes ſua pœna teneat.* l. 7. l. 8. ff. de juriſd.

DE SAISINA DATA IN BVRGO.

Cap. 114.

SI ſaſina data fuerit in Burgo coram vicinis Burgi, licet ſit extra Curiam ſufficit talis ſaſina.

HAEREDITAS VENDENDA DEBET OFferri proximis hæredibus alienantis.

Cap. 115.

SI aliqua hæreditas burgagij cadat alicui viro, vel fœminæ, vel fratri, aut ſorori, ex parte patris aut matris, & oportet

Supr. c. 110. c. 45. Infr. c. 127.

hujuſmodi hæredem, propter ſui paupertatem, hujuſmodi burgagiū vendere vel invadiare, aut ad feudi-firmam dimittere: Seu quocunque alio modo alienare, non licebit ei, id facere cuicunque extraneo, ſi proximi hæredes illud Burgagium emere, vel habere voluerint, ad feudi-firmam, vel per vadium, aut per emtionem quovis modo.

2. Nec licebit alicui, terras illas, aut liberum tenementum earundem, aliquo modo emere, hærede vivente, antequàm venditor obtulerit eas, vel ea proximis ſuis amicis.

DE MANENTE INFRA BVRGVM Attachiato.

CAP. 116.

SI aliquis manens infra burgum attachiatus fuerit ob aliquam cauſſam per Ballivos Domini Regis, non ducatur extra libertatem burgi, ad caſtrum vel clauſuram niſi defecerit de plegijs.

DE RESIGNATIONE TERRARVM IN Burgo.

CAP. 117.

SI quis reſignavit ſuas poſſeſſiones terræ, aut liberi tenementi à ſe purè in manibus Ballivorum, poſt hoc ille non poteſt dare poſſeſſionem illius terræ, vel liberi tenemēti alijs, donec priùs fuerit legitimè poſſeſſus in eiſdem.

Vid. Marleb. c. 81. lec. 6. parl. 12. c. 133.

DE TRANSEVNDO DE NOCTE.

CAP. 118.

NVlli liceat tranſire de nocte ſine legalibus teſtibus, niſi ſit homo boni teſtimonij, vel ob iſtas cauſſas, videlicet, pro Sacerdote ad infirmum, pro blado ad molendinum portando, & inde redeundo, aut pro bonis ab eo noviter furatis, vel amiſſis.

2. Et ſi ob iſtas cauſſas, vel alias neceſſarias, oporteat aliquem de nocte tranſire; capiat teſtimonium virorum fidelium, de villa de qua tranſierit, & de prima villa per quam tranſierit.

DE MENSVRA PERTICATAE TERRAE.

CAP. 119.

PErticata terræ in Baronia, debet menſurari per ſex vlnas, quæ faciunt octo decim pedes mediocres, hoc eſt, neq; de majoribus

bus neque de mineribus. Perticata terræ in burgo, continet viginti pedes.

DE LIBERTATE BVRGENSIVM.

CAP. 120.

SI Burgenſes mercatores, & pede pulveroſi, quando exeunt extra quatuor portas burgorum ſuorum, in merchandiſijs ſuis agendis, malè egerint, extra ipſas quatuor portas vel in aliqua Baronia; habebunt ſine conditione legem mercatorum, in hora diei craſtina, ſeu tertiam horam diei, prout communiter dicitur, hora cauſſarum.

De curia de pede pulveroſo. Edward. 3. An. 17. c. 2. apud weſtminſter. Richard. 3. An. 1. c. 6. Infra c. 134. c. 140. hæc.

DE FVRIBVS IN BVRGO PVNIENDIS.

CAP. 121.

SI quis captus fuerit in burgo cum pane vnius oboli, debet per mediam villam verberari: Et de obolo vſque ad quatuor denarios, debet arctiùs verberari.

2. Et pro pari vno ſotularium, de quatuor denarijs, ponatur ſuper colliſtridium, & poſteà ducatur ad caput villæ, & ibidem villam abjuret. *Al. colliſtrigium.*

3. Et deinceps de quatuor denarijs, vſque ad octo denarios, & quadrantem, ita ponatur ſuper colliſtridium, & poſteà ducatur ad caput villæ, & is à quo captus eſt, debet facere alteram auriculam ei amputari.

4. Et de octo denarijs vſque ad ſexdecim & obulum, ponatur ſuper colliſtrigium, & poſteà ducatur ad finem villæ, & is à quo captus eſt, debet facere alteram auriculam ei amputari.

2. Et ſi poſteà captus fuerit aliquis talis, cum octo denarijs, & quadrante, ab illo á quo captus eſt, ſuſpendatur.

6. *Item*, de triginta duobus denarijs & obulo, cum aliquis fur captus fuerit, ab eo ſuſpendatur à quo captus eſt.

POENA REBELLIVM IN BVRGO.

CAP. 122.

SI quis fuerit rebellis in burgo contra communitatem villæ, vel fraudem fecerit in damnum burgi, & de hoc fuerit convictus, domus ejus proſternatur ad terram, & ipſemet amoveatur à villa.

Iac. 4. parl. 6. c. 87. Vid. Mar. parl. 9. c. 83

DE

DE LINEATIONE TERRAE.

CAP. 123.

SI vtraque parte præsente, terra aliqua sit lineata, per Ballivos & fideles homines villæ; & metæ positæ fuerint, & fasina illarum metarum tenta, & visa fuerit per vnum annum, & vnum diem, aliâ vice non debet lineari.

2. Sed si aliqua illarum metarum remota fuerit, Ballivus tenetur justitiam facere conquerenti.

DE DIVISIONE BONORVM BVRGENSIS.

CAP. 124.

COnsuetudo est in Burgis *Scotiæ*, à tempore de quo non exstat memoria in contrarium. Quòd cùm aliquis Burgensis, liberos procreaverit de vxore sua, & postea decesserit; Tertia pars omnium bonorum debetur filijs, & filiabus suis legitimis.

2. Filius autem primogenitus, & hæres ejusdem viri & vxoris, habebit eandem portionem bonorum quam alij, videlicet, æqualem cum alijs liberis: Nisi ipse primogenitus fuerit forisfamiliatus à patre suo.

DE VASIS ET VTENSILIBVS AD HAEREdem pertinentibus.

CAP. 125.

Lib. 2. c. 33. 8. c. 109. Iac. 3. parl. 7. c. 53.

SI homo vel fœmina Burgensis moriatur, sive testamentum fecerit de omnibus bonis suis, sive non; hæres habebit ad domum suam ista vtensilia, videlicet, mensam meliorem, mappam, manutergium, pelvim, lavatorium, lectum principalem cum linteaminibus, & cæteris pannis ad lectum pertinentibus, lectum plumalem, melius plumbum cum *le mask-fat*, cupam, barrellum, lagenam, cacabum, tripodem, *brander*, fiscinam, vncum, caminū, vrceolum. Ista præmissa à domo legari non possunt. *Item*, quicquid ædificatur, plantatur, aut inseritur solo, totum solo cedit. *Item*, habebit cistam, hucham, aratrum, plaustrum, bigam, rhedam, ollam æream majorem & minorem, patellam, cratem ferream, girdellam; mortarium, pilum, discum, paropsidem, quod dicitur *le dibler*, vel chargerum, cyphum. Et si sint duodecim cochlearia, vel plura, habebit duodecim; si non sunt duodecim, vnicum tantùm accipiet. Scamnum, scabellum, tribulum, statê-

ram

ram cum pondetibus, vangam, ſecurim.

2. [a] *Item*, per decretum Burgenſium de *Berwick*, *Edinburgh*, *Roxburgh*, & *Stirlin*, factum anno Domini 1395. die lunæ poſt *Epiphaniam Domini*, apud monaſterium *ſanctæ Crucis* de *Edinburgh* ſtatutum eſt, quòd naves, naviculæ, batellæ, & equi alicujus Burgenſis defuncti, nullo modo hæreditariè ſpectant ad hæredem. Sed tantùm melior palfredus, quem ipſe Burgenſis habuit, ſpectat ad hæredem; dum tamen non fuerit legatus alicui domui religioſæ. Quòd ſi legatus fuerit; hæres de ratione poteſt petere alium equum meliorem poſt illum.

[a] *Quæ ſequuntur non inveniuntur in veteribus codicibus.*

3. *Item*, quilibet Burgenſis, poteſt legare & conferre arma ſua & vtenſilia ſua cuicunq; voluerit in lecto ægritudinis, aut extrà, ſalvis hæredi ſuo armis, & vtenſilibus principalibus.

4. *Item*, per idem decretum, ſi aliquis burgenſis procreaverit liberos legitimos ex vxore ſua, ſive ipſe, ſive ipſa diſcedat, tertia pars omnium bonorum, debetur filijs & filiabus ipſius. Et hæres dictorum viri & vxoris, habebit eandem portionem, quam alij accipiunt, niſi ipſe hæres fuerit foriſ-familiatus, vt ſuperiùs eſt expreſſum.

5. Sed omnia iſta quæ ad jus hæreditarium pertinere dignoſcuntur, vendi poſſunt in legitima ſua poteſtate; ſi Dominus eorundem paupertate, vel neceſſitate compulſus fuerit. Et hoc teſtificetur, per duodecim legales homines.

6. Et de prædictis vaſis, & vtenſilibus omnibus, & ſingulis ſemper de jure, meliora pertinent ad hæredem.

DE DAMNO ANIMALIVM IN BVRGO.

Cap. 126.

Item, ſi burgenſes teneant in burgo porcos, vel alibi, vnde vicini incurrant damnum. Porci inventi in damno, ſine homine ipſos inſequente, benè poſſunt ſecundum legem burgorum ab ipſo inventore occidi tanquam eſcheta & comedi.

2. Si alia animalia fuerint, dabitur pro quolibet pede, vnus denarius; vel Dominus damnum emendet. Sed erit in electione burgenſis, vtrum voluerit quatuor denarios, pro quatuor pedibus, vel pretium habere, vel reſtitutionem damni.

3. *Item*, ſi quis burgenſis fecerit capitalem ſepem, vel alia loca clauſa, & animalia vicini ſui, invenerit ibidem; per quæ damnum incurrit; ipſe cujus animalia ſunt: damnum emendabit, & nihilominus

ominus dabit quatuor denarios servienti illius, qui passus est damnum. Et loca quæ animalia infregerunt, reficiet.

4. *Item*, si quis invenerit in damno suo aucas, gallinas, aut capros, capiat capita & rostra aucarum, & gallinarum, & ea in terra figat, corpora verò si voluerit comedat. Capros etiam occîdat, & habeat pro escheta, & eas comedat si voluerit.

DE MODO PROBANDI TERRAM EMTAM & venditam in Burgo.

Cap. 127.

QVilibet homo potest probare terram emtam, secundum leges & assisam burgi, per duodecim legales & sufficientes burgenses, & vnum Præpositum.

2. Qui probabunt, quòd terra illa in tribus placitis capitalibus, propinquioribus amicis, & parentibus venditoris per ipsum oblata fuit.

3. Secundò, quòd intrans habuit sasinam supra solum, coram prædictis duodecim hominibus, & Præposito; & quòd dedit vnum denarium pro introitu: Ita, quòd ipse sasinam dictæ terræ, per vnum annum, & vnum diem tenuerit sine calumnia alicujus.

4. Et si omnes duodecim & Præpositus, sunt mortui, potest probare per tot modernos. Qui jurabunt per magnum sacramentum quòd verum inde dicent, nec veritatem tacebunt ad scientiam suam: Et dicent quòd de illa re, de qua interrogabuntur, proprium visum vel auditum habuerunt, vel notitiam, seu per verba patrum suorum, vel per tales, quibus fidem adhibere tenentur, vt proprijs personis suis.

5. Et testabuntur quòd vendens, vendidit illam terram, ratione paupertatis, & illa paupertas fuit probata ante venditionem, per duodecim legales, & fideles homines; videlicet, per quatuor manentes ex vna parte, & quatuor ex alia parte. Et quatuor ex opposito domus seu mansionis: Aliter enim venditio nulla est.

DE REBVS EMENDIS IN BVRGO.

Cap. 128.

NVllus emat aliquam rem in burgo, nisi habeat legalem plegium, exceptis cibo, potu, aut pannis scissuratis ad induendum, & hujusmodi minutis mercantijs.

2. Et

2. Et si aliter emerit, rem emtam amittet, licet hanc emerit per legem. Et si res emta ab eo calumnietur, recuperabitur ab ipso (plegius tamen sibi salvat vitam & membra) *Inclausa in multis libris desiderantur & recitè.*

BVRGENSIS DEBET ESSE PLEGIVS pro Burgense.

CAP. 129.

QVilibet Burgensis debet esse plegius pro alio, primò, secundò & tertiò, & quousque pro eo aliquid amiserit: Et tunc non tenetur plus esse plegius suus, nisi sponte veluerit, & damna sua sibi restituat.

DE BRASIATORE, CARNIFICIBVS, & pistoribus.

CAP. 130.

SImiliter erit (vt dictum est) de brasiatore, carnificibus & pistoribus, qui commodabunt vicinis suis panem, cervisiam & carnes, quandiu fuerint in venditione. Et si non [a] pacaverint, non tenentur plus commodare. [a] *Non solverint.*

DE POENA VXORIS DELINQVENTIS.

CAP. 131.

VXor burgensis si deliquerit aliquo modo vicino suo, & invenerit plegios stare juri, sine assensu viri sui; & in Curia, in stultam responsionem processerit, & convicta fuerit super hoc, per judicium curiæ: Vir suus non tenetur respondere, neque de [a] misericordia, neque de petitione partis adversæ, vlteriùs quàm ad valorem quatuor denariorum, nisi sponte voluerit. Sed tenetur eam nescientem, & sine consilio viri sui facientem, castigare, quasi puerum infra ætatem existentem, cùm non sit sui juris. [a] *Forisfacto vel amerciamento curiæ.* Stat. David. 2. c. 16.

GRAVIS POENA DE PONDERE ET mensura.

CAP. 132.

SI aliquis vel aliqua convictus fuerit, de falso pondere, vel mensura, per inquisitionem Ballivorum; erit in voluntate Regis de vita & membris, de terris & tenementis: Et hæredes ejus omninò exhæredabuntur, nisi gratia Domini Regis intervenerit.

DE

DE LEGIBVS BVRGORVM SERVANDIS.

Cap. 133.

[a] *Al. Major, & aldermanni, & rectè.*

IN omni burgo totius regni *Scotiæ*, [a] Vice-comes faciet duodecim legales homines de sufficientioribus, & discretioribus illius Burgi, sacramento suo asserere, quòd omnes leges, & consuetudines istas prædictas, apud se pro posse suo observabunt, & in ipso Burgo observari facient.

DE PLACITO INTER PEDE PVLVEROsum & alium.

Cap. 134.

Ex libro Scoticensi.
Vid. Supr. c. 120. h. t.

SI quis extraneus mercator, transiens per regnum, non habens terram, vel mansionem infra Vice-comitatum, sed vagans, qui vocatur *pic-pouldreux*, hoc est, anglicè, *dustie-foote*: Et invenerit aliquem, qui sibi feloniam fecerit, vel injuriam aliquo modo; vbicunque eum invenerit, poterit sive in burgo, sive extra burgum, si velit invenire plegium, super ipsum, de suo clamore prosequendo.

2. Et si non invenerit aliquem qui velit esse plegius pro eo, sed ipse offert pedem suum pro suo plegio; ipse debet custodiri sine damno.

3. Et ille homo super quem invenit plegium, artachiabitur ad respondendum ipsi, infra tertiam refluxionem maris, sine vlteriori dilatione, scilicet, infra vnum diem, & vnam noctem.

4. Et iterum debet vocari, ad septem horas diei, vel noctis legitimè, scilicet, ad tres horas, pro tribus dilationibus, & tres horas pro tribus essonijs; & ad septimam horam debet comparere, & respondere peremtoriè.

5. Et secundum sequelam Actoris, & responsionem Rei, ac secundum probationem Actoris, si quam habeat, secundum acquietantiam Rei, fiat judicium de injurijs, damnis, & expensis.

6. Et si sit de furto, vel felonia; ibidem debet dicta querela determinari, & declarari sine favore. Et si appellatus victus fuerit, respondebit appellatori, de damnis omnibus super ipsum prosequutis; & satisfaciat domini Regi de vita, aut justitia fiet de eo, secundum formam legis.

STA-

STATVTVM ROBERTI BRVSE SVPER RE centi deforciatione in Burgo.

Cap. 135.

IN ſubſidium pauperum ſtatuit *Robertus Bruſe*, Rex primus illius nominis, ſuper recenti deforciatione in Burgo.

2. Quòd ſi aliquis conqueratur Præpoſito, vel Ballivis Burgi, mediante plegio, quòd injuſtè deforciatur per talem, de tali terra, tali tenemento, vel tali annuo redditu, deforcians citabitur per ſimilem plegium incontinente; quòd compareat ad talem terram ſuper ſolo terræ, coram Ballivis, vel Præpoſito Burgi, parti conquerenti reſponſurus. Stat Wilh. c. 4. Stat. 1. Rob. 1. c. 19. Iac. 6. parl. 7. c. 117

3. Et Curia tenebitur ſine dilatione, ſuper ſolium dictæ terræ.

4. Ad quam Curiam, ſive venerit deforcians, ſive non; procedet aſſiſa.

5. Et in illo die, immediatè ante levationem judicis per bonam, & non ſuſpectam aſſiſam terminabitur; cui eorum de jure debetur dicta terra, dictum tenementum, vel dictus annuus redditus. Ita quòd ille contra quem terminatum fuerit, nunquam inde poſtmodum audietur.

6. Et ſciendum eſt, quòd in hoc placito non debent auditi dilationes, eſſonia, defaltæ, ſeu plegia, ſicut in alijs placitis, ſed de plano debet procedi; non tantùm ad cognitionem poſſeſſionis, ſed etiam feudi, & liberè tenementi.

7. Quia placitum recentis deforciamenti, tangit liberum tenementum, feudum, & poſſeſſionem, quandoq; ſimul, quandoq; quamlibet eorum per ſe; quia recens deforciatio, idem eſt quod recens ſpoliatio, vel recens intruſio.

8. Nam quandoque deforciatur quis de poſſeſſione, quando aliquis poſſidet terram tanquam vadiatam, & inde ejicitur injuſtè.

9. Quandoque de libero tenemento, quando aliquis habens terram pro vita ſua, & inde ejicitur injuſtè.

10. Quandoque de feudo, quando aliquis non poteſt habere ingreſſum, neque recurſum ad terram ſuam, poſt mortem patris ipſius, qui habebat liberum tenementum.

11. Quandoq; de poſſeſſione, libero teneméto, & feudo ſimul ſicut ſæpe accidit; quando aliquis de terra ſua hæreditaria, ejicitur

injustè, sive spoliatur per alium, qui inde nullum jus, neque re ctum habet.

FORMA PROCESSVS RECVPERANDI TE-nementum, propter non solutum annuum redditum.

Cap. 136.

Iac.4.part.2.610. SI quis voluerit facere processum, contra tenentem ratione redditus annui sui non soluti, & agere ad recuperationem terræ seu tenementi; debet primò accedere ad terram cum duobus testibus ad minus, burgense,& serjando burgi. Et capere terram, & petram de dicta terra,& præsentare eas in Curia corã Ballivis: Et sic facere,ad tria capitalia placita Burgi.

2. Et debent illa terra & petra, in sacculo poni, sigillo Ballivi signato, & custodiri per Dominum annui redditus, vsque ad quartam curiam capitalem, et tunc præsentabit Dominus capitalis terras & petras, trium placitorum præcedentium, & petet inde judicium possessionis, & dabitur ei de jure.

3. Sed ante judicium, potest tenens petere visum processus, & lecturam rotulamenti curiæ, & concedetur ei. Aliâs potest præstare plegium,quod judicium non debet reddi super dicta terra. Et si contrarium judicetur; judicium potest contradici, & de jure falsari.

4. *Item*,si non præsententur terra & petra,vt suprà dicitur,tenens potest præstare plegium, quòd processus non valet.

5. *Item*, si terra & petra capiantur sine testimonio, vt suprà dicitur,non valet processus.

6. *Item*,si terra & petra non signentur sigillo Ballivi,non valet processus.

Mora potest purgari ante latam sententiam Vel infra annum & diem post sententiam.

7. *Item*,si tenens in Curia ante judicium datum comparuerit, & offerat persolvere totum annuum redditum,debitum tempore quo fuit dicta terra indistringibilis, non potest contradici, quin recipiatur.

8. *Item*,si venerit post judicium datum,infra annum & diem, & persolvat arrieragia illius annui redditus,(viz. omnia debita de terminis transactis)gaudebit sua terra de jure; & â multo fortiore ergo si venerit ante judicium.

9. *Item*, sciendum est, quòd tenens tenetur semper solvere Domino superiori suum annuum redditum, sive terra fuerit distringibilis

ſtringibilis, ſive non.

10. Poteſt tamen ſuperior Dominus, quandiu terra eſt diſtringibilis, diſtringere pro ſuo annuo redditu, & arrieragijs vniverſis.

11. Et ſi terra fuerit vacua, vaſta, & non diſtringibilis, dominus poteſt agere ad recuperationem totius terræ; ſeu tenementi, & hoc propter defectum ſolutionis annui redditus. Jac. 6. part. 15. f. 24.

12. Et ſciendum eſt, quòd licet Dominus ſuperior poteſt de jure diſtringere, pro ſuo annuo redditu, & arrieragijs vniverſis, tamé rigore, juris, ad hoc non tenetur. Sed juris rigore, tenens tenetur annuũ redditum ſolvere, & reddere ad terminos in Charta ſua ſpecificatos, & ad hoc obligatur tenens, juxta tenorem Chartæ ſuæ perpetuò, ſive terra fuerit vaſta, vacua, diſtringibilis, ſive indiſtringibilis, quia tenens de jure debet ſervare ſuam terram, ſemper quietam, ab omni onere annui redditus, ad terminos.

3. Et licet Dominus ad terminos non levaverit ſuum annuum redditum, neque pro illo diſtringit; abſit quòd propter hoc, Dominus amittat annuum ſuum redditum.

14. Et licet tenens malitiâ, fraude, ſeu aliâs ad terminos differat ſolutionem annui redditus; aut ipſum ſolvere noluerit, abſit, quòd propter hoc Dominus defraudetur ſuo annuo redditu: Nam Dominus jure poteſt habere ſemper actionem, & recurſum ad terram, ob defectum ſolutionis annui redditus.

15 Nam tenens obligatur ratione terræ ad terminos, ſuam firmam annualem ſolvere. Et ſi ad terminos non ſolvatur; generabitur inde præjudicium tenenti, & non Domino.

16. Quia Dominus, nec poteſt, nec debet jure defraudari ſuo annuo redditu quoquo modo.

17. Et ſic patet, quòd ſi tenens venerit, ante judicium proprietatis, & ſolverit arrieragia debita, terra pacificè, ſine quæſtione gaudebit.

QVILIBET BVRGENSIS DEBET HABERE *terram diſtringibilem.*

Cap. 137.

NVllus debet gaudere libertate Burgenſis, niſi habeat infra diem & annum, poſt introitum ſuum, vnam terram hoſpitatam & diſtringibilem. Supr. c. 52. §. 10.

BVRGAGIVM NON ACQVIRITVR, sine consensu Domini Capitalis.

CAP. 138.

ITem, feudi-firmarius non potest firmarium facere, de aliqua terra, nisi reddatur Domino Capitali, & ipse faciet illum firmarium; & tunc ille firmarius habebit libertatem Burgi. Quia duo homines, simul & semel, non possunt habere libertatem Burgi, de vno & eodem Burgagio.

DE LIBERTATE BVRGENSIVM.

CAP. 139.

Item, statuit Dominus Rex David, quòd omnes Burgenses sui, sint liberi per totum regnum suum, tàm per aquam quàm per terram, ad emendum & vendendum; & ad commodum suum faciendum, absque perturbatione, super plenariam suam forisfacturam, quia sunt in firma sua protectione.

LEX DE FARAND-MAN, SIVE DE PEDE-pulverosa.

CAP. 140.

DE statuto partibus litigãtibus, per legem de *farand-man*, vel Pede-pulverosum, si Actor sit absens ad diem statutum, remaneat in misericordia, & clameum suum amittet, & defensor erit quietus.

2. Et si defensor sit absens, erit in misericordia,[a] & Actor veniet ad damnum suum si taxetur in plegiatione sua.

[a] *i. Actor recuperabit damnum suum si illud sit taxatum, & plegius de eo inventus fuerat per Reum.*

POENA CVSTVMAM NON SOLVENTIS.

CAP. 141.

SI aliquis emat aliquid, & transeat per locum vbi debet reddere custumam; & non dederit eam Ballivo Domini Regis, & super hoc convictus fuerit; pro quadrante, amittet quinque solidos, & pro obulo, amittet decem solidos: Pro denario, viginti solidos, & sic deinceps. Et rem tanquam eschetam Domini Regis amittet; nisi ponat custumam suam, ad locum statutum, sub terra, vel sub lapide. Et nihilominus forisfactum octo solidorum, ipse persolvet.

Stat. wilh. c. 36.

DE

DE EO QVI FRAVDEM FACIT IN SOLVTIone cuſtumæ.

CAP. 142.

SI quis liber homo vadat ad Nundinas, cum proprijs animalibus ſuis, & recipiat animalia aliorum in ſua ſocietate, & nihil dederit pro eis, ſicut pro ſuis animalibus, & tranſierint in pratum in loco telonæi: & warantizaverit illa animalia, ſicut ſua propria, & convictus ſuper hoc fuerit: corpus ejus, & animalia ſua omnia erunt in voluntate Regis, quia ſeductor eſt Domini Regis.

vid. Iac. 4 parl. 4. c. 46 Iac. 6 parl. 13. c. 165.

DE QVIETIS A TELONAEO ET CVSTVMA.

CAP. 143.

COmites, Barones, Milites, & libere-tenẽtes per Chartam, & ad firmam, ad terminum vitæ, & omnes qui tenent terram eleemoſynatam, erunt quieti à dando, ſeu præſtando telonæo, & cuſtuma, infra burgos. Videlicet, vbi ſunt in comitatibus vbi manent, ad emendum, & vendendum victum, & veſtitum, ad vſus proprios; niſi aliqui ipſorum fuerint communes mercatores. Et tunc debent cuſtumam dare, qui non habent eandem libertatem quam Barones.

l. in lege cenſoria. 103 ff. de verb. ſignif.

CVRIA QVATVOR BVRGORVM.

Viz. *Edinburgh*, *Stirling*, *Berwick*, & *Roxburgh*.

Leg.burg.c.128.

Si Iudicium aliquod fuerat contradictum in aliquo burgo, Camerarius cum consilio quorundam burgensium de quatuor burgis principalibus, specialia mandata habentium, in burgo de Hadintoun *de illo judicio falsando, cognoscendi potestatem habebat.*

IN CVRIA QVATVOR BVRGOrum tenta apud *Stirling* 12. die mensis *Octobris* Anno Domini 1405. decretum est, quòd duo vel tres sufficientes, de quolibet Burgo Domini Regis, ex parte *Australi* aquæ de *Spey*, sint quolibet anno secum commissionem habentes ad dictum Parliamentum quatuor Burgorum, vbicunque tenendum fuerit; ad tractandum, ordinandum & determinandum, super his omnibus quæ ad vtilitatem Reipublicæ, burgorum vniversorum, dicti Domini nostri Regis, & ad eorum libertates & Curiam, dignoscuntur pertinere.

2. *Item*, quòd nullus cujuscunque status fuerit, replegiare poterit hominem suum de transgressione foris-stallis, extra Curiam Burgi, vel Itineris Camerarij, exceptis his qui habent burgum propinquum, vel eis proximum ab antiquis temporibus ad hoc privilegiatum.

3. *Item*, quòd nullus gaudeat libertate burgi, nisi habuerit vnam terram hospitatam, & distringibilem infra diem & annum, post introitum.

4. *Item*, quòd nullus Burgensis rure manens, habeat *lot*, neque *cavil*, æqualiter cum Burgensibus inhabitantibns.

5. *Item*, quòd nullus Templarius debet se intromittere cum aliquibus mercimonijs, vel bonis pertinentibus ad gildam, emendo vel vendendo, infra terram suam vel extra: Nisi fuerit confrater Gildæ.

6. *Item*, quòd duo homines bonæ famæ, qui audierũt & viderunt

runt, poſſunt probare quamcunque ſummam, tàm excedentem quinquaginta ſolidos, quàm infrà: Servatâ tamen formâ in lege ſcripta de burgenſe ad burgenſem, qui poſſunt ponere ſe ad tolum juramentum ſuum ſi teſtes defuerint.

7. *Item*, Ballivus poteſt omni die, exceptis diebus feſtivalibus cognoſcere & corrigere ſuper fracturam aſſiſæ, panis, cerviſiæ, & carnium. Et rebelles, & perturbatores infra villam quotieſcunque opus fuerit, & querela advenerit.

DE BERVVICK ET ROXBVRGH.

CAP. 2.

IN Parliamento tento apud *Perth* 6. *Martij* 1368. Ordinatum fuit & ſtatutum, per tres Comitates congregatas & electas, quòd quandiu villæ de *Berwick* & de *Roxburgh* detentæ erunt per Anglos (quæ ſunt & eſſe debent, duo de quatuor burgis, qui habent ex antiquo Curiam facere Camerarij, ſemel in anno apud *Hadintoun*, ſuper judicijs, ſi quæ forent coram ipſo in Itineribus ſuis, vbicunque contra dicta) burgi de *Lanark* & de *Lythew* erunt accepti in præmiſſis. David. 2.

2. Et ex nunc præmoniti ſunt, quòd ad hoc compareant, & deſerviant interim.

3. Ita quòd tantùm valeat Curia tenenda, vt præmittitur, quoad communem juſtitiam, ac ſi nullum eſſet impedimentum vel obſtaculum, de dictis duabus villis detentis per *Anglos*.

4. Ita tamen quòd cùm ijdem duo Burgi, ad manus, & partem Domini Regis pervenerint: Privilegijs priſtinis, ſine objectu, indilatè gaudebunt.

IN NOMINE SANCTÆ ET INDIVIDVAE TRINITATIS, INCIPIUNT Statuta GILDÆ, per dispositionem Burgensium constituta: vt multa corpora vno loco congregata, vnio consequatur, & vnica voluntas, & in relatione vnius ad alterum, firma & syncera Dilectio.

VNA GENERALIS GILDA OBSERVARI debet.

Cap. 1.

Gilda est verbum Saxonicũ, & significat Religiosorum, artium mechanicarum, vel mercatorum societates vt scribit Gulielmus Lambardus *de priscis Anglorũ legibus.*
Stat. wilh. c. 36.
De Gildæ Decano
Iac. 6. parl. 13. c. 180.
De mercibus pertinentibus ad fratres Gildæ.
Iter. Camer. c. 21. 4.

NE particvlaris aliqua Burgensium nostrorum congregatio, in aliquo generalis Gildae libertates, vel statuta possit elidere. aut nova consilia contra hanc Gildam concipere. Primò statuimus, quòd omnes particulares Gildæ, hactenus in Burgo nostro habitæ, abrogentur. Et catalla ijs rationabiliter, & de jure debita, huic Gildæ exhibeantur. Et nullo modo, aliquam aliam Gildam, ab ista præsumant in burgo procurare. Sed habito omnium membrorum, ad vnum caput, vno respectu; vnum inde in bonis actibus, proveniat consilium, vna societas firma & amica.

DE

DE FORIS-FACTIS GILDAE.

CAP. 2.

STatuimus, quòd omnia foris-facta excedentia octo solidos, (nisi de telonæo Regis, aut ad jura & libertates communes Præpositorum spectantia) huic Gildæ exhibeantur.

DE LEGATIS RELINQVENDIS GILDAE.

CAP. 3.

STatuimus, quòd fratres hujus Gildæ, in dispositione suorum testamentorum, certo loco, secundum quod ijs libuerit; de parte eis contingente, delegent aliquid huic Gildæ, nisi ex negligentia hoc fuerit omissum, ita quòd aliquid legent.

DE RECIPIENDIS IN GILDAM POST *testamenta ab illis facta.*

CAP. 4.

SI aliquis non fuerit confrater hujus Gildæ, & in extremis de bonis suis aliquid eidem Gildæ delegaverit; recipimus eum in confratrem nostrum ad debita sua perquirenda, & in alijs necessitatibus suis, ac si esset confrater dictæ Gildæ; eidem consilium, & auxilium nostrum concedentes.

DE POENA CONFRATRVM DELINQVENTIUM *verbo contra alium.*

CAP. 5.

STatuimus, quòd si quis fratrum nostrorum, verbo-tenus in alium delinquat confratrem suum, quod emendatione dignum est, Gildam adeundo, vel in ea ibidem morando, seu inde redeundo, primò, secundò, tertiò, emendationem faciet Gildæ, in quadraginta denarijs. Et si quartò deliquerit, verbo vel facto condemnetur, & puniatur secundum arbitrium Alder-manni, Ferthingmannorum, Decani, & aliorum confratrum Gildæ, & læso faciet emendam, secundum decretum eorum.

DE INJVRIA REALI CONFRATRVM *Gildæ.*

CAP. 6.

ITem, si quis confratrum nostrorum alium pugno percusserit, emendet Gildæ in dimidiam marcam: Et secundum arbitrium, Alder-

Alder-manni, Ferthingmannorum, Decani, & aliorum confratrum, læso satisfaciat competenter. Et si quis confratrum nostrorum, ab alio sanguinem extraxerit violenter; emendet in viginti solidis, & læso satisfaciat, secundum arbitrium Alder-manni, Ferthingmannorum, Decani, & aliorum confratrum, secundum quantitatem delicti; nec aliquid de emendis istis, precibus relaxetur. Statuimus etiam, quòd nullus contumeliosus audeat, vel præsumat infra limina Gildæ nostræ cultellum cum puncto portare. Quòd si fecerit, emendet Gildæ in duodecim denarijs.

Item, si quis cum baculo, aut alijs armis ferreis, ab alio sanguinem violenter extraxerit, secundum arbitrium Alder-manni, Ferthingmannorum, Decani, & aliorum confratrum condemnetur.

DE MINGENTIBVS AD PARIETES Gildæ.

Cap. 7.

SI quis minxerit in porta Gildæ, aut super parietes durante Gilda, emendet Gildæ in quatuor denarios.

DE PRECIO RECIPIENDORVM IN GILDAM.

Cap. 8.

STatuimus, quòd nemo recipiatur in confraternitatem, hujus Gildæ, minus quàm pro quadraginta solidis, exceptis filijs & filiabus Gildæ.

DE RELEVATIONE CONFRATRVM.

Cap. 9.

SI quis confratrum nostrorum Gildæ, in decrepitam ætatem aut paupertatem inciderit, seu in morbum incurabilem, & de proprio non habuerit, vnde possit sustineri, seu sustentari; relevetur secundum æstimationem, & dispositionem Aldermanni, Decani, & confratrum Gildæ, secundum quod facultates gildæ suppetant & fuerint.

DE RELEVATIONE FILIARVM GILDAE.

Cap. 10.

SI quis confratrum nostrorum Gildæ, relinquat post obitum suum filiam ex vxore conjugata, quæ sit laudabilis conversationis

onis, & bonæ famæ, & non habeat de proprijs, vnde ſibi providere valeat de viro, aut ſi in domo Religionis caſtè vivere voluerit, ſecundum æſtimationem, & diſpoſitionem Alder-manni, Decani, & confratrum, ſecundum facultates Gildæ, ſibi de viro vel de domo Religionis, provideatur.

DE SVBSIDIO IN SEPVLTVRIS.
Cap. 11.

SI quis confrater Gildæ defunctus, non habuerit de proprijs, vnde exſequias ſuas poſſit celebrare: confratres Gildæ corpus defuncti honorificè facient humari.

DE RELEVAMINE CONFRATVM PRO crimine vexatorum.
Cap. 12.

SI quis confratrum noſtrorum, aut plures, vexatus fuerit extra Burgum noſtrum, de vita & membris; probi viri duo vel tres de Gilda laborabunt cum eo per duas diætas. Reſidendo ſuper expenſis Gildæ; ſi vltra duas diætas cum eo laboraverint, tunc Reus proprijs expenſis ſuis, eos cum eo adducet, & reducet. Similiter ſi neceſſe fuerit, vlteriùs ſuper expenſis Rei, cum eo laborabunt. Si verò juſtè vexatus fuerit Reus, adducet ſuper proprijs expenſis, confratres, & ſecundum arbitrium Aldermanni, & confratrum condemnabitur.

DE EO QVI GILDAM NEGLIGIT.
Cap. 13.

STatuimus etiam, quòd ſi quis Burgenſium noſtrorum hanc confraternitatem noſtrorum contumaciter neglexerit, nullus confratrum noſtrorum, ei conſilium vel auxilium, verbo, vel facto infra burgum, vel extra miniſtrabit; aut ſi ſuper periculo vitæ, & membrorum placitatus fuerit, aut in aliquo onere terreno incurrerit.

DE POENA NON VENIENTIVM AD Gildam.
Cap. 14.

STatuimus quòd quotieſcunque Alder-mannus, Ferthingmanni, Decanus, voluerint congregare confratres Gildæ, ad negotia

negotia Gildæ tractanda: Omnes fratres Gildæ veniant audito classico, super forisfactum duodecim denariorum.

DE LEPROSIS.
Cap. 15.

NVllus leprosus ingrediatur limina portarum nostri Burgi, & si quis casualiter ingressus fuerit, per servientem Burgi nostri, statim ejiciatur: Et si quis leprosus contra hanc prohibitionem nostram consuetudinariè portas burgi ingredi præsumserit; indumenta quibus indutus fuerit, capiantur ab eo, & comburantur, & nudus ejiciatur. Quia de communi consilio provisum est, vt per aliquem probum virum, colligantur eis eleemosynæ, ad eorum sustentationem, in loco aliquo eis competente extra burgum. Et hoc de leprosis indigenis, & non alienigenis.

Leg. burge. 64: Lac. 1. part. 7. c. 105.

DE FIMIS REPONENDIS.
Cap. 16.

NVllus infra certos limites supra ripam *Twedæ* præfixos, fimum [a] audeat apponere: Aut aliquid pulverulentum, quod fit in damnum, aut læsionem circumhabitantium. Quòd si quis contra hoc fecerit, in octo solidis condemnetur.

[a] *Ne aqua in vrbem Bervicum decurrens, aut propè ripam habitantibus inserviens, fimo vel pulvere inficiatur.*

DE TACITVRNITATE IN CVRIA GILDAE.
Cap. 17.

NVllus loquatur in placitis, de his quæ tangunt causam; nisi tantummodo Actor & Reus, & eorum Advocati, & Ballivi qui tenent Curiam, & hoc ad inquisitionem causæ. Sed Actor, & Reus ad consilium suum poterit vnumquemque indifferenter evocare. Et si quis contra hanc prohibitionem venerit aut facere præsumserit, in octo solidis puniatur.

DE EQVIS CONFRATRVM GILDAE.
Cap. 18.

QVicunque Burgensis habuerit in catallis quadraginta libras, habeat equum in stabulo appretiatum ad minus viginti solidos. Et si quis equo suo, aliquo casu privatus fuerit morte vel venditione, aut quocunque aliquo casu vel donatione, equum alium acquirat infra quadraginta dies, postquam equo privatus fuerit

fuerit. Sin autem, condemnetur in octo solidis sterlingorum.

DE MOLENDINIS MANVALIBVS.
Cap. 19.

NVllus frumentum, mastilionem, vel siliginem ad molas manuales molere præsumat, nisi tempestate cogente, vel penuria molendinorum hoc faciente. Et si quis in tali casu moluerit, ad molas manuales, det ad multuram, decimum tertium vas. Et si quis hanc prohibitionem nostram præsumserit contravenire, molis manualibus privetur in perpetuum; & molet brasium suum ad molendina, dando vicesimum quartum vas.

DE EMTIONE LANAE, CORIORVM ET *pellium.*
Cap. 20.

NVllus emat lanam, coria, aut pelles lanitas, ad revendendum, aut pannos scindat, nisi fuerit confrater Gildæ nostræ, nisi sit extraneus mercator, ad sustentationem sui officij. Neque *lot*, neque *cavil* habeat cum aliquo confratre nostro.

NVLLVS CONFRATER DABIT PECVNIAM *suam mercatori extraneo.*
Cap. 21.

Leg. burg. c. 59

SI quis confratrum Gildæ exhibeat denarios nostros alicui mercatori alienigenæ ad negotiandum. Et de his per forum certum lucrum capiat, de sacco lanæ, de lasta coriorum, de pellibus & alijs mercimonijs, condemnetur in quadraginta solidis semel, secundò & tertiò. Et si quartò super hoc convictus fuerit, amittat Gildam. Simili, & eodem modo puniatur confrater Gildæ, si acceperit denarios vlteriùs mercatoris alienigenæ, ad negotiandum modo prædicto.

DE EMTIONE MERCIVM, QVAE IN NAVI *advehuntur.*
Cap. 22.

NVllus emat haleces, vel pisces aliquos, qui per navem deferuntur ad villam, antequàm navis jaceat super siccam terram, & remus ponatur foras. Nec alia mercimonia, scilicet, de

blado, fabis aut ſale. Si quis in hoc convictus fuerit, dabit dolium vini Gildæ pro foriſ-facto, aut per vnum annum & diem à villa ejiciatur.

2. *Item*, ſi aliquis emerit haleces, ſal, bladum, fabas, aut piſces, vel aliquid de conſimilibus mercimonijs; non negabit vicino ſuo partem, quantum voluerit emere ad cibum ſuum, ſcilicet, ad domus ſuæ ſuſtentationem, pro foro [a] quo ille emit. Sin autem, condemnabitur in foriſ-facto vnius dolij vini.

[a] *Propretio.*

3. Similiter qui plùs emerit, quàm ad cibum ſuum, & vendiderit, eadem pœna puniatur. Qui a dixit ſe tantùm ad cibum emere; & ſuper hoc petiit partem, & obtinuit.

[b] *Scil navis.* Infr. c. 44.

Item, quòd quarta pars remaneat emtori, & quòd ſolvat infra [b] bordam cum obtinuerit.

[c] *Arrha dicitur denarius Dei, quia debet dari pauperibus nomine eleemoſynæ, ideoque denarius charitatis dicitur teſte* Fran. Raguello.

4. *Item*, ſi quis emerit haleces, vel alia mercimonia; & dederit denarium Dei, vel aliquod argentum in [c] arrhis, pœcabit mercatori, à quo prædicta mercimonia emit, ſecundum forum priùs ſtatutum. Et ſi non fecerit, & in hoc convictus fuerit, dabit dolium vini ad foriſ-factum, ſine miſericordia Gildæ applicandum, aut de villa per annum & diem ejicitur.

DE MERCIBVS VITIOSIS.

Cap. 23.

ET ſi contigerit, quòd emtor emerit aliquod mercimonium, quod bonum ſit ſuprà & deterius ſubtus, ab initio emendari debet per viſum, & conſiderationem proborum hominum, ad hoc aſſignatorum.

DE PRETIO MVTONVM.

Cap. 24.

STatuimus, quòd nullus carnifex de cæterò vendat infra burgum de Bervico carcaſia mutonum, a feſto *Paſchæ*, vſque ad feſtum *Pentecoſtes* cariùs ſedecim denarijs, & a feſto *Pentecoſtes*, vſque ad feſtum *S. Jacobi* cariùs duodecim denarijs. Et a feſto *S. Jacobi*, vſque ad feſtum *S. Michaelis*, cariùs decem denarijs. Et à feſto *S. Michaelis* vſque ad *Paſcha*, cariùs octo denarijs. Et ſi quis convictus fuerit quòd iſtam aſſiſam infregerit, dabit octo ſolidos pro foriſ-facto.

DE

DE CARNIFICIBVS MERCATORIBVS.
Cap. 25.

Item, ſtatutum eſt, quòd nullus Carnifex, donec voluerit ſuum officium exercere, emat lanam aut coria, niſi velit abjurare ſecurim ſuam, & manum beſtijs non apponat.

DE BRASIATRICIBVS.
Cap. 26.

STatutum eſt, quòd nulla fœmina vendat lagenam cerviſiæ, à *Paſcha*, vſque ad feſtum S. *Michaelis*, cariùs duobus denarijs. *Item*, à feſto *S. Michaelis* vſque ad feſtum *Paſchæ*, cariùs vno denario. Et ſine delatione vlteriore, nomina eorum imbrevientur, per commune conſilium

DE BROCCARIIS.
Cap 27.

STatuimus quòd Broccarij ſint electi per communiam villæ, qui dabunt ſingulis annis, vnum dolium vini, villæ ad feſtum *S. Michaelis*, ſine vlteriore dilatione, & nomina eorum imbrevientur, per commune conſilium.

Annotatio.

Broccarij, in jure Civili ſunt proxenetæ, qui ſunt interpretes, & conſiliatores contractuum, & operam ſuam navant his qui contrahunt. l. 2. ff. de proxenet. *vt ſunt fœminæ conciliatrices nuptiarum.* Alciatus lib. 1. diſpunct. c. 22.

DE REGRATARIIS.
Cap. 28.

NVllus Regratarius emat piſces, fœnum, avenas, caſeum, butyrum; vel aliquid quod ad burgum defertur vendendum ante pulſationem campanæ in Berefrido (in campanili) Et ſi quis contra hanc prohibitionem noſtram venire præſumſerit: Res emtæ capiantur, & pauperibus erogentur per conſiderationem Ballivorum.

Annotatio.

Great] *apud nos ſignificat Magnum, Re, in compoſitione auget; itaque Regratarij ſunt, qui res emunt, vt poſſunt poſteà pluris vendere, & in jure*

Civili, dicuntur Dardanarij. l. 6. ff. de ver. & extraord. *criminib, à quodam Dardano, qui annonam flagillabat, teſte* Alciato.

DE ANTICIPATORIBVS FORI.

Cap. 29.

Iac. 6. part. 6. c. 86. c. 88.

STatuimus, quòd nullus emat mercimonia quæ ad burgum deferuntur ad vendendum, antequàm ad commune forum burgi perveniant. Si quis verò ſuper hoc convictus fuerit, rem emtam amittet, & commodum illius ad Gildam noſtram vertetur.

DE EMENTIBVS LANAM ET CORIA.

Cap. 30.

* *i Vnum famulum.*

NVlla mulier habens virum, lanam in vico emat: Nec aliquis Burgenſis habeat niſi vnum * garcionem tantùm ad lanam & coria emenda. Et ſi quis irrationabiliter emat lanam, vel coria extra locum ſtatutum villæ, dicta lana, & coria capiantur ad commodum Gildæ, & dictus homo, vel garcio, ſit in foriſfacto octo ſolidorum. Et bona ſua condemnentur pro ſua foriſfactura.

NEMO PROCVRET FORINSECVM IN PLAcito contra vicinum.

Cap. 31.

NVllus Burgenſis noſter procuret aliquem forinſecum, extra libertatem noſtram manentem, ad placitandum pro eo, contra aliquem vicinum ſuum, ſuper plenariam foriſ. facturam vnius dolij vini.

DE CONSPIRATORBVS CONTRA Gildam.

Cap. 32.

STatuimus, quòd nullus faciat conſpirationem aliquam contra Gildam retroactam, ad eam ſeparandam, vel ſpargendam. Quòd ſi aliquis fecerit, & ſuper hoc convictus fuerit, dabit vnum dolium vini, ad foriſ-factum.

DE

DE GVBERNATIONE COMMVNITATIS. CAP. 33.

STatuimus quòd commune consilium, & communia gubernentur per viginti quatuor probos homines, de melioribus, discretioribus & fide dignioribus ejusdem burgi ad hoc delectos; vna cum Majore, & quatuor Præpositis. Et quandocunque prædicti viginti quatuor homines fuerint ad commune negotium tractandum vocati: qui non venerint ad citationem sibi factam vltra noctem, emendet in duos solidos.

DE ELECTIONE MAJORIS ET PRÆPOSITORUM. CAP. 34.

STatuimus, quòd Major & Præpositi eligantur per visum, & considerationem totius communitatis. Et si aliqua controversia fuerit in electione Majoris vel Præpositorum: Fiat tunc electio per sacramentum viginti quatuor hominum, prædicti burgi, electorum per communiam.

DE REVELATIONE CONSILII CONTRA *sacramentum*. CAP 35.

STatuimus insuper, si aliquis Burgensis contra sacramentum suum præstitum, consilium arcanum, vel secreta Gildæ nostræ ostendere præsumserit, primâ vice secundum considerationem Alder-manni & aliorum fide dignorum Gildæ nostræ, puniatur Si verò secundâ vice, in tali casu deliquerit; libertatem Burgi nostri per annum & diem amittet. Et si tertiâ vice super talia convictus fuerit, libertatem Burgi amittet, pro termino vitæ suæ. Et sciendum est vltrâ, quòd infra illum burgum, nec in aliquo alio infra regnum, ampliùs libertate gaudere de jure poterit, quia infamis reputatur.

DE CHIROTHECARIIS ET [a] PELLIPARIIS. CAP. 36.

[a] *Al. pellitariis à Gallica voce* pelletier.

STatutum est, quòd nullus Pelliparius, aut Chirothecarius, aut aliquis alius Burgensis, faciat lanam de aliquibus pellibus,

à festo *Pentecostes* vsque ad festum *Michaelis:* sed vendat pelles quales fuerant, secundum quod melius poterit. Et si quis Chirothecarius, aut pelliparius super hoc convictus fuerit, dabit vnum dolium vini ad Gildam.

DE PARTICIPATIONE HALECVM EMTORUM inter confratres.

CAP. 37.

QVicunque Burgensis emerit haleces, omnes vicini sui quicunque præsentes fuerint ad emtionem dictorum halecum, habebunt pro eodem pretio, quo ipse emit, sine aliqua fraude. Et si quis voluerit partem habere, qui ad emtionem dictorum halecum præsens non fuerat; dabit emtori ad lucrum, duodecim denarios: Quòd si quis convictus fuerit de contrario, dabit vnum dolium vini ad Gildam, & hoc intelligendum est de fratribus Gildæ.

Vid. lac 6. parl. 4. c. 60.

DE CARIAGIO VINI.

CAP. 38.

ITem, statutum est, quòd quilibet Burgensis dabit plenum cariagium pro quolibet dolio vini, quod ponet in taberno, & quod ponat innavim, & extra pro dolio removendo, de vno cellario ad aliud, dabit duos denarios, & obolum: viz. vnum denarium villæ & denarium & obolum pro berevagio. Et pro vno dolio ad potum suum dabit denarium pro bervagio.

DE BRASIATRICIBVS EMENTIBVS avenas.

CAP. 39.

[a] *Burgi, vel villæ.*

NVlla mulier emat in foro avenas ad faciendum brasium ad vendendum, plùs quàm vnam celdram. Et si plus emerit, amittet quantum emit. Tertia pars remaneat[a] custodibus, & duæ partes Ballivis, & ad hoc brasiandum in domo sua tabernando.

DE TEMPORE EMENDI ANIMALIA.

CAP. 40.

NVllus Carnifex à festo *Sancti Martini* vsque ad *natale*, debet exire extra villam, ad obviandum bestijs venientibus ad villam

lam vendendis: Nec in aliquo die infra dictum tempus, beſtias emere in foro ante prandium: Nec in fraudem procurabit ſibi beſtias vſque ad prandium teneri. Si quis contrarium fecerit, ab officio ſuo per annum & diem deponatur.

DE VENDITIONE CORII TANNATI.
Cap. 41.

NVllus extraneus ferens coria tannata ad vendendum, vendat ea infra domum; ſed in foro communi, & hoc tantùm per diem fori ſtatutum: & licet coria fuerint cæſa in fruſta, tamen venditor dabit telonæum.

DE MOLIS.
Cap. 42.

NVllus habeat, niſi duo paria molarum; & qui plura habuerit, molis ſuis per totum annum & diem privetur.

DE LOT ET CAVIL.
Cap. 43.

NVllus confrater Gildæ noſtræ debet habere *lot*, neque *cavil* cum alio minùs quàm in dimidio quarterio pellium, & dimidio dacræ coriorum, & duabus petris lanæ. Leg. Burg. c. 59.

DE LOCO ET TEMPORE EMENDI MERCIMONIA in navi delata
Cap. 44.

NVllus emat aliquod genus bladi, fabarum, piſarum, ſalis, carbonum, ſeu cætera venalia apud burgum venientia per mare niſi ſit ante bordam navis, viz. *at the bray*. Nec portet dicta bona emta de navi ante ortum ſolis, ſed ab ortu ſolis, vſque ad declinationem, ſive requiem ſolis, fiat portagium. Et ſi quis hujus rei contrarium fecerit; dabit confratribus, vnum dolium vini.

DE AMERCIAMENTO EXTRANEORVM mercatorum.
Cap. 45.

ITem, omnia amerciamenta capta ab extraneis mercatoribus, pertinere debent fratribus[a] Gildæ, & burgenſibus villæ, exceptis illis

[a] *Al. pertinere debent ad majorē, & ballivos villæ.*

illis, quæ pertinent ad Dominum Regem.

NON LICET FORIS-HABITANTIBVS emere vel vendere nisi in die fori.

NVllus Burgensis, vel confrater Gildæ nostræ foris-habitans, audeat vel præsumat aliqua mercimonia ad Gildam nostram pertinentia infra burgum nostrum emere vel vendere, nisi tantùm in die fori. Et quòd nullus foris-habitans, emat aliqua victualia, ad Burgum nostrum per naves venientia. Et si contrarium fecerit, & super hoc convictus fuerit, dabit vnum dolium vini ad Gildam nostram.

Hæc suprà dicta, statuta sunt per *Robertum Durhame* tunc Majorem *Bervici* super *Twedam*, & *Simonem Martel*, & alios probos homines in diebus *Mercurij*, proximè ante festum *S. Marci Euangelistæ*. Et in crastino *S. Cuthberti* in Ecclesia *S. Nicolai*, anno gratiæ Millesimo, Ducentesimo, octuagesimo tertio. Et die *Sabbathi* proximè post festum *S. Trinitatis*. Et die *Jovis* proximè ante festum S. *Mathæi Apostoli*. Et die *Jovis* ante festum *Pentecostes*, in Ecclesia fratrum prædicatorum ordinis *S. Trinitatis*, anno gratiæ millesimo, ducentesimo, octuagesimo quarto.

ASSISA REGIS DAVID
FACTA APVD NOVVMCASTRVM SVPER TYNAM, DE PONDERIBVS ET MENSVRIS.

Hunc tractatum esse authenticum, & à Davide ejus nominis primo scriptum esse probat. Iac. 1. parl. 4. c. 68

CAP. 1.

IMPRIMIS *Sterlingus*, debet ponderare triginta duo grana, boni & rotundi frumenti.

2. *Vncia* debet ponderare triginta denarios de sterlingis electis. Sed *vncia* modò ponderabit viginti vnum denarios propter diminutionem monetæ. Robert. 3. c. 12.

3. *Libra* debet ponderare in argento, viginti sex solidos, & quatuor denarios; & hoc propter [a] minoritatem denariorum, qui fuerunt moderno tempore: Nam antiquitùs *libra* continebat viginti quinque solidos.

[a] *Al. innovationem.*

4. *Petra* ceræ continebit octo libras

5. *Petra* ad lanam ponderandam, & ad alias res, continebit quindecim libras.

6. *Vaga* (*le waw*) debet continere duodecim petras; cujus pondus continet octo libras.

7. *Vlna* debet habere in se triginta septem pollices mensuratos, cum pollicibus trium hominum, scilicet, ex magno, mediocri & ex parvo; & secundum mediocrem pollicem debet stare. Aut secundum longitudinem trium granorum hordei sine cauda, debet mensurari ad radices vnguis pollicis.

8. *Lagena* debet continere duodecim libras aquæ; videlicet, quatuor libras de aqua marina, & quatuor libras de lacu vel stagno, & quatuor libras de aqua currente & clara. *Lagena* debet esse in profunditate, sex pollices, cum dimidio pollicis. In latitudine inferiore debet esse octo pollicum, cum dimidio pollicis; & cum spissitudine ligni vtriusque partis: & in rotunditate partis superioris debet esse viginti septem pollicum. Et in rotunditate inferiore debet esse viginti trium pollicum.

DE

DE BOLLA.

Cap. 2.

Bolla debet continere in se duodecim lagenas aquæ, cujus forma talis debet esse. Debet habere in profunditate, à labio inferiore novem pollices.

In latitudine superiore, debet esse viginti quatuor pollicum infra tabulas, ex transverso; cum spissitudine ligni vtriusque partis: In latitudine inferiore infra tabulas ex transverso, viginti quatuor pollices, & dimidium debet continere.

In rotunditate partis superioris, debet esse septuaginta duorum pollicum. Spissitudo ligni, vel duarum tabularum, de quibus *Bolla* fit, erit vnius pollicis.

DE MENSVRATIONE PARTICATAE TERRAE.

Cap. 3.

Leg. Burg. c. 1. *al. perticata.*

PArticata terræ in Baronia debet mensurari per sex vlnas, quæ faciunt octodecim pedes mediocres.

DE VINI MENSVRATIONE.

Cap. 4.

SI dolium vini fuerit ad viginti solidos, lagena vendatur ad denarium.

2. Si verò dolium vendatur ad quadraginta solidos; lagena vendatur pro duobus denariis.

3. Et sic semper cùm libra augetur ad dolium; denarius augmentabitur ad lagenam.

DE PONDERIBVS IN EMENDO ET *vendendo.*

Cap. 5.

Deut. 25. 13. 14. STatutum est à Rege David, vt commune & æquale pondus (quod dicitur pondus *Cathaniæ*) in emendo & vendendo, omnes homines in tota *Scotia* custodiant.

2. Divina namq; lex præcipit, dicens, non habebis in sacculo tuo diversa pondera, majus & minus, nec erit in domo tua, modius major & minor; sed pondus habebis justum.

3. Si quis contra decretum divinæ legis, aliquod inæquale pondus sibi vsurpaverit; Regiæ justitiæ octo vaccas emêdet pro transgressione.

ITER

ITER CAMERARII, PRAECEPTVM ITINERIS CAMERARII.

CAP. I.

CAMERARIVS SCOTIAE, PRAEpositis & Ballivis, Burgi de *Edinburgh*; Salutem. Quia Deo disponente, Iter nostræ Cameratiæ, apud Burgum vestrum die *lunæ* penultimo die *Novembris*, proximè futuro, cum continuatione dierum inchoare proponimus Vobis igitur mandamus, & præcipimus quatenus summoneri, & prænoneri faciatis omnes & singulos comburgenses vestros, tàm inhabitantes quàm extrà; quòd sint ibidem coram nobis, seu deputatis nostris pluribus aut vno, dictis die, & loco, cum eadem continuatione dierum, ad audiendum, tractandum, subeundum, perficiendum, & determinandum, ea quæ in dicto Itinere, secundum leges, & consuetudines burgorum fuerint audienda, subeunda, perficienda, determinanda. Et præmoneatis etiã omnes & singulos Ballivos, servientes, pistores, brasiatores, carnifices, appretiatores carnium, gustatores cervisiæ, tabernatores vini, custumatores, seu custumarios tàm magnæ quàm parvæ custumæ, custumarios Tronæ, custodes gaugeriæ, piscatores tam salmonum quam alborum piscium, molendinarios, ac omnes alios officiarios, qui se intromiserunt infra dictum burgum ab vltimo Itinere Cameratiæ nostræ, ibidem coram nobis, seu dictis deputatis nostris pluribus aut vno, dictis die & loco, cum præfata continuatione dierum super sibi objiciendis responsuros, & juri parituros, & haberi faciatis ad tunc ibidem omnia nomina prædicta, & omnia nomina sectæ curiæ, dicti burgi, & nomina fratrum Gildæ, & tenentium bothas mercimonij, tàm inhabitantium, quam forinsecorũ. Et omnia nomina porcos tenentiũ extra custodiã in legibus

Stat. wilh. c. 35.

legibus ſtatutam, in rotulamento ſufficienter, & diſtinctè ſcripta. Præmoneatis etiam operarios quoſcunque, quòd ibidem præſentét omnes menſuras ſuas, ſtatêras, vlnas, & pondera, ac omnia alia ac ſingula inſtrumenta ſua quibus vtũtur, vel vſi ſunt in ſuis officinis; quolibet inſtrumẽto, nomine cujus opus ſit, diſtinctè ſcripto. Et publicè proclamari faciatis, quòd omnes & ſinguli qui coram nobis in dicto Itinere, proſequi vel defendere voluerint, in forma juris, quacunque de cauſſa, quòd captis inde per vos plegijs, tâm ſuper proſequutione, quàm defenſione; quòd ſint ibidem ad placita ſua proſequenda & defendenda, pro-vt dictaverit ordo juris. Et deliberari faciatis ſub ſigillis veſtris inſcriptis Vice-comiti & Ballivis ſuis de A. omnia nomina foriſ-ſtallatorum forinſecorum dicti burgi, emendo vel vendendo foriſ-ſtallantium, ac omnia nomina omnium purpræſturam in proprietate, vel communi Domini Regis, infra burgum, vel extra facientium, quoquo modò. Ad comparendum coram nobis, ſcu dictis deputatis noſtris, pluribus aut vno, dictis die & loco, cum eadem continuatione, ſuper ſibi objiciendis reſponſuri, & juri parituri. Et ſitis vos Præpoſiti & Ballivi ibidem, coram nobis, dictis die & loco, cum eadem continuatione, ſuper ſibi objiciendis reſponſuri & juri parituri, pro-vt in præmiſſis dictaverit ordo juris; habentes vobiſcum veſtræ ſummonitionis, præmonitionis, & attachiamenti teſtimonium, & hoc breve. Et hoc non omittatis, ſub pœna quæ competit in hac parte.

PRAECEPTVM DE ATTACHIANDIS forinſecis.

CAP. 2.

Forinſecos intelligit, burgenſes rure manentes, & extra burgum habitantes, qui per vicecomitem debent attachiari, quia in ejus territorio habitant.

CAmerarius Vice-comiti, & Ballivis ſuis de A. ſalutem. Vobis præcipimus & mandamus, quatenus omnes illos forinſecos, quorum nomina Ballivi Burgi de E. vobis in ſcriptis præſentaverint, attachietis indilatè, ponentes ipſos ſub ſalvis, & ſecuris plegiis, quòd compareant coram nobis, aut deputatis noſtris pluribus aut vno, apud E. die *lunæ*, penultimo die menſis *Novembris* proximè futuro, cum continuatione dierum, ſuper ſibi objiciendis reſponſuri, & juri parituri. Et ſitis vos Vice-comes, & Ballivi veſtri ibidem coram nobis, ſeu dictis deputatis noſtris, dictis die & loco cum eadem continuatione dierum, habẽtes vobiſcum veſtri attachiamenti teſtimoniũ, & hoc Breve, & hoc nullo modo omittatis.

MODVS

MODVS TENENDI ITER.

Cap. 3.

PRimò, compareant coram Camerario, vel locum ſuum tenente, omnes Burgenſes tàm intus, quàm extra habitantes ſeu forinſeci. Qui debent nominatim vocari, & qui inveniuntur abſentes, per judicium amercientur. Secta tamen priùs vocetur, & Curia affirmetur. Hinc inde vocentur Ballivi, & Bedelli anni præſentis, & præteriti, quoniam debent accuſari à tempore vltimi itineris, vſque ad tempus novorum Ballivorum. Deinde levetur aſſiſa pro inquiſitione facienda, ſuper articulis itineris Camerarii. *Item*, quæratur, ſi Ballivi habeant commiſſionem, vel non; & quibus legibus clamant Burgum Domini Regis gubernare. Poſteà vocentur omnes querelæ, & ſuper his levetur bona aſſiſa, & non ſuſpecta de melioribus & fidelioribus Burgi. *Item*, petatur [a] retornatus præcepti Camerarii, cum plegiorum inventione, ſuper adminiſtratione ipſius præcepti in omnibus. Deinde petatur rentale Burgi, per quod firmæ perticatarum terræ, leventur, vel levari debeant, tàm de terris vaſtis, quàm ædificatis. *Item*, petantur in ſcriptis, omnia nomina Burgenſium infra habitantiũ & extra, videlicet, nomina fratrũ Gildæ per ſe; & nomina aliorũ per ſe. *Item*, petatur rotulus ſectæ Curiæ, tàm infra habitantium quàm extra; tàm de terris vaſtis, quã ædificatis. Poſtremò vocentur ſũmonitiones, & probentur, vnà cũ attachiamentis legitimè.

[a] *Arotulus, ſive retornatio.*

DE MODO [a] CALVMNIANDI BALLIVOS.

[a] *Accuſandi.*

Cap. 4.

PRimò quòd non faciunt juſtitiam, & quòd non ſunt parati facere omni tempore, cum inde fuerint requiſiti, ſecundum formam juramenti ab illis præſtiti, quando fuerunt conſtituti.

2. Quòd non faciant juſtitiam æqualiter, tàm pauperibus quàm divitibus.

3. Quòd omittũt facere juſtitiã favore, odio, vel amore alicujus.

4. Quòd capiunt munera pro juſtitia faciẽda, vel omittenda.

5. Quòd faciunt panẽ, & cerviſiã venales; cõtra jura Burgorũ.

6. Quòd dant ſaſinam hæreditariam, vel ad longum tempus de aliquo Burgagio alienando, antequàm legaliter offeratur, in judicio propinquioribus de ſanguine alienantis.

7. Quòd dant ſaſinam de terra aliqua in Burgo, contra defenſam opponentis.

8. Quòd nõ perſcrutãtur Burgũ legaliter, pro leproſis ejiciẽdis.

9. Quòd non cuſtodiunt, nec faciunt cuſtodiri aſſiſam panis, vini, cerviſiæ, & carnium legaliter.

10. Quòd non faciunt juſtitiã de frangentibus aſſiſam, quoties leges requirunt.

11. Quòd non faciunt examinationem ſingulis ſeptimanis, vel ſaltem ſingulis qnindenis, de pane, vino, cerviſia, carnibus, ac cæteris examinandis in Burgo.

12. Quòd faciunt ſe partem in Curia; per quod juſtitia fieri non poteſt, aut jus partis proſequentis, vel defendentis plus ſolito retardatur.

13. Quòd non exſequuntur legaliter mandatum Domini Regis, vel Camerarii ſibi directum.

14. Quòd imponunt collectas indebitè, non conſultâ communitate Burgi.

15. Quòd vendunt, & concedunt libertates Burgi, ſervientibus extraneis, vt poſſunt emere, & vendere cum Burgenſibus, & vti cæteris commoditatibus, & libertatibus Burgi.

16. Quòd non faciunt vigilare Burgum de nocte, per ſufficientes vigiles, vt tenentur: Ita quòd non damnificentur vicini, propter inſufficientem vigilem.

17. Quòd faciunt pauperes, & non divites vigilare.

18. Pendente inquiſitione ſeu aſſiſâ, querelas acceptant, & non [b] determinant.

[b] *Al. determinant.*

DE SERVIENTIBVS, VEL [a] BEDELLIS *calumniandis.*

CAP. 5.

[a] *Bedellus à pedo, hoc eſt, à baculo præſertim paſtorali.*

INde vocentur, & calumnientur Bedelli, ſeu ſerjandi, qui ab vltima ſeſſione Camerarii in illo Burgo miniſtraverunt.

2. Quòd non præſentant fideliter omnes plegios in manu ſua inventos, Ballivos in Ballivorum ſeſſione, nec Camerario in ſeſſione ipſius.

3. Quòd non præſentant omnes diſtrictiones Ballivis, pro defectibus contingentes, ad eorum officia pertinentes.

4. Quòd nõ capiũt æquè vigilias, tàm divitũ, quàm pauperũ.

5. Quòd in captionibus, & oneribus neceſſariis pro Domino noſtro Rege, Juſtitiario vel Camerario, non æquè ſe gerunt, ſed amicis, & benevolis ſuis parcunt, & cæteros de civitate nimis infeſtant & ponderant.

6. Quòd

6. Quòd in ſolutionibus hujuſmodi faciendis in eorum manibus detentis, minùs ſolvunt quàm receperunt, & in commodū ſuū, ac in damnū cōmunitatis, cauſſa rigoris officii ſui, cōvertant.

7. Quòd non capiunt omnia genera panis, & cerviſiæ, vt in mandatis habent, pro examinatione facienda, ſed pro lucro ſuo, à quibuſdam capiunt; & quibuſdam parcunt, per quod aſſiſa non poteſt fideliter cuſtodiri.

DE GVSTATORIBVS CERVISIAE *calumniandis.*

CAP. 6.

CAlumnientur primò, quòd non ſunt parati ſigno expoſito, ad cerviſiam guſtandum.

2. Quòd non ſunt parati ad guſtandum, quotieſcunque braſiatrix tunnaverit.

5. Quòd farciunt ventres ſuos, in potando ſeu guſtando, ita quòd amittunt diſcretionem guſtandi.

4. Quòd intrant in domo, vbi deberent ſtare foris in media platêa ante oſtium, & mittere vnum de ſociis ſuis intus, cum Bedello, qui eligat de qua olla, ſibi placuerit guſtare: & inde præſentabit ſociis ſuis ad guſtandum, & ad diſcernendum, ſecundum aſſiſam impoſitam.

5. Quòd non præſentant defectus inde Ballivis, ad proximam Curiam ſequentem.

6. Quòd non ponunt aſſiſam de cerviſia, ſed dicunt ſimpliciter eam eſſe bonam, vel malam.

DE APPRETIATORIBVS CARNIVM.

CAP. 7.

APpretiatores carnium debent calumniari.

2. Quòd non ſunt ſemper parati, ad appretiandum carnes, ſigno expoſito tam pro vtilitate carnificum, quàm populi.

3. Quòd non ſcrutantur forum [a] Regis, quolibet die fori, de modo emtionis animalium comeſtibilium, videlicet, boum, mutonum, porcorum; & ſecundum emtionem fori, per eorum diſcretionem ponitur aſſiſa, non admiſſo juramento alicujus carnificis, in hac parte.

4. Quòd dono, prece, vel pretio, favorabiliter appretiant carnes in damnum populi Regis.

5. Quòd non faciunt pretium de prædictis carnibus, quoties fuerint requiſiti.

[a] *Pretium Regis* the kings price.

Iter.

DE CARNIFICIBVS.

Cap. 8.

CAlumnientur primò, quòd non vendunt carnes juxta assisam, proborum villæ.

2. Quòd vendunt carnes antequam appretientur.

3. Vendunt pro majori pretio, quàm fuerunt appretiatæ.

4. Emunt, & occidunt animalia de nocte, contra legem Burgorum.

5. Forisstallant Burgenses, et Burgum, emendo in patria.

6. Vendunt carnes sine signo, vel ante expositionem signi.

7. Bonas carnes vendunt extraneis, & malos vicinis, & è converso.

8. Negant, & occultant pretium alicui petenti pretium.

9. Vendunt carnes in coopertura, seu in secreto, clausa fenestra, & non apertè in fenestra, & in stabello.

10. Quod [a] non faciunt lardarium in grosso, & illud vendunt minutè tabernando, contra jura, & statuta Burgorum.

[a] *Al. quod faciũt lardareum, & recte.*

DE PISTORIBVS.

Cap. 9.

IMprimis calumnientur Pistores.

1. Quòd tenent in suis furnis plures servientes, quàm lex permittere vult, vbi de jure non tenentur habere, nisi quatuor personas; magistrum, duos servientes, & garcionem.

2. Vbi debent capere singulis vicibus, pro magistro vnum denarium, pro duobus servientibus denarium, & pro garcione vnum quadrantem, pro hujusmodi debito plusquam debent accipiunt à populo, pro libito suo.

3. Quòd non faciunt panem concordantem monetæ, panem pro denario, panem pro obulo, panem pro quadrante.

4. Quòd non faciunt quodlibet genus panis, vt lex Burgi requirit, videlicet, quachetum symmellum, vastellum, panem azymum, purum panem, panem mixtum, & panem de *trayt*.

5. Quòd minuunt pondus datum iis per Ballivos Burgi.

DE BRASIATORIBVS.

Cap. 10.

DEbent brasiatores calumniari.

1. Quòd non servant assisam in vendendo cervisiam, juxta impositionem proborum villæ, & juxta emtionem brasii.

2. Quòd

2. Quòd non faciunt guſtari cerviſiam, ſeu tunnari, antequam illam vendant.

3. Non exponunt ſignum, ad certificandum guſtatores cerviſiæ, vt decet.

4. Vendunt cerviſiam non præeunte guſtatore, vel ſigno præoſtenſo.

5. Non habent menſuras, videlicet, quartam, pintam, tertiam, & partes concordantes monetæ Domini Regis, per quas menſuras, populus poſſit deſerviri, debitè cum indiguerit.

6. Quanvis illas menſuras habuerint, tamen recuſant vendere in minuto: ſed in integro, vt ollæ ſtant.

7. Poſt guſtationem, de novo tunnant.

8. Quòd illæ ollæ quas habent non continent in cerviſia clara ſine fæce, lagenam Regis, vbi de jure, continere debeant, lagenam regiã menſuratã in cerviſia clara ſine fæce, vel fermento.

9. Quòd adhuc vtuntur officio ſuo, poſtquam per aſſiſam ab eodem poſiti fuerint, & per juris obſervantiam abjurare debet dicto officio, per vnum annum, & vnũ diem, ſi convicti fuerint.

DE MOLENDINARIIS.

Cap. II.

IMprimis calumniandi ſunt.

1. Quòd tenent plures ſervientes in molendino, quàm eis conſideratum eſt à Burgenſibus, in damnum Regis, & populi.

2. Non tenent vnicuique ſuum locum *le rowm* vt tenentur, ſed pro lucro permitunt alterum alterius locum occupare.

3. Majus ſpatium occupant malitioſè & contra legem inter *le haper*, & lapidem molarem, pro eorum lucro, vbi lex non permittit ibidem ampliùs ſpatium eſſe quam vna virgula æſtiva de corylo.

4. Capiunt ſalmunculos in ſtagnis molendini, contra prohibitionem juris.

5. Vtuntur binis menſuris.

6. Plus capiunt à molentibus, quàm de jure, ſeu conſuetudine debent.

DE CVSTVMARIIS PARVAE CVSTVMAE.

Cap. IX.

PRimò capiunt cuſtumam largiore modo, quàm impoſitum eſt à Domino Rege, contra formam contentam in legibus, in

quibus cuſtuma eſt redacta in ſcriptis.

2. Capiunt majorem cuſtumam quàm debent de jure capere, ad exhæredationem & præjudicium Domini Regis.

DE CVSTVMARIIS MAGNAE *cuſtumæ.*

CAP. 13.

HI debent calumniari.

1. Quòd non capiunt juramentum, cujuſlibet perſonæ præſentantis modum ſuorum bonorum, ſecundum quem cuſtuma capi debet: Sed à quibuſdam capiunt, & à quibuſdam non; ſed eis favorabiliter parcunt.

2. Vbi habent hæſitationem de præſentatione bonorum cuſtumandorum non ſufficiente, non perſcrutantur vlteriùs, pro commodo Regis, tàm per interiorem per ſcrutationem populi, quàm per manuum appoſitionem ad ponderationem ſaccorum; ſed ſinunt talia præterire in damnum Regis: neque perſcrutantur naves pro lanis, vel bonis non cuſtumatis, vel non tronatis, vel etiam pro rebus malè tronatis.

3. Vbi recipiunt mandata Domini Regis, vel Camerarii, ſuper ſolutionibus faciendis: quibuſdam ſolutiones pro lucro faciunt, & à quibuſdam malitioſè ſubtrahunt.

DE GAVGIATORIBVS.

CAP. 14.

Edward. 3. An. 31. c. 5
Richard. 2. An. 3. c. 4.
In the ſtature at northamtoun, An. 4. c. 1.
Henr. 6. An. 23. c. 16.
Eliz. An. 31. c. 8.

GAugiatores debent calumniari quòd capiunt feudum, & non faciunt ea quæ ſpectant ad ſuum officium. Quia debent ſignare pannum, panes, dolium, ſigillo officii ſui quòd non faciunt, propter quod damnificantur emtores: ex quo ignotum eſt, eis vtrum habeant quod juris eſt, an non.

DE TRONATORIBVS.

CAP. 15.

[a] *Al. tronandi.*

TRonatores calumniabuntur, quòd non cuſtodiunt officium ſuum in tentando [a] lanas, ſed quibuſdam perſonis lanas tentant, & quibuſdam non; pro donis inde capiendis, in damnum Regis. Et eodem modo debent calumniari, de omnibus ponderibus majoribus, & minoribus.

DE

DE PISCATORIBVS SALMONVM.

CAP. 16.

CAlumniabuntur piſcatores, qui piſcantur in aquis, quòd non ſervant filum aquæ, ſcilicet, medium *ſtreame* prout debent.

2. Quòd piſcantur in nocte, & omni tempore injuſtè, non habendo conſiderationem ad leges & ſtatuta, vbi captio ſalmorum inhibita eſt eis, à die Sabbathi poſt veſperas vſque ad diem *Lunæ* ad ortum Solis.

3. Vendunt piſces ad aquas, vbi debent præſentare, & vendere in foro.

DE PROVISORIBVS REGIS JVSTI-*tiarii vel Camerarii.*

CAP. 17.

PRimò calumniari debent, quòd habent in mandatis providere; providentplus, & abundantiùs, quàm habent in mandatis, & ſub colore pretii regii, cumulat ſibi cõmodum ſingulare.

2. Non faciunt plenam ſolutionem de denariis ſibi allocatis, pro hujuſmodi ſolutionibus: ſed ſolvunt quibus volunt, & quantum volunt, vnde populus grave damnum incurrit, ex eo quòd non audet conqueri de ipſis ob rigorem officii ſui.

DE TABERNARIIS VINI.

CAP. 18.

QVi iſto modo calumniabuntur.

1. Quòd vendunt vinum ſine guſtatione.
2. Vendunt cum menſuris propriis, non probatis à Ballivis.
3. Miſcent vina corrupta cum ſanis.
4. Vendunt ſine appretiatione priùs facta.

DE PISCATORIBVS ALBORVM PISCIVM.

CAP. 19.

PRimò quòd vendunt piſces ſuos ad littus maris, cum vendere debeant in foro Regis, vnde foriſtallatores plenariè dici poſſunt.

2. Vendunt piſces de noctu, & abſcondunt in domibus ſuis, & in hoſpitiis ſuis ad ſeductionem populi malitioſè, vnde plenariam forisfacturam incurrunt.

DE

DE REGRATARIIS.

Cap. 20.

REgratarii calumniabuntur.

1. Quòd emunt bona ante horam debitam, videlicet, horam primam in æstate, & tertiam in hyeme.

2. Quòd emunt bona extra Burgum forisstallando.

3. Quòd vtuntur falsis mensuris.

DE FORISTALLATORIBVS.

Cap. 21.

IMprimis, forisstallant Burgum, in lana, coriis, pellibus, farina, & brasio.

2. Non solvunt custumariis, custumam Regis, quoties vendunt merces, et bona sua privatim in suis domiciliis: et quando ita vendunt, concelant custumam Regis, in magnum ejus præjudicium. Præterea vendunt suas merces *Lethæ*, *Perthæ*, *Deidoni*, et in aliis locis, et concelant custumam Regis, in eius præiudicium, et grave detrimentum Burgi.

3. Emunt ante tempus, triticum, hordeum, avenas; easque custodiunt, donec cariùs vendant, et convertant in legitimas merces. Ideòque rectè dicuntur forisstallatores.

4. Vtuntur mercibus ad Gildam pertinentibus, quia faciunt panes, et coquunt cervisiam, vendunt vinum, & ceram, arnurcam, Smegma, & Aliis libertatibus vtuntur quibus in foro vti non debent.

5. Emunt corium, et tannant; et concelant custumam Regis.

6. Piscatores forisstallant Burgum, vendendo pisces ad ripam aquæ, quos debent præsentare, et exhibere in foro.

7. Frangunt, et secant pisces in frusta, et vendunt per denariatas.

8. Ponunt pisces in domo, et saliunt eos, contra leges Regis.

9. Aperiunt pisces, et non inspiciunt, vtrum sunt leprosi, vel non. Et hæc est causa, quare piscatores, non debent facere Lardarium.

10. Piscantur in diebus festis: et violant Regis statuta, et communes ordinationes, et suas ipsorum constitutiones, in Curia piscatorum factas.

SVTO-

SVTORES.

Cap. 22.

SVtores debent calumniari, quòd tannant corium: faciunt calceos, contra leges, et ſtatuta, videlicet, ex corio et pellibus animalium, quorum cornua, et aures ſunt ejuſdem longitudinis.

2. Faciunt calceos, ocreas, et alia, ex corio, priùs quàm fuerit tannatum.

3. Conſuunt falſo, et putrido filo: vnde calcei perduntur antè quàm plenè conteruntur.

4. Debent addere corio, oleum, et ſevum: tamen addunt tantùm aquam, et ſalem.

5. Faciunt calceos, et res alias operantur ex corio, priùs quàm fuerit benè mollitum ſeu mollificatum: in magnum damnum, et præjudicium ligiorum Regis.

PELLIPARII, SEV PELLIONES.

Cap. 23.

PElliones debent accuſari, quòd faciunt chirothecas, et res alias, priùs quàm pelles, bene et ſufficienter curantur.

2. Corrumpunt pelles, propter defectum rerum neceſſariarum ad eas curandas, et perficiendas hoc eſt, aluminis, ovorum, et rerum aliarum.

3. Corrumpunt pelles, ſive coria in aquis, quando in illis merguntur.

4. Conſuunt, falſo et corrupto filo, aliiſque vtuntur falſis inſtrumentis.

5. Faciunt tales, magiſtros artis, qui illam ignorant.

SARTORES.

Cap. 24.

SArtores debent calumniari, quòd faciunt multas reliquias, et fruſta multa ex panno, cum eum ſecant: vel propter feſtinationem, vel propter ignorantiam artis.

2. Accipiunt ſibi particulas panni, et ſciſſiones manicarum: et alias minutias.

3. Faciunt hominibus ſua veſtimenta, aliter quàm ipſi mandant, et præcipiunt.

4. Conſuunt,

4. Conſuunt, falſo, et putrido filo, et aliis rebus.
5. Non obſervant omnibus hominibus dies ſuos.
6. Faciunt multos magiſtros artis, qui ejus artis ſunt ignari: in magnum præjudicium ipſius Regis, & ſui populi.
7. Operantur in diebus feſtis, contra legem Dei.

TEXTORES.

Cap. 25.

TExtores debent calumniari, et accuſari, quòd faciunt nimis multas filorum reliquias, et etiam nimis Longas, in damnum et præjudicium populi.

2. Cum accipiunt pannum per pondera, et per pondus eundem reſtituunt, faciunt eum humidum, et aſpergunt eum vrina, et aliis, vt ſit majoris ponderit: et hoc modo magnam ejus quàntitatem ſibi retinent.

3. Capiunt malum, & putridum filum, ex lino vel lana, illud imponunt telæ, & intexunt, feſtinationis cauſſa

POLENTARIJ.

Cap. 26.

POlentarij, qui braſium curant & faciunt *Malt-makers* calumniari debent, quòd faciunt bonum braſium, & malum, & ſimul & conjunctim: cum debent ea facere ſeparatim, & pro diverſis pretijs.

2. Non ſatis, neque benè mergunt in aquis hordeum, quòd eſt ejus perfectionis magnum impedimentum.

3. Cùm in horreo illud faciunt, permittunt & tolerant ipſa grana ſubſtantiam ſuam emittere ex vtraque cauda: cum ex vna cauda tantùm, id fieri debeat.

4. Faciunt braſium ſuper mala terra, ſeu pavimento horrei: vnde redditur malum, et inſalubre.

5. Braſium non fumatur ſuper molendino.

6. Molunt in molendino nimis tenuiter: vel in nimis parvas partes: et ea eſt cauſſa, quòd cùm coquitur in *lie masking fat*, non currit, quia in molendino vnumquodque granum, debet frangi tantùm in duas, vel tres particulas.

SELLARII,

SELLARII, SIVE EPHIPPIARII.

Cap. 27.

SEllarii debent accusari, quòd sellas faciunt ex ligno viridi: cum fieri debeant ex ligno arido.

2. Non ligant neque conjungunt partes sellæ corio, vel glutine, sicut debent facere.

3. Apponunt sellis mala et vitiosa ephippia, fræna falsa, fractas et corruptas stapedas, vnde multi læduntur et occiduntur.

4. Consuunt malo, et putrido filo.

5. Non custodiunt dies suos, his cum quibus habent negotiũ.

6. Non custodiunt, neque observant dies festos.

DE CLERICO CAMERARII.

Cap. 28.

STatutum est, quòd Clericus sit specialiter deputatus per Regem non habens aliquam ligam, vel domicilium cum Camerario. Et sit obligatus Regi duntaxat & juret, quòd nihil faciet de mandato Camerarii, in præjudicium Regis: sed semper aviset Regem in omnibus & singulis; secundum ejus consilium, & instructionem operetur. *Ex libro Sconensi.*

DE TEMPORE ITINERIS.

Cap. 29.

ITem, Camerarius non faciet iter suum in hyeme; sed in æstate, ad evadendum sumtuosas expensas.

PONDERA, ET MENSVRAE.

Cap. 30.

IN omni Itinere, Clericus Camerarii deferat secum pondera, & mensuras, & faciat quòd strictissimè examinentur pondera tronarum, & quòd omninò concordent, cum ponderibus suis, & nec minus, nec plus. Iac. 3. parl. 4. c. 22. Iac. 4. parl. 3. c. 33. parl 6. c. 96. Matth. 7. Marc. 4. 24. Luc. 6, 38.

FORISSTALLATORES.

Cap. 31.

ITem, prædictus Clericus apportet, & præsentet Regi, per indenturam in scriptis, omnia nomina indictatorum, per quodlibet Burgum pro foris-stallatione.

DE

DE AMERCIAMENTIS.
CAP. 32.

ITem, nullum amerciamentum modificetur, per Camerarium, vel Clericum ſuum ſine ſpeciali mandato, & conſenſu Domini Regis.

DE PRETIO VICTVALIVM.
CAP. 33.

Vid. lib. 6. part. 7. c. 121.

ITem, pretia victualium, & aliarum rerum, conſtituantur infra Burgum, & Camerarius diligenter inquirat, in ſuo itinere, de omnibus infringentibus dictum pretium.

DE ESCHETIS, ET ALIIS.
CAP. 34.

ITem, prædictus Clericus Comerarii, apportet & præſentet Domino Regi, in ſcriptis, omnia eſcheta in Burgis, in tenementis & aliis; & nomina illorum, qui ſunt poſiti in voluntate Regis, pro ſuis forisfactis vna cum omnibus judiciis falſatis, infra Burgum, ac nominibus eorum.

DECRETA CAMERARII NON DEBENT DE VOLVI AD JUDICEM INFERIOREM.
CAP. 35.

ITem, actiones ſive placita mota, ſive intentata coram Camerario, de jure, nunquam debent devolvi vel deſcendere ad judicem inferiorem.

POST QVADRAGINTA DIES, DECRETA CAMERARII, MANDANTUR EXSECUTIONI.
CAP. 36.

ITem, damna et expenſæ taxatæ in itinere Camerarii, neque debita per ejus ſententiam, et decretum recuperata, et judicata, ſolvi debent; donec quadraginta dies (à tempore latæ ſententiæ numerandi) præterierint.

DECRETA

DECRETA CAMERARII DEBENT MANDARI exſecutioni per Magiſtratus Burgi.

CAP. 37.

ITem, quicquid Camerarius in ſua ſententia ordinaverit, ſeu decreverit: Alder-mannus & Ballivi, ipſius burgi, debent curare vt ſolvatur (ei in cujus favorem ſententia eſt lata)

BALLIVI BVRGORVM DEBENT IVDICARI a Camerario.

CAP. 38.

ITem, quicunque calumniaverit Ballivum alicujus burgi, in aliquo, quod tangit ejus officium, non cogitur reſpondere, niſi coram Camerario.

ARTICVLI INQVIRENDI IN PRIVATA & ſecreta inquiſitione.

CAP. 39.

IMprimis, ſi quis diſperſonaverit Ballivos, vel ſervientes in officijs ſuis faciendis, vel ipſos impediverit, quo minus juſtitiam facere valeant, vt debent.

2. Si quis foriſ-ſtallat burgum, animalia, vel cætera bona, emendo vel vendendo.

3. Si ſit aliqua terra in burgo foriſ-facta, ex quacunque cauſſa.

4. Si ſint defamatores, vel rebelles, vel noctivagi in burgo.

5. Si quis abjuravit villam pro aliquo debito, ſeu malefacto, & poſteà redijt.

6. Si ſit aliquis baſtardus qui terras acquiſivit, nullum relinquens hæredem de corpore ſuo.

7. Si ſunt aliquæ communes venellæ obſtipatæ, & obſtructæ, & per quem.

8. Si ſit aliqua terra in burgo, vel extrà, quæ non ſolvit Domino Regi, annuum redditum.

9. Si quis favet alicui Domino, magis quàm Domino Regi, reddendo ſibi cenſum annuum.

10. Si aliquis impetrat Dominum rure manentem, ad veniendum ad Curias Burgorum, in præjudicium, vel damnum vicinorum ſuorum.

11. Si aliquis trahit vicinum ſuum, ad curiam Eccleſiaſticam, à curia ſeculari.

12. Si quis vtitur binis menſuris, ſtatêris, ponderibus, ſive vlnis.

13. Si metæ & bondæ Burgi, benè & fideliter circumquaque cuſtodiantur.

14. Si ſit aliqua confœderatio inter aliquos villæ, per quam, vicini injuſtè graventur in aliquo, vel pauperes deprimantur.

15 Si tinctores vel ſutores, qui ſunt fratres Gildæ, vtuntur officijs ſuis manu propriâ.

16 Si ſutores ſunt Tannatores.

17. Si communis burſa benè cuſtodiatur, & vt decet æqualiter dividatur.

18. Si Ballivi aliquibus vendunt libertates burgi, ſine conſenſu communitatis.

19. Si ſunt aliqui, vel aliquæ, quæ dicunt, ſe non eſſe braſiatrices, & tamen vendunt aliquando cerviſiam, commenſalibus ſuis, & alijs ſine guſtatione præhabita, vel pretio ante impoſito.

20. Si ſunt aliqui qui hoſpitant, & receptant malefactores in domibus.

21. Si ſunt aliqui qui abducant lanas, pelles, & coria ſeu cætera bona, de quibus non ſolvunt cuſtumam debitam, & conſuetam.

22. Si qui ſunt qui conſilia vicinorum ſuorum, vel Domini Regis, aut ea quæ in inquiſitione, vel aſſiſa deponuntur, alijs enarrant.

23 Si qui ſunt qui terras, vel redditus in manus Religioſorum virorum, aut aliorum Eccleſiaſticorum dederunt, ſine licentia Domini Regis.

24. Si qui ſunt inductores falſæ monetæ, de forinſeco regno.

25. Si qui ſunt qui purpræſturam faciunt infra burgum, in propria terra alicujus vel in communi.

26. Si aliqua judicia ſunt falſata in burgo, & non præſentata illis quibus debent notificari.

27. Si Ballivi fecerunt judicium de ponderibus, braſiatoribus, & alijs poſtquam fuerunt amerciati

28. Si Braſiatores vendunt cerviſiam per fidelem menſuram.

29 Si

29. Si braſiatores braſiant, & vendunt cerviſiam, ſecundum pretium iis impoſitum per guſtatores.

30. Quoties quilibet Piſtor, & fractores aſſiſarum, ſint amerciati in anno.

31. Si Ballivi in domibus ſuis faciunt panem venalem, vel cerviſiam venalem.

32. Si aliqui leproſi receptantur in villa.

33. Si aliqui ſunt ſcandalizatores communes non puniti.

34, Si ſunt binæ menſuræ vſitatæ in Burgo, vel vlnæ,& pondera, ſcilicet, vna ad vendendum, & alia ad emendum.

35. Si aliquis non habens libertatem, ea vtitur contra libertatem Burgi, ad damnum Domini Regis, & Burgi ſui, infra dictum Burgum, vel extrà.

36. *Item*, ſi aliquis occupavit, intravit, vel teneat terram Domini Regis, vel alicujus alterius injuſtè.

37. Si aliquis Ballivus in aſſedatione profectuum Domini Regis, fuerit particeps captionis.

38. Si qui ſunt qui occupant terras, vel redditus ad manus Domini Regis devenientes, quacunque via, eſchetæ, aut foriſfacturæ.

39. De redditibus Domini Regis concelatis.

40. De illis qui vtuntur libertate Burgi, non habentibus aliquam terram ædificatam vltra annum.

41. De cocis, & coquentibus carnes, vel piſces humano vſui minùs aptos, vel etiam poſtquàm talia tenuerunt vltra debitum tempus; & aliâs calefaciunt & vendunt in manifeſtam populi deceptionem.

42. De allocationibus factis per Præpoſitos Burgi, & non ſolutis pauperibus, cariagium, vel alios labores facientibus.

43. De ſubtrahentibus bona in adventu Camerarii, vel ſuorum Clericorum: pro eo quòd ea Domino noſtro Regi, vendere noluerunt.

44. De nativis Domini Regis, latitantibus infra Burgum.

45. Si de communibus profectibus Burgi, legalis fiat aſſedatio, & levatio. Et ſi de eiſdem fidele computum communitati Burgi reddatur. Et ſi ita non ſit, per quem & in quorum manus devenerunt, & quomodo tranſeunt in negotiis communitatis.

46. De gaggis, ſeu menſuris pannorum, & vinorum qualiter obſervantur.

47. Custodia magnæ cuſtumæ, & privatæ inquiratur.

48. De debitis ſectis, ad Curiam Regis ſubtractis.

49. De cariagiis captis, & revenditis.

50. De omnibus Bragatoribus in Curia.

51. Si Ballivi fecerunt imbreviare placita, quæ tangunt Coronam Domini Regis infra Burgum; videlicet, de incendio, raptu mulierum, murdro, & roboria.

52. Si Ballivi fecerunt Breviare aliquas querelas inter Burgenſem & mercatorem, poſt tertiam maris refluxionem per dilationem voluntariè.

53. Si quis tenuerit pondera, vel menſuras non ſignatas ſigillo Burgi.

54. Si viduæ compellantur ad vigilandum.

55. Si quis retinuerit advenas, in domo ſua, plùs quàm vna nocte, qui pro iis plegium dare noluerit.

56. Si aliqui cœperunt ſuperflua telonæa, vltra conſtitutionem Burgi.

57. Si omnes præcones communiter eliguntur ab omnibus, ſecundum conſuetudinem Burgi.

58. Si quis tenuerit molas manuales, alius quàm Burgenſis; vel braſiaverit, & braſium fecerit, abſque fine facto, & quis eos advocat.

59. Si Ballivi non fecerunt rotulare ſuas Curias, & aſſiſas.

60. Si aliquis ſit communis miniſter Burgi, qui non ſit Burgenſis ejuſdem Burgi, vel nullam habens terram hoſpitatam in eadem villa.

61. Si quis locum tenens, vel Ballivus Camerarii, ſteterit in placitis, contra Dominum Regem, vel contra ſtatum & libertatem ſuæ communitatis, cum Epiſcopis, Abbatibus, Prioribus, Comitibus, vel quibuſcunque aliis, prece, vel pretio.

62. Si Burgenſes aliqui exiſtant, qui mercatores tàm extraneos, qnàm privatos, ad Burgos cum ſuis bonis per mare, vel per terras venientes, tàm difficiliter pertractant, leges non obſervando, debitas ſolutiones detinendo, ſeu alia gravamina ſibi inferendo, quòd tales mercatores relinquunt acceſſus ſuos ad Burgos, & portas Burgorum, in damnum Domini noſtri Regis, & communitatum Burgorum, manifeſtam depauperationem, & gravaminum occaſionem.

63. Si ſtallangiarii emunt, & vendunt liberè in Burgo, vt

Burgen

Burgenſes, & ex cujus permiſſione: aut ſi braſiant', vel braſium faciant, aut molas tenent.

64. De ſervientibus munera capientibus, pro juratis amovendis de aſſiſa.

65. De his qui parcunt divitibus; & pauperes faciunt ſummoneri, vt interſint aſſiſæ.

66. De his qui abjuraverunt villam, & poſtmodum latitant in eadem villa.

67. De hoſtilagiis in Burgo.

68. De carnificibus Burgenſibus, ponentibus manus ſuas in ventres martarum.

69. De tinctoribus Burgenſibus, ponentibus manus ſuas in *le wadde*.

70. De detentoribus, & ſubtractoribus multuræ Domini Regis, de molendinis Domini Regis.

71. Si ſunt aliqui furatores gallinarum, frumenti, vel alterius bladi aut aliarum rerum in Burgo.

72. Si ſunt aliqui noctivagi, aut vigilantes in autumno, vel hyeme, tacitè capientes, aliorum frumenta & ſegetes, vel eas de nocte vaſtantes, cum ſuis equis, aut animalibus.

73. Si aliqui ſunt convitiatores, defamatores, communiter pugnantes, aut aliqui alii malefactores.

74. Si qui ſunt in Burgo banniti, qui tamen in Burgo manent, & nondum exierunt.

75. Si aliquis detinuerit à Domino noſtro Rege, debitum ſervitium ſuum annuum, ſibi debitum, de terra ſua.

76. Si quis vendiderit aliquas groſſas merchandias, magnam, & parvam cuſtumam Domini Regis ab ipſo, & magnis cuſtumariis ſuis, auferendo.

77. De his qui ſe intrudunt in alienas terras, & eas occupant injuſtè.

78. De taxationibus poſitis in Burgo, ſi æqualiter ponantur ſuper divitibus, & pauperibus, juxta eorum facultates.

BREVIS, ET SVCCINCTA FORMA ITINERIS SEV CVRIAE JVSTITIARIJ.

PRimò, vocentur ſectatores, et eorum Domini; Quia tametſi ſectatores comparent: tamen eorum Domini obligantur ad comparendum coram Juſtitiario, in ſuo itinere. Verùm debent per Servientes Curiæ ſummoneri, ad eorum domicilia, coram teſtibus diverſarum Baroniarum.

2. Commiſſio Juſtitiario data per Regem, debet produci, et publicè legi.

3. Curia debet legitimè affirmari.

4. Adjudicator, ſive pronunciator ſententiæ, debet jurare, de exercendo ſuo officio fideliter.

5. Sectatores Curiæ iterum vocari debent: ſinguli illorum bis, cum ipſorum Dominis: et abſentes amerciari, ſeu mulctari.

6. Defaltæ, et contumaciæ partium, nempe Actoris, et Rei judicentur: et abſentes amercientur.

7. Vocentur Brevia, et ſummonitiones, et partes, ſeu Rei ſummoniti.

8. Summonitiones verificentur, quòd factæ ſunt per ſpatium quadraginta dierum ad minus: alioqui nullæ, et invalidæ judicentur. Si autem non verificentur per Servientem Curiæ: ipſe amèrciabitur: et pars Rea abſolvetur, et quieta recedet.

9. Aſſiſa eligatur ex melioribus, et prioribus hominibus patriæ: qui jurabunt, magno Sacramento interveniente, quod verũ dicent, et verum non celabunt in his quæ illis proponentur.

10. Vocentur Coronatores, et indictamenta ſint recepta, et in judicio producta. Vocentur perſonæ jndictatæ. Et ſi comparent, præſententur in Curia, et accuſentur. Vice-comes autem

pro

pro illis reſpondebit, donec ſuper illis judicium datum fuerit.

11. Si quis habet poteſtatem, vel commiſſionem replegiandi aliquem à Curia Juſtitiarii, ad aliquam Curiam Regalitatis, commiſſionem in Curia producat, et pro ea ſolvat. Et ſi replegiatio alicujus perſonæ fuerit admiſſa: replegians relinquat plegium qui dicitur *culreach* in Curia Juſtitiarii. Sed advertat diligenter Juſtitiarius, quòd nullæ perſonæ replegientur fraudulenter ad Curias Regalitatum. Et quòd nulli allegabunt ſive affirmabunt ſe habere Regalitatem, cùm nullam habeant.

12. Deinde interrogabuntur Ballivi Burgorum, ſi qui fuerint præſentes: ſi quos, ex ſuis fratribus comburgenſibus, voluerint replegiare. Et injungetur illis, vt commiſſionem ſuam exhibeant, et pro ea ſolvant; et nomina fratrum ſuorum replegiandorum in ſcriptis producant. Et inquiretur ab illis Ballivis, ſi ſe ipſos, ſuam commiſſionem, et ſuum Burgum de E. fidejuſſoris nomine, obligare voluerint, quòd dictæ perſonæ, ſiſtentur coram Juſtitiario, ad ipſius calumniam, cùm ipſe voluerit: quòd ſi promiſerint, extenſâ manu ſe id facturos promittant. Sed antequàm hæc faciant, Ballivi præſentabunt omnes et ſingulas perſonas prædictas, perſonaliter in judicio, coram Juſtitiario, in primo die, ſive Curia Itineris, quæ eſt peremtoria, ſicut quarta Curia olim eſſe ſolebat.

13. Vocentur continuationes prioris Curiæ, ſi quæ ſunt, et nomina eorum qui in priore aliqua Curia vocati, ad hanc Curiam continuati fuerunt et accuſentur. Deinde vocentur Rotuli, continentes nomina illorum qui ad hanc Curiam, indictati, et ſummoniti ſunt.

14. Qui habent reſpectuationem, ſive continuationem criminis, ſibi à Rege conceſſam, ipſi perſonaliter præſentes, vel per ſuos Actornatos petant continuationem, ſive accuſationis dilationem. Verùm ſi quis invenit ſecuros, et ſalvos plegios; et accuſatur per aliquem certum accuſatorem; reſpectuatio ipſi conceſſa, nihil ei proderit quia Dominus Rex poteſt reſpectuare, et differre actionem ſibi competentem: ſed non poteſt præjudicare parti damnum paſſæ, aut ejus intereſſe ſolvere, vel remittere.

15. *Item*, ſi accuſatus prætendat remiſſionem ſeu abolitionem criminis ſibi per Regem conceſſam: hanc exhibeat in publica Curia. Et licet remiſſio fuerit generalis: ſi tamen accuſatus negaverit crimen, de quo accuſatur, [a] per Rotulum ſubibit aſſiſam.

[a] *Ordinem Rotuli qui continet nomina reorum.*

sam. Et si convictus fuerit, nihil sibi valebit remissio. Qui igitur remissionem exhibet, caveat, quòd nihil neget. Debet tamen probare, quòd obtulit parentibus propinquioribus interfecti, emendas, vel damnum passo, satisfactionem condignam, juxta quantitatem, vel qualitatem delicti. Et si sic fecerit, rectos plegios inveniet, coram Justitiario, de eodem faciendo; quòd si facere nequiverit, fiat de eo Justitia, nec sibi valebit remissio.

16. Si accusatus comparet in Curia, et per Assisam convictus fuerit: pœnam subibit legitimam, et crimini de quo accusatur, de jure debitam.

17. Si per assisam absolutus fuerit, et mundatus de crimine sibi imposito; quietus et immunis recedat.

18. Si accusatus se in voluntate Regis posuerit, et ejus gratiam petierit, componat, et finem faciat cum Rege, vel ejus Justitiario.

19. Si denique is qui est indictatus et summonitus, non comparet in Curia coram Justitiario, post quàm in Curia fuerit legitimè vocatus; amercietur, et publicè denunciabitur rebellis, et omnia eius bona secundum criminis exigentiam, inferantur fisco.

STATVT. WILH.

STATVTA, SIVE ASSISAE REGIS VVILHELMI, REGIS SCOTIAE, FACTAE APVD PERTH, CORAM EPISCOPIS, ABBATIBVS, BARONIBVS, ET ALIIS PROBIS HOMINIBUS terræ ſuæ.

DE VVARANTO FVRTI.

CAPVT. 1.

PLacuit Regi et concilio ſuo, quòd ſi quis calumniatus fuerit de furto: & traxerit aliquem ad warantum, vt de eodem adhuc obſerventur, conſuetudo, & aſſiſa, quæ fuerunt tempore Regis David, quouſque alia aſſiſa inde facta fuerit. Lib. 1. c. 16. Iac. 5. parl. 6. c. 71.

ANNOTATIO.

Terræ ſuæ.] *In quibuſdam libris. Anno primo quo Saxo venit in Angliam, mendosè. Nam Hengeſtus et Horſus fratres, Saxones, venerunt in Angliam, ſub Wortigero Britonum Rege. Anno Chriſti* 447. *Et* Wilhelmus *cognomento Leo, filius* Henrici, *Principis Scotiæ, et Comitis Huntingtoniæ, nepos* Davidis *primi, cœpit regnare, poſt fratrem* Malcolmum 4. Virginem, *Scotiæ Regem, Anno Mundi,* 5135. *Anno Chriſti* 1105. *et regnavit, Annos* 49.

DE PLACITIS JVSTITIARII, ET *Vice-comitis.* CAP. 2.

Quon. Attach c. 79.

AD ſummonitiones Iuſtitiarij, Epiſcopi, Abbates, Comites, Barones, Milites libere-tenentes, ad placita Juſtitiarij eſſe debent ex præcepto Domini Regis.

2 Statuit etiam Dominus Rex, quod ad caput quadraginta dierum, quilibet Vice-comes placita ſua teneat.

Iac. 1. parl. 9. c. 131. Ang. Regis Henr. An. 52. c. 10.

3 Et Barones, & Milites, & liberè-tenentes, & Senaſcalli Epiſcoporum, Abbatum, & Comitum, placitis Vice-comitis intereſſe debent. Et ſi aliquis iſtorum venire neglexerit, [a] foriſfactum omnino incurrat.

a Solvat amerciamentum (*the vnlawe*) quod debetur pro contumacia in curia Vice-comitis. Leg. Malc. 2. c. 8. 2.

4 Et Juſtitiarius non poteſt tenere placita coronæ, quæ contingunt infra Balliam alicujus Vice-comitis; niſi ad caput quadraginta dierum. Quoniam Eſſonium faciendum eſt coràm Iuſtitiario, vel ejus [b] aſſignato.

b Ejus deputato.

5 De placitis pertinentibus ad coronam, Vice-comes poteſt recipere ad placita ſua ſtatuta, ex præcepto Iuſtitiarij; ſecundùm aſſiſam Regni.

6 Et reus debet juſtè habere diem ad caput quadraginta dierum ad minus.

Dies qui in priore termino 8. hebdomadarum abundabant; in poſteriore termino vnius menſis computari debent.

7 Et ſi juſtitiarius ex gratia ſua, eidem reo, diem dederit, ad finem octo hebdomadarum: reus de jure, recuſare non poteſt; quin diem proximum recipiet, ab illo die, in vnum menſem. Quoniam tunc habet bis quadraginta dies, in duobus curiæ terminis.

JVDICES SEQVI DEBENT [a] REGEM. CAP. 3.

a Vt ſci. omnium querelis reſpondeant ſummariè, coram Rege.

Iac. 2. parl. 3. c. 6.

STatutum fuit apud *Montroſe*, quòd cùm Rex in aliquam provinciam venerit: judices prima nocte, ad eum venire debent.

2 Nec liceat eis à curia Regis recedere: antequam Rex exeat ab illa Provincia, niſi per licentiam Regis.

3 Et ſi quis ſine licentia diſcedat: dabit Domino Regi, octo vaccas ad foriſfactum.

DE

DE DEFORCIANTE MINISROS REgis, in officio ſuo exercendo. CAP. 4.

SI aliquis miniſtros Regis in officio ſuo exercendo deforciat; miniſter ille, & alij fideles Domini Regis, debent ipſum deforciatorem capere: & ſub ſecuritate eum ad plegium dare; coram Vicecomite, ad calumniam Regis. l. Vnic. et ibi Veſenbec. poſt Bart. ff. Si quis jus decent. non obtemper. Stat. 2. Rob. 1. c. 21. 10. 11. Iac. 6. parl. 7. c. 117. parl. 11. c. 84. parl. 12. c. 150. Henr. 2. An. 52. c. 3.

2 Et ſi retraxerit ſe ab attachiamento minùs juſtè: ille prædictus miniſter, debet levare cornu, ſuper illum de illo deforciamento, vſque ad caſtrum Regis.

3 Et cùm attachiatus fuerit; & productus coram Vicecomite; & negaverit illud deforciamentum; poteſt Vice-comes, ſi voluerit, dare illum ad plegium, ad intrandum corpus ſuum, [a] ad ſuum comitatum. a Ad curiam ſui Vicecomitatus.

4 Et cum ibidem [b] moratus fuerit; ipſe Vicecomes debet ipſum graviter inculpare, de tali deforciamento facto miniſtro Regis, in ſuo ſervitio exercendo, faciendo in deſpectu Regis, ad quod damnum, taxare voluerit. b Al. intratus.

5 Et ſi ille deforciator, per bonam & fidelem aſſiſam convictus fuerit, de dicto deforciamento, & de deſpectu Regis ſimiliter, corpus ſuum tradetur carceri pro voluntate Regis: ſed non amittet tenementum [c] ſuum. c. i. Hæreditatem ſuam, et bona immobilia. Lib. 1. c. 14. 3. Lib. 2. c. vlt. 7.

DE JNIVRIA FACTA ALICVI in aſylo. CAP. 5.

SI quis in aliquo loco, veluti in *Girth-hoill*, vel alibi, vbi aliquis poſtulat pacem Domini Regis; malo zelo; levat pugnum ſuum, ad alium percutiendum; & hoc per duos homines fideles poſſit probari, dabit Domino Regi, quatuor vaccas: & ei quem percutere voluerat, vnam vaccam. Stat. Alex. c. 6. De Aſylo. vid. Iac. 3. parl. 5. c. 35. Iac. 5. parl. 4. c. 22. Exod. 21. 13. 14. Numer. 35. 11. Deuter. 19. 2. Ioſh. 20. 2.

2 Et ſi percutiat cum pugno, non extrahendo ſanguinem: dabit Domino Regi, ſex vaccas; & ei quem percuſſit, duas vaccas. Deuter. 5. 4. 41. Stat. Rob. 2. c. 9. Iac. 1. parl. 2. c. vlt.

3 Et ſi ſanguinem extraxerit, dabit Domino Regi, novem vaccas; & ei quem percuſſit, tres vaccas.

4 Et ſi interficiat eum pugno, dabit Regi, viginti novem vaccas, & vnam juvencam. Et ſatisfaciat parentelæ defuncti, ſecundùm aſſiſam regni.

DE VIOLENTIA FACTA IN curia Regis. CAP. 6.

Injuria quæ fit magistratui, vel in theatro, aut in foro, dicitur atrox, contumelio sior, seu major injuria. *. Actor. justit. de Iniur. l. 7. *. posse. ff. eodem tit. Iac. 6. parl. 13. c. 173. leg. Malc, 2. c. 14.

SI quis traxerit cultellum ad alium, in curia Regis, percutiatur per medium manus ejus.

2 Et si extraxerit sanguinem, ab scindatur manus ejus.

3 Et si interfecerit aliquem; dabit viginti nouem vaccas, & vnam juvencam: & pacem faciat cum parentela defuncti, secundùm assisam terræ.

MAGNATES NON DEBENT MANVtenere malefactores. CAP. 7.

Pessimum genus hominum est Receptatorũ, ideoque puniri debet, perinde ac latrones l. 1. ff. de Receptatoz.

ASsisa Regis *VVilhelmi*, facta apud *Perth*, quam Episcopi, Abbates, Comites, Barones, Thani, & tota communitas regni, tenere firmiter juraverunt: quòd nec latrones, nec interfectores hominum, nec raptores, nec murdratores, nec alios malefactores, manu-tenebunt, nec receptabunt.

Iac. 1. parl. 1. c. 4. parl. 2. c. 37. Iac. 3. parl. 14. c. 98. Iac. 5. parl. 7. c. 97. Iac. 6. parl. 12. c. 144. Inst. c. 15. 1. 2. 3.

2 *Imo*, tam de proprijs hominibus, quàm de alienis, vbicunque eos poterunt reperire, pro posse suo, eos ad justitiam adducent; & pro posse suo, Iustitiarios terræ manu-tenebunt.

3 Et quòd propter factum judicium aquæ, vel ferri, vel duelli, aut cujuscunque modi judicij, nullam sument aut capient pecuniam, aut aliud beneficium, pro quo effectus justitiæ maneat imperfectus.

4 Et quòd pro posse suo, auxiliantes erunt Domino Regi; ad inquirendum malefactores; ad vindictam de illis capiendã.

5 Et cùm à Domino Rege requisiti fuerint; vnusquisque de curia alterius, secundùm quod sciverit, verum testimonium perhibebit.

Leg. Malc. 2. c. 10. Iac. 1. Parl. 2. c. 37. a Al. pro se, et hæredibus suis de illa loquela super qua assisam fregit.

6 Et Dominus Rex curias ipsorum in vadio cepit: Itaque qui convictus fuerit super hoc, & assisam hanc infregerit, curiam suam amittet in [a] perpetuum.

PAENA DETINENTIS ALTERIVS servum nativum. CAP. 8.

Qui alienum servum dolo malo, vel latenter recipit, aut detinet, tenetur de servo corrupto. *l. 1. ubi, tit. ff. de Seru. corrupt.*

STatuit Dominus Rex, quòd detentor alterius nativi fugitivi, postquàm petatur à vero Domino suo, vel ejus Ballivis, restituat

tuat ipſum nativum, cum omnibus catallis ſuis, & reddat Domino ſuo, duplum omnium damnorum ſuorum, per eum ſuſtentatorum. Et præterea, detentor ille, ſit in miſerecordia Domini Regis, pro illius nativi detentione injuſta.

LEX DE MOLENDINIS. CAPVT. 9.

De molendinis, vid. Bart. Iaſon. et alios Dd. in l. 2. ff. de fluminib.

ITem, Rex *VVilhelmus* ſtatuit apud *Sconam*, per cõmune concilium regni ſui, Anno Domini, milleſimo, ducenteſimo nono, quòd omnes qui habent molendina in terris ſuis: habeant magiſtrum, & duos ſervientes; qui jurent fidelitatem Domino [a] loci, & hominibus ſuis.

a al. Bothenæ, i. Baroniæ.

2 Et liber homo, dabit ad multuram molendini, decimum ſextum vas, vel vigeſimum, vel trigeſimum; ſecundùm quod feofatus eſt: Et magis, de viginti bollis, vnam firlotam.

3 Ruſticus, & Firmarius, dabunt de [b] terra ſervagij, decimũ tertium vas. Et de Celdra magis, vnam firlotam.

b 1. De terra, pro qua ſervitium ſeu ſervagium Domino ſuo debent.

4 *Item*, ſi molendinum ſit fractum, vel ſine aqua, vel impediatur gelu: molendinarius ibit cum hominibus Domini ſui, in circuitu, & faciet cum eis conventionem, de blado, & de multura.

5 Et ſimile erit de molis manualibus.

6 *Item*, ſi aliquis emat bladum, in aliqua bothena, & tranſeat ad aliam Bothenam: & ibi moram faciat ad tabernam; comedendo, vel bibendo, & ponat ſaccum ſuum in regia via: de multura quietus erit. Sed ſi ponat ſaccum ſuum ſupra fimarium, vel infra domum, dabit multuram.

7 *Item*, ſi aliquis capiat terram ad firmam, in aliqua [c] bothena, ad terminum: & poſt terminum recedere voluerit: habeat ſemen ſuum quietum à multura, & totum bladum ſuum multuret ad decimum-nonum vas.

c 1. In aliqua Baronia; quod perinde eſt, ac ſi dixeris, in alicujus Domini territorio, vel diſtrictu.

8 *Item*, ſi aliquis ſit aſſuetus tranſire in occulto, ad aliud molendinum, cum blado ſuo, abſque licentia molẽdinarij, & in hoc captus fuerit, per ſervientẽ Domini, Dominus habebit equum; & molendinarius ſaccum, & bladum.

8 *Item*, ſi aliquis Firmarius reddiderit terram ſuam Domino tenementi, & cum molendinario fecerit finem de multura; ipſe qui intrat, habebit duas partes, & qui recedit, habebit tertiam partem ejuſdem multurę.

QVO TEMPORE, ET PRO QVIBVS caussis, judicium debet contradici. CAP. 10.

Quon. Attach. c. 13. Iac. 1. parl. 9. c. 116. Sententia judicis potest rescindi et rethractari. Iac. 3. parl. 14. c. 105. Iac. 4. parl. 6. c. 99. c. 95.

SI in aliquo comitatu, vel in burgo judicium reddatur, tenetur pro bono judicio, nisi contradicatur.

2 Et si is contra quem redditur, fuerit præsens, & vertat articulos pedum, vbi talones steterunt, antequàm contradicat, & hoc attestatum fuerit per curiam, posteà non audietur, ad contradicendum, licet judicium sit planè falsum.

3 Si verò fuerit absens; tenetur judicium contra se redditum contradicere, & falsare infra quadraginta dies,

4 Per istas caussas, videlicet, si detur contra legem, propter lucrum, vel, propter amicitiam, vel, inimicitiam, vel, per os Ballivi consanguinei de sanguine partis, vel, rustici, vel, vtlagati, vel, per juri, vel, fugati circa Ecclesiam, vel, excommunicati, vel, incarcerati, vel, inhibiti, vel, hominis extra sensum, vel, stulti naturalis, vel, religiosi, vel, presbyteri, vel, redempti à judicio pro malefacto suo, vel, si detur tempore feriato, aut à lege prohibito.

DE HIS QVI NOTANTVR infamia. CAP. 11.

Infamia est, læsæ dignitatis status, legibus, ac moribus improbatus. Bart. in l. 1. ff. de his qui not. infam. et in l. 1. c. ex quib. causs. Infam. Irrog.

INfames dicimus omnes illas personas esse, quæ pro aliqua culpa damnantur notabili.

2 Et omnes qui Christianæ legis normam abjiciunt, & Ecclesiastica statuta contemnunt; Omnes fures; sacrilegos;

3 Omnes capitalibus criminibus irretitos; sepulchrorũ violatores; Apostolorum successorumque eorum, & reliquorum sanctorum Patrum, libenter violantes statuta.

4 Et omnes qui adversus patres armantur; qui in omni mundi parte, infamia notantur.

5 Similiter incestuosos, perjuros; homicîdas; receptatores malefactorum; adulteros; raptores; maleficos; de bellis publicis fugientes; & qui injusta, vel indigna sibi petunt loca teneri; aut sacræ Ecclesiæ auferunt facultates; & qui accusant, & non probant; & qui contra innocentes, Principum animos ad iracundiam provocant. Et omnes, qui pro suis sceleribus, ab Ecclesia expelluntur.

6 Et omnes quos Ecclesiasticæ, & seculares leges infames

pro-

pronunciant: Item, ſervos, ante legitimam libertatem abeuntes, publicè pœnitentes, [a] bigamos: omnes qui non ſunt integro corpore; Qui ſanam mentem non habent, vel intellectum, qui furioſi manifeſtantur.

Mar.parl.4.c.8. Iac.6.parl.3.c..53. parl.11.c.27.parl.14. c.197.

a Bigamus hoc in loco dicitur qui eodem tempore plures habet vxores.

7 Hi omnes ſupra dicti, nec ad ſacros ordines promoveri debent; nec ad accuſationem, vel teſtimonium admitti.

ANNOTATIO.

VER. 7. *Prætereà, infames perſonæ removentur à dignitatibus. l. vnic. C. de infamib. lib.* 10. *c. inter.* 11. *de exceſsibus Prælat. neque vilibus perſonis concedendi ſunt honores. c. per Inquiſitionem.* 26. *& ibi gloſſa. in verb. inſignum. de elect. extr. l.* 2. *C. de dignit. lib.* 12.

DE OBVIANTIBVS SIBI IN itinere. CAP. 12.

SI quis nihil habens, præter corpus ſuum, & vnum equum, vel aliam beſtiam in manu ducens, ſuper pontem, vel aliam ſtrictam viam; vel in alio loco periculoſo, alicui occurrerit; vel aliquibus agitantibus equos, vel alias beſtias, ante illos, extra manus; vel equos [a] chargiatos, extra pontem in manibus, vel aliquo alio loco: vel in illa via, vbi nullus juxta alium, ſine damno tranſire poterit, quin oporteat vnum ibidem alteri occurrere; ſeu illam viam retrocedendo dimittere: Ipſe qui nihil habet, præter vnum equum, vel aliam beſtiam in manu ſua ductam; debet de jure retrocedere; & permittere illum, vel illos, qui plures beſtias agitant pertranſire.

a j. Onerator;

Minor multitudo debet, cedere et locum dare majorj.

2 Et ſi ipſe, qui niſi vnam beſtiam ducit, retrocedere noluerit: ſed contrarietate ſua, inter eos qui plures agitant, tranſierit: & aliquod damnum per tranſitum ſuum fecerit: de jure debet reſtaurare damnum illis, qui illud ſuſtinuerunt, & non e-contra. Quia nullus vinctus, de non vincto, cuſtodire ſe poteſt.

DE TERRIS NON ALIENANDIS IN lecto ægritudinis. CAP. 13.

NVllus poteſt in lecto ægritudinis ſuæ, de qua moritur, alienare aliquas terras quas hæreditariò poſſidet in comitatu, vel in burgo. Nec etiam aliquas terras quas acquiſivit, in ſanitate ſua, nec alicui dare, aut vendere, ab hærede ſuo.

Lib.2.c.18.7.

2 Niſi

2 Nisi fortè ære alieno sit oneratus, propter quod de necessitate, ipsum oporteat terras vendere, vel impignorare.

3 Communiter enim dicitur, quòd *necessitas non habet legem*: vbi hæres ejus, nec potest, nec vult, eum de suo debito relevare.

ANNOTATIO.

VER. 3. *Necessitas non subijcitur legi*, gl. in c. 8. de relig. domib. *Ideoque excusationē meretur*. l. vnic. ff. de offic. Procoss. l. non solùm. §. ff. de excusat. *Ideoque cum necessitas ipsa, sibi facit legem.* c. 1. q. 1. *ipsa facit licitum, quod secus esset illicitum. l.* 1. ff. de fer. c. 4. *de consuetud. extr.*

DE PECVNIA FVRATA, ET A DOmino inventa. CAP. 14.

Exod. 22. 8. SI quis denunciaverit pecuniam suam sibi surreptam furto: & eam in aliqua villa, nullo warrantizante, invenerit, non licet illi, eam quietam abducere.

2 Sed dictâ pecuniâ, in custodia proborum hominum villæ, relictâ: adeat Vicecomitem, & ei seriatim furtum proponat.

3 Vicecomes autem, sive ejus serviens, compellat ejusdem villæ Præpositum, cum duobus hominibus ejusdem villæ, se sacramēto purgare; quod de furto illius pecuniæ, nihil noverunt.

4 Et cum Dominus probaverit pecuniam illam esse suam; illam habeat quietam, & pacificam.

POENA DANTIS REDEMPTIONEM pro furto. CAP. 15.

QVicunque post Quadragesimam proximam, post deliberationem Domini Regis, fuerit calumniatus de furto, vel quòd redemptionem pro furto dederit, & inde poterit haberi testimonium super illum, per Præpositum illius villæ, cum sacramento Præpositi, & aliorum trium legalium ejusdem villæ incolarum, capiatur, & legem aquæ subeat. Inc. 5. parl. 1. c. 2.

2 Si verò adversus eundem, potest haberi testimonium, trium hominum seniorum, simul cum prædictis testimonijs; nulla vi subeat bellum, aquam, vel ferrum, sed statim suspendatur. Supr. c. 7. 3.

3 *Item* nulli liceat redemptionem capere de aliquo, post aquæ, vel belli, de eo judicium factum.

ANNO-

ANNOTATIO.

VERS. 1. Deliberationem.] *Id est, post reditum ex captivitate Anglica. Captus est enim Rex* Wilhelmus, Anno Domini 1174. ab. Henrico. 2. *Imperatricis filio Angl. Rege* &c. *opera* Bernardi Ballioli, *in prelio, apud* Dunelmum *cõmisso: sed postea liberatus ab* Richardo 1. Angl. R. Cor leonis *dicto, & ab eodem in integrum restitutus.*

VERS. 3 *Qui potest latronem capere: & pecunia accepta, vel parte rerum furtivarum, cum non capit, vel captum dimittit, punitur vt latro.* l. 1. & ibi gl. ff. de Receptat. Quon. Attach. cap. 42.

VICECOMES DEBET INTERESSE CVrijs Baronum, duelli, aquæ, & ferri. CAP. 16.

PRæterea, nulli Baroni liceat tenere curiam belli, aquæ, vel ferri, nisi Vicecomes, vel ejus servientes intersint, ad videndum quòd lex, & justitia fiat. Stat. Alex. c. 14.

DE CESSIONE BONORVM. CAP. 17.

Quon. Attach. c. 7. 3. Angl. Reg. Henr. 8. Ann. 34. et 35. c. 4. Regni. Eliz. An. 13. c. 7.

BAirman qui debet fieri, jurabit in curia, quòd nihil habet in bonis, vltra quinque solidos, & quatuor denarios. Et quòd de toto lucro suo, ab illo die, in-antea, non retinebit, nisi duos denarios ad victum, & vestitum suum: & quemlibet tertium denarium dabit, ad debita solvenda.

2 Et jurabit facere omnibus quod jus dictaverit.

3 Et inveniet plegios, ad standum legi, si poterit invenire.

4 Et si postea ceciderit in eodẽ statu, debet à patria exulare.

ANNOTATIO.

VER. 1. Nihil habet.] *Debitor dicitur cedere bonis suis, quando ea deserit, et dimittit suorum creditorum instantiæ, et voluntati.*

Ad debita solvenda.] *Is qui bonis cessit, si quid postea acquisivit, in quantum facere potest, convenitur à creditoribus suis.* l. 4. de cess. bonor. *qui pro singulis suis portionibus, sunt simul admittendi.* l. vlt. ff. de curat. bon. dand. l. 7. §. vlt. ff. depos. vid. Novel. vt creditores primùm. §. Cæterùm. Constit. 4.

DELINQVENS DEBET PATI JVdicium vbi deliquit. CAP. 18.

Stat. 1. parl. 2. c. 34. Parl. 6. c. 89. c. 98. Parl. 13. c. 148.

STatutum est, quòd vbi aliquis est attachiatus per sectam partis: & delictum fuit commissum; ibidem debet pati judicium;

um; licet alibi invenit plegios; ſicut in diverſis comitatibus.

ANNOTATIO.

Vbi crimen committitur, ibi cauſſa agatur. c. qui crimen. 3. q. 6. & quæſt. 7. c. 1. de raptor. intend. qui Eccleſ. violat. l. 3. ff. de re militar. & tot. tit. vbi de crimine agi oport. C. vid. Stat. 1. Rob. 1. c. 4. 2.

QVATENVS VXOR TENEATVR PRO *delicto mariti, & e-contra.* CAP. 19.

VXor alicujus deſponſata, non tenetur virum ſuum accuſare, nec furtum ſuum, nec feloniam detegere: cùm ipſa ſui ipſius poteſtatem non habeat.

2 Sed vir conſentire non debet feloniæ, vel maleficio vxoris ſuæ; nec ipſa vxor viro ſuo, in maleficio ſuo; ſed ipſum impedire debet, quantùm poteſt.

3 In certis autem caſibus, tenetur vxor reſpondere: ſcilicet ſi furtum, vel maleficium ali quod viri ſui, inveniatur ſub clavibus ſuis, quas ipſa debet habere in cuſtodia, & cura ſua; videlicet de ſpenſa, & arca robarum, & jocalium ſuorum; & de ſcrinio ſeu coffero ſuo. Et ſi aliquod furtum, ſub talibus clavibus inveniatur, vxor cum viro, culpabilis eſt. Quon. Attach. c. 12. 7.

4 Sed ſi res furtiva, in cuſtodia vel manu, ſeu poteſtate vxoris inveniatur, vir inde nõ tenebitur reſpondere, niſi vir expreſsè conceſſerit, quòd rem hujuſmodi warantizaret vxori, cum ipſa eum vocabat ad warantum.

5 Et conſenſiſſe, vel concedere præſumitur, niſi expreſsè diſſentiat.

6 Si verò præſumitur, quòd vir ſit fidelis, & quòd eam ſæpiùs caſtigabat in quantum potuit; non reſpondebit pro ea, niſi voluerit, vt præfertur. Iaſon, in l. prætor ait. ff. de oper. nov. nunc. Et Abbas. c. olim, extr. de cenſib.

7 Sed ſi vxor cum viro convicta fuerit, vel confeſſa, ſe viro ſuo conſilium, vel auxilium præſtitiſſe; ambo reſpondere tenebuntur; Quia vir teneri poteſt, per ſe malus, & vxor bona, ac fidelis. Vxor quoque mala per ſe, et vir bonus, ac fidelis. Ita quòd poterunt ſimul, & diviſim eſſe boni, vel mali. Et propter hoc, non erit in omni caſu vxor deliberanda. Sed cùm fuerint ambo participes in crimine, ſic erunt quoque, & in pœna. ¶. Deliberanda à maleficio, ſive innocens declaranda.

8 Et licet vxor obedire debeat viro ſuo; tamen in atrocibus

obedire

obedire non debet. Et ſic debet vterque puniri, ſecundùm demerita ſua.

9 De concubina verò, & de familia domus, non eſt ita; quia ipſi tenentur revelare maleficia magiſtri ſui, aut debent à ſervitio ſuo recedere; alioqui conſcij eſſe videntur, & ideo culpabiles, & rei.

ANNOTATIO.

VERS. 7. Deliberanda.] *Id eſt, abſolvenda.* Sche ſall not ay be frie & quite.

VERS. 8. Atrocibus.] *Vid.* Bart. in l. 1. nu. 7. ff. de injur.

In facinoribus ſervus Domino audiens eſſe non debet. l. mulier. 21. ff. rer. amot. Bart. in l. 3. nu. 7. *de iuſt. & iur. Præterea factum ſervi, non debet obeſſe Domino, niſi vt dominus ipſo careat.* l. 2. l. vlt. ff. de eo per quem fact. *Ideoque Dominus offerendo ſervum, qui deliquerit, liberatur.* Bart. in l. ſi poſt. 9. c. de aſſeſſ.

DE SERVO VVLNERATO PER DOminum. CAP. 20.

Exod. c. 21, 20. 26.

SI quis ſervus vulneratus fuerit, per magiſtrum ſuum in facie, ita quòd non poſſit ſanari, ſine deformitate; quartam partem æſtimati pretij ſui, debet habere: & pretium effuſionis ſanguinis ſimiliter.

Vid. l. 2. ff. de his qui ſunt ſui vel alien. jur.

DE DEBITIS REGIS LEVANDIS. CAP. 21.

SI quis tenens de Rege feodum laicum, moriatur; Vice-comes vel Ballivus oſtendat literas Regis patentes, de ſummonitione de debito, quod defunctus Regi debebat.

Stat. 2. Robert. 1. c. 9. Henr. 3. An. 9. c. 18. in Magna Charta.

2 Et licebit Vice-comiti, vel ballivo regio attachiare, & imbreviare catalla defuncti, inventa in feodo laico; ad valentiam illius debiti, per viſum legalium hominum.

3 Ita tamen quòd nihil inde amoveatur, donec Regi perſolvatur debitum, quod clarum fuit.

4 Et reſiduum relinquatur exſecutoribus, ad faciendum teſtamentum.

Ea intelliguntur bona cujuſque, quæ, deducto ære alieno, ſuperſunt. l. 5. ſub ſignatum. 39. de verb. ſign.

DE DEBITIS INTESTATI SOLvendis. CAP. 22.

SI aliquis liber homo inteſtatus deceſſerit: bona ipſius per manus amicorum ſuorum, & parentum, ac per proviſionem Sanctæ

Sanctæ Ecclesiæ distribuentur: salvis vnicuique debitis, quæ defunctus debuerat.

Edward. 1. Ann. 13. c. 19. Edward. 3. An. 31. c. 11.

2. Et cùm post mortem alicujus decedentis intestati, & obligati aliquibus in debitis; bona deveniunt ad Ordinarium disponenda: obligentur Ordinarij, ad respondendum de debitis, quatenus bona defuncti sufficiunt;

Iac. 4. parl. 6. c. 76.

3. Eodem modo, quo executores respondere tenentur: si decedens testamentum fecisset.

DE VENIENTIBVS AD GVERRAM. CAP. 23.

Iac. 1. parl. 9. c. 120. cum seqq. Stat. 1. Rob. 1. c. 27. Iac. 2. parl. 13. c. 57. Iac. 5. parl. 6. c. 86.

STatutum est, quòd quilibet homo ætatis inter sexdecim, & sexaginta annos jurabit, & [a] assedabitur ad arma, secundùm quantitatem terrarum suarum, & catallorum.

a Al affidabitur.

Edward. 1. An. 13. c. 6. In Statuto VVinchester.

2. Videlicet, habens quindecim libras terræ; vel quadraginta marcas in catallis, habeat equum, habergeon, capitium de ferro, ensem, & cultellum, qui dicitur *dagger*.

3 Habens verò quadraginta solidos terræ, & vltra, vsque ad centum solidatas terræ, habeat arcum, & sagittas, & daggarium, & cultellum.

4. Et qui minus habet quàm quadraginta solidos terræ: habeat gysarum, quod dicitur, *hand axe*, arcum, & sagittas.

5. Et omnes alij qui habere poterunt, habeant arcum, & sagittas extra forestam: & infra forestam, arcum, & pyle.

Iac. 1. parl. 2. c. 44. Parl. 3. c. 60. Iac. 3. parl. 13. c. 89. Iac. 4. parl. 3. c. 31. Iac. 5. parl. 6. c. 86, 87.

6. Et fiat visus armorum, quod dicitur, *VVapinschaw*.

DE EMENDA PORCORVM. CAP. 24.

SI porci, verrant pratum alienum: Dominus illorum, tenetur omnes [a] verri-ficationes implere frumento.

a Al. Versiones.

DE OFFICIO JVDICIS. CAP. 25.

Iac. 3. parl. 6. c. 85. Stat. 1. Rob. 1. c. 22. Iac. 3. parl. 5. c. 26. Iac. 5. parl. 7. c. 12. 4. parl. 6. c. 93. Exod. 23. 8. Deut. 16. 19. Prov. 15. 27. et 17. 23.

OMnes qui judicare debent, statêram in manu gestent: & sine personarum exceptione, esse debent judicia.

2. Nihil iniquiùs est, quàm munera accipere, in judicijs: quia munera excæcant corda prudentum, & subvertunt verba justorum.

3. In qua enim bi-lance judicatis, judicabitur de vobis. Quapropter

propter judex, timeat Deum judicem; ne fortè eo judicante, damnetur.

4. Nemo ſtultos, vel improbos judices ponere debet. Nam ſtultus per ignorantiam, & improbus per cupiditatem ſubvertit judicium. Exod. c. 23. 8. Deuter. c 19. 16. Prov. 15. 7. et 17. 23.

ANNOTATIO.

Ver. 1 Omnes qui] *Judex qui pecuniam* [b] *ob judicandum accepit, confiſcatis omnibus bonis in exſilium mittitur.* l. 1. cum Authent. novo jure. c. de pœn. Judic. qui malè judic. *Nam non licet judici vendere juſtum judicium; tametſi licet Advocato, vendere juſtum patrocinium, & Juriſ-conſulto rectum conſilium.* C. non licet. 11. q. 3. vid. Stat. 1. Rob. 1. c. 22. Iac. 2. parl. c. 77.

Ver. 3 Inqua] Math. 7. 2. Luc. 6. 37. gl. in l. 12. verb. Judicabuntur. c. de judic.

DE ESSONIIS, ET EORVM PROBATIONE CAP. 26.

ITem, ſi aliquis fuerit eſſoniatus, de malo lecti, ad [a] quartum diem, vel tanquam exiens vltra *Forth*; habebit reſpectum quadraginta dierum.

[a] *i. Ad quartam curiam.*

2. Et ſi fuerit eſſoniatus extra patriam: vel in mercimoniis, id eſt nundinis; quãdo apparet in curia, hoc probabit vnica [b] manu.

[b] *i. ſua, et vnius conſuratoris ſacramento.*

3. Et ſi de malo lecti; viſitatores ibidem ad videndum ibunt; ſi fecerit propter fraudem, vel non. Si per fraudem fecerit, aut veniet, aut amittet jus ſuum.

QVIBVS CASIBVS POTEST REMITTI duellum. CAP. 27.

SCciendum, quòd in tribus caſibus poteſt bellum remitti, & relaxari, ſcilicet, quando aliquis fornicatur vel adulteratur cum vxore vicini ſui; de ipſo duellum haberi poteſt. Et illud bellum poteſt ſic remitti, ſcilicet, cum fixerint lanceas ſuas, poteſt calumniatus concedere delictum; & facere pacem.

2. *Item*, per legem de *Clan-mak-duff.*, pro morte progeniei ſuæ; ſcilicet, ſi progenies alterius partis venire poterit in platea, inter probatorem, & lanceam ſuam.

3. *Item*, ſanguis extractus ſubtus anhelitum, quando fixerunt lanceas ſuas: poteſt defenſor concedere ſanguinem, & *lie enach*; & facere pacem. Et in nullo alio caſu.

ANNOTATIO.

Ver. 2. Clan] *Apud priſcos* Scotos (*qui Montani & Sylveſtres dicuntur*) ſignifi-

significat tribum, seu multitudinem hominum, ab uno communi parente, seu stipite descendentium: sicuti constat populum Romanum in classes, & Israëliticum in certas tribus fuisse divisum. Mak-duffus *fuit* Thanus, *vel* Comes Fifæ *provinciæ, Cui propter egregia ejus merita in* Malcolmum. 3. *Regem, diversa fuerunt concessa privilegia, de quibus licet legere* Hectorem Boëtium lib. 12. *Nam tyrannum* Mak-bethum, duncani *Regis (qui fuit pater* Malcolmi*) interfectorem, occidit. Et* Malcolmum *ipsum in* Anglia *exsulem, domum reduxit, & in regnum restituit. Inter cætera autem postulata, quæ à* Malcolmo *impetravit, hoc quoque (cujus* Boëtius *non meminit) obtinuit, ut si quisquam ex ejus tribu, progenie, vel cognatione, casu fortuito, & non animo præmeditato, occidisset alium genere Nobilem, viginti quatuor marcas, Agricolam verò seu Servum, duodecim marcas, tanquam pretium sanguinis, solveret. Et sic criminis expers, ejus abolitionem seu Remissionem consequeretur.* Andreas Winton *in suo* Chronico, lib. 6. c. 20. Joannes Major *de Gestis* Scotorum lib. 3. c. 5. *Exstant adhuc rudera Crucis lapideæ, apud veterem urbem de* Lundoris, *in limitibus* Fifæ *&* Stratherniæ, *cui nomen est,* Crux Clan-mak-duffi, *quæ fuit vetus Asylum his qui ex tribu* Mak-duffi *fuerunt.*

Lib. 2. c. 12. 7. Quon. Attach. c. 55. 5. et. c. 60

QVI VOCAT MINOREM IN WArantum, debet ei ostendere Chartam prædicessoris ejus.

Cap. 28.

ITem, quicunque vocat hæredem alicujus ad warantum, qui est infra ætatem, statim debet ostendere Chartam alicujus antecessoris illius hæredis, de feofamento. Et hoc primo die, quo vocaverit ipsum hæredem ad warantum. Et si non ostendat primo die Chartam, amittet saisinam.

MINOR POTEST PETERE RESTITItionem in integrum, in caussa de warantia dotis.

Cap. 29.

SI hæres alicujus infra ætatem existens, vocetur ad warantum, versus aliquam mulierem, quæ petit dotem per Chartam alicujus antecessoris ipsius hæredis, quanvis idem hæres, dum est infra ætatem, non potest, vel nesciat, ad illam respondere, nec aliquid dicere, quin warantizare debeat: tamen cum ad ætatem pervenerit, potest bene warantiam illam [a] dedicere, dummodò sciat, vel possit, aliquid dicere, vel ostendere

dere, per quod ipsi petenti warantizare non debeat.

DE HOSPITIO ET TESTAMENTO peregrinorum CAP. 30.

OMnes peregrini, & advenæ, liberè hospitentur vbi voluerint hospitari se. 1. Exod. 22. 2. et. 23, 9. Deuter. 24. 17.

2. Et si [a] testari voluerint, liberam inde habeant facultatem, quorum ordinatio inconcussa servetur. a. i. Testamentum facere.

3. Si verò intestati decesserint, ad hospitem nil perveniat.

4. Sed bona eorum per manus Episcopi, in cujus Episcopatu sunt, perveniant: & tradantur si fieri potest, hæredibus, vel in pias causas erogentur.

5. Hospes verò, si de bonis talium, contra hanc constitutionem aliquid habuerit; Episcopo triplum restituat, cui justum fuerit assignandum.

6. Si quis autem contra fecerit, sibi denegetur testandi facultas; vt in eo puniatur in quo deliquit. Aliâs, prout culpæ qualitas exegerit, puniendus est.

DE DISMEMBRATIONE TENEMENTI. CAP. 31.

NVllus liber homo potest dare, vel vendere, alicui plus de terra sua, quàm de residuo terræ possit fieri domino feudi servitium ei debitum; & quod pertinet ad feudum. Stat. Rob. 3. c. 19. 4. Stat. David. 1. c. 34.

2. Et si quis oppositum fecerit, si vocetur per foris-factum ad Curiam, ea de causa, amittet id quod tenet; nisi Domini superioris ad hoc habuerit benevolentiam, aut confirmationem.

DE LIBERTATE ECCLESIÆ. CAP. 32.

STatuit Rex *VVilhelmus* apud *Sconam* de communi concilio, & deliberatione Prælatorum, Comitum & Baronum, ac Liberè-tenentium, quòd Ecclesia sancta *Scoticana*, & sancta Religio, & vniversus Clerus, in suis juribus, libertatibus, ac privilegiis omnibus, manu-teneantur in quiete, pace, & semper sub protectione regia. *Quæ sequuntur, descripta sunt ex libro Perthensi.* Stat. Rob. 1. c. 1.

OMNES DEBENT DE SVO VIVERE & non invadere aliena. CAP. 33.

ITem, ſtatuit quòd Comites, Barones, & Libere-tenentes regni, conſervent pacem & juſtitiam in ſervis ſuis; & quòd vivant vt Domini, de terris & redditibus, & firmis ſuis: Et non vt Husbandi, non vt Paſtores, devaſtantes dominia ſua, & patriam, cum multitudine ovium & beſtiarum, penuriam, paupertatem, & deſtructionem in populo Dei inducentes.

DE VITA, ET HONESTATE CLERICORUM CAP. 34.

ITem, ſtatuit quòd viri Eccleſiaſtici vivant honeſtè, de fructibus, redditibus, & emolumentis Eccleſiarum: Ita vt non ſint Husbandi, neque Paſtores, neque Mercatores.

DE LIBERTATE GILDAE mercatoriæ. CAP. 35.

ITem, ſtatuit quòd Mercatores regni, habeant Gildam ſuam mercatoriam, & ita gaudeant in pace, cum libertate emendi, & vendendi, vbique infra limites libertatum burgorum; ita quòd quilibet ſit contentus ſua libertate, & nullus occupet libertatem alterius, ne fortè in itenere Camerarii noſtri condemnetur, vt foriſtallator, & puniatur.

DE MERCIMONIORVM VENDITIONE, & ſolutione cuſtumæ. CAP. 36.

ITem, ſtatuit quòd nullus Prælatus, aut perſona Eccleſiaſtica, neque Comes, Baro, aut perſona ſecularis, præſumat emere lanam, pelles, coria, aut hujuſmodi mercimonia. Sed hujuſmodi vendant Mercatoribus burgorum, infra quorum libertatem, & Vice-comitatum, morantur Domini vendentes.

2. Et præcipit Dominus Rex, quòd hujuſmodi mercimonia, & omne genus mercimoniorum, præſententur ad forum, & crucem burgorum ſuorum, & ibidem ad minus perofferantur Mercatoribus burgorum effectualiter, ſine fraude, & inde ibidem ſolvatur cuſtuma regia.

EXTRA

EXTRANEI MERCATORES DEBENT emere, & vendere suas merces Burgensibus.

CAPVT. 37.

ITem, statuit quòd nullus extraneus mercator, cujuscunque nationis fuerit, emat, vel vendat aliquod genus mercimoniorum extra burgum; sed in burgo tantùm, & præcipuè Mercatoribus, & à nauibus Mercatorum burgi. leg burg. c. 18. Iac. 4 parl. 4. c. 41.

2. Præcipit etiam Dominus Rex, quod nullus extraneus Mercator, cum navibus veniens, & cum merchandisis, scinda pannum, vel vendat in denariatis, sed in grosso, & tunc in burgo & Mercatoribus burgi.

3. Et si aliquis extraneus Mercator, faciens in contrarium reperiatur: capiatur per ministros de Gilda, & detineatur & puniatur, tanquam defensionem regiam confringens.

JVSTITIA DEBET MINISTRARI æqualiter. CAP. 38.

ITem, statuit præcipiendo, quòd communis justitia fiat, tàm pauperibus quàm divitibus: & præcipuè, viris religiosis, & omnibus Ecclesiasticis, ac etiam vniversis Husbandis. Stat. 1. Rob. 1. c. 2. Edward. 1. An. 3. c. 1. Iac. 1. parl. 1. c. 7. c. 28 Stat. David. 2. c. 11. & c. 45. Iac. 1. parl. 1. c. 5. Iac. 5. parl. 4. c. 27.

2. Et quòd custodiantur ab oppressionibus, & gravaminibus illatis, ante ista tempora; vt nullus de cæterò hospitetur apud eos in destructionem, & damnum ipsorum, & bonorum.

3. Nec Comes, Baro, libere-tenens, vel aliqua persona laborans, per patriam equitet cum pluribus, quàm quos voluerit cibare, & potare, suis sumptibus proprijs.

4. Nec hospitetur nisi in locis, in quibus poterit habere epulenta & poculenta, ac pabula equorum, pro denarijs suis; quòd vivat de suis, & non de alienis, & rapina.

5. Et si quis hujus statuti violator reperiatur; per querelam conquerentis certam, & notoriam capiatur, & puniatur, tanquam transgressor protectionis regiæ, per Vice-comitem patriæ; quousque satisfecerit conquerenti plenariè.

MINOR NON TENETVR PLACITARE, super hæreditate. CAP. 39.

NVllus infra ætatem existens, potest, nec debet, implacitari super placito terræ, per breve de recto: quia nihil certum potest facere, quod stabile sit aut firmum, antequam veniat ad ætatem perfectam. Vnde si secus esset, judicia essent delusoria. lib. 3. c. 32. 17.

FINIS.

IN MY DEFENCE, GOD ME DEFEND.

LEGES FORESTARVM
DE ANIMALIBVS HABITANTIVM IN SYLVA, & aliorum.

CAPVT. I.

INHIBITVM EST, TAM inhabitantibus ſylvam, quàm aliis, nequi coopertorium ſylvarum intrent, cum animalibus ſuis, niſi libertatem habeãt, vel licentiati fuerint à Foreſtariis, per quindecim dies[a] ante feſtum *B. Ioannis Baptiſtæ*; & per quindecim dies poſt dictum feſtum; quin debeant octo vaccas.

In antiquo Codice D. Davidis lyndeſay de Edzell Militis et Senatoris in ſupremo Senatu, Hæ leges dicuntur eſſe wilhelmi, Regis Scotiæ.

[a] Iac.5.parl.4.c.11 .Iac.6.parl.14.c.210. a.24.diem Iunij.

2. Poſt lapſum verò temporis, non debentur octo vaccæ, niſi illa animalia inveniantur per Foreſtarium, cuſtode præſente, ignem, cornu, vel canem habente (qui *warſet* appellatur) & tunc adductis teſtibus legalibus, perduntur octo vaccæ.

Si quis ovium, vel equarum greges in paſcua Principis immiſerit; animalia perdit, et ea fiſco vindicantur.

DE ANIMALIBVS EORVM QVI IVXTA Foreſtam manent. CAP. 2.

SI aliquis juxta Foreſtam manens, ex conſuetudine ſua, animalia ter in Foreſtam intrare permiſerit; dabit Foreſtario qualibet

[1] l.1.c.de fund. et ſaltib. rei domini.lib.11.lac.5 parl.4.c.11

qualibet vice quatuor denarios.

2. Et ſi quarta vice intraverint vel inveniantur, quamvis nullo cuſtode præſente, tunc adductis teſtibus legalibus, perduntur octo vaccæ.

3. Et ſi ſolus fuerit Foreſtarius, debet crucem facere in terra vel in arbore, vbi animalia inveniuntur; & ter cornuare[b] menetum. Et poſtea ducere animalia ad caſtrum Domini Regis: Et ſic perduntur octo vaccæ.

[b] Ane ſtock horne ex lib. Sconenſi Species et forma cornu lignei quod ſi inflatur, magnũ et raucum ædit ſonum, alij legunt minutim mendoſè.

DE ANIMALIBVS BVRGENSIVM, & nativorum Regis. Cap. 3.

ITem, ſi animalia burgenſium, inveniantur in Foreſta, qualibet vice ſolvantur quatuor denarii.

2. Et ſi quarta vice inveniantur; adductis teſtibus legalibus, perduntur octo vaccæ.

Quinque porci, et decẽ oves faciunt gregem. l. 3. ff. de Abig. & ibi gl. de elect. poteſt. c. 9. 10. q. 3.

3. *Item*, de animalibus nativorum Domini Regis, ter in Foreſta inventis; pro qualibet vice detur Foreſtario, vnus denarius.

3. Et quarta vice, debent ipſi nativi, perſonaliter incarcerari, per quadraginta dies, in carcere Domini Regis,

DE OVIBVS. Cap. 4.

ITem, de ovibus in Foreſta inventis, adductis teſtibus, ſive Paſtor fuerit præſens, ſive non; Foreſtarius poteſt capere vnam ovem, ad opus ſuum de grege.

3. Et de ovibus Husbandorum, vel bondorum Domini Regis, tantùm vnum denarium de grege.

DE CAPRIS. Cap. 5.

DE capris inventis in Foreſta, licitum eſt Foreſtario, per tres vices, qualibet vice vnam ex eis, per cornua pendêre in arbore.

2. Et quarta vice vnam ex eis occidere; & ejus viſcera ibidem relinquere: ad ſignum quòd ibi inveniebantur.

DE PORCIS Cap. 6.

DE *porcis* conſuetudo eſt approbata quòd publicè in Eccleſiis parochialibus defendantur, ne Foreſtam intrent.

2. Et ſi poſt dictam[a] defenſionem, per Foreſtarium, in Foreſta

[a] Prohibeantur? *defendantur and forbidden*
[b] prohibitionem.

reſta inveniantur: licitum eſt ei, per tres vices, vnum ex iis, qualibet vice capere.

3. Et ſi quarta vice inveniantur, capiantur omnes, ad vſum Domini Regis.

DE PANNAGIO PORCORUM. CAP. 7.

SI copia glandis, in Foreſta Domini Regis contigerit, Foreſtarius debet citare tàm burgenſes, quàm jure-manentes, vt porcos ſuos adducant; vt Dominus Rex ab iis [a] pannagium habeat.

2. Iſte autem eſt modus pannagii, videlicet, de qualibet cindra, id eſt, de decem porcis, Rex habebit meliorem porcum, & Foreſtarius vnum hogaſtrum. Et ſi pauciores fuerint quàm decem, Rex nihil habebit. Sed Foreſtarius vnum hogaſtrum: Et pro quolibet veteri porco, vnum denarium; ſi aliquis ibidem fuerit. Si omnes fuerint hogaſtri; tunc nihil habebit Foreſtarius, niſi vnum hogaſtrum. Si pauciores fuerint hogaſtri quàm decem; tunc Foreſtarius non habebit pro quolibet hogaſtro, niſi obulum.

[a] *id eſt, mercede quæ datur per aliquē pro paſtura ſuorū porcorum, in foreſta Regis.*

De jure civili. quintum animal, ſingulis annis ſolet à ruſticis dari. l. 4. c. de Murileg. lib. 11.

DE EQVIS, CAP. 8.

SI poſt defenſionem, inveniantur equi in Foreſta, licitum eſt Foreſtario capere prima vice, pullum vnius anni. Secunda vice, pullum duorum annorum. Tertia vice, pullum trium annorum. Et quarta vice, totum equitium capiatur ad opus Domini Regis.

2. *Item*, de quolibet equo domito, vel equitato, in Foreſta invento, quatuor denarios.

DE CARRIS, ET BIGIS. CAP. 9.

DE carris, & bigis, in Foreſta inventis ſine licentia; de qualibet biga vel carra, capiantur triginta denarii.

2. Etſi per aliam viam intraverint, antequam à Foreſtario deprehendantur, quieta erunt.

DE

DE HOMINE INVENTO IN FORESTA. CAP. 10.

Edward. 1. An. 21. In the Statut of treſpaſſours in parks a. i. Prohibitam.

SI aliquis extraneus intraverit in Foreſtam, & in aliqua via inhibita inveniatur, & jurare velit ſuper arma, quòd illam viam neſcivit eſſe [a] defenſam, & quòd rectam viam non novit, Foreſtarius conducet eum in communem viam, & ibi permittet eum, abſque aliquo gravamine, pertranſire.

2. Et ſi notus fuerit, debet capi, & adduci ad caſtrum Domini Regis, & ibi extra portas illius caſtri adductis teſtibus, Foreſtarius capiat pannum ſuperiorem ſuum, & ſi quid in burſa ſua fuerit, illud etiam ad Foreſtarium pertineat. Et corpus ejus tradatur Conſtabulario, vel janitori caſtri ad carcerem, & ibi ſervetur ad voluntatem Domini Regis.

DE HOMINE INVENTO IN FORESTA *cum viridi.* CAP. 11.

Iac. 1. parl. 1. c. 34.

SI quis Foreſtarius invenerit aliquem attachiabilem pro viridi in Foreſta; primò, debet eum attachiare, per duos plegios, ſi inventus fuerit in loco.

2. Sin autem, debet ducere ipſum ad primam villam, & ibi ponere ipſum, per plegios.

3. Et ſi idem aliâs inventus fuerit cum viridi, debet ipſum attachiare per quatuor plegios.

4. Et ſi tertiò fuerit inventus cum viridi, debet præſentari, coram viridario in capitali cuſtodia Foreſtæ, & poni per octo plegios.

5. Poſt tertium tamen attachiamentum, debet corpus attachiari, & retineri, vt in memoria habeatur, quòd viridis ſit.

DE HOMINE QVERCVM CAPIENTE. CAP. 12.

SI quis Foreſtarius invenerit aliquem, extra Dominicum boſcum, vel infra rewardam, proſternentem quercum, ſine viſu vel deliberatione Foreſtarii, aut viridarii, debet ipſum per quatuor plegios attachiare, & per viſum Foreſtarii, debet quercus illa appretiari, & in rotulo Foreſtarii, vel viridarij inbreviari, & debet poni per ſex ſalvos plegios.

2. Et ſi aliâs inveniatur, debet duplicari ejus plegius.

3. Et

3. Et ſi tertiò deprehenſus fuerit, detineatur ejus corpus.

DE LEPORARIO, ET MASTINO IN Foreſta inventis. Cap. 13.

SI leporarius inventus fuerit currens ad nocumentum Foreſtæ, debet retineri, & præſentari Foreſtario, ſeu viridario, qui mittét eum Domino Regi, vel Capitali Juſtitiario foreſtæ.

2. Et ſi aliquis maſtinus inventus fuerit in aliqua Foreſta, & ipſe maſtinus vinculatus fuerit: Dominus ipſe cujus maſtinus fuerit, erit culpabilis, tanquam de manu paſto; & debet poni per ſex plegios. Quorum nomina debent inbreviari; Et etiam qualis fuerat caſus.

DE LICENTIA CAPIENDI FERAM. Cap. 14.

QVicunque Epiſcopus, Comes, vel Baro, veniens ad mandatum Regis, tranſierit per Foreſtam Domini Regis, licet ei capere vnam, vel duas beſtias, per viſum Foreſtarii, ſi præſens fuerit. Henr. 3. An. 9. c. in Charta de foreſta

2. Sin autem, faciat cornuare; ne videatur hoc furtivè facere.

3. Et ſic redeundo domum, liceat ei facere, vt prædictum eſt.

DE FERA CAPTA SINE LIcentia. Cap. 15.

SI quis ceperit aliquam feram, ſine waranto in Foreſta, corpus ſuum arreſtetur, vbique inveniatur intra metas Foreſtæ.

2. Et quando captus fuerit: non liceat Foreſtario deliberare ipſum, ſine ſpeciali mandato Domini Regis, vel ſuorum Juſtitiariorum.

3. Si quis viderit aliquos malefactores, infra metas Foreſtæ, capere aliquam feram, vel aſportare: debet illos capere, ſecundum poſſe ſuum.

4. Et ſi non poſſit debet levare, *huy* & *cry*. Et ſi non fecerit, remanebit in miſericordia Domini Regis.

DE

Leges Foreſtarum.

DE FOGAGIO, QVOD DATVR PRO *Paſtura animalium in Foreſtis Regis.* CAP. 16.

ITem, Si gramen Regis in Foreſta locatur pro fogagio, (ſcilicet, à feſto omnium Sanctorum, vſque ad feſtum S. Petri in Quadrageſima) vnumquodque animal ſolvet pro fogagio, quatuor denarios: & vnaquæque juvenca, duos denarios.

DE VENATIONE INFRA FOREſtam. CAP. 17.

Edward. 6. An. 3. et. 4. c. 17.

SI quis venatur infra Foreſtam Regis, ſine licentia: ſolvet decem libras.

2. Si quis libere-tenens habens, ratione ſui infeofamenti, poteſtatem venandi in propriis terris, propè Foreſtam Regis, patitur canes ſuos currere in propriis terris: & illi inſequuntur beſtiam infra Foreſtam Regis: poteſt canes ſuos ſequi in Foreſta, eo vſque, quò poſſit jactare ſuum cornu, vel ſuorum canum ligaturam.

3. Etſi canes ipſam beſtiam capiunt, infra dictum ſpatium; venator poteſt illam cum ſuis canibus liberè aſportare, ſine calumnia alicujus.

4. Quòd ſi ſequatur canes, & beſtiam, vltra illud ſpatium, in Foreſta: dabit octo vaccas, & ipſam beſtiam, cum ſuis canibus amittet, & perdet.

5. Et ſi quis inſequitur ſuos canes perſequentes beſtiam, ex propriis ejus terris, in Foreſtam Regis; relinquat poſt ſe, & removeat arcum & ſagittas, ſi quas habet, vel poteſt colligare arcum, & ſagittas, cum chorda ſui arcus. Et ſi canes occîdunt beſtiam: liberè diſcedat, cum ſuis canibus, & beſtia: ſine aliqua calumnia Regis, vel Domini Foreſtæ.

DE HIS QVI VIRIDE GRAMEN, VEL *arbores ſcindunt.* CAP. 18.

SI quis ſecat arbores virides in Foreſta: ſolvet Foreſtario octo vaccas.

2. Et ſi ſolet ſcindere vel ſecare gramen, vel aliquid aliud in Foreſta, pro vnaquaque vice, ex tribus vicibus, ſolvet octo vaccas: & pro quarta vice, decem libras.

DE

DE PECVDE ABERRANTE, INFRA Foreſtam. CAP. 19.

SI animal aberrans inveniatur in Foreſta: cuſtodiatur, & proclametur, in tribus Curiis, & in quarta Curia, adjudicabitur Regi, tanquam eſchæta.

2. Si Dominus animalis comparet, & offert ſe probaturum legitimè illud animal eſſe ſuum proprium animal: Inventor animalis, illud publicari faciat, apud principalia meſſuagia omnium locorum, & villarum circum-jacentium: vt hoc notum ſit omnibus, & ſingulis qui illud animal volunt calumniare, ſive repetere.

DE FERA BESTIA INVENTA IN Foreſta CAP. 20.

SI aliqua fera beſtia inveniatur in Foreſta, vulnerata, vel mortua: & ignotum ſit, quòd hoc crimen commiſit: de eo in proxima Curia, fiat inquiſitio.

2. Et interea temporis, inventor animalis attachiabitur, per ſalvos, & ſecuros plegios, donec capiatur cognitio, ſive inquiſitio, pro dicto malefacto.

3. Caro animalis inventi, mittetur ad domum, ſive hoſpitale leproſorum: ſi qui propè ſunt in patria, ſive provincia. Alioqui ſi nulli ſunt leproſi in locis propinquis: detur pauperibus, & perſonis infirmis.

4. Caput animalis, & ejus pellis, cum ſagitta ſi qua fuit reperta: præſententur Juſticiario, cùm venerit ad tenendum ſuum iter, vel Curiam.

DE DELICTIS COMMISSIS, in Foreſtis Baronum. CAP. 21.

ITem, ſi quis commiſerit delictum, in Foreſta alicujus Baronis, infeofati per Regem, cum libera Foreſta: & poſt inhibitionem Regis, quòd nemo ibi vllum crimen, vel tranſgreſſionem faciat, ſub pœna decem librarum: iſte malefactor convictus de tali trangreſſione, ad inſtantiam Baronis, in Curia Regis; ſolvet Regi pro ſuo delicto, decem libras. Edward. 3. An. 1. c. 8. *de delictis in Foreſta cõmiſſis.*

2. Et Dominus Foreſtæ, vel ejus Foreſtarius, habebit equum, & omnia alia quæcunque fuerint reperta cum ipſo malefactore, delinquente in Foreſta; quæ ipſe ſibi retinebit, & poſſidebit pacificè.

3. Si Dominus Foreſtæ non vult perſequi prædictam tranſgreſſionem, vel particulari affectione & amicitiâ motus erga ipſum malefactorem diſſimulat, & fingit ſe neſcire tale crimen: Nihilominùs Rex habet jus, & titulum petendi decem libras: propter violationem ſui mandati, & inhibitionis prædictæ.

4. Præterea, ſi Dominus Foreſtæ, pecuniam aliquam vel munera accepit ab ipſo malefactore: & ideò concelat ipſum crimen: & non vult illud perſequi in Curia Regis: Rex habet juſtam actionem pro decem libris contra ipſum Dominum eò quòd ceſſat perſequi dictum crimen.

DE MALEFACTORIBVS IN Foreſta. CAP. 22.

ITem, ſi quis viderit aliquem malefactorem capientem, vel abducentem aliquam feram beſtiam, in Foreſta: debet eum, capere, & apprehendere, ſi poteſt: Quòd ſi non poteſt, debet levare *hoy* & *cry*, vſque ad proximas villas propè Foreſtam: & manifeſtare hoc, Foreſtario: quòd ſi non fecerit, remanebit in gravi miſericordia Domini Regis.

FINIS.

IN MY DEFENCE, GOD ME DEFEND.

STATVTA ALEXANDRI SECVNDI, FILII *WILHELMI* REGIS.

DE AGRICVLTVRA.

CAP. 1.

ANNO GRATIAE Milleſimo ducenteſimo decimo-quarto. Apud *Sconam*, *Alexander* Dei gratia Rex *Scotorum*, communi concilio Comitum ſuorum, pro vtilitate patriæ decrevit; quòd omnes ruſtici in eiſdem locis, & villis, in quibus præterito anno fuerunt; hoc anno agriculturam exerceant; & ad profectum ſuum nequaquam retardent, ſed quindecim diebus ante [a] Purificationem Beatæ *Mariæ Virginis*, terras ſuas, cum omni ſtudio arare, & ſeminare incipient.

Alexander. 2. filius Wilhelmi Regis capit regnare, Anno Mundi 5184. *An. Chriſti.* 1214. *et regnavit Ann.* 35. Iac. 1. parl. 2. c. 41. parl. 5. c. 81. Philip. et Mari. Anno. 2. et. 3. c. 2. Eliza. Ann. 1. c. 2.

[a] *i. Secundum diē Februarij*, Cādilmes.

2. Præterea, conſtituit Rex & Principes, vt agreſtes, qui ampliùs quàm quatuor vaccas habent ad quærendum victum ſibi, & ſuis, ad ſuſtentationem vitæ; terras ſub Dominis ſuis accipiant, & arent, & ſeminent.

3. Omnes autem agreſtes, qui minùs quàm quatuor vaccas poſſident, licet arare non poſſunt, tamen ad acquirendum ſibi, & ſuis ſuſtentationem vitæ, manibus & pedibus terram fodiant & ſeminent quantum valeant.

4. Quòd ſi boves habuerint, ipſi qui terram arando, & ſeminando exercent, eos vendant.

5. Comites, & Barones in quorum terris tales manent, non volentes in Comitatu ſuo hoc facere; octo vaccas, Regi emendent.

6. Quòd ſi aliquis de Rege tenens, hoc facere neglexerit, dabit pro foriſ-facto Regi, octo vaccas. Si de Comite tenet, dabit Comiti tantum.

7. Si ſit ſervus, accipiat Dominus ſuus hac vice, vnam vaccam, ratione emendæ, & ovem. Et deinceps cogat eum, vt quod ſponte facere noluerat, faciat invitùs.

b Prov. 20. 4. et. 21. 5. et. 24. 30. 31. 33. 34. et. 28. 19. et. 31. 10. ad finem.

8. In iſtis igitur valdè cavendum eſt, ne eis quod in [b] parabolis dicitur contingat: Propter frigus, piger noluit arare in hyeme, mendicabit ergo in æſtate, & non dabitur ei. Sed magis ſecundum ſententiam [c] Apoſtoli, laborent manibus operando quod bonum eſt; vt habeant vnde tribuant neceſſitatem patienti.

c Scilicet. Pauli. Epheſ. 4. 28. 1. Theſſ. 4. 11. 2. Theſſ. 3. 10. 11. 12.

DE CAPIENDIS INDICTAMENTIS, ET MAlefactoribus puniendis CAP. 2.

St. 1. 2. Rob. 1. c. vlt.

STatuit Dominus Rex *Alexander*, illuſtris Rex *Scotiæ*, de conſilio, & aſſenſu Venerabilium Patrum, Epiſcoporum, Abbatum, Comitum, Baronum, ac proborum hominum ſuorum *Scotiæ*; vt Juſtitiarius ſuus *Laudoniæ* diligentem, & privatam inquiſitionem faciat de male-factoribus terræ, & eorum receptatoribus; per ſacramenta trium hominum bonorum, & fidelium, vnà cum ſacramento Seneſcalli, de ſingulis villis, ſingulorum Vice-comitatuum infra Balliam ſuam, præterquàm in *Galwidia*, qui leges ſuas habent ſpeciales.

2. Et ſi quos, per dictam inquiſitionem lagaliter factam, invenerit, eos feſtinanter per ſervientes Domini Regis, cum auxilio hominum Domini villæ, ſalvò faciat attachiari; & ad certum diem, & locum, coram Juſtitiario; per fidele vicinetum tranſeant.

3. Ita

3. Ita tamen, quod si aliquis eorum, per prædictum vicinetum de murdro, sive roboria, vel consimilibus feloniis, ad coronam Domini Regis pertinentibus, fuerit convictus; omnia catalla sua, sine contradictione aliqua, Domino Regi remanebunt. *Pœna convicti de placitis Coronæ Regis.*

4. Si verò aliquis de furto, vel homicidio, seu de consimilibus feloniis, ad furtum vel homicidium pertinentibus; fuerit convictus; Domini in quorum terris, catalla aliqua habuerit, eadem catalla, sine contradictone aliqua, remaneant. *Pœna furti, et Homicidij. De jure divino homicidium probatur per testes. Num. 35. 30.*

5. Statuit etiam Dominus Rex, quòd nullus de-cæterò, attachietur per servientes Domini Regis, nisi per dictam inquisitionem, de felonia sit [a] indictatus.

6. Omnes convicti de furto, vel homicidio, coram Justitiario, Baronibus tradantur, vel eorum Ballivis, ad faciendam justitiam de eis, in eorum liberis Baroniis, sine aliqua redemtione, vel remedio; nisi gratia Domini Regis intervenerit.

[a] *Al. indictati.*

7. *Item*, si aliquis Miles, per dictam inquisitionem, pro malefacto suo fuerit indictatus per fidele vicinetum Militum, vel libere-tenentium, hæreditariè transibit. *Miles debet judicari per pares. Quòd Attach. c. 67.*

8. Prætereà Attachiatores, occasione suorum attachiamentorum, nihil de bonis ipsius attachiati asportabunt: Nec aliquid inde consumant. Sed Dominus villæ, vel Senescallus suus, illos per vnum diem & noctem, rationabiliter sustentabit, de bonis ipsius attachiati.

ASSISA DE VITA, MEMBRO, VEL terra, debet fieri per liberos tenentes.

Cap. 3.

ITem, statuit Dominus Rex *Alexander*, apud *Strivelin*, coram Magnatibus suis, tàm viris Ecclesiasticis, quàm aliis: Quòd de-cæterò, non fiat sacramentum, de amissione vitæ, vel membrorum hominis, seu terræ, nisi per fideles homines, & per probos, libero-tenentes per Chartas.

QVI POSSVNT REPLEGIARI.

Cap. 4.

STatuit Rex per consilium, & assensum totius communitatis suæ, quòd nullus Episcopus, Abbas, vel Clericus, Comes *Stat. 1, Rob. 1. c. 11.*

mes, Baro, aut aliquis alius de regno *Scotiæ* de-cæterò, aliquem replegiabit vt hominem ſuum, nec petet ad plegium quemcunque quovis crimine [a] irretitus fuerit, niſi idem calumniatus, fuerit homo ſuus ligius, vel nativus, vel in terra ſua manens, vel de familia ſua.

[a] *Al. rectatus.*

2. Et ſi fortè recognoſci poterit, per legales homines patriæ; quòd ille malefactor non ſit ligius, vel nativus, vel manens in terra, vel familia replegiantis, ſed quòd idem replegians, voluerit replegiare calumniatum, pro cauſſa aliqua mercenaria, (ſicut Magnates hucuſque facere ſolebant, capiendo de malefactore, ceram, piper, cuminum, vel aliquem alium cenſum) dictus replegians, ſit in miſericordia Domini Regis.

DE FVRTO FACTO VIRIS Religioſis, & aliis quì non tenentur pugnare.

Cap. 5.

Item, ſtatuit Dominus Rex, quòd ſi aliquid furtivè ſublatum fuerit, à viris Religioſis, Clericis, viduis, Præbendariis, vel talibus, qui non poterunt pugnare, neque debent: Conquerentes veniant ad Dominum feodi, vel ejus Ballivum: & ipſe Dominus, vel ejus Ballivus, vocato Vice-comite patriæ, die rationabili iis ſtatuto, ſine dilatione, ſecundum [a] proportationem trium Baroniarum, per legales homines de vicineto, diligenter, & fideliter inquirant, quis malefactor ille fuit.

[a] *i. Inquiſitionem, vel declarationem.* The Report.

2. Et ſi ſecundum illam proportationem malefactor inventus, vel convictus fuerit, juſtum ſubeat judicium.

3. Et ſi fugerit, nihilominùs viris Religioſis, viduis, & aliis conquerentibus, ablata reſtituentur de rebus malefactoris, & catalla ſua reſidua ſint Domini Regis; vel cujus eſſe debent de jure.

4. Si verò in Dominiis, vel Thanagiis Domini Regis, malefactor ille fuerit; Vice-comes patriæ, modo ſupra-dicto, proportionem faciat indilatè.

DE

DE CONFVGIENTIbus ad Ecclesiam.

Cap. 6.

DE raptoribus, & furibus ad Ecclesiam confugientibus, decernimus, quòd si quis eorum pœnitendo, confiteatur ibîdem, se graviter deliquisse, & pro amore Dei, ejus domum pro sua salute quæsivisse, pacem habeat hoc modo, scilicet, quòd nec vitam, nec membra amittat: sed quæ ab aliquo injustè abstulit, tantum ei restituat; & secundum legem patriæ, Domino Regi emendam faciat.

Stat. Robert. 2. c. 9. Stat. VVilh. c. 5. L. 1. l. 6. et. tot. tit. C. de his qui ad Eccles. confug. vid. Bart. in Authen. de mandat. prin. coll. 3

2. Atque super textum Evangelii juret, quòd de-cætero nunquam rapinam, vel furtum faciet.

3. Quòd si Domino Regi debitum dare nequiverit, cætera præfata perimpleat: & in eadem pace, extra patriam pergat, donec Domino Regi reconcilietur.

4. Si verò aliquis ex iis, ad Ecclesiam confugiens, voluerit se innocentem ostendere, dicens se [a] potestatem temerariam timuisse, vt sibi liceat secundum legem se purgare; cum pace ad Curiam Domini Regis pergat, atque ibi, ei, à quo culpatus est, secundum consuetudinem patriæ, fide-jusores, & vadimonia præbeat. Et si ibîdem secundum legem patriæ purgaverit se, in pace remaneat.

[a] *i. Temeritatem, vel audaciam, magistratus.*

5. Si autem justè, & legaliter de crimine sibi illato Reus convictus fuerit judicium quo talis Reus est dignus, secundum legem patriæ, & regni subeat.

6. Et si quis ex iis ad Ecclesiam fugerit, confitens se innocentem esse, sed præ inopia, fide-jussores, vel vadimonia invenire non posse in aliquo loco, vbi Domino Regi, vel Episcopo, tutum & conveniens esse videbitur, secundum judicium se purgabit; vnde si mundus reperitur, in pace remaneat: Et si immundus repertus fuerit, sententiam qua Reus est dignus, suscipiat.

7. Homicîdæ insuper seu traditores Dominorum suorum, & qui criminantur quòd murdrum vel traditionem mur-

murdrum vel traditionem fecerint; legitimè de hoc accusentur. Et si præfatis modis calumniati, ad Ecclesiam confugerint; præscripta lex de iisdem observetur.

Exod.21.13. Num.35.10. Deut.19.3. Iosu.20.2.3.

ANNOTATIO.

Verùm confinia majoris Ecclesiæ intelliguntur habere in circuitu, quadraginta passus minores verò Ecclesiæ, vel Capellæ, triginta. 17.4.c.sicut 6.

Ver. 1. Confugientibus] *Non licet extrahere confugientes ad Ecclesiam.* c. eos qui.dist.87 *nec de Atrio Ecclesiæ extrahi possunt quod* 30 *passibus clauditur.* c. definivit.17.q.4.vide cap. inter alia 6.de immunitat.Eccles.

Ver. 5. Judicium] *Non debet gaudere immunitatis privilegio, qui eo se facit indignum. Et frustra legis auxilium implorat, qui committit in legem.*c vlt. de Immunit. Eccles.c. bonæ.23. de elect.& elect.potestat.

Ver. 7. Homicidæ] *de Homicida confugiente ad Asylum.* Jac. 3. parl. 5. c.35.Jac.5.parl.4.c.22.Edward.2.An.9.c.8.10.Henr. 8.An.27. c. 19. An. 32.c.12.

DE CALVMNIA FVRTI, ET roboriæ, & abrogatione purgationis, per aquam, vel ferrum.

CAP. 7.

SI quis calumniaverit aliquem de furto, vel roboria; & defendens se voluerit reponere super proportationem vicineti; & vicinetum ipsum purgaverit, quietus erit. Et appellans in misericordia Domini Regis remanebit.

Al.per fossam. Sed malè.

2. Sed si non fuerit purgatus, fiat de eo justum judicium.

3. Et de-cæterò, non fiat judicium, per aquam, vel ferrum; vt consuetum fuit antiquis temporibus.

DE DISSAISINA INIVSTE. facta.

CAP. 8.

SI aliquis conqueratur Domino Regi, vel Justitiario, quòd Dominus suus vel aliquis alius ipsum injustè, & sine judicio dissaisivit De aliquo, de quo ipse fuit saisitus, & vestitus, & plegium invenerit de clamore suo prosequendo Justi-

S.Tenemento.

Justitiarius, vel Vice-comes, per præceptum Regis, vel Justitiarii, recognosci faciat per probos homines patriæ, si conquerens verum dixerit, vel justam querimoniam fecerit.

2. Et si ita recognitum fuerit, & probatum: Justitiarius, vel Vice-comes faciat eum rehabere sasinam rei, de qua fuit dissaisitus. Et dissaisitor sit in misericordia Domini Regis.

3. Et si Miles, vel alius dictam dissaisinam fecerit, in misericordia Domini Regis remanebit.

4. Et [a] catalla illa, seu terra ad præsentem Curiam, cum damnis, seu arrieragiis, dissaisito statim restituantur.

5. Si autem recognitum fuerit, quòd conquerens injustam querimoniam fecit: ipse sit in misericordia Domini Regis, & dabit foris-factum decem librarum.

[a] *Dissaisina est, ut ita dicam, dispossessio rerum mobilium veluti catallorum, et domorum spoliatio Spolium* Spuilze. *vel est rerum immobilium, veluti terrarum, et ejectio vocatur.*

ANNOTATIO.

Vér. 3. Dissaisinã fecerit] *In Brevi de nova dissaisina (quod interdictum unde vi dicitur) non solùm restituitur res ipsa ejusque possessio, sed etiam id omne, quod Actoris interest.* L. semper 15. §. ff. quod vi, & clàm. *Neque consideratur id quod ad dissaisitorem pervenit; sed etiam quod Actor habere potuit, si non fuisset dejectus, aut possessione suâ spoliatus. Id enim omne erit restituendum Actori.* l. 1. §. qui vi. 19. l. 6. ff. de vi. & vi armat.

DE MVLIERIBVS PETENTIBVS tertiam partem, sive dotalitium.

CAP. 9.

CVm diu controversia mota esset, in Curia Domini Regis, inter E. vxorem quondam B. ex vna parte petentem tertiam partem terræ de D. cum suis pertinentiis, nomine tertiæ partis, ipsam justè, & secundum Assisam terræ contingentis: de terris quæ fuerunt B. mariti sui, cum suis pertinentiis: Et H. filium Comitis de S. ex altera parte, habentem custodiam terrarum, quæ fuerunt dicti B. Et e-converso, asserentem ipsam ei non debere consequi aliquam partem in dicta terra de B. secundum Assisam terræ: eo-quòd, mater de B. dictam terram tenuerat in dotalitium, post mortem dicti B. filii sui. (Nec ipse B. tempore mortis suæ, nec ante de dicta terra fuit saisitus

saisitus;) nec consuevit mulier vidua, secundum consuetudinem regni, hujusmodi terræ, tertiam consequi. Tandem Dominus Rex, super hoc, de-cæterô in regno suo certam legem tenere, statuit pro lege, quòd quælibet mulier vidua, habens jus petendi dotem, post mortem mariti sui, debeat de-cæterò, vendicare in consimili casu tàm tertiam partem hujus, quàm totius residui. Et plures Magnates præsentes fuerunt.

DE HIS QVI IN PLACITO transgressionis, persequi recusant.

CAP. 10.

Vid. Stat. Rob. 3. c. 29. Stat. 1. Rob. 1. c. 74. Iac. 5. parl. 4. c. 34.

SI quis conquestus fuerit de aliquo, in aliqua querela, de injuria, & non ratione: Et plegios invenerit de prosequendo, & non vult prosequi, in misericordia Domini Regis incidit.

2. *Item*, si quis convictus fuerit per judicium, incidet in misericordiam Domini Regis.

3. *Item*, si plegios non habuerit de prosequendo, in misericordia erit.

4. Et si præstito juramento prosequi noluerit, capiatur, & detineatur in prisona, pro suo foris-facto.

5. Et si quis conquestus fuerit de aliquo, in aliqua querela; sicut de vita, & membris; & plegios non habuerit de prosequendo, detineatur in prisona rationabili, & secura; donec judicium habuerit.

POENA CONVICTI IN DVELLO.

CAP. 11.

Leg. Malc. 2. c. 7.

SI quis conquestus fuerit, de aliqua querela pertinente ad coronam Domini Regis, vnde duellum poterit oriri, si calumniatus cadat in bello: ejus plegii respondebunt Domino Regi, de novem vaccis, & vno *colpindach*, & satisfacient calumniatori, de calumnia sua, quæ ad ipsum pertinet de ejus evasione.

CATAL-

CATALLA FVRATA DEBENT ADDVCI ad loca ſtatuta. CAP. 12.

STatuit Rex de catallo furato, quòd in quacunque provincia catallum ſit furatum, & calumniatum, ducatur ad locum in quolibet comitatu: vbi Rex *David*, ſtatuit catalla calumniata debere reduci. Leg. Malc. 2. 7. Lib. 1. c. 20. Stat. VVilh. c. 1.

DE LATRONE NON HABENTE Dominum vel plegium. CAP. 13.

STatuit Dominus Rex, quòd ſi quis defamatus fuerit de latrocinio in vna provincia, vel duabus, & inventus fuerit ſine aliquo Domino, qui plegium pro eo dare noluerit, fiat de eo ſicut de latrone probato. *Fama cum aliis præſumptionibus, probat.* Gl. in. c. tertio. 13. de præſumpt. lib. 4. c. 13. Stat. David. 2. c. 17.

VICE-COMES DEBET INTERESSE Curiis Epiſcoporum, Abbatum, Comitum, & aliorum. CAP. 14.

STatutum eſt, quòd nec Epiſcopi, nec Abbates, nec Comites, nec aliqui liberè tenentes, tenebunt Curias ſuas, niſi Vice-comes Regis vel ſervientes Vice-comitis, ibidem fuerint; vel ſummoniti vt ibidem interſint, ad videndum ſi Curia rectè tractetur. Leg. Malc. 2. c. 11.

2. Et in omnibus eorum Curiis, quatuor placita reſervabuntur ad Curiam Domini Regis, quæ ad coronam ſpectant, videlicet, de [a] raptu mulieris, de incendio, de murdro, & de roboria, quæ dicitur rapina. [a]. *Al. de fœmina efforciata, de Arſione, de rapina, et de Murdro.*

3. Et ſi Vice-comes cùm ſummonitus fuerit: ad Curiam Baronis non venerit: neque miſerit aliquem de ſervientibus Regis, liceat Baroni Curiam ſuam tenere legaliter, ſine foris-facto Regis.

4. De aliis quoquè querelis, vnuſquiſque liberorum hominum, qui Curiam habet, quicquid ibi acciderit, eam tenebit, ſalvâ miſericordiâ Domini Regis.

DE

DE FORIS-FACTIS LEVANDIS AB illis, qui remanent ab exercitu Regis.

CAP. 15.

Stat. 1. Rob. 1. c. 27.

RECordatio facta, coram Domino Rege *Alexandro*, apud *Perth*, per omnes Judices *Scotiæ*, die Jovis, in prima integra hebdomada Quadrageſimæ, poſtquam Rex fuit in exercitu apud *Innernes*, contra *Donaldum* filium *Nigelli* de *Iles*; de illis qui ab exercitu abfuerunt. Quòd Rex debet habere foris-factum Comitis, ſi aliqui eorum ab exercitu remanſerint, ſed non fuit diſcuſſum ibi, quantum eſſe debet.

2. De omnibus verò aliis, qui ab exercitu remanſerint, ſcilicet, de terris Epiſcoporum, Abbatum, Baronum, Militum, Thanorum, qui de Rege tenent, debet ſolus Rex habere foris-factum. Scilicet, de Thano ſex vaccas, & vnam juvencam. De *Ochiern* quindecim oves, vel ſex ſolidos, ſed inde non habebit Rex niſi medietatem, & Thanus, vel Miles aliam medietatem, De ruſtico vnam vaccam, & vnam ovem, & hæc ſimiliter debent dividi inter Regem, & Thanum, vel Militem.

3. Sed ſi per licentiam Thani, vel Militis, ab exercitu Regis remanſerint, Rex ſolus habebit foris-factum.

[a] *Al. et ille non ſicut Comes, ſed ſicut Marus Regis comitatus de Fyfe, ad rectitudines ſuas exigendas.*

4. Nullus autem Comes, aut ſervientes Comitis, in terram alicujus, de Rege tenentis, ad hoc foris-factum exigendum debet venire, niſi Comes de *Fife*, [a] ad rectitudines ſuas exigendas.

[b] *i. De ſortibus, enim Rex, et Comites mittunt ſortes. 5. et. 6. verſus deſunt in multis codicibus.*

5. De cavellis verò, vbi Rex & Comes partiuntur, Rex, & Comes habebunt vnam medietatem foris-facti ab exercitu, & Thanus aliam medietatem.

6. Sed vbi ipſe Thanus fuerit in foris-facto, foris-factum videtur inter Regem, & Comitem.

LEX AQVARVM.

CAP. 16.

Hæc converſio porci in circulum cõtinere videtur ſpatiũ ſex pedũ, vel quinque pedũ.

HAEc eſt aſſiſa Regis *Alexandri*, facta apud *Perth*, die Jovis, ante feſtum Margaretæ, per Comites, Barones, & Judices *Scotiæ*, quòd filum aquæ ſeu medium aquæ, *lie Streame*, debet eſſe liberum vſquequaque in tantum, adeo quòd vnus

Porcus

porcus, trium annorum, bene paſtus, poſſet ſe vertere infra filum aquæ: Ita quòd neque roſtrum porci, nec cauda appropinquat ſepi, vel ripæ.

Hæc converſio porci in circulum continere videtur ſpatium ſex pedum vel quinque pedum
Iac.3.parl 10.c.78.
Ia.4.parl.2.c.15.
Iac.6.parl.7.c.111.
The inſtitution of the Setterdayes ſlopp.
Iac.1.parl.1.c.11

2. Et debet aqua eſſe libera: ita quòd nemo ibidem piſces capiat, à die *Sabbathi*, poſt veſperas, vſque ad diem *Lunæ* poſt ortum ſolis.

DE JVDICIO DE GYLASCOPPE
CAP. 17.

APud *Edinburgh* die Dominicâ proximâ, poſt feſtum Beati *Dionyſii*, in capitulo Abbatis Sanctæ-Crucis; de *Gylaſcoppe Mak-Scolane*, per omnes Judices tàm *Scotiæ*, quàm *Galwidiæ*, judicatum fuit; quòd prædictus *Gylaſcoppe*, non duxerat ad diem ſtatutum obſides, de quibus dandis, ad ſtatutum diem, & locum, ipſemet plegius fuerat. Ideo debet dare Regi vadia, vnde Rex [b] pacatus eſſet. Et ſi vadia ad voluntatem Regis dare non poſſit, ipſemet remaneat in vadium; donec obſides promiſsos dederit. Et inſuper ſi contrarium fecerit: in gravi miſericordia Domini Regis, remanebit.

Vid. Hiſtoriam Buchanani in vita Alexandri .2. R.
[b] *donec debitum Regis ipſi Regi fuerit pactatum, et ſolutum.*

DE MANELETA ID EST guild. CAP. 18.

SI firmarius tuus, ponat maneletam in terra Domini Regis, vel Baronis: Et non vult eam deliberare, & mundare, debet puniri, ſicut ſeductor, qui ducit exercitum in terram Domini Regis, vel Baronis.

Qui lolium, aut avenam, in ſegetem alienam Injicit: tenetur compenſare dãnum ſua culpa datum.
L.1, Servus. 27.§.inquit lex.ff. Ad leg Aquil vid. Plinium lib. 18.c.17.

2. *Item*, ſi nativus tuus habeat maneletam in terra tua, pro qualibet planticula, dabit tibi, vel cuilibet alio ſuo Domino mutonem, ad foriſ-factum ſuum. Et nihilominùs terram mundabit à maneleta.

DE FALSA CHARTA.
CAP. 19.

QVicunque falſam Chartam feciſſe convictus fuerit, manus ejus amputetur.

Al. falſam monetam. de iudicib. c.75. lib.4.c.13.

2. Non ſolùm illius qui falſitatem fecit; ſed etiam qui conſcius inde fuit.

PRIVILEGIVM TERRAE ELEEMOsynatæ. CAP. 20.

ITem, prohibet Rex *Alexander*, ne aliquis miniſter Regis, capiat rem aliquam in terris eleemoſynatis: neque ab hominibus ſuis, ad opus Domini Regis.

2. Niſi illa res non poterit inveniri in terra Domini Regis, vel in Baroniis.

3. Et in illo caſu, capiatur illa res per viſum Serjandorum Domini illius terræ eleemoſynatæ.

DE RECEPTATORIBVS FVRTI. CAP. 21.

Stat. wilh. c. 7. Ia. 6. parl. 1, c. 21, parl 11. c. 101.

QVicunque furtum ablatum ſciens ſuſcepit, in numero furum furantium habeatur: & ſimili vindictæ teneatur ſubjacere.

ANNOTATIO.

Pſ. 101. 8.

Boni Principis eſt, curare vt malis hominibus provincia careat: & prout quiſque deliquerit, in eum animadvertere, receptoreſque eorum coercere, ſine quibus, latrones diutiùs latere non poſſunt. l. congruit. 13. de offic. præſid. Receptor enim furtorum tenetur furti. l. eos. 14. C. de furt.

DE RESTITVTIONE DOTIS CAP. 22.

Henr. 3. An. 20. 1. c. Stat. Rob. 1. c. 20.

VIdua poſt mortem mariti ſui, ſtatim & ſine difficultate aliqua, habeat [a] maritagium, & [b] hæreditatem ſuam.

[a] *i. Dotem ſeu terram ipſi conceſſam ratione matrimonij.*

2. Nec aliquid det pro dote ſua, maritagio ſuo, vel hæreditate ſua, quam hæreditatem ſuam maritus ſuus, & ipſa, tenuerunt die obitus mariti ſui.

[b] *i. Terram ad eam jure hæreditario pertinentem, ſi qua ſit.*

3. Et maneat in capitali meſſuagio mariti ſui, per quadraginta dies, poſt obitum mariti ſui. Poſt quos dies, dos ſua ſibi aſſignetur; niſi priùs fuerit aſſignata ſibi, vel niſi domus illa fuerit caſtrum.

4. Et ſi de caſtro receſſerit, ſtatim provideatur ſibi domus competens in qua poſſit honeſtè morari, quouſque dos ſua ſibi aſſignetur, ſecundum quod prædictum eſt, & habeat rationabile [c] eſtonerium ſuum interim de communi.

[c] *i. Alimentum et ſuſtentationem ſuã*

5. Aſſigne-

5. Assignetur autem ei pro dote sua, tertia pars [d] totius mariti sui, quæ sua fuit in vita sua, nisi ad ostiū Ecclesiæ dotata fuerit.

[d] *i. De bonis defuncti mariti sui.*

VIDVA NON COGITVR NVBERE, SED in nuptiis consensum Domini sui habere debet. CAP. 23.

lib. c. 49. 4. Henr. 3. c. 7 Magna Charta Edward 2. An. 17. c. 4.

NVlla vidua distringatur ad se maritandum, dum voluerit vivere sine marito: Ita tamen quòd securitatem faciat, de non maritando se, sine assensu nostro, si de nobis tenuerit, vel sine assensu Domini sui, si de alio teneat quàm de nobis.

L. a Divo Pio. 15. ff. de re iudic. Henr. 3. Anno 9. c. 8. in magna Charta.

DE SOLVTIONE DEBITI, ET TERRIS debitoris vendendis CAP. 24.

Cõprising of lãds.

SI ipse debitor, vel incolæ sui, bona mobilia habuerint, ante omnia sunt distringenda ad solvendum creditori.

2. Et si bona distringenda mobilia non habuerint, Vicecomes & ministri Regis, præmoneant debitorem, ante levationem Curiæ; quòd in defectu mobilium, vendere tenetur terras, & possessiones debitoris, infra quindecim dies, ad satisfaciendum creditori.

3. Quod si ipse debitor, per se non fecerit infra quindecim dies, Vicecomes, & ministri Regis vendant illas terras, & possessiones debitoris; secundum consuetudinem regni; quousque fuerit creditori satisfactum, de summa principali, cum damnis, expensis, & interesse.

Leg. burg. c. 94. c. 95. Iac. 3. par. 5. c. 36.

4. Et Vicecomes infeodabit emtorem, per Chartam Regis, si de Rege tenentur.

5. Et si de Barone tenentur, & ipse easdem emere voluerit, de jure videtur habere.

6. Et si alius de pretio Regis eas habere voluerit, Vicemes infeodabit emtorem, forma qua debitor occupavit, cum suis Bjribus, & pertinentiis vniversis.

[a] *Scilicet, in vasallum loco debitoris.*

7. Baro tamen accipiet emtorem, suum [a] ad mandatum Vicecomitis, & dabit pristinam saisinam debitoris, sine obstaculo, vel quæstione qualicunque.

DE VVRECTO MARIS CAP. 25.

Ex libro perthensi.

SI aliqua navis, vel fercosta, vel aliud vas appulsum fuerit, & inloinveniatur homo, canis, vel murilegus vivens, & exeat

vnus ab illo vaſe, vas illud non adjudicabitur pro wrecto maris: Sed cuſtodiatur cum omnibus bonis, per viſum Vicecomitis, Coronarii, vel Ballivi regii, & deliberetur in manibus illorum de villa, vbi res illæ reperiuntur. Ita quòd ſi aliquis proſequatur illa bona, & probare poſſit illa eadem eſſe ſua, vel Domini ſui, vel fuiſſe perdita in cuſtodia ſua; reddantur ſibi, infra vnum annum & diem ſine dilatione. Et ſi non, remaneant Regi: capiantur per Vice-comitem, Coronarium, vel Ballivum; & tradantur illis de villa, qui inde reſpondeant coram juſtitiario, de wrecto ſpectante ad Regem.

Edward. 1. An. 3. c. 4. et. An. 4. in Statuto de officio Coronatoris. Edward. 2. An. 17. c. 11. De naufragio. Vid. lac. 1. parl. 6. c. 125.

2. Et vbi *wreck* pertinet ad alium, quàm Dominum Regem; habeant ipſi illud, eodem modo.

3. Et qui aliter quàm ſic facit et de hoc convictus fuerit, attaintus: ponatur in carcere, & ibi cuſtodiatur & ſecundum voluntatẽ regiã redimatur.

Annotatio.

Fiſcus *ex naufragio, & aliena calamitate compendium ſectari non debet*. l. vnic. C. de naufrag. lib. 11. *Et prætereà qui dolo malo, ex naufragio aliquid rapit aut recipit, quadruplum vel ſimplum tenetur reſtituere*. l. 1. ff. de incend. ruin. naufrag. *Tenetur etiam criminaliter*. l. in eum. 18. & ibi. gl. l. navigia. C. de furt.

FINIS.

IN MY DEFENCE, GOD ME DEFEND.

IN DEI NOMINE.

AMEN.

ROBERTVS DEI GRATIA, REX SCOTORVM,

ANNO REGNI SVI DECIMO TERTIO, die Dominica proxima, cum continuatione dierum, post festum Sancti Andreæ *Apostoli, subsequentium: Residens apud* Sconam, *in plano Parliamento suo, tento ibidem; habitoque solenni tractatu, cum Episcopis, Abbatibus, Prioribus, Comitibus, Baronibus, & aliis Magnatibus, de communitate totius Regni ibidem congregatis: super variis, & arduis negotiis, ipsum & regnum suum tangentibus, atque in futuro tangere valentibus: Ad honorem* DEI, *& sanctæ matris Ecclesiæ, & ad emendationem terræ suæ, tuitionem populi, & ad pacem terræ suæ manu-tenendam, & affirmandam. De communi consilio, & expresso consensu, omnium Prælatorum, & Libere-tenentium prædictorum, ac totius communitatis prædictæ; ordinavit, condidit, & stabilivit statuta infra-scripta; ab omnibus, per totum regnum suum perpetuo, & inviolabiliter observanda.*

ANNOTATIO.

Robertus] *Robertus primus, filius* Roberti Bruyse, *Comitis* Carictæ *nepos illius* Roberti Bruyse, *qui litem de regno* Scotiæ, *movit contra* Joannem Balliolum, *ex stirpe* Davidis, *Comitis* Huntingtoniæ, *& fratris* Malcolmi. 4. *&* Wilhelmi, *Regum* Scotiæ. *Cœpit regnare* An. mundi. 5276 An. Christi 1306. *& regnavit* Annos. 24.

Prima Statuta,

DE PACE ECCLESIAE, ET ECCLESIASTICORUM.

CAP. 1.

IMPRIMIS STATVIT DOMINVS REX, quòd ſancta Eccleſia *Scotiæ* manu-teneatur cum juribus, & libertatibus ſuis, in omnibus.

Iac.1.parl.1.c.1. *etpaſſim in principiis omniũ parliamentorum.* Iac.2.parl.4.c.7. parl. 6.c.12. Iac.6.parl.4.c.68.parl. 7.c.93.parl.12.c.114. Stat.wilh.c.32.Stat. David 2.c.42.

2. Et quòd ſancta Eccleſia, & ſacro-ſancta Religio manu-teneãtur, & cuſtodiantur ab oppreſſionibus, oneribus, gravaminibus illatis eiſdem ante iſta tempora.

3. Et præcipit, quòd nullus deinceterò hoſpitetur in domibus, vel grangiis Religioſorum, ſeu Eccleſiaſticorum virorum, in deſtructionem eorum ſeu bonorum eorundem.

[a] *i. In prædiis ruſticis, vbi fructus colliguntur et aſſervantur.*

IVSTITIA DEBET AEQVALITER omnibus fieri.

CAP. 2.

Iudiciũ non debet claudicare, ſed æquitas, et æqualitas eſt ſervanda. c.5.de except extr. Iac.2.parl.6.c.13. Iac.3.parl.13.c.94.

ITem, Dominus Rex vult, & præcipit, quòd communis lex & communis juſtitia fiat tàm pauperibus, quàm divitibus, ſecundum antiquas leges, & libertates ante iſta tempora juſtè vſitatas.

DE IVDICATIS AD MORTEM NON redimendis.

CAP. 3.

STatutum *eſt*, quòd ſi aliquis ab hac hora, in-antea, de quacunque conditione fuerit, ſit convictus, vel attayntus de homicidio, rapina, aut aliis delictis, tangentibus vitam & membra, communis juſtitia fiat de eo ſine racheto.

[b] *i. Sine redemptione, vel pretio redemptionis.* Infr.c.9.1.vulgó, Ranſoun or thirtbute. vid Iac.1.parl.13.c. 127. Lib.4.c.15.

2. Salvâ poteſtate Regali, & ſalvis libertatibus per Regem *Scotiæ* prædiceſſores Domini noſtri Regis, qui nunc eſt, Eccleſiæ, & Eccleſiaſticis perſonis, & aliis Dominis ſpecialiter conceſſis.

DE

DE TRANSGRESSIONIBVS, FACTIS per venientes ad exercitum. CAP. 4.

ITem, ordinatum est & assensum, de illis qui veniunt ad exercitum. Quòd si quis cujuscunque conditionis fuerit, aliquo modo fecerit homicidium, rapinam, vel furtum in alterius terra veniendo, morando, seu redeundo, sit intactus corã Justitiario. Iac. 3. part. 8. c. 81.

2. Et querimonia partis, cui injuria latum est, sit recepta tali modo quòd Ballivus in cujus Ballia talis malefactor moratur, habeat mandatum justitiarii, infra cujus Justitiariam trangressio facta fuit, quòd sit attachiatus, veniat ad respondendum illic, vbi transgressio facta fuit, ita benè ad damnum partis, sicut ad indictamentum Domini Regis.

3. Et sit punitus, secundum modum, & quantitatem delicti, in forma legis. Quia aliter tale delictum, non poterit declarari.

ANNOTATIO.

Ve. 2. Transgressio facta fuit] *delinquens in eo loco in quo deliquit, puniri debet.* l. vlt ff. de noxal. act. per rationem l. 28. §. famosos. ff. de pœn. Vid. Stat. Wilh. c. 18.

QVALITER MINISTRETVR VENIENtibus ad exercitum. CAP. 5.

ORdinatum & statutum est quòd venientibus ad exercitum Domini Regis, pro defensione regni, rationabiliter serviatur in his quæ spectant ad sustentationem eorum, pro denariis suis, secundum forum patriæ vbi transeunt.

2. Et nihil capiant sine visu Ballivorum, aut proximorum vicinorum, per loca vbi transeunt.

3. Quòd si non poterit iis responderi per Ballivum, nec sibi pro suis denariis serviri: nihil capiant, nisi tantummodò sustentationem suam, absque vasto faciendo, sub colore emendi. Sicut volunt, quod verificetur coram justitiario, in defectu Ballivi, & sine fraude.

4. Et si alio modo fecerint, sit trangressio illa tornata, seu versa ad roboriam.

5. Et quòd quisque Dominus veniat, [a] stuffatus ad exercitum de cariagiis, & victualibus, sicut vult sibi fore serviendum.

6. Et si sit de longinquis partibus, ita quòd non potest adducere victualia; veniat stuffatus de denariis ad emendum: Et nõ in spe onerandi patriam, per quã transit, sine [b] pagamento faciendo.

[a] *i.* Instructus.
[b] *i. sine solutione. vel non faciens solutionem.*

DE

DE ESSONIIS INDICTATORVM. CAP. 6.

NVllus indictatus, sit essoniatus coram Justitiario, in placitis suis tenendis, nisi tantum per servitium Domini Regis: Et [a] super hoc, præsentet literam Regis pro waranto suo. Aut pro essonio, quod Gallicè vocatur, *mal de lit*: hoc est, malum de lecto, Anglicè, *Bed-evill.*

2. Ita tamen quòd tale essonium, non recipiatur in Curia coram Justitiario; nisi in præsentia [b] essoniatorum, & tunc recenter inquiratur per bonam Assisam, si morbus sit talis sine fraude, quòd essoniatus non poterit comparere, & sic de plegiis ejus.

3. Et si aliter fuerit attayntum, sint amerciati, tàm indictatus, quàm plegius ejus, pro defectu introitus ejus, & habeat indictatus novum diem, ad apparendum in eadem forma.

[a] *Nulli creditur se habere mandatũ principis, nisi ostẽdat literas Principis.* l. vlt. C. de mand. princip.

[b] *i. In præsentia eorum qui alios essoniant, et excusant.*

DE [a] NAMIS CAPIENDIS. CAP. 7.

ITem, ordinatum, & assisatum est, quòd nullus de-cæterò capiat namos, in alterius terra, vel feodo, pro debito suo sibi debito; sine Ballivo Domini Regis, vel Ballivo loci.

2. Et ille namus sit mensurabilis, secundum quantitatem debiti.

3. Et quòd nullus de-cæterò sit namatus, pro aliquo debito, nisi sit debitor, vel plegius ipsius debitoris.

4. Et nullus [b] distringat extra feodum suum, pro servitio, quod sibi debetur, pro tenemento de se tento; nec superfluam districtionem faciat.

5. Et nami, ac districtiones factæ, retineantur in iisdem Baroniis, vbi factæ sunt: vel si districtor habeat locum, vbi poterit ponere tales namos seu districtiones.

6. Et si non habeat, teneantur in proximiore Baronia adjacente, infra eundem Vice-comitatum, exceptis castris, & fortaliciis.

7. Et si quis contra statuta fecerit, & super hoc attayntus fuerit seu convictus: sit in gravi foris-facto, sicut de statuto Domini Regis fracto.

[a] *i. De pignoribus pro re judicata.* Lib. 4. c. 20. Henr. 3. An. 52. c. 4. c. 14. Edward. 1. An. 3. c. 17.

[b] *i. Quia extra suũ feudum, seu territorium nullam habet jurisdictionem* L. vlt. ff. de jurisd.

LATRO-

LATRONES NON DEBENT REDIMI. CAP. 9.

Lic.1 parl.13.c. 137. Iac.5.parl.1.c. 2.

NVllus capiat rachetum, hoc eſt, *thieft-bute*, de [a] latronicio.

a Theif.i.fur. et Bute vel Bote, compenſatio. vtman-bute, kin-bute.

2. Et ſi quis id fecerit, & ſuper hoc convictus fuerit, ſit in gravi foriſ-facto Domini Regis. Et reddat ei finem quem cepit de latrone.

3. Et ille qui dedit finem, habeat judiciū ſicut latro probatus.

4. Et ſi ille qui recepit rachetum, non habuerit vnde ſolvat foriſ-factum Regis: ſit punitus per gravem impriſonationem, ad voluntatem Regis.

5. Salvis tamen libertatibus illorum Dominorum, qui per Reges *Scotiæ*, aut per Dominum Regem, qui nunc eſt, in talibus, habent libertates ſibi conceſsas.

CVRIAE DE REBVS REPLEGIATIS, DEBENT TENERI IN LOCO VBI EST FACILIS, & TUTUS ACCESSUS. CAP. 10.

SI vna beſtia, vel res aliqua ſit replegiata, ad reintrandum in aliqua Curia: Dominus illius Curiæ, vel Ballivi ejus, facient illam Curiam teneri in loco habili, vbi beſtiæ, vel aliæ res replegiatæ taliter poſsunt cum aſiamento & ſine perturbatione venire.

judex debet aſſignare litigãbus, locũ idoneum et ſecurũ c.ex parte. 47. de appell. extr.

2. Et qui aliter fecerit, & malitiâ ſuâ convictus fuerit, & attachiatus: ſit in amerciamento decem librarum.

DE HIS QVI POSSVNT REPLEGIARI per aliquem. CAP. 11.

STatutum eſt, quòd nullus replegiat hominem, extra Curiam alterius, niſi ſit homo ſuus ligius, aut terram de eo tenens, aut commorans in ſervitio ſuo, ſicut de libera familia ſua, aut de conſanguinitate ſua propinqua. Et ſi dubium ſit, declaretur per Aſſiſam.

Stat. Alex. c. 4.

DE CROIIS ET PISCARIIS. CAP. 12.

ITem, omnes illi qui habent croias, vel piſcarias, ſeu ſtagna, aut molendina in aquis vbi mare aſcendit, & ſe retrahit, & vbi

Henr. 7. An. 4. c. 21. Henr. 8. An. 25. c. 7 Elizab. An. 1. c. 17, An. 5. c. 21.

vbi ſalmunculi, ſeu ſmolti vel friæ cujuſcunque generis piſcium maris, vel aquæ dulcis, aſcendunt, vel deſcendunt, tales croiæ & piſcariæ machinæ interpoſitæ ſint ad minus [a] duorum pollicum in latitudine.

Iac. 1. parl. 1. c. 11. Iac. 1. parl. 9. c. 131. Iac. 3. parl. 5. c. 37. Iac. 4. parl. 2. c. 15. Iac. 5. parl. 4. c. 15. Iac. 6. parl 7 c. 111 parl. 14. c. 224 a. Al. triũ Iac. 1. parl. 1. c. 11.

2. Ita quòd nulla fria piſcium, impediatur aſcendendo. Sed quòd liberè poſſunt aſcendere, vel deſcendere vbique.

Quod confirmatur auctoritate quorundam codicum. Quon. Attach. c. 87. Statr. Alex. c. 16.

3. Et ſi quis contra fecerit; & ſuper hoc convictus fuerit ſeu attayntus: impriſonetur per quadraginta dies, & nihilominùs ſit graviter amerciatus.

4. Et defendit Dominus Rex, quòd nullus præſumat piſcari ſalmones vel ſalmunculos temporibus prohibitis, ſuper antiquam pœnam.

[b] *i. Tranſgreſſiones vel nomina tranſgreſſorum.*

5. Et quilibet Vicecomes in Vicecomitatu ſuo iſtud ſtatutum cuſtodiri faciat, in omnibus aquis ſuper gravem foriſ-facturam Domini Regis; & præſentet defectus [b], coram Juſtitiario in itinere ſuo.

DE PERSONIS CONTRA QVAS BREve de nova diſſaiſina poteſt impetratri.

CAP. 13.

Breve de diſſaiſina locum habet contra diſſaiſitorem, et eum qui in ejus locum ſeu vitium ſuccedit, qui hic dicitur tenens, ſeu poſſeſſor. et præterea datur contra auctorem diſſaiſitoris.

ITem, quia ante iſta tempora, Breve de nova diſſaiſina non ſolebat impetrari, nec portari, niſi ſuper tenentem: Ita benè vbi tenens intravit per feofamentum alterius, ſicut per diſſaiſinam, & injuriam ſuam propriam; vult Dominus Rex, & ſtatuit, quòd de-cæterò dominetur in Brevi de nova diſſaiſina, diſſaiſitor, ſicut tenens ejus & infeodator, ſi ſit vivus.

2. Et ſi plures diſſaiſitores faciant diſſaiſinam, & principalis diſſaiſitor moriatur antequam diſſaiſitus habuerit ſtatum ſuũ recuperatum; diſſaiſitus propter hoc non perdit recuperationem ſuam, per Breve de nova diſſaiſina; quandiu poterit invenire tenentem in vita, aut diſſaiſitorem, qui fuit ad diſſaiſinam factam.

Actio warantiæ non impedit proceſſum in brevi de nova diſſaiſina. lib. 3. c. vlt. 4.

3. Et ſi tenens ita infeodatus, impetraverit Breve de warantia Chartæ, pendente Aſſiſa penes ſuum infeodatorem vel hæredes ſuos; propter hoc non minùs capiatur Aſſiſa ad primum diem placiti.

4. Et ſi

4. Et si Assisa transierit pro querelante, quilibet dissaisientium, teneatur dissaisito ad damna sua, secundum tempus quo tenuit tenementum illud, post dissaisinam factam.

5. Et quicunque inventus fuerit dissaisitor, cum vi, & armis, post istud statutum publicatum; sit adjudicatus ad prisonam, & grave amerciamentum, ad voluntatem Domini Regis. Et hoc [a] statutum de dissaisina facta teneat tantummodò, post statutum æditum, & non antè.

[a] *i. Quia regulariter leges, non extenduntur ad præterita, sed futura.*

DE CLAMEO IN ACTIONIBVS, CATALLORUM captorum, & injuriarum.

Cap. 14.

ITem, in placitis de captione cattallorum, nominentur annus, dies, & locus vbi catalla fuerunt capta, & detenta, numerus cattallorum, & damna in certo.

2. Et similiter in omni actione injuriarum, magna sive parva, in omni Curia nominetur annus, dies, & locus, vbi injuria facta fuit, modus injuriarum, & damna omnia in [a] certo.

[a] *i. In liquido numero, et in certa quãtitate, vt Reus facilius inveniat plegium pro eis.*

DE CLAMEO IN ACTIONE CONVENtionis non observatæ.

Cap. 15.

ITem, quia per exceptiones, & calumnias non allocabiles, multi querelantes, & defendentes fuerunt amerciati, gravati, & damnificati in pluribus Curiis regni *Scotiæ*; Ordinatum est & assensum, quòd in placitis de conventione, narratio non sit [a] cassata nec calumniata in aliqua Curia; quandiu querelans, vel suus præ locutor dicat annum, & diem conventionis factæ, & modum conventionis & quando conventio fuit infricta, & quæ damna habuit per conventionem non observatam.

[a] i. The libell sall not be cassin or chalenged.

DE CLAMEO IN PLACITO conventionis de debito.

Cap. 16.

IN placito super debitis, seu debito, nominetur annus, dies, quantitas debiti, causa pro qua debetur, & quando debitum deberet fuisse persolutum, & damna in certo.

DE

DE CLAMEO IN PLACITIS TRANSgreßionis CAP. 17.

NVlla defensio seu exceptio sit calumniata, nec defendens sit indefensus, quandiu defendens, aut [a] suus prælocutor, defendet *tort*, & non *reason*, quod dicitur *wrang* & *vnlauch*; & damna in certo, quæ nominabuntur per querelantem.

[a] *i. Quandiu tenēs defendit se nihil fecisse contra jus, vel legem.*

2. Et eodem modo fiat defensio, vbi homo est calumniatus in alterius Curia, [b] demandando Curiam Domini sui, & non defendendo principalem calumniam sibi impositam, vbi nisi velit, nihil respondebit.

[b] *i. Cum declinat judicē, et petit replegiari ad Curiā sui domini.*

3. Salvâ lege, & consuetudine burgorum, quæ est in certo defendendo *tort*, & non *reason*, hoc est, *wrang* & *vnlauch*, sive plus demandando Curiam Domini sui.

Replegiatio non admittitur in Curiis burgorum.

DE MODO DEFENDENDI IN CVria. CAP. 18

DEfendens, aut suus prælocutor, non habet necesse respondere, antequam querelans vel suus prælocutor perdixerit aut [a] percunctatus fuerit. Ita quod nullus per sermonem sit subitò suppressus.

[a] *i. Cessaverit* fall stay. *i. Donec totum clamorum suum proposuerit, aut rogatus vt dicat, tacuerit.*

DE MODO DEFENDENDI IN *Brevibus de recto, de morte anteceßoris, & de nova diſſaiſina.* CAP. 19.

ITem, in Brevi de recto, nullus tenens de-cæterò, aut suus prælocutor habeat necesse defendere jus demandantis, ad primam lecturam Brevis de recto: nec aliquid dicere, quandiu demandans, aut suus prælocutor, habuerit aliquid versus illum ad dicendum.

2. Nec tenens, nec suus prælocutor sit calumniatus sicut indefensus, nec amerciatus, quandiu defendit injuriam, & deforciamentum, & jus mandantis, ante exitum illorum de Curia.

Lib. 1. c. 18. c. 19. *Injuriam vel vim sibi factam per Actorem.*

3. Similiter nec in Brevi de morte anteceßoris, nec in Brevi de nova diſſaiſina, habeat tenens vel prælocutor suus necesse, ad defendendam injuriam, vel injuriosam detentionem, vel diſſaiſinam, nec aliquid dicere antequam Breve perlegatur. Sed audito

audito Brevi, posteà respondeat pro parte sua, quod sibi bonum visum fuerit.

DE PACE NVTRIENDA, ET AMORE.
Cap. 20.

ITem, quia inter quosdam Magnates, & nobiles regni, post mortem bonæ memoriæ *Alexandri Regis Scotiæ*, prædicessoris nostri, exortæ fuerunt discordiæ, & grossitudines cordium: Dominus Rex ad nutriendum amorem bonum inter nobiles regni, & ad manu-tenendam firmam pacem inter eos, & populum suum ad invicem, præcipit & defendit, quòd nullus de-cætero, faciat alteri damnum, aut gravamen vel molestiam: Nec aliquibus hominibus suorum, nec procuret fieri clàm, vel palàm. Iac.1.parl.1.c.2. Iac.2.parl.6.c.13. Iac.3.parl.13.c.92. Iac.4.parl.2.c.8.

2. Sed si aliquis de aliquo conqueri velit, habeat sectam suam secundum leges terræ.

3. Et qui aliter fecerit, & super hoc convictus fuerit; sit calumniatus de pace Domini Regis, & de statuto suo infrictis.

DE INVENTORIBVS RVMORVM, *inter regem & populum.*
Cap. 21.

STatuit & defendit Dominus Rex, quòd nullus sit conspirator nec inventor narrationum seu rumorum, per quos materia discordiæ poterit oriri inter Dominum Regem & populum suum. Et si quis talis inventus fuerit & attayntus; statim capiatur, & mittatur in prisonam Domini Regis. Et ibi salvò custodiatur, donec, & quousque Dominus Rex de ipso ordinaverit secundum voluntatem suam. Iac.1.parl.2.c.43. Iac.5.parl.64.83. Iac.6. parl.8.c.134. parl.10. c.10. parl.14.c.205. Edward.1.An.3.c.33 Henr.8.An.37.c.10. Phillip.et.Mar.Ann.1. 2.c.3. Eliz.ab.An.1.c. 7.

IVDICES NEQVE DEBENT SVSTENtare querelas, *nec munera capere.*
Cap. 22.

DOminus Rex statuit & defendit, quòd nullus Cancellarius, Camerarius, Justitiarius, Vicecomes, vel Ballivus, vel subballivus, nec Clerici eorum, sint sustentatores, aut manutentores placitorum, seu querelarum in Curia Domini Regis. Iac.6.parl.6.c.93. Edward.1.An.3.c.25 26.29.An.13.c.49. An.33.An.20.apud Berwick.

2. Nec terram, seu aliquam rem aliam capiant, ad *Champarte*, ad defendendum, differendum, seu prolongandum jus alterius, extra formam juris.

[a] *i. Calumniatus vt Supr. c. 20. Adnamatus, i. punitus captis namis sive pignoribus i. redemptus Stat. 2. Rob. 1. c. 12.*

3. Et qui fecerit, & super hoc convictus fuerit seu [a] attayntus; sit raymatus ad voluntatem Regis; & perdet servitium suum in tota vita sua.

ANNOTATIO.

Ver. 2. Champarte] *Apud* Gallos *significat campi partem, hoc est, fructuum fundi, quos colonus partiarius solvit suo Domino. Hinc deducta Metaphora: in re forensi accipitur pro quota parte litis, quam judex, corruptus sordibus, accipit à litigante sive Actore, sive Reo, contra jus* Angliæ Edwardi primi An. 33. *in statuto de cõspiratoribus. Et jus civile* l. 5. C. de postul. l. 15. C. litẽ de procur. *vulgò, quotam litis vocant. Prætereà, judex qui dolo malo, & in fraudem legis, sententiam dicit, fit infamis.* l. 2. C. de pœna. vid. qui mal. judic. *& sententia, ipso jure, est nulla: & sine appellatione rescinditur. Si verò pecuniâ corruptus fuerit, tenetur lege repetundarum.* leg. 3. ad leg. Jul. de repet. *In causis criminalibus, talionem patitur.* l. vlt. ne Sac. Baptis. Iter. *& confiscatis omnibus bonis, in exsilium mittitur.* l. 1. cum authent. novo jure, Cod. de pœna judic. *Si verò propter juris imperitiam male judicavit; facit litem suam.* l. vlt. C. de var. & extr. crim. Vid. Exod. 23. 8. Deuter. 16. 19. Job. 15. 34. Psal. 15. 5. Prov. 15. 27. &, 17. 23. Isa. 1. 23. & 5. 22. 23. Amos. 5. 12. Mich. 3. 11, Ecclesiastic. 20. 28.

DE HIS, CONTRA QVOS BREVE DE MORte antecessoris potest impetrari. CAP. 23.

[a] *i. Locum non habuit. Leges nõ extendũtur ad præterita, sed ad futura. Supr. c. 13. nisi contrarium dictũ sit.*

ITem, quia ante ista tempore Breva de recognitione [a] non jacuit, nisi de morte sex personarũ videlicet, de morte patris, matris, fratris, sororis, avunculi, & amitæ. Ordinatum est, & assensũ, quòd de-cæterò habeat demandans. Breve de recognitione, ita benè de morte avi, & aviæ, sicut de morte patris, & matris.

2. Et istud statutum, non habeat locum, nisi ad illos, quorum antecessores moriebantur saisiti, postquàm illud statutum fuerit; & non antè.

DE BONIS NON ALIENANDIS EXTRA regnum. CAP. 24.

1ª. Et ibi Gl. C. quæres exportati non debent

STatutũ est & ordinatũ, pro communi vtilitate regni, quia terra Domini Regis est in guerra, quòd nõ oportet propter hoc, quòd regnum suũ depauperetur per alienatores bonorũ disportatorũ extra regnũ. Dominus Rex vult & præcipit, quòd nulla per

sona

sona Ecclesiastica, cujuscunque conditionis fuerit sive status, qui aliquid habet infra regnū; nec aliquis alius laïcus homo qui redditus habet & possessiones, abducere seu amandare præsumat res redditas, seu possessiones, extra regnum, sine speciali licentia Domini Regis. Et hoc per literas Domini Regis, quousque Dominus Rex aliter ordinaverit de guerrâ sua in hoc casu.

2. Et si quis infra regnum convictus fuerit, seu attayntus in tali alienatione, sit adjudicatus ad prisonam Domini Regis; et sit raimatus ad voluntatem Regis. Et nihilominùs reddet Domino Regi illam sūmam quā abduxit, seu amandavit extra regnum.

NVLLVS EJICIATVR EXTRA LIBERVM tenementum suum, sine Brevi Placitabili.

CAP. 25.

NVllus ejiciatur extra liberum tenementum suum de quo clamat se esse vestitum & saisitum, vt de feodo sine Brevi Regis [a] placitabili, vel tali Brevi quod [b] adjacet;

2. Et nisi pars sit rationabiliter præmonita ad respondendum, ad certum diem & locum, de libero tenemento suo.

Iac. 3. parl. 6. c. 48.

[a] *i. Sine ordinario processu per Breve placitabile; quod placitatur coram judice, inter Actorem et Reum.*

[b] *i. Quod sit ei simile, vel ejusdem generis seu naturæ*

ESSONIA MALITIOSA NON DEbent admitti.

CAP. 26.

ITem, ordinatum est, & assisatum, quòd cùm plures gentes terræ differuntur à jure suo, per esonia malitiosa, frivola & non rationabilia, videlicet ab illis, qui personaliter veniunt in Curiam, & se malitiosè subtrahentes; faciunt se esoniari eodem die. Quòd tale esonium non sit [a] allocabile, nec reciatur, sed pro defectu, seu defalta habeatur.

Hent. 3. An. 9. c. 29. An. 5. c. 9. Edward. 1. An. 3. c. 24.

[a] *Præsentis nulla est excusatio.*

DE ARMATVRIS PRO GVERRA, & pœna eorum qui eas non habent.

CAP. 27.

ORdinatum est & assignatum, quod durante guerrâ, quilibet homo de terra laïcus habēs decem libras in bonis habeat pro

Stat. V Vilh. c. 23. Iac. 4 parl. 9. c. 120. Iac. 2. parl. 13. c. 57. Iac. 5. parl. 6. c. 87. Eliz. An. 31. c. 4. Vid. l. 51. 15. 20. ff. dividund.

corpore ſuo in defenſione regni, vnum ſufficientem actonem, vnum baſinetum, & chirothecas de guerra, cum lancea, & gladio. Qui non habuerit actonem & baſinetum; habeat vnum bonum habergellum, vel vnum bonum ferrum pro corpore ſuo, & vnum capitium de ferro, & chirothecas de guerra.

2. *Item*, quilibet paratus ſit, cum actiliis, & harneſiis prædictis circa octavas Paſchæ proximè venturæ.

3. Et quicunque habens decem libras in bonis, non habuerit omnia armorum actilia prædicta, perdet omnia bona ſua: Ita quòd Dominus Rex habeat vnam medietatem bonorum; & Dominus illius, qui in defectu fuerit repertus, habeat aliam medietatem.

4. Prætereà Dominus Rex vult, quòd quilibet homo, habens valorem vnius vaccæ in bonis, habeat vnum arcum, cum vna garba ſagittarum, ſcilicet, viginti quatuor ſagittas, vel vnam bonam lanceam, ſub pœna prædicta.

Edward. 1. An. 13. in Statut. de VVincheſter. c. 6. Iac. 1. parl. 2. c. 44. parl. 3. c. 60.

5. *Item*, vult Dominus Rex, quòd ſinguli Vicecomites, cum Dominis locorum, inquirant ſuper his. Et faciant monſtrationem armorum, ſtatim poſt octavas Paſchæ prædictas.

DE OFFICIO SERJANdorum.

CAP. 28.

ITem, Dominus Rex confirmando leges anteceſſorum ſuorum ſtatuit, quòd nullus Serjandus in burgo, nec in Baronia, poteſt nec debet eſſe prælocutor, nec actornatus, contra aliquem in Curia, vbi eſt ſerviens. Nec ſtare in lege, nec in probatione, nec in acquietatione, quandiu ipſe eſt Serjandus.

2. Niſi in cauſſa ſua propria, vel in cauſſa Domini ſui.

IN CVRIA AD CERTVM DIEM RE-ſpectuata, judicium datur contra abſentem.

CAP. 29.

ITem, quæcunque partes ordinantur in quacunque Curia, per Ballivos Curiæ, ad certũ diem & locum, ad recipiendã juſtitiã eiſdem

eisdem, per eandem Curiam priùs [a] respectuatam: & aliqua pars litigantium sit absens; judicium contra absentem detur, ex quacunque causa.

[a] *i. Adjornatam, continuatam.*

ANNOTATIO.

Et aliqua] *Ratione contumaciæ, intelligitur esse præsens. Nam de vnoquoque negotio, præsentibus omnibus quos causa contingit, judicari oportet; & judicatum inter præsentes tantùm tenet.* l. vnoquoque. 47. ff. de re judic.

DE PARTIBVS LITIGANTIVM ABSENtibus, in termino probationis.

CAP. 30.

SI aliquis calumniaverit aliquē, de aliqua querela in forma legis, in quacunque Curia, vsque ad quartum diem: sive fuerit in placito debiti, sive injuriæ, sive conventionis, sive transgressionis, sive protectionis fractæ, sive de statuto facto; & [a] indictatus sit per Curiam, secundum modum Curiæ, producere testes; vel probationem contra partem adversam; ad certos dies & locos, sibi per Ballivum, in plena Curia statutos: & postea Actor parte reâ presente, dictis die & loco, fecerit defaltam, [b] perdat ipse beneficium probationis, amercietur pro inventione plegii inventi, & vadimonii non sequuti.

[a] *Al. judicatus.*

[b] *Quia terminus probationis contra eum, vt nunc loquimur, circūducitur; nullumque vlterioris probationis beneficium, illi conceditur.*

2. Et si pars rea, Actore præsente fecerit defaltam; & dictis die & loco fuerit absens: transeat probatio contra absentem & amittat [c] actionem principalem, amercietur pro plegio, & vadimonio super eum invento, & per eum non defenso.

[c] *Quia in hoc casu, causa contra Reū absentem concluditur.*

3. Si verò vtraque pars fuerit absens, amercientur: & adjornati sint per Ballivum ad proximam Curiam facere legem.

POENA JVDICIS CVRIAM MALITIOSE continuantis.

CAP. 31.

REspectuatio querelarum, potest fieri per tres vices, propter debilitatem sectæ Curiæ, & penuriam consilii.

2. Et per tres alias vices, ſcilicet, propter Ballivi infirmitatem: Secundò, pro ſervitio Domini Regis. Tertiò, pro arduis negotiis, aut vtilitate patriæ, ſeu cauſſa guerræ.

3. Sed ſi Ballivus, ſeu judex id faciat malitioſè, ratione partialitatis; punietur per Regem, videlicet, quòd perdat omnia bona, quæ habet, tàm bona, quàm officium: & ejus vita erit, in voluntate Domini Regis.

4. Et ſi fuerit Curia Comitis, Baronis, Militis, vel aliorum libere-tenentium, Dominus illius Curiæ, amittet Curiam ſuam, penes Regem de-cæterò jn perpetuum remanſuram, in ſpeciali gratia Domini Regis.

MANDATVM REGIS, DE LEGIBVS PVblicandis, & obſervandis. CAP. 32.

Iac. 1. parl. 3. c. 67. Iac. 2 parl. 14. c. 30. *Hoc caput ſcribi debet in poſtremo loco, et vltimo inter hæc ſtatuta.*

ROBERTVS Dei gratia, Rex Scotorum, Juſtitiariis, Vicecomitibus, Præpoſitis, & eorum Ballivis, cæteriſque fidelibus ſuis, vniverſis, & ſingulis, ad quorum notitias præſentes literæ pervenerint, ſalutem. Sciatis quòd cum expreſso conſenſu Epiſcoporum, Abbatum, Priorum, Comitum, & Baronum, ac totius communitatis regni noſtri; In pleno Parliamento, tento apud *Sconam*, die Dominicâ proximâ poſt feſtum Sancti *Andreæ* Apoſtoli, cum continuatione dierum ſubſequentium, anno regni noſtri decimo-tertio, auctoritate noſtrâ regiâ, ſupraſcripta ſtatuta ſunt condita, & affirmata. Quare vobis præcipimus & mandamus, quatenus dicta ſtatuta infra Ballias veſtras, ad Curias veſtras tenendas & alibi, vbi frequens fuerit congregatio populi, publicè legi, & proclamari faciatis. Et inviolabiliter ab omnibus ſervari, tàm in Curiis Prælatorum, Comitum, Baronum & omnium aliorum qui Curias habent; quàm in Curiis noſtris propriis. Quibus volumus quòd per vos detur copia ſtatutorum. Ita quòd materiam non habeant ſe excuſare de ignorantia eorum.

DE DAMNO ANIMALIVM JLLIS vel ab illis, aliis illato. CAP. 33.

Exod. 21. 28.

ALienum animal, ſi cuicunque damnum intulerit, aut aliquem hominem læſerit, Dominus ejus, æſtimationem damni

damni reddat, aut ipsum animal tradat.

2. *Item*, si bos alicujus, bovem alterius læserit, vel vulneraverit: Et ipse bos vulneratus, mortuus fuerit, bos percutiens debet vendi; & pretium ejus, vnà cum cadavere mortuo, inter Dominos eorum dividi. Et si Dominus illius bovis vulnerantis, sciverat quòd erat vitiosus, & eum in custodia non tenuerat; reddat bovem pro bove, & integrum cadaver mortui bovis habeat.

3. *Item*, si quis alienum animal percusserit irà, vel odio, pretium integrum reddat: et si voluerit, cadaver mortuum recipiat.

4. Sed si percusserit, vel occiderit illud non spontaneâ voluntate, sed casu contingente; animal illud, debet appretiari, quantum vivum, & quantum mortuum, & pretium inter eos debet dividi, vnà cum animali mortuo; vel integrum animal vivum, debet restituere; & residuum integri pretii, inter eos debet dividi.

ANNOTATIO.

Ver. 1. Aliquem] *Statutum loquens de bestiis damnum dantibus, intelligitur secundum consuetudinem.* Bart. in l. qui fidem. 16. §. removet. ff. de postuland. vid. §. 1. & tot. tit. Instit. Si quadr. paup. fecisse dic.

Ver. 3. Item, *si Quis alienum quadrupedem injuriâ occiderat, tenetur primo capite legis* Aquiliæ l. 2. ff. ad leg. Aquil..

DE CALVMNIANTE NON HABENTE plegium.

CAP. 34.

SI aliquis conquestus fuerit super aliquo, de aliqua querela, spectante ad vitam & membrum, & plegios non habuerit ad prosequendum: detineatur in prisona rationabili, & secura donec judicium habuerit.

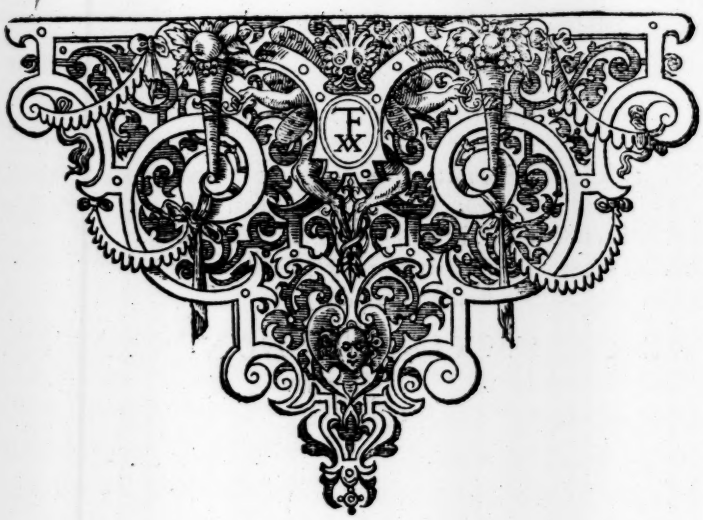
Lib. 4. c. 1. 10. *Stat. Alex. c.* 10. *Stat. Rob. 3. c. 29. Vid. Iac. 6. parl. 6. c. 78. Supr. c. 24. b. t.*

NON LICET VENDERE ARMA HOSTIbus regni.

CAP. 35.

CVm per leges sit denegata facultas fidelibus, Barbaros victualibus seu armorum generibus comfortare, sub pœna capitalis sententiæ, Omnibus, & singulis incolis nostris, cujuscun-

cunque conditionis exiſtunt firmiter, & ſtrictè inhibemus, ne quis arcus, ſagittas, aut aliquod genus armorum, ſeu equos, aut aiſiamenta hoſtibus noſtris, & regni noſtri publicis, donet, vendat, vel apud eos transferat, per quæ nobis, ſeu confœderatis noſtris, & benevolis, inferri valeat nocumentum, ſub pœna vitæ, & membrorum, ac omnium quæ erga nos amitti poterunt quoquo modo.

STATVTA SECVNDA, ROBERTI PRIMI.

¶DE DONATIONIBVS *RELIGIOSORVM.*

CAP. I.

STATVTVM EST, QVOD NON licet alicui dare terram ſuam, alicui domui religioſæ, & poſteà reſumere illam de eadem tenendam.

Vid. jus ſive leges Angliæ, ſtatut. VVeſtmi. 2. c. 41. Edward. An. 7. in the ſtatute of Mortmaine. Henr. 3. An. 9. c. 36. Edward. 1. An. 13. c. 40.

2. *Item*, non licet alicui etiam domui, terram ſic accipere alicujus; quam poſteà tradat ei, à quo recepit tenendam.

3. Si quis autem terram ſuam alicui ſic dederit domui religioſæ; & ſuper hoc convictus fuerit, domũ ſuam penitùs caſſetur; & terra illa Dominis feodi reſtauretur.

4. Et ſi Abbates, Priores, Cuſtodes hoſpitalium, aliarum domorum fundatarum à Domino Rege vel ejus anteceſſoribus, alienaverint tenementa domibus illis, ab ipſo, vel progenitoribus ſuis collata; tenementa illa in manibus Domini Regis capiantur, & ad voluntatem ſuam teneantur, & emptor amittat ſuum recuperare; tàm de tenemento, quàm de pecunia quam pacavit. Lib. 2. c. 23.

5. Si autem domus illa à Comite, vel Barone, vel ab alio fundata ſit de tenementis alienatis, habeat ille (à cujus anteceſſoribus tenementum ſic alienatum, collatum fuit), Breve ad recuperandum, & recipiendum tenementum in Dominico ſuo.

6. Quod

6. Quòd tale est. Rex tali Abbati, salutem. Præcipio tibi, quòd justè, & sine dilatione facias B. reddere C. tale tenementum, quod tali domui religiosæ, ab eodem collatum fuit, in liberam eleemosynam; et quod reverti debet ad illum, per alienationem, quam N. Abbas fecit, de prædicto tenemento contra formam collationis prædictæ, vt dicit.

7. Eodem modo de tenemento dato pro cantare, vel illuminare in Ecclesia; vel pro aliqua eleemosyna sustinenda in aliqua Capella, si sic alienetur.

8. Et si fortè sit tenementum datum pro cantatione, vel illuminare, vel pastura pauperum, vel alia eleemosyna, non fuerit alienatum, sed subtractâ eleemosynâ per biênium: competit actio donatori vel ejus hæredi, contra tenentem, vel possessionem terræ; ad petendum tenementum sic datum in Dominico suo.

Annotatio.

Statuta Secunda] *Hæc statuta in veteribus libris reperiuntur, locis quidem alienissimis & incerto auctore, verùm quia ex illis nonnulla ascribuntur* Roberto Primo, *reliqua quæ erant anonyma, huc transtuli.*

Ver. 1. 2.] *Hujusmodi alienationes terrarum quæ fiunt domui religiosæ, & quæ de ipsa tenentur in capite sine consensu Domini Capitalis, sive is Rex, sive alius, prohibentur tanquam damnosæ Dominis Capitalibus quia per eas Domini Capitales, de quibus terræ tenebantur ante alienationem; fraudantur sua superioritate: quæ cùm ab illis jure hereditario pertineat; sine illorum consensu, illis auferri non debet.* lib. 2. c. 16. 69. *Deinde alienatio terrarum Ecclesiasticarum, fieri non debet, sine confirmatione Regis.* lib. 2. c. 23. Vid. lib. de feud. tit. 13. de alienat. feud.

Ver. 7. Pro cantare] *Terræ datæ ad pios vsus, vel nomine eleemosynæ, de Iure Civili, & Canonico, non possunt redire ad hæredem donantis: (licet hoc in loco contrarium sit constitutum pro lege) quia quod est factum sacrum & divino cultui sanctificatum; non debet amplius transferri ad vsus profanos.* c. semel. de Reg. Jur. in sext. c. 3. de rer. permut. *Sed debet cum consensu Principis, in pios vsus converti.* Bald. in 5. Impossibilis. Jnstitut. de hæredib. Jnstitued. per l. legatum. 16. ff. de vsufr. legat. l. 4. de administrat. rer. ad civitat. pertinent.

NVLLVS DISTRINGATVR NISI PRO secta in sua Charta contenta.

Cap. 2.

NVllus qui per Chartam feofatus est, distringatur de cæterò ad sectam faciendam, ad Curiam Domini Regis; vel Domini

mini sui, nisi performam Chartæ suæ.

2. Qui autem pro certo servitio (veluti pro libero servitio, tot solidorum annuatim solvendorum, pro omni alio servitio) feofati sunt, nullum aliud servitium vltra formam feofamenti sui, vllatenùs teneatur.

DE SECTA PLVRIBVS HAEREDIBVS debita.

Cap. 3.

ITem, si hæreditas aliqua, de qua vnica secta tantùm debetur, ad plures hæredes, participes illius hæreditatis, devólvatur; ille qui Eneyam, id est, capitalem partem illius hæreditatis habet, vnicam sectam faciat pro se, & participibus suis.

Henr. 3. An. 52. c. 9. *In jure Normannico, et apud gallos l'aisne, significat filium primogenitum. Hinc eneia pars hæreditatis, pro ea parte quæ datur filio, ratione primogenituræ.*

2. Nam si plures feofati fuerunt de aliqua hæreditate; de qua vna secta debetur, Dominus illius feodi, vnicam sectam inde habeat, nec poterit nisi vnicam sectam inde exigere.

3. Et si feofati illi, warrantum inde habeant; qui alios acquitare debeat, tunc omnes feofati illi contribuant; quilibet pro portione sua, ad sectam illam faciendam.

DE DOMINORVM DISTRICTIONE PRO sectis, in Curiis suis, sibi debitis.

Cap. 4.

ITem, si contingat, quòd Domini Curiæ, contra prædictam constitutionem tenentes suos pro hujusmodi secta distringant; tunc ad querimoniam illorum tenentium, Domini attachientur; quòd ad Curiam Domini Regis veniant, ad brevem diem, inde responsuri.

2. Et vnicum tantum esonium habeant, si fuerint in Regno.

3. Et in continente, tradentur [a] averia, sive aliæ districtiones hac occasione factæ per dictos Dominos, & deliberatæ tenentibus sic remaneant: Donec placitum inde inter eos finaliter terminetur.

[a] *i. Animalia, quæ nomine pignoris capiuntur.*

Quon Attach. c. 23.

4. Et si Domini Curiæ, qui hujusmodi districtiones fecerunt: diem ad quem attachiati fuerunt, vel diem per esonium sibi datum non observaverint, tùm mandetur Vicecomiti quòd eos, ad alium diem venire faciat.

5. Ad

5. Ad quem si non venerint, mandetur Vicecomiti, quòd distringantur per catalla omnia quæ in sua Ballia habent. Ita quòd vicecomes respondeat Domino Regi de exitibus.

6. Et quòd habeat corpora eorum, ad certum diem, sibi à Domino Rege præfigendum. Ita quòd si ad illum diem non venerint, pars conquerens, eat sine die. Et averia sua, sive districtiones aliæ indeliberatæ, maneant cum eo, donec sectam illam Domini recuperaverint, per considerationem Curiæ Domini Regis.

7. Et cessent interim hujusmodi districtiones, salvo Domino Curiæ jure suo, de sectis illis perquirendis, seu persequendis in forma juris, cùm inde loqui voluerit.

8. Et cùm Domini Curiarum, inde venerint responsuri conquerentibus, de hujusmodi districtionibus, & super hoc convicti fuerint; tunc tenentes per considerationem Curiæ Regis, recuperent versus Dominos damna sua, quæ sustinuerunt occasione districtionis præfatæ.

DE TENENTIBVS QVI SVBTRAHVNT sectas suas, a Curiis Dominorum.

Cap. 5.

Henr. 3, An. 52. c. 9.

SImili modo, si tenentes subtrahunt à Dominis suis sectas suas quas facere debent: per præscriptam justitiam, & celeritatem ad dies præfigendos, & districtiones adjudicandas; Domini consequantur justitiam de sectis illis perquirendis: vnà cum damnis suis; quemadmodum tenentes, damna sua recuperare debeant.

2. Et hoc, scilicet, de damnis recuperandis, & subtractionibus sibi factis intelligatur: & non de subtractionibus factis prædicessoribus suis.

QVALITER HAEREDES RECVPERABUNT hæreditatem suam a Dominis.

Cap. 6.

Henr. 3. An. 52. c. 16. lib. 3. c. 42. 12.

SI hæres alicujus, post mortem antecessoris, infra ætatem exstiterit, & Dominus suus custodiam terrarum suarum habuerit: Et si Dominus ille, dicto hæredi, cùm ad legitimam ætatem, videlicet, vigesimun primum annum, pervenerit: ter-

ram

ram ſuam ſine placito, reddere noluerit; hæres ille per Aſſiſam de morte anteceſſoris, terram ſuam recuperabit; vnà cum damnis ſuis, quæ ſuſtinuerit per detentionem illam, à tempore quo fuerit legitimæ ætatis.

2. Quòd ſi hæres alicujus, mortuo anteceſſore ſuo, plenæ ætatis fuerit; & hæres ille apparens, & pro hærede cognitus, inventus fuerit in hæreditate illa: Capitalis Dominus illum non ejiciat, nec aliquid inde capiat, nec amoveat, ſed tantum inde ſimplicem ſaiſinam faciat per recognitionem Domini ſui. *Hæres majoris ætatis.*

3. Et ſi Capitales Domini, hujuſmodi hæredem malitioſè extra ſaiſinam teneant; per quòd Breve de morte anteceſſoris, ipſum oporteat placitare: tunc hæres damna ſua recuperet, ſicut in actione de nova diſſaiſina.

ANNOTATIO.

Ver. 2. Domini ſui] *Si inter hæredem feudi militaris, qui eſt major, & perfectæ ætatis, & ejus Dominum Capitalem, fuerit controverſia de adeundâ hæreditate, aut ejus poſſeſſione: illa debet terminari coram ipſius Domini Domino Capitali, qui propterea major Dominus dicitur.* Lib. 2. c. vlt. 11.

DE HAEREDITATIBVS, QVAE TENENTUR de Domino Rege.

CAP. 7.

ITem, de hæreditatibus quæ tenentur de Domino Rege in capite, ſtatutum eſt, quòd Dominus Rex, liberam inde ſaiſinam habeat; nec hæres nec, aliquis alius in hæreditatem intrudat ſeipſum, priuſquam illam de manibus Domini Regis recipiat. Hen. 3. An. 52. c. 18.

2. Et hoc intelligatur de terris in feudis militaribus, vel Serjandriæ, ſeu juris patronatus, quæ in manibus Domini Regis eſſe conſueverint.

ANNOTATIO.

Ver. 2.] *Servitium militare, paſſim intelligitur in his libris, quòd Miles qui tenet terras ſuas, per ſervitium wardæ & relevii, debet facere Domino ſuo Serjandriam, vel Serjanteriam, intelligere licet ſive majorem, cui adjunctum eſt ſervitium wardæ & relevii, ſive minorem, vt cùm terræ tenentur de Rege, nomine albæ firmæ, quæ in ejus manibus eſſe poſſunt ratione non introitus pro-*

pter negligentiam hæredis jus ſuum non recuperantis, & ſaiſinam terræ non obtinentis. Poſtremò, cùm alicujus beneficii Eccleſiaſtici patronatus, pertinet ad Regem: terræ, ſi quæ ſunt ei annexæ, ſede vacante, pertinent quodammodò ad Regem. Jac.3.parl.11.c.84.c.85.Jac.4.parl.1.c.4.

DE OFFICIO CVSTODVM TERRAE IN libero ſoccagio tentæ.

CAP. 8.

STatutum eſt, quòd ſi terra quæ tenetur in ſoccagio, ſit in cuſtodia parentum hæredis, eò quòd hæres infra ætatem exſtiterit: quòd cuſtodes illi vaſtum facere non poſsunt, nec vendi-
Henr.3.An.52.c. 17. l 3.C.de tutor. et curator. tionem, nec diſtrictionem aliquam, de hæreditate illa quoquo modo.

2. Sed debent illam ſalvam cuſtodire ad opus dicti hæredis.

3. Ita quòd cùm ad legitimam ætatem pervenerit, ſibi re-
L. 1 ff de tutel. rationib. diſtr. l.7.C. arbitr. tutel. ſpondeant, per leges computa reddentes, de exitibus dictæ hæreditatis.

4. Salvis ipſis cuſtodibus, rationabilibus myſteriis ſuis, ſeu neceſsariis impenſis.

5. Nec poſsunt dicti cuſtodes maritagium dicti hæredis dare vel vendere, niſi ad commodum ipſius hæredis.

PRIMO BONA MOBILIA, DEINDE IMmobilia, debent diſtringi pro debito.

CAP. 9.

L.1. Divo pio. 15. ff. de re judic. Magna Charta Henr. 3. c. 8. Jac. 3. parl. 5. c. 36. ITem, ſtatutum eſt, quòd nec Dominus Rex, nec aliquis ex parte ſua, nec aliquis alius ſaiſiet terram aliquam, vel redditum pro aliquo debito quod debetur: quandiu catalla debitoris præſentia ſufficiunt ad debitum reddendum: vel ipſe debitor paratus ſit ad ſatisfaciendum Domino Regi, vel alicui alteri creditori, de illo debito.

FIDE-JVSSORES NON RESPONDEbunt quandiu principalis debitor eſt ſolvendo.

CAP. 10.

STatutum eſt, quòd plegii ipſius debitoris nunquam diſtringantur, quandiu ipſe principalis debitor ſufficiat ad ſolutionē.

Lib. 3. c. 1. 16. 2. Et ſi capitalis debitor deficiat in ſolutione debiti, nō habēs vnde

de ſolvat, vel ſolvere noluerit cum poſſit ; plegii reſpondebunt pro debito.

3. Et ipſi ſi voluerint habeant reditus, ſeu terras ipſius debitoris, quouſque ſatiſ-factum fuerit eis pro debito, quod pro eo ſolverint.

4. Niſi capitalis debitor monſtraverit ſe quietum eſſe, verſus eos plegios.

DE TEMPORE VENDENDI NAMOS.
CAP. 11.

STatutum eſt, quòd nami, vel aliæ diſtrictiones factæ pro debito Regis, aut per aliquam aliam occaſionem, nullo modo vendi debeant, infra quadraginta dies à die captionis computandos.

DE POENA FACIENTIS DISSAISINAM *cum roboria.*
CAP. 12.

SI aliquis ſit attayntus, & convictus de diſſaiſina facta cum roboria, de aliquibus catallis mobilibus per recognitionem de aſſiſa de nova diſſaiſina ; judicium tale ſit, quòd conquerens recuperabit ſaiſinam ſuam & damna ſua, ita benè de cattallo & mobilibus, ſicut de aliis rebus ; & diſſaitor ſit raymatus & redemtus, ſive ſit præſens ſive non. Ita quòd ſi ſit præſens, deputetur ad carcerem. L. 1. L. 2. ff. de vi publ. Supra Lib. 3. c. vlt. Iac. 2. parl. 6. c. 20.

DE RAPTV ALIENAE VXORIS.
CAP. 13.

DE mulieribus abductis, cum bonis virorum ſuorum, Rex habeat ſectam ſuam de bonis aſportatis. Et vxor ſi ſponte reliquerit virum ſuum & abierit, & moretur cum adultero ſuo, amittet in perpetuum actionem petendi dotem ſuam, quæ ei competere poſſit de tenemento viri ſui ; ſi ſuper hoc convincatur. Quon Attach. c. 35.

2. Niſi fortè vir ſuus, & abſque coërcitione Eccleſiaſtica, eam ſibi reconciliet, & eam ſecum habitare permittat. In quo caſu reſtituatur ſibi actio. Lib. 2. c. 17. §.

Statuta Secunda,

DE RAPTV MONIALIVM.
Cap. 14.

L. raptores. 53. C. de Episcop. et Cleric. Edward. 1. An. 13. c. 33.

QVi Monialem de domo sua abduxerit, licet monialis consenserit, puniatur per prisonam trium annorum. Et nihilominùs satisfaciat competenter domui, à qua abductus fuit. Et præterea redimatur ad voluntatem Domini Regis.

NEMO DEBET SIBI IPSI JVS dicere.
Cap. 15.

Omnes actiones et querelæ, debent coram Ordinario judice terminari. Iac. 1. parl. 7. c. 45 Iac. 3. parl. 8. c. 62. parl. 14 c. 105.

SI quis minoris status, vel majoris, quicunque fuerit; capiat vltionem ad propriam voluntatem, absque consideratione Curiæ Domini Regis, & inde convictus fuerit; puniatur per redemtionem, & hoc secundum quantitatem delicti.

Nemo debet alium namare sine decreto judicis. Henr. 3. An. 52. c. 1.

2. Et similiter si vicinus super vicinum faciat districtionem, sine consideratione Curiæ Domini Regis, vnde damnum sustineat; puniatur eodem modo, secundum quantitatem delicti.

3. Et similiter si vicinus super vicinum vltionem ceperit sine Curiæ consideratione: secundum quantitatem delicti puniatur.

4. Et nihilominùs fiant emendæ bonæ, & sufficientes eisdem, qui per hujusmodi districtiones sustinuerunt illa damna.

Annotatio.

☞ *Qui jurisdictioni præest, neque sibi suisve, jus dicere potest* l. qui jurisdict, 10. ff. de jurisdict. l. 1. in prin. ff. quor. legat. *Ne hac ratione vis excitetur quæ in omni pacata republica est impedienda.* l. 7. C. vnde vi. l. nullus. 13. c. de judic. l. vnic. C. ne quis in sua caus. judic Bart. in l. generali. 5. C. de *Decurionibus.*

DE REPLEGIATIONE TERRAE PER defaltam amissæ.
Cap. 16

SI quis Reus in simplici defalta ab initio, & post summonitionē ipse neque venit, neque mittit essoniū, seu actornatū capiatur terra

terra in manu Domini Regis, propter defaltam ejus qui ſummonitus fuit, ad audiendum judicium ſuum. Et per hoc petens conſequetur ſaiſinam de terra petita.

2. Caveat rurſus Reus deficiens, quòd infra quindecim dies, terram ſuam captam in manu Domini Regis [a] replegiet.

3. Quod ſi non fecerit; proximo die placiti, amittet ſaiſinam terræ, ſicut per defaltam.

4. Et per magnum retornatum per Ballivum Regi miſſum, fiat hujuſmodi probatio negligentiæ tenentis, terram ſuam non replegiantis.

5. Et fiat collatio, ſeu computatio quindecim dierum, à die captionis terrarum in manu Regis, redorſata à retro Brevis, ſeu in dorſo illius retornati à Ballivo miſſi, ad Regem; ad diem replegiagii, quo ſcilicet tenens debebat replegiare terram, è manu Regis, & non replegiavit.

6. Et ſi non replegiaverit per ſe, vel per aliam perſonam, infra quindecim dies poſt captionem; amittat ſaiſinam terræ per defaltam.

7. Terra ſiquidem capta in manu Domini Regis, poteſt replegiari, vel per ipſum tenentem in propria perſona, vel per alium; Quilibet enim extraneus poteſt terram alterius replegiare.

[a] *i. Ad plegium ſibi petat, vel dato fidejuſſore poſſeſſionē terræ ſibi dari poſtulat.*

DE DVABVS SORORIBVS AD warantum vocatis.

CAP. 17.

SI duæ ſorores, vna major, & altera minor, vocentur ad warantum: & appareant ambæ in Curia: & minor allegat ſe eſſe infra ætatem; & petat cuſtodem, eum habebit: major autem non reſpondebit ſine ſorore minore. Et ita remanebit loquela iſta ſine die, vſque ad ætatem minoris prædictæ.

2. Et cùm minor effecta fuerit major: reſummoneatur loquela in eodem ſtatu, à quo dimiſſa fuerat.

3. Idem dicendum eſt, de quibuſdam participibus terrarum, de quibus quidam ſunt majores, & quidam ſunt minores.

Privilegium vni collitigantiū ratione minoris ætatis conceſſum, alteri prodeſt. Nam beneficium collatum vni, porrigitur ad conſortem. Bart. in l. 1. C. de diverſ. reſcript.

DE QVANTITATE SVBSIDIORVM, quæ ſolent Dominis dari ab hominibus ſuis.

CAP. 18.

DOmino volenti filium ſuum hæredem fieri Militem, vel filiam ſuam primogenitam, vel etiam poſt genitam maritare: fiat ab hominibus ſuis, qui de illo tenent, ſubſidium iſto modo; videlicet, de feodo Militis integro, dentur tantumodò viginti ſolidi. Et ſi plures, plus; & ſi minores terras teneant, minùs dent; ſecundum quantitatem tenementi.

Lib. 2. c. 73.

2. Et poteſt quis levare iſtud ſubſidium, ad faciendum filium ſuum Militem, antequàm ſit de ætate quindecim annorum. Et de hoc, fiat mentio in Brevi regio, ſuper hoc, formato, quando neceſſe fuerit, illud petere.

Edward. 1. c 35.

3. Et ſi contingat, quòd pater poſtquàm levavit illud ſubſidium de tenentibus ſuis moriatur, antequàm maritaverit filiam ſuam; exſecutores patris tenebuntur in tanto filiæ, quantùm pater recepit, & levavit de iſto ſubſidio.

Vid. Iac. 4. parl. 6. c. 76. Stat. VVilh. c. 22. 3.

4. Et ſi bona patris non ſufficiant ad hoc; hæres ipſius patris, tenebitur in tanto filiæ memoratæ.

ANNOTATIO.

Ver. Subſidium] *Collecta, vel tributum imponitur pro modo jugerum ſeu terrarum, vt hic dicitur, & jugatio vocatur.* l. C. de Agricol. & cenſit. lib. 11. h. e. *debet imponi ſecundum quantitatem patrimonii, & non ſecundum quantitatem aut numerum perſonarum.* Bart. in l. 1. nu. 18. C. de Apoch. publ. per l. 2. C. de annon. & tribut. lib. 10. *Aut præſtatur ſecundum capita, & numerum perſonarum, & Capitatio vocatur.* d. l. 9. cum l. ſeq. l. 8. C. de. ſacroſ. Eccleſ. l. vlt. C. de Annon. & tribut. lib. 9.

jugatio.

Capitatio.

Ver. 4. Et ſi bona] *Quia frater aliquando cogitur dotare ſororem.* l. cùm plures. 12. ff. de adminiſtr. tut. Bart. in præfatione ff. veteris. nu. 14.

DE SOLVENDIS MERCATORVM DEbitis, in judicio recuperatis.

CAP. 19.

PRobato per recognitionem, vel alio modo, certo debito alicujus Mercatoris, major ſeu Capitalis Dominus, cuſtos villæ, ſeu Aldermannus faciet capere corpus debitoris ſi ſit laïcus, vbicunque fuerit in poteſtate ſua repertus, & deliberare ad priſonam

Edward. 1. An. 13. In Statuto Mercatorum.

nam villæ, si prisonam habuerit.

2. Et ibi maneat ipse debitor, propriis suis sumptibus; quousque satisfecerit de debito. Et præcipietur custodi carceris villæ, quòd recipiet eum ex deliberatione majoris, vel Aldermanni. Et si custos velit eum recipere, respondeat rectè tunc de debito, si habeat vnde. *De exsecutione rei judicatæ. Iac. 6. parl. 8. c. 139. l. a Divo pio. 15. ff. de re judic. Iac. 6. parl. 8. c 139. Stat. Alex. c. 24.*

3. Et si non habeat ipse custos vnde respondeat, det ipsum debitorem illi, qui sibi tradidit custodiam carceris. Et ita caveat sibi custos carceris; quia oportebit ipsum respondere vel de debito, vel de corpore. *Qua pœna puniatur Commentariensis, sive custos carceris. L. 4. C. de custod. Reor.*

4. Quòd si debitor non possit reperire ad solvendum debitum: Tùm Major vel custos notificet sub suo sigillo Cancellario, Regis clarificationem debiti, infra quarterium vnius anni, postquàm debitor captus erat. Et sint catalla & terræ debitoris capta & appretiata; & data in solutionem debiti. *De pœna carceres frangentis. Edward. 2. An. 1. in prin.*

5. Et quanvis bona sua non sufficiunt ad solvendum debitum, nihilominùs corpus debitoris remaneat in prisona; donec de debito satis-factum erit, & creditor inveniet sibi panem & aquam. *Supr. c. 9. h. t.*

6. Et habeat Mercator, vel suus assignatus in illis tenementis debitoris sibi assignatis, talem saisinam; quòd possit portare Breve de nova disaisina, sicut de libero tenemento sibi, & hæredibus suis assignatis pertinente, quousque sit solutum debitum.

7. Et postquàm debitum solutum fuerit, & levatum, tunc corpus debitoris & terra sua [a] deliberabuntur per Breve, quod Cancellarius deliberabit, si necesse fuerit. [a] *i. Restituentur.*

8. Sed si Vicecomes notificaverit Domino Regi, quòd debitor non potest inveniri, Mercator habeat Breve regium directum omnibus Vicecomitibus, in quorum Ballia debitor habebit terram: ad deliberandum omnia catalla & omnes terras debitoris, per rationabilem extentam Mercatori, tenendas sibi & hæredibus suis & assignatis, in forma antedicta. *De debitore fugitivo.*

9. Et postquàm terræ debitoris deliberatæ fuerint Mercatori, benè licebit ei eas vendere, ita quòd non habeat damnum de suis [b] probationibus.

10. Et reserventur semper Mercatori sua damna, & costagia necessaria & rationabilia; cum laboribus, prosequutionibus, dilationibus, & expensis. [b] *Al. Solutionibus.*

11. Et

11. Et ſi debitor inveniat plegios, qui ſe fatentur eſſe principales debitores: poſt diem præteritum, fiat de plegiis in omnibus, ſicut prædictum eſt de principali debitore, quantum ad capiendum corpus, & deliberandum terras & alia.

12. Et quandò terræ deliberantur creditori, capiatur ſaiſina de omnibus terris, quæ fuerunt in manibus debitoris, die recognitionis debiti, ad quorumcunque manus terræ poſteà devenerint, aut per feofamentum, aut alio modo.

13. Et [b] poſteà debitis ſolutis creditori, exitus terrarum, ad feofatum revertantur; Ita benè feofato, ſicut creditori.

14. Et ſi debitor vel plegius moriatur, non habeat Mercator poteſtatem capere corpus, ſed habeat terras, vt præfertur.

[b] *Cùm creditori ſatiſſit de debito, ejus ſaiſina ceſſat; et terræ redeunt ad eum qui ante contractum debitum fuit feofatus in iſdem.*

FORMA BREVIS DE CAPIENDO CORPUS debitoris.

CAP. 20.

ROBERTVS Dei gratia Rex *Scotorum*, Vicecomiti, & Ballivis ſuis de *Fife*, ſalutem. Quia *VV.* de B. Mercator burgenſis de E. coram talibus Præpoſitis, & Ballivis talis villæ, vel burgi, vel talibus cuſtodibus nundinarum de *Dundie*, recognovit ſe debere S. talem ſummam, quam ei ſolvere debuiſſet tali die; & illam ei adhuc non ſolvit, vt dicit. Mandamus vobis, & præcipimus, quòd corpus prædicti *VVilhelmi* capiatis; & in priſona veſtra cuſtodiri faciatis; quouſque prædicto S. de prædicto debito, benè fuerit ſatiſ-factum, & quatenus hoc præceptum noſtrum, ad capellam noſtram mittatis. Teſte meipſo *Anno regni noſtri &c.*

DE EO QVI IMPEDIT NAMANTES.

CAP. 21.

ITem, ſi quis conqueratur Vicecomiti, vel ſervientibus Domini Regis, quòd aliquis vetat namos ſuos replegiari, & detinet eos, contra legem, & ad hoc probandum, invenerit plegium ad proximum comitatum, ſeu proximam Curiam (Quia in iſta querela non jacet eſſonium, neque dilatio) Vicecomes mittet cum eo ſervientes ſuos, ad eum qui injuſtè vetat namos replegiari, & detinet eos.

Of Deſorcementis. Stat. wilh. c. 4 Iac. 6. parl. 7. c. 117. parl. 11. c. 85. parl. 12. c. 150.

2. Et

2. Et ſerviens ille, vel Vicecomes, faciat namos illos deliberari. Et capiat plegios de ſtando juri, conquerenti.

3. Vnde neceſsario oportet, [a] conquerentem habere probationem, ad proximum Comitatum.

4. Et ſi probaverit legaliter, quietus erit à creditore.

5. Et ſi defecerit in minima probatione ſua; erit in miſericordia Domini Regis.

6. Et ſervientes faciant deliberationem namorum creditori, donec debitum ſit ſibi integraliter perſolutum.

7. *Item*, ſciendum eſt, quòd talis modus eſt de Nami vetatione, quòd[b] pars habeat reſtaurationem catalli ſui, ſive nami capti, & probationem in manu cum *clep*, & *call*.

8. *Item*, ſi creditor vetaverit injuſtè namos deliberari ſervientibus Regis: ſervientes faciant diſtrictionem ſuper eum, de aliis rebus ſuis mobilibus, quouſque deliberationem fecerit.

9. Quòd ſi venerit debitor, cum manu armata ſeu potentia, & diſtrictionem à ſervientibus per vim abſtulerit, ſervientes levabunt [c] ſectam, & hueſiũ ſuper eum, ad caſtellum Domini Regis illius comitatus, conquerendo de eo, quòd ipſe contra legem & aſſiſam terræ, deforciavit eos de dictis namis, & de dicta diſtrictione, in deſpectu, & dedignatione Domini Regis, in officio ſuo faciendo.

10. Et tunc faciet Vicecomes corpus ejus attachiari, & ſalvò cuſtodiri, donec inveniat plegios ſufficientes de ſtando legi.

11. Et ſi convictus inde fuerit, erit in voluntate Domini Regis de vita, & membris.

12. *Item*, ſi debitor, vel alius de ejus parte venerit, vbi nami portantur, & per vim à parte creditoris, namos abſtulerit & abduxerit: Dominus feodi, vel creditor cum ſecta, vel hueſio, perſequatur ablatorem.

13. Et quando attachiatus eſt, ponatur creditor in ſaiſina namorum: & fiat de abducente, ſicut de raptore probato.

14. Hoc pertinet ad Dominum feodi.

[a] *i. Debitorem, qui conqueritur namos à creditore captos, injuſtè per eum detineri.*

[b] Stat. V Vilh. ca⁹. *i. Debitor. Nam debitori, nami ab eo capti debent reſtitui, ſi is probaverit eos fuiſſe injuſtè captos.*

[c] *i. Sequuntur eum cum hueſio i. clamore*, with huy & crye.

DE BONIS EORVM, QVI CAPTI SVNT pro felonia. CAP. 22.

SI quis captus fuerit pro morte hominis, vel pro alia aliqua felonia, vnde debeat impriſonari, non diſſaſiatur de terris, tenementis

nementis, & catallis, quousque convictus fuerit de illa felonia.

2. Sed quàm citò captus sit, per visum custodis placitorum coronæ regiæ, vel per visum Vicecomitis, aut Ballivi sui, vel proborum legalium hominum patriæ; videantur omnia catalla ipsius attachiati, & imbrevientur per Ballivos illius loci.

3. Qui bonam securitatem invenient sub plegiis, ad respondendum coram Justitiario de catallis illis, per legales homines.

[a] *Al. convictus, et rectè.* Lib. 2. c. 55. Statu. Alexand. c. 22. 4.

4. Salvis, ipsi capto & familiæ suæ, necessariis expensis, quandiu fuerit in prisona.

5. Et si idem [a] captus fuerit de felonia; tunc residuum catallorum suorum vltra estoverium suum prædictum Domino Regi remaneat, pro termino vnius anni, & vnius diei.

Quo in loco estoverium accipitur pro naturalis vitæ sustentatione seu alimento.

6. Et si purgatus fuerit, omnia sua rehabebit quieta.

ANNOTATIO.

Ver. 1. Quo vsque] *Non enim qui accusatur, statim sit Reus; sed qui convincitur sit criminosus.* c. *sciscitantibus.* 15. q. 3. *Et Reorum facultates controversia adhuc pendente, inquietari fas non est.* l. 7. C. de jur. fisc. lib. 10. *Sed tamen adnotari possunt, & in tabulas referri de jure Civili; quod est consentaneum juri nostro, præsertim in crimine læsæ majestatis.* Jac. 2. Parla. 12. c. 49.

DE PROBATIONE PECVNIAE MVTVO datæ. CAP 23.

QVicunque petit ab aliquo aliquam pecuniam, quã sibi causa mutui numeravit; oportet ipsum id probare. Sed si ille, qui recepit illam pecuniam dicat se illam solvisse, quocunque modo vel titulo; debet illam solutionem justè probare.

ANNNOTATIO.

Quemadmodum Actor tenetur probare suam intentionem, ita Reus exceptionem. l. 1. C. de probationibus. Vid. Quon. Attach. 81.

DE CVSTODIA FVRIOSORVM, ET HOmicidio ab illis facto. CAP. 24.

FVriosi debent capi & servari ab amicis suis.

2. Quod si non possunt amici facere: per justitiarium vel Vicecomitem provinciæ furiosi incarcerari debent.

3. Et si interfecerint aliquem; debet fieri inquisitio, vtrum simulato

ſimulato furore id fecerint, vel non. Et ſi inventum fuerit eos ſanâ mente tunc fuiſſe; vt compotes mentis, lege plectantur.

4. Quòd ſi furoris ardore id fecerunt: capientur & cuſtodientur in vinculis.

5. Et hoc pertinet ad cuſtodiam & tutelam amicorum ſuorum. Et ſi ob culpam cuſtodiæ ſuæ aliquod malum commiſerint; id cuſtodibus eorum imputabitur.

ANNOTATIO.

☞ *Si furioſus eſt pupillus, & tutorem habet, manet in poteſtate tutoris.* l. 3. in prin. ff. de tutorib. *Si ſit major quatuordecim annis, & minor 25. annis, curator ei datur.* d. l. 3. §. 1. *Si denique ſit major viginti quinque annis, in cura & poteſtate agnatorum eſſe jubetur.* l. 1. ff. de curatorib. furioſor.

Ver. 3. Et ſi interfecerint] *Si furioſus homicidium committit ſine vlla dementiæ ſimulatione, non punitur: quia ſatis ipſo furore torquetur: Sed ſi intervallis quibuſdam, ſenſu ſaniore, ſcelus admiſerit: venia non erit ei danda.* l. Divus. 14. ff. de offic. præſid.

TERRA VENDITA DEBET TENERI DE Domino Capitali, & non de feofatore.

CAP. 25.

ITem, quia emtores terrarum, & tenementorum de feodis militum & aliorum Dominorum, in præjudicium eorundem, temporibus retroactis multotics in feodis ſuis ſunt ingreſſi: In quibus libere-tenentes ipſorum Magnatûm & aliorum Dominorum, qui terras, & tenementa vendiderunt, tenenda in feodis ſuis, ſibi, & hæreditus ſuis de feofatoribus ſuis; & non de Capitalibus Dominis feofatorum, per quod Capitales Domini, maritagia, eſchetas, cuſtodias terrarum & tenementorum, de feodis ſuis exeuntia, ſæpiùs amiſerunt: Quod Magnatibus jiſdem, & aliis Dominis, valdè durum & difficile videbatur. Et ſimiliter in hoc caſu [a] exhæredatio manifeſta ſequebatur: vnde Dominus Rex in Parliamento ſuo ad inſtantiam Magnatûm regni ſui, providit, conceſſit & ſtatuit; Edward. 1. 13. al. ann. 18. Statut. VVeſtminſt.

2. Quòd de-cæterò liceat vnicuique homini libero terram vel tenementum ſuum vendere, ad voluntatem ſuam: Itaque quòd feofatus teneat terram illam, ſeu tenementum de Capitali Domino immediatatè per eadem ſervitia; & eaſdem conſuetudines, per

[a] *Quia Dominis capitalibus (de quibus terræ, ãte alienationẽ tenebãtur invitis) jus ſuperioritatis auferetur, cum eius ſequelis.*

per quæ & quas, feofator illa priùs tenuit.

3. Et ſi partem illarum terrarum, ſeu tenementorum alicui vendiderit, feofatus teneat illam partem immediatè de Capitali Domino.

Diviſio ſervitij ſequitur diviſionẽ terræ alienatæ.

4. Et oneretur ſtatim de ſervitio, quantum pertinet ſeu pertinere debet eidem, pro particula illa; ſecundum quantitatem terræ, vel tenementi venditi.

Edward. 2. An. 17. c. 7.

5. Et ſic in hoc caſu, Capitali Domino ipſa pars ſervitii, per manum feofati erit ſolvenda, [b] ex quo feofatus Capitali Domino juxta quantitatem terræ, ſeu tenementi venditi, debet eſſe intendens, & reſpondens.

[b] *Ex quo. i. quia.*

DE MVLIERE CRIMINIS REA, ET DICENTE ſe eſſe prægnantem.

Cap. 26.

CVm mulier aliqua accuſata de crimine, dixerit ſe eſse prægnantem, vt judicium per hoc declinare valeat: judex debet eligere domum alicujus mulieris honeſtæ; illamque mulierem accuſatam, illuc ire faciat, vt verum inquiratur.

2. Et faciat convocare tres obſtetrices probatæ artis & vitæ, quæ eam inſpiciant, ſecundum artem ſuam, magno eis impoſito juramento.

3. Quæ ſi concordaverint ipſæ tres, vel duæ earum, quòd ſit prægnans; vel etiamſi plures obſtetrices, affuerint: & ipſarum majoris partis aſsenſus affuerit: committatur illa mulier accuſata, honeſtæ & ſecuræ cuſtodiæ, vſque ad tempus, quo paritura credatur. Ita quòd inde Judex reſpondeat Domino Regi, atque parti conquerenti, ſi pars fuerit proſequens illud crimen.

4 Et cùm partum ædiderit; vel tempus pariendi tranſierit; fiat de eadem muliere juſtitia, ſecundum quod demeruit. Et ſicut de muliere minimè imprægnata.

Annotatio.

Ver. 3. Quòd ſit prægnans] *Mulier prægnans vltimo damnata ſupplicio, ſervari debet, dum partum ædet, & ſic ratione adjunctꝰ permittitur, quod aliàs denegaretur.* Imperator. 18. ff. de ſtat. hom. l. 3. ff. de pœn. *Nam calamitas matris, non debet nocere ei, qui eſt in vtero.* l. 5. ff. de ſtat. hom. vid. l. 1. de inſpiciend ventre.

DE

DE MVLIERE DICENTE SE ESSE prægnantem, post mortem mariti sui.

CAP. 27.

ITem, si mulier conjugata, dixerit se esse prægnantem marito mortuo, vt post ipsius mariti mortem, proles ejus marito succedat (sicut fit de jure de posthumis hæredibus instituendis) judex eam committere debet custodiæ mulieris honestæ, quæ eam custodiat, vsque ad diem partus.

Publicè interest partus non subjici, vt ordinum dignitas, familiarumque conservetur. L. 1. et tot tit. ff. de ventr. inspic.

2. Et per triginta dies, ante tempus pariendi, mulier mittet ad parentes viri sui defuncti, vt veniant & custodiant ipsam, vsque pepererit.

3. Et adveniente die partus ejus, ipso die partus, ponantur custodes ad ostium domus in qua paritura est; omni suspicione alienæ prolis priùs amotâ.

4. Qui custodes introeuntes & exeuntes, diligenter exerceant & examinent. Præterea, caveant custodes, ne aliqua mulier prægnans intret domum de qua possit haberi suspicio.

5. Et tria luminaria sint in domo tempore partus. Quia tenebræ aptæ sunt ad partum subjiciendum.

6. Quòd verò natum fuerit, ostendatur amicis mariti defuncti, vt omnes amoveantur suspiciones, & vt partus patri defuncto, sine difficultate succedat.

ANNOTATIO.

Ver. 1. de posthumis] *Posthumus dicitur, qui post humatum, mortuum patrem nascitur; qui habetur pro jam nato, quoties de ejus commodo agitur.* l. 2. l. 7. pen. de stat. hom. l. 231. de verb. Significat. §. cùm autem. Instit. qui testam. tutor. dar. possit. *Porrò, non solùm mulieris prægnantis damnatæ, pœna differtur quoad pariat: sed etiam quæstio de ea haberi non debet quandiu prægnans est.* l. 3. ff. de pœn.

DE JVDICE QVI MALE judicavit.

CAP. 28

SI quis convictus fuerit de falsis judiciis redditis tribus vicibus: posteà ad judicium reddendum non audietur neque

Stat. Rob. 1. c. 21. Exod. 22. 25.

neque poteſt eſſe prælocutor, nec ſtare in judicio: Niſi ex gratia Domini Regis; aut per pœnitentiam fuerit reconciliatus.

Iac.1.parl.6.c.86. Iac.2.parl.6.c.17

DE INCENDIO.
Cap. 29.

Iac.3.parl.5.c.26. Iac.5.parl.7.c.104. Exod.22.6.

SI ignis egreſſus invenerit ſpicas, & comprehenderit alterius fruges, ſive in horreis ſtantes, ſive in agris, qui ignem ſuccendit, reddat damnum.

DE FVRE NOCTVRNO ET *diurno.*
Cap. 30.

Lib.4.c.23. Exod.c.22.2.

SI fur domum fregerit, aut perfoderit de nocte, & aliquis ipſum ſic inventum vulneraverit; ita quòd ex vulnere mortuus fuerit, vulnerans non erit reus ſanguinis. Sed ſi aliquis orto ſole, hoc fecerit, homicidium perpetravit, & ipſe morietur.

DE EO QVI ALIENVM SERVVM *alterius debitorem conducit.*
Cap. 31.

SI aliquis conduxerit aliquem debitum debentem vicino ſuo, & vicinus ſuus prohibeat ipſum, ne eum retineat in ſervitio ſuo: ſi vltra prohibitionem illam, cum retinuerit, tenetur vicino ſuo, reſpondere de debito.

2. Sed ſi ipſum ante prohibitionem ſuam, in ſervitio ſuo recepit: non vlteriùs tenetur ſibi reſpondere de debito prædicto, niſi pro quantitate ſervitii ſui.

QVI MANENT IN VICE-COMITATV, *debent venire ad forum ejuſdem.*
Cap. 32.

OMnes rure manentes, tàm libere-tenentes, quàm ruſtici, qui ſunt manẽtes in Comitatibus noſtris, veniant cum omnibus rebus mobilibus ſuis, ad vendendum, & non ad aliud forum

rum, quàm ad forum noſtrum, infra Vice-comitatum vbi manent.

2. Et aliter faciendo, ſi ſuper hoc convicti fuerint, quilibet dabit octo ſolidos: & rem amittet.

DE VVARANTO, QVI PENDENTE lite moritur.

Cap. 33.

SI quis vocaverit aliquem ad warantum, & warantus vocatus moriatur pendente lite, ceſſabit querela per mortem illam.

De teſtibus, qui & quales eſſe debent. C. placuit. 4. q. 2 et. 3. e Bart. in tractatu. 30. de teſtibus.

2. Et ſi tenens iterum implacitetur per novum Breve, benè poteſt vocare illum ad warantum, quem ipſe mortuus, quem priùs vocavit, reliquit hæredem.

3. Quia aliquis poteſt habere plures warantos de vno feodo, vel de vno & eodem tenemento. Et in optione ſua eſt, vocare ad warantum quem voluerit.

DE EXCLVSIS A PROBATIONE, ACquietatione & teſtimonio.

Cap. 34.

A Probatione, acquietatione & teſtimonio, repelluntur; puer infra ætatem, ſcilicet, qui decimum quartum annum ætatis minimè adimplevit, furioſi, ſervi, mulieres, adulteri, fures, pauperes, perjuri, verberati in circuitu Eccleſiæ, vel per medium villæ, infames, convicti & redemti à juſtitia, conſanguinei, ſocii & participes ejuſdem criminis, Nativi & Bondi, Clerici contra laïcos, & è-converſo.

2. Repelluntur etiam ab acquietatione, inquiſitione, probatione & aſſiſa, pater, filius, frater, avunculus, conſanguineus & affinis infra quartum gradum, Dominus, Ballivus, nec aliquis gerens robas Domini, nec aliquis de conſilio ſuo, vel retinentia ſua, nec aliquis tenens terram de eo ad firmam, vel ad annuum redditum, neque aliquis particeps calumniæ, nec aliquis hoſtis, ſeu malevolus parti, nec aliquis conductus prece, vel pretio, excommunicati, incarcerati & vinculati.

Vid. Mar. parl. 5. c. 18. Iac. 6. parl. 3. c. 53. parl. 11. c. 27. parl. 14. c. 197. Stat. VVilh. c. 12. Stat. Rob. 3. c. 14.

3. Etiam quicunque indignus admitti ad accusandum, vtlagati & accusati de criminali causa, antequam purificentur justè, & [b] hoc, vbi accusantur.

[b] *i. Si instanter pendet accusatio.*

4. Omnes isti repelluntur ad testificandum in assisa, inquisitione, testimonio seu acquietatione.

DE MVLTVRA BLADI EMTI.

Cap. 35.

Item, statuit Dominus Rex, quòd omnes qui emunt bladum in portis Domini Regis ad naves; vel à Burgensibus ad granarium ipsorum; possunt ire, per quatuor partes, vbi voluerint ad molendinum, & illud bladum habebunt, absque contradictione portando liberè & quietè.

Iac 4. parl. 4. c. 44.

LIBERTATES DE NOVO CONCESSAE Galwidiensibus.

Cap. 36.

Ex rotulo seu Registro Chartarum Roberti primi, signatur E. nu. 8.

ROBERTVS Dei gratia Rex Scotorum, &c. Sciatis nos pro nobis, & hæredibus nostris concessisse, & hac præsenti Charta nostra confirmasse in perpetuum, Capitaneis, & omnibus hominibus *Galwidiensibus*, super quocunque [a] superdicto Serjandorum *Galwidiæ*, habeant bonam & fidelem assisam patriæ.

a. Vpon anie thing that sal be said vpon them be the Serjandis.

2. Et quòd non teneantur ad purgationem, seu acquietantiam faciendam, secundum antiquas leges *Galwidiæ*.

3 Exceptis, & reservatis tamen nobis, & hæredibus nostris, quatuor loquelis spectantibus ad coronam nostram: Et reservatis etiam nobis, & hæredibus nostris, atriculis tangentibus proditionem, & interfectionem alienigenarum aliorum regnorum, & prosecutionibus eorundem.

4. Et licet aliquis *Galwidiensis* per prædictam assisam fuerit convictus, solvet nobis decem vaccas, pro quolibet superdicto quo fuerit convictus, & non vlteriùs.

5. Et si ad sectam nostram, vel partis super proditione, vel interfectione hujusmodi alienigenarum fuerit convictus; erit in voluntate nostra, de vita, & membris.

6. Et ſi aliquis Serjandus, vel miniſter noſter *Galwidiæ* per nos, vel nomine noſtro ſuper aliquo articulo, tangente officium ſuum, fuerit accuſatus; acquietabit & purgabit ſe, per integram acquietantiam *Galwidiæ* debitam & conſuetam.

7. Et in aliis articulis ad ſectam partis reſpondebit, pro-ut alii vicini ſui facere tenentur ſecundum leges *Galwidiæ* ſupradictas.

In cujus rei &c. *Glaſgw.* 13. *Junii* Anno Regni noſtri nonodecimo.

VISVS TERRAE NON HABET LOCVM in petitione dotis.

CAP. 10.

NVllus viſus terræ jacet in Brevi Domini Regis de rationabili dote, vbi petens nihil habet: Nec viſus [a] terræ jacet in dote, vbi vir mulieris ſaiſitus fuit & veſtitus.

[a] i. locum, habet.

VISVS TERRAE NON DATVR HABENTI vnicum tenementum.

CAP. 38.

NVllus habebit viſum terræ in eadem villa vbi placitatur, niſi habeat duas terras aut duo tenementa ibidem. lib. 1. c. 9.

IN MY DEFENCE, GOD ME DEFEND.

ASSISAE ET STATVTA DAVIDIS SECVNDI.

David Bruyse, ejus nominis secundus, filius Roberti. I. cepit regnare, Anno Mundi. 5300. An. Christi. 1330. Regnavit an. 40.

DE FVRE VENDITO, VEL EX VINCVLIS evadente.

CAP. I.

EX DAVID CONSTITVIT, quòd nullus homo vendat latronem de latrocinio approbatum, nec pro aliqua pecunia, nec amicitia, nec vlla alia mercede. *Stat. 1. Rob. 1. c. 9. Stat. V Vilh. c. 15. Iac. 5. parl. 1. c. 2.*

2. Et si Comes hoc fecerit, aut aliquis qui jura & consuetudines Comitis sibi vendicat, sit foris-factus, versus regiam justitiam, de centum vaccis.

3. Si verò aliqui proceres hoc fecerint, dent Regi & Justitiæ, triginta quatuor vaccas.

4. Qui verò hoc facere subterfugerit, sit in regia foris-factura, de centum vaccis.

5. Et latro sit vtlagatus, de tota terra Domini Regis; Et si posteà deprehensus fuerit, fiat statim de eo plena justitia, pro modo delicti & latrocinii.

6. Et si contigerit, quòd constitutus sit in catenis, & de custodia

custodia fortè evaserit, Dominus de cujus custodia vel carcere latro evaserit, juret cum viginti septem hominibus, & cum tribus Thanis, quòd latro evasus fuit de vinculis, sine sua voluntate, vel consensu. Et sic Dominus quietus remanebit.

ANNOTATIO.

Ver. 6. Vel carcere] *Leges vetant carcerem rumpere.* l. pen. ff. de custod. Reor. l. 1. de effract. *& qui carcere effracto fugerit capite punitur.* l. 13. ff. de re milit. l. 38. §. miles. ff. de pen. *Sive aufugit fractis foribus sive facta conspiratione cum ceteris qui in eadem custodia fuerunt.* l. 1. ff. de effractor. *etiam si crimen non fuit capitale propter quod incarceratus fuit.* l. 13. ff. ejus. ff. de re milit. l. in. eos 13. ff. de custod. & ex his Reor.

DE HOMINE CALVMNIATO NON HABENTE plegios.

CAP. 2.

Stat. Alex. c. 13. SI quis calumniatus fuerit de latrocinio ; & plegios invenire non poterit, Justitiarius Domini Regis capiat eum cum omnibus bonis suis ; ad talem justitiam de eo faciendam, qualis lex, & consuetudo est, de homine sine plegio.

2. Videlicet, si capiatur cum rubea manu, & aliquis eum sequatur : statim subeat judicium. Et si nemo eum sequatur, in prisona custodiatur vsque ad sequentem Curiam, vt omnes de eo scire possint.

ANNNOTATIO.

Ver. 2. Omnes] *Accusatio criminalis fit aut per indictamentum, aut per certũ accusatorem.* lib. 1. c. 1. *quia sine accusatore nullus debet damnari.* c. 1. vt eccles. benef. sine diminut. conf. l. c. §. Si quis. ff. deminorib. leg. burg, c. 41.

DE HOMINE INVENTO SINE DOMINO

CAP. 3.

Iac. parl. 1. c. 41. Iac. 4. parl. 4. c. 49. HOmo qui in terra Domini Regis, sine Domino inventus fuerit, postquàm Breve lectum fuerit in Curia Domini Regis, habeat spatium quindecim dierum perquirendi sibi Dominum.

2. Et si ad proximum terminum, Dominum sibi non invenerit : Justitiarius Domini Regis, octo vaccas de eo capiat. Et

hominem

hominem ad opus Domini Regis custodiat; donec Dominum sibi invenerit.

DE EO QVI FVRTVM NEGAT, ET IN purgatione succumbit.

Cap. 4.

SI quis calumniatus fuerit de latrocinio, & negaverit latrocinium: Ita quòd latro in de non est, nec consentiens nec etiam conscius est, & purgatio ei fuerit adjudicata: si defecerit in purgatione, fiat de eo, sicut de latrone probato.

DE NAMORVM INJVSTE CAPTORVM manifestatione.

Cap. 5.

SI quis manens in vna *bothyn*, id est Baronia, capiens namum in alia *bothyn* seu Baronia, absque licentia Domini vel ejus Ballivi, & in redeundo Domum, dicat probis hominibus obviantibus, quòd namum cepit; ista recognitio, [a] sanat ei vitam & membrum.

[a] *Al. solvat.*

2. Sed quia injustè cepit namum: debet Regi octo vaccas, & namum reddat, & posteà jus suum requirat.

3. Et si talem recognitionem nec fecerit nec probare poterit, fiat de eo, sicut de latrone probato.

DE NAMIS CAPIENDIS CVM LICENtia Vice-comitis.

Cap. 6.

SI quis manens in vno Vice-comitatu, volens capere namum in alio: veniat ad Vice-comitem, vel ad ejus Ballivum, & petat licentiam ab eo: Et tunc debet Vice-comes vel ejus Ballivus ire, vel ejus Ballivum mittere cum eo, ad domum debitoris.

Rationem hujus. l. et. seq. vid. Edward. 1. An. 13. c. 36.

2. [a] Et si recognoscat debitum; Ballivus faciat eum habere namum, nisi debitor ei satis-fecerit.

[a] *Si debitor fatetur debitum, Ballivus tradet namũ creditori, nisi debitor debitum ei solverit.*

3. Si autem negaverit debitum, tùm creditor juret super debitorem suum in domo sua. Et Ballivus faciat ei habere namum, quem namum teneat per tres dies, in illo comitatu.

4. Et si aliquis velit replegiare namum, infra dictos dies tres;

detur

detur ad plegium, & Ballivus ſtatuet diem in illo comitatu, ad exhibendum juſtitiam conquerenti.

5. Et lapſis tribus diebus, nullo namum replegiante, conquerens abducat namum domum: & illum paratum habeat, ad faciendum de eo quod jus dictaverit.

6. Si autem non tenuerit dictum namum, in eodem comitatu per dictos dies: det Regi octo vaccas.

ANNOTATIO.

Ver. 3. Si autem] *Quia juſ-jurandum vicem rei judicatæ obtinet, & non immeritò: Quia in hoc caſu ipſe debitor facit adverſarium ſuum, nempe creditorem, judicem in ſua cauſſa.* l. 1. quar. rer. non dat. l. 1. ff. de jure-jurand. *Et dato jure-jurando non aliud quæritur quàm an juratum ſit, remiſſâ quæſtione, an debeatur, quaſi ſatis probatum ſit jure jurando.* l. 5. ff. de jure-jurand.

DE NAMIS CAPIENDIS CVM LICENtia Domini terræ.

CAP. 7.

ITem, Rex *David* ſtatuit, quòd nullus in terra alicujus capiat namum, niſi priùs habeat licentiam Domini illius terræ, vel eius Ballivi.

2. Si quis autem hoc fecerit, ſi ſit in terra Domini Regis, Rex habeat octo vaccas.

3. Si verò in terra Comitis vel Baronis; Comes, vel Baro, habeat ſex vaccas.

DE NON CONQVERENTIBVS PROpriis ſuis Dominis.

CAP. 8.

PRohibet Rex *David*, quòd nullus eum requirat de aliquo, nec de aliquo placito ſibi conqueratur, antequàm Dominum ſuum inde requirat, vel Vice-comitem: vel ſi Dominus, vel Vice-comes vel Comes, ei[a] defecerit in eodem comitatu.

Vid. Iae. 1. parl. 2. c. 45.

[a] *i. jus ei non dixerit, aut juſtitiam non fecerit.*

2. Niſi ſit de magno & principali placito, ad coronam Domini Regis pertinente.

3. Si verò quis aliter fecerit, det Regiæ juſtitiæ, octo vaccas.

DE

DE TEMPORE CVRIARVM DOMINI *Regis, & his qui debent intereſſe.* CAP. 9.

ITem, Rex *David* ſtatuit, quòd placita Domini Regis teneantur infra quadraginta dies, in quocunque comitatu. Iac.5.parl.6.c.71. Quon. Attach.c.79.c. 33. Stat. VVilh.c.2.

2. Et his placitis interſint Epiſcopus, & comes de eodem comitatu, & Vice-comes, & Dominus cujuſlibet villæ, & quicunque calumniati ſunt de latrocinio, aut de quocunque alio malefacto.

3. Et hanc conſtitutionem, nullus ſuperſedere præſumat, ſuper plenariam foriſ-facturam Domini Regis, niſi fuerit manifeſta cauſſa & probabilis, quare dictis placitis non poterit intereſſe.

QVILIBET DEBET VTI PROPRIIS *terris, & abſtinere ab alienis.* CAP. 10.

ITem, definivit Rex, quòd qui terras poſſident, eiſdem propriis terris ſuis vtantur, atque in iis, ſe & ſuos paſcant.

2. Nec iis liceat, quod hucuſque ſolebant agere, ſcilicet, propriis terris ſuis parcere & terras alienas devaſtare, & ſicut poſſeſſionibus ſuis propriis vti. *Contentus ſuis quiſque debet eſſe, nec res alienas invadere.*

3. Hanc, ſcilicet, pravam conſuetudinem, Rex modis omnibus prohibet, ne diutiùs ſub ſua poteſtate aliquis ſic præciſè agere præſumat, ſub ſua plenaria foriſ-factura. c.Si quis Epiſc.7.q.1.l. 8.in prin. & fin.regiid.

DE MODO VENIENDI AD CVRIAS, *& tranſitu per terras alienas.* CAP. 11.

ITem, decreuit & deliberavit Rex, quòd ſi quis major natu, vel minor, Curiam Regis adierit; vel aliâ rationabili cauſſâ compellente, cum tot hominibus pergat, vt ſibi convenit: Ne ſuperfluâ multitudine ſecum ductâ, terras Regis, Epiſcoporum, ſeu aliorum, eundo & redeundo devaſtet. Iac.2.parl.14.c.83. Iac.1.parl.1.c.7. Iac.3.parl.14.c.104. Iac.6.parl.8.c.140. Infr.c.36.h.tit.

2. *Item*, cùm in itinere ſuo ad cujuſcunque Domini domum veſpere venerit, ab eo hoſpitium roget, & poſtquàm cum conceſſione, vel juſſione ejuſdem, ſecundum morem patriæ, homines partiti domos intraverint: ab iis à quibus recepti ſunt, per violentiam

violentiam cibos, ſupra vires eorum non exigant; ſed ſecundum poſſe eorum. Et ſi Dominus terræ dederit aut præceperit quid detur eis, accipiant.

3. Quòd ſi aliquis ex eis, ad quos ordinati ſunt, hoſpitem, quem Dominus ſuus juſtè præceperit ſibi ſuſcipere, ejiciat: Et foris eſſe jejunantem facit; propter hoc dabit Domino ſuo vnam vaccam.

4. Præterea decrevit Rex, quòd ſi quis decretum ſuum prædictum tranſgrediendo, terram alicujus Domini ſine licentia, vel conceſſione ejus intraverit, & per violentiam cibos ab hominibus ſumſerit, pro hac injuria Domino illius terræ, octo vaccas emendet; & deinceps ab ejuſmodi iniquitate abſtineat.

5. Præcepit etiam Rex, quòd cauſſa charitatis, ſub ſua poteſtate conveniens & legalis hoſpitalitas cuſtodiatur. Et omnis vaſtatio hoſtilis & violentia, penitùs extinguatur: nec vlteriùs ab aliquo fieri præſumatur.

Iac. 6 parl. 7. c. 115. Edward. 1. An. 3. c. 1.

DE OFFICIO PEREGRINORVM, MERcatorum, & miniſtrorum, & pace Regis eis data.

Cap. 12.

ITem, præcepit Dominus Rex, vt omnes homines in regno, in officiis ſuis fideliter vivant & propria negotia fideliter agant.

2. Qui verò [a] peregrini ſunt, & loca ſanctorum pro remedio animæ ſuæ viſitare volunt: firmam pacem eundo & redeundo habeant; vt nemo iis injuriam faciat: Caveant & ipſi, vt legaliter ſe contineant.

[a] *i. Peregrinantes Religionis ergô.*

3. Mercatores autem ſive per terram ſive per aquam venientes, [b] rectitudinem Regis, Regi per miniſtros ſuos plenariè reddant, ſicut in diebus Regis patris ſui conſtitutum erat.

[b] *Veluti cuſtumã.*

Iac. 6 parl. 15. Iac. 2. parl. 3. c. 4.

4. Omnes autem miniſtri, qui in manſionibus Eccleſiarum, vel alibi in regno commorantur, in ſuis miniſteriis fideliter agant, & ſua lege juſtè vtantur, & Regi fideles ſint. Quorum etiam nomina & numerum, per aliquem fidelem, Rex ſcire vult.

5. Præfatam autem conſtitutionem ideò conſtituit, vt inter peregrinos, Mercatores, & miniſtros ſuos in regno commorantes, diſtantiam non cognoſcat. Et vnuſquiſque in officio ſuo, fideliter vivat.

DE

DE PROTECTIONE DOMINI REGIS, *conceßa pauperibus, & de furto illis facto.* CAP. 13.

DE pauperibus & debilibus conſtitutum eſt, vt omnes qui cũctorum auxilio deſtituti ſunt, ſint ſub procuratione & protectione Domini Regis in regno ſuo, vbi ſũt vel aſſiduè eſſe debent.

2. Et ideò jure concedit, quòd ſi aliquid ab eis [a] furatur, & poſteà probator aliquis reperiatur, qui furtum vult probare: is furem nominabit coram teſtibus idoneis, ſuper ſanctum altare eo modo quo mos eſt in *Scotia*.

3. Et jurabit verum eſſe, quod affirmat de præfato fure, & reſtauretur quod furatum eſt: ac ſi proprium Regis eſſet.

4 Et ſi concedendo veraciter confirmaverit, quòd ab eis ſine lege & judicio, per vim aliquid abſtulit; reddat quod abſtulit, & Regi octo vaccas pro tranſgreſſione emendet.

[a] *i. Furatum ſit, vel ſurto ablatum*

DE PONDERIBVS IN EMENDO, ET *vendendo.* CAP. 14.

STatutum eſt à Rege *David*, vt commune, & æquale pondus (quod dicitur pondus *Cathaniæ*) in emendo & vendendo, omnes homines in tota *Scotia* cuſtodiant. Deuteron. 25. 13. 14. Levitic. 19. 35. 36.

2. Divina namque lex præcipit dicens: Non habebis in ſacculo tuo diverſa pondera, majus & minus: nec erit in domo tua, modius major & minor. Sed pondus habebis juſtum.

3. Si quis contra decretum divinæ legis, aliquod inæquale pondus ſibi vſurpaverit: Regiæ juſtitiæ octo vaccas emendet pro tranſgreſſione.

DE EO QVI ALIENVM CANEM *domeſticum interfecit.* CAP. 15.

ITem, Statuit Dominus Rex, ſi aliquis injuſtè & contra legem, alterius canem interfecerit: vigilabit, & cuſtodiet ejus [a] fimarium per annum & diem. Et omnia damna, infra dictum tempus per eum ſuſtentata, pro defectu canis ſui reſtaurabit, ſine vlla contradictione.

[a] *Fimarium, latinè fimetum, locus eſt vbi reponunt, fimũ quo agri ſtercorantur.*

DE MARITO PRO MORTE VXORIS *suæ accusato.*

Cap. 16.

Leg.Burg.c.131. SI quis velit agere aliquid, contra aliquem de morte vxoris decedentis, cum qua matrimonium contraxit: in hoc exaudiri non debet Actor, nisi notorium fuerit, quòd vir ejus interfecerit eam, vel plagam ei dederit, de qua mortua fuit; dummodò eam maritali affectione pertractavit.

2. Casus super hoc contigit tempore Regis *David*; quòd quidam vir, boni testimonii, vxori suæ quæ fuit ex magna prosapia, bono zelo eam castigando, tantummodò vnam alapam ei dedit. Quæ indignatione viri sui, à die illo, in posterum, nec mãducare nec bibere pro aliquo voluit; quousque viam vniversæ carnis est ingressa: Amici verò mulieris, virum coram Rege de morte suæ vxoris, appellaverunt.

3. Et quia notorium fuit, quòd vir ejus eam non interfecit; nec plagam aliquam dedit, de qua mortua fuit: sed eam docendo, & castigando percussit, ac etiam vsque in diem prædictum suæ migrationis, affectione maritali eam pertractavit, Rex eum quietum clamavit omninò, & istam assisam hac de causa fecit.

Annotatio.

Ver. 2. Castigando] *Maritus potest vxorem immorigeram castigare, & emendare, modò id leniter faciat, & non atrociter.* Porc.in §. 2. Instit. de patr.potest.post.Dd.in Authen.sed novo jure.C. de repud. & in leg. vnic. C.de emend.propinq. *Nam vulgò dicitur: Qui nimis emungit solet extorquere cruorem: Et violenta facit correctio deteriorem. Sed moderata satis correctio, gignit amorem.*

DE MALEFACTORE DEFAMATO, *per famam trium, duarum, vel vnius Baroniæ.*

Cap. 17.

Lib.4.c.1.2. Stat.Alex.c.13. STatuit Dominus Rex, per consilium Prælatorum, Comitum, & Baronum, quòd si sequela trium Baroniarum appellaverit aliquem de roboria, furto, vel aliquo alio malefacto, pro quo de jure judicium subire debeat. Et defendens sine plegio fuerit

rit; tantummodò pro earum tribus appellationibus ſuſpendatur, & judicium ſubeat, quod de jure ſuſcipere debet.

2. Et ſi ſequela duarum Baroniarum, ipſum appellaverit; ſimili modo ſuſpendatur, ſi ſine plegio fuerit, & mala fama provinciæ ſeu Vice-comitatus proſequatur, loco tertiæ Baroniæ.

3. Et ſequela vnius Baroniæ, ipſum tantum modò appellaverit; & ipſe appellatus, vſque ad illum diem de mala fama fuerit, & ſine plegio, ſimili modo ſuſpendatur.

4. Quoniam tantummodò fama, cum vna appellatione, appellatum morti tradit. Sed fama ſimplex, niſi fuerit per inquiſitionem facta per ſacramentum, neminem morti tradit.

Hinc ortum eſt vulgatum proverbiũ, evill deimed halfhangit.

Annotatio.

Ver. 2. Mala fama] *Omnia ſi perdas famam ſervare memento. Nam crudelis eſt qui famam ſuam negligit.* c. 2. & ibi gl. in verb. negligens de purgat, canon extr. l. infamia. 8. C. de Decurionib. lib. 10. De fama vide latiſſimè Bart. in l. 10. ff. de quæſtionib. Prob. 22. 1. Eccleſ. 7. 3. Eccleſiaſt, 41. 12. 13. Rom. 12. 17. Virg. 4. Æn. *fama malum quo non aliud velocius vllum &c.*

JVDEX NON DEBET OBTEMPERARE injuſtis mandatis.

Cap. 18.

NVllus Juſtitiarius, Vice-comes, aut aliquis alius miniſter Regis, faciet exſecutionem alicujus mandati ſibi directi, ſub quocunque ſigillo magno, ſecreto vel parvo, ſeu ſigneto in præjudicium juris. Sed ſi quod tale ſibi fuerit præſentatum, indorſet; & indorſatum remittat.

Infr. l. tit. c. 41. Iac. 1. parl. c. c. 92.

Annotatio.

Quandoque per importunitatem nimiam Princeps non concedenda concedit: Ideoque à judice adimpleri non debent. c. 5. de reſcript. *Et in qua reſcripta Principis contra jus, vel vtilitatem publicam, non ſunt per judicem admittenda.* l. vlt. & ibi Gloſ. C. Si contra jus vel vtilit. public.

BREVIA DE MORTE ANTECESSORIS, & nova diſſaiſina debent implacitari per aſſiſam.

Cap. 19.

STatuit Dominus Rex, quòd Brevia de morte anteceſſoris & de nova diſſaiſina, nunquam erunt implacitata, per calum-

niam petentis, sed tantùm per assisam bonæ patriæ & non aliter.

2. Et sciendum est, quòd nulla calumnia jacet ibidem, quia illi duodecim, qui electi sunt de bona patria ad assisam faciendam, dicent solummodò suum veredictum, secundum punctos & articulos vtriusque Brevis. Et secundum hoc, quòd ista assisa pronunciaverit suum veredictum in Curia; judicium partibus reddatur.

DE IMPEDIENTIBVS PERAMBVLATIONEM fieri. CAP. 20.

De modo eligendi assisam in causa perambulationis. Iac. 6, parl. 6. c. 79.

SI citationes minùs justæ factæ sunt; dies perambulationis non tenet.

2. *Item*, perambulatio priùs facta inter easdem personas, (exceptâ personâ Domini Regis) perambulationem destruit.

3. *Item*, si divisæ sunt nominatæ, in litera de terra perambulanda, perambulationem tollit.

4. *Item*, defectus hominum, qui debent interesse ad perambulationem faciendam, ipsam aufert.

5. *Item*, defectus justitiarij, perambulationem tollit.

6. *Item*, defectus judicis illud idem facit.

7. *Item*, terra non nominata sub recto nomine, Breve de perambulatione destruit.

8. *Item*, communis exercitus in regno motus, perambulationem fieri non permittit.

9. *Item*, si ille contra quem perambulatio impetratur, sit infra ætatem, cessabit perambulatio.

10. *Item*, prohibitio Domini Regis, ex certa causa, perambulationem cassat.

BREVE DE MORTE ANTECESSORIS *procedere debet, sive tenens compareat, sive non.* CAP. 21.

SI petens per vim Brevis de morte antecessoris sit præsens in Curia & tenens nullo modo compareat; quæritur vtrum procedet assisa?

[a] *i. Continuata ad certum diem: Nam* jour Gallicè *significat diem.*

2. Respondetur quòd non procedet. Sed tenens erit iteratò summonitus legitimè, & assisa per Justitiarium [a] adjornata ad alium diem legitimum.

3. Quo die sive compareat, sive non, procedat assisa secundum formam

formam Brevis. Ita quòd propter defectum suũ non impediatur.

4. Et [b] licet tenens compareat eodem die, nihil potest dicere, quare assisa remanere debeat.

[b] *Qui tenens prima die faciens defaltum, sibi præjudicat.*

DE VVARANTO IN BREVI ANTECESSORIS. CAP. 22.

SI quis implacitetur de aliqua terra per Breve de morte antecessoris, & de illa terra warantum vocaverit, ille debet habere diem ad producendum warantum.

2. Et nominabit warantum suum, & dicet in qua provincia warantus ejus est, vt ipso waranto præsente, placitum inde procedat in suo robore secundum legem terræ.

DE HIS QVAE IMPEDIVNT BREVE de nova dissaisina. CAP. 23.

BReve de nova dissaisina cassabile est, si terra aut tenementum, aut firma tenementi justo modo & vero nomine non nominentur.

2. *Item*, si locus in quo dicta terra, vel tenementum situm est, non nominetur, litera non valet.

3. *Item*, si duo vel tres, aut plures portionarii, æqualiter participes fuerint ejusdem terræ vel tenementi, & non nominentur simul infra Breve; vno istorum deficiente, Breve est nullius valoris.

4. *Item*, si ipsa terra, vel tenementum movetur ex parte vxoris, et nomẽ vxoris non nominetur infra Breve Domini Regis, ipsum Breve non stabit.

DE HIS QVAE IMPEDIVNT PROCESSUM JUSTITIARII. CAP. 24.

ITem, si justitiarii duo vel plures constituantur in Brevi Domini Regis, tenens respondere non tenetur coram illis, si aliquis eorum non sit præsens in Curia: Nisi infra Breve constituantur, conjunctim & divisim.

2. *Item*, si Justitiarii substituant aliquem, vel aliquos loco suo, sine literis Domini Regis: non tenetur aliquis coram illis substitutis respondere.

3. *Item*, si Justitiarii sunt suspecti vel recusabiles, & hoc manifestè appareat; non tenetur aliquis coram eis respondere.

DE ESSONIIS VVARANTORVM.

CAP. 25.

Lib. 1. c. 21.

SI homo sit implacitatus de vna terra, & fecerit omnes dilationes suas, vsque ad illud, quo vocaverit inde warantum suum, nullum essonium potest fieri pro waranto: antequam warantus comparuerit in Curia.

2. Quia ille warantus non est pars placitabilis in defensione ipsi quando comparuerit tanquam warantus in Curia, & tunc est pars placitabilis.

3. Et ad alium diem possunt essonia sibi valere, si se essoniare voluerit; ac omnia alia facere, sicut pars principalis.

DE EQVO ONERATO DVABVS OVIBUS, & molendino combusto.

CAP. 26.

Ex libro Sconensi Domini Davidis Carnegy *de* Kinnard, Militis.

QVidam transiens per altam viam regiam, habens duas oves simul ligatas, ante se ductas. Et fortè vnum equum, habentem dorsum non sanum, jacentem in media via inveniat: Et prædictæ oves transeant, ex vtraque parte ejusdem equi. Scilicet, vna ex vna parte, & altera ex altera parte: Ita quòd ligatura inter eas, tangat dorsum equi. Surgente equo, & portante dictas oves, in diversis locis hinc inde per totum campum, vsque ad molendinum vacuum, cum igne infra, sine custodia, & modendinum fuerit combustum, cum equo, & ovibus. Quæritur, quis respondebit?

2. Pro ovibus ille respondebit, qui debuit equum; quia via regia non debuit occupari per equum.

Qui occasionem damni dedit, ipsũ damnum dedisse videtur.

3. Et molendinarius, pro combustione molendini & equi, ac omnibus aliis damnis illatis in molendino: Propterea quòd, reliquit molendinum apertum, & ignem in eodem, sine custodia.

[a] *Al. quatuor decim. Quid sit via Regia* l. 2. §. *viarum* ff. *nequid in loco publ.*

4. Et sciendum est, quòd via regia debet esse in latitudine, [a] quadraginta pedum sine aliqua violétia, per aliquem inde facienda.

[a] *Quia nulli judici competit jurisdictio nisi infra suum territorium.* l. *vlt.* ff. *de jurisd.*

VBI DEBENT CVRIAE TENERI

CAP. 27.

LIcet cuicunque Domino diem ponere, & Curiã suam tenere, vbicunque voluerit infra feudum suũ, [a] sed non extra de jure.

DE

DE HIS QVI COGVNTVR PVGNARE, vel non.

CAP. 28.

STatutum fuit, per Regem & communitatem *Scotiæ*, apud *Sconam*, quòd ſi Miles, vel filius Militis, vel aliquis liberetenens in feodo Militari, vel aliquis alius terram ſuam, aliquo modo tenens per Chartam in feodo, per liberum ſervitium, vel per *fie de haubert*: vel eorum filii, aliquem appellant de roboria vel occiſione hominis, vel furto, vel raptu, aut aliquo alio malefacto, per quod duellum poſſit oriri, benè licet eis, ad pontem de *Stirling*, in Curia Domini Regis, vel alia aliqua Curia, defendentem debellare, per interpoſitam perſonam.

2. Si appellans dixerit in ſua appellatione in plena Curia, quòd defendentem in ſuo delicto probabit: ſicut ipſe qui liber homo eſt, & homines habet adverſus eum de ſuo delicto probãdo, quoniam tales homines ſuos in caſibus prædictis pro ſe ponere poteſt.

3. Sed firmarii de ruſticis nati, vel qui de vili proſapia fuerint, ſeu ruſtici, vel aliqui alii, qui liberum tenementum non habent; libertatem proſapiæ debellare non poſſunt, de proprio damno ipſorum, niſi per proprias eorum perſonas.

4. Sed Domini eorum, in quorum terris manent, pro damnis ipſorum, poſſunt malefactores per interpoſitas perſonas debellare: & per alios, quàm eorum perſonas qui damnum receperunt. Quoniam corpus tenentis, & omnia bona ſua, de jure eſſe debent in protectione & defenſione Domini ſui.

ANNOTATIO.

Ver. 1. Per fie de Haubert] *Feudum Hauberticum, idem videtur eſſe quod feudum militare, & alio nomine dicitur, feudum loricatum. Nam* Haubergeon *(unde dicitur Hauberticum) eſt lorica quædam militaris, ex parvis circulis æneis vel ferreis compoſita; multum in uſu apud majores noſtros, & ad hæc uſque tempora, apud* Hybernos *priſcos* Scotos. *Hujus autem feudi poſſeſſor hoc corporis militaris tegumento indutus, Dominum ſuum, in bellum ſequi, & comitari tenetur: Hinc factum eſt, ut feudum ipſum dicatur militare, ſicut vaſſallus, vocatur Miles.* Feudum Hauberticum.

COMPLICES NON DEBENT PVNIRI ante principalem malefactorem. CAP. 29.

ORdinatum fuit coram Rege in pleno parliamento, apud *Sconam* & per Regem & cõmunitatem regni, quod ſuperſeden- Lib 4. c. 26. Quon. Attach. c. 83.

ſedendum eſt, de receptatore alicujus malefactoris judicandi ſive appellandi, quouſque receptatus judicetur. Et ſi receptatus quietus fuerit, receptator quietus ſit, ſine aliqua alia aſſiſa. Si autem receptatus damnatus fuerit; receptator habebit aſſiſam.

VICE-COMES DEBET AEQVABILE jus dicere, & pro ſuis deputatis reſpondere. CAP. 30.

Quæ ſequuntur, ſunt deſcripta ex publico Regiſtro parliamentorum. David. 2. in ſuo parliamento 6. Novembr. 1347. Iac. 6. parl. 11. c. 80.

ITem, ſtatutum eſt, quòd ordinentur boni & ſufficientes Vicecomites, qui ſciant & poſſint officium ſuum exercere, & vnicuique Juſtitiam reddere, ſicut decet:

2. Qui etiam habeant bonos & ſufficientes Ballivos & miniſtros, pro quibus habeant reſpondere.

3. Si qui verò de hujuſmodi officiis infeodati fuerint ex antiquo; & inepti fuerint in propriis perſonis exercere illa officia, tunc in hoc caſu præſentent Domino Regi, alios bonos & ſufficientes miniſtros, ad excercendum dicta officia, loco ipſorum pro quibus habeant reſpondere.

PAX REGIS DEBET COMMVNITER obſervari. CAP. 31

Stat. 1. Rob. 1. c. 20. Iac. 1. parl. 1. c. 2. parl. 3 c. 51. Iac. 2. parl. 6. c. 13. parl. 14. c. 83. Iac. 3. parl. 13. c. 92.

ITem, firma pax teneatur & ſervetur vbique per totum regnum, inter omnes ſubditos Domini Regis ad pacem ſuam exiſtentes; Ita quòd nullus de-cæterò moveat guerrã, contra vicinos ſuos quoſcunque, ſub pœna plenariæ foriſ-facturæ.

DE LIBERTATE BVRGENSIVM. CAP. 32.

Q. on Attach. c. 54.

OMnes burgi & burgenſes liberè gaudeant omnibus ſuis juribus, libertatibus & privilegiis, quibus vti ſolebant tempore bonæ pacis. Et quòd nullus de-cæterò præſumat eos infra burgos, vel extra injuſtè opprimere, ſub pœna infrictionis protectionis Domini noſtri Regis.

DE LIBERTATE MERCATORVM EXtraneorum. CAP. 33.

Leg. burg. c. 18. ſtat. VVilh. c. 37.

OMnes Mercatores extranei vndecunque venientes, admittantur ad emendum, & vendendum; prout aliâs legitimè fuit conſuetum.

DE

DE ALIENATIONE TENEMENTI *sine consensu Regis.*

CAP 34.

SI quis totum feudum, vel tenementum suum quod de Rege tenet in capite, vel majorem ejus partem alienaverit absque ipsius Regis licentia speciali: hujusmodi tenementum saisiatur in manu Domini Regis. Stat. wilh. c. 21. Stat. Rob. 3. c. 19. 4.

DE MONETA ANGLIAE.

CAP. 35.

STatutum est, quòd omnis bona monêta Regis *Angliæ*, auri, vel argenti, recipiatur per hoc regnum *Scotiæ*: ad verum valorem, prout in Anglia potest dari.

DE HOSPITIO RECEPTIS, IN BVRGIS *vel extra.*

CAP. 36.

IN singulis burgis, omnes communiter vendentes panem & cervisiam, recipiant transeuntes ad hospitia sua; vendendo eis necessaria, & non ad carius forum quàm facerent vicinis suis. Supr. c. 11. h. ti. Stat. wilh. c. 30.

2. Et omnes illi qui taliter recepti sunt ad hospitia in burgis, & extra; nihil capiant de hospitibus suis contra voluntatem ipsorum.

3. Sed emant ab eis necessaria sua, ad competens pretium: faciendo plenam solutionem.

4. Et qui recedentes, absque solutione facta pro receptis, arrestentur nomine Regis, per communitatem burgi, vel patriæ, vbi deliquerint; & stent periculo suo, si quod damnum receperint in resistendo tali arrestæ.

DE MONETAE TRANSPORTATIONE *extra regnum.*

CAP. 37.

MOnêta nostra videlicet *Sterlingi*, non deferatur extra regnum per Mercatores regni, nec extraneos, Clericos, aut alios quoscunque; nisi solvant Domino nostro Regi, de qualibet libra dimidiam marcam.

DE

DE MONETA FABRICANDA.
Cap. 38.

David.2.in ſuo parliamẽto. 1366. STatutum eſt, quòd fabricetur monêta de materia jam allata in regnum: & quòd in pondere & metallo æquipolleat monêtæ currenti in *Anglia.*

2. Et fiat in ipſa, ſignum notabile, per quod poſſit ab omni
Infr.hoc,tit.c.46. aliâ priùs fabricata evidenter cognoſci: quouſque in proximo parliamento ſuper hoc maturiùs aviſari poſſit.

3. Et interim ſuper mercede monêtarii, & operariorum, conveniat Camerarius pro parte Regis cum ipſis; prout meliùs poterit conveniri.

DE INSTITVTIONE TRONAE.
Cap. 39.

*David 3.in ſuo parliamẽto.*1365. ORdinatum eſt, quòd ſit Trona ad lanas ponderandas in burgis regiis, per ſingulos portus regni, per Camerarium debitè & decenter ſtatuta.

2. Et ſit in quolibet loco Tronarius, qui percipiat de Rege
Saccus lanæ, continet 24.petras. Petra verò, 16.pondo Turonẽſia. Sextene pound trois wecht. vnum denarium de ſacco:

3. Et ſit ibi Clericus ad Tronam, qui, vt videtur Dominis de concilio, poteſt convenienter eſſe Clericus Coketæ Regis.

4. Debent enim Cuſtumarii, vt ipſis videtur, ſuum Clericum habere, ſuis propriis ſumtibus: quibus, videlicet tàm Cuſtumariis, quàm Tronario, debet idem Clericus Coketæ, eſſe contra-rotulator.

DE PRISIS CAPIENDIS.
Cap. 40.

David.2.in ſuo parliamẽto 1366. ITem, ſtatutum eſt, quòd nihil capiatur à Communitatibus ad vſus Regis ſine promta ſolutione.
Infr.h.tit.c.48.52.

2. Nec etiam aliqua capiantur ad priſam: niſi vbi, & ſecundum quod fieri conſuevit.

3. Et debet fieri infra tempus conſuetum & debitum, ſolutio promta & debita eiſdem.

DE JVSTITIA AEQVABILITER ADminiſtranda, & de reſcriptis Regis. Cap. 41.

IN Parliamento ad inſtantiam trium communitatum, per Regem expreſſè conceſſum & publicè proclamatum; Quòd vnicuique

vnicuique fiat communis justitia, sine favore cuiquam faciendo, & absque exceptione cujuscunque personæ. Stat. 1. Rob. 1. c. 2.

2. Et quòd literæ, quæ emanaverint de Capella Regis, aut aliâs per alios ministros, quibus incumbit facere justitiam, pro justitia facienda, non revocentur per quascunque alias literas, sub quocunque sigillo. Sed quòd liceat ministris seu judicibus, quibus tales literæ destinentur, ipsis non obstantibus, justitiam facere, ac ipsas remittere indorsatas.

DE LIBERTATE ECCLESIAE.

Cap. 42

STatuit Dominus Rex, quòd viri Ecclesiastici & terræ suæ eleemosynatæ, gaudeant suis libertatibus, & privilegiis. Stat. 1. Rob. 1. c. 1.

2. Et quòd nulla alia onera, vel impositiones sint eis impositæ, vltra onera in Parliamento concessa. *Vid. acta parliamē verb. Sorneres.*

3. Et si qui sint impeditores assedationis decimarum: quòd coërceantur per Regem ad querelam ipsorum, qui in hoc gravati fuerint. Sic quòd suis decimis possint pacificè, & cum integritate gaudere; sub pœna excommunicationis quo ad Clerum; & decem librarum penes Regem.

PER PASTVRAM, EQVORVM, REGIS *subditi non debent opprimi.*

Cap. 43.

STatutum est, quòd non mittantur aliqui cum equis ad hyemandum cum Religiosis, Rectoribus, Vicariis, aut Husbandis.

2. Nec aliqui cum quibuscunque equis, mittantur in patriam, qui consumant bona, blada, vel prata Husbandorum, vel aliorum. Aut aliquis hoc facere præsumat, sub pœna quæ pro hujusmodi debet infligi, pro quantitate delicti, & qualitate personæ.

DE REMISSIONIBVS CRIMINVM PER *Regem concessis.*

Cap. 44.

ITem, statutum est, quòd remissiones Regis concessæ vel concedendæ, pro quibuscunque trangressionibus, sint cassæ, & Lib. 4. c. 17. Infr. h. t. c. 50.

nullæ

nullæ: niſi ſatisfiat parti, infra annum, à data earundem.

2. Niſi fortè manifeſtè ſteterit per illos quorum intereſt: & de hoc, illi quibus conceſſæ fuerunt remiſſiones hujuſmodi, fecerint ſufficienter doceri.

DE ITER FACIENTIBVS PER REGNVM. CAP. 45.

ſtat.wilh.c.38. Iac.1.parl.1.c.5 Iac.5.parl.4.c.27.

ITem, quòd nullus Prælatus, Comes, vel Baro, vel alius cujuſcunque conditionis exiſtat, Eccleſiaſticus, vel ſecularis, equitet cum majore familia in perſonis vel equis, quàm deceat ſtatum ſuum, ad deſtructionem patriæ.

2. Et nullus ducat ſecum lanceatos, vel Arci-tenentes, equitando per patriam;

3. Niſi cauſſa rationabilis exiſtat, de qua miniſtris Regis ſuper hoc quæſtionem moventibus, fidem facere teneantur: ſub pœna incarcerationis corporum eorundem.

DE FABRICATIONE NOVAE MONETAE CAP. 46.

David 2. in ſuo parliamento. 1367

PRopter raritatem pecuniæ de argento ad præſens in regno noſtro, per tres communitates in Parliamento noſtro, quo ad fabricationem monêtæ, exſtat per modum qui ſequitur ordinatum.

2. Videlicet, quòd libra argenti minuatur in pondere decem denariis ponderis, ſic ſcilicet, quòd de libra ponderis jam fiant viginti novem ſolidi, & quatuòr denarii numerales.

3. De quibus percipientur ad vſum noſtrum ſeptem denarii.

4. Et habeat cuſtòs monêtæ, pro ſuo labore, vnum denarium.

5. Et magiſter monêtarius pro ſe, & ſuis operariis, ac cæteris omnibus quæ ſibi facienda & ſubeunda incumbunt, vndecim denarios.

6. Et ſic percipiendi remaneant de libra ponderis viginti ſeptem ſolidi, & novem denarii.

7. Et ipſa monêta fabricanda ſit, de adeò bona & pura materia, ſicut monêta nunc facta in regno *Angliæ*: ſive ſicut illa, quæ in regno noſtro, vltimò ordinata fuit fieri, ante ordinationem præſentem.

SOLI

SOLI CONSILIARII ELECTI DEBENT *intereſſe concilio Regis.*

CAP. 47.

ORdinatum eſt, quòd nullus cujuſcunque conditionis fuerit, gradus præeminentiæ ſive ſtatus, alium ſecum quemcunque, ad concilium; vel in concilio Regis, ſibi conſiliarium, vel aſſeſſorem ſecum inducet: niſi illas duntaxat perſonas, quæ per concilium ſunt electæ, & per communitates. Stat. Rob. 2. c. 1.

DE MODO CAPIENDI PRISAS.

CAP. 48.

ITem ordinatum eſt, quòd ex-nunc & impoſterum omnes captiones, & omnia quæ capientur ad expenſas Regis, ligitimè & debitè perſolventur.

2. Et capientur omnia capienda, ſecundum conſuetudines antiquitùs approbatas, & de tertis illis, de quibus priſæ Regis & ſervitia debent ſumi.

3. Et quòd in hujuſmodi captionibus ſeu providentiis faciendis, non fiet taxatio juxta numerum davatarum, ſeu Baroniarum: Sed ſecundum verum valorem bonorum.

DE CVSTVMA MONETAE, EQVORVM *boum, vaccarum, extra regnum aſportatorum.*

CAP. 49.

ORdinatum eſt & deliberatum, quòd nullus intraneus vel extraneus cujuſcunque conditionis, ſtatus vel gradus fuerit, aſportet monêtam aliquam auri vel argenti extra regnum:

2. Præter moderatas expenſas illorum, quibus licebit à regno tranſire.

3. Niſi ſolvat de libra quadraginta denarios ad Cuſtumam Regis.

4. Et quicunque equos emerit abducendos: de qualibet libra pretii equi, ſolvet quadraginta denarios;

5. De bove, vel vacca emtis duodecim denarios, ſine remiſſione aut aliqua diminutione, cuiquam facienda.

6. De qua Cuſtuma, Vice-comites, & Ballivi burgorum, ſeu Cuſtumarii ad Scaccarium in ſuis computis onerentur.

7. Et quia iſtud eſt à longo ſtatutum, & ſimiliter in Scaccario vltimo tento renovatum: mandandum eſt in ſcriptis, Vicecomitibus, ac Ballivis, ſeu Cuſtumariis burgorum, qui de mandato Camerarii in dicta cuſtuma levanda intromiſerunt: quòd compellant quàm citò poterunt apprehendi, omnes illos & ſingulos, qui præfatam cuſtumam non ſolverunt, aliquo tempore retro-acto, à tempore conſtitutionis inde factæ: ad ipſius ſolutionem plenariè faciendam: ſecundum quòd melius verificari poterit, de quantitate pecuniæ aſportatæ.

8, Et ſi quis inventus fuerit cum pecunia aſportanda, & concelaverit ipſam: ſolvet de quolibet denario cuſtumæ inde debitæ, viginti ſolidos Sterlingorum.

9. Et eſt inſuper ordinatum, quòd ſuper aſportatione pecuniæ non cuſtumatæ, & concelatione Cuſtumæ, tàm pecuniæ quàm equorum, & aliorum animalium emtorum, indictamenta capiantur, & fiat inde calumnia per Juſtitiarium, videlicet quantum ad commorantes infra regnum.

10. Si quis tamen extraneus pecuniam apportaverit in regnum; quam probare poterit ſe portaſſe de regno alio: illam tantùm reportare poterit liberè, ſine ſolutione cuſtumæ.

REMISSIONES PRO VOLVNtario homicidio negantur.

Cap. 50.

vid. ſupr. h. tit. c. 44.
[a] *i. In locis.*

NVllus impetraturus remiſſionem pro homicidio, de-cætero audietur, niſi factâ priùs inquiſitione, in [a] partibus vbi homicîdium committitur: & per perſonas non ſuſpectas, de modo & qualitate facti.

2. Sic quòd ipſâ inquiſitione retornatâ, ſeu reportatâ, ſi poſſit notificari, quòd factum fuit per *Murther*, vel præcogitatam malitiam: conceſſit Rex, quòd pro hujuſmodi homicîdio, remiſſionem non concedet ad inſtantiam cujuſcunque perſonæ: niſi tantum ex conſilii generalis deliberatione communi, ſi eis viſum fuerit pro communi vtilitate expedientiùs faciendum.

3. De aliis autem, ſi quæ, quòd abſit, contigerint; ſe aviſabit

cum

cum bono consilio suo, & faciet quod potiùs videbitur expedire.

DE RECORDA SVMMONITIONIS PER *Serjandos facienda.*

CAP. 51.

DE recorda Serjandorum seu Mari, statutum est, quòd summonitio redigatur in scriptis, si Serjando seu Maro placuerit: & legatur per ipsum in Curia, si sciat legere.

2. Alioqui fiat recorda verbo, per eum provt sciverit facere.

3. Et si quatenus defecerit, suppleatur per judicis interrogatoria: interrogando eum, de singulis punctis & articulis consuetis interrogari in summonitionis recorda.

4. Quæ omnia probare tenebitur Serjandus seu Marus, per testes legitimos.

5. Sic tamen quòd nulla exceptio competat parti contra recordam Serjandi seu Mari, propter defectum recordæ sic factæ.

6. Et quòd liceat tàm Vice-comiti, quàm ejus locum tenenti, & Serjando seu Maro de feudo, & alii constituto, seu ministranti in officio Serjandi seu Mari, auctoritate Regiâ, & alterius ad hoc potestatem habentis, de consuetudine vel de jure, summonitiones & recordas facere: dum tamen sint personæ [a] habiles, quæ fecerint hujusmodi summonitiones, vel recordas.

Lib. 1. c. 6. 3. Quon. Attach c. 56.

[a] *Hujusmodi personæ vulgò dicuntur* Schiress in that part. *Vice-comites in hac parte.*

PRISAE POSSVNT LEVARI DE OMNI- *bus partibus regni.*

CAP. 52.

ITem, ad relevandum partes inferiores regni, in quibus lanæ currunt, & quæ per custumam earum gravantur: vt aliæ partes illis, in servitiis & oneribus exsequentur; ordinatum est, quòd certæ summæ victualium quæ abundant in partibus illis superioribus (vt martæ, hordeum, & hujusmodi) secundum dispositionem Camerarii, leventur per annum, ad expensas domus Domini nostri Regis, secundum prisas ibidem antiquitùs consuetas.

2. Vel alias Dominus noſter Rex velit, illuc cum ſua Curia perſonaliter accedere: & moram trahere certis temporibus opportunis; illas partes debitè onerando, & alias relevando in tantum, vt partes iſtæ illis inferioribus, in oneribus & ſervitiis parificentur.

3. Sunt autem illæ partes, *Kintyre*, *knapdale*, *Arane*, *Dominia Johannis de Inſulis*, *Johannis de Lorne*, *Gilleſpec Campbell.*

ANNOTATIO.

Triſæ.

Ver. 1 Secundum priſas] *Priſæ, verbum Gallicum; captiones ſunt res mobiles, veluti carnes, aliaque eſculenta, et poculenta; quæ certo pretio limitato, infra valorem communis pretij, inferuntur ab agricolis et alijs, ad vſum et ſuſtentationem domus Regiæ, aut caſtellorum. Levantur autem ab omnibus partibus Regni, vt hoc in loco &* Suprà. c.40.c.48.leg.Burg. c.50. *vulgò*, the kings priſes, or prices. *Et qui his præſunt apud Anglos*, purveyours, *apud nos* Catouris *dici ſolent. Sed apud nos jamdudum in vſu eſſe deſierunt, tametſi quædam reliquiæ priſarum, de pretio vini, & quarundam aliarum rerum in vſum Regis emtarum, adhuc remanent.*

IN MY DEFENCE, GOD ME DEFEND.

STATVTA ROBERTI SECVNDI.

PARLIAMENTVM DOMINI REGIS *ROBERTI* SECVNDI,

tentum apud *Sconam*
2. die *Maii*. 1372.

ANNOTATIO.

Satuta Roberti Secundi] *Robertus ejus nominis ſecundus, & ex gente Stuardorum primus Rex, nepos Roberti*. 1. *ex* Waltero Stuardo & Marjoria Bruiſe *ſorore conſanguinea* Davidis 2. *natus, coronatus fuit* 26. Martii Anno Domi. 1371. *moritur* 17. Aprilis 1390.

SOLI CONSILIARII DEBENT. Inter-eſſe conſilio Regis.

CAP. I.

PRIMO ET PRINCIPALITER ordinatum eſt, quòd nullus electus ad conſilium cujuſcunque conditionis, gradus, præeminentiæ ſive ſtatus, alium non electum, ſecum ad conſilium ſeu in conſilio Regis, ſibi conſiliarium vel aſſeſſorem, aut alia de cauſſa adducat. David, 2. c. 47.

VICE-COMES, ET ALII MINISTRI legis, non debent partem debiti, a creditoribus extorquere. Cap. 2.

Crimen concussionis de quo in l. 1. et tot tit. ff. de cõcussion.

NVllus Vice-comes, Ballivus, Serjandus, vel Marus, audeat seu præsumat mendicare, vel aliquid remitti petere, per se vel per alium, aliquo modo à patriam inhabitantibus, de summis, vel debitis per solvendis eisdem.

INQVISITIO DEBET FIERI DE HOmicidio sit ne voluntarium, an casuale. Cap. 3.

Iac. 1. parl. 6. c. 95. c. 96 Exod. c. 21. 13.

STatutum & ordinatum est, de consensu & assensu trium communitatum, quòd cùm plura homicidia perpetrata fuerunt ante tempus Parliamenti: quòdque justitia quo ad hujusmodi homicidia per regni consuetudines, de ipsis homicîdis tàm citò fieri non potuit, sicuti expediret pro vtilitate communi: Rex[a] ex-nunc potest, & debet facere cognosci per assisam, si homicidium fuit perpetratum ex certo & deliberato proposito, videlicet, per *forethochtfelonie*, sive *Murther*: vel ex calore iracundiæ, videlicet, *chaud-melle*.

[a] 1. *In posterũ, sive tempore futuro.*

Ea dicuntur in cõtinente fieri, quæ fiunt ab aliquo antequàm ad actus extraneos deveniat l. Reos. §. cùm duo Rei ff. de Duob. Reis stipul.

2. Et si compertum fuerit per assisam, ipsum homicidium perpetratum fuisse per *forethochtfelonie*, vel per *Murther*: in continenti facienda est justitia.

3. Si verò per *chaud-melle* fuerit perpetratum: homicîda habebit dilationes & defensiones legitimas, & debitas per leges regni, & consuetudines hactenus approbatas.

4. Et hæc omnia locum habent & habebunt, vbi homicidium est notorium; & de homicîda notoriè potest constare.

HOMICIDA FVGITIVVS POTEST banniri. Cap. 4.

Iac. 3. parl. 6. c. 42. parl. 13. c. 150. vid. Iac. 1. parl. c. 96.

IN casu quo committens homicidium per *forethochtfelonie*, vel *Murther*, non poterit apprehendi, sed est fortè fugitivus: fiat publica proclamatio per Vice-comitem ad capitale manerium Regis, quod talis homicîda exhibeat se, & præsentet coràm vice-comite, aut alio ad hoc deputato per Regem, infra quadraginta dies à tempore homicidii perpetrati.

2. Ad faciendum cognosci per assisam, an homicidium fuit perpetratum per *Murther* seu per *forethoht felonie*.

3. Alioqui si non compareat: ex-tunc sit perpetuò bannitus, & exsul.

4. Et ipsius bona sint confiscata in vsus Regis, vel Baronis, cui bona talia, tanquam eschæta, debentur.

5. Et terræ, si quas habuerit, pro tempore vitæ suæ, sint confiscatæ & applicatæ in vsus Regis, vel Baronis, cui per leges regni hactenus approbatas, debentur.

DE HOMICIDIO INFRA BARONIAM vel regalitatem commisso.

Cap. 5.

Iac. 1. parl. 6. c. 91. c. 93.

PRæmissa omnia fiant, per ministros regalitatum & Baroniarum, sicut per ministros Regis, quando, & quoties, homicidium infra regalitatem, vel Baroniam perpetrari contigerit. Alioqui per ministros Regis, in eorum defectu.

DE HOMICIDIO PER CHAVD-MELLE commisso.

Cap. 6.

Item, statutum fuit, quòd omnes homicîdæ qui fuerint prosecuti & calumniati de commisso homicidio per *chaud-mælle*, ex parte australi aquæ de *forth*, non sint audiendi vltra septimum diem litis incœptæ. Nec ex parte boreali aquæ ejusdem, vltra quartum diem litis motæ, proponendo exceptiones dilatorias & frivolas: sed statim ipsis exceptionibus dilatoriis & frivolis omissis, procedendum est in lite. Exod. c. 21. 13.

LEGES EXTENDVNTVR TANTVM ad futura. Cap. 7.

ORdinatum fuit & statutum, quòd ad futura solummodò extendant præmissa statuta: & non ad præterita, nec ad pendentia: sed quòd in ipsis præteritis & pendentibus, locum habeant leges & consuetudines hactenus approbatæ.

DE HOMICIDIIS PERPETRATIS ante dictum Parliamentum.

Cap. 8.

ITem, ſtatutum fuit de illis qui homicîdia commiſerint ante tempus hujus Parliamenti ſive ſtatuti; quòd ſi infra quadraginta dies à tempore proclamationis ipſius ſtatuti, ſe exhibuerint & præſentaverint juri communi: tractandi ſunt & erunt, ſecundum antiquas leges regni hactenus approbatas.

2. Si verò ſe exhibere vel præſentare noluerint; aut fortè juri communi ſtare recuſaverint; ex-tunc incident in pœnas ſupradicti ſtatuti: & per confiſcationem rerum & terrarum puniendi ſunt, vt ſupra.

DE HOMICIDA AD ASYLVM confugiente.

Cap. 9.

ITem, quoties homicîda aſſumſerit immunitatem Eccleſiæ: monendus eſt & requirendus eſt, vt ſupra, vt exeat & ſe exhibeat juri; ad cognoſcendum ſi per *Murther* ſive per *forethochtfelonie* fuit homicîdium perpetratum.

2. Si verò ſic requiſitus & monitus, ſe exhibere vel præſentare noluerit: tanquam de *Murther* & *forethochtfelonie* convictus, banniendus & exſulandus, ex-tunc perpetuò: Servatâ ſibi immunitate Eccleſiæ, quam aſſumſit.

Stat. wilh. c. 5. Stat. Alex. c. 6. Al. non ſervata vic. Stat. 3. parl. 5. c. 5. Iac. 5. parl. 4. c. 22.

3. Si verò ſe exhibuerit & præſentaverit communi juri & Juſtitiæ: & compertum fuerit per aſſiſam, quòd per *chaud-melle* fuit homicîdium perpetratum: reſtituendus eſt immunitati Eccleſiæ, ſicut priùs.

4. Et de hoc debebit Vice-comitem ipſum aſſecurare, antequàm de immunitate exierit, quam aſſumſit.

DE HIS QVI HOMICIDAS RECEPTANT

Cap. 10.

ITem, ſi aliquis fuerit de receptatione homicîdæ irretitus: miniſtri Regis habebunt de hoc ab ipſo veritatem inquirere.

2. Et ſi fateatur receptationem homicîdæ: cavebit, & ſecuritatem inveniet ſufficientem, quòd, non erit ampliùs homicîdæ receptator.

3. Et

3. Et quòd ſuam diligentiam & poſſe, ponet diligenter pro homicîda arreſtando, ſi poteſt.

4. Et quòd requiſitus, laborabit per ſe, vel per alium, cum miniſtris Regis vel Baronis, pro ipſo arreſtando.

5. Si verò negaverit ſe eſſe receptatorem homicîdæ; nihilominùs requiſitus per miniſtros Regis vel Baronis, apponet diligentiam pro poſſe, vt ſuprà.

6. Si verò vehemens ſuſpicio circa hoc habeatur de aliquo; debet per miniſtros Regis, vel Baronis arreſtari & liberari ſub ſecuris plegiis. Vel ſi hæreditatem habet notabilem liberetur, ad proprium plegium, de comparendo, & ſtando juri communi, quando, vbi & coràm quo, de hoc citiùs cognoſci poterit meliùs, in Curia videlicet, Baronis, Vice-comitis Juſtitiarii, aut in Parliamento Regis.

7. Si quis fuerit receptator homicîdæ notorius; & de hoc convictus fuerit per miniſtros Regis: debet puniri, ſicut de homicîda ſuperiùs eſt expreſſum; quoad bona confiſcanda, & terras tempore vitæ ſuæ.

Iac. 1. parl. 2. c. 37. Iac. 5. parl. 7. c. 97. Malc. 2. c. 10. Stat. wilh. c. 7.

DE MVTILATIONE, ET VVLNERATIONE CAP. II.

Robertus 2. apud Monaſteriū Sāctæ Crucis de Edinburgh mīſe Novēbri; Anno regni ſui 14. hæc ſtatuta edidit.

SI aliquis aliquem mutilaverit, vulneraverit ſeu verberaverit ex præcogitata malitia: & pars læſa ipſum ſuper hoc proſequi voluerit coràm judice, vel per ſectam, vel per querelam; tunc fiet & deducetur contra talem, talis proceſſus qualis ordinatus eſt, quo ad homicîdam, quoúſque pervenerit ad diem peremtorium; qua die patietur aſſiſam. Et ſi per eam, ſuper hoc convictus fuerit, erit redemtus à judice: & ſecundum diſcretionem judicis, ſatisfaciet parti læſæ.

2. Et ſi non fuerit perſecutus (accuſatus) à parte læſa, erit indictatus de facto: comparebit coràm Juſtitiario iter tenente, & tunc patietur aſſiſam, ſine dilationibus & eſſoniis. Et ſi convictus fuerit, redimet vitam ſuam, & ſatisfaciet parti læſæ.

DE KATHERANIS .i. IMPROBIS FVribus, ſeu raptoribus. CAP. 12.

ETiam ſtatutum & ordinatum eſt, quòd nullus tranſibit per patriam, in quibuſcunque partibus regni, in *Katheranatu.*

Et

Et qui transierint vt *Katherani*, comedendo patriam, & consumendo bona comitatuum (incolarum) & capiendo per vim & violentiam, bona & victualia (nisi aut emerint, aut aliqui eis sponte dare voluerint) Rex mandat & præcipit fidelibus suis, quòd ipsos *Katheranos* sic rapientes arrestent, & ad suos (ejus) ministros deducant; quibus etiam præcipit, quòd de ipsis justitiam faciant, tanquam exsulibus, in continenti.

2. Et si arrestari noluerint, & fortè interfecti sint resistendo: interfectores hujusmodi, erunt immunes penitus, & indemnes

3. Et quicunque Domini infra regnum in cujus Dominio vel custôdia, tales *Katherani* fuerint conversantes sive vagantes; facient totam diligentiam suam fidelem, ad faciendum ipsos arrestari: & de ipsis incontinenti plenam facient justitiam, vt dictum est.

Iac. 3. parl. 6. c. 98. Cum sequent.

4. Et si contingat, quòd Rex, vel habens potestatem regiminis legis sub Rege, habuerit suspicionem de aliquo Domino; vel si querela de eo sibi fiat, quòd ad hoc non fecerit suam diligentiam, vt dictum est: Rex vel præfatus potestatem habens, vocabit ipsum Dominum ad suam præsentiam, ad comparendum coram ipso, ad certum locum & tempus; & ipse ibi patietur assisam. Et si convictus fuerit, erit privatus officio, si quod habuerit à Rege, cum vituperio quod incumbet.

Annotatio.

Ver. 1. Katherani] *Verbum Hybernicum: Nunc vulgò, dicuntur* Sorners, Sojorners. *Et erant Montani & Hyberni qui in inferiores partes regni gregatim descendere soliti, prædas agebant, & incolis, eorumque bonis, vim inferebant.*

OFFICIARII REGIS EXAMINARI ET puniri possunt, super exsecutione suorum officiorum.

Cap. 13.

IN omnibus & singulis punctis prænominatis concernentibus officium justitiariorum, Vice-comitum, & aliorum ministrorum, ipsi ministri stabunt ad calumniam Regis, vel habentis potestatem à Rege. Et patientur assisam coram ipso, super exsecutione suorum officiorum quoad puncta prædicta, quotiescunque de ipsorum aliquo, suspicionem habuerit, aut querela fuerit sibi facta. Et si per assisam convictus fuerit, privabitur suo officio

officio. Et prætereà sustinebit pœnam sibi infligendam, per Regem vel per ejus potestatem habentem, & consilium, secundum quantitatem & qualitatem delicti.

DOMINI, ET BALLIVI REGALITATVM puniuntur a Rege,

Cap. 14.

ITem, statutum & concordatum fuit vnanimiter, quòd, omnia & singula suprascripta extendantur ad regalitates & libertates tàm Ecclesiasticas, quàm alias: & in illis pariter per omnia observentur. Et super hoc, habentes hujusmodi regalitates & libertates, erunt ad calumniam Regis vel ejus potestatem habentis, vt jam dictum est de aliis. Et ita Vice-comites, & Ballivi regalitatum, calumniam patientur coram Justitiario, si fecerint debitam diligentiam suam, super ista statuta; & inde subibunt assisam. Et si inventi fuerint culpabiles seu remissi, aut negligentes in hoc: terra ipsorum & omnia bona, erunt eschetæ Regi, seu Domino regalitatis. Et vita eorum erit in voluntate Regis, seu in voluntate Dominorum regalitatis.

2. Et in casu quòd Domini regalitatum, non fecerint debitum suum in puniendo Ballivos suos, qui inventi fuerint, vt prædicitur, culpabiles, ipsi Domini regalitatum patientur calumniam coram Rege, super amissione terrarum suarum, & privilegiorum regalitatis.

DE MALEFACTORE FVGITIVO

Cap. 15.

CVm aliquis accusatus de aliqua caussa criminali subtraxerit se à suo Vice-comite ad alium; ille Vice-comes in cujus Vice-comitatu manebat, diriget literas suas alteri Vice-comiti, notificando sibi de tali malefactore: & ille alter Vice-comes faciet ipsum citari per Serjandum suum cum testibus, quòd compareat in alio Vice-comitatu Vice-comiti, ad certum diem assignatum, ad standum declarationi assisæ: quòd si non fecerit statim transacto termino capietur per ministros Regis, & punietur tanquam convictus de caussa criminali. Et si fugitivus fuerit: erit exsul ad cornu: & vbicunque inventus fuerit, punietur pœnâ statutâ de jure. Supr. c. 4. h. t.

MALE-

MALEFACTORES DEBENT CITARI VT *in jus veniant, si fuerint contumaces, declarantur rebelles.*

CAP. 16.

STatutum est, quòd capiatur inquisitio in quolibet comitatu, & in qualibet regalitate totius regni; & nomina transgressorum, seu malefactorum redigantur in scriptis: Et tunc Vicecomites & Ballivi regalitatis, facient publicè proclamari in principalibus locis Vice-comitatuum seu regalitatum, in proximo die fori, post dictam inquisitionem, vel apud Ecclesias Parochiales seu in aliis locis communibus, vbi major fuerit populi confluentia; vt prædicti transgressores nominati in inquisitione, veniant infra quadraginta dies, dictam proclamationem immediatè sequentes: Et obligent se stare juri, ad certum diem peremtorium, coram dictis officiariis Regis vel regalitatum. Et qui noluerit venire infra prædictum tempus, & offerre se juri, sicut prædictum est, infra quadraginta dies, post exitum prædictorum quadraginta dierum, erit ad cornu Regis, sine remissione; & proclamabitur ad cornu, per Vice-comitem.

PROMISSIO REGIS, EJVS LOCVM TE*nentis, & juramentum trium regni Statuum, de legibus & statutis observandis.*

CAP. 17.

ADhæc omnia & singula servanda, fideliter & plenariè perimplenda, Rex in suo concilio, quantum ad ipsum pertinet, se in verbo regio obligavit.

[a] *Robertus. 3. pater Iacobi primi.*

2. Et Dominus [a] Comes de *Carrik*, à Rege ad præmissa exsequenda constitutus, quantum ad ipsum pertinet, in propria persona, tactis sanctis Eu-angeliis suum præstitit juramentum.

3. Et etiam omnes & singuli Prælati, Prælatorum procuratores, & alii de Clero.

4. Comites, Barones, & Burgenses, qui interfuerunt, ad servanda omnia, & singula prædicta, quantum in eis fuerit, & ad manu-tenendum, fortificandum & suffulciendum, dictum Dominum Comitem de *Carrik* sub Rege, ad legis regimen, & completionem Justitiæ constitutum, juramenta sua tactis sacrosanctis Eu-angeliis, personaliter præstiterunt.

IN MY DEFENCE, GOD ME DEFEND.

ACTA PARLIAMENTI ROBERTI TERTII.

PARLIAMENTVM *Domini noſtri* ROBERTI TERTII, *Scotorum Regis illuſtriſſimi, Tentum apud* Sconam *Die lunæ, viceſimo primo* Februarii: *Anno gratiæ Milleſimo, quadringentesimo, regni ſui vndecimo, cum continuatione dierum ſubſequentium: ſummonitis & ibidem vocatis more ſolitor Epiſcopis, Prioribus, Ducibus, Comitibus, Boronibus, libere-tenentibus, & Burgenſibus, qui de Domino noſtro Rege tenent in capite.*

Robertus 3. aliâs dictus Iohānes, filius Roberti 2. ex familia Stuardorū, nepos Walteri magni Scotiæ Sneſcalli mariti Marjoriæ Bruiſe, filiæ Roberti. 1. Cæpit regnare Anno Mundi. 5360, *An. Chriſti.* 1390. *Regnavit Ann. 16.*

DE *BREVI INQVISITIONIS, & retornato.* CAP. I.

IN DICTO PARLIAMENTO pro eo quòd per inquiſitiones favorabiliter, & per ignorantes perſonas captas, quàm plurimi Regis ligii in ſuis feudis & hæreditatibus, multinodè & injuſtè vexantur: ſtatutum eſt, quòd nullus Vice-comes aut miniſter Regis, exſecutionem alicujus Brevis inquiſitionis fieri faciat; niſi in ſua plena Curia, per magis idoneos & digniores Balliæ ſuæ.

2. Sub præmonitione quindecim dierum, ad hoc ſummonitos & vocatos.

Iac.4.parl.6.c: 9.4 [a] *i. niſi magis idonei et digniores Balliæ qui ſunt auctores retornationis, deponent.*

3. Et quòd Cancellarius de-cæterò, ſaiſinam alicujus retornationis non det, niſi [a] deponent pro ipſo, qui dictam inquiſitionem impetravit, quòd dictæ terræ, vel tenementa in eadem contenta, exiſtant in manibus Domini Regis, vel alterius Domini ſuperioris, per mortem illius, cujus hæredem, impetrator Brevis ſe clamat vel dicit.

4. Et quòd dicta retornatio, ſigillis quorundam fide dignorum, in dicta inquiſitione exiſtentium, vnà cum ſigillo Vicecomitis, ſit ſigillata.

Iac.1.parl.9.c.130. 5. Statutum eſt etiam, quòd quilibet Baro vel alius tenens de Rege, habeat ſigillum proprium ad ſervien dum Regi, vt de jure tenetur.

6. Et qui non habuerit, incidet in amerciamentum Regis ſine remiſsione, per indictamentum coram juſtitiario.

7. Et quòd ſigilla ſint, & non ſignêta, ſicut ante iſta tempora fieri conſuevit.

ANNOTATIO.

Ver. 1. Breve inquiſitionis] *vulgò*, the brieve of Inquieſt, *idem ſerè eſt quòd Breve de morte anteceſſoris, per quod quis petit per aſsiſam legalium hominum deſerviri & declarari hæres alicui ſuo anteceſſori, veluti patri, avo, fratri, vel generaliter, nullas petendo terras. Vel ſpecialiter, petendo terras ſibi aſsignari, in quibus ſuus prædeceſſor obiit ultimò veſtitus & ſaiſitus, vt de feudo.*

Ver. 3. Retornationis] *Retornationem voco, reſponſum eorum, qui aſsiſæ, & inquiſitioni interfuerunt, eorum ſigillis ſigillatum, quod retornatur & remettitur per judicem ad Cancellariam Regis, de omnibus articulis & punctis Regii Brevis, quòd ex Cancellaria, Vice-comiti, vel judici ordinario vel delegato, dirigitur in favorem ejus, qui petit hæreditatem paternam ſibi adjudicari: vel quandoq; contra eum, ſi veredictum aſsiſæ ſit negativum.*

Ver. 5. Sigillum proprium] *Sigillum debet eſſe proprium vel alienum, mutuò acceptum.* arg. l. ad teſtam. 12. ff. qui teſtamentum fac. poſſ. *quod etiam communi vſu receptum eſt.*

DE RECOGNITIONE TERRARVM tempore & modo terras replegiandi.

CAP. 2.

ITem, quia per voluntarias, & occultas recognitiones terrarum factas per Dominos ſuperiores, quàm plures Regis ligii, in ſuis feudis & hæreditatibus perturbantur: Statutum eſt, quòd nec per Regem, nec alios quoſcunque Dominos

minos ſuperiores, fiat de-cæterò de aliquibus terris recognitio aliqua, niſi aſſignetur tempore recognitionis debita & rationabilis cauſſa, quare hujuſmodi terræ, recognoſci debeant.

2. Et quòd nullus tenens, poſſeſſionem ſuam, pro tali recognitione amittat, vſque ad exitum vnius anni & vnius diei.

3. Ita tamen, quòd ſuam diligentiam apponat, terras ſuas recognitas, à Domino ſuo ſuperiore replegiare, infra quadraginta dies, dictam recognitionem ſequentes: ſi Dominum ſuum ſuperiorem invenire poſſit.

4. Quê ſi invenire non poſſit, tranſeat ad capitalem locũ Domini, cum ſufficiente teſtimonio; offerendo ſe paratũ, dicto Domino ſuperiori ſuo, de dictis terris hoc facere; quod de jure debet.

5. Et poſteà cùm ad præſentiam ſui ſuperioris Domini acceſſerit, ante exitum anni, & diei, prædictas terras ſuas,[a] ad plegium liberari petat.

[a] *i. Dato plegio et fide-juſſore, terras ſibi reſtitui petat.*

6. Inſuper ordinatum eſt, quòd quilibet Dominus ſuperior, recognitionem faciens; & quilibet tenens, terras ſuas in capitali loco petens ad plegium (vt præfertur) dictam recognitionem, & ad plegium petitionem; in proxima Eccleſia parochiali, die Dominico proximo, poſt recognitionem prædictam horâ concionis & divinarum precum, cùm parochiani fuerint congregati, manifeſtet in vulgari cauſſam, quare facta eſt recognitio.

7. Et hoc idem faciet & eodem modo, tenens qui tenementum ſic recognitum petit ad plegium, ſi ſibi à Domino ſuperiori ſuo denegetur, vel præſentiam Domini ſui habere non poterit, infra tempus præſcriptum.

DE VLTIMI FRATRIS HAEREDE IN TERris ſuis de conquæſtu. CAP. 3.

ITem, penes ſtatutum antiquum de pluribus fratribus, & vltimo natu de coquæſtu terras habente, & ſine hærede de corpore ſuo decedente: Declaratum eſt & determinatum, quòd proximus ante natus ſuperior frater ejus, ad dictas terras, tanquam hæres legitimus, ſuccedet gradatim aſcendendo, pro-ut in dicto ſtatuto continetur.

De ſucceſſione medii fratris vid. Quon Attach. c. 88.

SVPERIORITAS NON POTEST ALIENARI ſine conſenſu vaſalli. CAP. 4.

ITem, penes conceſſiones factas per Regem, diverſis Baronibus, & aliis de ſuperioritate tenentium terras ſuas, de

ipso Rege: Statutum est, quòd talis concessio sive donatio sine consensu tenentis facta, seu facienda, omni robore careat, & virtute.

2. Et quòd dictus tenens, remaneat Regis tenens, nisi talem ratione dictæ concessionis, suum Dominum superiorem amiserit spontaneâ voluntate.

3. *Item*, penes Barones infeodatos in suis Baroniis jacentibus, in Comitatu, vel alio Dominio tunc temporis in manibus Regis existente, & de Rege clamantes tenere: Statutum est & ordinatum, quòd licet in posterum Dominus Rex de dicto Comitatu aut Dominio, cum tenandriis, & liberè-tenentibus, per Chartam suam infeodaverit aliquem: non tenebuntur dicti Barones, de aliquo tenere, nisi de Domino Rege.

DE QVERELIS ECCESIASTICORVM, viduarum, orphanorum & pupillorum.

CAP. 5.

GEneraliter ordinatum est & statutum, quòd locum-tenens Domini Regis, & cæteri ministri regii, teneantur audire querelas, Ecclesiasticorum, viduarum, orphanorum & pupillorum simpliciter, & de plano, sine plegio; de quibuscunque injuriis sibi, aut bonis suis propriè illatis.

Viduarum causſæ sunt favorabiles. Exod. c. 22. 2. *Et orphanorũ, pupillorum, et peregrinorũ.* Zachar. 7. 10.

2. Et auditis querelis inquirere faciat Dominus locum-tenēs, aut ejus minister, si tales querelæ justæ aut rationabiles reperiantur.

3. Et si sic; fiat per locum-tenentem, aut ministros suos prædictos, partibus conquerentibus debita & justa reformatio, sine vlterius processus dilatione. Et injuriatores, secundum quantitatem delicti puniantur.

ANNOTATIO.

Ver. 1. Locum-tenens] *Is fuit* Robertus Steuard *Comes* Fifæ & Menteith *Pater* Murdoci Stuard, *patruus* Jacobi Primi.

De plano] *Dispositio loquens de summaria cognitione, intelligitur quoad ordin. processus, non quoad probationē.* l. 8. & ib. Bart. nu. 5. de offic. proconss. *Nam in causſis etiam summariis probationes legitimæ requiruntur.* vt hic. nu. 2.

Ver. 3. Quantitatem] *Delictorum & pœnarum certi sunt gradus.* l. 1. ad Turpil. *Ideoq; majori delicto, major pœna, & minori, minor debetur.* l. 11. l. 16. ff. de pœn. *Pœna autem non egreditur delictum.* l. 16. de his quib. vt indig

Pœrò

Porrò pœna arbitraria, judicis arbitrio relinquitur. Sed pœnam legitimam, & à lege statutam, judex mutare non potest. l. vlt. C. ne sacr. Baptism. iter.

DE LITERIS CAPTIONVM, ET APpellationibus.

Cap. 6.

STatutum & ordinatum est, quòd Justitiarii, Vice-comites, & alii ministri regii, intendant & respondeant literis captionis per Episcopos & suos officiales sibi dirigendis, & debitam executionem faciant de eisdem, secundum modum ab antiquo vsitatum: non obstantibus quibuscunque appellationibus, vel rationibus in contrarium allegatis, aut propositis. Ic. 2. parl. 6. c. 12.

2. Propterea si aliquis Regis ligius, se excommunicatū senserit, per injustum processum: ante exitum quadraginta dierum, à judice suo appellet, ad Cleri conservatorem; qui dictum processum, cum suo consilio tenebitur declarare, & injustum reformare.

3. Et si videatur sibi, quòd dictus conservator, rectum judicium non faciat: appellet ab eo, ad generalem Cleri congregationem, ubi talia de-cæterò, quandiu schisma in Ecclesia existit, ordinantur discuti & declarari. Cui ordinationi consensit Clerus, durante schismate, sicut cæteri Regis ligii.

Annotatio.

Ver. 3. Schisma] *Hoc schisma in Ecclesia Romana, cœpit Anno Domini* 1345. *inter* Vrbanum 6. *ab Italis creatum Pontificem, &* Clementem 6. *à Gallis ordinatum, & duravit per* 42. *Annos. Tandem res composita est, in Concilio Constantiensi. Anno* 1416. *ubi totius Ecclesiæ Romanæ consensu,* Martinus 5. *ex familia Columnensium eligitur, cæteris omnibus schismaticis Papis, ab officio remotis.*

DE INTERFECTORIBVS SALMONVM.

Cap. 7.

STatutum est de-cæterò, quòd si quis convictus fuerit de interfectione salmonum tempore prohibito: solvet centum solidos, sine remissione, per totum regnum generaliter. Et si super hoc ter convictus fuerit pro tali delicto, vitam suam redimet. Quon. Attach. c. 87. Stat. Alex. c. 16. Iac. 1. parl. 1. c. 10. Iac. 2. parl. 5. c. 9. parl. 14. c. 86. Iac. 6. parl. 7. § 11.

Annotatio.

Et si super] *Nam crescente malitiâ, crescere debet & pœna.* l. 4. C. de servis fugit. *& plus punitur, qui sæpiùs deliquit.* l. 8. C. ad leg. Jul. de vi. public.

DE LIBERTATE EMENDI VICTVALIA.

CAP. 8.

Non licet emere victualia, eaque asservare vt postea cariùs vendantur.

Iac. 2. parl. 5. c. 24. Parl. 9. c. 38. c. 39.

ITem, ordinatum est, quòd omnes ligii Regis ement victualia, generaliter per totum regnum: & ea liberè ducant, vbi sibi videbitur meliùs expedire infra regnum, solvendo inde custumã.

TESTES INFEODATIONIS PER REGEM concessæ, ratione resignationis.

CAP. 9.

Vid. Iac. 6. parl. 12. c. 133 Mar parl. 9. c. 81.

ITem, statutum est, quòd si aliqua resignatio de cæterò facta fuerit Domino Regi, de aliquibus terris seu tenementis, & inde facta fuerit nova infeodatio per Regem: Secretarius Regis, teneatur scribere in præcepto dirigendo Cancellario, nomina existentium tempore resignationis in præsentia Regis: Et Cancellarius eadem nomina ponet, in Charta infeodationis in perpetuum remansura.

DE INTERFECTIONE LEPORVM.

CAP. 10.

Iac. 2. parl. 14. c. 89.

NVllus inveniatur ad lepores interficiendos tempore nivis, sub forisfacto sex solidorum, octo denariorum, absque remissione aliqua levandorum, ad vsum Domini terrarum. Et in ejus defectu ad vsum Domini Regis per Vice-comitem.

DE COMBVSTIONE MORVM

CAP. 11.

Iac. 1. parl. 1. c. 20. Iac. 3. parl. 10 c. 75. Iac. 4. parl. 6. c. 71. Iac. 5. parl. 4. c. 10.

Erica enim, heath or hedder *in suo ericèto incenditur, quæ brevi revivescens, teneris agnis pascendis maturè inservit.*

ITem, statutum est generaliter, per totum regnum observari, quòd non fiat combustio [a] morûm sive bruarii, nisi in mense *Martii*, & non pòst, durante Æstate seu Autumno: sub pœna quadraginta solidorum, absque remissione levandorum, ad vsum Domini terrarum, vbi facta est combustio.

2. Et si Dominus fuerit negligens in hoc; fiat indictamentum coram Justitiario, & levetur pœna Domino Regi.

[a] *Nostrates*, muirburne, *vocant.*

DE CAPTIONE NAMORVM.

CAP. 12.

ITem, statuit Rex generaliter, quòd nemo capiat namos absque officiariis Regis, vel Domini terræ, nisi Domini infra sua

Dominia

Dominia pro ſuis firmis & debitis propriis.

2. Et ſi quis namando abſque officiario Regis, aut Domini terræ, alicujus terras perturbaverit; ſeu extra ipſas aliquid acceperit vel abduxerit: illa namatio coram locum-tenente ſeu juſtitiario, per indictamentum vel [a] plegium, tanquam rapina judicabitur.

[a] *plegiagium: quòd ſcilicet, namator invenire cogetur ad ſtandū juri, cùm fuerit ſummonitus.*

DE POSSESSIONE ET FEODO TERRÆ recognitæ.

Cap. 13.

IN recognitione terrarum, quæ juſtè & debitè, ad plegium petuntur: neuter, hoc eſt, neque Dominus neque tenens qui conqueritur, eſt in poſſeſſione.

2. Quia prima Domini poſſeſſio, infra terminum quadraginta dierum formaliter frangitur. Et ita non eſt in poſſeſſione, quia non intravit, ſed habet jus ad rem. Et ſic non eſt in manu Domini ſuperioris.

3. Quia nullus juſtè occupat poſſeſſionem, de terris recognitis, in manibus Domini ſuperioris ſine judicio dato.

4. Prætereà ſi terra ſit recognita ex cauſſa: debet dari ad plegium ipſam petenti, de ſtando juri.

5. Et ſi non ſit cauſſa: nulla valet recognitio ſecundum jus regni. Et licet terra ſit recognita, ſive tenementum, ex cauſſa vel ſine cauſſa, tenente petente ad plegium vel non petente: tamen feodum terræ, remanet cum tenente, quoùſque proceſſus ſit finitus contra ipſum.

Annotatio.

Ver. 2. Frangitur] *Videlicet, à tenente ſeu poſſeſſore terrarum, ſi ſcilicet, tenens petit ſibi dimitti terras, ad plegium infra quadraginta dies, quia per hanc petitionem, poſſeſſio Domini terras recognoſcentis impeditur & frangitur: donec per ſententiam lis terminetur, coram judice ordinario.*

DE HIS QVI REPLEGIARI NON debent.

Cap. 14.

REplegiari, ſeu per plegios dimitti non debent, qui capti ſunt pro morte hominis, ex præcepto Regis, vel Capitalis Juſtitiarii Edward. 1. An. 3. c. 15.

tiarii. Qui prisonam fregerunt, latrones publici & notorii; capti pro incendio, & felonia. Falsarii monêtæ, vel sigilli Domini Regis, excommunicati, capti per mandatum Episcopi. *Item*, illi qui capti sunt pro proditione, & nequitia tangente Regem, Ballivi existêtes in [a] arrieragiis, erga Dominos suos in computis. *Item*, resistentes præceptis Domini Regis ex ore, vel in scriptis voluntariè.

[a] Quon. Attach. c. 46.

SPOLIATVS SVA POSESSIONE ANTE omnia est restituendus.

Cap. 15.

STatutum & assisatum est, quòd cùm aliquis fuerit in aliqua possessione alicujus terræ sive teneméti, sive justè & injustè; superveniés aliquis, dicendo se verum esse hæredem de dicta terra, ejecerit eum extra possessionem propriâ auctoritate, & sine judicio: Ipse qui fuit priùs in possessione, sive justè sive injustè, semper debet recuperare saisinam, antequam respondeat.

Edward. 1. An. 3. c. 23.

2. Nam ipse qui priùs fuit in possessione, sive justè sive injustè; semper debet recuperare saisinam, & eam tenere aut amittere in forma judicii:

3. Et disrationator erit in forisfacto Regis, pro sua transgressione & dissaisina.

Annotatio.

Omnes leges tàm Ecclesiasticæ quàm vulgares præcipiunt, vt omnia ablata restituantur ei, qui suis rebus est exspoliatus. c. omnes. 2. q. 2. c. 1. & tot. tit. de restit. spoliat. l. 1. C. Si per vim, aut alio modo.

IN QVIBVS CASIBVS DVELLVM locum habet.

Cap. 16.

STatutum est, quòd quatuor requiruntur ad hoc quod [a] contingat duellum. Primò, quòd factum de quo quis provocatur, requirat in se pœnam mortis.

[a] *Locum habeat. Hoc caput congruit cũ his quæ scribuntur per Guidonem papæ quæst. 617. Nu. 3.*

2. Secundò, quòd [b] proditionaliter fit in occulto factum.

[b] *vbi sunt sufficientes probationes, nõ est locus duello. vt vers. 4.*

3. Tertiò, quòd ille qui provocatur per conjecturas, vel verisimiles suspiciones, seu præsumtiones habeatur suspectus.

4. Quartò, quòd causa in se non potest aliter probari, nisi per duellum: Et non per testes, neque per instrumenta, aut literas sive scripta.

DE REVOCANDIS DONATIONIBUS.

CAP. 17.

CVm donatio facta fuerit, regulariter non revocatur.

2. Tamen ex causa revocari potest, vt putà propter ingratitudinem ejus, cui facta est, veluti si ille cui donatio fit, in donatorem manus violentas injecerit. *Item*, si atrocem injuriam sibi arrogaverit, *Item*, si grave damnum rerum suarum, molitus sit. *Item*, si vitæ periculum inferre præsumserit.

Donatio propter pœnitentiam donatoris revocatur, nemini enim sua liberalitas debet esse damnosa. l. 50. de re judic.

3. *Item*, si conditionem appositam non adimpleverit, vel si donatio ratione obsequii facta sit: non præstito obsequio revocatur.

Vid. l. vlt. et ibi Azon. C. de revocand donat. Bald in. §. 1 instit. de capit. diminut.

4. *Item*, propter pacti turpitudinem.

5. *Item*, propter donantis enormitatem, vt si pater iratus filium injustè exhæredaverit.

6. *Item*, propter fraudem suscipientium, vt si monachi alliciendo laïcum, eum tonsuraverint, vt ejus bona percipiant.

7. *Item*, propter rei donatæ impotentiam, vt si res Ecclesiastica detur, vel legetur.

DE DISCLAMATIONE, ET MODO DISclamandi aliquem.

CAP. 18.

QVicunque disclamare vult aliquem, vadat, aut ire faciat sufficientem Actornatum suum, ad capitale mesuagium illius terræ, supra qua mota est quæstio.

2 Capiendo secum si sit Actornatus, literam suæ actornationis in eodem loco primitùs prælegendam, si ipsemet Actor non possit personaliter interesse, cum vno officiario, vel pluribus officiariis, Domini superioris, de quo ipse tenens clamat, & proponit tenere talem terram.

Quæ sequuntur, desumpta sunt ex libro Sconensi.

3. Vnà cum aliis sufficientibus testibus diversorum dominorum circa adjacentium.

4. Et ibi per se, vel per sufficientem Actornatū, semel, secundò & tertiò, cū quodam intervallo, planè & plenè notificet, quòd tales terras non tenet, nec tenere intendit de tali Domino superiori suo, & cū tali servitio: Et [a] hoc subjacet se, & omne quod [a] *Al. in hoc.*

suum

ſuum eſt, curſui juris communis, debitis locorum interſtitiis in hac parte requiſitis, ad hoc faciendum & reſpondendum.

DE CAVSSIS RECOGNOSCENDI terras.

CAP. 19.

Non introitus. Infra. c. 38. h. t.

IVſtæ & legitimæ cauſſæ recognoſcendi terras tenentis, ſecundum jus regni, ſunt hujuſmodi. Prima cauſſa eſt, ſi tenens moriatur, tunc Dominus ſuus ſuperior recognoſcet & retinebit terras ſuas tentas, quouſque recuperatæ fuerint ab eo, per verum hæredem illius tenentis ſeu alium hæredem illarum terrarum.

Lib. 2. c. 28.

2. Secunda cauſſa eſt propter relevium, quando hæres recuperavit terras de manu Domini ſui; Dominus poteſt eas recognoſcere, quouſque habeat ſecuritatem de relevio ſuo ſuis terminis ſibi ſolvendo.

3. Tertia cauſſa eſt, quando tenens committit homicîdium, & fugit, nec eſt legis patiens: Dominus poteſt recognoſcere terras de eo tentas, quandiu felo veraciter vixerit.

Quon. Attach. c. 18. Iac. 5. parl. 4. c. 31.

4. Quarta eſt, ſi tenens alienaverit[a] terras ſuas ſine licentia Domini ſui ſuperioris: tunc Dominus poteſt eas dimittere ad plegium.

[a] *i. Terras quæ tenentur per ſervitium wardæ et relevii.*

Supr. c. 2. h. æ. Stat. David. 2. c. 34. Lib. 2. c. 63. 10.

5. Quinta cauſſa eſt, ſi duo certent & convolant ad arma circa poſſeſſionem alicujus terræ: Dominus ſuperior, poteſt illas recognoſcere; quouſque ſibi conſtiterit, quis eorum ſit legitimus poſſeſſor. Et ei dimittere terras ad plegium.

6. Sexto, pro ſervitio terræ, terra recognoſci poteſt, per Dominum ſuperiorem, cui debetur illud ſervitium.

DE DAMNIS VIDVARVM SVPER dotibus.

CAP. 20.

Henr. 3. An. 9. c. 7. in Magna Charta.

DE viduis, quæ poſt mortem virorum ſuorum expelluntur de dotibus ſuis, aut dotes ſuas & quarantênam ſuam habere non poſſunt, ſine placito. Statutum eſt à Domino Rege, quòd quicunque eis deforciaverit dotes ſuas, & quarantênam ſuam de tenementis, de quibus ſui viri obierunt ſaſiti, & ipſe viduæ poſteà

posteà per placitum suum dotes, & quarantênam recuperaverint: quòd ipsi qui de injusto deforciamento convicti fuerint, reddent ipsis viduis damna sua.

2. Videlicet, valorem totius dotis illas contingentis, à tempore obitus virorum suorum vsque ad diem, quo ipsæ viduæ per judicium Curiæ Regis, saisinam inde recuperaverint.

3. Et nihilominùs ipsi dissalitores, in misericordia Domini Regis etiam remanebunt.

4. Et sciendum est, quòd ipsæ viduæ possunt legare bladа sua de terris suis, tàm de dotibus quàm de aliis terris & tenementis suis, salvis servitiis Dominorum suorum, quæ debentur de dotibus.

Annotatio.

Ver. 1. Quarantênam] *Post mortem mariti, dos debet restitui viduæ intra 40. dies: & interea illa ali debet de bonis defuncti, & in illius domo manere.* leg. burg. c. 16. Henr. 3. An. 30. c. 1. & An. 9. c. 7. *Apud Gallos dicitur* la quarefme des vefues. *Vidua igitur deforciatur de quarantêna sua, eamq; habere non potest, cùm infra quadraginta dies post mortem mariti, dos illi non restituitur.* Stat. Alexan. c. 22.

Ver. 2. A tempore obitus] *Si multis annis post mortem mariti, ejus vidua in judicio dotem suam recuperaverit: in favorem dotis, & in odium eorum qui eam injustè detinent: saisina & possessio ipsius mulieris, favorabili juris fictione retrotrahitur ad tempus mortis mariti; adeò ut omnes fructus medii temporis ad ipsam pertineant, nempè à tempore mortis mariti, ad tempus latæ sententiæ.*

VSVRAE NON CVRRVNT CONTRA MInorem.

Cap. 21.

Henr. 3. Ann. 20. c. 5

STatutum est etiam à nostro Domino Rege, quòd nullo modo currant vsuræ contra minorem, qui infra ætatem, à tempore mortis antecessoris, cujus ipse est hæres vsque ad legitimam ætatem suam.

Nota mortuum vadium rei immobilis esse permissu et legitimum.

2. Ita tamen propter hoc non remaneat solutio. Sed detur principale sine vsura aliqua, cum vsuris ante mortem antecessoris sui, cujus hæres ipse est, inde provenientibus.

ASSI-

ASSISA DE PONDERIBVS ET MENsuris. Cap. 22.

VLna communis Regis *Davıd*, debet continere in se 37. pollices mensuratos pollicibus trium hominum; cū videlicet, ex magno, mediocri, & parvo. Et secundum mediocrem pollicem debet stare; aut secundum longitudinem trium granorum hordei, sine caudis.

Vid. Iac. 1. parl. 7. c. 57. c. 58. Iac. 2. parl. 13. c. 74. Iac. 6. parl. 11. c. vltimo. Iac. 4. parli. 3. c. 33. Iac. 5. parl. 7. c. 114. Iac. 1. parl. 4. c. 69, c. 70. Edward. 3. An. 25. c. 10. In the statut of purveours. An. 27. c. 10. An 34. c. 5. Henr. 7. An. 17 c. 3. c. 4. An. 12. c. 5.

2. Petra seu lapis, ad lanam ponderandam & res alias, debet ponderare quindecim libras. Petra ceræ octo libras. Duodecim libræ Londonienses faciunt petram.

3. Libra debet ponderare viginti quinque solidos; hoc erat in tempore assisæ prætactæ: & libra debet ponderare quindecim vncias.

4. In tempore autem quondam Domini Regis, *Roberti* de *Bruyse* Conquæstoris magni, primi hujus nominis; libra argenti ponderabat viginti sex solidos & quatuor denarios: & hoc propter minorationem denarii, seu monêtæ istius Regis, ab antiqua monêta Regis *Davıd* præscripti.

5. Vncia continebat tempore Regis *Davıd* præfati, viginti denarios. Tempore autem dicti Regis *Roberti*, continebat viginti vnum denarios: Nunc autem nostris temporibus; videlicet, *Roberti* tertii, Anno gratiæ 1393. Vncia continet de ejusdem Regis monêta, triginta duos denarios.

6. Sterlingus debebat dicti Regis *Davıd* tempore, triginta duo grana, boni & rotundi frumenti; hodie est aliter, propter minorationem monêtæ.

7. Vaga *lie waw*, debet continere duodecim petras: cujus pondus continet octo libras.

8. Bolla debet continere sextarium, videlicet, duodecim lagenas: & debet esse in profunditate novem pollicum, cum spissitudine ligni vtriusque partis. Et in rotunditate superiore, continebit septuaginta duos pollices, in medio ligni superioris. In rotunditate inferiore, septuaginta vnum pollices.

9. Lagena debet continere duodecim libras aquæ, videlicet, de aqua marina, quatuor libras, & aqua currente, quatuor libras, & deaqua de stagno, quatuor libras. *Item*, lagena debet esse sex pollicum & dimidii pollicis in profunditate. In latudine inferio-

re

re, debet esse octo pollicum, & dimidii pollicis, cum spissitudine ligni vtriusque partis. Et in rotunditate superiore, debet esse viginti septem pollicum, & dimidii pollicis. In rotunditate inferiore, debet esse viginti trium pollicum. Vid. Iac. 6. parl. 11. c. 71.

10. Pollex in omni mensura, debet mensurari ad radicē vnguis, & debet stare ex lōgitudine, triū granorū hordei boni, sine caudis.

DE CLERICO VICE-COMITIS. CAP. 23.

STatutum est, quòd quilibet Vice-comes habeat Clericum sibi deputatum per Regem, non habentem aliquam ligam cum Vice-comite.

2. Sed quòd sit obligatus Regi duntaxat; & de ejus retinentia & domicilio dum venerit Regi. Et quòd ille Clericus operetur cum consilio Regis; & per ejus instructionem, semper avisando Regem in singulis.

VICE-COMES DEBET HABERE ACTA parliamenti. CAP. 24.

NVllus Vice-comes transeat aut discedat à Curia Domini Regis, ad exercendum suum officium, quousque habeat statuta parliamenti, vnà cum certis instructionibus inscriptis: provt dabitur ei per concilium Regis.

DE FEVDO VICE-COMITIS. CAP. 25.

Hen. 5. 4 n. 35. c. 1. 6. Leg. Malc. 2. c. 7.

ITem, feudum Vice-comitis solvatur ei de extractis & eschetis Curiæ suæ, & non aliunde. Et nihil allocetur ei quousque fecerit computum suum.

VICE-COMES DEBET VENIRE AD Scaccarium. CAP. 26.

Ia. 6. par. 11. c. 73. c. 74

ITem, quilibet Vice-comes compareat singulis annis in Scaccario, vel sufficiens deputatus pro eo habēs potestatem jurandi pro eo, & in animam ejus, sub pœna decem librarum & perditione officii sui, ad voluntatē Regis.

DE EXTRACTIBVS IVSTITIARIAE. CAP. 27.

Vid. Iac. 6. parl. 12. c. 126.

ITem, omnis Justitiarius, vel Ballivus ejus, per Clericum suū importet extractus justitiariæ infra octo dies, post quadraginta

dies contentos in præfatis extractibus. Et si in ipsorum defectu præfati; extractus non fuerunt importati; hoc imputabitur eis.

Vid. Iac. 6. parl. 12. c. 126.

2. Nec in Scaccario sequetur allocatio, quanvis per literas Regis, post præfatum terminum, ostendatur dilatio, & remissio præfatæ summæ.

ESCHETAE DEBENT VENDI.
Cap. 28.

Item, Vice-comes intromittat cum eschetis malefactorum, & si ea vendiderit, vendat ea publicè in foro, & non privatim, vt omnes ligii Regis, possint scire pretia eorum, & emere si voluerint.

DE PLEGIIS CORAM VICE-COMITE.
Cap. 29.

De temerè et injustè alium accusante
Iac. 6. par. 6. c. 78.
Iac. 5. parl. 4. c. 34.
Stat. Alex. c. 10.

Item, in singulis Curiis Vice-comes non accuset quenquam, nec aliquis accusetur coram eo, sine plegio, & sine Brevi Regis. Et quia multi excusant se de paupertate, plegii tales sint, qui possunt solvere amerciamentum Curiæ.

DE ITINERE JVSTISIARIAE
Cap. 30.

Quon. Attach. c. 79.
Iac. 2. part. 2. c. 5
Iac. 3. parl. 13. c. 94.
Iac. 4. parl 3. c. 29.
Iac. 6. parl. 11. c. 81.
Iac. 5. parl. 4. c. 32.

ORdinatum est, quòd sint Justitiarii, tàm ex parte Australi, quàm Boreali aquæ de *Forth*. Et quòd ipsi, in quolibet Vicecomitatu suæ jurisdictionis, teneant Curias, & itinera sua, bis in anno; nisi hoc ex magna causla fuerit omissum.

2. Et si Justitiarius cessante notabili & rationabili impedimento omiserit tenere Curiam suam proportionabiliter amittet feudum suum, & inde Regi respondebit.

DE SECVNDO DIE ITINERIS.
Cap. 31.

STatutum est, quòd processus super causlis deductis coram Justitiario, abbrevientur per Clericum. Et quòd in omni causla præterquam de feudo, & hæreditate in qua quarta dies solebat esse terminus peremtorius, nunc secunda Curia & dies, sit terminus peremtorius, & vltima dies.

2. Et

2. Et pars contumax in secunda Curia sit in tali statu, sive ad cornu sive aliter, pro-vt esse consuevit, in quarta Curia peremtoria, in Curiis antiquis.

DE ARRESTAMENTIS CORONATORIS.
Cap. 32.

ITem, Coronatores habeant potestatem arrestandi indictatos, secundum libitum per totum annum, tàm ante proclamationem justitiariæ, quàm post.

DE ITINERE JVSTIARIAE IN REGALIBUS.
Cap. 33.

ITem ordinatum est, quòd Domini habentes regalias, similiter bis in anno teneãt itinera justitiariæ; & suos processus abbrevient in omnibus, sicut de Justitiario Regis superiùs est ordinatum. Iac. 1. parl. 13. c. 139.

2. Et quòd Vice-comites in suis Vice-comitibus, & omnes Barones habentes Curias in criminalibus caussis, servent eundem ordinem in processibus suis.

DE VICE-COMITE, ET ALIIS MINISTRIS Regis calumniandis.
Cap. 34.

ITem ordinatum est, quòd justitiarii in itineribus suis, calumnient Vice-comites & alios ministros Regis, & cognitionem capient, qualiter se gesserunt & habuerunt, in exercendo officium suum. Iac. 3. parl. 14. c. 103.

2. Et si quem defectum invenerint, de officio suo removeant ipsum vsque ad proximum Parliamentum. Et qui remotus fuerit perdat feudum officii sui de illo anno.

3. Et præterea Justitiarius capiet securitatem sub certis pœnis: quòd comparebit in proximo Parliamento subiturus determinationem & punitionem Parliamenti, pro delicto suo. Nec restituatur, nisi Parliamento hoc visum fuerit expedire.

4. Et vbi Justitiarius aliquem ab officio suo duxerit removendum, ponat alium, qui valeat dictum officium facere, & populo de lege deservire.

Statuta,

DE COLLATIONE HAEREDITATIS *divisæ, inter plures sorores.*

Cap. 35.

COntingit aliquando, quòd aliquis habet duas vel plures filias: & ipse pater dat vni earum aliquam partem terræ suæ, & postea moritur, vnde contentio oritur inter sorores.

2. Quia ipsa, quæ nihil habet de feofamento patris sui, vult quòd ea pars quam earum soror habet de feofamento, computetur in parte sua, aut quòd ipsa soror ponat ipsam partem sibi datam per patrem suum, in communi inter ipsam & reliquas sorores. Ita quòd omnes eædē sorores habeāt inde partem suam.

3. Et contrà, soror nititur tenere illam partem, tanquam suam separatam & distinctam: sicut hoc, quod non est de hæreditate patris sui; vnde pater suus non fuit saisitus, tempore mortis suæ. Et ideò videtur sibi, quòd licet pater suus dederit sibi aliquam partem terræ suæ, ipsa propter hoc non excluditur à jure suo, de hæreditate patris sui. Quia per hoc patet, quòd pater magis dilexit eam, quàm aliquā aliarū sororum: & propter hoc augmentavit potiùs partem illius quàm aliarum.

4. Judicium in hoc tale est: Si pater infeodavit eam pro homagio, & servitio tenendam de Domino Capitali, ipsa tenebit illam partem in pacē. Et nihilominus participabit in residuo, vnà cum aliis sororibus, eo quòd Pater augmentavit partem suam. Et si pater agat sagaciter, ipsa erit infeodata de terra illa, tenenda de Domino Capitali illius feudi: saltem patre suo in vita sua, & post ejus discessum de Capitali Domino.

5. Sed si terra datur à Patre dictæ sorori in libero maritagio; tunc oportet quòd ipsa terra, imponatur ad aliam hæreditatem, & projiciatur communiter inter omnes sorores: aut quòd illa terra computata sit sibi in partem suam, & quòd ipsa habeat residuum de hæreditate & aliis terris, quantum sibi pertinet ad perficiendam partem suam.

Annotatio.

Ver. 5. In libero] *Id est, nomine dotis: Nam si pater in vita sua filiam dotaverit: filia post mortem patris, cum sororibus suis conferre cogitur.* l. 2. l. 3. l. 4. C. de collationib. l. 1. ff. de collat. dot. *nisi pater in testamento vel ab intestato, illam collationem prohibuerit.* Authen. ex testamento C. de collationib.

DE

DE OSTENSIONE CHARTAE
CAP. 36.

Quon. Attach. c. 25.

STatutum est, de tenente summonito ad ostendendam Chartam suam; quòd si tenens compareat, potest Dominus petere, quòd ostendat Chartam infeodationis suæ terræ.

2. Et si habet Chartam, debet eam ostendere; Et si aliter occupat, quàm suaCharta proportat, amittet terram per judicium Curiæ.

3. Et si concelet Chartam habitam, & convictus fuerit per assisam & quòd habet Chartam, amittet terram; siquidem tenens debet, in hoc casu, amittere beneficium Chattæ suæ negatæ.

4. Et si dicat tenens, quòd vidit Chartam de illa terra, tamen eam non habet; tunc tenens debet *voucher*, id est affirmare, quòd aliter tenere debet illam terram; secundum tenorem illius Chartæ amissæ. Et si aliter quàm ipse asserit, reperiatur per assisam; etiam in illo casu amittet terram.

5. Sed si dicat, quòd non habet, nec habuit Chartam de terra illa, nec aliquam vidit: & verum dicit non concelando Chartam suam; tunc inquiratur per assisam, qualiter tenere debet terram illam; & tunc determinatio illius assisæ stabit pro Charta.

6. Et si occuperaverit aliter quàm assisa tenere ipsum debere determinaverit, etiam in hoc casu, amittet terram illam, quam ipse occupavit, contra tenorem Chartæ suæ.

DE VENDITIONE FIRMAE TERRAE
CAP. 37.

SI firmarius tuus habeat firmam in terra tua, quam habet ad terminum, benè licebit ei firmam dare, vel vendere cuicunque voluerit ante terminum, sed[a] non post terminum.

[a] *Quia fructus fundi post terminum solutionis, obligantur domino fundi pro debito quod illi debetur pro ipsa firmi.*

NON-INTROITVS TERRARVM, PERtinet ad Dominum Capitalem.
CAP. 38.

ITem, Dominus Rex, mortuo aliquo Barone, statim Baroniam illam faisiri faciat in manum suam; donec constiterit ei de hærede per inquisitionem: vtrum sit rectus hæres, & plenam habuerit ætatem. Supra, c. 19. hac.

2. Idem possunt minores Domini facere, quo-ad tenêtes suos.

DE TEMPORE INFRA QVOD SAISINA terrarum infringi debet.

CAP. 39.

ITem ordinatum est, quòd si aliquis recuperaverit saisinam alicujus tenementi, per Breve inquisitionis, & alius dicit se esse saisitum de illa terra vel tenemento, tunc erit ei licitum, infringere illam saisinam, infra quindecim dies; si fuerit terra de hæreditate. Et si fuerit de conquæstu, infra quadraginta dies: & sic tenebit se in sua possessione.

PORCI VEL SALMONES CORRVPTI non debent vendi.

CAP. 40.

STatutum est, quòd si porci vel Salmones corrupti, ad vendendum producantur ad forum per quoscunque; capiantur per [a] Ballivos. Et incontinenti mittantur ad leprosos, sine quæstione aliquali. Et si venditor aliquam solutionem inde ceperit: redda titerum emtori, sine difficultate aliquali. Et si nolit ad id faciendum consentire, distringatur per Ballivos. Et si leprosi ibidem non fuerint, penitùs destruantur.

[a] *Ballivos burgorum, ubi forum tenetur.*

OFFICIARII REGIS IN OFFICIO DELINQUENTES PUNIUNTUR.

CAP. 41.

CVm sit manifestũ, quòd omnis mala regni ad ministratio, & in exsequendis legibus negligentia, debet imputari officiariis Regis; propterea Rex, si ipsi placuerit, vocabit suos officiarios, quibus potestatem & commissionem dedit, & eos coram suo concilio accusabit; & auditis ipsorum defensionibus, concilium de eorum defaltis cognoscet, quia nemo condemnari debet, nisi sit priùs vocatus, & accusatus.

Dam hond.tit. de accusationib. c. 5. per l. rescriptio. §. Si quis accusator. ff. de muneribus et honoribus l. 3. c. de his qui accus. non poss.

Stat. Rob. 2. c. 12.

OMNES DEBENT ITER FACERE PER Regnum in forma pacifica.

CAP. 42.

ITem, ad impediendum magnas & horribiles destructiones, deprædationes, incendia, & homicîdia, quæ quotidie in omnibus

nibus regni partibus perpetrantur, ſtatutum eſt quòd omnes Vice-comites totius regni publicam proclamationem faciant: quòd nemo equitans aut pedibus iter faciens, ſecum ducat plures perſonas, quàm eas ſolas, pro quarum ſuſtentatione ipſe ſolvit. Stat. wilh. c. 39.

POENA HOMICIDII, ROBORIAE incendii.

CAP. 43.

STatutum eſt, ne quis faciat deſtructionem, depræ dationem, incendium, roboriam, homicîdium, ſub pœna amiſſionis vitæ & omnium bonorum (mobilium)

MALEFACTORES AD MANDATVM Vice-comitis, debent comparere coram Juſtitiario.

CAP. 44.

ITem, ſtatutum eſt, quòd omnes Vice-comites diligentem faciant inquiſitionem, ſi qui ſunt communes deſtructores ſive vaſtatores patriæ: aut oppreſſores ligiorum Regis, per depræ dationes, homicîdia, incendia, aut incolarum patriæ oppreſſionem.

2. Et ſi qui inventi fuerint tales malefactores; Vice-comes faciat eos arreſtari: & dimittet eos ad plegiũ (acceptis fide-juſſoribus) quòd comparebunt in proximo itinere juſtitiariæ, tanquam die peremtorio, vnuſquiſque eorum ſub pœna viginti librarum.

3. Et qui non comparuerit, denunciabitur rebellis: & ejus fide-juſſor ſolvet pœnam & ſatisfaciet parti conquerenti.

4. Et ſi quis fuerit, qui talem fide-juſſorem invenire non poterit: Vice-comes ſtatim coget eum ſubire aſſiſam: & ſi attayntus fuerit per aſſiſam tanquam talis malefactor: condemnabitur ad mortem.

DE MALEFACTORIBVS FVGIENTIBVS ab vno Vice-comitatu ad alium.

Stat. Rob. 2. c. 4. c. 13.

CAP. 45.

SI quis malefactor fugerit ab vno Vice-comitatu, in alium: Vice-comes à quo fugit, ſcribet ad Vice-comitem, in cujus Vice-comitatu ille malefactor eſt receptus, præcipiens ei in nomine

mine Domini Regis, vt talem malefactorem arreſtet, & ad illum remittat: Cui mandato, Vice-comes tenebitur obedire, & malefactorem remittere: & eo remiſſo, Vice-comes procedet contra eum in forma juris ſuperiùs expreſſa.

2. Et ſub hac eadem forma, omnes Domini & officiarii Regalitatum, reſpondebunt literis Vice-comitis. Et viciſſim Vice-comes ipſorum literis, in arreſtandis malefactoribus fugitivis.

3. In exſecutione hujuſmodi arreſtationum, omnes Domini, & alii Regis ligii, adjumentum & auxilium ferent Vice-comitibus, & aliis Regis officiariis, ſecundum eorum poteſtatem, adverſus ſuos homines & domeſticos, tum etiam alienos.

4. Et ſi quis in hoc inventus fuerit culpabilis; & non ſurgit cum officiariis Regis, vt dictum eſt; & hoc probatum fuerit contra eum coram Juſtitiario, per teſtes, vel per aſſiſam: punietur pœnâ pecuniariâ decem librarum, Regi perſolvendarum, ſine remiſſione.

5. De his articulis juſtitiarius in ſingulis ſuis itineribus inquiret, non ſolùm de Vice-comitibus, ſi ipſi faciunt officium ſuum in exſecutione horum ſtatutorum, quàm de aliis qui Vice-comites adjuvare & auxilium ferre debent regiis miniſtris, in forma prædicta.

FINIS.

IN LIBROS. REG. MAIEST.

INDEX COPIOSVS.

QVI TOTIVS OPERIS EPITOMEN ET PLVRIVM LOcorum paraphrasin continet.

¶ *Prior numerus, caput; posterior versum indicat.*

A

ABSENTES *in Curiis tàm civilibus, quàm criminalibus, legitimè citati, amerciantur variis & diversis amerciamentis, secundum Curiarum diversitatem.* Leg.Malc.2.cap.8.

Absens *qui personaliter non potest apprehendi, potest per bona attachiari, in causis criminalibus.* Quon.Attach.c.1.7.

Absens *extra regnum semel citatus per sexaginta dies, vel ratione suæ absentiæ essoniatus, debet postea citari & essoniari, secundum solitum juris ordinem.* Lib.1.cap.8.13.

Absentia *absenti solet esse damnosa, nunquam autem lucrosa: quia absens propter suam absentiam, potest perdere, nihil autem lucrari. Ideoq; assisa potest procedere in causis civilibus contra absentem legitimè citatum.* Lib.1.c.12.6. Lib.3.c.28.4.Quon.Attach.c.52.8.

Si quis vocatus in warantum catallorum calumniatorum non compâreat, sed fuerit absens, reddit calumniato triplum catallorum. Lib 1.cap.17.5.

Et generaliter si tenens amiserit in judicio rem petitam, propter absentiam waranti: warantus tenebitur ei ad competens excambium .i. ad tantum quantum tenens in judicio amisit. Lib. 1. c. 2[illegible]6.

Venditor qui non compâret, vt servet plegium suum indemnem, debet outlagari per totum regnum. Lib. 1.c.18.3.

Propter absentiam debitoris, vadium sive pignus adjudicabitur creditori, ex pacto convento, si ita inter eos convenit; vel ex sententia judicis, si nullum pactum interceßit. Lib. 3.c.5.6.

Absens *non potest constituere procuratorem. Sed per præsentem in Curia absens potest constitui procurator, contra absentem* Lib.3. c. 15. 3.4.

Loquelæ sive actiones non solùm differuntur propter absentiam warantorum. Lib. 1.c.15.

Sed

Sed etiam ſi ſit controverſia, de quo Domino Capitali, terra controverſa teneatur: Hujuſmodi loquêla differri debet, propter abſentiam Dominorum Capitalium, donec ipſi pro ſuo intereſſe, in judicium vocentur. Lib. 1. c. 24. 1.

Abſens *tempore redditi judicii contra illum, poteſt illud contradicere, vel falſare infra quadraginta dies.* Quon. Attach. c. 13. 5. Stat. Wilhel. c. 10. 3.

Propter abſentiam tenentis, Dominus tenementi vacui, & non diſtringibilis, non poteſt ſaiſire tenementum in ſuis manibus, pro arrieragiis firmarum. Quon. Attach. c. 46. 1. 2.

Sed Dominus Capitalis, pro ſervitio ſibi debito, illud ſaiſire & recognoſcere poteſt. Quon. Attach. c. 47.

Arbitri poſſunt dicere ſententiam, ex pacto convento in abſentia alter-utrius partis. Lib. 2. c. 6. 4.

Si Dominus qui recognoſcit terras ſui vaſalli fuerit abſens; & per vaſallum inveniri non poſſit: vaſallus infra annum, & diem, poteſt petere à Domino, terras ſibi dimitti ad plegium. Stat. Rob. 3. c. 2. 5.

Abſens *in ſecunda Curia juſtitiarii poteſt vtlagari.* Stat. Rob. 3. c. 31. 1. 2. *vel etiam in prima Curia.*

Contra abſentem non currit præſcriptio. leg. burg. c. 9. 2.

Abſente *Domino in exercitu Regis, vel in cuſtodia caſtri Regis, vel in Curia Vice-comitis, ejus ſervus namari non poteſt in burgo.* leg. Burg. c 36. 1. 2. 3.

Burgenſis non priùs poteſt terras ſuas vendere, quàm eas offerat proximo hæredi. Et ſi hæres ſit abſens extra regnum, debet expectari per quadraginta dies. leg. burg. c. 45. 1.

De abſentia *petentis, id eſt Actoris & Tenentis, id eſt Rei, in judicio.* vide Petens. vid. Tenens. vid. Plobatio. vid. Defalta.

Accvsator *in omni accuſatione & criminali cauſſa intervenire debet: Nam abſq; accuſatore, nemo debet condemnari.* Stat. David. 2. c. 2. 2. leg. burg. c. 41. 1.

Accuſator *aut eſt certus, ſine certa aliqua perſona, quæ aliquem criminis reum defert & accuſat: aut accuſatio inſtituitur per indictamentum* (be way of dittay) Lib. 1. c. 1. 6. 7. Lib. 4. c. 5. 4. 5. *Aut per famam publicam.* Lib. 4. c. 1. 3. *Veluti per famam trium, duarum, vel vnius Baroniæ.* Stat. Alexan. c. 13. 1. Stat. David. 2. c. 17. 1. 2. 3.

Accuſator *qui alium læſæ majeſtatis accuſat, debet invenire plegium de placito perſequendo. Si verò plegios non habeat, dat fidem, ſeq; accuſaturum, Juramento interpoſito promittit.* Lib. 4. c. 1. 7.

Accuſare *in hoc crimine, poteſt quilibet liber homo legitimæ ætatis, etiam ruſticus.* Lib. 4. c. 2. 1. 3.

In accuſatione murdri, vel ſimplicis homicidii, propinquior conſanguineus admittitur, & vxor pro morte mariti, vaſallus pro cæde Domini, & Dominus pro nece vaſalli. Lib. 4. c. 5. 4. 7.

In omni cauſſa criminali, qui alium accuſat, debet dare plegium; qui ejus nomine obligabitur, quòd accuſabit eum, quem criminis reum defert. Stat. Rob. 3. c. 29. 1.

Qui plegium invenit de proſoquendo, & non vult proſequi, aut qui plegium, non habuerit eſt in miſericordia Regis; & incarcerari poteſt. Stat. Alex. c. 10. Stat. 1. Rob. 1. c. 34. 1. 2. 3.

Nemo poteſt puniri in Burgo, pro fractione legis aut aſſiſæ, niſi ſit aliquis qui eum accuſat. Leg. Burg. c. 41. 1.

Quùm damnum infertur vtriq; parti, qui priùs accuſat, priùs auditur. Leg. Burg. c. 87. 1.

Accuſare *non poſſunt perſonæ infames.* Stat. Wilh. c. 11. 7.

Accuſare *maritum, vxor non cogitur.* Stat. Wilh. c. 19. 1.

Accuſationis *forma, clamcum accuſatoris, & reſponſio accuſati.* Mod. ten. cur. c. 78. c. 79.

Accvsatvs, *vel reus læſæ majeſtatis, etiamſi nullus ſit certus acceſſator, per plegios Attachiatur, vel incarceratur.* Lib. 4. c. 1. 10.

Nam generaliter omnes qui accuſantur, de aliquo malefacto, debent dare plegium. Stat. Rob. 3. c. 29. 1.

In omnibus placitis de felonia, accuſatus poteſt dimitti per plegios niſi in homicidio. Lib. 4. cap. 1. 10.

Accuſatus, *qui ratione decrepitæ ætatis, vel Mahamii, duellum declinat cogitur ſe defendere per Dei judicium, veluti per ferrum candens, quam aquam fervidam.* Lib. 4. c. 3. 4.

Accuſato *datur electio aſſiſæ vel duelli.* Lib. 4. c. 1. 13. Quon. Attach. c. 31. 1. c. 61. 1.

In Attachiamento vel citatione debet declarari Accuſato, cauſſa accuſationis. Quon. Attach. c. 64. 1.

Accuſatus *non tenetur reſpondere, vni accuſatori vno die, niſi de vno delicto.* Quon. Attach. c. 65. 1.

Accuſatus *licet ſit abſolutus ad inſtantiam partis: tamen poteſt per judicem nomine Regis accuſari.* Lib. 4. c. 28. 1.

Omnes malefactores accuſati de quocunque malefacto, debent comparere in Curia Regis. Stat. David. 2. c. 9. 2.

Si accuſatus moritur pendente accuſatione, extinguitur delictum. Quon. Attach. c. 98.

Actor vid. Petens.

Actore *non probante Reus abſolvitur.* Quon. Attach. c. 49. 3. Mod. ten. cur. c. 11.

Acqvietatio. vid. Purgatio.

Adjornatvs. vid. Citatio.

Advenam *nemini licet in domo ſua retinere vltra vnam noctem, ſine plegio.* Quon. Attach. c. 36. 1. leg. Burg. c. 90. 1.

Advocatio *cauſſarum.* vid. Tranſlatio.

Advocatio *Eccleſiæ, ſi de ea fuerit controverſia, pertinat ad forum Eccleſiaſticarum.* Lib. 1. cap. 1. 2.

Advocatio *Eccleſiæ, nonnunquam pertinet ad mulierem ratione dotis ſive rationabiles tertiæ partis.* Lib. 2. c. 16. 61. 67.

Nonnunquam ad Dominum Capitalem tempore warde. Lib. 2. cap. 42. c. 45. 2.

Et hujusmodi præsentatio vtilis est præsentato, durante vitâ suâ. Et si is moritur tempore wardæ: Dominus potest alium iterum præsentare. Lib. 3. c. 33. vid. Patronus.

Ætas *plena & perfecta hæredis masculi de feudo militari, est viginti vnius annorum. Hoc enim anno finitur warda seu custôdia in hæredibus masculis.* Quon. Attach. c. 91. 2. Stat. 2. Rob. 1. cap. 6. 1.

Sed in finienda warda ætas mulieris hæredis, est quatuor-decim annorum completorum:

Hæres socco-mannus est perfectæ ætatis, cùm decimumquintũ annũ complevit:

Hæres verò Burgensis, quum numos numerare, pannos vlnare, & alia negotia paterna exercere noverit. Lib. 2. c. 41. 2. 4.

Controversia de ætate hæredis sitne minor an major, per assisam terminari debet. Lib. 2. c. 43. 1.

Et majorem ætatem allegranti, incumbit onus probanti, per assisam octo legalium hominum. lib. 3. cap. 32. 19.

Ætas *masculorum & fœminarum in nuptiis contrahendis, est quatuordecim annorum.* Quon. Attachiament. c. 91. 1. 2. c. 92. 1. Lib. 2. c. 48.

Si quis sit ætatis 60. annorum, potest declinare duellum. Lib. 4. c. 3. 2. leg. Burg. c. 24. 1.

De Ætatis minoris privilegio. vid. Minor.

Agricvltvra *debet exerceri ab omnibus agrestibus, servis & aliis.* Stat. Alex. c. 1. 1.

Alienare *terras suas fatuus naturalis non potest.* Lib. 2. c. 46. 3.

Alienare *terras suas in lecto ægritudinis nemo potest, sine sui hæredis consensu.* Lib. 2. c. 18. 7. *nisi sit oneratus debitis.* Stat. Wilh. c. 31. 2.

Alienari *terræ Ecclesiasticæ non possunt, sine confirmatione Regis.* Lib. 2. c. 23. 1. 2.

Neque vasalli, sine consensu Domini sui. Stat. Wilh. c. 13. 2.

Maritus non potest alienare hæreditatem vxoris viventis, sine ejus consensu. Quon. Attachiament. c. 20. 1.

Aut *vxoris mortuæ sine licentia ejus hæredis.* Lib. 2. c. 23. 2.

Alienare *bona, redditus seu possessiones, extra regnum sine licentia Regis, non licet.* Stat. 1. Robert. 1. cap. 24. 1.

Non licet alicui alienare suas terras, domui religiosæ, de ipso alienante tenẽdas.

Non licet alienare terras domus religiosæ ipsi alienanti postea restituendas, vt de ipsa domo teneantur. Stat. 2. Rob. 1. c. 1. 1. 2.

Terræ Ecclesiasticæ sunt de eleemosyna Regis. Lib. 2. c. 29. 5. *Idem dicendum est de terris datis Ecclesiæ, per Barones, & sine eorum consensu alienatis.* vid. Barones.

Alienatio *superioritatis facta per Dominum, sine consensu vasalli, non valet.* Stat. Rob. 3. c. 4. 1. 2

Terræ de feudo militari, alienatæ per vasallum sine consensu Domini, possunt recognosci à Domino. Stat. Rob. 3. c. 19. 4.

Si pars terræ fuerit alienata, pars servitii pro ea solvi debet Domino Capitali. Stat. 2. Rob. 1. c. 25. 4. Stat. Alex. c. 26.

Alienare *licet terras vnicuique in sua legitima potestate, & earum possessionẽ reti-*

retinere toto tempore vitæ suæ. leg. burg. c. 12. 1. 2.

Alienatio terrarum suarum, est concessa burgensibus. leg. burg. cap. 23. 1. *Sed terræ debent primùm offerri propinquioribus heredibus.* leg. burg. cap. 45. 1. cap. 115. cap. 127. 2. c. 96. 1. cap. 95. 1. *Sine fraude & dolo malo.* leg. burg. c. 96. 1. 6.

Terræ ad feudi-firmam datæ, non possunt vendi, nisi offerantur ei, qui eas ad feudi-firmam dedit. leg. burg. c. 100. 1.

Ballivus in burgo in cujus manibus terræ resignantur, debent eas illi dare in cujus favorem resignantur. leg. burg. c. 117. 10.

Burgensis potest alienare bona sua mobilia. leg. burg. c. 125.

Terræ alienatæ, non debent teneri de alienante, aut ejus heredibus, sed de Domino Capitali alienantis. stat. 2. Rob. 1. c. 25.

AMERCIAMENTVM *aliud atq; aliud est, in diversis curijs.* leg. Mal. 2. c. 8. 1.

Si tenens qui fecit tres defaltas in tribus curijs, non compareat in quarta Curia ad solvendas suas defaltas; pro tribus suis defaltis, tria amerciamenta Curiæ solvere debet. Quon. Attach. c. 4. 6.

Sed si quarto die compareat, & defaltas suas salvaverit, non debet amerciari. Quon. Attach. c. 5. 1.

Qui alium accusat furti & non probat, amerciatur. Quon. Att. c. 12. 4.

Si judicium redditum in curia baronis, falsatur coram Vice-comite; non levatur nisi unum amerciamentum. Si vero judicium per Vice-comitem datum, falsatur coram justitiario, unusquisq; sectator, qui fuit coram Vice-comite, amerciatur per justitiarium in decem libris. Quon. Attach. c. 13. 7.

Amerciari potest essoniator, qui non warantizat sua essonia; aut qui non dat plegios, pro suis essonijs. Quon. Attach. c. 33. 2.

Amerciamentum falsi judicij contradicti, in curia justitiarij, est decem librarum. Quon. Attach. cap. 35. 4. *Ut in brevi de nova dissaisina.* Quon. Attach. c. 53. 2.

Amerciari non debet sectator, pro sua imperitia. Quon. Att. c. 36. 1.

Amerciamentum non capitur, ubi escheta capitur. Quon. Att. c. 48. 8.

In brevi districtionis pro debito, debitum petitur sine amerciamento, utriusq; partis. Quon. Att. c. 49. 5.

Amerciari possunt per judicem Actor & Reus, si ambo fuerint absentes, in termino probationis. Stat. 1. Rob. 1. c. 30. 3.

Qui non tenet curiam in loco, ubi est tutus & facilis accessus; amerciatur in decem libris. stat. 1. Rob. 1. c. 10. 1.

Amerciamentum Curiæ, quàm debetur, solvitur per plegios eorum, qui amerciantur. stat. Robert. 3. c. 29. 1.

De uno foris-facto sive delicto, unum tantum debetur Amerciamentum. leg. burg. c. 113. 1.

Amerciamenta in burgo, alia pertinent ad Regem, alia ad Burgenses. stat. Gild. c. 45. 1.

Amerciamenta in itinere Camerarij non possunt modificari sine consensu Regis. Iter. Cam. c. 32. 1. vid. Foris-factum.

Amicabilis *compositio dicitur, quæ fit ex pacto convento per Arbitrium.* lib. 1.

cap.27.1.*& per quam dubia inter partes de ſuis litigijs diſſolvuntur.*lib.2.cap.4.10. *Iudex poteſt eſſe amicabilis compoſitor, qui alio nomine dicitur arbitrator.* lib. 2. cap. 4. 10. *& cognoſcere de cauſſa matrimoniali vel criminali.* lib. 2. c. 6. 2.

Angliæ *monêta debet in hoc regno recipi.* ſtat. David. 2. c. 35.

Animalia *poſſunt eſſe eſchetæ, ſi per plures vices paſcuntur, in alieno Dominio, vel herbagio.* Quon. Att. c. 48. 6.

Animalia omnia, quæ occîdunt homines, ſunt eſchetæ Regis. Quon. Attach. c. 48. 12. vid. Equus.

Forma & proceſſus repetendi animal aberrans, quod dicitur wayff. mod. ten. Cur. c. 28. *Et ſi nemo inveniatur, qui illud ſibi vendicat, fit eſcheta.* Quon. Att. c. 48. 14. leg. Foreſta. c. 19. 1.

Animalium damna, quæ alia, alijs dant, aut quæ illis dantur, ab hominibus delent reſarciri. ſtat. 1. Rob. 1. c. 33. 1. 2. 3. 4.

De damnis animalium, in foreſta Domini Regis, vt ſunt oves, capræ, porci, equi. leg. Foreſt. c. 1. 2. 3. cum ſequentibus & in burgo c. 126. 1. 2. 3. 4.

Annuus redditus *debet ſolvi per tenentem Domino, ſecundum tenorem chartæ.* leg. burg. c. 136. 12.

Proceſſus recuperandi tenementum, propter non ſolutum annuum redditum. leg. burg. c. 136.

Redditus terræ conſiſtentes in denarijs vel alijs rebus, computantur inter res immobiles. lib. 3. cap. 2. 2. *ideóque pro ijs homagium fieri debet.* lib. 2. cap. 65.

Appellare *cauſſis Eccleſiaſticis licet infra quadraginta dies, ad Clerici conſervatorem, & ab eo, ad generalem Cleri congregationem.* ſtat. Rob. 3. c. 6. 2. 3.

Aquæ filum [the ſtreeme of the water] vid. Piſcari. vid. Filum.

Arbitrium *eſt redactum ad ordinem judiciorum. Etenim lites & controverſiæ terminantur per compromiſſum & arbitrium, eodem modo, quo per judicium.* lib. 2. c. 1. 2.

Arbitrium eſt actus legitimus perſonarum, de civili cauſſa in quaſi judicio id eſt, foro voluntario cõtendentium. lib. 2. c. 2. 1.

Arbiter debet eſſe bonæ famæ, & talis qui à lege non prohibetur. lib. 2. c. 3. 3.

Prohibentur autem ſervus, fœmina, furioſus, ſurdus, mutus, minor 25. annis, Baillivus, ſeu judex. lib. 2. c. 4. 1. 2.

Arbiter cogi poteſt ad arbitrandum. lib. 2. c. 4. 7.

Arbitri debent eſſe numero impares. lib. 2. c. 1. 5. 2.

Sententia majoris partis arbitrorum, eſt valida. lib. 2. c. 5. 2.

Arbitri numero pares poſſunt cogi per judicem, vt tertiam perſonam eligant. lib. 2. 5. 5.

Arbitri poſſunt cognoſcere de cauſſa pecuniaria, temporali & ſpirituali; ſed non de cauſſa matrimoniali, liberali vel criminali. lib. 2. c. 6. 1. 2.

Arbitri poſſunt dicere ſententiam in abſentia partis vel partium. lib. 2. cap. 6. 4.

In eo loco, in quo inter partes convenit, alioqui in loco cõpromiſſi. lib. 2. c. 7. 1. 2.

Arbitri tenẽtur ſecundũ leges arbitrari, ſed nõ in die feſto, niſi in tribus caſibus

lib.2.c.7.4.5.

Eorum ſententia, ſi ſit juſta, partes ſtare debent: Et vt ad hoc meliùs cogi poſſint, ſententia debet eſſe pœnalis. Lib.2.c.8.1.2.

Arbiter non poteſt punire contumacem, qui ipſius ſententiæ non obtemperat: Quia arbiter nullam habet juriſdictionem. Lib.2.c.9.1.

Omnes arbitri debent ſimul ſententiam dicere. Lib.2.c.9.2. *Si modò conjunctim conſtituantur: Nam in ſententia dicenda, ſervari debet forma & modus compromiſſi.*

Arbitrium diſſolvitur morte partium vel arbitrorum, lapſu temporis vel diei, in compromiſſo expreſsi, pacto & conſenſu partium. Lib.2.c.9.10.

Qui ſolvit pœnam arbitrio adjectam, non cogitur ſolvere rem judicatam. Lib. 2.c.10.vid.Compromiſſum.

Arrhæ *in venditione & emtione; datæ, per emtorem, & receptæ per venditorem, faciunt & abſolvunt contractum.* Lib.3.c.10.4.Stat.Gild.c.22.4.

Armorvm *ordinatio pro Guerra.* vid. Exercitum.

Arma non debent vendi publicis hoſtibus regni. Stat.1.Rob.1.c.35.

De Arte *& parte Furti.* vid.Furtum.

Assisa *debet eligi, & procedere ad rei veritatem inveſtigandam, ſi tenens ſit Reus, nullas habeat exceptiones, quibus electionem impediat.* Lib.1.c.12.1.lib.2 c.29.13.

Aſſiſa, in brevi de recto, conſtat ex duodecim juratis hominibus. lib.1.c.1.2.

Forma juramenti. lib.1.c.12.Leg.Burg.c.127.

In Aſſiſa de brevi de recto, ignorantes ſunt rei ejiciendi, donec inveniantur duodecim de rei veritate concordes. lib.1.c.12.9.10.

Cauſſam amittens per aſſiſam, nunquam poſteà auditur. lib.1.c.13.2.3.

Aſſiſarij (perſonæ Aſſiſæ) ſi fuerint de perjurio convicti, per magnam Aſſiſam; vel ſi perjurium confeſſi fuerint: omnia eorum bona mobilia confiſcantur, ipſi incarcerantur, & infamia notantur. l b.1.c.14.2.

Per aſſiſam queſtio ætatis majoris vel minoris, debet terminari. l b.2.c.43. 1.lib.3.c.32.19. *Per Aſſiſam 32. hominum, ſolet de vſuris inquiri, poſt mortem vſurarij.* lib.2.c.54.2.

Per Aſſiſam determinatur queſtio ſervitij inter Dominum & Vaſallum. l b.1 c.12.2. lib.2.c.63.14. *Et limites terrarum inter vicinos.* lib.2.c.74.14. *Et occultatio theſauri inventi fraudulosa.* lib.c.4.c.4.3.

De furto inquiritur per aſſiſam. Quon.Attach.c.12.2.c.41.1.

Per aſſiſam terra debet, ter in anno purgari. Quon.Attach.c.41.1.

Queſtio ſtatus ſeu Nativitatis, utrum ſcilicet aliquis ſit liber, an ſervus, per aſſiſam inquiritur. Quon.Att.c.56.5. lib.2.c.11 10.

Tenor Chartæ amiſſæ, per aſſiſam probatur. Quon.Att.c. 55.6.

In cauſa furti, vel roboriæ, damna poſſunt taxari per aſſiſam. Quon. Att. c. 68.1. *Eodem modo, quo in alio omni crimine.* Quon. Att. c. 69. 2.

Per aſſiſam inquiritur de deforciamento facto Miniſtris Domini Regis. Stat. Wilh.c.4.6.

Per aſſiſam inquiſitio fit de eſſonio infirmitatis. Stat.1. Rob.1.c. 6. 2. *Et de modo quo quis tenet terras, qui Chartam de eis non habet.* Rob. 3.c.36.4.

Terræ emtio & venditio, probatur per aſſiſam. Leg.Burg.c.127.4.

Eodem modo, quo recens deforciatio in Burgo. l.Burg.c.135.4.

Index.

Per assisam debent omnes malefactores judicari. stat. Alex. c. 3. 2. 5. 6.

Assisa de amissione vitæ, membrorum vel terræ, debent fieri per liberè tenentes per chartas. stat. Alex. c. 3. 7.

Qui sponte sua consentiunt in assisam, nullum habent essonium. Quon. Att. c. 33. 4.

Personæ assisæ, debent habere notitiam rei controversæ, vel per visum, vel per auditum & verba Patrum suorum. lib. 1. c. 12. 13. Leg. Burg. c. 127. 4.

Res judicata per vnam Assisam, non debet per aliam Assisam judicari iterum: quia obstat rei judicatæ exceptio. Quon. Att. c. 82. 1.

Terra amissa per defaltam in Assisa, nunquam recuperatur. Quon. Attach. c. 96. 2.

Per assisam recognosci potest, vtrum quis possideat terram, vt feudum suum, an vt vadium. lib. 3. c. 6. 4. *Et vtrum aliquis obijt saisitus, & vestitus in terra aliqua, vt de feudo, an de warda.* lib. 3. c. 32. 5.

Brevia de morte anteccssoris, & nova dissaisina, debent implacitari per assisam. sta. David. c. 19. 1.

Assisa in brevi de morte Anteccssoris, debet ex duodecim liberis, & legalibus hominibus de vicinèto, fieri & constare in præsentia petentis & tenentis; vel absente tenente, si sit legitimè citatus. lib. 3. c. 28. 12.

Eorum nomina imbreviantur per Curiæ Clericum, & tenens citari debet, vt veredictum assisæ audiat. Tenenti sua conteduntur essonia: & sive venerit, sive non, die statuto procedit assisa. lib. 3. c. 28. 8. 9. 10.

Si assisa dejudicat alicui, vel ejus antecessori, vltimam præsentationem Ecclesiæ, hoc ipso, jus patronatus ad eum pertinere intelligitur. lib. 3. c. 33. 4.

Assisæ vel Duelli, electio datur defendenti. lib. 4. c. 1. 13.

Asylum *debet esse vnicuiq; tutum refugium: ideoq; punitur certo vaccarum numero, qui aliquem in asylo injuria afficit, vel interficit.* stat. Wilh. c. 5. 1.

De pœnitentia & restitutione eorum qui confugiunt ad asylum. stat. Alex. c. 6. stat. Rob. 2. c. 9.

Attachiamentum *dicitur quoddam vinculum juris, per quod Reus invitus, cogitur respondere juridicè, parti de se conquerenti. Fieri debet per judicem, vel ejus serjandum. Per bona partis, regulariter in causis civilibus. Nonnunquam verò per bona in alijs causis, si quis non patitur se attachiari, aut cùm est fugitivus.*

Fit quoque per corpus partis defendentis, vt in placito transgressionis. Quon. Attach. c. 1.

Posscssor rei, de cuius warantia quæstio est, debet invenire fide-jussores, de re intranda in judicium: alioqui ejus corpus cum re Attachiabitur. lib. 1. c. 15. 6.

In Attachiamento debet contineri, & Attachiato declarari causa Attachiationis. Quon. Attach, c. 64. 1.

Attachiatores debent sustentari, de bonis Attachiati. lib. 4. c. 30. 3.

Serjandus negligens in faciendis Attachiamentis solvit damna parti. Mod. ten. Cur. c. 15.

Nemo debet attachiari, nisi sit indictatus, de aliqua felonia. stat. Al. c. 2. 5.

Attachiari nemo debet in nundinis, nisi in criminibus gravioribus. leg. burg. c. 91. 1.

Si quis manens in burgo, attachiatus fuerit infra burgum, ibidem debet judicium in se suscipere. leg. burg. c. 116. vid. Plegius.

Auxilia

Avxilia *debent præstari per vasallum Domino.* vid. Hæres. vid. Dominus. vid. Vasallus. vid. Filius. vid. Filia.

B

Bairmam vid. Cessio bonorum.
Ballivus *sive judex, non potest esse arbiter in eadem caussa in qua est judex.* lib. 2. c. 4. 5. *Potest punire contumacem.* lib. 2. c. 9. 1. *Ballivus seu Senescallus, debet esse procurator, seu responsalis Domini sui in loquelis & placitis, ex* lib. 3. c. 15. 7. vid. Iudex.
Barones *in suis curiis capiunt idem amerciamentum, quod Vice-comes in sui curia, & iisdem legibus cândemque formâ processus vtuntur, qua Vice-comes.* L. 2. Mal. 2. c. 8. 6.
Baro habet eschetam ejus, qui damnatur furti. Leg. Mal. 2. c. 9. 1.
Placitum de Baronijs pertinet ad vice-comitem. lib. 1. c. 3. 1.
Barones possunt petere consilium à curia Regis de his quæ sunt difficilia: ideoq; in eorum curiis determinari non possunt. lib. 3. c. 23. 5. 6.
Barones possunt terras suas, ter in anno purgare, de malefactoribus. Quon. Att. c. 41. 1.
Possunt curias suas tenere, de caussis criminalibus & eschetis. Quon. Atta. c. 43. 1.
Possunt incarcerare fures captos in suis Baroniis. leg. Mal. 2. c. 9. 1.
Barones & alij habentes potestatem in caussis criminalibus, debent tenere curias suas, eodem modo quo justitiarius tenet suas. stat. Rob. 3. c. 33. 2.
Barones non possunt facere concordiam de furto vel homicidio, sine licentia Regis. Quon. Att. c. 77.
Nec coguntur mutare suum Dominum Capitalem, etiamsi eorum superioritas alienetur per Regem sine eorum consensu. stat. Rob. 3. c. 4. 1. 2.
Non possunt tenere curias duelli, aquæ, vel ferri: nisi Vice-comes interfit. stat. Wilh. c. 16.
Nam in omnibus baronum curijs, Vice-comes aut ejus serviens, debet interesse. stat. Alex. c. 14. 1.
Non capiunt eschetam ejus, qui condemnatur de aliquo placito coronæ. leg. Mal. 2. c. 13. 3. *Quia placita coronæ, non pertinent ad curiam Baronis.* vid. Placita coronæ.
Baronibus, *justitiarius nonnunquam tradit fures & homicidas, vt puniantur.* Stat. Alexand. c. 2. 6.
Si Barones, vel eorum antecessores alienarunt terras Ecclesiæ, vel domui religiosæ, nomine eleemosynæ; & terræ postea alienentur per Ecclesiam contra formam collationis: vel si eleemosina subtracta fuerit, per biennium: licet ipsi Baroni qui terras dedit, vel ejus heredibus terras repetere. Stat. 2. Rob. 1. c. 1. 5.
Barones *debent punire malefactores captos in eorum foresti.* leg. Forest. cap. 21. 1.
Barones *& alii libere-tenentes, debent habere sua sigilla, ad sigillandos returnatos, in Brevi inquisitionis.* Stat. Rob. 3. c. 1. 5.
Barones *& alii libere-tenentes per Chartam non solvunt custumam in Burgis*

gis, pro his rebus quæ pertinent ad victum. de Cuſtum. c.2.

Barones *non poſſunt cognoſcere de furto, niſi ſit furtum manifeſtum.* Quon. At.c.100.1.

Bastardvs *non poteſt eſſe hæres, neque poteſt cuiquam ſuccedere.* lib.2 c.50.1.

*Ideoq; exceptio Baſtardiæ objecta petenti hæreditatem ſui anteceſſoris, impedit Breve de morte anteceſſoris.*lib.3.cap.29.5.

*Et cùm exceptio Baſtardiæ, objicitur contra eum, qui hæreditatem petit in curia laïcali, cauſſa de petitione hæreditatis, ibi ceſſat & dormit, donec in curia Chriſtianitatis, ſive Eccleſiaſtica, determinatum fuerit, vtrum petens ſit natus ex legitimo matrimonio nec ne.*lib,2.c.50.2.

Baſtardus nullum poteſt habere hæredem, niſi de corpore ſuo, ex legitimo matrimonio procreatum lib.2.c.52.

Et Baſtardo non habenti hæredem de corpore ſuo, Rex ſuccedit jure coronæ ſuæ ibidem.

*Baſtardus is eſt, qui natus eſt ante matrimonium legitimè contractum, tametſi ejus parentes, poſt ejus nativitatem, matrimonium cõtraxerint.*lib.2.c.51.1.

Blae and Bloodie *quum utraq; pars, talem injuriam patitur: is priùs audietur, qui priùs conqueritur & ad judicium provocat.*Leg.burg.c.87.1.

Bloodvvit *non habet locum in burgo,*Leg.Burg.c.19.

Bona *non debent exportari extra regnum.* vid.Rex. vid. Carcer. vid. *alienare.*

Bona *Felonum vid.Felonum. Bona vid.Terræ.*

Boves *& vaccæ non debent tranſportari.*Stat.David 2.c.49.

Brasiatrix *punitur in Burgo Per præpoſitum ſupra Caſtigatorium.*Leg. Burg.c.21.

*Præſertim ſi malam cerviſiam Braſiaverit. Et debet exponere ſignum, vt cerviſia guſtari poſſit.*Leg.Burg.c.69.6.

Debet vendere cerviſiam communiter omnibus, tàm extraneis quàm alijs. Leg.Burg.c.71.1. *Sed non cogitur illis vendere cerviſiam, qui pro ea non ſolvunt.*Leg.Burg.c.130.

*Certum pretium cerviſiæ conſtituitur.*Stat.Gild.c.26.

*In Burgo præpoſitus, Ballivi, Bedellus non poſſunt facere cerviſiam, ad vendendum,*Leg.Burg.c.65.

*Braſiatrix debet dare certam firmam Præpoſito Burgi.*Leg.Burg.c.39.

Non debet emere in foro, plùs quàm vnam celdram avenarum, ad braſiandum Stat.Gild.c.39.

Braſiatores variis de cauſſis poſſunt accuſari in itinere Camerarij. Iter. Cam.c.10.

Qui faciunt Braſium [Malt-men] *variis de cauſſis poſſunt accuſari coram Camerario.*Iter.Camer.c.26.

Breve de *Nativis.*vid.Nativi.

Breve de recognitionibus. vid.Recognitio.

Breve de morte anteceſſoris, vid. Mort. anteceſſoris

Breve de nova Diſſaiſina. vid. Nova diſſaiſina.

*Breve de Purpræſturis.*vid.Purpræſtura.

Breve

Breve de Diſtrictionibus. vid. Diſtrictio. vid. Namare.
Breve de Protectione Domini Regis infricta. vid. Protectio.
Breve de waranto. vid. Warantum.
Breve Terambulationis vid. Perambulatio.
Breve de Conventione obſervanda. Quon Attach.c.49.vid.Pactum.
Breve de recto in Burgo. vid. Burgus.
Breve Inquiſitionis. vid. Morte Anteceſſoris.
Breve de recto extra Burgum datur contra eum, qui alicujus terram detinet per deforciamentum, [perforce and againſt Law] Lib. 1. c. 6. *Poteſt continuari per totum annum, etiam per dies feriarum, prohibitos de quindena ad quindenam.* Quon Attach.c.9.2.
Per Breve de recto, poſſunt implacitari terræ, à Rege datæ per certas diviſas. Quin Attach.c.78.
Broccarii *debent eligi per communiam villæ, ſeu Burgi.* Stat.Gil. c.27.
Burdingsek. *Nemo debet ſuſpendi pro tanto cibi, quantum poteſt portare ſuper dorſum ſuum in ſacco.* Lib.4. c.16.1.
Burgi *principales ſunt quatuor ex parte Auſtrali aquæ de* Forth.Edinburgh, Stirling, Bervick & Roxburgh. cur quatuor burg. c. 1. *vel* Edinburgh, Stirling, Lanark & Linlithcow.mod. ten.cur c.17.cur. quatuor burg.c.2.
Burgagium de Rege tentum, non importat cuſtodiam hæredis alicujus Burgenſis, aut terrarum ad eum pertinentium. Lib.2. c.44.4.
Quia hæres, & ejus catalli, erunt in cuſtodia cognatorum, & hereditas in cuſtodia agnatorum. Leg. Burg. c. 106.
Amerciamentum, in curia Burgi coram Præpoſito, & Ballivis, non excedit ſummam octo ſolidorum. Leg.Malc.2.c.8.3. Leg. Burg. c.42.
Quilibet Burgenſis ſolvit Regi annuatim pro quilibet perticata terræ, quinq; denarios. Leg.Burg. c. 1. *Libertates burgenſium ſunt ſervandæ.* Stat. David. 2. cap. 32.
Tàm de terra vaſta quàm de alijs. Leg. Burg.29.4.
Nemo poteſt eſſe Burgenſis, niſi habet perticatam terræ. Leg.Burg.c.53.
Aut terram aliquam diſtringibilem, ſeu inhabitatam. Leg.Burg.29.
Burgenſis Ruſticus, defendit ſe Duello, contra Burgenſem in Burgo: ſed Burgenſis non cogitur pugnare. Leg. Burg. c. 13. 2.3.
Et Burgenſis poteſt declinare duellum, contra forinſecum. Leg.Burg.c.14.1.
Burgenſis Regis, poteſt cogere Burgenſem Eccleſiæ, vel Baronis pugnare, ſed non poteſt ab illis cogi ut pugnet. Leg.Burg.c.15.
Victualia per navim adducta, in Burgum: non poſſunt emi à foriſ-habitãtibus. Stat.Gild.c.46.
De emtione, & venditione in Burgo. vid.Emtio.
Herrezelda non debet capi infra Burgum. Leg.Burg.c. 19.
Pannum facere, & ſecare, nemo poteſt niſi Burgenſis. Leg.Burg.c.22.
Curialitas habet locum in Burgo. Leg.Burg.c.44.
Lot, & Civil, Burgenſes habent, & nulli alij, niſi in Nundinis. Leg.Burg. c. 59. Stat.1.Gild.c.20.
Tempore nundinarum in Burgo, nemo debet capi, attachiari, vel namari, niſi in certis caſibus. Leg.Burg.c.91.1.c.93.c.3.

Duo

Index.

Duo non possunt esse simul, & eodem tempore Burgenses de eodem Burgagio. leg.burg.c.138.

Burgenses Regis, habent potestatem emendi & vendendi, per totum Regnum. leg.burg.c.139.

Forēsis debet respōdere burgēsi, rē suā repetēti, infra burgum. leg.burg.c.5.2.

Tlacita & actiones terminantur infra burgum. leg burg.c.6.1.2.

Burgensis debet judicari in suo burgo, per suos pares & secundum leges burgi. leg.burg.c.7.1. *Sve sit contra Rusticum.* leg.burg,c.13.2. *Aut contra forinsecū.* leg.burg.c.14.3. *Aut contra Castellinū.* leg.bur.c.49. Quon. Att, c.67.1.

In curiis burgorum, replegiatio non habet locum. stat.1.Rob.1.c.17.3.

Sed tamen burgensis citatus ad curiam Regis debet comparere, & ab illa curia ad sui burgi curiam replegiari. leg.burg.61.1.

Burgenses possunt replegiari in itinere justitiarij. Iter.just.c.1.

Burgensis acquirit Dominium terrarum quas possedit, per annum & diem pacificè in burgo. leg.burg.9.1. *Mercatores debent emere suas mercantias a burgensibus.* leg.burg.c.18.

Soli burgenses habent furnum. leg.burg.c.20.

Soli burgēses faciunt & secāt pannū: & emūt lanam ad tingendū. leg.b.c.22.

Burgensis potest terras suas alienare & liberè ire quo voluerit. vid.Alien.

Burgensis potest namare forinsecum. vid.Namare.

Burgensis potest dare suū conquestū cui voluerit. Sed hæreditatem suā vēdere non potest; nisi necessitas eum urgeat: & proximioribus hæredibus offeratur. v Al.

Burgenses non debent per Castellanos spoliari suis gallinis, aucis, porcis. le.b.50.

Burgensis potest habere pondera & mensuras in sua domo. leg. burg.c.52.

Burgensis non cogitur commodare Castellano, ultra valorem quadraginta denariorum. leg. burg.60.

Burgensis habitans extra burgum, non gaudet libertate sua, nisi in eo burgo, in quo est burgensis. leg.burg,c.108.

Si quis manens in burgo, attachiatur in burgo; ibidem debet respondere; quia non debet duci extra libertatem burgi, si plegios habet. leg.burg.c.116.

Si burgensis deliquerit in aliqua baronia, extra burgum: judicari debet per legem Mercatorum. leg.burg.c.120.

Burgensis rebellis, domus dejicitur, & ipse urbe ejicitur. leg.burg.c 122.

Hæres burgensis, debet habere bona mobilia hereditaria, his aireschip. leg. burg.125. *Et nisi sit foris-familiatus, succedit in bonis mobilibus æqualiter cum aliis liberis.* leg.2.1.burg.124.

Ad Præpositum burgi pertinet foris-factū panis, & cervisiæ. leg.burg.c.211.

Præpositus habet certā firmā annuatim, de Brasiatricibus. leg.burg.c.39.

Et in quolibet die fori, stallangiatores & Mercatores extranei debent illi satisfacere. leg.burg.c.40.

Præpositus non potest cogere aliquem jurare, nisi sit aliquis qui eum accusat. leg.burg.c.41.1.

In emtione terræ, emtor dabit unum denarium & venditor alterum Præposito. leg.burg. c.56.

Præpositus nihil potest probare per testes, contra aliquē in burgo. leg.bur.c.82.

Præpositus debet elegire in burgo lineatores, cū cōsilio cōmunitatis. l.b.c.102.

Præpositus & ballivi, ex præcepto Regis possunt cognoscere, de districtionibus

per

ſuper debitis, of poynding for debts. lib. 1. c. 5. 5. *Et de brevi de recto in burgo.* Quon. Attach. c. 57.

Præpoſitus & Ballivi debent eligi in feſto. S. Michaelis, per commune concilium. leg. burg. c. 76. 1.

Præpoſitus, Ballivus, Bedellus, non poſſunt facere panem, vel cerviſiam ad vendendum. leg. Burg. c. 65.

Si quis diſperſonaverit Præpoſitum, vel Ballivos in curia: debet emendam facere. leg. burg. c. 104. 1.

Ballivi burgorũ, variis de cauſſis poſſut accuſari in itinere Camer. Iter. Cam. c. 4

Camerarium ſolum habent judicem; & quod ab eo decretum fuerit ſolvere debent. Iter. Cam. c. 37. c. 38.

Præcones ſervientes, ſeu ſerjandi in burgo, debent eligi ob omnibus burgenſibus & jurare fidelitatem. leg. burg. c. 76.

De falſo convicti, puniuntur foriſ-facto burgi, amiſſione officij, & infamiâ. leg. burg. c. 75.

Variis de cauſſis poſſunt accuſari coram Camerario. Iter. Cam. c. 5.

Nihil poſſunt probare contra alium in burgo per teſtes. leg. burg. c. 82.

Placita Capitalia in burgo ſunt tria, quæ certis temporibus teneri, & quibus burgenſes intereſſe debent. leg. burg. c. 43.

Debẽt currere & cõtinuari de quindena, ad quindenã & nõ ulteriùs. leg. bu. c. 51

Burgenſes debent ad eam venire certâ diei horâ. leg. burg. c. 81.

Placitum inter burgenſem & Mercatorem, debet terminari, infra tertiam maris reflu&tionem. leg. burg.. c. 8.

Plegius pro burgenſe nemo poteſt eſſe niſi burgenſis. leg. burg. c. 35. c. 129.

Si burgenſis captus fuerit pro debito, vel delicto: debet replegiari per ſuos comburgenſes. leg. burg. c. 55.

Burgenſis calumniatus de maleficio & non habens plegium, debet tradi ballivo Regis & incarcerari. leg. burg. c. 62. 1. & c. 80. 3.

Plegius debet dari pro rebus inventis in nundinis, quæ dicuntur furatæ, robatæ vel amiſſæ. leg. burg. c. 92. 2.

Plegius burgenſis, mortuo burgenſe, poteſt ipſius terras capere & vendere creditoribus. leg. burg. c. 94. *Eodem modo quo creditor poteſt vendere terras debitoris.* leg. burg. c. 95.

De vno debito, non eſt niſi vnum plegiagium: Nam ſi ſunt plures plegij obligati, vnius ſolutione cæteri liberantur. leg. burg. c. 113.

Attachiatus in burgo non habens plegium poteſt incarcerari. leg. burg. c. 116.

Burgenſis poteſt namare foriſ-habitantem, niſi is ſit in nundinis, aut in exercitu Regis. leg. burg. c. 3.

Aut niſi foriſecus ſedeat ſuper equum ſuum, aut fuerit namatus eodem die, aut venerit ad intrandum ſuum Namum. leg. burg. c. 34.

Non poteſt forẽſis namari ſi ejus Dominus eſt in exercitu Regis, aut in cuſtodia caſtri, aut in curia vice-comitis, aut ſi venerit pro cibo Domini ſui. leg. burg. c. 36.

Rure manentes poſſunt replegiari ſuos namos. leg. burg. c. 37.

Namari non debent, qui portãt piſces, aut focalia ad vendendũ. leg. burg. c. 38.

Vnus burgenſis, non poteſt namare alium burgenſem. leg. burg. c. 47.

Burgenſis poteſt namare ſuum firmariũ, ſine licentia præpoſiti. leg. burg. c. 57.

Burgenſis namare poteſt ſtallangiatorem. leg. burg. c. 58.

Sed nõ poteſt namare burgenſe alterius burgi, in certis caſibus. leg. burg. c. 105.

Braſiator, Carnifices, Molendinarius, Piſcatores, Piſtores, Foriſſtallatores, Regratarii, Stallangiatores, Sutores, Pectrices, Broccarij, De his omnibus aliiſque artificibus, vide in ſuis locis. vid. Gild.

De purgatione Burgenſis. vid. Purgatio.

C.

CALVMNIATOR vid. Accuſator.

CALVMNIATVS vid. Accuſatus.

CAMERARIVS *pro feudo ſuo, habet ducentas libras, de eſchetis, amerciamentis, tolonæis, & cuſtumis Burgorum.* Leg. Mal. c 2.c.4. *Poteſt conſtituere mercedem monetarij, & operariorum monetæ.* Stat. David.2.c.38.

Debet conſtituere tronam ad ponderationem lanæ. ſtat. David .2.9.39.

Quomodo Camerarius debet tenere iter ſuum. tot.tit.de Itin.Cam.

*Clericus Camerarij, debet per Regem deputari, ejus mandata ſequi, & illi ſoli obligari. Iter Camerarij.*c.28.

Camerarius debet tenere iter ſuum, in æſtate. Iter. Cam.c.30.

Debet conſtituere pretium victualium, & aliarum rerum in Burgo. Iter.Cam. cap.33.

Ejus decreta non poſſunt accuſari, per judicem inferiorem. Iter.Cam. c.35.

Et debent exſecutioni mandari, per Ballivos burgi. Iter. Cam. c. 37. *in Ballivos burgi cùm de eorum officio agitur, ſolus habet juriſdictionem.* Iter.C.c.38.

CANCELLARIVS *pro feudo ſuo, habet feudum magni ſigilli. Quantum ſcilicet pro ſigillo, literis & Chartis appenſo, ſolvitur. Quod particulariter ſcribitur.* in leg.Mal.2.c.2.

Debet curare vt debita mercatorũ in judicio recuperata, ipſis ſolvantur. Stat. 2.Rob.1.c.19.4.

Et vt retornatus in Brevi inquiſitionis rectè fiat. Stat.Rob.3.c.1.

Et vt teſtes ponantur in Charta reſignationis, qui fuerunt præſentes tempore reſignationis. Stat.Rob.3.c.9.3.

CANIS *qui fures perſequitur* (âne Sleuth-hound) *non debet impediri, aut turbari.* lib.4.32 *Sed licentia Domini terræ peti debet.* lib.4.c.33.

Qui alienum canem domeſticum interficit, debet vigilare ejus fimarium (his middin) *per annum & diem & damna ſolvere.* Stat.David.2.c.15.

CAPITALIS *Dominus.* vid. Dominus.

CAPTIONVM *literæ, directæ per officiales, aut Epiſcopos judicibus ſecularibus debent per eos exſecutioni mandari.* Stat.Rob.3.c.6.1. *Forma Brevis de capiendo debitore.* Stat.2.Rob.1.c.20.

CARCERI *includitur, & incarceratur reus læſæ majeſtatis.* lib.4.c.1.10.

Incarcerantur convicti de perjurio, ſuper aſſiſam. lib.1.c.14.4.

Qui de alio conqueritur in cauſſa criminali, & plegium non habuerit de proſequendo: vel qui proſequi noluerit. Stat Alex.c.10.1.3. Stat.1.Rob.1.c.34.

Qui accepit Thift-bute *pro ſure.* ſtat.1.Rob.1.c.9.4. *Qui croias piſcarias non facit ſecundum debitam formam, & qui frias ſalmonum capit.* Stat.1. Rob.1. c.12.3.

Qui facit diſſaiſinam vi & armis ſtat.1.Rob.1.c.13.5. ſtat.2.Rob.1.c.12.

Qui

Qui dissaisinam facit cum roboria, in bonis mobilibus. stat.2.Rob.1.c.12.
Qui Monialem etiam consentientem rapit. stat.2.Rob.1.c.14.
Debitor mercatoris in judicio condemnatus, de debito. stat.2.Rob.1.c.19.1.
Furiosi debent servari, ab amicis suis, vel incarcerari. stat.2.Rob.1.cap.24.1.2.
Fur manifestus captus cum rubra manu, id est, cum re furtiva incarceratur, si nullus apparet accusator. stat.David 2.c.2.
Homo inventus sine Domino, debet per justitiarium custodiri ad opus Domini Regis, donec Dominum invenerit. stat.David. 2.c.2.
Incarceratur burgensis Reus criminis, qui non potest invenire plegium. leg. burg.c.62.c.80.3.
Incarcerari possunt pectrices fugientes ex burgo. leg.burg.c.109.
Et attachiati in burgo, non habentes plegios. leg.burg.c.116,
Fur potest incarcerari per Baronem, in cujus Baronia captus est. leg.Malc.2.cap.9,1.
Et si fur fractis vinculis evaserit, Dominus carceris jurabit se ejus rei se ignarum esse. stat. David. 2.c.1.6.
Incarceratur qui heredem feudi militaris adhuc puerum, abducit & maritat. Quon. Attachia. cap. 91. *Et qui puerum heredem, cujus maritagium debetur Domino, rapit & abducit; incarceratur per biennium, licet puerum restituat non maritatum: & si eum non restituat, aut si eum maritaverit, perpetuò incarceratur, vel regnum abjurat.* Quon. Att.c.95.
Incarceratur, qui deforciat ministros Domini Regis. stat.Wilh.c.4.
Dominus carceris, respondebit pro fure evadente ex carcere. stat. David. 2. cap.1.6.
Qui incarceratur pro felonia, debet sustentari, ipse & ejus familia, de ipsius bonis & catallis. stat.2.Rob.1.c.22.4.
Factum incarcerati non valet propter justum metum. Quon Att.c.29.2.
Carceris custos debet respondere, vel de debito, vel de corpore debitoris incarcerati. stat.2.Rob.1.c.19.3
Liber homo regulariter non debet incarcerari. Quon.Att.c.39.1.

Carnifices *qui carnes vendunt, debent vendere publicè bonas carnes & inservire Burgensibus, in præparandis carnibus, pro certo pretio.* leg.burg. c.70.1.2.
Debent diurno tempore carnes emere, occidere & publicè vendere. leg. burg. cap.71.
Omnibus tàm extraneis, quàm alijs. leg.burg. cap.72. 1. *Sed his tantum qui pretium solvunt.* leg.burg.c.130.
Carnifex non potest esse confrater gildæ. leg. burg. c. 99.
In carnibus emendis, non debet anticipare, seu foris-stallare forũ. stat.gild.c.40,
Non potest emere lanam aut coria. stat.Gild.c.20.
Pretium carnis constituitur, pro singulis anni partibus. stat.Gild.c.24.
Carnifices & carnis appretiatores, variis de causis possunt accusari, in itinere Cãmerarij. Iter.Cam.c.7.c.8.

Chartæ *fides, probari potest per sigillum: Nam si illum probat contra sigillantem: vel per plureis Chartas eodem sigillo sigillatas* lib. 3.c. 8.7. *hoc est, per comparationem Chartarum & sigillorum.*

In querela de Chartæ oſtenſione, inter Dominum & tenentem, citatio debet fieri ſuper fundo terrarum. Quon. Att. c. 3. 4. 5.

Nemo tenetur Chartam ſuam Domino oſtendere, niſi ſemel in vita ſua. Quon. Attach. cap. 25.

Servitium debet præſtari Domino, ſecundum tenorem Chartæ, vel infeofamenti. Quon. Attach. c. 45. 2.

Quilibet per chartam infeofatus, poteſt cognoſcere de cauſſis criminalibus, ſecundum tenorem chartæ ſuæ. lib. 1. c. 4. 2.

Chartæ amiſſæ tenor, poteſt probari per aſſiſam. Quon. Att. c. 55. 6.

Terræ datæ per chartam extenſam & per certas diviſas, per regem de domanio ſuo, non poſſunt per breve Perambulationis tolli, ſed tantum per breve de recto & Rex tenetur eas warantizare. Quon. Att. c. 78.

Catallorum *hamaldatio*, vid. Haimhaldare.

Cauſſæ *pecuniariæ, temporales & ſpirituales, per arbitros terminari poſſunt: ſed cauſſæ matrimoniales, liberales & criminales, non poſſunt.* lib. 2. c. 6. 1. 2.

Cauſſa liberalis, ſive quæſtio ſtatus eſt, quum quis trahit aliquem, à libertate in ſervitutem: vel quando quis proclamat à ſervitute ad libertatem. lib. 2. c. 11. 2.

Cauſſæ tranſferuntur ab inferiori curia & advocantur ad ſuperiorem curiam. lib. 2. c. 16. 24. vid. *Tranſlatio cauſſæ.*

Cauſſæ aut ſunt civiles, veluti de debitis, vel alijs rebus mobilibus, aut immobilibus, quæ non ſunt de vita & membro; & perſequuntur per wrong *&* vnlaw: *Aut ſunt criminales de vita & membro; quæ perſequuntur per* ſickerburgh, *id eſt, per ſecuros plegios.* Mod. ten. Cur. c. 75. vid. Placitum. vid. Crimina.

Cerviſiæ guſtatores, varijs de cauſſis accuſari poſſunt, in itinere Camerarij. iter. Camer. c. 6. vid. Braſiatrix.

Ceſſio *bonorum, poteſt fieri per debitorem, poſt ſententiam judicis, contra ipſum latam, proprio ipſius juramento.* Quon. Att. c. 7. 3.

Quod ſcilicet, non habet in bonis, ultra valorem quinq; ſolidorum & quatuor denariorum: Et quod dabit quemlibet tertium denarium, per ipſum acquirendum pro ſolutione debitorum. ſtat. Wilh. c. 17.

Cindra, id eſt, decem porci. leg. Foreſt. c. 7. 2.

Citatio *ſive ſummonitio in Brevi de recto, debet fieri per ſpatium* 15. *dierum.* lib. 1. c. 6. 26.

Citatus ſemel, ratione ſuæ abſentiæ per 60. *vel* 40. *dies: poſteà citandus eſt, ſecundum ſolitum juris ordinem.* lib. 1. c. 8. 13. 21.

Si quis fuerit in ſervitio Domini Regis & poſteà citatur ad comparendum in judicio: Debet per longum temporis ſpatium, veluti per 40. *aut ſexaginta dies, citari.*

Sin autem primò citatus fuerit, & poſteà ad ſervitium diſceſſerit: ſolitus curſus & juris ordo citationis, ſervandus eſt. lib. 1. c. 8. 16.

Citandi ſunt Capitales Domini, in controverſia inter ipſorum vaſallos, de terra quam vaſalli clamant, hinc inde de diverſis Dominis teneri. lib. 1. c. 24. 1. lib. 3. c. 21. 12.

Si quis præſens apud acta, citatus ſit; non eſt ampliùs citandus. lib. 1. c. 17. 29. lib. 3. c. 32. 6.

Tenens

Tenens ſemel citatus, ad audiendam electionem aſſiſæ, non debet rurſus citari. lib.3.c.28.4.
Citatio fieri debet per miniſtros curiæ juratos. Quon.Att.c.2.3.
Et in burgo per Bedellũ burgi. leg.burg. c.112. *coram teſtibus & ad domicilia partis defendentis, vbi facit reſidentiam.* Quon.Att.c.3.2.lib.1.c.6.3.
In ea hæc ſunt neceſſaria. 1. Nomen Rei qui citatur. 2. Nomen petentis, ad cujus inſtantiam Reus citatur. 3. Res de qua ſit ſummonitio. 4. Dies & tempus cõparitionis. 5. Locus curiæ. 6. Nomen judicis, cujus mãdato fit citatio. 7. Teſtes qui ſummonitionem probant. lib.1.c.6.9.Quon.Att.c.3.2.c.64
Error nominis, vel quãtitatis rei in citatione contentæ, eam vitiat. lib.3. c.26. 3.4. 5.
In placitis terræ vel tenementi, vel quando de terris ſervitia debita petuntur, vel quando oſtenſio Chartarum exigitur à vaſallo, vel tenente, citationes debent fieri ſuper fundo terrarum. Quon.Att.c.3.4.
Citatio non debet fieri tempore noctis, id eſt, ante Solis ortũ, aut poſt ejus occaſũ Neq; die Dominico, aut feriato. Debet fieri coram teſtibus. lib.1.c.6.15.
Qui citationem probare & verificare debent. lib.1.c.6.3.
Citari non debent ſectatores & alij ad curias capitales, ſed ad alias curias hi non veniunt, niſi citati. Quon.Att.c.33.5.
Citationes debent probari, in omnibus curijs, in quibus defendens facit, defaltas Quon.Attach. c.56.
In cauſsis de terris vel tenementis, omnes ſunt citandi per Breve Domini Regis. lib.3.c.25.1.Quon.Att.c.25.1.
Clameum. vid. petitio.
Clamor *& vox popularis, debet ſequi homicidam.* lib.4.c.5.3.
Clamor debet levari ſuper fure fugiente. lib.4.c.15.
Sine clamore non licet furem diurnum occidere. lib. 4. c.23.
Clamor ſive cornu, debet levari ſuper deforciante miniſtros Domini Regis. ſtat.Wilh. c.4.2.
Si Burgenſis tempore noctis capiatur, cum clamore debet capi. leg.burg.c.80.2. vid. Hueſium.
Clericus *tronæ, cuſtumæ & coketæ.* ſtat.David.2.c.39.
Commodati *cauſſa, res gratis data, ad aliquod ſervitium, expleto ſervitio reſtitui debet, ſi exſtat. Et ſi non exſtat ſed perijt, ejus pretium eſt reſtituendum. Quia pretium ſuccedit in locum rei.* lib.3. c.9.2.3.
Commodatarius rei, ad certum tempus vel locum commodatæ, ſi ea re vltra tẽpus vel locum præſcriptum vtatur, à furto excuſatur. lib.3.c.9.5.
Commodatum ſive res commodata, revocari non poteſt, niſi poſt uſum expletũ, propter quem fiunt commodata. lib.3.c.9.7.
Si equus commodatus alicui, dicatur eſſe furtivus; commodatario datur dilatio temporis, ad vocandum warantum ſuum. lib.4. c.18.2.
Equus commodatus alicui, vt ad exercitum eat, non prius reſtituitur cõmodanti, quàm commodatarius ab exercitu redierit. lib.4.c.18.3.
Torr alium, ane kill, *commodatum gratis alicui & combuſtum, commodatarius tenetur illud reſtituere.* leg.burg.c.54.3.
Burgenſis non cogitur commodare Caſtellano, vltra valorem 40. denariorum. leg.burg. c. 60.

Compromiſſum *debet fieri in Arbitros numero impares.* lib.2.c.5.1.
Compromitti poteſt in cauſſis pecuniarijs, temporalibus & ſpiritualibus, in Arbitros, ſed non in cauſſa matrimoniali, criminali vel liberali, de ſtatu hominis. lib.2.c.6.1.
Compromiſſum debet eſſe pœnale. lib. 2.c.6.3.
Compromiſſum non obligat hæredem compromittentis, niſi hoc expreſsè proviſum ſit. lib.2. c.10.4. vid. Arbitriũ.
Concordia *finalis dicitur, quæ liti finem imponit; quam qui violat, erit in miſericordia Regis, & datis ſide-juſſoribus de ea ſervanda, damnum ſeu intereſſe parti leſæ reſtituit.* lib. 1. c.27.1.2.
Procurator poteſt litem terminare per finalem concordiam. lib.3.c.15.6.
Concubina *debet revelare furtum, & maleficium ejus cujus eſt concubina.* ſtat. Will. c. 19.9.
Conductio. vid. Locatio.
Confeſſio *criminis vel debiti plenè probat adverſus confitentem.* lib.2. c. 14.2. c.27.4. Mod.ten. Cur.c.12. Quon. Att.c.81.2.
Confirmatio *Regis eſt neceſſaria, in alienatione terrarum Eccleſiaſticarum.* lib. 2.c.23. *& confirmatio in alienandis terris vaſallis ſui.* ſtat. Wilh. c.31.1.
Confirmatur morte mariti Donatio inter conjuges facta, tempore matrimonij. lib.2.c.15.11.
Alienatio hæreditatis, in lecto ægritudinis facta, confirmatur conſenſu hæredis. lib.2.c.18.10. ſtat. Wilh.c.13.
Conquæſtus *gradatim aſcendit.* Quon. Att. c.88.97.
Ideoq; ex tribus fratribus germanis, ſi minimus natu moritur, ejus conquæſtus aſcendit ad proximè præcedentem fratrem. Rob.3.c.3.
Maritus non poteſt de cõquæſtu ſuo, augere dotem ſuæ uxoris (his wiues tierce or thrid) lib.2.c.16.9.
Conquæſtus poteſt dari, vel alienari per patrem ſine conſenſu hæredis: Totus autem non poteſt. Sed ſi donans nullos habeat liberos; totum conquæſtum donare poteſt. Etſi conquæſtum habet & hæreditatem; totum conquæſtum, cum parte hæreditatis dare poteſt. lib.2. c.20.
Burgenſis poteſt dare ſuum conquæſtum cui voluerit. leg. burg.c.45.
Conquæſtus dicitur, quod quis perquirit & jure ſuo retinet. lib.3.c32.4. *Veluti titulo aliquo ſingulari, donationis, emtionis, vel alicujus contractus ratione.*
Conſentientes *& agentes pari pœna puniuntur.* Quon. Att. c.83 1.
Conſenſu nuptiæ contrahuntur. Quon. Att. c. 92.2.
Fœmina hæres feudi militaris, nõ poteſt nubere ſine cõſenſu domini ſui. li.2.c.48
Cum conſenſu Regis & parentum, raptor & rapta poſſunt matrimonio conjungi. lib.4.c.8.10.
Vxor cum conſenſu viri, poteſt facere teſtamentum. lib.2.c.36.7.
Vxor non poteſt fide-jubere, ſine conſenſu mariti. Quon. Att. c.22.
Sine conſenſu uxoris, aut ejus hæredis, maritus non poteſt alienare hæreditatem uxoris. lib.2.c.29.5. Quon. Att.c.20.
Eccleſiæ ad dotem mulieris pertinentis præſentatio, non conceditur hæredi, ſine conſenſu mulieris. lib.2.c.16.61.
Non omnis conſenſus eſt obligatorius, & licet omne pactum ſit conſenſus; tamen non omnis conſenſus eſt pactum. lib.1.c.28.3.

Pupillus

Pupillus nō obligatur ſine conſenſu tutoris. lib.1.c.30.5. *Nec maritus ex facto vxoris.* ſtat.David.2. c.16.leg.burg.c.131.

Hereditas poteſt alienari in lecto ægritudinis, cum conſenſu heredis. lib. 2. c.18.7.ſtat.Wilh.c.13. *Eodem modo quo bona mobilia hæreditaria.* leg.burg. c. 125. 3.

An pater poſſit donare hæreditatem ſine conſenſu filij. lib.2.c.20.c.21.c.22.

Hereditas Burgenſis non poteſt vendi ſine conſenſu proximioris heredis, aut niſi illi offeratur. leg.burg c.115.

Alienatio ſuperioritatis facta per Dominum ſine conſenſu vaſalli, eſt invalida. ſtat. Rob. 3.c.4.

Sine conſenſu Regis, terræ Eccleſiaſticæ non poſſunt alienari. lib.2.c.23.

Mutuo conſenſu, diſſolvitur contractus emtionis & venditionis. lib.3.c.10.

Servus non poteſt eſſe arbiter, etiam cum conſenſu partium. lib.2.c.41.

Conſenſu partium & fieri, & finiri poteſt arbitrium. lib. 2.c.2.c.10.3.

Nam conſenſus partium legem præſcribit arbitris. lib.2.c.7.

Qui in judicium conſentiunt citari non debent. lib.2. c.16.30.

Conſentientibus nullum datur eſſonium aut dilatio. Quon.Att.c.32.

Contra abſentes procedit aſſiſa, ſi ſemel in eam conſenſerunt. lib.1.c.12.6.

Nam in judicio conſenſus vnius cujuſq; poteſt eſſe ipſi præjudicialis. lib.1.c.12.7.

Sacerdos etiā cōſentiens non admittitur ad warātizādū, rē furtivā. lib.1.c.19.1

Conſenſu Domini ſervus ſit liber. lib.2.c.12.2.c.13.4.

Præcipuè ſi acceſſerit conſenſus Regis. lib.2.c.14.5.

Quilibet liber homo, ſuo ipſius cōſenſu poteſt abjicere libertatē. Quō. Att.c.56. c.7. cap.70.

Filius conſentiens patri, poteſt ab eo foriſ-familiari. lib.2.c.33.8.

Sine conſenſu & licentia Domini Regis, vel Domini terræ, nami non debent. capi Aſſiſa David. 2. c.7.ſtat.Rob.3.c.12.2.

Nec etiam in Burgo ſine conſenſu præpoſiti. leg. burg.c.4.

Non licet Baronibus, facere concordiam inter partes de furto, ſine conſenſu Regis Quon.Att.c.77.

Conſtabularius *habet profeudo ſuo, decem libras, & omnia crimina commiſſa infra duas leucas circa Regem, (cubiculum pacis) commiſſa; debent coram eo determinari & puniri.* leg. Malc. 2.c.6.1.2.

Contumax, *qui non paret ſententiæ arbitrorum, poteſt puniri à judice.* lib. 2. c.9.1.

Contumax dicitur, qui non comparet in ſecunda curia juſtitiarii: Nam ea curia nunc eſt peremtoria. ſtat.Rob.3.c.31.vid.defalta.

Coria, *non poſſunt emi per extraneum mercatorem, ſed per Burgenſem tantum.* leg. burg.c.18. *& debent vendi mercatoribus Burgorum.* ſtat. Wilh. c. 36.

Coria non debent emi à ſutoribus, ad tannandum; niſi quorum aures & cornua ſunt ejuſdem longitudinis. leg.burg.c.98.

Non poſſunt emi, niſi per confratres Gildæ, aut extraneum mercatorem. ſtat Gild.c.20.

Non debent privatim emi, aut vendi in vico vrbis, privatim. ſtat. Gild. cap.30.

Publicè in die fori vendi debent, & pro ijs cuſtuma debet ſolvi. ſtat.Gild.c.41.

Lot & Cavell, *habet locum in dimidio ducræ coriorum.* ſtat. Gild. c.43.

Coronator *debet arreſtare homines, vt compareant coram juſtitiario. De ejus feudo & expenſis.* leg. Malc. 2.c.3. 3.c.15.

Debet attachiare eum, qui ſuſpectus eſt de murdro, & hominis murdrati corpus ſepelire. leg. Malc. 2.c.15.

Debet attachiare malefactores, ſi is qui eos accuſat allegat pacem Domini Regis ab illis infractam eſſe. leg. Malc. 2.c.16.

Poteſt attachiare nativos, ſuam nativitatem negantes. Quon. Att. c.56.3.

Poteſt arreſtare malefactores, ante vel poſt proclamationem itineris juſtitiarij. ſtat. Rob. 3.c.32.

Debet inquirere de wrecto maris. ſtat. Alex. c.25.

Crimina *per indictamentum* (dittay) *promulgata, debent per aſſiſam coram juſtitiario terminari.* lib.1.c.17. lib.4.c.5.5.c.25.

Et hujuſmodi aſſiſa, debet fieri per libere tenentes. ſtat. Alex.c.2.1.7.

In criminibus, principalis malefactor debet primò implacitari, ante eum qui de præcepto, vel recepto accuſatur. lib.4.c.26.

Quid in furto ſpecialiter obſervatur. Quon. Att.c.83.

In criminibus malefactor poteſt accuſari per Regem, etiamſi ſit in judicio abſolutus ad inſtantiam partis. lib.4.c.28.

Vice-comes poteſt accuſare aliquem de furto, etiamſi nullus alius ſit accuſator. Quon. Att. c.42.2.

Vni accuſatori, nemo tenetur vno die reſpondere, niſi de vno crimine vel delicto. Quon. Att.c.65.1.

In omnibus criminibus, par per pares judicari debet. Quon. Att. c.67. ſtat. Alex.c.2. leg.burg.c.7.

Crimina debent puniri, in eo loco vbi committuntur. ſtat. Wilh. c.18. ſtat. 1. Rob. 1. c.4.2.

Damnatus criminis, debet puniri ſine remiſſione. ſtat. 1. Rob.1.c.3.1.

Crimina commiſſa, veniendo, morando vel redeundo ab exercitu, debent puniri per juſtitiarium. ſtat.1. Rob.1.c.4.

Criminis Reus, non debet diſſaiſiri, vel ſpoliari bonis ſuis, ſeu catallis, donec fuerit convictus; ſed ea debent notari ſeu imbreviari, & ipſe malefactor incarcerari & ex bonis ſuis ſuſtentari. ſtat. 2. Rob.1.c.22.

Nemo debet cõdẽnari de ordine niſi priùs ſit citatus & accuſatus. ſtat. Ro.3.c.41.

De crimine vel tranſgreſſione, nemo debet conqueri Domino Regi, niſi priùs cõqueſtus fuerit ipſius Domino vel Vice-comiti. ſtat. David.2.c.8.1. vid. Foriſ.

Criminales cauſſæ & Curia debent eodem modo, & forma teneri à Vice-comite & Baronibus habentibus talem poteſtatem, quo juſtitiarius tenet ſuper Curias. ſtat. Rob. 3.c.33.

De cauſſis criminalibus, milites qui tenent terras ſuas de Baronibus, (& liberetentes vulgò vocantur) non poſſunt cognoſcere, neque Curiam tenere. leg. Mal.2.c.8.7.

Nam qui ſunt inferiores Baronibus, niſi ſunt ſpecialiter in feodati, non habent juriſdictionem in cauſſis criminalibus. Quon. Att.c.43.

Et generaliter criminales cauſſæ, non tractantur in inferiore Curia, quàm in curia Baronis. Quon. Att c.43.

Criminales cauſſæ, quæ vltimo puniuntur ſupplicio, aut membrorum truncati

one pertinent regulariter ad Curiam justitiarij lib. 1.c. 1.5.
Et ad eorum Curias, qui sunt infeodati, per Chartam cum socco & sacco, furca & fossa. Theme & infang-thief & out fang-thief. lib. 1.c.4.3.
Nam criminales causse, non possunt tractari in Curia non habenti potestatem de vita & membro. vid. Causſæ. vid. accusator. vid. accusatus.
Cro *hominis per equitantem occisi, debet dari per equitantem.* lib. 4.c.24.1.
Quantum sit Cr ovniuscujusque. lib. 4.c.36.
Croiæ *piscariæ, quomodo debeant fieri.* stat. 1. Rob. 1.c.12.
Culreach, *dicitur plegius, qui relinquitur per replegiantem, in Curia à qua fit replegiatio, de administratione justitiæ fienda ipsi conquerenti, in curia ad quam fit replegiatio.* Quon. Att. c. 8.4.
Curiam *suam unusquisque Dominus debet tenere, infra suum feudum; & non extra.* lib. 3.c. 21.8. stat. David. 2.c.27.
Curiæ quomodo, per quos & ubi teneri debeant.
Non debent teneri in Ecclesia, Cœmiterio vel loco sacro. Quon. Attach. cap. 86.
Debent teneri in loco, ubi homines & bestiæ, possunt sine perturbatione venire. stat. 1. Rob. 1.c.10.
In Curia affirmata, nemo loqui debet nisi litigantes & sui proloquutores & sectatores. Quon. Att. c. 35. 1. Mod. ten. Cur. c. 59. stat. Gild. c. 17.
In Curia Regis, si quis cultellum extraxerit, perforetur medium manus ejus. Si vulnus dederit, abscindatur manus. Qui aliquem interfecerit: dabit Regi viginti novem vaccas, & satisfaciat parti. stat. Wilh. c. 6.
Placita Domini Regis, teneantur in omnibus Vice-comitatibus, infra 40. dies: & his interesse debent Episcopi, Abbates, Comites, Vice-comites, Domini Villarum, & omnes calumniati de aliquo malefacto. stat. David. 2.c.9.
Nemo debet venire ad Curias cum multitudine populi, & in itinere, hospitio excepti, neque vim neque vastum facere debent. stat. David. 2. c.11.
Curia potest sæpius & diversis de caussis continuari. Quon. Attach. c.14.1. leg. burg. c. 51.
Sed si quis Comes, Baro vel alius id fecerit malitiosè & partialiter; curiam suam perpetuò amittit. stat. 1. Rob. 1.c.31.3.
Propter lucrum Curiæ, tolerantur defaltæ & dilationes defendentis. Quon Att. c.4.3.
Curia inferior potest summoneri ad faciendum recordum in Curia Regis. lib. 3. cap. 23.2.
Inferioris curiæ recordo, potest quis aliquid adjicere [ane may eik his interloquutour.] lib. 3. c.24.2.
Recordum curiæ debet dari per omnes sectatores. Quon. Att. c. 36.2.
Curia non tenetur suum recordum defendere per duellum: sed sententiam suam defendere tenetur. lib. 3. c. 24.3.6.
Loquela per recordum inferioris Curiæ, ad superiorem Curiam translata, potest reduci & determinari in inferiore curia. lib. 3.c.23.7.
Curia Regis tenetur respondere Baronibus, de jure consulentibus. lib. 3. cap. 23.6.
Dominus Curiæ, est in misericordia Regis, si ejus curia sit convicta de falso judicio. lib. 3. c. 24.9.

Curiam ſuam amittit per annum & diem, qui aliquem ab alterius curia ad ſuam curiam replegiavit, & juſtitiam conquerenti in ſua curia non adminiſtravit. Quon. Att. c. 8. 6.

Curiam amittit, qui tempore prohibito curiam tenet. Quon. Att. c. 9. 1. Mod. ten. Cur. c. 26.

Curiam amittit, qui malefactores receptat, vel manu tenet. leg. Malc. 2. c. 10. ſtat. Wilh. c. 7. 6.

Ad Capitales curias venire debent ſectatores & alij, ſine citatione. Quon. Att. c. 33. 5.

Sed ad alias curias debent citari.

Suprema curia eſt Parliamentum. vid. Parliamentum.

Deinde curia juſtitiarij; Poſt hanc, curia Vice-comitis; Poſt hanc, curia Baronis; Poſt hanc, curia Militis; Poſt hanc, curia Subvaſſoris. Inferior autem curia, vitur ijſdem legibus; quibus ſuperior curia, & dimidio amerciamenti. leg. Malc. 2. c. 8. 6, 7.

Infra burgum, eſt curia burgi, ſubjecta curiæ Camerarij. Mod. ten. Cur. c. 17. Iter. Cam. c. 38.

Curialitas *Scotiæ, dicitur cùm quis mulierem hæredem ducit in uxorem; ex ea prolē gignit vivam & ſuperſtitem, & contingit ipſam matrem ſolam, vel matrem & prolem ſimul mori; maritus adhuc ſuperſtes, gaudebit terra uxoris, tota vita ſua; tanquam ejus terræ cuſtos, ſive ſit primus maritus, ſive ſecundus* lib. 2. c. 58. *& ſive ſit burgenſis in burgo.* leg. burg. c. 44

Cuſtodia *hæredis vel ejus perſonæ, nunquam pertinet ad eum qui habet ſpem futuræ ſucceſſionis, hoc eſt, qui proximè eſt ſucceſſurus hæredi.* lib. 2. c. 474.

Si cuſtodia data fuerit alicui per Regem, terrarum alicujus hæredis ſimpliciter & ſine ulla conditione, tunc donatarius, non obligatur ad reddendas rationes in Scaccario. lib. 2. c. 45. 1.

Cuſtodia hæredis pertinet ad Dominum Capitalem, donec hæres fuerit perfectæ ætatis. lib. 2. c. 41. 1. c. 42. c. 55. *Nam finitur cùm hæres pervenerit ad perfectam ætatem.* lib. 2. c. 48. vid. Ætas.

Si hæres habet plures Dominos, ejus cuſtodia pertinet ad antiquiorem Dominum. lib. 2. c. 44. 1. vid. Rex.

Cuſtodia hæredis mulieris, pertinet ad Dominum Capitalem, donec ipſa, cum ejus conſenſu nupſerit. lib. 2. c. 84. 1. 2.

Dominus non poteſt petere cuſtodiam hæredis, niſi priùs receperit ejus homagium. lib. 2. c. 68. 1.

Rex poteſt dare cuſtodiam hæredis cuicunq; donatario. lib. 2. c. 42. 1. 2.

Cuſtodiam hæredis Diminus amittit, ſi eū in diſparagio maritaverit. Quon. Att. c. 92.

Cuſtodia hæredis ſocco-manni, pertinet ad cognatos ex parte matris: ſi hæreditas deſcendit ex parte patris. Et ad agnatos ex parte patris, ſi hæreditas deſcendit, ex parte matris. lib. 2. c. 47. 2.

Cuſtodia fatuorum naturalium, pertinet ad Regem. lib. 2. c. 46. vid. Warda. vid. Dominus.

Cuſtuma *debet ſolvi Regi, ab omnibus victualia infra regnum ementibus.* ſtat. Rob. 3. c. 8.

Nautæ peregrini, in hoc regnum appellantes, debent ſolvere Regi cuſtumam, ſeu

*ſeu tolonæum.*leg. burg. c. 27.
*Extranei mercatores qui ferunt coria tannata ad forum, debent cuſtumam ſolvere.*ſtat. Gild.c.41.
*Cuſtumam non ſolvens, variȳs pœnis punitur.*leg.burg.c. 141. c. 142.
Cuſtumarȳ varȳs de cauſſis accuſari poſſunt in itinere Camerarȳ. Iter. Cam. cap. 12.
Cuſtumam ſolvere debent qui tranſportant monêtam extra Regnum, aut equos, boves, vaccas. ſtat.David.2.37.c.49.
*Qui in ſolutione cuſtumæ fraudem facit, eſt in miſericordia Regis cum omnibus ſuis bonis.*leg. burg.c.143.

D.

DAMNA *petentis, poſſunt taxari propter defaltas tenentis, eáque omnia petens recuperat, ſi tenens quarto die compareat.*Quon. Attach. c. 4. 5. 6.
*Qui accuſat alium furti, poteſt damna ſua taxare, & ea recuperat, ſi defendens in duello victus fuerit.*Quon.Att.c. 12. 1.3.
Damna taxata, in Brevi de protectione Domini Regis infricta, ſolvi debent. Quon. Att. c. 54.5.
*Taxari & modificari poſſunt per aſſiſam.*Quon.Att.c.68.c.69.
Damna debent reſtitui, per eum, qui concordiam finalem non ſervavit. lib. 1. c. 27. 6.
Damna omnia ſuper illum taxata ſolvit, qui injuriam alteri in burgo feciſſe convictus eſt. leg.burg.c.103.2.
Debitum *per ſententiam judicis recuperatum, debet ſolvi infra quindecim dies: datis eo nomine fide-juſoribus.*Quon. Att. c. 7.1.
*De debitis Laicorum, placitum pertinet ad Vice-comitem.*lib.1.c.3.6.
Vel ad curiam & coronam Regis. lib. 3.c.1.1.
*Debita à teſtatore in teſtamento relicta, debent ab hærede præſtari & ſolvi.*lib. 2.c.35.
De bonis defuncti, primum debent debita deduci & ſolvi creditoribus. Quia ea ſola dicuntur bona, quæ debitis deductis ſuperſunt. lib. 2. c. 39.1.
Debitum ante terminum ſolutionis peti non poteſt. lib. 3. c. 4.1.
Et ſi dies non ſit adjectus ſolutioni, res præſenti die debetur, & quocunque tempore peti poteſt. lib. 3.c. 4. 2.
De debitis ſolvendis, inventum eſt Breve diſtrictionis, pro debito. Quon. Att. c. 49.
*Debita quæ Regi debentur, ante teſtamenti factionem, ſolvi debent.*ſtat.Wilh. c.21.*Sednequæ Rex, neque alius creditor, poteſt terras creditoris ſaiſire, quandiu ſuperſunt catalla, vel bona mobilia debitoris.*ſtat.2.Rob. 1. c.9.1.
*Debitoris corpus poteſt capi & incarcerari.*ſtat. 2. Rob.1. c.20.
Qui ſervum debitis involutum conducit, quatenus ejus creditoribus teneatur. ſtat.2.Rob.1. c.31.
Principale debitum, cum uſuris, quæ per aliquem debentur, ſolvi debet. Sed ſi eo mortuo hæres ſit minor, is non tenetur ſolvere uſuras, donec venerit ad ætatem perfectam. ſtat. Rob. 3. c.21.

De vno debito, non eſt niſi vnus debitor. Quia ſi ſunt plures debitores, vnius ſolutione ceteri liberantur. leg. burg. c. 113.

Proceſſus de debitis mercatorum recuperandis. ſtat. 2. Rob. 1. c. 19.

Minor tenetur reſpondere de debitis propriis, vel paternis. lib. 3. c. 32. 15.

Donec totum debitum fuerit ſolutum, nam debent deliberari creditori. ſtat. 2. Rob. 1. c. 21. 1. 2. vid. Nami.

Terræ debitoris, poſſunt vendi ab ipſius plegio, eodem modo quo vendi poſſunt ab ipſo creditore. leg. burg. c. 94. c. 95.

Nam principalis Debitor, obligatur ſuis plegiis & fide-juſſoribus. lib. 3. cap. 1. 16.

Debitor cogitur vadium acquietare, [to lowſe the wed] *alioqui illud fit creditoris.* lib. 3. c. 3. 7.

Debitum debet ſolvi de bonis mobilibus debitoris, alioqui ejus terræ poſſunt appretiari & vendi. ſtat. Alex. c. 24.

Debito ſoluto, vadium ſive pignus reſtituitur debitori; neq; vlterius detineri debet per creditorem. lib. 3. c. 6.

Debitum probari poteſt, vel per juramentum partis. lib. 3. c. 7. 1. *Veluti juramentum creditoris.* ſtat. David. 2. c. 6. 3.

Etiam inter Burgenſem & debitorem. leg. burg. c. 30. 1. *Vel probatur per Chartam, teſtes, vel ducllum.* lib. 3. c. 8. 1. *Vel per confeſſionem debitoris.* Mod. ten. Cur. c. 12.

Debitum in Curia juſtitiarij, vel Vice-comitis, 40. ſolidorum, poteſt probari per duos teſtes. Si verò illum ſummam excedat, debet probari per ſcripta. Quon. Att. c. 81.

Probatio debiti, fit per juramentum debitoris & quinque aliorum ſacramentalium. Quon. Att. c. 5.

Debitor poſt ſententiam, poteſt cedere bonis. Quon. Attach. cap. 7. 3. ſtat. Wilh. c. 17.

Decimæ poſſunt aſſedari per viros Eccleſiaſticos. ſtat. David. 2. c. 43.

Defalta, delatio, ſive contumacia facta per aliquem, qui eſſoniatur, pro qua eſſoniator reſpondere debet. lib. 1. c. 8. 11.

Defalta ſi fiat ab Actore & Reo, id eſt, ſi neuter compareat die ſtatuto: ambo erunt in miſericordia Regis. lib. 1. c. 8. in. fin. 35.

Pars defendens in placitis de (wrong & vnlaw) *poſt tria eſſonia, poteſt vti tribus defaltis & pro qualibet defalta, debet dare vnam diſtrictionem.* Quon. Att. c. 4. 6.

Quum defendens facit defaltam, petens in omnibus curijs debet probare ſuas ſummonitiones. Quon. Att. c. 56.

Si tenens quarto die fecerit defaltam, habetur pro non defenſo, & litem amittit Quon. Att. c. 58.

Tenens poteſt quarto die venire & omnes ſuas defaltas, & eſſonia ſalvare. Mod. ten. Cur. c. 9.

Terra propter defaltam tenentis, non comparentis amittitur, & ejus ſaiſina datur petenti, ſed licet ei qui eam amiſit, infra 15. dies eam repetere. ſtat. 2. Rob. 1. c. 16. 1. 2.

Si petens fecerit defaltam, defendens erit quietus ab illo attachiamento, ſeu citatione. Sed poterit iterum citari. Quon. Att. c. 6.

Dominus

Dominus Capitalis vocatus in judicium & non comparens, ratione ſuæ defaltæ amittit terram, hoc eſt, terræ ſuperioritatem. lib. 1. c. 25. 4.

Si petens fecerit defaltam quarto die, ſive in quarta Curia habetur pro non petente. Quon. Att. c. 58.

Defaltam facit, qui vtitur frivolo & irrationabili eſſonio. ſtat. 1. Rob. 1. cap. 26.

Qui terram amittit per defaltam in aliquo judicio, niſi in magna aſſiſa vel duello, poteſt eam recuperare per Breve de recto, ſi vllum jus habeat. Quon. Att. c. 96.

Defendens. vid. tenens.

Deforcians *Miniſtros Regis in eorum officio exercendo, punitur incarceratione & omnium bonorum mobilium confiſcatione.* ſtat. Wilh. c. 4. 5.

Qui deforciat miniſtros Regis, & vetat Namos capi (ſtops the taking of poinds, *debet Namos reſtituere, & ad eorum reſtitutionem debet in bonis diſtringi. Quòd ſi non fuerit obediens, corpus ejus attachiatur, & convictus, erit in miſericordia Regis, de vita & membris.* ſtat. 2. Rob. 1. c. 21. 10. 11. *Placitum de Namo vetio pertinet ad coronam Regis.* lib. 4. c. 27.

Proceſſus deforciationis, ſive injuſtæ occupationis, aut intruſionis in burgo. leg. burg. c. 135. vid. Nami.

Diſſaiſina. vid. de Nova diſſaiſina.

Diſclamationis *forma, qua tenens, ſeu vaſallus, vti debet, qui Dominum aliquem diſclamat, hoc eſt, negat ſe tenere tenere terras ſuas de illo tanquam Domino ſuo, ſed affirmat ſe eas tenere de alio Domino.* ſtat. Rob. 3. 18.

Diſclamans injuſtè dominum ſuum ſuperiorem, amittit terras de eo tentas. lib. 2. c. 63. 6. 9.

Diſtrictionis *Breve, ſuper debitis* (the brieve of diſtres or poinding for debt) *pertinet ad curiam juſtitiarij, ex mandato Regis.* lib. 1. c. 5. 5. *Ejus forma & proceſſus.* Quon. Att. c. 49.

Mariti mortui hæres, poteſt diſtringi per terras ſuas, vel per plegios, vt in curiam veniat, & dotem ſuam vxori ſui prædeceſſoris warantizet. lib. 2. c. 17.

Vacuum tenementum non poteſt diſtringi per Dominum pro arrieragiis firmæ annualis. Quon. Att. c. 46.

Diſtrictiones non debent capi ſine conſideratione curiæ. ſtat. 2. Rob. 1. c. 15. vid. Nam.

Divortium, *ſive ſeparatio poteſt fieri inter virum & vxorem, propter criminis turpitudinem vel parentelam, ſeu ſanguinis conjunctionem.* lib. 2. cap. 16. 37. cap. 17. 5.

Dominus, *iiſdem modis ſervitutem ſui ſervi amittit, quibus ſervus libertatem recuperat* lib. 2. c. 12. vid. Libertas.

Dominus vulnerans ſervum ſuum deformiter in facie, debet ei ſolvere quartam partem pretij ipſius ſervi, & præterea pretium ſanguinis. ſtat. Wilh. c. 20. vid. Nativ. vid. Servus.

Dominus ejus qui in warantum vocatur, cogendus eſt, vt cogat eum in jus venire & vocanti reſpondere. lib. 1. c. 17. 2. 3.

Si quis inventus fuerit ſine Domino, debet cuſtodiri per juſtitiarium, ad opus Domini Regis. ſtat. David. 2. c. 3. 2.

Dominus non poteſt ſaiſire, vel recognoſcere tenementum, pro arrieragiis firmæ

annualis. Sed bene poteſt pro ſervitio ſibi debito. Quon. Att. c. 46. c. 47.
Dominus nihil poteſt probare per teſtes, in ſua curia, contra ſuum tenentem. Quon. Att. c. 24.
Domino non fit præjudicium, tametſi ejus firmarius fecerit indebitum ſervitium alteri. Quon. Att. c. 44.
Servitium indebitum factum à tenente alicui, non poteſt poſteà peti per Dominum tenentis. Quon. Att. c. 45.
Domino ſuo quilibet in teſtamento ſuo, meliorem rem ſuam relinquere poteſt, ſi voluerit. lib. 2. c. 36. 2.
Dominus Capitalis, the over Lord or ſuperiour, *debet citari, ſi controverſia fuerit de terra aliqua, quam petens allegat ſe tenere de vno Domino, & tenens affirmat ſe tenere eandem de alio Domino.* lib. 1. c. 24. 1. 2. lib. 3. c. 21. 10.
Domino Capitali in judicium vocato, legitima conceduntur eſſonia, ſi neq; venerit neq; procuratorem miſerit, ratione ſuæ defaltæ terram, id eſt, terræ ſuperioritatem amittit. Etſi propter Domini defaltam, tenens terram amiſerit, Dominus tenetur ei ad competens excambium. lib. 1. c. 27. 13.
Dominus Capitalis habet cuſtodiam & tutèlam perſonæ hæredis minoris, & terrarum ipſius & advocationem Eccleſiarum: ſi quæ ſunt, & maritagium hæredis ſive maris, ſive faminæ. Hæredē alere debet, & debita diſſolvere, quæ debentur ab ipſo hærede, ejuſve prædeceſſoribus. Ejus negotia in jure proſequi debet, & tandem ipſam hæreditatem, ab omnibus debitis liberam, hæredi reſtituere tenetur. lib. 2. c. 42. *Vnà cum damnis, quæ hæres ſuſtinuit, à tempore quo fuit legitimæ ætatis.* ſtat. 2. Rob. 1. c. 6.
Sed hæredis terras alienare non poteſt, neq; pro eo tenetur regulariter reſpōdere in jure. vid. Minor.
Dominus capitalis, habet cuſtodiam mulieris hæredis, donec ipſa, cum ipſius conſilio maritetur. lib. 2. c. 48. 3.
Dominus habebit terras mulieris hæredis, ſi ipſa tempore cuſtodiæ fornicationem commiſerit. lib. 2. c. 49. 1. 2.
Dominus antiquior, præferendus eſt alijs Dominis, in cuſtodia & maritagio hæredis.
Nam antiquiori Domino, præ cæteris eſt ob temperandum. lib. 2. c. 44. 1.
Dominus capitalis tenetur recipere homagium hæredis, ſive majoris, ſive minoris. Et non poteſt relevium, aut vllū ſervitium, ab hærede petere, niſi priùs receperit ejus homagium. lib. 2. c. 60. 2. 5. *Sed nonnunquam poteſt homagium differre vel recuſare.* lib. 2. c. 69. 1.
Singulis Dominis, ſingula debentur homagia. lib. 2. c. 61. 1.
Dominus capitalis, poteſt recipere homagium, de hæreditate patris, à filio primogenito, vivo adhuc patre, he may receaue the ſonne in the fee of the land before the fathers deceaſe. lib. 2. c. 33. 11.
Dominus poteſt cogi, vt relevium à vaſallo accipiat; eoq; accepto, hæreditatem ei reſtituat. lib. 2. c. 71. 6.
Poteſt diſtringere ſuos vaſallos pro relevio, auxilijs & ſervitijs. lib. 2. c. 73. 1. 5. *Poteſt vocare ſuum vaſallum, in ſua curia, pro ſervitio ſibi debito.* lib. 2. c. 63. 10. *Et ſi non poteſt eos compellere, vt ad curiam ſuam veniant: tunc auxilium à Rege, & ejus præceptum impetrabit.* lib. 2. c. 63. in fin. 14.
Soluto relevio, hæres qui id ſolvit, poteſt petere auxilia ſuis vaſallis. lib. 2. c. 72.

72.1. *secundum certam & præscriptam quantitatem.* stat.2.Rob.1.c.18.
Si sit controversia inter Dominum & vasallum de libero tenemento vasalli, is non tenetur respondere sine præcepto Domini Regis. lib.3.c.21.
Dominus infestari à vasallo non debet, neq; dedecore, aut atroci injuria affici. lib. 2. c. 63. 1. 5.
Et quantum vasallus debet Domino, ratione hominij, tantum Dominus, debet vasallo ratione Dominij, propter solam reverentiam. lib.2.c.67.2.
Dominus potest terram sui vasalli, in manus suas capere, si quæstio sit de recto hærede, eamque tenere tanquam eschætam, donec constituerit quis sit rectus hæres. lib. 2.c.55.4.5.
Ad eum quoque pertinet terra ejus, qui furti damnatur. lib.2. cap. 55.6. lib. 4.cap. 12.
Dominus feudi, potest punire eos tanquam raptores, qui ex ipsius feudo namos abjiciunt per vim, sine ejus licentia. stat.2.Rob.1.c.21.12.
Terræ alienatæ debent teneri de Domino Capitali, & non de ipso alienante. stat. 2. Rob. 1. c. 25.
Dominus potest recognoscere terras sui vasalli. stat. Rob. 3.c.13.
Multis & variis de causis. stat. Rob. 3. c.19.
Dominus Capitalis admittitur ad accusandum, pro morte vasalli. lib. 4. c. 5.7.
Ad Dominum feudi pertinet hæreditas, ejus qui de felonia convictus est. lib.2. c. 55. 10. *& ejus qui in judicium vocatus, fugit.* Quon. Att. c. 102. lib. 4. c. 12. *Domini Consensus, requiritur in alienatione terrarum vasalli sui.* stat. Wilh. cap. 31.
Donatio *propter nuptias datur mulieri, ad ejus sustentationem, soluto matrimonio redit ad virum, alienari non potest per virum: si fit ante nuptias, potest esse major dote, si post nuptias, debet esse doti æqualis, vel minor, ejus fructus ad virum pertinent.* lib. 2. c.15.
Donationes inter virum & uxorem, constante matrimonio, prohibentur fieri & si fiant, morte donantis confirmantur. lib.2.c.15.10.
Donare quis potest in sua legitima potestate, terram suam, invito hærede, sed non in lecto ægritudinis. lib.2. c.18.17.
Donationes, sive alienationes, certis de causis revocari possunt. stat. Rob. 3. cap.17. leg. burg. c.11. vid. Alienare.
Dos *dicitur duobus modis; primo significat id, quod vir dat uxori suæ, tempore disponsationis,* the terce or the third. lib.2.c.16.1.
Secundo, dos dicitur id quod datur viro, cum muliere, tocher-gude. lib.2. c.18. 1. *& alio nomine maritagium.* vid. Maritagium.
In priore significatione, si maritus qui donat, nominat dotem, non potest donare plus tertiâ parte liberi sui tenementi seu feudi, quod habet tempore disponsationis ad ostium Ecclesiæ, licet minus tertiâ parte, nominare possit. lib.2.cap.16. 4. stat. Alex. c.22.
Dos data per patrem, adhuc vivum filiæ, post mortem patris, debet conferri in divisione hæreditatis inter filias. stat. Rob. 3. c.35.5.
Dotis pertinentiæ, præstari debent mulieri, per hæredem mariti. lib.2.c.16.
Dos prior, ad aliquâ mulierem pertinens, non venit in divisione dotis per posteriorem uxorem petitæ. lib.2.c.16.64.
Dos debet mensurari, ad certam quantitatem; nam non debet esse major tertiâ parte

parte tenementi mariti. Sed ei æqualis, vel minor esse potest. lib. 2. cap. 16. in fin. 77.

Dos pertinet ad vxorem viri defuncti, etiamsi ejus terræ, sint in manibus Domini Capitalis, ratione wardæ. stat. Alex. c. 9.

Qui viduam de dote sua, dissaisierit, post mortem mariti, solvit ei valorem dotis à tempore mortis mariti, computandum; & erit in misericordia Domini Regis. stat. Rob. 3. c. 20. 2.

Dos amittitur multis modis. vid. Vxor.

Placitum de dotibus, pertinet ad forum Ecclesiasticum. lib. 1. c. 2. 1.

Et soluto matrimonio, dos redit ad mulierem. lib. 2. cap. 15. 4. vid. Vidua. vid. Warantus. vid. Minor. vid. Tertia.

Duellum *potest esse, si hæres defuncti, negaverit dotem vxori sui prædicessoris.* lib. 2. c. 16. 47.

Inter dominum & vasallum pro servitio, quod Dominus clamat sibi deberi, per vasallum. lib. 2. c. 63. 12.

Duellum potest esse inter creditorem & plegios negantes suam plegiationem. lib. 3. cap. 1. 23. *Inter negantem sigillum, Chartæ appensum, & testem Chartæ insertum.* lib. 3. cap. 8. 10. *Inter emtorem rei, quæ allegatur esse furtiva & warantum negantem rem illam, aut ejus warantizationem.* libro. 3. cap. 12. 5.

Per duellum, res aliqua potest probari legitimè emta, commodata, vel ex aliquo alio contractu acquisita. lib. 3. c. 13. 4.

Per duellum judicium curiæ potest defendi, sed secus est de recordo curiæ. lib. 3. cap. 24. 3. 6.

Duellum potest esse inter tenentem & petentem, in Brevi de morte antecessoris. lib. 3. cap. 29. 3. *Inter accusantem & accusatum læsæ Majestatis.* lib. 4. cap. 1. 12.

Duellum habet locum de thesauri inventi occultatione. lib. 4. c. 4. 5.

Duello se defendit, qui accusatur de arte & parte furti. lib. 4. c. 14. *Vel de furto.* Quon. Att. c. 12. 2.

Duellum non habet locum, nisi in criminibus, quæ merentur pœnam mortis, vel quæ sunt proditionalia, vel quando provocatus est suspectus de crimine, vel quando crimen non potest aliter probari. stat. Rob. 3. c. 6.

Forma vadiandi duelli. lib. 2. c. 63. 12.

Defendens potest, si velit, eligere duellum vel assisam. lib. 4. c. 13. Quon. Atta. c. 31. c. 61.

Deinde si duellum elegerit, debet illud vadiare, & postea jurare, quòd querela sua sit justa & bona. Quon. Att. c. 31.

Duellum potest vadiari in curia Vice-comitis, & transferri ad curiam Regis. lib. 3. c. 29. 9.

Duellum recusans, postquam est vadiatum, habetur pro convicto. lib. 4. cap. 1. 14.

Qui post pacem proclamatã, tempore duelli loquutus fuerit, solvet Regi viginti vaccas. Qui autem manũ apponit, est in misericordia Regis, de vita & mẽbro. Quon. Attach. c. 74.

Appellator & Appellatus non possunt reconciliari sine licentia Regis. lib. 4. c. 1. in fin. 15.

Terra amissa per defaltam, post duellum vadiatum, nunquam recuperatur. Quon.Att.c.96.

Appellator si fuerit victus, est in misericordia Regis: Appellatus verò victus, exheredatur, & heredes ejus. lib.4.cap.1. in fin. 16. *Sed hoc verum est.*

Si duellum fuerit de crimine læsæ Majestatis: Alioqui si quis cadat in duello, ejus plegij solvunt Regi novem vaccas, & unum Colpindach; *& satisfaciunt calumniatori.* stat. Alex. c.11.

Duellum declinare & recusare potest, qui est sexagenarius, & corpore mutilo. lib.4.c.3.1. leg.burg.c.24.

Pugnare non coguntur viri religiosi, vidue, Clerici, & prebendarij. stat. Alex. cap. 5.1.

Duellum potest remitti & relaxari, quando pugnatur in causa adulterij, vel secundum legem de Clan-Mak-Duff: *vel pro sanguine extracto subtus anhelitū.* stat. Wilh.c.27.

Duellum non sit de furto, nisi illud sit manifestum. Quon.Att.c.100.1.

Qui per se, & in propriis persona, & qui per alios pugnant. stat. David. 2. cap. 28.

E.

CCLESIA, *ejusque jura & libertates, debent defendi & manuteneri.* stat. 1.Rob.1.cap. 1. stat.Wilh.cap.32. stat. David. 2. cap. 43.

Ecclesiæ ministri, debent fideliter vivere & Regi fideles esse. stat. David.2. cap. 12.4. *& honestè vivere de suis redditibus.* stat. Wilh.c 34.

Ecclesiasticis personis justitia debet administrari summariè, sine plegiorum dilatione. stat.Rob.3.c.5.1.

Ecclesiasticum forum, sive curia Christianitatis, cognoscit de dotibus, testamentis, advocatione Ecclesiæ, & jure patronatus. lib.1.c.2.[illegible].2.

De questione servi ad sacros ordines promoti. lib.2. c.13.

De causa testamenti, & legatis in eo relictis. lib. 2. c.38.c.39.

De causa matrimoniali & utrum quis sit Bastardus an legitimus. lib. 2. cap. 50.

Et utrum quis sit natus ante matrimonium vel post. lib. 2.c.5.1.

Ecclesia cognoscit de maritagio, hoc est, de terra data cum aliqua muliere nomine maritagij, sive dotis [the name of tocher gude.] lib. 2. cap. 59. 3.

Et de fidei transgressione, vel læsione. lib.3.c.7.2.

Nam ad Ecclesiasticam jurisdictionem, non pertinent civiles causæ, de terris vel tenementis, nisi ratione fidei, vel juramenti illis interpositi; cum alioqui sint merè civiles & profanæ.

Controversia inter duos clericos de terra eleemosynata, pertinet ad forum Ecclesiasticum. lib. 3.c.25.2.

Ecclesiastici & religiosi viri possunt cognoscere de causis criminalibus, si sunt specialiter infeudati. Quon. Attach.c.43.

Curiæ non debent teneri in Eccleſia, vel loco ſacro. Quon. Att. c. 86.
Vice-comes debet intereſſe curijs Eccleſiaſticis, alioqui curiæ teneri non poſſunt ſtat. Alex. c. 14. 1.
Si feudũ probetur eſſe Eccleſiaſticum, non poteſt poſteà eſſe laïcum. lib. 3. c. 34. 5
Eccleſiaſticæ rei emphyteuſis, cadit in commiſſum, propter non ſolutum canonẽ, vel annuum ſenſum per biennium. lib. 3. c. 14. 5.
Eccleſiaſticæ terræ non poſſunt alienari per prælatos, ſine confirmatione Regis. lib. 2. c. 23.
Quilibet in ſuo teſtamento poteſt relinquere legata Eccleſiæ. lib. 2. c. 36. 3.
Eccleſiæ Epiſcopus, poteſt jure devoluto, perſonam præſentare Eccleſiæ vacanti, propter negligentiam laïci patroni, non præſentantis debito tempore. lib. 1. c. 2. 3.
Eccleſiaſtici viri non tenentur pugnare duello. ſtat. Alex. c. 5. 1.

Ejectus *de poſſeſſione ſuæ terræ vel tenementi, ante omnia eſt reſtituendus.* ſtat. Rob. 3. c. 15. leg. burg. c. 101.
Ejici de ſuo tenemento & hæreditate nemo debet, niſi per ordinariam viam & formam proceſſus. ſtat. 1. Rob. 1. c. 25.
Nam quilibet debet vti terris proprijs, & abſtinere ab alienis. ſtat. David 2. c. 10. vid. nova Diſſaiſina.
Aliquis poteſt ejici de poſſeſſione ſua, vt cùm ejicitur de terra invadiata ſeu oppignorata. Aliquando de libero tenemento ſuo, veluti de terra quam poſſidet. pro vita ſua: quandoq; de feudo ſuo, quando aliquis prohibetur, aut impeditur ingredi terram ſuam poſt mortem Patris ſui.
Quandoque aliquis ejicitur de poſſeſſione, libero tenemento & feudo ſimul, cùm quis ejicitur de terra ſua hæreditaria, quam juſtè poſſidet. leg. burg. cap. 135. vid. Nova Diſſaiſina.

Eleemoſynæ *nomine, terræ dari poſſunt, etiam invito & repugnante hærede.* lib. 2. cap. 18. 3.
Terræ Eccleſiaſticæ, ſunt Eleemoſyna Regis. lib. 2. c. 23. 2.
Vxor poteſt dare Eleemoſynam moderatè, ſine conſenſu mariti. Quon. Attach. cap 21. 2.
In terra Eleemoſynata, miniſtri Regis non poſſunt capere rem aliquam, ad vſum Regis, ſi poſſit alibi inveniri. ſtat. Alex. c. 20.
Terræ datæ, vel alienatæ Eccleſiæ, vel Domui religioſæ, nomine eleemoſynæ, non poſſunt alienari, ſine conſenſu primi donatoris, vel ejus hæredis. ſtat. 2. Rob. 1. c. 1. 5.
Donans terram nomine eleemoſynæ, ſi elemoſyna fuerit ſubtracta per biennium: donans, vel ejus hæredes, poſſunt terram repetere. ſtat. 2. Rob. 1. c. 1. 7.

Emphyteuſis *rei Eccleſiaſticæ.* vid. Eccleſia.

Emtione & venditione *pretium debetur venditori, & res emta, emtori.*
Emtio perficitur, poſtquàm de pretio inter eos convenit; ſi res tradita fuerit aut arrhæ datæ, lib. 3. c. 10. 2. 3 4.
Si res tẽpore emtionis fuerit vitioſa, venditor debet rem rehabere, tõ receiue or haue it againe: *& pretium, ſi quod accepit reſtituere.* lib. 3. c. 10. 8.
Emtor rei, quæ allegatur eſſe furtiva, aut debet ſe à furto excuſare, aut warantũ vocare. lib. 3. c. 12. 1.
Emtori rei ſervitio obnoxiæ, venditor tenetur de ſervitio. lib. 3. c. 26. 8.

In emtione & venditione, pondera debent esse æqualia. stat. David. 2. cap. 14. 1.

Omnes legij Regis, possunt emere victualia, & ea liberè ducere, quò voluerint. stat. Rob. 3. c. 8.

Nulla emtio aut venditio, potest fieri sine plegio. lib. 1. cap. 18. Leg. Burg. cap. 128. 1.

Periculum rei emtæ & venditæ pertinet ad ejus possessorem; nisi aliter sit conventum. lib. 3. c. 11.

Omnes venientes ad exercitum Regis, suis denarijs debent emere, ea quæ sunt necessaria ad suam sustentationem. stat. 1. Rob. 1. c. 5.

Mercantiæ per navim adductæ, debent ad terram ferri: Nam in navi vendi non debent. leg. burg. c. 10.

Mercatores debent sua emere mercimonia, à burgensibus tantùm. leg. burg. cap. 18.

Burgenses possunt emere & vendere liberè per totum regnũ. leg. burg. c. 139.

Ad mere lanam ad tingendum, nemo potest nisi burgensis. leg. burg. c. 22.

Forma emendi & vendendi terras in burgo. leg. burg. c. 127.

Qui vendit terras in burgo, debet esse intus, & emens foris, & hic intrare & ille exire: & ille pro introitu, debet dare denarium Præposito, & venditor pro exitu alterum. leg. burg. c. 56.

In Burgo communiter omnibus vendi debent panes, cervisia, carnes, pisces. leg. burg. cap. 72. *Sed mercimonia debent vendi mercatoribus.* stat. Wilh. cap. 36.

Terræ debitoris possunt vendi, ab ipsius plegio; eo modo quo possunt vendi ab ipso creditore. leg. burg. c. 95. c. 96.

Emens merces vitiosas, debet emendari per fratres Gildæ. stat. gild. c. 23.

Mercimonia, quæ ad burgum deferuntur, non possunt emi, antequam ad forum burgi deferantur. stat. gild. c. 29.

Neque licet fratribus foris habitantibus, mercimonia emere, nisi in die fori. stat. gild. c. 46.

Licet emtori & venditori ex pacto convento, à contractu emtionis & venditionis impunè, & sine pœna recedere; si ita inter eos convenit. lib. 3. cap. 10. 5. *Nam quæ consensu contrahuntur, dissensu dissolvuntur.* vid. Alienare. vid. Arrhæ.

Episcopus *ordinarius, si alicujus hominis intestati bona, ad eum veniunt disponenda, tenetur ejus debita, creditoribus solvere.* stat. Wilh. cap. 22. cap. 30. vid. Ecclesia.

Episcopus debet instituere personam, ei per patronum laïcum præsentatam. lib. 3. cap. 33. 5.

Equus *si dicatur furtivus, dilatio temporis debet dari possessori, vt warantum suum vocet: Si verò vir aliquis bonæ famæ, equum commodati caussa accepit, vt in exercitum proficiscatur; debet equum restituere commodanti, quum ab exercitu redierit, & non antè.* lib. 4. c. 18. 3.

Equitans debet custodire anteriores pedes equi, à damno; non item posteriores. lib. 4. c. 24. 5. 6.

Equus transportans boscum de foresta, fit eschæta Regis. Quon. Attach. cap. 48. 7.

Equus transportans Bladum à suo molendino, ad aliud; est escheta Domini molendini. stat. Wilh. c. 9. 8. *Equi non debent ali per oppressionem.* stat. David. 2. c. 43.

Equus capitosus, head-strong, *vel effrænis, portans sessorem per rupem, vel eum in aquis submergens, confiscatur.* Quon. Att. c. 48. 10.

Confratres Gildæ debent alere equum. stat. Gild. c. 18.

Equi non debent transportari extra Regnum. stat. David. 2. c. 49.

Escheta, *aut sunt rerum mobilium, aut immobilium: Et hæ rursus, aut sunt perpetuæ, aut temporales.* Quon. Att. c. 48. in prin.

Escheta malefactorum, pertinent ad eum qui per Chartam, de his infeofactus est. leg. Malc. 2. c. 9. 2. Quon. Att. c. 12. 5.

Catalla intestati decedentis, pertinent ad Dominum ejus, tanquam escheta. lib. 2 c. 53. Quon. Att. c. 48. in fin. 15.

Omnia animalia, quæ occidunt homines, confiscantur tanquam escheta. vid. Animal. vid. Equus.

Escheta malefactorum, debent publicè vendi per Vice-comitem. stat. Rob. 3. cap. 28.

Porci, Capræ, Aucæ, Gallinæ, in Burgo sunt escheta, & occidi possunt. leg. burg. c. 126. 1. 4.

Omnes Escheta in itinere Camerarij, debent præsentari Regi. Iter. Cam. c. 34.

Omnes Res mobiles felonis, pertinent ad Regem simpliciter.

Sed terra convicti, vel confessi de felonia, tenta de alio Domino Capitali, est escheta Domino Regi per annum & diem: Post annum & diem, pertinet ad ejus Dominum Capitalem, the life-rent eschete perteines to the immediat superior. lib. 2. cap. 55. 10. 11. 12. vid. Felo. *Idem dicendum est de terris homicidæ rebellis, post annum & diem: Nam ante annum èlapsum pertinet ad Regem; post annum, ad Dominum Capitalem; si is habet curiam de Eschetis.* Quon. Att. c. 18.

Escheta & fructus terrarum felonis utlagati, etiam ipso vivente, post annũ & diem computantur inter bona mobilia Quon. Att. c. 18. 5.

Eschetæ nomine, ad Regem pertinent, quæcũq; in nullius sunt Dominio. Quon. Att. c. 48. 4

Terræ mulieris hæredis, de feudo militari, tanquam escheta ad Dominum pertinet: si tempore virginitatis, fornicata fuerit. lib. 2. c. 55. 9. c. 49. 1. 2.

Terra vasalli, potest capi à Domino in manibus suis, & teneri tanquam escheta, donec de recto hærede constiterit. lib. 2. c. 55. 2. 3.

Terræ & tenementa proditorum, sunt perpetuò escheta; & non recuperantur ab hæredibus. vid. læsa Majestas. vid. Proditio.

Escheta non possunt judicari, aut levari in minori curia, quàm in curia Baronis: nisi Domini minorum curiarum, sint specialiter de his infeodati. Quon. Att. cap. 43.

Nihil judicatur esse escheta, nisi propter culpam aliquam, aut delictum. Idcóque molendinum, cujus rotâ homo occiditur, non sit escheta. Quon. Attach. cap. 48. 13.

Essonium [ane essonzie or excuse] *legale seu legitimum, est triplex. Aut enim fit per infirmitatẽ lecti, aut per servitium Domini Regis: Aut per transitũ ad mundinas.* Quon. Att. c. 57. 5.

Cui addi poteſt eſſonium, peregrinationis. lib.1.c.8.24. *Eſſonium extra patriam, vel ad nundinas, probatur vnicâ manu.* ſtat.Wilh.c.26.2.
Petens ſive actor, poteſt legitimè eſſoniari. lib.1.c.8.31.
Nam tot eſſonia, dantur petenti, quot tenenti. leg.burg.c.111.
Eſſonium tenentis ſi verei, ſi ſit rationabile admittitur in tribus curijs. lib.1. cap.7.2.
In queſtione libertatis ſive ſtatus, petens poteſt ſe eſſoniare. lib.2.c.11.7.
Duo eſſonia conceduntur tenenti, in Brevi de morte anteceſſoris. lib.3.c.28.10.
Nonnunquã nullum eſſonium admittitur in hoc Brevi. Quon. Att.c.52.3.
In recognitione feudi, ſi tne laïcum, an Eccleſiaſticum, duo tantùm dantur Eſſonia tenenti. lib.3.c.34.2.
Eſſonia locum habent infra burgum in placitis, de terra vel tenemento. leg. burg.c.46.
In Brevi de morte anteceſſoris, Eſſonium ejus, qui eſt majoris ætatis, non habet locum contra minorem. lib.3.c.30.1.
Sed admittitur Eſſonium minoris, contra majorem. lib.3.c.32.1.
Qui venire debent ad curias capitales, vti poſſunt eſſoniis. Quon. Attach. c.33.1.6.
Eſſonia dantur defendenti, in placitis de (wrong & vnlaw) Quon. Attach. cap.4.2.
Eſſonia legalia habent locum in Brevi de recto infra Burgum. Quon. Att.c. 57.5. leg. burg. c.97.
Quarto die, ſive in quarta curia, nullum admittitur eſſonium, niſi ſit infirmitatis, aut de ſervitio Regis. lib.1.c.8.
Et eſſoniato dantur quadraginta dies. Quòd ſi fraudulenter quis vtitur hoc eſſonio, ſi non venerit in curiam, amittit jus ſuum. ſtat. VVilhel. cap.26.3.
Eſſonia cõceduntur procuratori, donec ipſa procuratio revocetur. lib.3.c.16.2.
Eſſonia dantur ſectatoribus. Quon. Att.c.33.1.
Unicum tantum eſſonium datur inter tenentem & Dominum, de ſectis Curiæ litigantes. ſtat.2.Rob.1.c.4.2.
Eſſonia tria conceduntur tenenti, warantum vocanti, & totidem ipſi warantò. lib.1.c.15.10. lib.3.c.33.
Sed nullum eſſonium datur waranto, donec priùs comparuerit in curia. ſtat. David.2.c.25.1.
Eſſonia legitima conceduntur accuſato læſæ Majeſtatis. lib.4.c.1.11.
Eſſonia locum habent in placitis coronæ. ſtat.VVilh.c.2.4.
Tria eſſonia dantur in Brevi, de protectione Regis infrictâ. Quon.Attach. cap.54.3.
Unicum genus eſſonij, nempe per ſervitium Domini Regis,
Et alterum genus de infirmitate, conceditur indictatis coram juſtitiario. ſtat.1 Rob.1.c.6.1.2.
Eſſonium infirmitatis, probatur per teſtes. lib.1.c.8.10.
Et ſi fiat quarto die, debet inſtanter probari per teſtes. Mod.ten.Cur.c.24.
Et coram juſtitiario, per aſſiſam inquiritur. ſtat.1.Rob.1.c.6.2.
Eſſonium de ſervitio Regis, poteſt probari inſequenti curia, per literam Regis. ſtat.1.Rob.1.c.6.1.

Essonia debent esse legitima, alioqui non debent admitti. stat.1.Rob. 1.cap.26.
Essonium non admittitur sine plegio Quon.Att.c 33.2.
Nullum Essonium datur ei, qui debet tres sectas in curia. Quon. Attachia. cap. 33.7.
*Essonium non habet locum in nova dissaisina.*lib.3.c.28.11.c.36.3.
Non datur Essonium his qui sponte consentiunt in Assisam. Quon. Attach. cap.32.
Nullum Essonium datur ei, qui accusatur de namorũ detentione, aut vetatione. stat.2.Rob.1.c.21.1.
Essonia non militant contra pede-pulverosum. leg.burg. c.134.3.4.
Neque locum habent in processu recentis deforciationis in burgo. leg. burg. c.135.6.
Essoniator qui alium essoniat, respondere debet pro defalta ejus, quem Essoniavit lib.1.c.8.11.
Et in quarta curia, comparere potest & salvare omnia ejus essonia. Quon.Att. cap. 58.
Exceptiones *per tenentem, debent primùm proponi, contra Breve Regis.*
*Deinde contra clameum petentis.*lib.1.c.11.5.
Nam primo sunt proponendæ contra citationem, vel attachiamentum. Quon. Att. c.84.
Sed proponi non debent, nisi Breve primùm legatur. stat.1.Rob.1.c.19.3.
Proponi debent & admitti sine plegio, nisi sint frivolæ. Quon. Att. c.34.
Omnes exceptiones, etiam dilatoriæ, conceduntur tenenti, in quarta curia comparenti.
Exceptio solutionis debiti, debet probari per eum, qui eam proponit. stat.2. Rob.1.c.23.
Si tenens nullas habeat exceptiones, tunc de re controversa determinanda, eligitur Assisa. lib.1.c.12.1.
*Variæ exceptiones, impediunt Breve de morte antecessoris.*lib.3.c.29.
Exceptio Domini, objecta contra petentem impedit recognitionem de jure patronatus. lib. 3. cap. 33.7. *Veluti si tenens dixerit se esse Dominum Ecclesiæ vacantis, &c.*
Excommunicatus, *potest infra 40. dies appellare ad Cleri conservatorem & ab eo ad generalem Cleri congregationem.*stat.Rob.3.c.6.2.
Excommunicatus est infamis. stat. Wilh. c. 11.5. *Ideoq; neq; accusare, neq; testamentum dicere potest.*stat.2.Rob.1.c.34.2.
*Et si sit captus per plegios, dimitti non debet.*stat.Rob.3.c.14.
Exsecutores *aut sunt testamentarij, qui in testamento nominantur ab ipso testatore: Aut sunt dativi, qui à judice dantur.*lib.2.cap.38.2.3. *Quorum officium est, debita defuncti, à debitoribus petere. Et debita defuncti ejus creditoribus solvere.*stat.Wilh.c.22.3.
Quòd si bona defuncti non sufficiant ad debita solvenda, hæres defuncti de suo tenetur ea dissolvere. stat.2 Rob.1.c.18.3.4.
Exsecutores debent solvere Regi debita, si qua illi per defunctum debentur, & ex reliquis bonis testamentum facere. stat.Wilh. c.21.2.3.
Ad Exercitum *sive guerram, omnes debent esse parati, qui excesserunt 16. ætatis annum, & non attigerunt sexagesimum, & habere arma, secundum valorem*

&

& quantitatem ſuorum bonorum. ſtat. Wilh. c. 23. ſtat. 1. Rob. 1. c. 27.
Qui delictum committit, veniendo, morando, vel redeundo ab exercitu, debet puniri, ſecundum quantitatem delicti. ſtat. 1. Rob. 1. c. 4.
Qui veniunt ad exercitum Regis, debent eſſe inſtructi cariagijs & victualibus, vel denarijs ad emendum victum, & alia neceſſaria. ſtat. 1. Rob. 1. c. 5.
Qui remanent ab exercitu, amerciantur à Rege, etiamſi ſint poſſeſſores terrarũ Eccleſiaſticarum. ſtat. 1. Rob. 1. c. 27. ſtat. Alex. c. 15. 2.
Bona omnia amittunt & perdunt. ſtat. 1. Rob. 1. c. 27.
Qui eſt in exercitu Regis, non poteſt namari. leg. burg. c. 3. c. 36. 1.
Exhæredari *filius, præſertim primogenitus, non debet facili de cauſſa.* lib. 2. cap. 19. 2. 3.
Pater maritans filiam, vel filias hæredes, ſine conſenſu Domini, exhæredatur. lib. 2. c. 48. 5.
Exhæreditur mulier hæres feudi militaris, ſi tempore cuſtodiæ fornicationem cõmiſerit. lib. 2. c. 49. 1. 2. & c. 55. 9.
Vſurarius qui crimen vſuræ ad tempus mortis ſuæ exercuit, exhæredatur, & ejus hæredes. lib. 2. c. 54. 4. 5.
Hæres proditoris, exhæreditur. lib. 4. c. 1. 17. Quon. Att. c. 19. 3.
Vaſallus exhæreditur, ſi aliquid fecerit, ad exhæredationẽ Domini ſui, aut injuriam atrocem ei fecerit, vel ſi negaverit ſervitium Domino. lib. 2. c. 63. 4.
Minor non tenetur reſpondere in aliquo placito, per quod poteſt exhæredari. lib. 3. c. 32. 15.
Exhæreditur hæres ejus qui amittit terram per ſuam defaltam, in magna aſſiſa, vel duello. Quon. Att. c. 96. 4.
Exhæredatur qui convictus fuerit de falſo pondere vel menſura. leg. burg. cap. 132.
Nemo exhæredatur propter foriſ-factum aut delictum alienum. lib. 2. c. 55. 15. Quon. Att. c. 102. *filius non exhæredatur propter feloniam patris ſui, veluti propter homicidium, furtum aut aliquod privatum delictum, à patre commiſſum. Nam filius non amittit hæreditatem, etiamſi pater fuerit accuſatus propter feloniam, & non convictus.* Quon. Att. c. 98.
Expenſæ *litis.* vid. Damna.

F.

FActum *proprium tribus modis poteſt revocari.* 1. *Minor ſi ſit enormiter læſus, reſtituitur in integrum.* 2. *Incarceratus, vel captus ab inimicis, metus cauſſa reſtituitur.* 3. *Factum lunatici vel furioſi, tempore furoris non valet.* Quon. Att. c. 29.
Falſarius *Chartæ Domini Regis, vel Domini ſui, punitur pœna læſæ Majeſtatis.*
Si verò Charta fuerit privatæ perſonæ, Falſarius punitur ultimo ſupplicio, aut membrorum, vel unius membri truncatione. lib. 4. c. 13. 4. 5. *Vel per miſericordiam Regis.* lib. 3. c. 8.
Eâdem quoq; pœnâ punitur is, qui falſi conſcius fuerit. ſtat. Alex. c. 19.
Quicunq; Burgenſis inventus fuerit cum falſo pondere, vel menſura, erit in foriſ-facto. leg. burg. c. 52. c. 74.

Et punitur morte, & hæres ejus exhæredatur. leg. burg. c. 132.

Falsatio *judicij, debet fieri incontinenti, per eum qui tempore redditi judicij, est præsens. Qui verò absens fuerit, potest illud falsare infra quadraginta dies.* Quō. Attach. c. 13. 4. 5. stat. Wilh. c. 10.

De modo & caussis propter quas judicium potest falsari. stat. Wilh. c. 10.

Iudicium redditum in curia Baronis, debet falsari coram Vice-comite; & judicium Vice-comitis, coram justitiario, & justitiarij in Parliamento. Quon Att. c. 13. 6.

Iudicium redditum in curia justitiarij, per aliquem extraneum, & contra dictum, debet eodem die, per sectatores curiæ declarari. Quon. Att. c. 35.

Amerciamentum falsi judicij, Contradicti in curia justitiarij, est 10 *librarum.* Quon. Att. c. 35. 3.

Omnia judicia falsata coram Camerario, debent præsentari Regi. Iter. Cam. cap. 34.

Familia, *sive servi familiares, debent revelare furtum vel maleficium Domini sui.* stat. Wilh. c. 19. 9.

Fatui *naturalis & ejus terrarum custodia, pertinet ad Regem. Qui terras custodire, non autem alienare, vel vastare, & fatuum alere debet.* lib. 2. c. 46.

Felo *de felonia convictus, aut confessus aut fugitivus, aut tenet terras suas de Rege, & tunc omnes res ejus mobiles & immobiles, pertinent ad Regē, sine ulla distinctione: Aut tenet terras suas, de alio Domino Capitali, & tunc ejus terra per anni spatium pertinet quoque ad Regem. Post annum verò & diem, terra revertitur ad Dominum Capitalem de quo tenetur* [becausse the immediat ouer Lord sould haue the life-rent of his vassal] lib. 2. c. 55. lib. 4. c. 34. 10. stat. 2. Rob. 1. c. 22. Quon. Att. c. 18.

Bona omnia tàm mobilia quàm immobilia læsæ Majestatis damnati, confiscantur. lib. 4. c. 17.

Si quis fuerit de felonia accusatus & non convictus, uxor ejus non amittit dotem, neq; filius hæreditatem. Quon. Att. c. 98. 1.

Feloniæ exceptio [exception of rebelling or horning] *objecta petenti, impedit Breve de morte antecessoris.* lib. 3. c. 29. 11.

Restitutio Felonis, facta per Regem ex beneficio & gratia, non præjudicat tertiæ personæ, terras Felonis possidenti. lib. 2. c. 56. 1.

Escheta & fructus terrarum Felonis utlagati, etiam ipso vivente computantur inter bona mobilia. Quon. Att. c. 18. 5. vid. Crimina.

In Feriato *die, citatio fieri non debet.* lib. 1. c. 6. 15.

Neq; arbitri sententiam suam pronunciare possunt. lib. 2. c. 7. 4.

Fœmina *non potest fungi officio Arbitri.* lib. 2. c. 4. 2.

Nullum tenetur facere homagium domino, licet fidelitatem faciat. lib. 2. c. 60. 3

Sed tamen homagium ei fieri potest. lib. 2. c. 66. 1. vid. Mulier.

Feudum *Ecclesiasticum, in foro Ecclesiastico & laïcum, in foro laïcali, seu seculari tractari debet.* lib. 3. c. 25. 1. 2.

Si feudum semel probetur esse Ecclesiasticum, nunquàm potest posteà esse laïcum. lib. 3. c. 34. 5.

Si quis de Feudo deforciatur, Breve Domini Regis illi conceditur, ad feudi sui recuperationem. lib. 1. c. 6. 1.

Si quæstio sit de Feudo tento, de diversis Dominis Capitalibus, ipsi Domini sunt

ſunt vocandi. lib.1.c.24.1.2.
Rationabilis tertia pars tenementi, in quo maritus eſt veſtitus, vt de feudo, tempore deſponſationis ſuæ vxoris, pertinet ad vxorem. lib.2.c.16.4.11.
Si vaſallus deliquerit in Dominum ſuum, toto feudo privatur. lib.2.cap.63.4.
vid. Exhæredari.
Feudum ſuum amittit, qui facit purpræſturam contra Regem vel Dominum Capitalem. lib.2.c.74.3.10.
Terra poteſt poſſideri, vel nomine feudi, vel nomine Vadij. lib.3.c.35.1.
De eo, qui ejicitur de feudo, & poſſeſſione ſimul. leg. burg.c.135.10.11.
Fide juſſor. vid. Plegius.
Fidelitas *fieri non debet per maritos filiarum poſtnatarum, marito primogenitæ, vſq; ad tertium hæredem.* lib.2.c.29.3.
Fieri debet per maritum, mulieris waranto Dotis, id eſt, hæredi prioris mariti, vitâ defuncti. lib.2.c.48.10.
Et Domino Capitali, per mulierem hæredem feudi militaris, ejuſq; hæredem lib.2. cap.57.8.
Fœmina non facit homagium, ſed fidelitatem. lib.2.c.60.3.
Epiſcopus conſecratus, ſolam fidelitatem facit Regi. lib.2.c.64.2.
Filia *ſi fuerit ſola, ſuccedit patri.* lib.2.c.28.1. leg burg.c.25.1.
Filia dotata per patrem in vita Patris, dotem illam cum cæteris conferre debet. ſtat. Rob. 3.c.35.5.
Filiæ ſi fuerint plures, ſuccedunt patri per æquales portiones, & in capita: Sive pater ſit ſocco-mannus, ſive Miles, reſervato meſſuagio filiæ primogenitæ. lib. 2.cap. 28.2.3.
Filiæ excluduntur per filium in ſucceſſione: Quia fœmina nunquam ſuccedit cum maſculo. lib.2.c.30.1.
Filiæ ex eodem patre, & diverſis matribus natæ, (quæ dicuntur conſanguineæ) omnes ſuccedunt patri æqualiter: Sed vnaquæq; ſuccedit in hæreditatem ſuæ matris, cæteris ſororibus excluſis. lib.2.c.31.1.2.3.
Filia ſi ſit hæres patris, non poteſt maritari per patrem, ſine conſenſu Domini, ne ipſi Domino invito, vaſallus inducatur in feudum. lib.2.c.48.5.
Filius *is eſt, quem legitimæ nuptiæ demonſtrant.* lib.2.c.49.6.
Sed filius natus ante matrimonium, per ſequentes nuptias inter patrem & matrem contractas, de jure hujus Regni non legitimatur. lib.2.c.51.3.
Filius vnicus à patre relictus, ſuccedit patri in aſſem, id eſt, in totam hæreditatem patris, ſive pater ſit ſocco-mannus, ſive Miles. lib.2.c.26.c.27. Quon. Att. cap. 89.
Sive pater ſit burgenſis. leg. burg.c.25.
Si plures fuerint filij, omnes ſuccedunt patri ſocco-manno, per æquales portiones. Et ſolus primogenitus ſuccedit patri in feudo militari, excluſis cæteris omnibus. lib.2.c.21. c.27.2.
Filij Burgenſis, ex eodem patre & diverſis matribus procreati (qui dicuntur conſanguinei) ſuccedunt in eas terras, quæ acquiſitæ fuerunt, tempore ſuarum matrum reſpectivè. leg. burg.c.26.
Pater habens ſolam hæreditatem, non poteſt donare aliquam partem filio mulierato, aut filio baſtardo, ſine conſenſu ſui hæredis. lib.2.c.19.3.5.
Filius excludit omnes filias à ſucceſſione patris. lib. 2.c.30.

Index.

Filius primogenitus vivo adhuc patre, faciens homagium Domino Capitali, de hæreditate paterna [put in fee of the land] *transmittit hæreditatem, ad suos hæredes.* lib. 2. c. 33. 11.

Filius obligatur ex pacto Patris. lib. 2. cap. 31. 1.

Si ei hæres exstiterit, & paternam hæreditatem adierit.

Filius familiàs potest esse arbiter. lib. 2. c. 3. 1.

Potest constitui procurator per patrem, & contrà pater pro filio. lib. 3. c. 15. 9.

Filius quando credatur Miles, vasalli patris, debent eum juvare, & auxilia ei præstare. lib. 2. c. 73. 2.

Secundum certam, & limitatam quantitatem. stat. 2. Rob. 1. c. 18. 1.

Filius burgensis, quandiu est in mensa patris, gaudebit privilegiis patris. leg. burg. c. 16. 1.

Filius non amittit hæreditatem; Et si pater sit accusatus de aliqua felonia, & tamen ante condemnationem moriatur. Quon. Att. c 98. 1. vid. Pater.

Filum *aquæ* [the streame of the water] *debet esse liberum; adeò ut porcus trium annorum, ibidem se vertere possit.* stat. Alex. c. 16. 1.

De Fine *facto & non observato, querela pertinet ad Vice-comitem.* lib. 1. c. 3. 3.

Firmarius *faciens indebitum servitium alicui.* vid. Servitium. vid. Dominus.

Firmarius qui habet terras ad terminum, potest vendere firmam, ante terminum; sed non potest terminum. stat. Rob. 3. c. 37.

De Foresta *equus vel plaustrum exportans boscū, est escheta.* Quon. Att. c. 48. 7. Mod. ten. Cur. c. 61.

Infra forestam Regis non licet venari. Mod. ten. Cur. c. 52.

Particulares & diversas leges Forestarum, vide. post Statuta Rob. 3.

Forisfactum *est delictum personale. Et nemo exhæredatur propter delictum alienum, sed suum ipsius proprium.* lib. 2. c. 55. 15. vid Crimina.

Forisfactum, *id est, amerciamentum, octo vaccarum Regi dabit, qui plegium suū non servat indemnem.* lib. 1. c. 18. 2.

Qui post pacem proclamatum loquutus fuerit, tempore duelli dabit forisfactum viginti vaccarum Regi. Quon. Att. c. 74. 2.

Forisfactum capi potest ab his qui remanent ab exercitu Regis. stat. Alex. c. 15.

Forisfactum de statuto Regis fracto. stat. 1. Rob. 1. c. 8. 7. c. 20. 3.

Videtur idem esse cum pœna pacis infractæ. Quæ est misericordia Domini Regis. vid. Protectio.

Curiæ inferiores utuntur dimidio forisfacti, sive amerciamenti superioris curiæ. leg. Malc. 2. c. 8. 7. 8.

Forisfamiliari *dicitur filius, quum partem hæreditatis, à patre accipit, eaq; contentus est, adeò ut amplius petere non possit.* lib. 2. c. 33. 8.

Forisstallatores *non debent exire portas urbis ad emendam rem aliquam antequam veniat ad forum.* leg. burg. c. 78.

Forisstallatores possunt accusari variis de causis, coram Camerario. Iter. Cam. cap. 21. stat. Wilh. c. 35.

Nomina eorum qui sunt indictati pro forisstallatione, debent per clericum Camerarij præsentari Regi. Iter. Cam. c. 31.

Fornicatio *commissa per mulierem hæredem feudi militaris, tempore custodiæ seu wardæ, ipsam exhæredat.* lib. 2. c. 49. 1. & c. 55. 9.

Ad Forum *Vice-comitatus venire debent omnes, qui manent in illo Vice-comitatu*

tatu, cum rebus ſuis mobilibus, ad vendendum. ſtat. 2. Rob. 1. c. 33.
In foro debent publicè vendi, per Vice-comitem Eſchetæ malefactorum. ſtat. Rob. 3. c. 28.
Infra vel extra forum quilibet Burgenſis, poteſt namare foriſ-habitantes. leg. burg. c. 3.
Burgenſis excuſatur à furto, qui probat ſe legaliter emiſſe rem in foro. leg. burg. c. 28.
In die fori extranei & alieni mercatores, tum etiam ſtallangiatores, debent ſatiſſacere Præpoſito burgi. leg. burg. c. 40.
In foro vel feneſtra panes debent publicè vendi, ſicut piſces in foro. leg. burg. cap. 67. 3. c. 79. 1.
In die fori, nullus habitans infra vel extra Burgum, debet exire portas burgi ad emendam rem aliquam, antequam veniat ad portas burgi. leg. burg. c. 78.
Vel ad commune forum burgi. ſtat. Gild. c. 29.
Coria tannata, debent tantùm vendi in foro communi. ſtat. Gild. c. 41.
Nullus debet emere aliqua mercimonia ad Gildam pertinentia, niſi tantùm in die fori. ſtat. Gild. c. 46.
Si duo ſunt filij, & fratri ſecundo natu, pater terram aliquam donaverit; & is vivo patre deceſſerit ſine hæredibus, de corpore ſuo procreatis; frater primogenitus ſuccedit fratri ſuo, & patrem ab ejus ſucceſſione excludit. lib. 2. c. 22. 11.
Frater primogenitus, ſi donat fratri ſuo poſtnato, portionem aliquam terræ; & contingat fratrem mori ſine hærede de corpore ſuo: Frater primogenitus qui terram donavit, non ſuccedit illi: ſi modò ſint aliqui liberi, ex fratre primogenito oriundi. Hi enim patrem ſuum, id eſt, fratrem primogenitum, ab illa ſucceſſione excludunt. lib. 2. c. 22.
Frater ſuccedit ſuo fratri, non habenti hæredes de corpore ſuo. lib. 2. c. 34. 1.
Si ſunt tres fratres germani, & medius moritur ſine hærede de corpore ſuo; terra ejus pertinet ad fratrem ſeniorem. Quon. Attach. c. 88.
Bona vero mobilia hæreditaria, ad fratrem minorem.
Si ſunt tres fratres, & minimus natu moritur; ejus conqueſtus aſcendit ad fratrem immediatè ſeniorem. ſtat. Rob. 3. c. 3.
Fria *piſcium non debet capi aut occidi.* ſtat. 1. Rob. 1. c. 12.
Fructus *pendentes ſunt pars fundi: Ideóque cùm fundus reſtituitur, reſtitui debent.* lib. 1. c. 13. 4.
Fugitivus *fur, cum re furtiva judicari debet, ſicut latro probatus.* lib. 4. c. 15. 4.
Latronem fugientem licet interficere. lib. 4. c. 21. 4.
Homicida fugitivi, & vtlagati terra, de alio Domino Capitali tenta, & non de Rege; infra annum & diem pertinet ad Regem: poſt annum & diem. vid. Quon. Att. c. 102. *ad Dominum Capitalē.* Quon. Att. c. 18. lib. 2. c. 55. 10. 11. vid. Felo
Dominus poteſt ſuum bondum fugitivum, per naſum retrahere in ſervitutem. Quon. Attach. c. 56. 7. *Fugitivus malefactor, debet citari: Et ſi non comparet, declaratur rebellis & exſul.* ſtat. Rob. 2. c. 15.
Fugitivum latronem receptans, punitur vt latro. vid. Receptator.
Qui vxorem alienam, cum bonis mariti fugitivam receptat; Reus eſt furti. Quon. Attach. c. 85.
Punitur qui ſervum alienum fugitivum à Domino detinet. ſtat. Wilh. c. 8.
De fugientibus ad Eccleſiam, tanquam aſylum. ſtat. Alex. c. 6.

Nativi

Nativi fugitivi à Domino non possunt capi in nundinis. leg.burg.c.93.
Fugitivus qui apprehendi non potest personaliter, per bona attachiari debet. Quon.Att.c.3.in fin.

Furiosus *qui perpetuo furore torquetur, non potest cum alio paciſci, aut vllum pactum facere.* lib.1.c.30.3.
Prohibetur esse arbiter. lib. 2. c.4.3.
Quicquid ab eo fit tempore furoris, nullius est roboris. Quon.Att.c.29.3.
Furiosus debet custodiri per amicos suos; aut per justitiarium vel Vice-comitē incarcerari. ſtat.2.Rob.1.c.24.1.

Furnum [ane oven] *in burgo nemo debet habere niſi Burgenſis.* leg.burg.c.20.
In eo debent servari consuetudines, & certus servorum numerus. leg. burg. cap. 66.

Furtum *per indictamentum* [be way of dittay] *terminatur per aſſiſam, coram Juſtitiario: Alioqui ſi certus appareat accuſator, pertinet ad Curiā Vice-comitis.* lib. 1.c.17.
Et ſi is qui accuſatur purgatus fuerit per aſſiſam, quietus erit: ſin minùs, de eo fiat judicium. ſtat.Alex.c.7.1.2.
Fur debet incarcerari & condemnari in eadem Baronia, in qua captus eſt. leg Malc.2.c.9.1.
Ejus res mobiles, pertinent ad Vici-comitem; terra verò ad Dominum feudi. lib. 2.cap. 55.16.
Bona furis damnati pertinent ad Dominum ejus. Quon.Att.c.12.5.
Si in Domini terra inveniuntur. ſtat Alex.c.2.4.
Defamatus de latrocinio, neq; Dominum, neq; plegios habens, debet puniri ſicut latro probatus & convictus. lib.4.c.12.ſtat.Alex.c.13.ſtat.David.c.2.c.17.
Duellum non fit de furto, niſi illud fuerit manifeſtum. Quon. Att. c.100.
Fur defamatus de furto, poteſt ſuſpendi. lib.4.c.13.1. ſtat.Alex.c.13.ſtat.David. 2. c. 17.
Fur fugiens cum re furtiva deprehenſus, punitur vt latro probatus. lib. 4. cap. 15. *furem cum re furtiva captum, non licet interficere, ſed fugientem occidere licet.* lib.4.c.23.2.4.
Furem nocturnum licet occidere, non autem diurnum. ſtat.2.Rob.1.c.30.
Furtum committit, qui alienam vxorem fugitivam, cum bonis mariti receptat. Quon Att.c.85.
Fur manifeſtus captus cum re furtiva, id eſt, rubrâ manu, ſtatim judicandus eſt, ſi certus apparet accuſator, alioqui incarceratur. ſtat.David.2.c.2.2.
Si fur evaſerit è vinculis, Dominus carceris debet jurare ſe innocentem eſſe. ſtat.David.2. c. 1.6.
Vxor non tenetur pro furto viri ſui, niſi res furtiva inveniatur in ipſius cuſtodia. Quon.Att.c.12.6.ſtat.Wilh.c.19.1.
Servi familiares, tenentur revelare furtum Domini, & concubina ejus furtum cujus eſt concubina. ſtat. Wilh. c.19.9.
Furti tenetur qui non curat animal wayff *legitimè proclamari.* Quon.Attach. cap. 48.14.
Fures poſſunt per Barones, & eorum Ballivos puniri. ſtat. Alex.c.2.6.
De furto non licet Baronibus facere concordiam inter partes ſine licentia Regis. Quon.Att.c.77.

In cauſa furti, damna partis poſſunt modificari per aſſiſam. Quon. Att. c. 68.
Qui videt rem furtivam abduci per furem, jurare debet ſe non eſſe participem furti. lib. 4. c. 14. 3.
De arte & parte furti accuſatus, duello ſe defendit. lib. 4. c. 14. 4.
Accuſato furti, datur electio aſſiſæ vel duelli. Quon. Att. c. 31. c. 61.
Punitur vt fur, & latro probatus, qui capit namos in aliqua baronia, ſine conſenſu Domini, & eos non manifeſtat. ſtatuta David. 2. c. 5.
Principalis fur debet implacitari ante receptatorem. Quon. Att. c. 83. 1.
Furti receptator, punitur eâdem pœnâ qua fur principalis. ſtatuta Alex. c. 21.
Furtiva pecunia ab aliquo inventa, debet reſtitui. ſtatuta Wilh. c. 14.
De equo furtivo. vide Equus.
Rerum furtivarum waranti, debent ad certa loca comparere. lib. 1. c. 16. c. 17. ſtatuta Wilh. c. c. 1. ſtat. Alex. c. 12.
Sacerdos non admittitur ad warantizandam rem furtivam, niſi priùs probaverit rem ſuam eſſe. lib. 1. b. 19. 1. 2.
Forma & modus proceſſus quo quis accuſari poteſt de furto. Mod. ten. Cur. c. 32. Quon. Att. c. 12.
Fur cadens de furca, liberatur à ſuſpendio pro eo furto. lib. 4. c. 18. 1.
vergelt *furis, ſint triginta vaccæ.* lib. 4. c. 19.
Fur condemnatus non debet redimi pœcunia. Quon. Attach. c. 42. Mod. ten. Cur. c. 46.
Et qui redemtionem pro furto dat judicium aque ſubire debet aut ſuſpendi. ſtat. Wilh. c. 15. 1. 2.
Et qui dedit redemtionem, punitur vt latro probatus. ſtat. 1. Rob. 1. c. 9. 3.
Et qui furem redimit, certo vaccarum numero multatur. ſtat. David. 2. c. 1.
Et ipſe fur pecunia redemtus, debet vtlagari; & poſteà deprehenſus poteſt ſuſpendi. ſtat. David. 2. c. 1. 5.
Furti non manifeſti accuſato, conceditur purgatio per 27 homines & tres Thanos. lib. 4. c. 21.
Punitur vt latro probatus. ſtatuta David. 2. c. 4.
Fur non debet ſuſpendi pro tanto cibi quantũ poteſt portare in ſacco. lib. 4. c. 16.
Burgenſis accuſatus furti manefeſti, per rure-manentem, purgabit ſe duodecimâ manu. leg c. 28.
De fure ad Eccleſiam vel aſylum fugiente & pœnitentia ducto. ſtatuta Alex. cap. 6.
Pœna furis in Burgo eſt varia, ſecundũ quantitatem delicti. leg. burg. c. 121.
Furtum non committit, qui re commodata vtitur, vtra tempus & locum ad quem fuit commodata. lib. 3. c. 9. 5.
Furtum factum pauperibus, vel debilibus perſonis, probatur juramento accuſatoris. ſtatuta David. 2. c. 13. 3.
Vel per aſſiſam. ſtatuta Alex. c. 5. 1. 2.

G.

GAlnes *homines occiſi per equitantem.* lib. 4. c. 24. 1.
Galwidienſes *convicti de protectione Regis infricta, ſolvunt ei viginti duas vaccas & tres cathorios.*
Et niſi renũciaverint ſuis legibus, jus vicinêti ſeu aſſiſæ, illis non concedit ur

conceditur. Quon. Att. c.72.c.73.
Galwidienſes ſuas habent leges ſpeciales. ſtat. Alex.c.2. ſtat.2 Rob.1.c.36.
Gaugiatores *poſſunt caluniari varijs de cauſſis in itinere Camerarij.* It.Cam.14
Gilda *vna debet eſſe generalis.* ſtat.Gild.c.1. *ejus privilegia.* ſtat.Wilh.c.35.
Ad quam omnes confratres convenire debent, quam nemo debet contemnere. ſtatuta Gild. c.13.c.32.
Quæ debet gubernari per concilium 24. hominum, majorem & 4 Præpoſitos. ſtatuta Gild.c.33.
Qui debent elegi per totam communitatem. ſtatuta Gildæ c.34.
Cujus ſecreta revelans, fit infamis, & variè punitur. ſtatuta Gild.c.35.
In quam qui recipitur, ſolvit 40 ſolidos. ſtatuta Gild.c.9.
Ad quam varia ſpectant foriſ-facta. ſtatuta Gild.c.2.c.45.
In quam non recipiuntur Tinctor, Sutor, vel Carnifex, niſi artem ſuam abjuraverint. leges burg. c.99.
Delinquens in aliquem confratrem punitur. ſtatuta Gild.c.5.c.6.
Solvit quatuor denarios, qui mingit ad parietes Gildæ. ſtatuta Gild.c.7.
Confratres gildæ, alij alijs debent ſuam pecuniam dare, ad negotiandum. ſtatuta Gild.c.21.
Nullus debet aſciſcere forinſecum in ſuum auxilium, contra ſuum confratrem. ſtatuta Gild.c.31.
Frater Gildæ incidens in paupertatem, aut accuſatus criminaliter, alitur & juvatur communibus ſumtibus. c.9.c.12.
Eodem modo quo liberi confratrum. ſtatuta Gild. c.10.
Confrater Gildæ non habens proprias facultates, debet ex facultatibus Gildæ ſepeliri. ſtatuta Gild. c.11.

H.

HAlecbs *per navim adducti, poſſunt vẽdi in navi.* leg.bur.c.10.
Haleces emti per cõfratrẽ Gildæ, debent dividi, inter cæteros cõfratres Gildæ, qui fuerint præſentes tẽpore emtionis. ſtat.G.c.37
Haymhaldare *poteſt quis ſua catalla, veluti equum, bovem, quæ fuerint ab eo elongata, proprio & duorum teſtium juramento.* Quon.Attach.c.10. Mod.ten.Cur.c.2.7.
Haymhaldare poteſt quilibet ſuum animal ſi fuerit wayff *intra annum & diẽ.* Quon. Att c. 48.4.
Haymſuckin *dicitur quum alicujus propria domus aſſaliatur, ubi ipſe manet ſurgit & cubat.* lib. 4.c.9.1.
Eadem forma proceſſus in hoc crimine obſervatur, quæ de raptu mulieris, locum habet. lib.4.c.9.3.
Hoc crimen præſcribitur per lapſum unius noctis & diei. lib.4.c.10.3.
Hæreditas *naturaliter deſcendit, nunquam autem regulariter aſcendit.* lib.2. cap.22.13.
Hæreditas defertur, primùm ad hæredes in rectâ linea. lib.2.cap.25.2.1. vide Filius. vide Filia. vide Nepos. vide Neptis.
Deficientibus his qui ex rectâ linea veniunt, hæreditas defertur ad collaterales, qui ſunt in linea obliqua. lib.2.c.34. vide Frater. vide Soror.
Hæreditatis pars deficiens, ratione alicujus fratris vel ſororis decedentis, ſine

hærede de corpore ſuo, dividetur inter cæteros fratres, vel ſorores, adhuc ſuperſtites & illis jure accreſcendi debetur & accreſcit. lib. 2. c. 28. 4.

Hæreditatis alienatio. vid. Alienare.

Hæreditas amittitur multis modis. vid. Exhæredari.

Hæredes *alii ſunt proximi vt filius & filia: Alij remotiores: Et hi rurſus ſunt duplices: aut enim diſcendũt à ſtipite, in linea rectâ, vt nepos, neptis, & ex his in infinitum diſcendentes: Aut diſtant à ſtipite, in linea obliqua, eaque vel ſuperiore, vt patruus & amita, aut in linea obliqua æquali, vt frater, ſoror.* lib. 2. cap. 25.

Hæres vltimus cujuſcũq; eſt Dominus Capitalis (vel potiùs Dominus Rex) lib. 2. cap. 55. 1. 2.

Hæres etiam poſthumus, debet ſuccedere ſuo parenti. ſtat. 2. Rob. 1. c. 27. 1.

Hæredes alij ſunt majores ætate, alij minores, alij de quibus dubium eſt, ſintne majores an minores. lib. 2. c. 40. 1.

Majores poſſunt hæreditatem ſuam adire, poſtquam relevium ſolverint, & alia ſervitia ſolita & conſueta, Domino præſtiterint. lib. 2. c. 40. 2. 4.

Minores hæredes ſunt in cuſtodia Dominorum ſuorum Capitalium, donec fuerint perfectæ ætatis. lib. 2. c. 41. 1. vide Ætas.

Mulier hæres eſt in cuſtodia domini, donec cũ ipſius cõſenſu maritetur. l. 2. c. 48

Hæres factus major, poteſt adire ſuam hæreditatem, invito Domino, modò offerat ei homagium & relevium. lib. 2. c. 40. 2. c. 71. 1.

Quòd ſi Dominus hæreditatẽ reſtituere noluerit, tunc per Breve de morte anteceſſoris hæres recuperabit dãna, ſicut in Brevi de nova diſſaſina. ſtat. 2. Rob. 1. c. 6. 1

Hæres pro ſolutione relevii, poteſt auxilia ab hominibus ſuis petere. lib. 2. c. 73. 1. ſtat. 2. Rob. 1. c. 18. 1.

Hæres maſculus minor vel major, tenetur facere homagium Domino; ſed hæres fœmina fidelitatem tantùm facit. lib. 1. c. 60. 2. 3.

Si terra data ſit in liberum maritagium, ipſe cui datur, & tres ejus hæredes, liberi erunt ab omni ſervitio, & nullum ſervitium, aut homagium facient Domino: ſed quartus hæres, ſervitia debita facere tenebitur. lib. 2. c. 57. 3. 5.

Hæres non poteſt ſe intrudere in ſuam hæreditatem, donec Regi vel Domino Capitali ſatiſfaciat. ſtat. 2. Rob. 1. c. 7. 1.

Hæres qui per Breve de morte anteceſſoris, petit hæreditatem ſui anteceſſoris, debet dare ſecuritatem de clameo ſuo perſequendo. lib. 3. c. 28. 2.

Hæres ſocco-manni, debet eſſe in cuſtodia cognatorum, ex parte matris, ſi ejus hæreditas deſcendit à patre: Vel in cuſtodia agnatorum, ex parte patris, ſi ejus hæreditas diſcendit à matre. lib. 2. c. 47. 2. 3.

Hæres non obligatur ex compromiſſo ſui prædiceſſoris, niſi hoc ſit ſpecialiter proviſum. lib. 2. c. 10. 4.

Quilibet poteſt dare terram ſuam in liberum maritagium, pro ſervitio, vel nomine eleemoſynæ invito hærede. lib 2. c. 18. 2. 3.

Conſenſus hæredis, requiritur in alienatione hæreditatis in lecto ægritudinis. lib. 2. c. 18. 10.

Niſi pater ſit oneratus debitis & hæres eum relevare nolit. ſtat. Wilh. c. 13. 2.

Hæres tenetur warantizare donationes, ſive alienationes ſui prædiceſſoris. lib. 2. cap. 24.

Debet ſolvere debita, in teſtamento ſui prædiceſſoris relicta. lib. 2. c. 35.

Etiam de ſuo, ſi res defuncti non ſufficiãt ad ejus debita ſolvenda. lib. 2. c. 39. 3

Hæres non poteſt impugnare alienationem patris ſui, tametſi pater rei alienatæ poſſeſſionem retinuit, toto tempore vitæ ſuæ. leg. burg. c. 12.

Hæres uxoris, poteſt revocare alienationem hæreditatis factam per maritum, ſine uxoris conſenſu. Quon. Att. c. 20. 2.

Si terra pertineat ad plures hæredes, de qua unica tantùm ſecta debetur: Is cohæres ad quem principalis pars hæreditatis pertinet, debet illam ſectam facere in curia Domini ſui. ſtat. 2. Rob. 1. c. 3. 1.

Hæres homicidæ rebellis, poſt ejus mortem, recuperat terras. Quon. Attach. cap. 18. 3.

Hæres proditoris, contra Dominum ſuum Capitalem, non exhæredatur, niſi de illis terris, quas proditor de illo Domino tenuit. Quon. Attc. 19. 1.

Solus Deus & non homo, facit hæredem. lib. 2. c. 20. 4.

Hæres Burgenſis. vid. Burgus. vid. Cuſtodia. vid. Maritagium. vid. Warantus. vide Homagium. vide Relevium.

Herrezelda, *id eſt, melior averia* [the beſt aught] *datur Domino ab husbando, qui habet octavam partem davatæ terræ* [foure ox gait of land] *& ibi habitans & ſedens moritur.* Quon. Att. c. 23.

Herrezelda non debet capi infra burgum. leg. burg. c. 19.

Homagium *facere ſolet liber homo, maſculus, minor vel major, Clericus vel laïcus, & electi in Epiſcopos: ſed ipſe Epiſcopus conſecratus, non facit homagium, ſed tantùm fidelitatem.* lib. 2. c. 64.

Homagium debet fieri per maritum filiæ primogenitæ, quum plures filiæ ſuccedunt Patri. lib. 2. c. 29. 1.

Mariti poſtnatarum filiarum, nullum debent homagium marito filiæ primogenitæ, uſq; ad tertium hæredem. lib. 2. c. 29. 3. c. 65. 3.

Filius primogenitus vivo adhuc patre, poteſt præſtare homagium, pro hæreditate paterna. lib. 2. c. 33. 10.

Maritus mulieris hæredis, tenetur facere homagium. lib. 2. c. 48. 6.

Sed maritus viduæ, non facit homagium: Quia homagium, non fit per vaſallum temporalem. lib. 2. c. 48. 10.

Ideòque qui poſſidet terram aliquam, nomine curialitatis, nullum præſtat homagium. lib. 2. c. 58. 4. 5.

Si terra data ſit in liberum maritagium, ſalvo & reſervato ſervitio ipſi Domino; Maritus & duo ejus hæredes ſucceſſivè, licet facere debeant ſervitia: tamen liberi ſunt ab homagio, uſq; ad tertium hæredem: Nam tertius hæres homagium facit. lib. 2. c. 57. 3.

Homagium fieri debet Domino Capitali maſculo vel fœminæ, majori vel minori, Clerico vel laïco. lib. 2. c. 66. 1.

Et ſi fuerint plures Domini, ſingulis Dominis ſingula debentur homagia: ſed præcipuum & ligium homagium (in quo nemo excipitur) debetur principali Domino, id eſt, Regi. lib. 2. c. 61. 1. 2.

Solenne Regi fit homagium, pro ſolo ipſius Dominio. lib. 2. c. 65. 2.

Forma homagy non ligii, vel ſine ligeancia facti (in quo antiquior Dominus, vel Dominus Rex excipitur.) lib. 2. c. 6. 2.

Homagium factum mulieri hæredi, tanquam Dominæ priuſquam nupſerit, iterabitur ejus marito, poſtquam nupſerit. lib. 2. c. 66. 2.

Homagiũ hæredis debet priùs recipi à Domino quàm vllum ſervitiũ, aut relevium

vium ab hæredepetere poſſit. lib.2.c.60.2.
Et Homagium debet offerri Domino per hæredem, antequã hæres recuperabit hæreditatem à Domino. lib.2.c.71.1.
Homagium poteſt juſtis ex cauſſis differri, aut recuſari per Dominum Capitalem. lib.2.c.69.1.
Fœmina fieri quidem poteſt Homagium, ſed illa non tenetur facere Homagiũ. lib.2.c.60.3.
Homagium fieri ſolet, pro terris, tenementis, liberis, ſervitiis, annuis redditibus in denariis, vel pro alicujus Dominio: ſed non fit Homagiũ pro dotibus, maritagiis liberis, nec pro feudis minorum ſororum de primogenita tenentium, nec pro terris eleemoſynatis. lib. 2.c. 57.2.10.c.65.3.
Si lis aut controverſia fuerit de homagio inter Dominum & vaſſallum, hujuſmodi placitum pertinet ad curiam Vice-comitis. lib.2.c.3.5.
Homicidium *aliud eſt clandeſtinum, quod olio nomine murdrum vocatur.* vid. Murdrum: *Aliud eſt apertum, quod ſimplex homicidium dicitur.* lib.4.c.5.
Homicidium punitur morte & bonorum confiſcatione. ſtat.Rob.3.c.44.
Crimen homicidij, ſi certus apparet accuſator, ad Vice-comitem: Sin verò per indictamentum fiat accuſatio, ad juſtitiarium pertinet. lib. 1.c.1.6.5.
Homicida legitimè attachiatus, ſi non comparet in quarta Curia, poteſt utlagari & rebellis denunciari. Quon.Att.c.59.3.in fin. vid. ſtat. Rob.2.c.4.
Homicida captus, non poteſt dimitti per plegios. lib.4.c.1.10. *niſi ex Regiæ Majeſtatis beneficio.* lib.4.c.5.2.
Qui capitur cum rubra vel recenti manu homicidij, non eſt replegiandus. Quon Att.c. 39.2.
Si homicidium per anteriores pedes equi, commiſſum fuerit, equitans punitur ac ſi propriis manibus occidiſſet: ſed ſi id fiat per poſteriores pedes, equitans non punitur. lib. 4. c.24.1.2.
Homicidiũ in vindictam legis factum, punitur ultimo ſupplicio. lib.4c. 17.2
Qui procurant vel mandant homicidium fieri, aut qui homicidas manutenent; ſint periuri, & per Regem, capitis accuſari poſſunt. leg. Malc.2. cap. 14. 4.
De Homicidio non licet Baronibus facere concordiam inter partes ſine licentia Regis. Quon.Att.c.77.
Barones & eorum Ballivi poſſunt punire homicidas. ſtat. Alex. cap.2.6. ſtat. Rob. 2.cap.5.
Rex poteſt homicidij pœnam remittere homicidæ. Quon. Attach. cap. 18. 1.2. ſtat.Alex.2 6. ſtat.David. 2.c. 44.c.50.
Sed hoc non præjudicat cognatis interfecti. lib.4.c.17.4.
Nam homicida non ſolùm pœnam ſolvit Regi: ſed etiam debet ſatiſfacere parentèlæ interfecti. ſtat.Wilh.c.4.c.5.4.
Terra homicidæ fugitivi & rebellis, pertinet ad Regem, per unum annum & diem: poſt annum & diem, ad Capitalem Dominum Homicidæ, quandiu Homicida vixerit. Quon.Attach.c.18.1. Mod.ten.Cur.c.39. ſtat.Rob.3.c.19. 3. ſtat.Rob. 2. c. 4. 5.
Et poſt ejus mortem, hæres ejus terras recuperat. lib.4.c.8.11.Quon.Att.c.16
Catalla Homicidæ convicti pertinenti ad Dominum ejus, in cujus terra inveniuntur. ſtat.Rob.2.c.4. ſtat.Alex.c.6.2.4.

Index.

Homicidæ possunt confugere ad Ecclesiam. stat. Alex. c. 6. stat. Rob. 2. c. 9.
Furiosus qui furoris ardore homicidium committit, non punitur: Sed incarceratur, & ab amicis custoditur. stat. 2. Rob. 1. c. 24. 3.
Pœni Homicidij facti, in pace Domini Regis & aliorum. lib. 4. c. 37.
Hospitalitas *debet ab omnibus charitatis caussa, custodiri, sine vlla violentia.* stat. David. 2. c. 11. 5. stat. Wilh. c. 30.
Et sine damno & oppressione. stat. Wilh. c. 38. 2. 4.
Huesium *debet levari, super auctorem Murdri, donec apprehendatur.* leg. Malc. 2. cap. 15. 2.
Et super eum qui vetat namos capi, aut injustè eos detinet, aut per vim sine licentia Domini feudi eos abducit. stat. 2. Rob. 1. c. 21. 11.
Et super eum, qui capit feram in foresta Regis. leg. Forest. cap. 15. 4. cap. 22. vid. Clamor.

I.

INcendii *crimen est vnum ex quatuor placitis coronæ, & pertinet ad curiam justitiarij.* lib. 1. c. 15. leg. Malc. 2. c. 11. 1.
Forma processus in hoc crimine, eadem quæ in curia læsæ Majestatis vel homicidij, servari debet. lib. 4. c. 6.
Jndictamentum, dittay, *debet capi per justitiarium, de omnibus malefactoribus, & eorum receptatoribus, per sacramentum trium hominum, & Senescalli villæ.* stat. Alex. c. 2. 1.
Et per præceptum justiarii. Iter. Iustit. c. 2.
De vsurario, post ejus mortem, vtrum in crimine vsuræ decessit, an verò pœnitentia ductus ab eo decessit. lib. 2. c. 54.
De combustoribus morum, in alijs mensibus, quàm in mense Martio. stat. Rob. 3. cap. 11.
Et de his qui capiunt namos, sine licentia Regis, vel Domini terræ. stat. Rob. 3. c. 12. 2.
De articulis indictamentorum in itinere Camerarij, qui per ejus præceptum capiuntur & levantur. Iter. Cam. c. 39.
Indictamentum non debet continere caussam attachiamenti, vel citationis. Quon. Att. c. 64.
Ignis *si combusserit alterius segetes, vel fruges, qui ignem incendit solvit damnũ.* stat. 2. Rob. 1. c. 29.
Sed si ignis combusserit alicujus domum, & etiam domos vicinorum, nulla pœna inde sequitur, contra Dominum domus combustæ. leg. burg. cap. 54. 1. vid. Torralium.
Per ignem, seu ferrum & aquam purgatio. vid. Purgatio in fin.
Infames *sunt, quicunque de perjurio convicti fuerint super assisam.* lib. 1. c. 14. 5.
Infames quoq; sunt hæretici, fures & plurimi alij malefactores, qui propterea nec ad sacros ordines promoveri, neq; in judicio accusare vel agere, neq; testimonium dicere possunt. stat. Wilh. c. 11. 7.
Infamis est qui revelat secreta Gildæ. stat. Gild. c. 35.
Injuriam *alteri in Burgo faciisse convictus, erit in forisfacto, & solvet omne damnum quod adversarius taxavit super ipsum.* leg. burg. c. 103. 2.

Injuriarum

Injuriarum variæ ſpecies,& emendæ ſive ſatiſfactiones. lib. 4. c. 39.c.40.
Inteſtati *decedentis,omnia catalla pertinēt ad ejus Dominū.* lib.2. c.53.1.Quon. Att. c.48.in fin. 15.
Ejus bona debent diſtribui per manus amicorum,Eccleſiæ,& Epiſcopi ordinarij: & Epiſcopus reſpondere debet creditoribus defuncti,& eis debita ſolvere. ſtat. Wilh.cap.22.1. *Idem quoque verum eſt in peregrinis inteſtatis.* ſtat.Wilh. cap. 30.
Iter *faciens,& vnam tantùm beſtiam ducens,debet cedere de via ei, qui plures beſtias agit.* ſtat. Wilh.c. 12, 1.
*De his qui nocte iter faciunt.*vid. Nocte.
Iter facere debet quilibet,cum tot hominibus, quot poteſt alere ſuis ſumtibus. ſtat.Wilh.c.38.3.
In itinere juſtitiarij olim dies quartus,nunc vero primus eſt peremtorius. Iter Iuſtitiar.c.9..Quon.Att.c.59.3.
dex *debet rei veritatem inveſtigare.* lib. 2.c.2.2.
Judicis officium & qualis eſſe debet. ſtat.Wilh.c.25.
*In judicio coram judice,quilibet debet jus ſuum perſequi.*ſtat. 1.Rob. 1.c. 2.2. ſtat.2.Rob.1.c.15.1.leg.burg.c.101.2.
In omni judicio hæc requiruntur. 1.*Dies legalis,& non feſtivus.*2.*Locus legalis.* 3.*Curia legalis.* 4.*Iudex legalis.*5.*Proceſſus legalis.*6.*Forma ſententia legalis.*Quon.Attach.cap.60.
Iudex non debet capere munera, debet timere Deum, juſtitiam æqualiter omnibus miniſtrare, plegios recipere; copiam proceſſus petentibus dare, vim & injuriam ab omnibus propellere. Mod. ten. Cur. cap.37.ſtat.1.Rob.1.cap.22. ſtat. Wilh.c.25.
Officio judicis fungi non debet, qui eſt ſuſpectus, veluti ſi fuerit tenens partis vel ejus familiaris,domeſticus,conſiliarius, vel aliquo modo partialis. Quon. Att.c.13.2.Mod.ten.Cur.c.33.
Iudex ſuſpectus poteſt removeri per partem. Quon. Att. cap.16.2.Mod.ten. Cur. cap.33.
Iudices plures ſi fuerint conjunctim, & diviſim conſtituti; unus eorum poteſt ſententiam ferre. lib.2. c.9.3.
Iudex debet cogere eum,qui condemnatur de ſolutione debiti,idem debitum ſolvere infra 15. *dies;& eo nomine plegios dare.* Quon.Att. c.7.2.
*Iudex poteſt judicium reſpectuare & continuare.*Quon.Att.cap.14.1.c.31.leg. burg. c.51.
Et contra abſentem poteſt judicium reddere. ſtat.1.Rob.1.c.29.
*Iudex debet informare ſectatores juris ignaros.*Quon.Att. c.16.5.
Iudicium reddi debet per ſectatores curiæ,in præſentia judicis. Quon.Attach. cap.66.2.
*Nullus judex debet obtemperare,iniquis mandatis Regis.*ſtat.David.2.c.18.
*Iudices provinciæ debent ſequi Regem,cum venerit in eorum provinciam.*ſtat. Wilh. c. 3.
Iudices poſtquam defuncti ſunt officio, debent per quinquaginta dies manere in eo loco ubi officium exercuerunt. Quon. Att.c.101.
Iudices debent mandare exſecutioni literas capticnis, ipſis directas ab Epiſcopis,aut eorum officialibus. ſtat. Rob.3.c.6.1.

Qui Iudicem vel Ballivum dispersonaverit, aut injuriâ affecerit, debet ei satisfacere. Quon. Att. c. 40. leg. burg. c. 104.
Iudex qui ter male judicasse convictus fuerit; perdit officium, & sit infamis. stat. 2. Rob. 1. c. 28.
Quilibet debet judicari criminaliter, per suos pares. vid. Crimina.
Iudicium per aquam & ferrum abrogatur. stat. Alex. c. 7. 3.
Iudicij fallatio. vid. Fallatio Iuidici. vid. Ballivus. vid. Curia.
Iurare *debent personæ electæ ad faciendam assisam.* lib. 1. c. 12. 12. leg. burg. cap. 127. 4.
Qui defendit se duello, debet jurare, quòd querela sua sit bona & justa. Quon. Attach. c. 31.
Arbitrium potest confirmari juramento. lib. 2. c. 8. 2
Ecclesia potest cognoscere, de caussis civilibus ratione juramenti: Quia juramentum est pars quædam religionis, & cultus divini. lib. 2. cap. 59. 3. lib. 3. cap. 7. 2.
Iuramento creditoris & testium, probatur aliquem esse plegium. lib. 3. c. 1. 22.
Qui vidit furem abducere rem furtivam, debet jurare se non esse participem furti. lib. 4. c. 14. 2.
Potest quis cedere bonis, proprio juramento suo. Quon. Attach. cap. 7. 3. stat. Wilh. c. 17. 2.
Sectatores possunt jurare, quòd nesciunt determinare caussas propter earum difficultatem. Quon. Att. c. 14. 3.
Qui vult catalla haymhaldare, jurare debet ea esse sua & propria. Quon. Att. c. 10. 6.
Si fur fractis vinculis evaserit, Dominus carceris, debet jurare se esse innocentem. stat. David. 2. c. 1. 6.
Per juramentum bonorum hominum, indictamentum debet capi. stat. Alex. cap. 2. 1.
Malefactor confugiens ad Ecclesiam, & pœnitentia facti ductus jurare debet, in posterum abstinebit. stat. Alex. c. 6. 2.
Debitum probatur Juramento creditoris. stat. David. 2. c. 6. 3.
Iuramento accusatoris, probatur furtum factum pauperibus & debilibus personis. stat. David. 2. c. 13. 3.
Quilibet factus burgensis debet jurare fidelitatem Regi, & communitati burgi. leg. burg. c. 2.
Iurare debent Præpositus & Ballivi in burgo. c. 77. 2.
Et Præcones sive serjandi. leg. burg. c. 76.
Et servientes in molendino. leg. burg. c. 68. 2.
Et lineatores in burgo. leg. burg. c. 102.
Testes in judicio producti debent jurare; sed qui eos producit, non cogitur jurare. leg. burg. c. 32. 1.
Pupillus non tenetur jurare. leg. burg. c. 85.
Iuramentum facere non potest, qui est convictus perjurij, vel falsi testimonij. lib. 4. c. 26. 3. leg. burg. c. 88. vid. Purgatio.
Iustitiam impedire non debent Magnâtes, neq; ad eam impediendam, munera capere. stat. Wilh. c. 7.
Iustitia debet æqualiter fieri, tàm pauperibus quàm Divitibus. stat. Wilh. c. 33.

38. ſtat. 1. Rob. 1. cap. 2.
Ius nemo ſibiipſi dicere debet. ſtatuta 2 Rob. 1. cap. 15. 1. ſtatuta Rob. 3. c. 15 2. leg. burg. c. 101, 2.
Iuſtitia debet ſummariè miniſtrari perſonis Eccleſiaſticis, viduis, pup illis, & orphanis. ſtat. Rob. 3. c. 5. 1.
Juſtitiarius *pro ſuo feodo habet quinq; libras quolibet die itineris.* lege Malc. 2. cap. 3. 1.
Et ejus Clericus, percipit pro quolibet homine amerciato, vel vendito, duos ſolidos, & pro homine mundato, quatuor denarios. leg. Malc. 2. c. 3. 2.
Varia alia feoda juſtitiarii. Iter Iuſtitiar. c. 8.
Juſtitiarius debet tenere ſuum iter ſive curiam, bis in anno. ſtatuta Rob. 3. 30. *& omnes liberetenentes de Rege, ibi debent comparere.* Quon. Attach. cap. 79. *Veluti, Epiſcopi, Abbates, Comites, Barones, Milites.* ſtatuta Wilh. c. 2. 3.
De his quæ ejus curiam impediunt. ſtatuta David. 2. c. 24.
Secunda Curia juſtitiarii eſt peremtoria. ſtatuta Rob. 3. c. 31. *Sed nunc prima curia eſt peremtoria.* Iter. Juſt. num. 12. *extractus juſtitiariæ curiæ debent imponi per Vice comites.* ſtat. Rob. 3. c. 27.
Amerciamentum in eius curia. leg. Malc. 2. cap. 8. 1. Quon. Attach. cap. 35. 4.
Juſtitiarius cognoſcere debet de furto, & homicidio per viam indictamenti. lib. 1. c. 1. 7. *De pace Regis infricta.* Quon. Att. c. 54. 2.
De nativis, eorum ſtatu, vel fuga. Quon. Attach. cap. 56. 2. De placitis Coronæ. ſtatuta Wilh. cap. 2. 4. 5. *De incendio & roboria, ſive rapina.* lib. 4. cap. 6. *De raptu mulieris.* lib. 4. cap. 8. *De Wrecto maris.* ſtatuta Alexan. cap. 25.
Nam placita coronæ pertinent ad ſolum juſtitiarium, non autem ad inferiores curias. vide Placita Coronæ.
Ad juriſdictionem juſtitiarii, pertinet crimen læſæ Majeſtatis. lib. 1. cap. 1 5. lib. 4. c. 14.
Et homicidium tàm privatum (quod dicitur murdrum) quàm publicum. lib. 1. c. 1. 7. lib. 4. c. 5. *Crimen quod dicitur* haymſuckin. lib. 4. cap. 9. *Crimen falſi.* lib. 4. c. 13. *Furtum & latrocinium.* lib. 4. c. 14.
Et generaliter ad curiam juſtitiarii pertinent omnia crimina, quæ puniuntur vltimo ſupplicio, aut membrorum truncatione. lib. 1. c. 1. 5.
Juſtitiarius debet capere indictamentum, de malefactoribus. ſtatuta Alex. cap. 2. 1.
Debet curare vt delicta puniantur, quæ fiunt eundo, morando vel redeundo, ab exercitu Regis. ſtat. 1. Rob. 1. c. 4. 1.
Debet punire piſcatores ſalmonum, temporibus prohibitis. ſtatuta 1. Rob. 1. cap. 12. 5.
Debet incarcerare furioſos homines. ſtat. 2. Rob. 1. c. 24. 2.
Debet cuſtodire ad opus Regis, homines inventos ſine Domino; donec Dominũ invenerint. ſtat. David. 2. c. 3.
Ad curiam juſtitiarii, pertinent Brevia de recognitionibus, de morte anteceſſoris, de nova diſſaiſina, de purpreſturis, de diſtrictionibus ſuper debitis. lib. 1. cap. 5. 2. lib. 2. cap. 74. 1 Quon. Attach. cap. 52. cap. 53. cap. 49. lib. 3.

cap.

cap.28. vide Iter.

K.

KELCHING *vniuscujusque quantum sit.* lib.4. c. 38.
Katherani, ideſt, raptores & improbi fures, vulgò, ſoureris, ſojorurneris, *capi poſſunt & impune occidi.* ſtat. Rob.2.c.12. *Si capiuntur, puniuntur morte & bonorum confiſcatione.* ſtatuta Rob.3.c.44.

L

LANAM *emere ad tingendum, nemo poteſt niſi ſolus burgenſis.* leg. burg. cap. 22. ſtatuta VVilh. c.36. *Et niſi ſit confrater Gildæ.* ſtatut. Gild. c. 20.
Regratarij non poſſunt emere lanam, niſi albam. lege Burg. cap. 73.
Carnifices non poſſunt emere lanam. ſtatuta Gild. c. 25.
Lana debet publicè in foro emi, & non contra ſtatutū ville. ſtatuta Gild.c.30.
Lana debet vendi mercatoribus Burgorum. ſtatuta Wilh. c.36.
Nemo poteſt facere lanam de pellibus, à feſto Penteçoſtes, uſq; ad feſtum Michaelis. ſtatuta. Gild.c.36.

Læſæ *Majeſtatis, ſeu proditionis pœna contra Regem, viz. omnium bonorum mobilium & immobilium confiſcatio, ad ſolum Regem pertinet.* lege Malc. 2. c.12.1.lib,4.c.1.17.c.11.Quon.Att.c.19.3.
Crimen læſæ Majeſtatis, ad curiam juſtitiarij pertinet. lib.1.c.1.5.
Si nullus apparet qui accuſat, accuſatus ſive Reus per plegeos attachiatur; vel carceri includitur, & ei legitima conceduntur eſſonia. lib.4.c.1.3.11.

Latro, *latrocinium*, vide Furtum.

Legitimatio *liberorum non fit, de jure hujus Regni, per ſubſequentes nuptias, contractas inter patrem & matrem, ejus qui ante nuptias natus eſt.* lib.2.cap. 51.2.3.

Lepores *non debent interfici tempore nivis.* ſtatuta Rob. 3. cap. 10. vide Venatio.

Leproſi *debent ali, vel propriis ſumtibus, vel ex eleemoſyna Burgi: Non debent ingredi villam, nec ab aliquo hoſpitari.* lege burg.cap.64. *Neq; in Gildam intrare, aut ibi morari debent.* ſtatuta Gild.c.15.

Lex de Clan-Mak-duff. ſtatuta Wilh.c.27.2.
De legibus obſervandis, & juſtitia adminiſtranda, tres Regni ſtatus jurant. ſtatuta Rob. 2. c.17.

Libellus *ſive Clameum.* vide Petitio. libellus Famoſus. vide Rex.

Liberi *ſunt omnes ſua natura; ideoq; liber homo opponitur ſervo; eodem modo quo libertas ſervituti.* lib.2.c.14.3. vide Carcer. vide Nativi.
Libertini verò ſunt, qui aliquando fuerunt ſervi, nunc autem libertatem conſequuti ſunt. lib.2.c.14.3.
Libertas recuperari poteſt manumiſſione, emtione & venditione, copula carnal. inter Dominum & ſervi uxorem, atroci injuria, vel ſævitia Domini, ingratitudine Domini, præſcriptione ſeptenni, & præſcriptione annali infra Burgū. lib.

lib.2.c.12.
Libertas nunquam recuperatur ab eo qui se venundari passus est. Quon. Att. cap.70.
Libertatis probatio. vide Probatio.
Lineatores *debent eligi in Burgo, per Præpositum & concilium comitatis.* leges burg. c.102.
Terra semel lineata, non debet iterum lineari. leges burg. c.123.
Locator *qui mercedem accipit, tenetur rem locatam dare ad vsum, ad quem locatur: Conductor verò mercedem solvere.* lib.3.c.14.2.
Conductor terræ Ecclesiasticæ, si non solverit canonem, sive censum per biennũ, terram amittit. lib.3. c.14.4.5.
Elapso tempore, ad quod res locatur: Locator potest rem suam repetere. lib. 3. cap.14.3.
Torralium [ane Kill] *locatum alicui, pro certa mercede, si comburatur, conductor non tenetur de damno, aut torralij restitutione.* leges burg.c.54.
Lot, cut & cavill, *quilibet habet cum Burgensi in nundinis.* leges burg.cap.59: statuta Gild.c.20.
Habet locum in lana, toriys & pellibus. statuta Gild. c. 43.
Lunaticus, *cùm furor intermittitur, pacisci & contrahere potest.* lib.1.cap.30. 4.Quon. Att.c. 29.3.

M.

MAHAMIVM [ane manzie or hurt in the bodie] *habens in corpore, potest accusari à duello, neque cogitur pugnare.* lib.4. cap. 3.1.
Mahamium, sive vitium rei emtæ, rescindit contractum emtionis.
Et venditor rem vitiosam, debet rehabere, & pretium restituere. lib.3.c.10.8.
Malefactor *principalis, debet primò implacitari, ante illum, qui accusatur de præcepto vel recepto.* lib.4. 26.1.
Malefactores debent citari si fuerint fugitivi, & puniri per Vice-comitem: & si non comparent, declarantur Rebelles. statuta Rob.2.cap.15.cap.16. statuta, Rob. 3.c.45.
Quilibet Baro potest ter in anno, purgare suam baroniam, de malefactoribus. Quon. Att.c.41.1.
Malefactor si captus fuerit & custodiatur per vnam noctem; potest à Domino replegiari. Quon.Att.c.39.3.
Malefactores non debent manu-teneri, aut receptari per Magnates. leg. Malc. 2.c.14.4. statuta Wilh. c.7.1.
De omnibus malefactoribus, debet indictamentum capi, & per assisam judicium fieri: stat. Alex.c. 21.
Si famatrium, duarum, vel vnius Baroniæ, aliquem de maleficio appelliverit, & is plegium non habuerit, morte puniri potest. statuta David. 2.cap. 17.4. vide Crimina.
Maneletam [ane pernitious herbe called guild] *si firmarius habet in terra sua, & eam non vult purgare, potest puniri vt seductor, qui ducit exercitum in terram tuam: Et si nativus tuus habeat Maneletam, pro qualibet particula, dabit*

tuum mutonem. ſtat. Alex. c. 18. 1. 2.

Manerium *non venit in diviſionem dotis, ſed totum ad hæredem pertinet.* lib. 2. cap. 16. 63.

Manumiſſio *eſt libertatis datio quum ſcilicet, Dominus libertatem dat ſervo ſuo, vel gratis, vel ob benè meritum, vel propter pretium ab extraneo acceptū.* lib. 2. c. 14. 1. 5. lib. 2. c. 12. 1. 2.

Quæ tùm demum perficitur, ſi fiat cum licentia Regis. vid. Rex.

Mareſcallus *habet pro ſuo feudo decem libras:*

Et omnes tranſgreſſiones factæ, circa Regem infra duas Leucas, debent per eum & Conſtabularium puniri. leg. Malc. 2. c. 6. 2. 3.

Marıtagium *dicitur, id quod datur viro cum muliere, per mulieris parentes, cognatos, aut alios: Et alio nomine vocatur Dos* [tocher gude] lib. 2. c. 18. 1.

Sive ſit terra in maritagium data, ſive aliud quid piam. lib. 2. c. 57. 2.

Eſt duplex, aut enim eſt liberum, pro quo nullum præſtatur ſervitium, Domino Capitali, neq; homagium, vſq; ad tertium hæredem: Quartus autem hæres & cæteri deinceps hæredes, ſervitium & homagium præſtare tenentur.

Aliud eſt maritagium obnoxium ſervitio, quia donatur cum reſervatione ſervitij debiti Domino: Et tunc Maritus mulieris, cui fit donatio & ejus hæredes, debēt facere ſervitium Domino: Sed nullum homagium faciunt, vſq; ad tertiū hæredem. lib. 2. c. 57.

Auxilio per patrem ab hominibus ſuis levato, ad maritandam filiam, ſi pater præmoriatur, ejus exſecutores, tenentur filiam maritare ex ſub ſidio priùs levato. Quod ſi bona patris non ſufficiant, hæres de ſuo tenetur in tantum filiæ, ſeu ſuæ ſorori. ſtatuta 2. Rob. 1. c. 18. 3. 4.

Cauſſa de maritagio debet tractari in foro Eccleſiaſtico. lib. 2. c. 59. 3.

Si pater habens plures filias, & uni earum dederit partem hæreditatis ſtæ nomine liberi maritagij, ea pars veniet in collationē & diviſionem hæreditatis ſtatuta Rob. 3. c. 35. 5.

Maritagium [the mariage of an heire male or female] *hæredis feudi militaris, mero jure pertinet ad Dominum feudi.* Quon. Att. c. 93. 2.

Qui hæredem minorem 14. annis abducit, & in matrimonio collocat, ſolvit valorem maritagij, incarceratur & Domino Regi ſatisfacere debet.

Si hæres 14. annum egreſſus, maritaverit ſe ſine licentia Domini: Vel ſi rationabile maritagium, à Domino oblatum recuſaverit, duplum maritagij, Domino ſolvere cogitur. Quon. Att. c. 91. 1. 2.

Dominus amittit cuſtodiam hæredis minoris, quatuordecem annis, ſi eum indiſparagio maritaverit. Quon. Att. c. 92. 1.

Si hæres noluerit pro Domino maritari, cùm ad ætatem pervenerit, ſolvit Domino valorem maritagij. Quon. Att. c. 93. 1.

Maritagium hæredis pertinet ad antiquiorem Dominum. Quon. Att. c. 94. vide Rex. lib. 2. c. 44. 1.

Tutor vel cuſtos hæredis ſocco-manni non poteſt ejus maritagium dare vel vendere. ſtatuta 2. Rob. 1. c. 8. 5.

Maritus *tenetur dotare vxorem ſuam: Eſt Dominus bonorum vxoris, & fructus dotis vxoris ſuæ percipit.* lib. 2. c. 16. 2. 12. 13.

Maritus primogenitæ filiæ, quum plures filiæ ſuccedunt patri, debet facere homagium Capitali Domino, de toto feudo. lib. 2. c. 29. 1.

Maritus non potest alienare hæreditatem vxoris viventis, sine ejus consensu. Quon.Att.c.20.1.

Neq; hæreditatem vxoris defunctæ, sine consensu hæredis ipsius vxoris. lib.2. cap 29.5. *Quia tantum est custos illius hæreditatis.* lib.2. cap.29.3. Quon. Att.c.20.

Maritus piè & honestè fecerit, si vxori factionem testamenti concesserit. lib. 2.c.36.8.

Maritus mulieris hæredis debet facere homagium Domino Capitali: Sed maritus viduæ habentis dotem, solam fidelitatem facit waranto dotis. lib.2. cap.48.6.10.

Mariti minor ætas, excusat vxorem majorem, ne illa cogatur placitare, super sua hæreditate. Quon.Att.c.38.3.

Maritus potest revocare donationem suæ vxori factam. lib.2.c.15.10.11.

Maritus potest respondere pro sua vxore in judicio. leg.burg.c.33. *Sed si vxor plegium dederit, & in judicio convicta fuerit civiliter, sine consensu viri, ipse pro ea respondere non tenetur.* leg. burg.c.131.

Maritus non debet consentire maleficio suæ vxoris, neq; inde respondebit, nisi ei consenserit. stat.Wilh c. 19.2.

Maritus potest moderatè corrigere & castigare vxorem. stat. David. 2.c.16.

Tanquam puerum infra ætatem. leg.burg.c.131.vid.Uxor.

De Melletis *placitum*, [action or pley of sudden or hastie tuilzies] *pertinet ad Vice-comitem, ejusq; curiam.* lib.1.c. 3.7.

Mensuræ *variæ & earum quantitas.* stat.Rob.3.c.22.

Mensuras in domo sua, potest habere quilibet Burgensis. leg.burg.c.52.

Mensuræ visitatæ in burgo, debent examinari per Camerarium in suo itinere. Iter.Cam.c.30.

Mercator, *quomodo debitum suum recuperabit.* stat.2.Rob.1.c.19.

Debet solvere Regi suam rectitudinem. stat.David,2.c.12.3.

Placitum inter Burgensem & mercatorem, debet terminari infra tertiam refluxionem maris. leg.burg.c.8.

Mercatores extranei *debent emere suas mercantias, tantùm à Burgensibus.* leg.burg.c.18.stat.Wilh.c.37. *liberè possũt emere & vendere.* stat.David. 2.cap.33.

Debet satisfacere Præposito burgi in die fori. leg.burg.c.40.2. vid.Burgus.

Mercheta *mulieris: quæ & quanta esse debeat.* lib. 4. c.31.

Non habet locum, neq; capi debet in Burgo. leg.burg.c.19.

Meremium *vel* Muremium, *potest asportari per tenentem qui migrat de vna terra aut domo ad aliam.* Quon.Att.c.30.

Messuagium *principale*, the principall dwelling house, *pertinet ad hæredem neq; venit in divisionem, aut partem dotis.* lib.2.c,16.62.leg.burg.c.110.

Debet integrum reservari filio primogenito socco-manni, ratione primogenituræ. lib.2.c.27.4.

Et filiæ primogenitæ, socco-manni vel Militis, lib,2.28.3.

Non potest vendi vel alienari in præjudicium hæredis. leg.burg.c.110.

Messuagium, *sive Capitalis domus Burgensis, non debet dari ejus vxori in dotẽ si aliam dotem habet.* leg.burg.c.26.c.110.

Milites *dicuntur qui tenent terras suas de Baronibus, in suis Curijs vtuntur*

ijſdē legibus quibus Barones & dimidio amerciamenti. leg.Malc.2.8.7.
Miles criminis reus, debet judicari per Milites & liber tenētes. ſtat.Al.c.2.7
Si Burgenſis petit debitū à Milite, Miles poteſt ſe purgare. leg.burg.c.30.2.
Minoris *ætas, quando dicatur plena & perfecta.* vid. Ætas.
Minor tenetur reſpondere ſuo vaſallo majoris ætatis, hæreditatem ſuā petenti. lib.2.c.42.9. lib.3.c.32.13.
Tenetur reſpondere de conqueſtu. lib.2. c.32.5. *& de dote.* Quon.Att c.99.
Et de eo, quod ejus anteceſſor jure wardæ poſſidet. Nam in judicio poſſeſſorio, veluti in Brevi de dote mulieris, privilegium minoris, cum non accuſat. lib.3. c.32. 5. Quon. Att.c. 99.
Tenetur reſpondere de debitis propriis vel patris, vel de nova diſſaiſina. lib. 3. c. 32. 16.
Minor non tenetur in minori ætate, reſpondere de felonia, ſed attachiari debet per ſalvos & ſecuros plegios, quod reſpondebit cùm venerit ad ætatem perfectam. lib.2.c.40. in fin.
Nam minor non tenetur reſpondere in aliquo placito, per quod poteſt vita privari vel amittere vitam vel membrum. lib.3.c.32.15. *aut terram ſeu hæreditatem.* ſtat.Wilh.c.39.
Minor ſi eſt in tenemento terræ petitæ, non cogitur placitare per Breve de morte anteceſſoris, de hæreditate ſua. lib.3.c.32.3.
Minor poteſt petere poſſeſſionem ſui prædiceſſoris, per Breve de morte anteceſſoris: Et reſtitutā illi poſſeſſione, non cogitur placitare de recto vel proprietate, donec fuerit major. lib.3.c.30.3.
Minor ætas mariti, excuſat uxorem majorem, ne illi cogatur litigare, de hæreditate ſua. Quon. Att. c.38.3.
Si duæ ſorores vocantur in warantum, quarum una eſt minor altera major: Neutra tenetur reſpondere donec minor venerit ad perfectam ætatem. Quia ætas minoris excuſat majorem. ſtat. 2.Rob. 1.c. 17.1.2. *Idem privilegium conceditur minoribus in burgo.* leg. burg.cap. 85. *Minor non tenetur reſpondere de uſuris, quia à tempore mortis anteceſſoris ejus, uſq; ad legitimā ætatē, uſuræ non currunt contra minorem.* ſtat. Rob.3.c.21.
Minori contra majorem petentē hæreditatem ſui prædiceſſoris, eſſonium minoris ætatis conceditur. lib.3.c.32.1.2.
Sed major non utitur eſſonio, contra minorem, neq; minor contra minorem. lib.3.c.30. lib.3.c.31.
Minor reſtituitur contra proprium factum. Quon.Att.c.29.1.
Et in cauſſa de warantia dotis, minor vocatus in warantum, poteſt petere reſtitutionem cùm venerit ad ætatem. ſtat. Wilh.c.29.
Minor ſi ſit pupillus, alteri obligari non poteſt ſine tutoris auctoritate: Sed aliū ſibi obligare poteſt. lib.1.c.30.5.
Minor 25 annis, non poteſt eſſe arbiter. lib.2.c.4.4.
Quando minor vocatur in warantum, debent quoq; vocari cuſtodes, tàm corporis ejus, quàm terrarum. Quon.Att.c.90.6.
Pupillis & orphanis, juſtitia debet adminiſtrari ſummariè, ſine plegiorum datione. ſtat.Rob.3.c.5.1.
Minori vocato in warantum dotis, Charta ſui prædiceſſoris debet ei oſtendi. ſtat. Wilh. c. 28.

Miſeri-

Miſericordia *Regis, non extenditur ad amiſſionem tenementi, ſive hæreditatis.* lib. 2.c.74.7. lib.3.c.1.18.
In miſericordia Regis, eſt vaſallus, qui Dominum ſuum in jus vocat, & nihil contra eum probat. lib.1.c.26.5.
Qui finalem concordiam aut arbitrorum ſententiam, non ſervat. lib.1.c.27.7.
Qui eſt plegius pro aliquo, de ſtando ad rectum per defaltam ejus pro quo eſt plegius incidit in miſericordiam Regis. lib.3.c.1.18.
In Miſericordia Regis eſt, qui Chartam & ſcripturam ſuam negavit, & de contrario convictus. lib.3.c.8.9.
Dominus Curiæ eſt in Miſericordia Regis, ſi ejus Curia fuerit convicta de falſo judicio. lib.3.c.24.8.
Actor & Reus, ſi faciunt defaltam, amboſunt in Miſericordia Regis. lib.1. cap.8.35.
Qui vocat warantum in recognitione de nova Diſſaiſina, eſt in Miſericordia Regis, eodem modo, quo is, qui de nova Diſſaiſina convictus fuerit. lib.3.c.36. 4.ſtat.Alex.c.8.2.
Appellator in crimine læſæ Majeſtatis ſi duello victus fuerit, erit in Miſericordia Regis. lib.4.c.1.16.
Qui infra unam noctem & diem non conqueritur de roboria, haymeſuckin, *vel raptu, incidit in miſericordiam Regis.* lib.4.c.10.2.
In Miſericordia Regis eſt, qui ejus protectionem infregit. Quon.Att.c.54.5.
Qui tempore duelli, alterutri parti opem, vel auxilium fert, apponendo manum. Quon,Att.c.74.2.
Summonitor in officio ſuo negligens aut defectivus. lib. 1.c.6.17.
Qui alienum nativum detinet à Domino ſuo. ſtat.Wilh.c.8.
Qui pro lucro vel muneribus aliquem replegiat, ab una Curia ad ſuam curiam. ſtat. Alex. c.4.2.
Qui aliũ accuſat de nova diſſaiſina & non probat. ſtat.Alex.c.8.5.
Qui plegium invenit de proſequendo in criminali cauſſa, & non vult proſequi:
Qui non habet plegium proſequendo in criminali cauſſa:
Qui in judicio convictus eſt. ſtat. Alex.c.10.
Plegius tenentis non comparentis ad diem legitimum, ad quem citatus eſt. lib. 1.c.17.16.
Qui conqueritur de namis à ſe injuſtè captis, & id non probat. ſtat. 2.Rob. 1. cap.21.4.
Qui viduam poſt mortem mariti, de dote diſſaiſierit. ſtat.Rob.3.c.20 3.
Qui capit feram in foreſta Regis ſine licentia. leg.Foreſt.c.15.4.
Præpoſitus Burgi, qui non punit piſtores & braſiatrices. leg. burg.c.21.4.
In querela pede-pulveroſi, tàm actor quàm Reus faciens defaltam, eſt in miſericordia Regis. leg.burg.c.140.2.
Burgenſes convicti de falſo pondere & menſura. leg.burg. c.74.2.
Omnia nomina eorum, qui in itinere Camerarij poſiti in voluntate & miſeridia Regis, debent regi præſentari. Iter.Cam.c.34.
Qui defraudat Regem de ſua cuſtuma. de Cuſtum.c.3.
Molendinum, *non judicatur Eſcheta, cujus rota homo occiditur.* Quon.Attach. cap.48.13.
Tempore noctis, licet tranſire ad molendinum. Quon.Att.c.62.3.

Index.

In Molendino debet esse vnus magister, & duo servientes. statuta Wilh. cap. 9.1.

In Burgo servientes debent esse jurati, secundum considerationē proborum hominum. leg.burg.c.68.stat.Wilh.c.9.1.

Si quis captus fuerit transiens, cum blado, ad aliud molendinum, Dominus recti molendini habebit equum & Molendinarius bladum & saccum. stat. Wilh. c.3.8.

Bladum emtum ad naves, vel à Burgensibus, potest per emtorem portari ad quodcunq; molendinum. stat. 2.Rob.c.36.

Molendini combustio, per equum oneratū duabus ovibus, debet importari Molendinario. stat.2.David.2.c.26.3.

Ad molas manuales, non licet grana molere, nisi tempore necessitatis. statuta Gild.c.19.

Non licet habere nisi duo paria Molarum. stat.Gild.c.42.

Molendinarij possunt variis de causis accusari, coram Camerario. Iter.Cam. cap. 11.

Moneta non debet transportari extra Regnum. stat. David.2.c.37. *Debet esse conformis monetæ Angliæ.* stat.David.2.c.38.c.46.

De Morte *antecessoris Breve, debet determinari coram justitiario.* lib.1.c.5.3 *Et per assisam.* stat.David.2.c.19.1.

Forma Brevis & processus. Quon. Att.c.52.

In hoc processu, Breve debet legi, deinde petens clamēū suum proponit; Posteà tenens, post consilium habitum cum amicis respondet. lib.1.c.11.3.

Breve de morte antecessoris, conceditur hæredi petenti, eandē possessionem terræ quā antecessor suus habuit, qui obyt vestitus & saisitus, vt de feudo suo. lib.3.c.28. stat.1.Rob.1.c.23.

In hoc Brevi duo nova Essonia conceduntur tenenti. lib.3.c.28.10.

Si Assisa affirmativè pro petente sententiam dixerit, Vice-comes saisinā terræ & omnium catallorum, quæ in ea sunt petenti tradit.

Sin verò contra petentem, in gratiā tenentis Assisa judicium negativū reddiderit; ipse tenens possessionē, quam habet retinebit. lib.3.c.28.13.14.

Variæ & diversæ exceptiones, contra Breve de morte Antecessoris, per quas impediri potest. lib.3.c.19.

In hoc Brevi & major petit contra majorē. lib.3.c 28.

Aut minor contra majorē. lib.3.c.30. *Aut minor contra minorem.* lib.3.c.31.

Aut major contra minorem. lib.2.c.32.

Per hoc Breve hæres recuperat damna, à Domino detinente hæreditatem, eodē modo quo in Brevi de nova dissaisina. stat.2.Rob.1.c.6.3.

Hoc Breve procedit contra tenentem absentē. lib.3.c.28.4.

Si sit legitimè citatus. stat.David.2.c.21.

In hoc Brevi licet tenenti vocare suum waarantū. stat.David.2.c.22.1.

Breve inquisitionis [the brief of request] *debet deservīri in plena Curia, corā Vice-comite, per dignjores Balliæ suæ, sub præmonitione* 15. *dierum, ad hoc vocatos.* stat. Rob.3.c.1.vid.assisa.

Vicētus in hoc Brevi potest placitare per Breve de recto, & in judicio petitorio. lib. 3. c.28.

Morum *combustio, prohibetur fieri in omnibus mensibus, excepto mense Martio,*

sub

ſub pœna 40 ſolidorum. ſtat.Rob.3.c.11.

Mulier *nunquam ſuccedit cum maſculo neq; poteſt eſſe cum eo particeps, alicuius hæreditatis: Quia mas fœminam ſemper excludit.* lib. 2.c.30.2.

Mulier ſui juris, veluti vidua, poteſt teſtamentum facere. lib.2.c.36.8.

Mulier regulariter non admittitur ad accuſandum in criminali cauſſa. lib. 4.cap. 2.

Niſi pro morte Mariti, vel pro injuria corpori ſuo illata. lib.4.c.5.8.9.

Mulieris mercheta. lib.4.c.31.

Mulier criminis rea dicens ſe eſſe gravidam, & ferre in vtero, debet cuſtodiri ejuſq; venter inſpici donec pepererit. ſtat.2.Rob.1.c.26.2.

Mulier dicens ſe eſſe prægnantem poſt mortem mariti debet cuſtodiri. ſtatuta 2.Rob.1.c.27. vid. fœmina. vid. Vidua. vid. Vxor.

Multura *datur per liberum hominem, ſecundum tenorem ſui inſeofamenti: Ruſticus verò & firmarius dabunt decimum tertium vas, & de celdra magis vnam ſu lotam.*

Si quis tranſeat de vno loco ad alium cum blado, non ſolvit multuram, ſi ponit ſaccum ſuum in via Regia.

Sed ſi ponat cum infra domum, vel ſupra fimarium, dabit multuram: pro ſemine quod ſeminatur non datur multura. ſtat. Wilh.c.9. vid. Molendinum.

Murdrum *eſt vnum ex quatuor placitis coronæ.* leges Malc.2.c.11.1. *Et dicitur fieri, cùm quis nullo vidente vel ſciente interficitur.* lib.4.c.5.3.

Vel dicitur Murdrum publicum, cùm quis publicè interficitur per feloniã. leg. Malc. 2.c.15.5.

In hac accuſatione, admittitur qui propinquior eſt ſanguine murdrato. lib.4.5.4

Qui murdrum committit poteſt ad Eccleſium confugere. ſtat. Alex.c.6.

Mutilatio *punitur vt homicidium.* ſtat. Rob. 2.c.11. ſtat. Rob.3.c.44.

Mutus *non poteſt eſſe Arbiter.* lib. 2.c.4.3.

Mutuum *conſiſtit in numero, pondere & menſura: vt ſunt ea quæ numerantur, ponderãtur, vel menſurantur.* lib.3.c.1.4.

Fieri poteſt per plegij, ſeu fidejuſſoris dationem. lib.3.c.1.6.7.

Vel ſub vadij, ſeu pignoris datione. lib.3. c.2.1.

Vel ſub fidei interpoſitione. lib.3.c.7.1.

Vel ſub Chartæ expoſitione, quando ſcilicet, per Chartam ſeu ſcripturam, mutuum probatur. lib. 3.c.8.1.

Si quis repetit pecuniam, quam alicui mutuò dedit, debet probare eam fuiſſe mutuò datam. ſtat.2.Rob.1.c.23.

N.

NAMOS *qui capit*, takes ane poynd or diſtres, *debet primò namare & diſtringere bona mobilia & catalla, deinde immobilia.* ſtat. 2.Rob.1.c.9.

Nami non debent capi ſine conſideratione curiæ. ſtat. 2.Rob.1. c.15.1.

Nami non poſſunt capi in aliquo loco, ſine licentia Domini loci, neq; vltra valorem debiti.

Nemo debet namari niſi ipſe debitor & ejus fidejuſſor. ſtatuta 1.Rob.1c.15.

Nami debent custodiri extra castra & forialicia in loco ubi capiuntur vel in loco proximo. statuta 1. Rob. 1. cap. 8. 1. statuta 2. Rob. 1. cap. 21. stat. David. 2. c. 7. 1.

Qui capit namos in aliqua terra sine consensu Domini, & eos non manifestaverit omnibus in itinere sibi obviantibus, reus est furti. lib. 4. c. 22.

Nami non possunt capi in aliquo tenemento, sine licentia Domini, alioqui eos capiens dabit) forisfactū Domino terræ, & remittet Namos ad fori locū ubi capti fuerunt. lib. 4. c. 20. 2.

Et qui capit Namos sine licentia Regis, vel Domini terræ rapinam committit. statuta Rob. 3. c. 12. 1. 2.

Quòd si capiantur Nami sine licentia Domini, & manifestati fuerint, captor non punitur morte, sed tantùm solvit octo vaccas Regi.

Si verò capti fuerint sine licentia Domini, & non fuerint manifestati: captor eorum punitur, vt latro probatus. statuta David. 2. c. 5. 3.

Licet alicui Domino, infra suum Dominium sine licentia Regis vel alterius Domini capere Namos, pro suis firmis & debitis propriis. statuta Rob. 3. cap. 12. 1.

Quum creditor capit Namos à debitore, & de eorum captione oritur aliqua querela inter eos; vterq; debet invenire plegium Vice-comiti. statuta 2. Rob. 1. cap. 21. 1. 2.

Nami debēt restitui ei qui conqueritur, se injustè namatum esse, modò plegium invenerit ad prosequendum contra namantem: Quia in hoc casu, Nami debent esse in possessione Namati, donec discussum fuerit, vtrum sint justè capti, nec ne. Quon. Att. c. 11. 1. statuta 2. Rob. 1. c. 21. 7. 13.

Qui habitat in uno Vice-comitatu & voluerit capere namum in alio; debet id facere cum licentia Vice-comitis, & namos tenere ibidem, per tres dies, infra quod tempus possunt dimitti ad plegium, id est, dato plegio, liberari per creditorem. statuta David. 2. c. 6. 1. 3.

Nami non debent vendi infra 40 dies, à tempore captionis computandos. stat. 2 Rob. 1. c. 11.

Qui namos per vim abducit, de feudo alicujus Domini, potest puniri vt raptor statuta 2. Rob 1. c. 21. 13.

De eo qui Nomos vetat capi, aut eos detinet. vide Deforcians.

Distringi vel namari nemo potest pro secta facienda, in Curia Domini sui, nisi secundum tenorem suæ Chartæ. statuta 2. Rob. 1. c. 2. 1.

De Namis in burgo capiendis. vide Burg.

Namari vel distringi nemo potest, si ejus mobilia sufficiunt ad debiti solutionem, aut si ipse debitor, est paratus solvere debitum. statuta 2. Rob. 1 cap. 9.

Nativi, *qui aliter dicuntur Bondi & villani: alij sunt de avo & proavo qui & ipsi & eorum majores servierunt servitutem: Alij sunt qui in terra servili, servile fecerunt servitium: Alij denig; sunt, qui pro alicujus manutenentia se in servitutem tradiderunt.* Quon. Att. c. 56. 5. c. 70.

Placitum de Nativis, pertinet ad Curiam Vice-comitis. lib. 1. c. 3. 4.

Et debet implacitari per Breve Domini Regis. lib. 1. c. 5. 2.

Ejus forma & processus. Quon. Att. c. 56.

Si quis petit aliquem a libertate in servitutem, tanquam suum nativum, ei

datur

datur Breve de Nativis, Vice-comiti directum. lib. 1. c. 11. 3.
Qui in quæstione suæ status, succumbit in probatione suæ libertatis, adjudicabitur tanquam nativus adversario suo, cum omnibus suis catallis. lib. 2 cap. 11. 14.
Nam omnia bona nativi, ad ejus Dominum pertinent, quum is nihil habeat proprium. lib. 1. c. 11. c. 12. 5.
Nativi ascriptitii dicuntur, qui ita adhærent glebæ, sive terræ, ut illâ venditâ ipsi quoq; venditi intelligantur. lib. 2. c. 12. 3.
Exceptio Villenagij, contra petentem objecta, impedit Breve de morte Antecessoris. lib. 3. c. 29. 4.
Nam villanus sive servus non habet jus successionis, neq; ulli hæres esse potest.
Nativus fugitivus, non potest capi in nundinis. leges burg. c. 93.
Qui alienum Nativum detinet, eum restituere debet Domino suo, cum omnibus catallis Nativi & duplo damni per Dominum passi. statuta Wilh. c. 8. vide Servus.

Per Navem *mercantiæ in hoc regnum adductæ, non possunt in Navi vendi, sed debent ad terram ferri.* leges Burg. c. 10. stat. Gild. c. 22. *Inter solis ortum & ejus requiem.* stat. Gild. c 44.
Victualia per navim adducta, non possunt emi à foris-habitantibus. statuta Gild. c. 46.
Nautæ diversarum regionum, inter se contendentes, debent judicari per Ballivos burgorum. leges burg. c. 27.
Navis non pertinet tanquam res mobilis, ad hæredem Burgensis defuncti. leg. burg. c. 125. 2. *Naufragium passis bona debent restitui.* Quon. Att. cap. 102. vide Wreck.

Nepos *solus ex filio vel filia, succedit avo in totam hæreditatem,*
Si sunt plures, primogenitus est hæres;
Si sit Nepos & Neptis, solus Nepos succedit. Nam masculus fœminam excludit. lib. 2. c. 32. 1.
Nepos ex filio primogenito, jure representationis succedit suo avo,
Et filium post natum avi, id est, patruum suum excludit. lib. 2. c. 33. 5.

Neptis *sola, ex filio succedit, & si sunt plures Neptes ex pluribus filijs: Neptis ex filio primogenito, sive sit una sive plures, vel ex una filia, succedunt æqualiter.*
Si sunt plures, ex pluribus filiabus, aut sunt numero æquales ex singulis filiabus, & tunc succedunt in capita: Aut sunt dispares in numero, hoc est, plures ex una filia & pauciores ex alia, tunc succedunt in stirpes, id est, eodem modo, quo ipsarũ matres successuræ erant, si vixissent. lib. 2. c. 32. 1.

Nocte *transire nemini licet, nisi sit alicujus authoritatis & bonæ famæ, aut ut adducat Presbyterum ad infirmum.*
Aut ad molendinum, aut pro necessarijs negotijs suis, vel Domini sui. Quon. Att. c. 62. leges burg. c. 118.

Non-introitus [Non entres] *terrarum Vasalli seu tenentis mortui, pertinet ad Dominum Capitalem, donec terræ per verum hæredem fuerint recuperatæ.* stat. Rob. 3. c. 19. 1. c. 38. *Breve de*

Nova dissaisina [of ejection forth of immovable gudes, as lands, or spuilzie of moveables, as Nolt and sheepe] *debet terminari coram justitiario.* lib. 1. c. 5. 3.
Et non aliter quàm per assisam proborum hominum. statuta David. 2. cap.

cap. 19. 1.
Forma Brevis & processus. Quon. Att. c. 53.
In hoc processu, Breve debet primò legi, deinde debet petens clamcum suum narrare: Tertiò, tenens ei respondere, & amicos suos consulere potest. lib. 1. cap. 11. 3. 4.
Hæc recognitio locum habet, quum quis alium, sine judicio dissaisierit, de libero tenemento suo, ad recuperandam sui tenementi possessionem. lib. 3. c. 36. 2.
Si quis dissaisinam facit in mobilibus, dissaisitus recuperat saisinam suorum bonorum & dissaisitor debet redimi & amerciari per Regem & incarcerari stat. 2. Rob. 1. c. 12.
Hoc Breve datur mercatori, contra debitorem suum incarceratum. stat. 2. Rob. 1. c. 19. 6.
Si plures faciunt dissaisinam & unus eorum moriatur, cæteri tenentur. stat. 1. Rob. 1. c. 13. 2.
In nova dissaisina non exspectatur warantus. lib. 2. c. 36. 4.
Minor tenetur respondere de nova dissaisina. lib. 3. c. 32. 16.
Qui in hoc judicio convictus fuerit, debet restituere saisinam dissaisito, cũ omnibus catallis & fructibus, & præterea erit in misericordia Regis. lib. 3. c. 36. 6. stat. Alex. c. 8. 2.
Hoc Breve variis modis potest impediri. stat. David. 2. c. 2 3. vide Ejici.

Nundinarum *tempore, non licet aliquem namare.* leg. burg. c. 3.
Neq; capere aut attachiare, nisi pro gravioribus criminibus. leg. burg. c. 91.
Adeò ut nativus fugitivus à Domino, in Nundinis capi non possit. leg. burg. cap. 93.
Propter nundinas, datur essonium Reo in jus vocato, eodem modo quo ratione peregrinationis. lib. 1. c. 8. 30.
In Nundinis, quilibet habet lot, cut & cavill. leg. burg. c. 59.
In nundinis regratarii possunt liberè emere & vendere. leg. burg. c. 73.
Placitum Nundinarum, potest teneri post nundinas, de rebus inventis in nũdinis quæ dicuntur robatæ, furatæ vel amissæ leg. burg. c. 92.

Nuptiæ *contrahuntur consensu partium.* Quon. Att. c. 92. 2.
Per masculos post 14 ætatis annum. Quon. Att. c. 91. 92.
Nuptiæ possunt esse inter raptorem & mulierem raptam, cum consensu Regis & parentum mulieris. lib. 4. c. 8. 10.
Ex justis Nuptijs liberi intelliguntur esse legitimi. lib. 2. c. 49. in fin. 6.
Per nuptias subsequentes, liberi ante nuptias geniti, non legitimantur. lib. 2. cap. 51. 3.
Ex justis Nuptijs cum muliere hærede, & prole vivâ procreatâ, oritur curialitas Scotiæ. lib. 2. c. 58.
In maritandis filiabus, Dominus potest petere auxilia à suis vasallis. lib. 2. cap. 73. 2.
Mulier hæres feudi militaris, non potest nubere sine consensu Domini Capitalis. lib 2. c. 48. 2. c. 70. 1.
Si pater filiam vel filias hæredes maritaverit sine consensu Domini, exhæredatur. lib. 2. c. 48. 5.
Vidua non potest secundas nuptias contrahere, sine consensu Domini. lib. 2. c. 48. 12. 14. *Sed cogi non potest ut nubat.* stat. Alex. c. 23.

Nec etiam sine consensu waranti ipsius dotis, id est, hæredis mariti defuncti. lib.2.c.48.11. vid. Maritagium.

O.

OBLIGATIONES *quædam consensu contrahuntur: sed ex quolibet consensu non oritur obligatio: Non enim quilibet consensus. est obligatorius.* lib. 1. c.28.2.

P.

PACTVM *est consensus duorum vel plurium in eandem rem.* lib.1. cap. 28. 1.

Est personale vel reale. lib. 1. c.29.1.

Item pactum aliud est vtile, aliud inutile. lib.1.c.30.1.

Item pactum eorum, quæ in rerum natura non sunt, neq; esse possunt, aut eorum quæ sunt prohibita, & interdicta, turpia, impossibilia, vel impia, non est obligatorium. lib.1.c.30.7.

Quia pacta debent esse licita, & cum pietate conjuncta. lib.1.c.31.

Pacta non solùm obligant Paciscentes, sed etiam eorum successores, & pactum patris obligat filium. lib.3.c.10.7.

Forma Brevis de pactione, seu conventione observanda. Quon. Attach. cap. 50.

Pannagium *porcorum, quantum esse debeat.* leg. Foreſt.c.7.

Pannum *facere & secare, nemo potest nisi Burgensis.* leg. burg.c.22.

Extranei Mercatores, non possunt scindere pannum. stat. Wilh. c.37.

Pater *non potest invito filio primogenito, legitimo suo hærede, donare filio postnato mulierato, partem terræ suæ, ne primogenitum exhæredare videatur.* lib.2 c.18.c.19.3.

Neque etiam illi permittitur, donare terras in lecto ægritudinis. lib. 2. cap.28.7.

Filio Bastardo, nihil potest dare sine consensu hæredis. lib.2,c.19.5.

Si solum habet conquæstum, partem ejus donare potest, sed totum non potest, sine consensu hæredis.

Si verò conquæstum & hæreditatem habeat, tunc potest totam conquestum & partem hæreditatis donare, cui q; voluerit. lib.2.c.20.

Pater paupertatis causa potest revocare donationem. stat. Rob. 3. c. 17. leges burg. c. 11.1.

Et de libero soccagio, pater potest dare filio, quantum ratione successionis consequi potest. lib. 2.c.21.2.

Patris pactum obligat filium. lib.1.c.31.1.

Pater non potest maritare filiam suam hæredem sine consensu Domini. lib. 2. c. 48. 5.

Pater potest filium suum constituere procuratorem & filius patrem. lib. 3.c.15. 9. vid. exhæredari.

Patronus *laicus debet præsentare personam Ecclesiæ vacanti, intra quatuor mẽses à tempore*

à tempore ſcientiæ computandos. lib. 1. c. 2. 3.

Qui ab eo præſentatur, Eccleſiam totâ vitâ obtinebit. lib. 3. c. 33. 5.

Placitum de jure Patronatus, pertinet ad forum Eccleſiaſticum. lib. 2. cap. 2.

Is intelligitur habere jus Patronatus, qui per aſſiſam probat ſe, vel ſuum anteceſſorem, habuiſſe vltimam præſentationem. lib. 3. cap. 33. 24. vid. Advocatio Eccleſiæ.

Patronus Laïcus debet præſentare Epiſcopo perſonam idoneam. lib. 3. cap. 33. 5.

Pauperibus *juſtitia debet miniſtrari, non minùs quàm divitibus.* ſtat. 1. Rob. 1. cap. 2.

Paupertatis cauſſa, Pater revocare poteſt ſuam donationem factam filio. vide Pater.

Paupertatis probatio, fit per duodecim legales homines in burgo. leg. burg. c. 11. 2. c. 125. 5. c. 127. 5.

Pauperes ſunt ſub protectione & pace Domini Regis: Et furtum illis factum poteſt probari juramento. ſtat. David. 2. c. 13. 3.

Pax *Domini Regis violatur per quamlibet tranſgreſſionem, veluti verberationem vel plagam alicui datam.* leg. Malc. 2. c. 16. 7.

Crimen de pace Regis infrictâ, pertinet ad Curiam juſtitiarij. lib. 1. c. 1. 5.

Si certus eſt accuſator in aliquo crimine, & præterea is adjicit pacem Regis infrictã eſſe, illa accuſatio pertinet ad Vice-comitem. lib. 1. c. 3. 7. 8.

Pax debet nutriri inter Magnâtes & nobiles Regni. ſtat. 1. Rob. 1. c. 20. ſtat. David. 2. c. 31.

Peregrinantes, mercatores, miniſtri Eccleſiæ, Pauperes & debiles perſonæ, ſunt ſub pace & ſpeciali protectione Regis. ſtatuta David. 2. cap. 12. cap. 13. 1. vid. Protectio.

Pectrices *fugientes ex burgo, poſſunt retineri & incarcerari.* leges. burg. cap. 109.

Pede-pulveroſus, duſtie-foot, ane pedder, or creamer, who hes no certaine dwelling place where he may dight the duſt from his feete, *debet judicari per legem mercatorum.* leg. burg. c. 120.

Et juſtitia debet illi miniſtrari, ſummariè ſine delatione. leg. burg. c. 134. 3. c. 140.

Pelles *lanitas, nemo poteſt emere ad revendendum, niſi confrater Gildæ.* ſtatuta Gild. cap. 20. *Debent vendi mercatoribus Burgorum.* ſtatuta Willi. cap. 36.

Pelles lanitæ, debent vendi poſt feſtum Pentecoſtes, uſq; ad feſtum Michaelis. ſtat. Gild. c. 36.

Pelliones, ſive Pelliparij, varijs de cauſſis poſſunt accuſari coram Camerario. Iter. Cam. c. 23.

Perambulationis *Breve non tollit terras notas à Rege per certas deviſas: Quia hujuſmodi donatio perambulationem impedit.* Quon. Att. c. 78. 2.

Quemadmodum multi alijs modis, tolli vel impediri poteſt. ſtatuta David. 2. cap. 20.

Peregrinantibus *ſpecialis pax Regis conceditur.* ſtat. David. 2. cap. 12. 2. leg. burg. cap. 63.

Burgenſis calumniatus de terra exſpectari debet, ſi ſit in perigrinatione. leg. burg.c.48. *Eſſonium peregrinationis,* vid. Eſſonium.
Peregrini poſſunt hoſpitio excipi, & liberè teſtari. ſtat. Wilh.c.30.
Mercatores Peregrini. vid. Mercator.
Perjurus *debet carere omni communione Chriſtianorum hominum, & vaccas Regi emendat.*
Fit infamis & ſus teſtimonij & juramenti non habet lib. 4. cap. 29. leges burg. c.88.
Perjurij pœna ſuper aſſiſa eſt bonorum mobilium confiſcatio, incarceratio per annum & diem & infamia. lib. 1. c. 14.
Perjurus eſt, qui receptat homicidas & malefactores. leges Malc. 2. c. 14.
Perticatæ *terræ menſura & quantitas, infra & extra Burgum.* leg. burg. cap. 119.
Pertinentiæ *dotis, rectè peti poſſunt per mulierem dotem habentem.* lib. 2. cap. 16. 50.
Petens *(id eſt Actor) habet ſui legitima eſſonia.* lib. 1. cap. 8. Quon. Attach. c. 4. 2.
Petens debet cauſſam ſuam amplificare, id eſt, rationibus & argumentis confirmare. lib. 2. c. 2. 3.
Si petens per aſſiſam in Brevi de recto, victor evaſerit, recuperat terram, cum ſuis fructibus. lib. 1. c. 13. 4.
Si is qui petit, alium à libertate in ſervitutem, non comparet ſtatuto die comparitionis, tenès ſive Reus abſolvitur, & in ſtatu priſtino libertatis permanet. lib. 3. c. 11. 8.
Tetens probare poteſt coram Vice-comite, inferiorem aliquam curiam, ſibi de recto defeciſſe. lib. 3. c. 21. 3.
Qui petit minùs in Brevi, quàm in petitione, id eſt, clameo, non poteſt plùs petere quàm in Brevi continetur.
Si ſit plus in Brevi, quàm in petitione, id eſt, clameo, quod abundat deleri poteſt.
Error nominis, vel error quantitatis, vitiat Breve petentis. lib. 3, cap. 26. vid. Tenens.
Petitionis *forma in Brevi de recto, per quam terra aliqua petitur jure hereditario.* lib. 1. c. 10. 2.
Forma clamei ſeu petitionis de terra vel annuo reddita infra burgum. Quon. Att. c. 57. 7.
Forma petitionis de dote mulieris, id eſt, rationabili tertia parte. lib. 2. cap. 16. 21.
Petitio non vitiatur, tametſi plùs ſit in ea quàm in Brevi, quia regulatur ſecundum Breve. Si minùs ſit in Petitione quàm in Brevi, valet petitio: Quia illud quod abundat in Brevi, poteſt deleri. lib. 3. c. 26.
In Petitione debiti, debet nominare quantitas debiti, cauſſa propter quam debetur dies ſolutionis & annus. ſtat. 1. Rob. 1. c. 16.
In placitis tranſgreſſionis, nominari debet dies, locus & annus. Quon. Att. cap. 80.
Et cauſſa querelæ, ac damna petentis in certo, ſine certa quantitate. Quon. Att. c 80. Mod. ten. Cur. c. 20.
Forma accuſationis & reſponſio accuſati. Mod. ten. Cur. c. 78. c. 79.

Qui clameum vel petitionem negat coram aliquo judice, non potest ab eo replegiari, ad alium judicem. Quon. Att. c. 8. 3.

Forma petitionis in placitis de captione catallorum, & in actione injuriarum. stat. Rob. 1. c. 14.

In actione de pactione, aut conventione non observata. stat. 1. Rob. 1. c. 15.

Pignus. vid. Vadium.

Piscari *non licet salmones, à die Nativitatis, hoc est, octavo die mensis Septembris, vel assumptionis, (hoc est, 15 die mensis Augusti) Mariæ Virginis, usq; ad festum S. Martini.* Quon. Att. c. 87. 1.

Nemo debet Piscari à die Sabbathi post vesperas, usque ad diem Lunæ post ortum Solis. statuta Alexand. cap. 16. 2. Which is called the Setterdayes slop.

In aquis ad mare currentibus, Croiæ & Piscariæ, debent ita fieri, ut salmunculi, smoltæ & friæ piscium, possint ascendere & descendere ad mare. statuta 1. Rob. 1. cap. 12. 1. 2.

Et eandem ob causam filum aquæ [the streame of the water] *debet esse liberũ.* stat. Alex. c. 16. 1.

Pœna capientium salmunculos, à medio Aprilis, usq; ad Nativitatem S. Ioannis Baptistæ (qui dies est 24 Mensis Iunij) Quon. Attach. cap. 87. 2. stat. Rob. 3. c. 7.

Piscatores portantes pisces ad vendendum, non debent namari. leges burg. cap. 38.

Pisces debent publicè vendi in foro. leg. burg. c. 67. 4.

Omnibus tàm extraneis, quàm alijs. leg. burg. c. 72. 1.

Certo tempore modo & formi. leg. burg. c. 79.

Piscatores salmonum & Alborum piscium, varijs de caussis accusari possunt, in itinere Camerarij. Iter Cam. c. 16. c. 19.

Pistor *in Burgo potest puniri per Præpositum super collistrigium.* leg. burg. c. 21.

Præpositus, Ballivi, Bedellus in burgo non possunt facere panem ad vendendum. leg burg. c. 65.

Qui proprium furnum habent, debent habere in eo, vnum magistrum, cui datur vnus denarius pro furno, duos servientes, quibus datur vnus denarius, & vnũ garcionem, cui debetur quadrans. leg. burg. c. 66.

Pretium & pondus panis variatur secundum pretiũ frumenti assisa de pond. panis c. 1.

Pistor debet facere bonum panem, & eum publicè vendere in fenestra vel in foro. leg. burg. c. 67.

Omnibus tàm extraneis quàm alijs. leg. burg. c. 72.

Sed his tantùm qui solvunt pretium. leg. burg. c. 130.

Pistores varijs de caussis possunt accusari in itinere Camerarij. Iter. Cam. cap. 9.

Placitum [ane action or pley] *aliud est criminale, in quo agitur de pœna sanguinis: Aliud civile, quod prosequitur pœnam pecuniariam, aut actionem fundi, seu hereditatis: placita criminalia, regulariter pertinent ad Curiam justitiarij.* lib. 1. c. 1. 2. 3. 4.

Tum etiam ad eorum curias, qui sunt infeodati per Chartam, cum socco, sacco, furca, fossa, toll, theme, infang-thief, out fang-thief, *sive sint Episcopi, Barones*

rones, vel præpoſiti burgorum. lib.1.c.4.3.
*Placita civilia pertinit ad Epiſcopos, Barones & Burgenſes, ſecundum formam ſuarum chartarum.*lib.1.c.4.2.
Placita aut veniunt directè & ab initio ad Curiam Domini Regis: Quum ſcilicet, primò & originaliter in ea curia intentantur & proponuntur.
*Aut per tranſlationem, quando tranſferuntur à curia inferiore & advocantur ad Curiam Regis.*vid.Tranſlatio.vid Crimina.vid.Cauſſæ.
Placita in Burgo. vid.Burgus. vid.Curia.
Placita coronæ *ſunt quatuor, murdrum, incendiũ, rapina ſive roboria & raptus mulierum: De his criminibus juriſdictio, eſchetа & pœna pertinet ad ſolum Regem & non ad Barones,* leg. Malc. 2. c. 11. ſtat. Alex.c. 14. 2. ſtat. Alex. c.2.3. lib.4.cap. 25.
*Neg. ad curias Burgorum; nam quæ accidunt in Burgo debent reſervari ad adventum Juſtitiarij.*leg.burg.c.6.3.
Neg. pertinent ad villas curias inferiores. Quon. Att.c.76.
*Neg. ad curias Eccleſiaſticorum.*ſtat.Alex.c.14.2.
Et ſi accidunt infra Vice-comitatum aliquem, debent teneri à juſtitiario ad caput 40 *dierum.* ſtat.Wilh. c. 2.4.
de Plagis, *id eſt, vulneribus* [of woundes] *placitum pertinet ad juriſdictionem & curiam Vice-comitis.* lib.1.c.3. 7.
Plegius, *id eſt, fide-juſſor* [ane cautioner, pledge or borgh] *in judicio, aut eſt ſicut* foorth-cummand borgh, *& tenetur tantùm de judicio ſiſti: Aut eſt Plegius ad ſtandum juri, & tenetur de judicio ſiſti, & judicatum ſolvi.* Quon. Att. c.17.
In omni emtione, legalis plegius, ſive idoneus fide-juſſor, debet intervenire, borgh of haymhald.lib.1.c.18.1.leg.burg.c.128.1.
Cedens bonis *debet invenire plegium creditoribus ſuis, de debito illis ſolvendo.*ſtat.Wilh.c.17.3. *Si ad pinguiorem fortunam pervenerit.*
*Vaſallus à quo terræ ſunt recognitæ per Dominum, dato plegio, eas repetit & Dominus debet eas ad plegium dimittere.*ſtat.Rob.3.c.2.5.
*Is qui poſſidet rem de cujus warantia quæſtio eſt, debet invenire fide-juſſores, de re intranda in judicium.*lib.1.c.15.5.
Qui finalem concordiam vel arbitrium, hoc eſt, ſententiã Arbitrorum ſervare non vult; cogitur plegios dare de ea ſervanda. lib.1.c.27.5.
*Hæres mariti defuncti, poteſt per plegios Attachiari, ut in Curiam veniat, & dotem uxori ſui prædiceſſoris warantizet.*lib.1.c.16.40.
*Actor in Brevi de morte anteceſſoris, debet dare plegium judici de clameo ſuo perſequendo.*lib.3.c.28.2.
Condemnatus *per ſententiam judicis ad debiti ſolutionem; debet dare plegios de debito ſolvendo.* Quon.Att.7.1.
Plegius debet dari in catallorum haymhaldatione ad intranda catalla in curiam Quon.Att.c.10.1.
Si quis conqueritur ſe injuſtè namatum eſſe: Nami debent ei reſtitui, ſi plegiũ dederit ad proſequendum contra Namantem. Quon. Att. c.11.1.
Plegius debet dari ab eo qui judicium falſat. Quon.Att. c.13.3.
Pro omni eſſonio quod recipitur debet dari plegius. Quon.Att.c.33.2.
*Et plegius amerciatur ſi eſſonium non fuerit probatum.*ſtat.1. Rob.1.c.6.3.

Index.

Quilibet liber homo distringibilis potest esse Plegius pro seipso in rebus parvi momenti. Quon. Att. c. 37.

In Brevi de nova Dissaisina, vterq; tàm Actor quàm Reus attachiari potest per securos plegios: Actor scilicet ad agendum; Reus verò, ad comparendū. Quon Att. c. 63. 1.

Nemo retinet advenam in domo sua, vltra vnam noctem sine plegio. Quon. Att. c. 63. 1.

Plegius dari debet, tàm ab Actore, quàm à Reo in placito, de recenti deforciamento in Burgo. leg. burg. c. 135. 2.

Plegius debet dari ab eo qui attachiatur deforciamento facto ministris Domini Regis. stat. Willh. c. 4. 1.

Tàm Actor quàm Reus, debet dare plegios, cùm lis est inter eos de Namorum vetatione vel injusta detentione. stat. 2. Rob. 1. c. 21. 12.

Fur manifestus captus cum re furtiva, si plegium non poterit invenire, justitiā patitur aut incarceratur. stat. David. 2. c. 2. 1.

Si quis plegium non habeat, & fama vnius Baroniæ, eum de malefacto aliquo appellet, suspendi potest. stat. David. 2. c. 17. 3.

Minor alicujus felniæ vel criminis reus, debet attachiari per securos plegios, ad respondendum quùm ad ætatem perfectam venerit. lib. 2. c. 42. 11.

Reus læsæ Majestatis, attachiatur per plegios. lib. 4. c. 1. 3.

In replegiatione hominis ab vna Curia ad aliam, plegius dari debet. vide Culreauch.

Accusatus furti debet dare plegium de solvendis damnis accusanti, si ipse duello victor fuerit. Quon. Att. c. 12. 3.

Malefactores & felones, possunt per plegios dimitti. lib. 4. c. 1. 7. 10.

Multi tamen sunt malefactores qui replegiari, sive per plegios dimitti nō debēt stat. Rob. 3. c. 14.

Homicida vt alij ejus exemplo deterreantur, per plegium dimitti non debet. lib. 4. c. 1. 10.

Ecclesiastici, Viduæ, Pupilli & Orphani, in suis querelis & actionibus non coguntur dare plegios. stat. Rob. 3. c. 5.

Dato plegio sive fide-jussore, committens murdrum, non debet liberari, vel dimitti, nisi id fiat mandato Regis. leg. Malc. 2. c. 15. 3.

Uxor non potest esse plegia, quia mulieres prohibētur fide-jubere pro alio. Quō. Att. c. 22.

Plegius non debet dari in proponendis exceptionibus, nisi sint frivolæ, aut proponantur differendæ litis causa. Quon. Att. c 34. 1.

Plegij debitoris in judicio condemnati, ijsdem modis coguntur solvere debitum quibus principalis debitor. stat. 2. Rob. 1. c. 19. 11.

Plegius non potest conveniri, vel ad solutionem cogi, si principalis debitor sit solvendo. lib. 3. c. 1. 7. Quon Att. c. 17. 4.

Plegij qui dantur in judicio pro aliquo, debent esse tales, vt possint solvere amerciamentum Curiæ. stat. Rob. 3. c. 29.

Si tenens non venit sed plegios mittit, illi pro ejus defalta deforciantur & distringuntur: Et si postremo tenens non venerit ad quartam Curiam, in Brevi de rectio: terra capitur in manu Regis, & ipsi plegij erunt in Misericordia Regis, & citabuntur, vt ad quintam Curiam veniant judicium auditturi.

lib.

lib.1.c.7.16.c.8.7.
Et generaliter ſi petens non compareat quarto die, ejus plegij debent judicatum ſolvere & Curiæ pro amerciamentis ſatiſſacere. Quon. Att. c.58.
Si venditor qui plegium invenit, non ſervat eum indemnem, ſed patitur eum incurrere damnũ, ratione ſuæ implegiationis, ſive fidejuſſionis: Plegius reddit petenti triplum rei petitæ, & octo vaccas Regi: Et ipſe venditor erit vtlagatus per totum regnum. lib.1.c.18.2.3.
Si plures plegij fuerint conjunctim obligati, vnus ſine alijs non cogitur reſpondere in judicio. Quon. Att.c.26.
Plegij confitentes plegiationem ſuam tenentur ſatiſſacere creditori. lib.3.c.1.9.
Plegij conjunctim obligati, diviſim verò obligati tenentur. lib.1.c.1.10.
Si vnus plegiorum non ſit ſolvendo, cæteri plegij tenentur ſolvere, lib.3.c.1.11
Plegij qui debitum ſolverunt creditori, id recuperare debent, à principali debitore. lib.3.c.1.16.
Et ob illam cauſſam, datur illis Breve de plegiagio liberando. Quon. Att.c.51.
Et debent habere & percipere redditus de terris debitoris, donec fuerit ijs ſatiſfactum. ſtat.2. Rob.1.c.10.3.
Si plegij negant ſe eſſe plegios, creditor poteſt hoc probare ſuo, & teſtium juramento, vel per duellum. lib.1.c.1.in fin.22.
Si quis cadit in duello, ejus plegij ſolvunt Regi octo vaccas & vnum colpindach *& ſatiſfaciunt calumniatori.* ſtat. Alex.c.11.
Gillaſcop *quidam, qui promiſit dare plegios, vel obſides Regi & non dedit, ipſe remanſit obſes, donec plegij darentur.* ſtat. Alex.c.17.
De plegijs Burgenſium. vid. Burgus.

Pœnæ *ſunt inſtitutæ, vt vnius pœna, ſit metus multorum.* lib.1.cap.14.6. lib.4 cap.1.10.
Multiplicari debent quoties multiplicantur tranſgreſſiones. Quon. Att.cap 87.7. ſtat. Rob.3.c.7.
Et ſecundum quantitatem delicti debent infligi, ſtat. Rob.4.c.5.3.
Vel perſonarum quantitatem. lib.4.c.3.4.
Pœna debet compromiſſo adjici & arbitrorum ſententiæ. lib.2.c.6.3.c.8.2.
Is autem pœnam ſolvere tenetur, qui ſententiæ non obtemperat:
Sed qui ſolvit pœnam arbitrio adjectam, non cogitur ſolvere rem judicatam. lib.2. c.26.

Pollicitatio, ane promiſe or hecht, *eſt vnius offerentis promiſſio.* lib. 2 cap. 28. 3.

Pondus *æquale debet eſſe in emendo & vendendo.* ſtatuta David. 2. cap. 14. 1. 2.
Debent examinari per Camerarium in ſuo itinere. Iter. Cam.c.30.
Poſſunt haberi in domo cujuſlibet Burgenſis. leg.burg.c.52.
Varia genera ponderis. ſtat. Rob.3.c.22.

Porci, *ſi verrant pratum alienum, eorum Dominus tenetur verrationes frumento implere.* ſtat. Wilh. cap.24. *Non debent vendi in foro.* ſtat. Rob.3. cap.40.
Non debent haberi in Burgo ſine cuſtode, vel in hara. leg.burg.c.89.c.126.
De porcies in foreſta, vid. leg. Foreſt.1.

Præſcriptione *vnius noctis & diei, tolluntur crimina raptus, roboric &*

haymſuckin. lib.4.c.7.c.8.c.9.c.10.
Poſt vnam noctem & diem non audıtur conquerens de violentia ſibi illata à raptoribus. lib.4.c.25.
Qui non replegiat terram ſuam infra quindecim dies, per Regem ratione defaltæ recognitam, terram amittit. ſtat.2.Rob.1.c.16.2.3.
Falſatio vel contradictio judicij præſcribitur ſpatio 40. *dierum.* Quon. Att. cap. 13. 5.
Nam non debent vendi infra 40 *dies à tempore captionis computandos.* ſtatuta 2. Rob.1.cap. 11.
Vaſallus non petens terras ſuas à Domino recognitas replegiari intra 40 *dies; terras amittit.* ſtat.Rob.3.c.2.3.
In cauſſis Eccleſiaſticis, appellare licet infra 40 *dies.* ſtat.Rob.3.c.6.2.
Patronus laïcus, debet præſentare perſonam Eccleſiæ vacanti, infra quatuor menſes, alioqui jus præſentationis, pro illa vice amittit, & devolvitur ad Epiſcopum loci. lib. 1.c.23.
Terra pacificè in Burgo poſſeſſa per annum & diem, acquiritur præſcriptione, inter præſentes & majores ætate: Nam præſcriptio non currit contra minorem, vel abſentem. leg burg.c.19.
Præſcriptione vnius anni & diei, ſervus infra Burgum, acquirit libertatem niſi ſervus ſit Regis.
Quia præſcriptio non currit contra Regem. lib. 2. cap.12.17. leges burg. cap.17.
Animal wayff, *ſive pecus aberrans, præſcribitur poſt annũ & diem.* Quon. Att.c.48.14.
Infra annum & diem, vaſallus non perdit poſſeſſionem ſuarum terrarum quæ ſunt ab ipſo recognitæ, per Dominum. ſtat. Rob.3.c.2.5.
Præſcriptione ſeptem annorum, ſervus conſequitur libertatem in cujuſcunq; terra extra Burgum, niſi ſit ſervus Regis. lib.2.c.12.15.
Pretium *victualium & aliarum rerum in burgo, conſtituti debet per Camerariũ.* Iter. Cam. c.33.
Pretium literarum & Brevium directorum ex Cancellaria Regis. leg. Malc. 2,cap.2.
Priſæ *Regis, quo modo debent capi.* ſtat.David 2.c.40.c.48.c.52.
Probatio *debiti poteſt fieri per teſtes, vel per duellum, vel per juramentum.* lib.3. cap.7.1.c.8.1.
Probatio per teſtes. vid.Teſtes.
Probatio per duellum. vid.Duellum.
Probatio per juramentum. vid.Juramentum.
Probatio per fidem. vid. Confeſſio.
Probatio per aſſiſam. vid.Aſſiſa.
Probatio quoq; fieri poteſt per Chartam. lib.1.c.25.12.
Probatio libertatis in quæſtione ſtatus, fieri debet per conſanguineos ejus qui libertatem petit: Quorum libertates ſunt ſatis notæ & manifeſtæ: Et ſi de horum libertate ſit quæſtio, per aſſiſam determinari debet. lib. 2. c.11.10.
Creditor debet probare debitum contra debitorem, qui debitum negat. lib. 3. cap. 3.11.
Per Chartam vel aliter vt ſuprà dictum eſt. lib.3.c.7.c.8.

Res aliqua probatur, emta, commodata, vel aliquo modo acquisita, perscripta, vel per ducllum. lib. 3. c. 13.4.
Fide-jussor tenetur solvere debitum, aut ejus solutionem probare. lib. 3. c. 1. 9. vid. Plegius.
Si de ætate alicujus sit controversia, majorem ætatem alleganti, incübit probatio Et probatio illa adversus eum tantùm vim habet contra quem deducitur, & non contra alios. lib. 3. cap. 32. 19. 22.
In curia justitiarij, si debitum sit minus summa quadraginta solidorum, potest per duos testes probari.
Si verò debitum sit majus probari debet per scripta. Quon. Att. c. 81.
Essonium de servitio Regis, debet probari per literam Regis.
Essonium vero infirmitatis per assisam. stat. 1 Rob. 1, c. 6. 2. 3.
Et essoniam extra patriam vel rundinarium, vnica manu. stat. Wilh. c. 26. 2.
Pecunia mutuo data, debet probari per Actorem, & exceptio solutionis per Reum. stat. 2 Rob. 1. c. 23.
Dominus in Curia sua, potest probare aliquid contra suum tenentẽ per scripta, sed non per testes. Quon. Att. c. 24. 1.
Fides Chartæ vel scripturæ, probare potest per sigillum, vel per plurium sigillorũ seu Chartarum comparationem. lib. 3. c. 8. 7.
In termino probatorio, si actor vel petens fuerit absens, vel in probatione defecerit terminus probationis contra eum; per Reum præsentem circumducitur, & petens causam amittit. Si vero Reus fuerit absens, causam perdit.
Si ambo abfuerint, citantur per judicem, ad proximam curiam & amerciantur. stat. 1. Rob. 1. c. 30. lib. 3. cap. 8. 35.
Si actor defecerit in sua probatione, Reus absolvitur. Mod. ten. Cur. c. 11.
Forma probationis terræ venditæ in Burgo. leg. burg. c. 127.
Probatio summonitionis. vide Summonitio.
Si Actor nullas habeet probationes, aut si aliquas habet, sed non legitimas, locus est purgationi Rei sive petentis. vid. Purgatio.
Quod est semel probetum, non debet iterum probari. lib. 1. c. 8, 5.
Procurator, *sive responsalis dicitur, qui in placito civili loco alicujus in aliqua querela constituitur, pro eo ad perdendum, vel lucrandum.* lib. 3. c. 15. 2.
Qui constituit procuratorem, debet esse præsens in judicio, nisi excusatorio nomine, aliquis alium constituit. lib. 3. c. 17. 5. 6. lib. 3. c. 15. 3.
Sed procurator potest constitui contra absentem? Et præterea absens potest constitui procurator. lib. 3, c. 15. 3. 4.
Constitui possunt plures vel unus, & his constitui possunt conjunctim, vel divisim cum speciali mandato. lib. 3. c. 15. 5. 8.
Procurator donec revocetur, utitur legitimis essonijs. lib. 3. c. 16. 2.
Revocari potest Procurator, arbitrio & voluntate constituentis. lib. 3. cap. 16. 3. 4.
Procuratoris factum, obligat constituentem, & pro eo constituens distringi potest, quia debet habere firmum & ratum quod ab eo gestum est, sed ipse procurator non distringitur. lib. 3. c. 17. 3. 4.
Procurator non habet potestatem alium substituendi, nisi sit ei specialiter concessa. lib. 3. c. 19. 2.
Serjandus curiæ, non potest esse procurator. stat. 1. Rob. c. 28. 1.

Procurator debet habere ſpeciale mandatum. lib. 3. c. 15. 8.
Niſi ſint nonnulli religioſi, qui ſine mandato procuratores eſſe poſſunt. lib. 3. cap. 18.

Proditionis *pœna contra Regem.* vid. læſæ Majeſtatis.
Contra Dominum Capitalem, eſt perpetua amiſſio omnium terrarum, quas proditor tenet de illo Domino: Et earum quas tenet de alijs, pro toto tempore vitæ ſuæ. Quon. Att. c. 19. 1.
Proditores Dominorum, poſſunt ad Eccleſiam confugere. ſtat. Alex. c. 6. 7.

Protectio *Regis infricta, ejuſq; Breve, forma & proceſſus.*
Ejus pœna eſt miſericordia Domini Regis, & ſolutio damnorum parti læſæ. Quon. Att. c. 54.
Sed Galwidienſes *convicti hujus criminis, ſolvunt Regi* 22 *vaccas, vel tres cathorios.* Quon. Att. c. 73.
Burgenſes ſunt in firma protectione Regis. leg. burg. c. 139. vid Pax.

Proviſores *Regis, Iuſtitiarij vel Camerarij, poſſunt variis de cauſſis accuſari in* Itinere Camerarij. c. 17.

Pupillus. vid. Minor.

Purgatio *ſive acquietatio, fieri ſolet per juramentum tenentis, vel Rei & aliorum quorundam juramentum: Qui propterea conjuratores, vel ſacramentales dicuntur.*
Forma autem Purgationis eſt hujuſmodi in cauſſa debiti & alijs cauſſis.
Primùm, Reus jurat ſe nihil debere: Deinde jurat ſe ſecum ducere fideles conjuratores: Et poſtremò ipſi jurant, juramentum Rei, vel debitoris eſſe verum. Quon. Att. c. 5. 7.
Purgatio conceditur Reo, quum actor nullas habet probationes. lib. 4. cap. 21. Quon. Att. c. 5. 5. leg. burg. c. 30.
Aut cùm aliquas habet probationes, ſed illegitimas, quæ propterea à judice repelluntur. Quon. Att. c. 24. leg. burg. c. 82.

1 *Si tenens quarto die compareat, probabit ſua eſſonia, propriâ manu & unicâ, id eſt, ſuo & unius juramento.* lib. 1. c. 8. 4. ſtat. Wilh. c. 26. 2.

2 *Iuramento ſuo & duorum conjuratorum, poteſt quis probare curiam de recto ſibi defeciſſe.* lib. 3. c. 21. 3.
Si pecunia furtiva inveniatur in aliqua villa, Præpoſitus illius ville cum duobus debet jurare ſe eſſe innocentem à furto. ſtat. Wilh. c. 14. 3.
Toteſt quis ſuo & duorum juramento, haymhaldare *ſua catalla.* Quon. Att. cap. 10. 6.

4 *Purgatio quartâ manu, conceditur vaſallo accuſato, in Curia Domini ſui, de exhæredatione Domini, vel de atroci injuria ipſi illata.* lib. 2. c. 63. 11.

6 *Qui accuſatur in Burgo de fractione legis & aſſiſæ, poteſt purgare ſe ſextâ manu.* leg. burg. c. 41.
Debitor qui debitum negat, & ad purgationem admittitur, purgabit ſe ſextâ manu, hoc eſt ſuo, & quinq; aliorum juramento. Quon. Att. c. 5. 5.

12 *Tenens purgabit ſe contra Dominum ſuum, cum ſe duodecimo, id eſt ſuo, & undecim aliorum juramento, & contra Regem, & in multis alijs cauſſis duodecimâ manu.* Quon. Att. c. 24.
Burgenſis excuſans ſe a duello, purgabit ſe duodecima manu leg. burg. cap. 24.

Vel ſi Burgenſis accuſatus fuerit de furto manifeſto, per rure manentem. leg. burg.c.28.

Tenens ſive Reus comparens in quarta curia, & omnes ſummonitiones negans; jurare debet duodecimâ manu, id eſt ſuo, & undecim conjuratorum juramento. Et ſi ex his unus repellatur, per exceptionem tenens cauſſam amittit. lib. 1. c.7.11.12.

Et de injuria contra Regem ſuo, & duodecim hominum legalium, juramento. Quon.Att.c.75.

24 *Contra Regem de felonia, purgabit ſe aliquis ſuo, & viginti quatuor hominũ ſibi pariũ jurãdo.* Quon.Att. c.25.4.

37 *Accuſatus furti, poteſt ſe purgare juramento viginti ſeptem hominum, & trium Thanorum.* lib.4.c.21.1.

Et ſi fur legitimè ſe non purgaverit, punitur vt latro probatus. ſtat. David. 2.cap. 4:

Si fur incarceratus ab aliquo Domino vel Barone, evaſerit è vinculis: Dominus jurabit cum viginti ſeptem hominibus, & tribus Thanis, ſe eſſe innocentem. ſtat.David.2.c.1.6.

Iuramento ſuo, & quorundam aliorum, poteſt quis contradicere his, quæ in curia affirmatur dixiſſe. lib.3.c.24.2.

Purgatio conceditur tenenti, contra Dominum volentem probare contra eum per teſtes: Sed non admittitur contra probationem per ſcripta. Quon.Attach. cap. 24.2.

Purgatio ſemel facta non debet iterari. Quon.Att.c.82.

Diverſæ & multæ perſonæ repelluntur à purgatione facienda. ſtat. 2.Rob. 1.cap.36.

De purgatione Burgenſis. leg.burg.c.28.c.31.c.41.c.82.c.24.

Purgatio per ferrum vel aquam, dicitur judicium Dei, & eam ſubire coguntur, qui duellum declinant, ratione ſenectutis vel mahamij. lib.4.c.3.4.

Tanquam impia abrogatur & prohibetur. ſtat.Alex.c.7.3.

Purpræſtura *contra Regem, committitur multis modis, veluti in Domanio Regis, id eſt, interris ratione proprietatis ad eum pertinentibus:*

Item in vijs publicis, ſive Regiis aſtoppatis & interclusis.

Item in aquis retornatis, à recto curſu.

Qui de hujuſmodi purpræſtura coram juſtitiario convictus fuerit, amittit omnes terras quas de Rege tenet, & reſtituit id quod occupavit.

Item committitur Purpræſtura contra Regem quando quis in Burgo Regis, occupat aliquid ſuper platèam publicam.

In hoc caſu convictus in Curia Iuſtitiarij, non amittit terras, quas de Rege tenet: ſed ſolùm punitur per miſericordiam Regis, pœnâ arbitraria. lib.1. cap. 5.lib.2.c.74.

Secundò, ſi quis committit purpræſturam, contra Dominum ſuum Capitalẽ; in Curia Domini poteſt accuſari, & omnibus terris, quas de eo tenet privari, & exhæreditari. lib.3.c.74.9.

Tertiò, ſi purpræſtura fiat contra alium quàm Dominum, veluti vicinum de limitibus terrarum, ejus rei recognitio pertinet ad Vice-comitem. lib.2. cap. 74. 14.

Querela

Index.

Q

QVERELA *de fine ſacto in curia non obſervato, pertinet ad curiam Vice-comitis.* lib. 1. cap. 3. 3.

Querelæ placitum, idem eſt quod cauſſa. lib. 1. c. 8. in. fin. 34.

Querelam oſtendere, idem eſt quod libellum, vel petitionem proponere, quod in jure civili dicitur actionem edere. lib 1. c. 10. 1.

Querelæ ſen loquelæ finitæ, non debent reſuſcitari. lib. 1. c. 13. 3.

Querela de fine facto, in Curia non obſervato, proponi poteſt per cum, qui illum finem, id eſt, concordiam obſervat, contra illum, qui illum non obſervat. lib. 1. c. 27. 3.

Querelæ debent determinari, in propriis Curiis Dominorum. Quon. Attach. cap. 27.

Querelæ non debent manu-teneri, per Magnates. ſtatuta 1. Rob. cap. 22. 1. leg. Malc. 2. c. 14. 4.

Querelæ aut ſunt civiles aut criminales. ſtatuta 1. Rob. 1. cap. 30. 1. lib. 1. cap. 1. 1.

Querelæ contra Burgenſem debent terminari infra Burgam. leg. burg. c. 7.

R

RAPINA. vid. Roboria.

Rapina *bonorum alienorum prohibetur.* ſtat. Wilh. c. 33.

Raptus, *eſt unum ex quatuor placitis coronæ.* leges Malc. 2. cap. 11. 1.

Et pertinet ad Curiam juſtitiariæ. lib. 1. c. 1. 5.

Dicitur autem raptus, quum mulier dicit ſe à viro oppreſſam, contra pacem Domini Regis. lib. 4. c. 8. 1.

Mulier rapta debet crimen incontinente manifeſtare vicinis, Maro Regis, & aliis apud principale caſtrum Vice-comitatus. lib. 4. c. 8. 2.

Raptor poteſt Raptum ducere in uxorem, cum conſenſu Regis & parentum raptæ. lib. 4. c. 8. 10.

Hoc crimen extinguitur, per lapſum unius noctis & diei. lib. 4. c. 10. 2.

Raptor hæredis debentis maritagium Domino, incarceratur & abjurat regnum. Quon. Att. c. 65. vid. Carcer.

Raptor Monialis, incarceratur per triennium. ſtat. 2. Rob. 1. c. 14.

Receptator *malefactorũ, punitur perpetua curiæ ſuæ amiſſione.* leg. Malc. 2. cap. 10. ſtat. Wilh. c. 7. 6.

Receptator homicidæ punitur per amiſſionem bonorum & terrarum, durante vitâ ſuâ. ſtat. 2. Rob. 2. c. 10.

Receptator Katheranorum, id eſt, prædonum vulgo, Sorners, *punitur,* ſtatuta Rob. 2. c. 12.

Præterea receptator homicidæ eſt perjurus, & capitis ſupplicio puniri poteſt. leg. Malc. 2. c. 14. 5.

Non debet puniri ante principalem malefactorem. lib. 4. cap. 16. Quon. Att. cap. 83. 1. ſtat. David. 2. c. 29.

Receptator

Receptator alienæ vxoris fugitivæ à marito cum ejus bonis, furtum facit. Quon. Att.c. 85.

Receptator furti, punitur eâdem pœnâ, qua fur principalis. ſtatuta Alex. cap. 21.

Habetur receptator furti, qui turbat aut impedit canem, vel homines fur̃ perſequentes. ſtat. 1.Rob.1.c.7.3.

Recognitionis *Breve, debet coram juſtitiario terminari.* lib. 1.c.5.3.

Recogniſci, ſive ſaiſiri non poteſt tenementum vacuum, à Domino, pro arrieragijs firmæ annualis: Sed benè poteſt recogniſci, per Capitalem Dominum, pro ſervitio ſibi debito. Quon. Att.c.46.c.47.

Forma proceſſus recogniſcendi terras, propter non ſolutum annuum cenſum. leg. burg.c.136.

Terræ non poſſunt recogniſci per Capitalem Dominum, niſi ob juſtam cauſſam in parochiali Eccleſia publicatam. ſtat. Rob.3.cap.2.1. ſtat. Wilh.cap.31. ſtat.David.2.c.34.

Cauſſæ recognitionis ſunt plures numero. ſtatuta Rob. 3.cap. 19. ſtatuta Alex. cap.26.

Is à quo terræ recogniſcuntur, retinet earum poſſeſſionem per annum & diem: Et infra 40 dies, aut annum & diem, poteſt eas à Domino replegiare.

Præterea poſſeſſio & feudum terrarum, remanent apud tenentem, donec proceſſus recognitionis fuerit finitus. ſtat.Rob.3.c.13.

Recordum curiæ. vid. Curia. *Recordum ſummonitionis.* ſtatuta David. 2. cap. 51.

Regaliarum *Domini, debent tenere curias in cauſſis criminalibus, bis in anno: & eodem modo quo juſtitiarius tenet ſuas.* ſtat.Rob.3.c.33.1.

Regalitatum Domini, debent punire ſuos Ballivos delinquentes in officio: quod ſi non fecerint, ipſi Domini puniuntur per Regem. ſtat.Rob.2.c.14. *debent citare malefactores fugitivos.* ſtat. Rob.2.c.16. *Et obedire literis Vicecomitis per quas malefactores citantur.* ſtat.Rob.2.c.4.

Regratarij *qui communiter vendunt in Burgo, debent vendere omnibus, tàm extraneis quàm alijs.* leg. burg.c.73.1.

Nihil debent emere ante horam tertiam.

Non poſſunt emere lanam niſi albam, neq; filetum. leg.burg.c.73.

Non poſſunt emere aliquid ante pulſationem campanæ in Berefrido. ſtat. Gild cap.28.

Regratarij poſſunt accuſari coram Camerario, varijs de cauſſis. Iter. Cam. cap. 20.

Relevium *ſuorum hæredũ, Barones conceſſerunt Malcolmo, ejus nominis ſecundo.* leg.Malc.2.c.1.2.

Placitum de relevijs pertinet ad Curiam Vice-comitis. lib.1.c.3.5.

Relevium de feudo vnius militis, quinq; libræ.

De ſoccagio eſt cenſus anunus, (ane yeirs rent)

De Baronia relevium eſt arbitrarium Regi, lib.2.c.71.2.

Dominus Capitalis, poteſt retinere in manu ſua, terras ſui Vaſalli, donec relevium ſolvatur, aut de eo ſolvendo, ipſi ſatiſfiat. ſtat.Rob. 3. c. 19,2.

Si hæres recuſat ſolvere relevium, poteſt diſtringi & cogi à Domino vt ſolvat. lib.2,c.73.6.

Relevium debet offerri Domino per hæredem, antequam recuperabit hæreditatem à Domino. lib. 2. c. 72. 1.

Vasallus debet Dominis suis Capitalibus, etiamsi plures sint, relevium dare. lib. 2. c. 44. 2.

Relevium debet dari hæredi primogenitæ filiæ per hæredem tertium, ex postnatis filiabus descendentem. lib. 2. c. 29. 4.

Relevium semel præstitum non debet iterari. lib. 2. c. 70. 4.

Relevium non debetur per hæredem, si hæres major factus, statim hæreditatem adierit, antequam terminus solutionis relevij venerit. lib. 2. c. 68. 3.

Relevium non debet dari Domino per mulierem, aut ejus maritum, si adhuc minor nupserit cum consensu Domini.

Verùm si sit major cùm nubit, maritus ejus dabit relevium. lib. 2. c. 70. 2. 3.

Relevium potest à Domino recusari. lib. 2. c. 72.

Debet dari ab eo qui tenementum in judicio recuperat. lib. 2. c. 70. 6.

Religiosi, *non tenentur pugnare in Duello.* stat. Alex. c. 5. 1.

Possunt esse procuratores sine speciali mandato. lib. 3. cap. 18. vid. Ecclesia. vid. Pax.

Remissio *criminis concessa alicui per Regem sine consensu partis, parti non præjudicat.* lib. 4. c. 17. 4. vid. Rex. *Est nulla nisi parti læsæ satisfiat, neq; pro voluntario homicidio concedi debet.* stat. David. 2. c. 44. c. 50.

Replegiare *aliquem potest, vel ipse Dominus ad suam curiam, vel Ballivus Domini ad curiam sui Domini, si modo habeat specialem Domini potestatē.* Quon. Att. c. 8. 1. c. 15. 2.

Sectator alicujus Baronis, potest homines replegiare ad ejus Curiam. Quon. Att. c. 15. 2.

Qui replegiat aliquem ad suam Curiam, ab alia curia debet relinquere in Curia, à qua fit replegiatio plegium qui dicitur Culrauch. vid. culreauch.

Nemo potest replegiare per aliquem, nisi sit ejus homo ligius vel nativus, vel in terra sua manens, vel de familia sua. stat. Alex. c. 4. 1.

Vel de consanguinitate propinqua. stat. 1 Rob. 1. c. 11.

Homicidæ *& fures replegiari possunt à Dominis, si ab alijs capti ultra vnam noctem custodiantur.* Quon. Att. c. 39. 3.

Replegiari nemo potest ab una Curia, ad aliam, postquam clameum negavit in curia. Quon. Att. c. 8. 3.

Replegiari non debet is, qui vocatur in warantum. Quon. Att. c. 10. 8.

Si quis conqueritur namos injustè captos esse, & Vice-comes ipse, eos ipsi restituit, accepto plegio de persequendo contra Namantem: Is qui plegium invenit, non potest replegiari à Curia Vice-comitis, ad Curiam Domini sui. Quon. Att. cap. 11. 3.

Replegiari non potest à Curia Regis, qui attachiatur pro re aliqua, tanquā escheta Regis. Quon. Att. c. 48. 9.

Replegiari per suum Dominum nemo potest in majoribus criminibus, contra Regem vel Dominum superiorem. Quon. Att. c. 39. 2.

Replegiatio non habet locum à Curijs Burgorum. stat. 1 Rob. 1. c. 17.

Sed tamen Burgensis citatus ad Curiam Regis, potest comparere, & ab ea Curia ad Curiam sui Burgi replegiari. leg. burg. c. 61, 1.

Multi sunt malefactores qui replegiari non possunt. stat. Rob. 3. c. 14.

In itinere justitiarij replegiari possunt Burgenses, & homines Regalitatis. Iter. Justit. c. 9.

Resignatio *terrarum in Burgo.* vid. Alienare.

Respectuatio *sive continuatio querelarum.* vid. Judex.

Responsalis *dicitur, qui in judicio pro alio respondet.* vid. Procurator.

Retornatus [ane retowre, or ane answer returned from the Schireff to the Briefe directed forth of the Chancellarie] stat. Rob. 3. c. 1.

In Brevi Inquisitionis debet contineri, in cujus manibus terræ existunt, & per cujus mortem, ac sigillari sigillis eorum, qui inquisitioni interfuerunt. stat. Rob. 3. c. 1. 3. 4.

Reus. vid. Tenens. vid. Accusatus.

Rex *in suo Regno nullum habet parem, multò minus superiorem; Ideoq; est omnium supremus.* lib. 2. c. 44. 3.

Et nullum habet superiorem nisi ipsum Deum, Creatorem cœli & terræ. Vt in Præfatione lib. 1.

Rex Malcolmus ejus nominis Secundus, dedit totam terram suam omnibus suis Baronibus. leg. Malc. 2. c. 1. 1.

Domestici servi Regis, particularia sua habent feoda. leg. Malc. 2. c. 5.

Non gaudent Essonio de servitio Regis. lib. 1. c. 8. 15.

Regis licentia requiritur in manu-missione servorum. lib. 2. c. 12. 13.

Confirmatio Regis est necessaria in alienatione terrarũ Ecclesiasticarum. lib. 2. cap. 23.

Rex præferri debet in custòdia & maritagio hæredis omnibus dominis Capitalibus etiam antiquioribus: Verùm si quis teneat de Rege terram nomine Burgagij, & alias terras de alio Domino per servitium militare, Dominus ille præfertur Regi in maritagio & custòdia hæredis. lib. 2. c. 44. 3. 4.

Rex debet habere custòdiam fatuorum naturalium & terrarum ad eos pertinẽtium. lib. 2. c. 46. 1.

Rex succedit Bastardo, non habenti hæredem de corpore suo. lib. 2. c. 52.

Curia Regis non solet curare de privatis pactionibus partium in Vadio seu pignore. lib. 3. c. 4. 5. *Concilio Regis, soli consiliarij debent interesse.* stat. David. 2. c. 47. stat. Rob. 2. c. 1.

Contra Regem ejusq; servos nulla currit præscriptio. lib. 2. c. 12. 16.

Curia Regis tenetur dare consilium Baronibus, de jure ipsum consulentibus. lib. 3. cap. 23. 6.

In Curia Regis tractatur recognitio, utrum feudum aliquod sit Ecclesiasticum an laïcum. lib. 3. c. 25. 3.

Ad Regem pertinent Thesauri, sub terra reconditi, quorum Domini ignorantur. Quon. Att. c. 48. 5.

Rex præfertur cæteris creditoribus in solutione debitorum, quæ per aliquem ipsi debentur. stat. Wilh. c. 21. 1.

Rex tenetur terras datas per certas divisas warantizare. Quon. Att. c. 78. 3.

Rex potest tenere terras hæredis in manu sua, donec ei sit satisfactum de relevio & alijs servitijs. stat. 2. Rob. 1. c. 7. 1.

Rex dat suam pacem peregrinantibus, pauperibus & debilibus personis: A mercatoribus suas rectitudines recipit, & Ministri Ecclesiæ debent ei esse fideles. stat. David. 2. c. 12. c. 13.

Index.

Regia via debet continere 14 pedes vel (vt alijs placet) 40 pedes in latitudine, & ejus vſus debet eſſe omnibus liber. ſtat. David. 2. c. 26. 4.

Rex non poteſt alienare ſuperioritatem ſui vaſalli ſine ejus conſenſu: Adeo vt ſi quis teneat ſuas Baronias de aliquo Comite, & contingat ipſum comitatum incidere in manus Regis, & ab eo alienari cum tenandrijs: Nihil ominus ipſi Barones, non tenebunt niſi voluerint ſuas Baronias, de eo cui comitatus eſt alienatus; ſed de ipſo Rege. ſtat. Rob. 3, c. 4. 1. 2. 3.

Ad Regem pertinet non introitus terrarum & Baroniarũ, quæ de ipſo tenentur in capite. ſtat. Rob. 3. c. 19. 1. c. 38.

Ad Regem pertinent omnes res mobiles felonis fugitivi & vtlagati, vnà cum terris de Rege tentis ſine vlla diſtinctione temporis aut loci.

Si ejus terra de alio Domino tenta, pertinet ad Regem tantùm, per ſpatium vnius anni & diei: Nam poſt annum & diem, pertinet ad Dominum Capitalem de quo tenetur, becauſe the life-rent of the vaſſall perteines to the immediat ouer-Lord. lib. 2. c. 55 11. Quon. Att. c. 18. 1.

Rex reſtituere poteſt ex miſericordia, felonem vel malefactorem in integrum ſtatum: Sed iſta reſtitutio non præjudicat alijs habentibus ſus in bonis felonis. lib. 2. c. 56. 1. 2.

Rex poteſt vitam & aliam pœnam corporalem remittere his qui damnantur pro falſa charta. lib. 4. c. 13. 7.

Et etiam his qui ſunt homicidæ: Sed hujuſmodi remiſſio non præjudicat cognatis interfecti. lib. 4. c. 17. 4.

Homicida ex beneficio Regis poteſt dimitti per plegios. lib. 4. c. 5. 2.

Rex poteſt accuſare malefactorem, tametſi ſit abſolutus à crimine ad inſtantiam partis. lib. 4. c. 28.

Quæcumq; ſunt in nullius bonis & nullum habent Dominum, pertinent ad Dominum Regem tanquam eſcheta. Quon. Att. c. 48. 4.

Sine Regis licentia Barones non poſſunt facere concordiam inter partes de homicidio vel furto. Quon. Att. c. 77.

Bona furis convicti pertinent ad ejus Dominum, ſi Dominus habeat curiam de vita & membro: Alioqui pertinent ad Regem. Quon. Att. c. 12. 5.

In criminibus contra Regem commiſſis non admittitur replegiatio. Quon. Att. c. 39. 4.

Punitur qui rumores invenit, & ſeminat diſcordiam inter Regem & ſuum populum. ſtat. 1. Rob. 1. c. 21. 1.

Officiarij Regis delinquentes in officio puniuntur à Rege. ſtat. Rob. 2. c. 13. ſtat. Rob. 3. c. 41. *Tum etiam Domini Regalitatum.* ſtat. Rob. 2. c. 14.

Sine licentia Regis non licet tranſportare vel alienare bona extra regnũ. ſtat. 1. Rob. 1. c. 24.

Homines inventi in terra Regis ſine Domino, debent cuſtodiri per juſtitiarium ad opus Domini Regis, donec Dominum invenerint. ſtat. David. 2. cap. 3. 2.

Rex debet punire malefactores inventos in foreſtis Baronum, licet ipſi Barones noluerint eos accuſare, aut delictum concelaverint. leg. Foreſt. c. 21.

Proviſores Regis poſſunt varijs de cauſſis accuſari coram camerario. Iter. Cam. c. 17.

Sine conſenſu Regis amerciamenta coram Camerario non poſſunt modificari.

Iter.

Iter. Cam. c. 32.
Regi debent præsentari nomina Feristallatorum, & omnes eschetæ in Burgis, omnia judicia falsata; & nomina illorum qui sunt positi in voluntate Regis. Iter. Cam. c. 34. c. 31.
Regem adjuvare debent Magnâtes in administranda justitia. stat. Wilh. c. 7.
Regi nemo debet conqueri de aliquo placito, nisi prius conquestus fuerit suo Domino, vel Vice-comiti. stat. David. 2. c. 8. 1.
Qui duellum inter se vadiarunt, non possunt reconciliari sine licentia Regis. lib 4. c. 1. 15. vide Misericordia Regis. *Regem, cùm fuerit in aliqua provincia, Judices illius provinciæ debent sequi.* stat. Wilh. c. 3. 1.
Rex in verbo Regis obligat se ad observationem legum. stat. Rob. 2. c. 17.
Roboria *est unum ex quatuor placitis Coronæ.* leg. Malc. 2. c. 111.
Et pertinet ad curiam justitiarij. lib. 1. c. 1. 5.
Forma processus est eadem, quæ est de raptu mulieris. lib. 4. c. 7. c. 25. *Punitur morte & bonorum confiscatione.* stat. Rob. 3. c. 44.
Rapinam committunt venientes ad exercitum, qui plùs capiunt, quàm sustentationem suam, ut vastum faciunt. stat. 1. Rob. 1. c. 5. 4.
Si debitor vel alius ejus nomine, per vim namos abstulerit à creditore, punitur vt raptor probatus. stat 2. Rob. 1. c. 21. 12.
Rapinam committit qui capit namos, absq; officiarijs Regis, vel Domini terræ. stat. Rob. 3. c. 12. 2. vide Raptus.
In crimine roboriæ, damna accusantis possunt modificari per assisam. Quon. Att. c. 68.
Raptor potest confugere ad Ecclesiam vel asylum. stat. Alex. c. 6. 1.
Hoc crimen præscribitur per lapsum vnius noctis & diei. lib. 4. c. 10. 2.
Rusticus *admittitur ad accusandum in crimine læsæ Majestatis.* lib. 4. c. 2. 3.
Rustici debent terram arare, seminare, & agriculturam exercere. stat. Alex. cap. 1. 1.
Rusticus si declinat duellum ratione senectutis vel mahamij, cogitur se purgare per aquam fervidam. lib. 4. c. 3. 4.
Rusticus factus Burgensis in aliquo Burgo, in eo tantùm burgo erit burgensis. leg. burg. c. 13.

S

Acerdos *vocatus in warantum rei furtivæ, non recipitur, etiamsi se offerat nisi legitimè probetur res esse ejus propria.* lib. 1. cap. 19. 3.
Sacerdos nullum donum recipere debet, nisi sub testimonio fidedigno. lib. 1. c. 19. 7.
Saisina *necessaria est in omni donatione, seu dispositione terrarum.* lib. 2. cap. 18. 5. 6.
Prior saisina præfertur posteriori, quia melior est conditio possidentis. lib. 2. cap. 33. 14.
Pro saisina terræ venditæ in Burgo, emtor dat vnum denarium Præposito, & venditor alterum. leg. burg. c. 56. 1.
Saisina quando debet frangi. stat. Rob. 3. c. 39.
Saisina in burgo potest dari extra Curiam. leg. burg. c. 114.

Super fundum terræ. leg. burg. c. 127. 3.
Sal *potest vendi in navi per mercatores.* leg. burg. c. 10. stat. Gild. c. 22.
Salmones vid. Piscari. *Salmones corrupti non debent vendi.* stat. Rob. 3. c. 40.
Sanguinis *effusi pœna.* lib. 4. c. 39. stat. Wilh. c. 20.
Sartotes [Tailzours] *possunt variis de caussis accusari coram Camerario.* Iter. Cam. c. 24.
Jn Scaccario [in the Eschequer] *computum reddi debet de terris ad Regem ratione wardæ, pertinentibus.* lib. 2. c. 45. 1.
Vice-comes debet singulis annis in Scaccario comparere, sub pœna decem librarum & amissione officij. stat. Rob. 3. c. 26.
In eo, vice-comites debent examinari de officio suo & legum observatione. stat Rob. 3. c. 24.
Secretarius *Regis debet scribere nomina testium, qui interfuerunt resignationi factæ in manibus Regis, & ea ad Cancellarium mittere.* stat. Rob. 3. c. 9.
Sectatores *priusquam admittuntur, debent in tribus curijs examinari, per Ballivum seu judicem.* Quon. Att. c. 36. 3.
Illis legitima conceduntur essonia. Quon. Att. c. 33. 1.
Non tenentur venire ad curiam, nisi legitimè citati: Sed ad placita Capitalia tenentur venire sine citatione. Quon. Att. c. 33. 3.
Per eorum os, recordum curiæ debet dari. Quon. Att. c. 36. 2.
Et judicium in præsentia judicis. Quon. Att. c. 35. 2. c. 66.
Sectatores possunt declarare wardas curiæ, id est, sententias interloquutorias. Quon. Att. c. 35. 2.
Possunt in curia Domino suo litigare vel respondere, homines ad Curiam Domini sui replegiare: sed pro alio respondere nō possunt, sine licentia Domini. Quon. Att. cap. 15. 1.
Si sunt ignari, debent à judice informari. Quon. Att. c. 16. 5.
Sed pro eorum imperitia non debent amerciari. Quon. Att. c. 36. 4.
Possunt difficiles causas ad superiorem curiam mittere, vt ibi declarentur. Quon. Att. c. 14. 3.
Sectatores amerciantur, si judicium per eos datum fuerit falsatum. Quon. Att. cap. 13. 7.
Pro secta curiæ nemo potest distringi nisi secundum tenorem suæ Chartæ. stat. 2. Rob. 1. c. 2. 2.
Si de terra ad plures hæredes pertinente, vnica tantum secta debeatur, is qui principalem partem hæreditatis habet, sectam facere debet. stat. 2. Rob. 1. c. 3. 1.
Trocessus pro sectis curiarum inter Dominum & tenentem. stat. 2. Rob. 1. cap. 4. cap. 5.
Sellarum *factores* [Sadlers, *Ephippiarij*] *possunt variis de caussis accusari corā Camerario.* Iter. Cam. c. 27.
Sententia *assisæ, aut est absolutoria, aut condemnatoria, & qui condemnatur nunquam postea auditur.* lib. 1. c. 13. 3. vid. Assisa.
In executione sententiæ pro debito, primò debitor potest incarcerari, & ejus bona mobilia capi: Deinde immobilia possunt saisiri, quæ fuerint debitoris tempore recognitionis debiti, à quocunq; possessore, & soluto debito, debent possessori restitui. stat. 2. Rob. 1. c. 19. vid. Iudicium. vid. Debitum.
Sententia *Arbitrorum.* vid. Arbitrium.

Servitium *terræ debet præstari Domino, secundum terræ quantitatem.* stat. 2. Rob.1.c.18.

Eodem modo quo homines debent armari ad guerram, secundum bonorum suorum & terrarum valorem. vid. Exercitum.

Servitium non priùs potest peti à Domino, quàm is homagiũ hæredis receperit. lib. 2. cap. 60.6.

Vasallus habens plures Dominos, debet singulis Dominis suis servitia præstare. Sed obtemperare debet antiquiori Domino præ cæteris. lib.2.c.61.1.2.

Pro servitio terra potest recognosci per Dominũ Capitalẽ. stat.Rob.3.c.19.6.

Servitium indebitum factum alicui per firmarium, non præjudicat ejus Domino. Quon. Att.c.44.

Servitium indebitum factum alicui per tenentem, non debetur propterea ejus Domino. Quon.Att.c.45.

Serjandus, *neq; in Burgo, neq; extra Burgum, potest esse procurator, actornatus, neq; testis, neq; sacramentalis in acquietatione.* stat.1.Rob.1.c.28.1.

Servitus *opponitur libertati eodem modo quo servus libero homini:*

Servitus autem sumsit initium ab ebrietate Noæ. lib.2.c.14.4.

Nam filius ejus Cham, *factus est servus suorum fratrum, quia patrem suum ebrium irrisit.*

Servus *non potest esse arbiter.* lib.2.c.4.1.

In servitute aliquis constitutus, potest petere libertatem, & ad eandem proclamare. lib. 2.c.11.4.

Servus non potest suam libertatem acquirere suis proprijs denarijs, quia nihil habet proprium. lib.2.c.12.5.

Servi non possunt ordinari ad sacros ordines. lib.2.c.13.1.

Servus deformiter in facie vulneratus à Domino, debet habere quartam partẽ sui pretij, & etiam pretium sanguinis. stat.Wilh.c.20.

Servus à Domino manumissus sine licentia Regis, liber erit quoad Dominum & ejus hæredem, sed non quoad alios. lib. 2. c.12.13.

Hi enim in testimonio dicendo, aut in probatione vel assisa, possunt ei villinagium objicere. lib.2.c.12.10.12.

Servus manens in Burgo per annum & diem pacificè sine calumnia, consequitur libertatem. leg.burg.c.17.

Servitº multis modis amittitur, nũpe ijsdẽ quibus libertas recuperatur. v.libert.

Servi domestici debent revelare Domini maleficium, aut ab ejus servitio discedere. stat.Wilh. c.19.9.vide Nativus.

Sigillum *Chartæ appensum, affirmans esse suum, tenetur implere ea omnia quæ in Charta continentur.*

Si verò negat sigillum id ejus esse, probari potest per duellum: Quò dte stis Chartæ insertus potest vadiare. lib.3.c.8.4.6.

Retornatus in Brevi inquisitionis debet sigillari. stat.Rob.3.c.1.4.

Per plurium sigillorum comparationem probari potest, fides Chartæ vel scripturæ. vide Charta.

Socco-manni *unicus filius illi in assem & totam hæreditatem succedit; eodem modo quo fit in feudo militari.* lib.2.c.26.c.27.3.

Sed si socco-mannus plures habuerit filios, omnes æqualiter illi succedunt. lib. 2. cap.21.1.

Sed principale Meſſuagium debet reſervari filio primogenito, ratione primogenituræ. lib. 2. c. 27. 4. vid. Filius.

De cuſtôdia hæredis Socco-manni. vid. Cuſtôdia.

Soccagium liberum, opponitur ſervitio militari. lib. 2. c. 27. 1.

Solutio *debiti.* vid. Debitum.

Soror *ſuccedit in hæreditatem ſui fratris, ſi frater nullum habet hæredem de corpore ſuo; neq; fratrem aut fratres, vel liberos ex his deſcendentes: Et ſi ſit vnica ſoror, illa ſola ſuccedit: Si verò ſunt plures, omnes ſuccedunt æqualiter.* lib. 2. cap. 34. 2.

Soror germana excludit conſanguineum, in ſucceſſione fratris germani. Quon. Att. c. 89.

Si plures ſorores ſuccedunt patri, & pater earũ ante mortẽ ſuam vni dedit portionẽ hæreditatis, de Domino capitali tenendam: Illa pars non veniet in diviſionẽ hæreditatis; ſed eam, vnà cum ſua parte hæreditatis, ſoror occupabit.

Aliud eſt dicendum, ſi portio data fuerit in libero maritagio. ſtat. Rob. 3. cap. 35.

Spoliatus *ante omnia eſt reſtituẽdus.* ſtat. Rob. 3. c. 15. 2. vid. Nova diſſaiſina.

Sponſus *poteſt ſi velit reſpondere pro ſua ſponſa.* vid. Maritus. vid. Uxor.

Stallangiator *in die fori, debet ſatisfacere Præpoſito Burgi, pro ſuo ſtallo.* leg. burg. c. 40. 1.

Poteſt namari per Burgenſem. leg. burg. c. 58. vid. Lot.

Summonitio *eſt certi diei & loci exhibitio, ſive declaratio partibus facta ad diẽ legalem.* Quon. Att. c. 2. 1.

Summonitor [exſecutor ſummonitionis] debet eſſe legalis, coram teſtibus ſummonitionem facere & eam probare per ipſos teſtes, ſummonitionis recordo [indorſationi] inſertos, idq; inſtanter priuſquàm curiam egrediatur. lib. 1. c. 6. 4.

Debet ſuum & officij ſui nomen in recordo ſuæ ſummonitionis exprimere.

Et ſi in officio ſuo deliquerit, erit in miſericordia Regis, ſummonitio erit invalida & ipſe ſatisfaciat parti damnum paſſæ. lib. 1. c. 6. 17.

Debet probare attachiamenta & citationes. Quon. Att. c. 33. lib. 1. c. 6. 4.

Surdus *non poteſt eſſe arbiter.* lib. 2. c. 4. 3.

Sutor *non poteſt emere coria ad tannandum, niſi cornua & aures ſint æqualis longitudinis.* leg. burg. c. 98.

Neq; poteſt eſſe confrater Gildæ. leg. burg. c. 99. vid. Coria.

Poteſt accuſari coram Camerario. Iter. Cam. c. 22.

T

TENENS [*Reus, ſive pars defendens*] *legitimè ſummonitus ad tres curias, poteſt facere tres defaltas in placitis de* wrang & vnlauch: *ſed diſtrictio pro qualibet defalta capi debet, & pro tribus diſtrictionibus tria amerciamenta poſſunt capi.* Quon. Att. c. 4. 2. 3. 6.

Tenenti legitimè citato, legitima conceduntur Eſſonia. vid. Eſſonium.

Tenens ſi in tribus primis Curijs non venerit neq; miſerit, pro ſingulis amerciari poteſt, niſi poſtea compareat, & defaltas ſuas ſalvaverit. Mod. ten. Cur. c. 7. vid. Defalta.

Ad quartam curiam, aut venit, aut non venit: Si non venit, & quæstio sit de terra per Breve de recto: terra Tenentis de qua est controversia, capietur in manu Domini Regis: Et si tenens adhuc venerit infra 15. dies, potest saisinam terræ suæ recuperare.

Quòd si infra illos quindecim dies non venerit, terram amittit. lib. 1. cap. 7. 5. cap. 8. 6.

In alijs verò placitis, si tenens non cõparcat quarto die, habetur pro non defenso. [and so tynes his action for null defence] Quon. Att. c. 58.

Et præterea solvit damna taxata ipsi petenti: Et quia pro tribus suis defaltis, tres factæ sunt districtiones, pro tribus districtionibus, tria solvit amerciamenta. Quon. Att. c 4. 6.

In quæstione verò sui status, quum tenens trahitur per aliquem à libertate in servitutem, si die statuto in citatione non compareat, libertatem amittit, & in servitutem redigitur: Sed legitima Essonia illi concedi debent. lib. 2. c. 11. 6. 7.

Si tenens legitimè citatus, ad quartũ diem venerit, tunc aut petens facit defaltã in quo casu Tenens est quietus ab illa citatione. Quon. Att. c. 6.

Aut nullam facit defaltam, sed ambo & petens, & tenens comparent in judicio, & tunc Tenens aut nullis vtitur defensionibus, seu exceptionibus in quo casu eligitur assisa ad determinationem controversiæ. lib. 1. c. 12. 1.

Sed si quarto die cõpareat & defaltas suas excusaverit non amerciatur. Quon. Att. cap. 5. 1.

Aut tenens quarto die comparens, vtitur exceptionibus, & Actoris caussam extenuare, eamq; exceptionibus tollere & cassare nititur. lib. 2. c. 2. 4.

Et si legitimo vtitur essonio, hoc admittitur: Quòd si omnes sũmonitiones contra se factas negat, jurabit duodecimâ manu, pro qualibet summonitione: Quòd si sufficienter juraverit, & omnes summonitiones excusaverit, tunc de principali placito respondebit. lib. 1. c. 7. 13.

Et tametsi in tribus curijs, se tribus vicibus essoniari fecerit. lib. 1. cap. 7. 14 Quon. Att. c. 4. 2.

Tamen quarto die, potest probare omnia sua essonia, suo & vnius juramento. Sed non tenetur respondere petenti, aut suas exceptiones proponere, donec summonitor, suam summonitionem probaverit. lib. 1. c. 6. 4.

Neq; cogitur respondere, sed potest in Brevi de recto petere visum terræ petitæ post Essoniorum suorum probationem. lib. 1. c. 9. 1.

Non cogitur respondere, & se adversus narrationem petentis defendere, donec petens totum clameum suum narraverit. lib. 1. c. 11. 1.

Nã primò, breve Regis debet legi, deinde petẽs suã petitionẽ proponere; Postremò tenens petitioni respondere: Quod vt melius faciat potest bona cum venia, exire curiam & amicos consulere, de modo quo petenti respondere debeat: Atq; ita exceptiones suas primũ contra Breve Regis, deinde contra clameum petentis proponere. lib. 1. c. 11. Quon. Att. c. 84.

Sed Tenens seu defendens non tenetur respondere vni petenti, vno die, nisi de vna calumnia. Quon. Att. c. 65. 1. leg. burg. c. 83.

Tenens potest allegare & vocare suum warantum, de ea re propter quam in judicium vocatur. lib. 5. c. 15. 2. vid. Warantus.

Tenens sive Reus victus in judicio possessorio, per Breve de morte Antecessoris potest in judicio petitorio placitare per Breve de recto. lib. 3. c. 28. 15.

Si denig. neq. Actor, neq. Reus compareat in iudicio, ambo possunt citari per judicem & amerciari. lib. 1. c. 8. 35.

Tenementum *communiter accipitur pro hæreditate vel feudo: Sed liberum tenementum, idem est quod usus fructus,* life-rent or franktenement. leg. burg. c. 135. 9. *Sed sepissimè confunduntur, & hæc differentia non observatur.*

Terra *data cum homagio alicui, descendit ad donatarij hæredem proximum vel remotiorem; nunquam autem revertitur ad donatorem.* lib. 2. c. 22. 12.

Alienatio terrarum Ecclesiasticarum & terrarum in lecto ægritudinis. vid. Alienare. vid. Rex.

Terra fatui naturalis per eum alienari non potest. lib. 2. c. 46. 3.

Terra felonum sunt Escheatæ temporales: Proditorum autem terræ sunt perpetuæ. Quon. Att. c. 48. 16. vid. Felonum bona. vid. Rex.

Terræ debitoris possunt appretiari & vendi pro ipsius debito. statuta Alexan. cap. 24.

Terra debet servitium præstare Domino capitali, secundum sui quantitatẽ. vid. Servitium.

Et auxilia Domino per vasallum. lib. 2. c. 73. 1.

In terris eleemosynatis nihil potest capi ad usum Regis, si potest alibi inveniri stat. Alex. c. 20. 1. 2.

Neq. de his terris custuma debet solvi. de. Custum. c. 2

Terra per defaltam partis amissa, potest recuperari. stat. 2. Rob. 1. cap. 16. 1. 2. vid. Defalta.

Terræ possunt per Dominum capitalem recognosci. vid. Recognitio.

Omnes debent terras proprias colere & alienas, neq. invadere, neq. vastare. stat. David. 2, c. 10. 1.

De Tertia *parte mulierum placitum, pertinet ad curiam Vice-comitis.* lib. 1. cap 3. 1. lib. 2. c. 16. 37.

Tertia pars liberi tenementi ad virum pertinentis, tempore quo uxorem desponsat ad ostium Ecclesiæ potest dari uxori.

Plus autem dari non potest, licet minùs possit. lib. 2. c. 16. 7. 77.

Tertia quantacunq., vel qualiscunq. mulieri semel data & assignata, non potest poste àaugeri vel ampliari. lib. 2. c. 16 11.

Testamentum *potest fieri, per quemlibet liberum hominem, qui legata relinquere potest, vt ipse voluerit.*

Nam Uniuscujusq. voluntas in testamento cùm sit ultima, debet esse libera. lib. 2. c. 36. 1. 5.

Mulier sui juris potest testamentum facere. lib. 2. c. 36. 6.

Sed uxor viro nupta, non potest sine consensu viri sui. lib. 2. c. 36. 7.

Testator in suo testamento, potest si velit relinquere Domino suo, emliorem rem quam habet. vid. Herrezelda.

Frater Gildæ debet in Testamento aliquid legale Gildæ. stat. Gild. c. 3.

Et si extraneus aliquid legaverit, recipiatur in Gildam. stat. Gild. c. 4.

Testamentum fit de rebus mobilibus, quarum una pars debetur liberis; altera uxori:

Tertia Testatori, quæ ipsius voluntati disponendi liberè relinquitur. lib. 2. cap. 37. 2

Quòd si nulli sint liberi, bona dividuntur inter duas partes, inter Testatorem & ejus

*ejus vxorem.*lib.2.c.37.2.4.leg.burg.c.124.
*Verùm nulla fit bonorum divisio, nisi deductis debitis, quæ per testatorem debentur.*lib. 2 c.39.1.
*Præsertim debitis, si quæ per defunctum Regi debentur.*stat.Wilh.c,21.3.
*Testes in testamento ad minus debent esse numero duo.*lib.2.c.38.1.
Peregrini & advenæ possunt liberè testamentum facere. statuta. VVilh. cap. 30.
*Et executores, aut sunt testamentarij, aut dativi.*lib.2.c.38.2.
Caussa testamentaria, quæ tangit validitatem vel formam testamenti, aut res in eo legatas, pertinet ad forum Ecclesiasticum. lib. 1.c.21.lib.2.c.38.6.
*Testamentum debet servari ab hærede testatoris.*lib.2.c,35.
Testes *in testamento debent esse duo.* lib. 2 c.38.1.
Perjurus & infamis, non potest esse testis. lib. 4. cap. 29.3. stat. Wilhel. cap. 117.
Multi quoq; alij prohibentur esse testes. stat.2.Rob.1.c.35.
Serjandus curiæ non potest esse testis. stat. 1. Rob. 1.28.1.
Serjandus vel præco convictus de falso, repellitur à testimonio. leg. burg. cap. 75.
Pupillus non cogitur dicere testimonium. leg.burg.c.85.
*Testes jurare debent & quomodo.*leg.burg.c.32.1.2.
Testes debent deponere de visu & auditu. Quon. Att. c.33.
*Per testes licet probare aliquem esse plegium.*lib,3.c.1.22.
Et summonitionem legitimè factam esse. Quon.Att.c.3.
Duo testes requiruntur in catallorum haimhaldatione. Quon.Att.c.10.6.
*In curia justitiarij, vel Vice-comitis, duo testes sufficiunt ad probandum 40 solidos.*Quon.Att.c.81.1.
*Nemo potest augere vel ampliare numerum testium semel designatum.*Quon. Att.c.81.3.
Probatio per testes, non conceditur Præposito, vel Præconi in Burgo contra aliquem. leg.burg.c.82.
Contra probationem per testes, admittitur probatio per scripta. vid.Purgatio. vid.Probatio.
Textores [Websters] *possunt accusari varijs de caussis coram Camerario.*Iter. Cam. c.25.
Thesauri *fraudulosa occultatio & de ea placitum sive querela, pertinet ad curiam justitiarij* lib.1.c.1.5.
Thesauri sub terra reconditi quorum Domini ignorantur, pertinent ad Regẽ. Quon.Att.c-48.5.
Tinctor [ane Litstar] *non potest esse confrater Gildæ.* leg.burg. c.99.
Torralium [*sic dictum à Torrendo*, ane Kill] *si fuerit gratis commodatum alicui & comburatur, commodatarius tenetur de damno: Sed si fuerit locatum pro certa mercede & comburatur, conductor non tenetur de damno.* leg.burg. cap.54.3.4.
Translatio *caussæ* [*quam nos advocationem*, Galli *Evocationem vocant*] *seu loquelæ potest fieri propter iniquitatem judicis in inferiori Curia, vel ejus dubitationem seu imperitiam.* lib.2.c.16,24.
Ut cùm curia inferior probatur de recto defecisse. lib.3.c.20.c.21.

Loquêla

Loquèla tranſlata à curia inferiore ad ſuperiorem, non debet remitti ad curiam inferiorem, ſi probatum ſit eam de rectò defeciſſe. lib. 3. c. 21. 4.

Cauſſæ poſſunt ad ſuperiorem curiam tranſferri, ſi ſectatores juraverint ſe neſcire eas determinare. Quon. Attach. cap. 14. 3. vid. Probatio. vid. Sectatores.

Trona *ordinatur ad lanas ponderandas.* ſtat. David. 2. c. 39.

Tronatores *poſſunt variis de cauſſis accuſari in itinere Camerarij.* Iter. Cam. cap. 15.

Tutor *ſive cuſtos hæredis ſocco-manni, non poteſt alienare hæreditatem pupilli, nec eam vaſtare, ſed ſalvam cuſtodire ad uſum pupilli, & cùm is ad ætatem pervenerit, computum ei reddere debet; ſalvis ſibi ſuis neceſſarijs expenſis.* ſtat. 2. Rob. 1. c. 8. 2. 3.

Tutor debet reſpondere in judicio pro Pupillo. leg. burg. c. 85.

In actione warantiæ cùm minor vocatur, Tutor quoque vocari debet. Quon. Att. cap. 90. 6.

V

VADIVM *ſive pignus, conſiſtit in re mobili vel immobili.* lib. 3. cap. 7. 1.

Creditor non debet abuti Vadio mobili, ſed illud cuſtodire. lib. 2. cap. 3. 1.

Et ſine deterioratione reſtituere debitori. lib. 3. c. 4. 3.

Vadium aut datur ad certum terminum, aut ſine termino: Quum ad terminum res ponitur ad vadium, poteſt convenire inter creditorem & debitorem, ut ſi ante terminum debitor non acquietet Vadium: illud ad creditorem pertineat. lib. 3. c. 3. 4. Whilk is called drowned wadd.

Si autem Vadium ſit poſitum ad certum terminum ſine conventione ulla, tunc debitor auctoritate judicis, cogi poteſt, ut Vadium ſeu pignus luat & acquietet, to redeeme and lowſe the wadd, *alioqui adjudicatur creditori.* lib. 3. cap. 3. 6.

Si res mobilis datur in Vadium ſine termino, repeti poteſt quocunq; tempore. lib. 3. cap. 4. 2.

Quum res immobilis, veluti fundus, ponitur in Vadium, aut convenit inter creditorem & debitorem, quòd fructus rei ſe interim acquietabunt, id eſt, in ſortem computabuntur: [that is, the frutes and profites ſhall be reakoned as ane part of the ſtock and principall ſumme.] *Quæ pactio eſt licita.* lib. 3. cap. 5. 1. 2.

Aut convenit, ut fructus ſe non acquietent, ita ut eorum ſolutio non impediat ſolutionem ſortis: Et hujuſmodi Vadium dicitur mortuum Vadium & pactio eſt uſuraria. lib. 3. c. 5. 3.

Dicitur enim mortuum Vadium illud, cujus fructus, vel redditus percepti tempore vadij, non acquietant ſe, & in ſortem non computantur. lib. 3. c. 2. 5.

Vadium non debet detineri per creditorem, poſtquam debitum fuerit ei ſolutũ. lib. 3. c. 6. 1.

Si quis dicit ſe tenere terram nomine feudi, quam re vera poſſidet nomine vadij: Atq; hoc modo Vadium negat, terram amittit; & debitum ratione illius

Vadij, non recuperabit. lib. 3. c. 35. 5.
Terra invadiata in Burgo ſine termino, vel ad terminum poteſt redimi. leg. burg. c. 84.
Vaſallus *obedire debet antiquiori Domino, cui primùm fecit fidem & ligeanciã* lib. 2. c. 44. 1.
Et ei contra reliquos inſervire. lib. 2. c. 61.
Vaſallus poteſt exhæredari, ſi negaverit debitum ſervitium ſuo Domino. lib. 2. c. 63. 13.
Vaſallus non poteſt infeſtare Dominum ſuum: Regi debet inſervire contra Dominum, nihil faciet ad exhæredationem Domini ſui, vel ad defectus corporis ejus, vel ejus dedecus: Alioqui exhæredari poteſt in Curia Domini ſui, niſi ſe quartâ manu purgaverit. lib. 2. c. 63. 1, 2.
Vaſallus tantum debet Domino ratione homagij, quantum debet Dominus vaſallo, ratione Domini, præter ſolam reverentiam. lib. 2. c. 67. 1.
Nam Vaſallus debet reverentiam ſuo Domino, tanquam inferior ſuperiori, ſed non contrà.
Vaſallus debet dare auxilia ſuo Domino in ſolvendo relevio, in filiabus maritandis, & in creando filium primogenitum in militem. lib. 2. cap. 73. 5. ſtat. 2. Rob. 1. c. 18. 1.
Vaſallus poteſt diſtringi per Dominum, pro relevio ſuo ſervitijs & auxilijs. lib. 2. cap. 73.
Vaſallus debet coram ſuo Domino, non autem alio, litigare. lib. 3. c. 21. 8.
Vaſallus non tenetur reſpondere de ſuo tenemento in Curia Domini ſui, ſine præcepto Domini Regis. lib. 1. c. 25. 12. Quon. Att. c. 25. 1
Vaſallus poteſt declinare Dominum ſuum. ſtat. Rob. 3. c. 18. 1.
Vaſallus non poteſt alienare ſuas terras, ſine conſenſu Domini. ſtat. Wilhel. cap. 31.
Tenetur oſtendere Chartam ſuo Domino. vid. Charta. *facere ſectam in Curia Domini ſui.* vid. Sectatores. *Facere illi homagiũ.* vid. Homagium. *Dare illi relevium & auxilia.* vid. Relevium. vid. Recognitio. vid. Dominus. vid. Feudum.
Venditio, vide Emtio. vide Alienare.
Verberibus *placitum* [of ſtraikes] *pertinet ad Curiam Vice-comitis.* lib. 1. cap. 3. 7.
Vergelt, *id eſt*, Thieft-bute *furis, eſt* 30 *vacca & una juvenca.* lib. 4. c. 17.
Vice-comes *debet tenere ſua placita & Curias, ad caput quadraginta dierum & illis intereſſe debent Barones, milites, libere-tenentes, & Scheſcalli Epiſcoporum, Abbatum & Comitum.* ſtat. Wilh. c. 2. 2. 3.
Habet tria placita Capitalia per annum. Quon. Att. c. 9. 1.
Vice-comes pro ſuo feudo, debet habere 10 libras de Eſchetis Curiæ ſuæ. leg. Malc. 2. c. 7. 1. ſtat. Rob. 3. c. 25.
Et ejus Clericus pro quolibet amerciamento duos ſolidos, & ejus ſerviens, ſeu ſerjandus, unum Colpindach, *vel triginta denarios.* leg. Malc. 2. c. 7.
Clericus ejus debet per Regem deputari, ei ſoli obligari & ejus mandata ſequi. ſtat. Rob. 3. c. 23.
Amerciamentum in ejus Curia, non debet excedere ultra 16 ſolidos. leg Malc. 2. c. 8. 2. 3.

Index.

Ad curiam Vice-comitis pertinent placita, de Baronijs, de tertia parte mulierum, de fine facto & non obſervato, de homagijs, de relevijs & de debitis laïcorũ. lib.3.c.3.1.

De placitis de recto, de liberis tenementis (in ſecunda vt nunc loquuntur inſtantia, & per viam reductionis) ſi curiæ Dominorum inferiorum, iniquè jus dixerint. lib.1.c.5. Llib.3.c.21.2.c.22.1.

De diſtrictionibus ſuper debitis [for poynding or diſtres for debt] *ex præcepto Regis.* lib.1.c.5.5.

Vice-comes cognoſcit de violatione finalis concordiæ ſive arbitrii. lib. 1. cap.27.3.

De Brevi de nativis, quum quis alium à libertate in ſervitutem trahere contendit, vel è contra. lib. 1. c. 3. 4. lib.2.c.11.3.

De limitibus terrarum inter Vicinos. lib.2.c.74.14.

De Brevi de morte Anteceſſoris. lib.3.c.28.2.

De Brevi de waranto. Quon. Att.c.55.1.

Vice-comes debet diſſaiſito reſtituere ſaſinam in judicio, de nova diſſaiſina, cum catallis & fructibus. lib.3.c.36.10.

Debet reſtituere namos injuſtè captos, ipſi à quo ſunt capti. Quon. Att. c. 11.1. ſtat.2.Rob.1.c.21.1.

Vice-comes debet curare, vt debita Regis, ipſi ſolvantur, per exſecutores ante teſtamenti confectionem. ſtat.Wilh.c.21.1.

Vice-comes, aut ejus ſerviens debet intereſſe Curijs Eccleſiaſticorum & Baronum. ſtat.Alex.c.14.1.

Ad Vice-comitem pertinet querela inter Dominum & Vaſallum de ſectis Curiæ, ſtat.2.Rob.1.c.4.5.

In vno Vice-comitatu habitans, non poteſt capere namos in alio Vice-comitatu, ſine licentia Vice-comitis, ejus Vice-comitatus ubi capiuntur; & hac de re juſtitiam adminiſtrare debet. ſtat. David. 2.c.6.1.

Vice-comes eſt judex ordinarius in Brevi inquiſitionis. ſtat.Rob.3.c.1.1.

Vice-comes debet inquirere de murdro, & corpus murdrati ſepelire. leg.Malc. 2.c.15.6. *Et de wrecto maris.* ſtat. Alex. c. 25.

Toteſt attachiare malefactores, quando de maleficio tantùm, & non etiam de pace Regis infricta accuſatur. leg.Malc.2.c.16.

Vice-comes cognoſcit de furto & homicidio cum certus eſt accuſator. lib. 1. cap.1.6.

Debet mittere ſervientes ſuos, qui videant jus & juſtitiam rectè adminiſtrari, de warantia rerum furtivarum vel raptarum. lib.1.c.16.4.

Toteſt capere ſatisfactionem pro ejus morte, qui per poſteriores pedes equi occiditur. lib.2.c.24.3.

De furto cognoſcere poteſt, eodem modo quo juſtitiarius. Quon. Attach. cap.42.2.

Et de homicidio. Quon.Att.c.59. *Et generaliter in cauſſis criminalibus debet tenere curias ſuas, eodem modo quo juſtitiarius.* ſtat. Rob.3.c.33.2.

Cognoſcit de furto facto viris religioſis & alijs. ſtat. Alex. c.5.1.

Debet curare, vt pecunia furtiva Domino reſtituatur. ſtat.Wilh.c.14.2.

Debet punire eos qui retinent in Domo ſua advenam ſine plegio. Quon. Att. cap.63.2.

Cognoſcit

Cognoſcit de deforciamento, facto miniſtris Domini Regis. ſtat. Wilh. c. 4. 1.
Et de placitis Coronæ ex præcepto juſtitiarij ſtat. Wilh. c. 2. 5.
Debet lavari foriſ-factum 6. ſolidorum 8. denariorum, ab his qui occidunt lepores tempore nivis. ſtat. Rob. 3. c. 10.
Debet importare extractus itineris Juſtitiarij. ſtat. Rob. 3. cap. 25. Iter Iuſtit. cap. 6.
Generaliter cognoſcit de omnibus Criminibus, veluti de melletis, de verberibus, de plagis, & alijs quando accuſator adjicit pacis regiæ violationem. lib. 1. cap. 3. 8.
Res mobiles furis convicti ad Vice-comitem pertinent. lib. 2. c. 55. 16. wherof he ſould make compt in the Eſchequer. ſtat. Rob. 3. c. 26. c. 25.
Si duellum vadiatum fuerit in curia Vice-comitis, Vice-comes poteſt habere recordum de eodem in curia Regis. lib. 3. c. 23. 8.
Vice-comes debet intereſſe curijs Baronum, duelli, aquæ vel ferri. ſtat. Wilh. cap. 16.
Vice-comes debet curare vt ſtatutum de ſalmonum piſcatione ſervetur. ſtat. 1. Rob. 1. c. 12. 5.
Et curare vt leges Burgorum in Burgis obſerventur. leg. burg. c. 133.
Debet comparere in Scaccario ſingulis annis, ſub pœna 10 librarum & amiſſione officij. ſtat. Rob. 3. c. 26.
Debet vendere terras debitoris, vt ſatiſfiat creditori. ſtat. Alex. c. 24.
Debet habere acta Parliamenti & inſtructiones à concilio Regis, & de eorum obſervatione examinari in Scaccario. ſtat. Rob. 3. c. 24.
Debet reddere computum in Scaccario, priuſquam feudum ſuum recipiat. ſtat. Rob. 3. c. 25.
Vice-comes nullum habet juriſdictionem extra ſuum Vice-comitatum. Quon. Att. c. 71. 1. 2.
Quilibet debet venire ad forũ illius Vice-comitatus vbi manet & reſidet. ſtat. 2. Rob. 1. c. 32.
Vice-comes poteſt ab officio removeri per juſtitiarium. ſtat. Rob. 3. c. 34. 2.
Et ab eo puniri. ſtat. Rob. 3. c. 45.
Vice-comes debet citare malefactores fugitivos, & eos punire: Et ſi non comparent, declarantur rebelles. ſtat. Rob. 2. c. 15. c. 16. ſtat. Rob. 3. c. 45.

Victualia *poſſunt emi & vendi ab omnibus ligijs Regis.* ſtat. Rob. 3. c. 8.
Sed per navem adducta ad burgum, non poſſunt emi per foriſ-habitantes. ſtat. Gild. cap. 46.
Pretium victualium & aliarum rerum infra burgum, debent conſtitui per Camerarium. Iter. Cam. c. 33.

Vidua *poteſt eſſe plegia & pro alio fide-jubere, & de bonis ſuis liberè diſponere.* Quon. Att. c. 22.
Viduis debet juſtitia adminiſtrari ſummariè, ſine plegiorum datione. ſtat. Rob. 3. cap. 5. 1.
Vidua poſt mortem mariti ſui, non recidit in poteſtatem Domini ſui, nec per ſuum putagium, ſive fornicationem (ſi quam fecerit tempore Viduitatis) amittit hæreditatem: ſed in ſecundis nuptiis debet habere conſenſum Domini. lib. 2. cap. 49. 3. *Non cogitur ſecundò nubere.* ſtat. Alex. c. 23.
Si quis detinuerit injuſtè dotem [the tearce or thrid] *alicujus Vidue, debet ei ſol-*

ei ſolvere damna & valorem dotis, à tempore mortis mariti, & erit in miſericordia Regis. ſtat. Rob. 3. c. 20. 1. 2. ſtat. Alex. c. 22.

Vidua non poteſt ſecundò nubere, ſine conſenſu waranti dotis ſuæ. lib. 2. cap. 48. 11.

Vidua in burgo non cogitur vigilare. leg. burg. c. 86. 2.

Sed ſi communiter emit & vendit cum Burgenſibus, debet in omnibus communicare cum eis. leg. burg. c. 107. vide Mulier. vide Uxor.

Vigiliæ *in Burgo debent cautè & ſollicitè ſervari propter periculum ignis & alia incommoda.* leg. burg. c. 86. 1.

Villanus, Villenagium. vide Servus. vide Nativi.

Vini *tabernatores poſſunt variis de cauſsis accuſari, coram Camerario.* Iter. Cam. cap. 18.

Viſus *terræ controverſæ in Brevi de recto, tenenti conceditur poſt eſſoniorũ ſuorũ probationem.* lib. 1. cap. 9. 1. *Non datur in petitione dotis.* ſtat. 2. Rob. 1. cap. 38. *Neq; illi qui habet vnicum tenementum aut terram.* ſtat. 2. Rob. 1. cap. 39.

Et etiam in Brevi de morte Anteceſſoris. lib. 3. c. 28. 7.

ultimus *hæres*, vide Hæres.

Uſurarius *qui in vita ſua pœnitentiam non egit & vſuras exercere non deſiit, ipſe & hæredes ejus poſt mortem Regis exhæredantur, & omnia ejus bona, tàm mobilia quàm immobilia confiſcantur.* lib. 2. c. 54. 4. 5.

De vſuris non licet paciſci. lib. 1. c. 31. 3.

Mortuum vadium dicitur vſura quum ſcilicet, fructus pignoris ſeu vadij, non computantur in ſortem. lib. 3. c. 5. 3. lib. 3. c. 2. 5.

Si quis aliquid mutuò dat, & plus recipit quàm dedit, vſuram committit. lib. 3. cap. 1. 5.

Vſuræ ſive annui redditus, non ſolvuntur per minorem, donec venerit ad perfectam ætatem, ſed principalis ſumma ſolvi debet cum vſuris debitis, tempore ipſius Anteceſſoris. ſtat. Rob 3. c. 21. 1. 2.

Utlagari *poteſt principalis debitor, qui non ſervat ſuum plegium indemnem.* lib. 1. c. 18. 3.

Utlagari poteſt homicida, qui in jus vocatus non comparet. Quon. Att. c. 59. 3.

Præcipuè ſi non comparet in quarta curia. Quon. Att. c. 103.

Utlagatus Domini Regis poteſt capi in Nundinis, poſt earum pacem proclamatam. leg. burg. c. 92. 2.

Utlagatus ex gratia & beneficio Principis reſtitutus, non conſequitur bona ſua alicui tertio conceſſa per Principem. lib. 2. c. 56. 1.

Si Rex dederit homicidæ utlagato pacem, hoc non præjudicet parentibus interfecti. lib. 4. c. 17. 4.

Uxor *ſine auctoritate viri ſui paciſci, aut contrahere non poteſt.* lib. 1. c. 30. 6.

Debet rationabiliter dotari à viro: Plus tertiâ parte tenementi ad virum pertinentis, petere non poteſt nomine dotis & debet eſſe contenta dote, ſemel ſibi aſſignata. lib 2. c. 16. 2. 11.

Poſt mortem viri ſui cum conſenſu hæredis, poteſt ingredi poſſeſſionem dotis nominatæ, & vacantis, ſive tota vacat, ſive pars. Et de reliquo dotis nominatæ & non vacantis, habet actionem, quæ dicitur dotis petitio, adverſus poſſeſſorem dotis, vel contra warantum dotis, hoc eſt, hæredem mariti defuncti.

lib. 2. c. 16. 18. 20.
Mulier poteſt petere dotem ab hærede mariti, ſi maritus dum viveret eam alie navit ſine conſenſu vxoris. lib. 2. c. 16. 16. 49. 51.
Vxori competit petitio dotis vacantis, & non nominatæ à marito. lib. 3. c. 4. 16.
Debet morari in domo mariti defuncti per 40 dies, donec dos ſua ſibi reſtituatur ſtat. Alex. c. 22.
Vxor habens advocationem Eccleſiæ tanquam pertinentiam dotis poteſt perſonam præſentare eidem Eccleſiæ. lib. 2. c. 16. 61. 67.
Mulier poteſt perdere dotem multis modis. 1. Si conſenſit viro dotem alienanti. 2. Propter turpitudinem criminis. 3. Propter parentelam & ſanguinis conjunctionem inter ipſam & maritum. lib. 2. c. 16. 73. *4. Propter impotentiam coeundi. 5. Si terra pertinebat ad maritum ratione curialitatis, reſpectu prioris vxoris. 6. Si maritus fuit damnatus læſæ Majeſtatis. 7. Propter adulterium per mulierem commiſſum.* lib. 2. c. 17.
Mulier amittit dotem ſi nupſerit ſine conſenſu waranti ſuæ dotis. lib. 2. c. 48. 9.
Si cum bonis mariti aufugerit. Quon. Art. c. 85. *Et cum adultero moratur.* ſtat. 2. Rob. 1. c. 13. *Sed mulier dotem non amittit, ſed eum recuperat ſi maritus accuſatus fuerit. & ante datum judicium moriatur.* Quon. Att. c. 98.
Vxor ſine conſenſu viri teſtamentum facere non poteſt. lib. 2. c. 36. 8.
Poteſt conſtituere maritum ſuum procuratorem. lib. 3. c. 15. 9.
Et mariti ſi ſit procurator ejus, factum præſtare tenetur, & ex eo obligatur etiam mortuo marito. lib. 3. c. 17. 1. 3.
Vxor admittitur ad accuſandum pro morte mariti. lib. 4. c. 5. 8.
Non cogitur accuſare virum de furto aut alio crimine. ſtat. Wilh. c. 19. 1.
Non tenetur pro furto viri ſui, niſi res furtiva inveniatur ſub ejus clavibus, & cuſtodia. Quon. Att. c. 12. 7. ſtat. Wilh. c. 19. 3.
Poteſt revocare alienationem hæreditas ſuæ, factam per maritum ſine ejus conſenſu. Quon. Attach. c. 20. 2.
Vxor nihil poteſt vendere, vel dare de bonis mariti, ultra valorem quatuor denariorum. Quon. Attach. c. 21. 1.
Vxor nō poteſt eſſe plegia, neq; litigare in judicio pro viro ſuo. Quon. Att. c. 22
Vxor majoris ætatis excuſator propter minorem ætatem mariti, ne cogatur litigare ſuper hæreditate ſua. Quon. Att. c. 38. 3,
Vxorem alienam, cum bonis mariti receptans, tenetur furti. Quon. Att. c. 85. ſtat. 2. Rob. 1. c. 13.
Vxor debet obedire marito in omnibus quæ non ſunt contra Deū. lib. 2. c. 16. 15
Sed non tenetur illi obedire in criminibus atrocibus. ſtat. Wilh. c. 19. 8.
Vxor poteſt moderatè corrigi & caſtigari per maritum. ſtat. David. cap. 16. 2. leg. burg. c. 131.
Vxor dicens ſe eſſe gravidam poſt mortem mariti, debet diligenter cuſtodiri, ante partum & in partu. ſtat. 2. Rob. 1. c. 27.
Vxor burgenſis mortuo marito, habebit principalem Dominum. leg. burg. cap. 25. 2.
Vxor burgenſis qui plures habuit vxores, non morabitur in domo primi hæredis, niſi per quadraginta dies poſt mortem mariti. leg. burg. cap. 26. vide Mulier.

Index.

W.

Arantvs *rei in judicio petitæ, potest vocari per tenentem; dito scilicet plegio, de lite contra eum persequenda, vt rem sibi warantizet.* lib.1.c.15.5.9.

Vsq; ad quartum warantum, licet waranto vocare sunum warantum. lib.1.c.2.3. lib.3.cap. 13.1.

Quia tertius warantus debet respondere. Quon. Att. c.10.5.

Tenenti warantum vocanti, tria conceduntur Essonia, & totidem ipsi waranto. lib.3.c.15.10.

Et eodem modo circa essonia & juris ordinem, cum waranto, quarto die non cõparente agendum est, quo cum principali tenente. lib.1.c.21.5.

Verùm waranto non admittuntur Essonia, donec priùs comparuerit in Curia. stat.David.2.c.25.1.2.

Si quis vnius & ejusdem rei plures habuerit warantos, est in ejus optione, vocare quem voluerit. stat.2.Rob.1.c.33.3.

Si quis vocatur in warantum, recusat venire; cogendus est vt compareat, & de warantia respondeat. lib.1.c.15.13.

Nam Dominus waranti debet ipsum cogere, vt petenti eum in warantum vocanti respondeat. lib. 1. c.17.2.

Sub pœna centum vaccarum, quas si non habuerit, earum valorem solvit Regi: & warantus propter contumaciam suam, triplum rei reddet. lib.1.c.17.3.4.5.

Si warantus in Judicio compareat & fateatur rem petitam suam esse, hæc ejus confessio eximit tenentem liti, eumq; liberat:

Et ipse warantus cogitur litem in se suscipere & defendere contra petentem. lib. 1.c.15.7.

Et si warantus sit minor, Charta sui prædecessoris debet ei ostendi. stat. Wilh. cap. 28.

Et cùm ad ætatem pervenerit, potest petere restitutionem in integrum. stat. Wilh.c.29.

Mulier in querela de dote, potest vocare warantum dotis, id est, hæredem mariti defuncti, qui in omni controversia de dote vxoris vocari debet. lib. 2. cap. 16 36.45.54. lib.2.c.59.4.

Warantus maritagij [of tocher-gude] *potest vocari in petitione ejusdem.* lib. 2. cap. 59. 2.

Warantus rei emtæ quæ dicitur esse furtiva, in jus vocatus, debet causam in se suscipere si fateatur rem suam esse: Sin autem negaverit, placitum erit inter ipsum & emtorem. lib.3.c.12.4.5.

Warantus rei furtivæ debet attachiari; donec legitimè probatum fuerit se rem emisse. lib. 3.c.13.3.

Warantus potest vocari pro equo qui dicitur esse furtivus. lib.4.c.20.1.

Warantus potest vocari in catallorum haymhaldatione. Quon.Att.c.10.2.

Warantus potest vocari in recognitione, vtrum terra sit feudum an Vadium. lib. 3.c.35.8.

Et in Brevi de morte antecessoris stat.David.2.c.22.1.

Sed in nova dissaisina non exspectatur warantus, sed si vocatus fuerit, tenetur respondere

reſpondere: Verùm qui eum vocavit, erit in miſericordia Regis. lib. 3. cap. 36. 4. ſtat. 1. Rob. 1. c. 13.

Minor vocatus in warantum, non tenetur reſpondere ante perfectam ætatem. Quon. Att. c. 90. 2.

Uxor majoris ætatis, habens virum minoris ætatis, poteſt vocari ad warantum; ſed non reſpondebit de hæreditate, quandiu vir eſt minor. Quon. Attach. cap. 38. 2. 3.

Si duæ ſorores vocentur ad warantiam, & una ſit minor, altera major; neutra reſpondebit, donec minor quoq; fuerit major. ſtat. 2. Rob. 1. c. 17.

Warantizationis, ſive evictionis nomine tenetur, qui terram donat pro ſervitio vel homagio. Nam hic titulus eſt oneroſus accipienti: Si quis ſine ſervitio vel homagio rem donat gratis, non tenetur warantizare, quia is titulus eſt lucrativus. lib. 2. c. 67. 2. *Venditor & ejus hæredes, tenentur warantizare rem venditam emtori & ejus hæredibus.* lib. 3. c. 11. 2.

Quia is titulus eſt oneroſus emtori, & generaliter hæredes donatorum, tenentur warantizare eorum donationes, ſive alienationes illis quibus factæ ſunt. lib. 2. cap. 24.

Warantus in judicio convictus, & ad rem warantizandam condemnatus, tenetur ei qui illum vocavit ad competens excambium, & intereſſe, ſeu rei æſtimationem ſi res in judicio fuerit evicta. lib. 1. c. 15. 12. c. 21. 6.

Si pendente lite, warantus moritur, ejus hæres poteſt vocari. ſtat. 2. Rob. 1. c. 33

Si quis warantum ſuum invenire non poterit, debet rem calumniatam petenti reſtituere & actio illi reſervatur, contra ſuum warantum. lib. 1. c. 17. 9.

In Brevi de waranto ejus forma & proceſſus. Quon. Att. c. 55.

Qui vocatur in warantum non poteſt replegiari ab illa Curia, in qua vocatur ad aliam. Quon. Att. c. 10. 8.

Rex tenetur warantizare, terras datas per certas diviſas. Quon. Att. c. 78. 3.

Sacerdos vocatus in warantum non recipitur, niſi legitimè probaverit rem ſuam eſſe. lib. 1. c. 19. 1. 2.

Qui negligit vocare warantum ſuum tempeſtivè, rem petitam amittit, & actionem contra warantum. lib. 1. c. 22. 2.

Wardam *ſuarum terrarum omnes Barones conceſſerunt Malcolmo ejus nominis ſecundo.* leg. Malc. 2. c. 1.

Is qui habet wardam hæredis, poteſt Eccleſias vacantes donare, & alia negotia hæredis ſicut ſui diſponere, durante tempore wardæ. lib. 2. c. 45. 2. c. 42. 1. 3.

Hæredes minores feudi, ſunt in cuſtòdia Domini, donec fuerint perfectæ ætatis. lib. 2. c. 41. 1. c. 68. 1.

Mulier feudi militaris eſt in cuſtòdia Domini, donec fuerit perfectæ ætatis, nempe 14 annorum. Et ulteriùs donec nupſerit cum conſenſu Domini. lib. 2. c. 42. 2. c. 48. 2. c. 70. 1.

Qui habet wardam terrarum hæredis, non poteſt eas alienare ad remanentiam, licet alienare poſſit pro tempore wardæ. lib. 2. c. 42. 4.

Warda terrarum tentarum, de pluribus Dominis, pertinet reſpectivè ad ſingulos Dominos: Sed cuſtòdia perſonæ hæredis, cum ejus maritagio pertinet ad antiquiorem Dominum. lib. 2. c. 44. 1. vid. Rex.

Si Dominus Capitalis ſit in cuſtòdia Regis, ratione wardæ; terræ de feudo militari ad Domini vaſallos pertinentes, erunt quoq; in cuſtòdia Regis, quia warda

vaſalli de feudo militari, ſequitur wardam Domini, & licitum eſt Regi, durante warda Domini, alienare terras vaſalli, ſed non ad remanentiam. Quon. Attach. cap. 18. 4.

warda terrarum non aufert mulieri dotem, ſeu rationabilem tertiam ſuam. ſtat. Alex. c. 9. vid. Dominus. vid. Cuſtódia.

Wayff *animal, vel pecus aberrans.* vid. Animal. vid. Haymhaldare.

Wreck *maris, quid ſit & ad quem pertineat.* ſtat. Alex. c. 25.

INDEX VERBORVM LATINORVM ET BARBARORVM, QVAE passim in his libris explicantur. An. Annotationem.

M. Marginem. T. Textum indicat.

A

ADjournatus. ſtat. David. 2. c. 21. m.
Affidatio. lib. 2. cap. 48. m.
AEnea pars hæreditatis. ſt. 2. R. 1. c. 3. m.
AEtas in nuptiis. lib. 2. c. 17. an.
AEtates hominum tres. lib. 2. c. 41. an.
Acquietare vadium. lib. 3. cap. 3. m.
Amerciamentum. leg. Malc. 2. c. 8. an.
Αντιφερνή. lib. 2. c. 15. an.
Αντιχρησις. lib. 3. c. 5. an.
Arbitrium. lib. 2. cap. 2. t. cap. 9. t.
Arbiter. lib. 2. cap. 4. an. cap. 5. t.
Arbitrator, ibidem.
Arrieragium. Quon. Attach. cap. 46. m. ſtat. Rob. 3. cap. 14. m.
Aſcendentes. lib. 2. cap. 3. an.
Aſcriptitij ſervi. lib. 2. cap. 12. t. an. Quon. Att. cap. 56. an.
Aſſaſinium. leg. Mal. 2. c. 14. an.
Attachiamentum. Quon. att. cap. 1. t. an.
Averia. Quon. att. cap. 23. t. an. ſtat. 2. Rob. 1. c. 4. m.

B

BAllivus. lib. 2. c. 4. an.
Baro. lib. 1. c. 4. an. l. Mal. 2. c. 2. an.
Baſtardus filius. lib. 2. cap. 19. an.
Baur. lib. 4. c. 39. m.
Beneficium ordinis ſive excuſſionis. lib. 3. cap. 1. an.
Berefridum. ſtat. Gild. c. 28. m.
Bigamus. ſtat. Wilh. cap. 11. m.
Bolla. Aſſyſ. David. de ponder. & menſur. c. 2. t. ſtat. Rob. 3. cap. 22. t.
Bona patria. lib. 1. cap. 25. an.
Bondorum tres ſpecies. Quon. att. c. 56. t.
Borgh of haymhald. lib. 3. cap. 18. m.
Borgh foorthcummand. lib. 3. cap. 1. an.
Bothena. ſtat. Wilh. cap. 9. m.
Braſiatrix leg. Burg. cap. 69. m.
Breve placitabile. Quon. att. c. 25. c. 49. an. ſtat. 1. Rob. 1. cap. 25. m.
Breve inquiſitionis. ſtat. Rob. 3. c. 2. an.
Broccarij. ſtat. Gild. cap. 27. m.
Burdingſeck. lib. 4. cap. 16. m.
Burlaw. lib. 4. cap. 39. m.

C

CAnis traſſans. lib. 4. cap. 42. an.
Capilmut, cabalmut, cattelmut. Quon. att. cap. 10. an.
Capitatio. ſtat. 2. Rob. 1. cap. 18. an.
Caſtellanus. leg. burg. cap. 49. m.
Carrucata terræ. lib. 2. cap. 16. m.
Charta. lib. 2. cap. 18. t. an.
Cathorius. Quon. att. c. 72. an.
Catouris. ſtat. David. 2. c. 52. an.
Cedere bonis. ſtat. Wilh. c. 17. m.
Centauri. lib. 1. cap. 30. an.
Champarte. ſtat. 1. Rob. 1. c. 22. an.
Chaudmelle. Malc. 2. c. 15. m.
Cindra. leg. foreſt. cap. 7. 7.
Clan. ſtat. Wilh. c. 27. an.

Clericus liberationis. l. Malc. 2. cap. 5. an.
Cognati. lib. 2. cap. 32. an.
Collistrigium. leg. burg. cap. 21. m.
Colpindach. leg. Malc. 2. cap. 7. an.
Comitatus. Quon. Att. cap. 48. m.
Componere. lib. 1. cap. 3. an.
Compositio. leg. Malc. 2. cap. 3. m.
Compurgatores. lib. 1. cap. 7. an.
Conjuratores. lib. 1. cap. 7. an.
Contumax. stat. Rob. 3. cap. 31. m.
Corps-presentis. lib. 2. cap. 36. m.
Cro. lib. 4. cap. 24. m.
Culreach. Quon. Att. cap. 8. m.
Curia. lib. 1. cap. 25. an.
Crux Clan-mack-duffi. st. Wilh. c. 27. an
Curialitas Scotiæ. lib. 2. cap. 58. t. m.

D

Dardanarij. stat. Gild. cap. 28. m.
Davata terræ. lib. 2. cap. 16. m. Quon. Att. c. 23. An.
Debitum. lib. 3. cap. 32. an.
Degradatio clericorum. lib. 2. cap. 13. m.
Dei judicium. lib. 4. cap. 3. t.
Descendentes. lib. 2. cap. 32. an.
Dirationare, disrationare. lib. 2. c. 12. m.
Disclamatio. lib. 2. cap. 63. t. An.
Dissaisina. lib. 3. cap. 3. an. stat. Alex. cap. 8. m.
Doli capax. lib. 1. cap. 30. an.
Domanium Regis. lib. 2. cap. 74. m.
Dominicum Regis. ibidem. t.
Domester. lib. 1. cap. 13. m.
Dominium. lib. 2. cap. 18. an.
Donatio. lib. 2. cap. 24. an.
Donatio propter nuptias. lib. 2. c. 15. an.
Dominus antiquior. lib. 2. cap. 44. an. cap. 61. t. an.
Dominus major. lib. 2. c. 69. m. c. 74. an. stat. 2. Rob. 1. c. 6. m.
Dos. lib. 2. cap. 16. t. cap. 18. t.
Dotalitium. lib. 2. cap. 15. an.
Downin dure. lib. 4. cap. 36. an.
Dowarie. lib. 2. cap. 15. an.

E

Dictum peremtorium. lib. 1. c. 7. an.
Ejectio. lib. 3. cap. 26. an.
Enach. lib. 2. cap. 12. t. lib. 4. c. 36. an.
Εἰσδεκτικόν. lib. 2. c. 71. an.
Eremoditium. lib. 1. c. 8. an.
Escheta. quon. att. cap. 48. m.
Essonium, lib. 1. cap. 8. an.
Essonium de malo lecti. ibidem.
Estoverium. stat. 2, Rob. 1. cap. 22. m.
Evictio. lib. 1. cap. 15. an. cap. 67. an.
Exceptiones proponendi modus. lib. 1. cap. 11. an.
Exceptio omissæ denunciationis varantiæ. lib. 1, cap. 22. an.
Exceptio transactionis. lib. 1. cap. 27. an.
Exsecutores testamentarij dativi. lib. 2. cap. 38. an.
Exemplatio instrumenti. Quon. att. cap. 55. an.
Exitus. lib. 2. cap. 22. m.
Extrinsecus. leg. burg. cap. 3. m.

F

Felonia. lib. 2. cap. 17. an.
Feriæ triplices. lib. 1. c. 6. lib. 2. c. 7, an
Feodum. leg. Malc. 2. c. 2. An.
Feudum Guardiæ. leg. Malc. 2. c. 2. an.
Feudum hauberticum. lib. 2. cap. 19. an. stat, 2. Rob. 1, cap. 28. an.
Feudum militare. lib. 2. cap. 19. an. c. 27. an. cap. 41. an. stat. 2. Rob. 1. cap. 28. an.
Feudum loricatum, stat. 2. R. 1. c. 28. an.

Filius poſt natus. lib. 2. cap. 22. an.
Finalis concordia. lib. 1. cap. 27. t.
Forinſecus. Iter. Camer. cap. 2. m.
Forethocht felonie. lib. 1. cap. 4. an. leg. Malc. 2. cap. 15. m.
Foriffactum. leg. burg. cap. 42. m.
Foriffamiliari. lib. 2. cap. 33. t. m.
Foſſa. lib. 1. cap. 4. an.
Fratres conſanguinei. lib. 2. cap. 31. an.
Fructus pendentes conſumti. l. 1. c. 13. an.
Furca lib. 1. cap. 4. an.
Furioſus. lib. 1. c. 30. an. lib. 2. cap. 46. an.
Furtum non manifeſtum. lib. 4. c. 21. m.

G

Galnes. lib. 4. cap. 24. t. an.
Gardic, guardia. leg. Malc. 2. c. 1. an.
Gardrobe. ibidem.
Gelt. lib 4. cap. 19. an.
Gilda. ſtat. Gild. cap. 1. m.
Gradus æquales. Inæquales. l. 2. c. 32. an.
Grangia. ſtat. 1. Rob. 1. cap. 1. m.
Grex. leg. Foreſt. cap. 4. m.
Guarent. lib. 1. cap. 15. an.
Guarenter. leg. Malc. 2. cap. 1. an.
Guardia Eccleſiæ. ibidem.

H

Habere ſequelam. leg. Mal. 2. c. 14. an
Hæres apparens. lib. 2. cap. 22. an.
Hariotum. Quon. Att. cap. 23. an.
Habergeon. ſtat. 2. Rob. 1. cap. 28. an.
Haym, haymſucken. lib. 4. cap. 9. an.
Hamehaldare. Quon. Att. cap. 10. m.
Herre, here, herrezalda. Qu. att. c. 23. an.
Hippocentaurus. lib. 1. cap. 30. an.
Homagium ligium. lib. 2. cap. 61. an. t.
Homagium non ligium. lib. 2. cap. 62. an. t. cap. 65. an.
Homo. leg. Malc. 2. cap. 1. an.
Hominium. ibidem.
Homo amerciatus. leg. Malc. 2. cap. 3. an
Homo venditus. ibidem.
Horarum computatio. leg. burg. c. 71. an.
Hueſium. ſtat. 2 Rob. 1. cap. 21. m.

I

In continenti. ſtat. David. 2. cap. 3. m.
Indictamentum. l. 1. c. 1. an. l. 4. c. 5. an.
Indorſatio. lib. 1. c. 6. an.
Induciæ deliberatoriæ. lib. 1. c. 11. t. an.
Infamia. ſtat. Wilh. cap. 11. m.
Infang-thief. lib. 1. cap. 4. an.
Infeofamentum publicum, privatum. leg Malc. 2. cap. 1 an.
Jocalia uxoris. Quon. Att. cap. 22. t. an.
In rem præſentem venire. lib. 1. c. 9. an.
Jugatio. ſtat 2. Rob. 1. cap. 18. an.
Jus accreſcendi. lib. 2. cap. 28. an.
Jus retractus. leg. burg. c. 45. m.

K

Kelchen. lib. 4. cap. 38. an.

L

Lagena. ſtat. Rob. 3. cap. 22. t.
Laiſne. ſtat. 2. Rob. 1. c. 3. m.
Languor. lib. 1. c. 8. an.
Legem facere. lib. 2. cap. 12. m.
Leuca. leg. Malc. 2. cap. 6. an.
Lex paribilis. lib. 4. cap. 1. an.
Libellus. lib. 1. cap. 10. an.
Liberalis cauſſa. lib. 2. c. 6. an. cap. 11. an

Libra. ſtat. Rob. 3. cap. 22. an.
Libra argenti. ſtat. David. 2. c. 46. t.
Ligeantia. lib. 2. cap. 44. an.
Linea, eaq; duplex. lib. 2. cap. 32. an.
Lif-rent. Quon. Att. cap. 18. an.

M

Mahemium. lib. 4. cap. 3. t.
Makduffus. ſtat. Wilh. c. 27. an.
Maneleta. ſtat. Alex. cap. 18.
Manumißio. lib. 2. cap. 14. t.
March, marcheta. lib. 4. cap. 31. an.
Mare Scoticum. leg. Malc. 2. cap. 8. an.
Maritagium hæredis. leg. Malc. 2. cap. 2. an. lib. 2. cap. 48. Quon. att. cap. 91
Melle, melleta. lib. 1. cap. 4. an.
Menetum. leg. Foreſtar. cap. 2. m.
Mente captus. lib. 2, cap. 46. an.
Miles. lib. 2, cap. 21. an.
Militare ſervitium. vide ſervitium militare.
Morbus ſonticus. lib. 1. cap. 8. an.
Mortuum vadium. lib. 3. cap. 5. an.
Mute, mote. Quon. Att. cap. 10. an.
Mons placiti. leg. Malc. 2. cap. 2. an.
Mute hill of Scone. ibidem.
Mulieratus filius. lib. 2. cap. 19. t. an.
Muremium. Quon. Att. cap. 30.

N

Nami. ſt. 1. Rob. 1. c. 8. m. l. 4. c. 22. m.
Namatus. ſtat. 1. Rob. 1. cap. 22.
Nativi. Quon. Att. cap. 56. t.
Non introitus hæredis. lib. 2. cap. 40. an. cap. 68. an. ſtat. 2. Rob. 1. c. 7. ſtat. Rob. 3 3. cap. 19. t. cap. 38. t.
Nuncius. lib. 1. cap. 6. an.

O

Ochiern. lib. 4. cap. 31. an.
Ogetharius. lib. 4. cap. 31. an.
Oportet in præfatione. lib. 1. an.
Ora. lib. 4. cap. 36. an.
Out-fang-thief. lib. 1. cap. 4. an.
Outlagatio. lib. 2. cap. 56. m.

P

Pacare. leg. burg. cap. 130. m.
Pactum. lib. 1. cap. 28. t. an.
Paragium. Quon. Att. cap. 92. an.
Pares curiæ. lib 2. c. 63. an. lib. 4. c. 1. an.
Perticata, particata terræ. quon. Att. c. 57. m. leg. burg. c. 1. m. *Aſſiſe.* Reg. David. de pond. & menſ. cap. 2. t.
Pax, quid ſit. lib. 1. c. 1. an.
Pax Regis infricta. ibidem.
Petens. lib. 2. cap. 2. t.
Petra lanæ. ſtat. David. 2, cap. 39. m.
Petra ſtat. Rob. 3. cap. 22. t.
Pignus. lib. 3. cap. 3. an,
Pitt. lib. 1. cap. 4. an.
Placitum, placitamentum, plaider. lib. 1. cap. 1. an.
Placieum de baroniis. lib. 1. cap. 3. an.
Plegius. lib. 3. cap. 1. m. an.
Ad plegium petere terras. ſtat. Rob. 3. cap. 2. m.
Plegius qui dicitur foorth-cummand-borgh, & de ſtando juri. lib. 3. cap. 1. Quon. Att. cap. 17. t. an.
Plegiagium. quon. Att. c. 49. m.
Pollex. ſtat. Rob. 3. c. 22. t.
Pollicitatio lib. 1. cap. 28. an.
Poſthumus. ſtat. 2. Rob. 1. cap. 27. an.
Priſæ. ſtat. David. 2. cap. 52. an.
Propria manu. lib. 1. cap. 8. m.

*Proportatio patriæ.*quon.att.cap.68.m ſtat.Alex.cap.5 m.
*Prorogatio diei in compromiſſo.*lib.2.cap 7.an.cap.10.an.
Proxeneta. ſtat. Gild. cap. 27.m.
Putagium. lib.2.cap.49. an.m.
Pupillus. lib. 1. cap. 30.
Purgatio. lib. 1. cap. 7. an.
Purweyouris. ſtat. David. 2. 25.an.

Q

*Quarentena viduarum.*ſtat. Rob. 3. cap. 20. an.
Quæſtio ſtatus. lib.2.cap. 11.t.
Quota litis. ſtat. 1. Rob. 1. cap. 22. an.

R

Rachetum. ſtat. 1. Rob. 1. cap. 3. m.
Recordum curiæ. lib. 3. cap. 23. an.
*Rectatus.*leg. burg cap.80.m.
Regratarij. ſtat. Gild. cap.28.m.
*Releuium*leg.Malc.2.c.1.a.l.2.c.71.an.
*Reliqua, reliquatores.*Quon.Attach.c. 46. m. ſtat. Rob. 3. cap.14.
Remiſſio. leg.Malc.Mack.c.2.a.c.12.a.
Replegiare terram. ſtat. 2. Rob. 1. cap. 16. m. t.
Repreſentationis jus. lib. 2. cap. 23.an.
Reſpectus lib. 4. cap. 20.m.
Reſtitutio felonis leg.Malc.2.cap.12. an
Reſſeantiſa. lib. 1. cap. 8. t. an.
*Retornatio.*ſtat.Rob.3.cap.2. an.

S

Sacca, ſacha. lib. 1. cap. 4. an.
Saccus lanæ. ſtat.David.2.cap.39.m.
Sacramentales. lib. 1. cap. 7. an.
Sainſia. lib.3.cap. 36.an.
Sede vacante. ſtat.2 Rob. 1. cap. 7. an.
*Serjanteria.*lib.2.cap.71.an.ſtat.2.Rob. 1. cap. 7 an.
Servientes. Quon. Att. cap.59 m.
Servitium aſſiſæ affirmativum, negativum. lib.2. cap. 13. an.
Servitum militare. ſtat. 2.Rob.1.c.7. a.
Setterdayes ſlop. ſtat. Alex. cap. 16. m.
Soccagium. lib. 2. cap. 71.an.
Soccomannus. lib.2. cap. 19. an.
Soccus lib. 1. cap. 4. an.
Sorores conſanguiniæ. lib. 2. cap. 31. an.
Spolium, ſpoliatio. lib. 3. cap. 36. an.
*Stallangiator.*leg. burg. cap. 40.m.
Sterlingus. ſtat. Rob. 3.cap. 22.t.
Stipulatio. lib.1.cap. 28. an.
*Succeſſio in capita & in ſtirpes.*lib.c.32.a.
*Summonitio.*Quon.Att.cap.2.t.

T

Taſſa. leg. Malc. 2.cap.3.4.
*Templarij.*lib. 3.cap.18.m.
Tenementum. ſtat.Wilh.cap.4.m. lib.2. cap. 74. m.an.
*Tenere.*lib. 3.cap.11.an.
Tenens. lib.2.cap.2.t.
*Thanus.*lib.4.cap.31.an.
Thieft-bute. ſtat.Rob. 1. cap.9.m.
Titulus lucratinus & oneroſus. lib. 1. cap. 10. an.
Tol, toill. lib. 1. cap. 4.an.
Torralium. leg.burg.cap.54.an.
*Toſchoderach.*lib. 1. cap. 6.an.
*Tracer, traſer.*lib.4.cap.32.an.
Treuga. lib. 1. cap. 1. an.

V

Vadiare duellum. lib. 3. cap.23.an.
Vadiare legem. lib.3.cap.1. an.
Vadium. lib.3.cap. 2.an.
Vaga. ſtat. Rob. 3. cap. 22. t.
Ver, vergelt. lib. 4. cap.19.an.
Veuta terræ. lib. 1. cap. 9. an.
Vicinetum. lib. 1. cap.1.an.
Vicinitas. Quon. At. cap. 82. m.
Vlna. ſtat.Rob.3.cap.22.t.
Vltimus hæres. lib.2.cap.55.t.an.
Vncia. ſtat.Rob.1.cap.22. t.
Vnlauch & wrang. ſtat. Rob.1. cap.17. vide cauſſæ. Quon.Att.cap.1.m. cap.4.m.leg Malc. 2.cap.8.an.
Voiſinetum. lib. 1. cap.1. an.

W

WApinſchaw. ſtat.Wilh.cap.23.t.
WVarda. leg.Malc.2.cap. 2.an.
WVarantus. lib.1.cap.15.an. .2.c. 48. a.
WVrang, Quon.Att.cap.1.m. leg.Mal. 2.cap.8.an.
WVrectum maris. ſtat. Alex. cap, 25. t.

Y

YBurpananſeca. lib.4.cap.16.

☞ AMPLIOREM HORVM, Aliorumque verborum explicationem, petat qui volet, ex tractatu de Verborum ſignificatione, qui ante annos aliquot a me ſcriptus, ſeorſim excuſus eſt.

ΤΟ ΘΕΩ ΔΟΞΑ.

COMMISSA ET OMISSA.

C. caput. Ver. versum. L. lineam. T. textum. M. marginem. An. Annotationes indicant.

Leg. Mak 2.	C. 8. vers. 7. T. l. 1, *Quod milites.* ver. 8. An. lin. 1. *communes.*
Lib. 1.	C 7 An. ver. 15. l. 2. *vis* poteſt. ver. 18 An. l. 2. *non* poteſt C 8. T. ver 29. l. 1. debet *dari*, ver. 3. An. l. 4. *ſanctus*. ver. 32. l. vlt. *deſerunt*. C. 15. An l. 14. *ſimplum* pretium. C. 12. ver. 6. An. l. 2. *an* aſſiſa.
Lib 2.	C 24. An. l. 3. *donatori*. C. 46. T. ver. 1 l. 3. *deſtructione*. C. 41. ver. 5. T. l. 3. cùm *nullos*. C. 54. M. l. 5. Deut. 23.
Lib. 3.	C. 1. ver. 18. An. l. 6. *in* cauſſis. C. 16. An. ver. 4. l. 1. Quin *autem.*
Lib. 4.	C. 14. M. ver. 21. l. *indicat* C. 23. T. ver. 2. l 3. cum *alio*. C 35. An. l. 3 *peregrinam*
Quom. Attach	C. 1 An. l. 6 *vincire*. C. 6 An. l. 3 ipſi *ſuis*. C. 17 M. l. 3 *promiſit*. C. 43 M. l. 6. *damnum*. C. 57. M. l. 5. de *nova*. C. 68. m. l. 3 *judicem.*
Leg. Burg.	C. 67 T. ver. 3 l. 3 Qui *non*. C 70 T. ver. 41. 2. *habeant*
Stat. Gild.	C. 6 T. l. pen. *aut mutila verit*. ſecundum. C. 21 l. pen. *alterius.*
Iter Cam.	C 8 T. ver. 9. l. 2. *ſe. bello*. C. 39 ver. 27 l. 1 de *piſcoribus.*
Stat. Welbel.	C. 1 An. l. 6 Chriſti 1165. c. 3 T. ver. 1. l. 2. judices *ſ. ſius provincia*
Stat. Alex. 2	C. 9 T. l. 7. ipſam E. non. C. 15 M. ver. 5 *cum* rex. C. 24 T. ver 61. 3 *juribus.*
Stat. Rob. 1.	C. 4 T. ver. 1. l. 4 *indictatus*. C. 1. T. ver. 21. 1. aſcendendo *vel deſcendendo*. C. ver. 3. T. l. 2. *ſine* plus.
Stat. 2 *Rob.* 1.	C. 1 T. ver. 8. l. 5 *poſſeſſorem*. An. ver. 12. l. 5 cùm *ad illos*. C. 14 t. l. 3 *abducta* fuit.
Stat. Rob. 3.	C 21. T. ver. 1 l. 2. qui *eſt*. c. 33 T. ver. 2. l. 1. *comitatibus*

Omnes i. ſunt terniones præter F f. in primo. & T. V. in ſecundo Vol.

